നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

അഭിധമ്മാവതാരോ

ഗന്ഥാരമ്ഭകഥാ

൧. അനന്തകരുണാപഞ്ഞം , തഥാഗതമനുത്തരം;
വന്ദിത്വാ സിരസാ ബുദ്ധം, ധമ്മം സാധുഗണമ്പി ച.

൨. പണ്ഡുകമ്ബലനാമായ, സിലായാതുലവിക്കമോ;
നിസിന്നോ ദേവരാജസ്സ, വിമലേ സീതലേ തലേ.

൩. യം ദേവദേവോ ദേവാനം, ദേവദേവേഹി പൂജിതോ;
ദേസേസി ദേവലോകസ്മിം, ധമ്മം ദേവപുരക്ഖതോ.

൪. തതോഹം പാടവത്ഥായ, ഭിക്ഖൂനം പിടകുത്തമേ;
അഭിധമ്മാവതാരന്തു, മധുരം മതിവഡ്ഢനം.

൫. താളം മോഹകവാടസ്സ, വിഘാടനമനുത്തരം;
ഭിക്ഖൂനം പവിസന്താനം, അഭിധമ്മമഹാപുരം.

൬. സുദുത്തരം തരന്താനം, അഭിധമ്മമഹോദധിം;
സുദുത്തരം തരന്താനം, തരംവ മകരാകരം.

൭. ആഭിധമ്മികഭിക്ഖൂനം, ഹത്ഥസാരമനുത്തരം;
പവക്ഖാമി സമാസേന, തം സുണാഥ സമാഹിതാ.

൧. പഠമോ പരിച്ഛേദോ

ചിത്തനിദ്ദേസോ

൨. ചിത്തം ചേതസികം രൂപം, നിബ്ബാനന്തി നിരുത്തരോ;
ചതുധാ ദേസയീ ധമ്മേ, ചതുസച്ചപ്പകാസനോ.

തത്ഥ **ചിത്ത**ന്തി വിസയവിജാനനം ചിത്തം, തസ്സ പന കോ വചനത്ഥോ? വുച്ചതേ - സബ്ബസങ്ഗാഹകവസേന പന ചിന്തേതീതി ചിത്തം, അത്തസന്താനം വാ ചിനോതീതിപി ചിത്തം.

൩. വിചിത്തകരണാ ചിത്തം, അത്തനോ ചിത്തതായ വാ;
പഞ്ഞത്തിയമ്പി വിഞ്ഞാണേ, വിചിത്തേ ചിത്തകമ്മകേ;
ചിത്തസമ്മുതി ദട്ഠബ്ബാ, വിഞ്ഞാണേ ഇധ വിഞ്ഞുനാ.

തം പന സാരമ്മണതോ ഏകവിധം, സവിപാകാവിപാകതോ ദുവിധം. തത്ഥ സവിപാകം നാമ കുസലാകുസലം, അവിപാകം അബ്യാകതം. കുസലാകുസലാബ്യാകതജാതിഭേദതോ തിവിധം.

തത്ഥ **കുസല**ന്തി പനേതസ്സ കോ വചനത്ഥോ?

൪. കുച്ഛിതാനം സലനതോ, കുസാനം ലവനേന വാ;
കുസേന ലാതബ്ബത്താ വാ, കുസലന്തി പവുച്ചതി.

൫. ഛേകേ കുസലസദ്ദോയം, ആരോഗ്യേ അനവജ്ജകേ;
ദിട്ഠോ ഇട്ഠവിപാകേപി, അനവജ്ജാദികേ ഇധ.

തസ്മാ അനവജ്ജഇട്ഠവിപാകലക്ഖണം കുസലം, അകുസലവിദ്ധംസനരസം, വോദാനപച്ചുപട്ഠാനം. വജ്ജപടിപക്ഖത്താ അനവജ്ജലക്ഖണം വാ കുസലം, വോദാനഭാവരസം, ഇട്ഠവിപാകപച്ചുപട്ഠാനം, യോനിസോമനസികാരപദട്ഠാനം. സാവജ്ജാനിട്ഠവിപാകലക്ഖണമകുസലം. തദുഭയവിപരീതലക്ഖണമബ്യാകതം, അവിപാകാരഹം വാ.

തത്ഥ കുസലചിത്തം ഏകവീസതിവിധം ഹോതി, തദിദം ഭൂമിതോ ചതുബ്ബിധം ഹോതി - കാമാവചരം, രൂപാവചരം, അരൂപാവചരം, ലോകുത്തരഞ്ചേതി.

തത്ഥ **കാമാവചരകുസലചിത്തം** ഭൂമിതോ ഏകവിധം, സവത്ഥുകാവത്ഥുകഭേദതോ ദുവിധം, ഹീനമജ്ഝിമപണീതഭേദതോ തിവിധം, സോമനസ്സുപേക്ഖാഞാണപ്പയോഗഭേദതോ അട്ഠവിധം ഹോതി. സേയ്യഥിദം - സോമനസ്സസഹഗതം ഞാണസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകം, സോമനസ്സസഹഗതം ഞാണവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഞാണസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഞാണവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകന്തി ഇദം അട്ഠവിധമ്പി കാമാവചരകുസലചിത്തം നാമ.

൧൨. ഉദ്ദാനതോ ദുവേ കാമാ, ക്ലേസവത്ഥുവസാ പന;
കിലേസോ ഛന്ദരാഗോവ, വത്ഥു തേഭൂമവട്ടകം.

൧൩. കിലേസകാമോ കാമേതി, വത്ഥു കാമീയതീതി ച;
സിജ്ഝതി ദുവിധോപേസ, കാമോ വോ കാരകദ്വയേ.

൧൪. യസ്മിം പന പദേസേ സോ, കാമോയം ദുവിധോപി ച;
സമ്പത്തീനം വസേനാവ-ചരതീതി ച സോ പന.

൧൫. പദേസോ ചതുപായാനം, ഛന്നം ദേവാനമേവ ച;
മനുസ്സാനം വസേനേവ, ഏകാദസവിധോ പന.

൧൬. കാമോവചരതീതേത്ഥ, കാമാവചരസഞ്ഞിതോ;
അസ്സാഭിലക്ഖിതത്താ ഹി, സസത്ഥാവചരോ വിയ.

൧൭. സ്വായം രൂപഭവോ രൂപം, ഏവം കാമോതി സഞ്ഞിതോ;
ഉത്തരസ്സ പദസ്സേവ, ലോപം കത്വാ ഉദീരിതോ.

൧൮. തസ്മിം കാമേ ഇദം ചിത്തം, സദാവചരതീതി ച;
കാമാവചരമിച്ചേവം, കഥിതം കാമഘാതിനാ.

൧൯. പടിസന്ധിം ഭവേ കാമേ, അവചാരയതീതി വാ;
കാമാവചരമിച്ചേവം, പരിയാപന്നന്തി തത്ര വാ.

൨൦. ഇദം അട്ഠവിധം ചിത്തം, കാമാവചരസഞ്ഞിതം;
ദസപുഞ്ഞക്രിയവത്ഥു-വസേനേവ പവത്തതി.

൨൧. ദാനം സീലം ഭാവനാ പത്തിദാനം,
വേയ്യാവച്ചം ദേസനാ ചാനുമോദോ;
ദിട്ഠിജ്ജുത്തം സംസുതിച്ചാപചായോ,
ഞേയ്യോ ഏവം പുഞ്ഞവത്ഥുപ്പഭേദോ.

൨൨. ഗച്ഛന്തി സങ്ഗഹം ദാനേ, പത്തിദാനാനുമോദനാ;
തഥാ സീലമയേ പുഞ്ഞേ, വേയ്യാവച്ചാപചായനാ.

൨൩. ദേസനാ സവനം ദിട്ഠി-ഉജുകാ ഭാവനാമയേ;
പുന തീണേവ സമ്ഭോന്തി, ദസ പുഞ്ഞക്രിയാപി ച.

൨൪. സബ്ബാനുസ്സതിപുഞ്ഞഞ്ച, പസംസാ സരണത്തയം;
യന്തി ദിട്ഠിജുകമ്മസ്മിം, സങ്ഗഹം നത്ഥി സംസയോ.

൨൫. പുരിമാ മുഞ്ചനാ ചേവ, പരാ തിസ്സോപി ചേതനാ;
ഹോതി ദാനമയം പുഞ്ഞം, ഏവം സേസേസു ദീപയേ.

ഇദാനി അസ്സ പനട്ഠവിധസ്സാപി കാമാവചരകുസലചിത്തസ്സ അയമുപ്പത്തിക്കമോ വേദിതബ്ബോ. യദാ ഹി യോ ദേയ്യധമ്മപ്പടിഗ്ഗാഹകാദിസമ്പത്തിം, അഞ്ഞം വാ സോമനസ്സഹേതും ആഗമ്മ ഹട്ഠപഹട്ഠോ "അത്ഥി ദിന്ന"ന്തി ആദിനയപ്പവത്തം സമ്മാദിട്ഠിം പുരക്ഖത്വാ പരേഹി അനുസ്സാഹിതോ ദാനാദീനി പുഞ്ഞാനി കരോതി, തദാസ്സ സോമനസ്സസഹഗതം ഞാണസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികം പഠമം മഹാകുസലചിത്തം ഉപ്പജ്ജതി. യദാ പന വുത്തനയേനേവ ഹട്ഠപഹട്ഠോ

സമ്മാദിട്ഠിം പുരക്ഖത്വാ പരേഹി ഉസ്സാഹിതോ കരോതി, തദാസ്സ തമേവ ചിത്തം സസങ്ഖാരികം ഹോതി. ഇമസ്മിം പനത്ഥേ **സങ്ഖാരോ**തി അത്തനോ വാ പരസ്സ വാ പവത്തസ്സ പുബ്ബപ്പയോഗസ്സാധിവചനം. യദാ പന ഞാതിജനസ്സ പടിപത്തിദസ്സനേന ജാതപരിചയാ ബാലകാ ഭിക്ഖൂ ദിസ്വാ സോമനസ്സജാതാ സഹസാ യം കിഞ്ചി ഹത്ഥഗതം ദദന്തി വാ വന്ദന്തി വാ, തദാ തേസം തതിയചിത്തമുപ്പജ്ജതി. യദാ പന തേ “ദേഥ വന്ദഥ, അയ്യേ”തി വദന്തി, ഏവം ഞാതിജനേന ഉസ്സാഹിതാ ഹുത്വാ ഹത്ഥഗതം ദദന്തി വാ വന്ദന്തി വാ, തദാ തേസം ചതുത്ഥചിത്തമുപ്പജ്ജതി. യദാ പന ദേയ്യധമ്മപ്പടിഗ്ഗാഹകാദീനം അസമ്പത്തിം വാ അഞ്ഞേസം വാ സോമനസ്സഹേതൂനം അഭാവം ആഗമ്മ ചതൂസുപി വികപ്പേസു സോമനസ്സരഹിതാ ഹോന്തി, തദാ സേസാനി ചത്താരി ഉപേക്ഖാസഹഗതാനി ഉപ്പജ്ജന്തി. ഏവം സോമനസ്സുപേക്ഖാഞാണപ്പയോഗഭേദതോ അട്ഠവിധം കാമാവചരകുസലചിത്തം വേദിതബ്ബം.

൨൬. ദസപുഞ്ഞക്രിയാദീനം, വസേന ച ബഹൂനിപി;
ഏതാനി പന ചിത്താനി, ഭവന്തീതി പകാസയേ.

൨൭. സത്തരസ സഹസ്സാനി, ദ്വേ സതാനി അസീതി ച;
കാമാവചരപുഞ്ഞാനി, ഭവന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

തം പന യഥാനുരൂപം കാമാവചരസുഗതിയം ഭവഭോഗസമ്പത്തിം അഭിനിപ്ഫാദേതി.

ഇതരേസു പന **രൂപാവചരകുസലചിത്തം** സവത്ഥുകതോ ഏകവിധം, ദ്വീസു ഭവേസു ഉപ്പജ്ജനതോ ദുവിധം, ഹീനമജ്ഝിമപണീതഭേദതോ തിവിധം, പടിപദാദിഭേദതോ ചതുബ്ബിധം, ഝാനങ്ഗയോഗഭേദതോ പഞ്ചവിധം. സേയ്യഥിദം - കാമച്ഛന്ദബ്യാപാദഥിനമിദ്ധഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചവിചികിച്ഛാവിപ്പഹീനം വിതക്കവിചാരപീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം പഠമം, വിതക്കവിപ്പഹീനം വിചാരപീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം ദുതിയം, വിതക്കവിചാരവിപ്പഹീനം പീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം തതിയം, വിതക്കവിചാരപീതിവിപ്പഹീനം സുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം ചതുത്ഥം, വിതക്കവിചാരപീതിസുഖവിപ്പഹീനം ഉപേക്ഖാചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം പഞ്ചമന്തി ഇദം പഞ്ചവിധം രൂപാവചരകുസലചിത്തം നാമ.

തം പന യഥാസമ്ഭവം പഥവീകസിണാദീസു ആരമ്മണേസു പവത്തിവസേന അനേകവിധം ഹോതി. സബ്ബം പനേതം രൂപാവചരഭാവനാപുഞ്ഞവസപ്പവത്തം യഥാനുരൂപം രൂപാവചരൂപപത്തിനിപ്ഫാദകം ഹോതി. ഏവം താവ രൂപാവചരകുസലം വേദിതബ്ബം.

സേസേസു പന ദ്വീസു **അരൂപാവചരകുസലചിത്തം** താവ ഉപേക്ഖാവേദനായോഗഭേദതോ ഏകവിധം, സവത്ഥുകാവത്ഥുകഭേദതോ ദുവിധം, ഹീനമജ്ഝിമപണീതഭേദതോ തിവിധം, ആരമ്മണഭേദതോ ചതുബ്ബിധം. കസിണുഗ്ഘാടിമാകാസം, തത്ഥ പവത്തവിഞ്ഞാണം, തസ്സ അപഗമോ, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനന്തി ഇദമസ്സ ചതുബ്ബിധമാരമ്മണം. യഥാപടിപാടിയാ ഏതസ്സാരമ്മണസ്സ ഭേദതോ ചതുബ്ബിധം ഹോതി. സേയ്യഥിദം - സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ആകാസാനഞ്ചായതനസഞ്ഞാസഹഗതം,

വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനസഞ്ഞാസഹഗതന്തി ഇദം ചതുബ്ബിധം അരൂപാവചരകുസലചിത്തം നാമ. സബ്ബം പനേതം അരൂപാവചരഭാവനാപുഞ്ഞവസപ്പവത്തം യഥാനുരൂപം അരൂപൂപപത്തിനിപ്ഫാദകം ഹോതി. ഏവം അരൂപാവചരകുസലചിത്തം വേദിതബ്ബം.

ഇതരം പന **ലോകുത്തരകുസലചിത്തം** നിബ്ബാനാരമ്മണതോ ഏകവിധം, നിയതാനിയതവത്ഥുകഭേദതോ ദുവിധം, തീഹി വിമോക്ഖമുഖേഹി പത്തബ്ബതോ തിവിധം, ചതുമഗ്ഗയോഗഭേദതോ ചതുബ്ബിധം . സേയ്യഥിദം - സക്കായദിട്ഠിവിചികിച്ഛാസീലബ്ബതപരാമാസസഞ്ഞോജനപ്പഹാനകരം സോതാപത്തിമഗ്ഗചിത്തം, രാഗദോസമോഹാനം തനുത്തകരം സകദാഗാമിമഗ്ഗചിത്തം, കാമരാഗബ്യാപാദാനം നിരവസേസപ്പഹാനകരം അനാഗാമിമഗ്ഗചിത്തം, രൂപരാഗഅരൂപരാഗമാനഉദ്ധച്ചഅവിജ്ജാപഹാനകരം അരഹത്തമഗ്ഗചിത്തന്തി ഇദം ചതുബ്ബിധം ലോകുത്തരകുസലചിത്തം നാമ. ഏകേകം പനേത്ഥ ഝാനങ്ഗയോഗഭേദതോ പഞ്ചവിധം ഹോതി, തസ്മാ വീസതിവിധം ഹോതി. സബ്ബം പനേതം ലോകുത്തരഭാവനാപുഞ്ഞവസപ്പവത്തം മഗ്ഗാനുരൂപഫലപ്പവത്തിയാ ചത്താരോ അരിയപുഗ്ഗലേ അഭിനിപ്ഫാദേതി. ഏവം ലോകുത്തരകുസലം വേദിതബ്ബം.

൨൭. കാമേ അട്ഠേവ രൂപേ ച, പഞ്ച ചത്താരിരൂപിസു;
ചത്താരാനുത്തരാനേവം, കുസലാനേകവീസതി.

൨൮. കുസലാകുസലാപഗതേന സതാ,
കുസലേ കുസലേന ച യം കുസലം;
ചതുഭൂമിഗതം മുനിനാ വസിനാ,
ലപിതം ലപിതം സകലമ്പി മയാ.

അകുസലം പന ഭൂമിതോ ഏകവിധം കാമാവചരമേവ, നിയതാനിയതവത്ഥുവസേന ച ഏകഹേതുകദുഹേതുകവസേന ച പടിസന്ധിജനകാജനകവസേന ച ദുവിധം, തീഹി വേദനാഹി യോഗതോ ച ലോഭമൂലം ദോസമൂലം മോഹമൂലന്തി മൂലതോ ച തിവിധം ഹോതി. തത്ഥ **ലോഭമൂലം** പന സോമനസ്സുപേക്ഖാദിട്ഠിപ്പയോഗഭേദതോ അട്ഠവിധം ഹോതി. സേയ്യഥിദം - സോമനസ്സസഹഗതം ദിട്ഠിഗതസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകം, സോമനസ്സസഹഗതം ദിട്ഠിഗതവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ദിട്ഠിഗതസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ദിട്ഠിഗതവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികമേകം, സസങ്ഖാരികമേകന്തി.

യദാ ഹി ''നത്ഥി കാമേസു ആദീനവോ''തിആദിനാ നയേന മിച്ഛാദിട്ഠിം പുരക്ഖത്വാ കേവലം ഹട്ഠതുട്ഠോ കാമേ വാ പരിഭുഞ്ജതി, ദിട്ഠമങ്ഗലാദീനി വാ സാരതോ പച്ചേതി സഭാവതിക്ഖേനേവ അനുസ്സാഹിതേന ചിത്തേന, തദാസ്സ പഠമം അകുസലചിത്തം ഉപ്പജ്ജതി. യദാ പന മന്ദേന സമുസ്സാഹിതേന, തദാ ദുതിയം. യദാ മിച്ഛാദിട്ഠിം അപുരക്ഖത്വാ കേവലം ഹട്ഠതുട്ഠോ മേഥുനം ധമ്മം വാ പരിഭുഞ്ജതി, പരസമ്പത്തിം വാ

അഭിജ്ഝായതി, പരസ്സ ഭണ്ഡം വാ ഹരതി സഭാവതിക്ഖേനേവ അനുസ്സാഹിതേന ചിത്തേന, തദാ തതിയം. യദാ മന്ദേന സമുസ്സാഹിതേന, തദാ ചതുത്ഥം ഉപ്പജ്ജതി. യദാ പന കാമാനം വാ അസമ്പത്തിം ആഗമ്മ അഞ്ഞേസം വാ സോമനസ്സഹേതൂനം അഭാവേന ചതൂസുപി വികപ്പേസു സോമനസ്സരഹിതാ ഹോന്തി, തദാ സേസാനി ചത്താരി ഉപേക്ഖാസഹഗതാനി ഉപ്പജ്ജന്തീതി. ഏവം സോമനസ്സുപേക്ഖാദിട്ഠിപ്പയോഗഭേദതോ അട്ഠവിധം ലോഭമൂലം വേദിതബ്ബം.

ദോസമൂലം പന ഏകന്തസവത്ഥുകതോ ഏകവിധം, അസങ്ഖാരസസങ്ഖാരഭേദതോ ദുവിധം ദോമനസ്സസഹഗതം പടിഘസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരം, സസങ്ഖാരന്തി. അസ്സ പന പാണാതിപാതാദീസു തിക്ഖമന്ദപ്പവത്തികാലേ ഉപ്പത്തി വേദിതബ്ബാ.

മോഹമൂലമ്പി വിചികിച്ഛുദ്ധച്ചയോഗതോ ദുവിധം ഹോതി ഉപേക്ഖാസഹഗതം വിചികിച്ഛാസമ്പയുത്തം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഉദ്ധച്ചസമ്പയുത്തന്തി. തസ്സ അസന്നിട്ഠാനവിക്ഖേപകാലേസു പവത്തി വേദിതബ്ബാതി.

ഏവം താവ ദ്വാദസവിധം അകുസലചിത്തം വേദിതബ്ബം, സബ്ബം പനേതം യഥാനുരൂപം അപായേസു ഉപപത്തിയാ, സുഗതിയമ്പി ദുക്ഖവിസേസസ്സ അഭിനിപ്ഫാദകം ഹോതി.

൩൦. ലോഭമൂലവസേനട്ഠ, ദോസമൂലവസാ ദുവേ;
മോഹമൂലവസേന ദ്വേ, ഏവം ദ്വാദസധാ സിയും.

൩൧. പാപാപാപേസ്വപാപേന , യം വുത്തം പാപമാനസം;
പാപാപാപപ്പഹീനേന, തം മയാ സമുദാഹടം.

ഇതരം പന അബ്യാകതമവിപാകാരഹതോ ഏകവിധം ഹോതി, ജാതിഭേദതോ ദുവിധം വിപാകചിത്തം കിരിയചിത്തന്തി. തത്ഥ **വിപാകചിത്തം** ഭൂമിഭേദതോ ചതുബ്ബിധം കാമാവചരം രൂപാവചരം അരൂപാവചരം ലോകുത്തരന്തി. തത്ഥ കാമാവചരം ദുവിധം കുസലവിപാകം അകുസലവിപാകന്തി. കുസലവിപാകം ദുവിധം സഹേതുകമഹേതുകഞ്ചേതി.

തത്ഥ **സഹേതുകവിപാകചിത്തം** സകകുസലം വിയ സോമനസ്സുപേക്ഖാഞാണപ്പയോഗഭേദതോ അട്ഠവിധം. സേയ്യഥിദം - സോമനസ്സസഹഗതം ഞാണസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരം, സസങ്ഖാരം, സോമനസ്സസഹഗതം ഞാണവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരം, സസങ്ഖാരം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഞാണസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരം, സസങ്ഖാരം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഞാണവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരം, സസങ്ഖാരന്തി ഇദം അട്ഠവിധം സഹേതുകവിപാകം നാമ.

യഥാ പനസ്സ കുസലം ദാനാദിവസേന ഛസു ആരമ്മണേസു പവത്തതി, ന ഇദം തഥാ. ഇദം ഹി പടിസന്ധിഭവങ്ഗചുതിതദാരമ്മണവസേന പരിത്തധമ്മപരിയാപന്നേസുയേവ ഛസു ആരമ്മണേസു പവത്തതി. സമ്പയുത്തധമ്മാനഞ്ച വിസേസേ അസതിപി ആദാസതലാദീസു മുഖനിമിത്തം വിയ നിരുസ്സാഹം വിപാകം, മുഖം വിയ സഉസ്സാഹം കുസലന്തി വേദിതബ്ബം.

ഇമേസം പന വിപച്ചനട്ഠാനം വേദിതബ്ബം. ഇമാനി ഹി പടിസന്ധിഭവങ്ഗചുതിതദാരമ്മണാനി ഹുത്വാ വിപച്ചന്തി.

൯൨. കാമാവചരദേവാനം , മനുസ്സാനം ഇമേ പന;
ദുഹേതുകതിഹേതൂനം, ഭവന്തി പടിസന്ധിയോ.

൯൩. തതോ പവത്തിയം ഹുത്വാ, ഭവങ്ഗം യാവതായുകം;
ബലവാരമ്മണേ ഹുത്വാ, തദാരമ്മണമേവ ച.

൯൪. തതോ മരണകാലസ്മിം, ചുതി ഹുത്വാ പവത്തരേ;
ഏവം ചതൂസു ഠാനേസു, വിപച്ചന്തീതി നിദ്ദിസേ.

൯൫. സഭൂമികുസലേഹേവ, മഹാപാകാ സമാ വിനാ;
കമ്മദ്വാരഞ്ച കമ്മഞ്ച, പുഞ്ഞാനം ക്രിയവത്ഥുകം.

൯൬. അവിഞ്ഞത്തിജനത്താ ഹി, അവിപാകസഭാവതോ;
അപ്പവത്തനതോ ചേവ, പാകാ പുഞ്ഞേഹി നോ സമാ.

൯൭. പരിത്താരമ്മണത്താ ഹി, തേസമേകന്തതോ പന;
കരുണാമുദിതാ തേസു, ന ജായന്തി കദാചിപി.

൯൮. യഥാ വിരതിയോ തിസ്സോ, ന പനേതേസു ജായരേ;
പഞ്ച സിക്ഖാപദാ വുത്താ, കുസലാതി ഹി സത്ഥുനാ.

൯൯. യഥാധിപതിനോപേത്ഥ, ന സന്തീതി വിനിദ്ദിസേ;
ഛന്ദാദീനി ധുരം കത്വാ, അനുപ്പജ്ജനതോ പന.

൧൦൦. അസങ്ഖാരസസങ്ഖാര-വിധാനം പന പുഞ്ഞതോ;
ഞേയ്യം പച്ചയതോ ചേവ, വിപാകേസു ച വിഞ്ഞുനാ.

൧൦൧. ഹീനാദീനം വിപാകത്താ, പുഞ്ഞാനം പുഞ്ഞവാദിനാ;
ഹീനാദയോ ഭവന്തീതി, വിപാകാ പരിദീപിതാ.

൧൦൨. ഇദം അട്ഠവിധം ചിത്തം, ഏകന്തേന സവത്ഥുകം;
ജായതേ കാമലോകസ്മിം, ന പനഞ്ഞത്ഥ ജായതേ.

ഏവം താവ സഹേതുകവിപാകചിത്തം വേദിതബ്ബം.

അഹേതുകവിപാകചിത്തം പന അലോഭാദിഹേതുവിരഹിതം ഉപേക്ഖാസഹഗതം ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം സോതവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഘാനവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണം, സുഖസഹഗതം കായവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം അഹേതുകമനോധാതുസമ്പടിച്ഛനം, സോമനസ്സസഹഗതം അഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതുസന്തീരണം , ഉപേക്ഖാസഹഗതം അഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതുസന്തീരണന്തി ഇദം പന അട്ഠവിധം അഹേതുകവിപാകചിത്തം നാമ.

ഇദം പന അട്ഠവിധം നിയതവത്ഥുകതോ ഏകവിധം, നിയതാനിയതാരമ്മണതോ ദുവിധം. തത്ഥ വിഞ്ഞാണപഞ്ചകം നിയതാരമ്മണം, സേസത്തയം അനിയതാരമ്മണം. സുഖസോമനസ്സുപേക്ഖാവേദനായോഗതോ

തിവിധം. തത്ഥ സുഖസഹഗതം കായവിഞ്ഞാണം, ദ്വിട്ഠാനികം സന്തീരണം സോമനസ്സുപേക്ഖായുത്തം, സേസമുപേക്ഖായുത്തന്തി.

ദിട്ഠാരമ്മണസുതാരമ്മണമുതാരമ്മണദിട്ഠസുതമുതാരമ്മണദിട്ഠ-സുതമുതവിഞ്ഞാതാരമ്മണവസേന പഞ്ചവിധം. തത്ഥ ദിട്ഠാരമ്മണം ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, സുതാരമ്മണം സോതവിഞ്ഞാണം, മുതാരമ്മണം ഘാനജിവ്ഹാകായവിഞ്ഞാണത്തയം, ദിട്ഠസുതമുതാരമ്മണം മനോധാതുസമ്പടിച്ഛനം, ദിട്ഠസുതമുതവിഞ്ഞാതാരമ്മണം സേസമനോവിഞ്ഞാണധാതുദ്വയന്തി.

വത്ഥുതോ ഛബ്ബിധം. കഥം? ചക്ഖുവിഞ്ഞാണസ്സ ചക്ഖുമേവ വത്ഥു, തഥാ സോതഘാനജിവ്ഹാകായവിഞ്ഞാണാനം സോതഘാനജിവ്ഹാകായവത്ഥു, അവസേസത്തയസ്സ ഹദയവത്ഥുമേവാതി.

ആരമ്മണതോ സത്തവിധം ഹോതി. കഥം? രൂപാരമ്മണമേവ ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, തഥാ സദ്ദഗന്ധരസഫോട്ഠബ്ബാരമ്മണാനി പടിപാടിയാ സോതഘാനജിവ്ഹാകായവിഞ്ഞാണാനി, രൂപാദിപഞ്ചാരമ്മണാ മനോധാതു, സേസമനോവിഞ്ഞാണധാതുദ്വയം ഛളാരമ്മണന്തി.

തം സബ്ബം പന അഹേതുകവിപാകചിത്തം കിച്ചതോ അട്ഠവിധം ഹോതി. കഥം? ദസ്സനകിച്ചം ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, സവനഘായനസായനഫുസനസമ്പടിച്ഛനസന്തീരണതദാരമ്മണകിച്ചാനി അവസേസാനി.

തത്ഥ ചക്ഖുതോ പവത്തം വിഞ്ഞാണം, ചക്ഖുമ്ഹി സന്നിസ്സിതം വിഞ്ഞാണന്തി വാ ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, തഥാ സോതവിഞ്ഞാണാദീനി. തത്ഥ ചക്ഖുസന്നിസ്സിതരൂപവിജാനനലക്ഖണം ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം , രൂപമത്താരമ്മണരസം, രൂപാഭിമുഖഭാവപച്ചുപട്ഠാനം, രൂപാരമ്മണായ കിരിയാമനോധാതുയാ അപഗമപദട്ഠാനം. തഥാ സോതഘാനജിവ്ഹാകായവിഞ്ഞാണാനി സോതാദിസന്നിസ്സിതസദ്ദാദിവിജാനനലക്ഖണാനി, സദ്ദാദിമത്താരമ്മണരസാനി, സദ്ദാദീസു അഭിമുഖഭാവപച്ചുപട്ഠാനാനി, സദ്ദാദിആരമ്മണാനം കിരിയാമനോധാതൂനം അപഗമപദട്ഠാനാനി. മനോധാതുസമ്പടിച്ഛനം പന ചക്ഖുവിഞ്ഞാണാദീനം അനന്തരാ രൂപാദിവിജാനനലക്ഖണം, രൂപാദിസമ്പടിച്ഛനരസം, തഥാഭാവപച്ചുപട്ഠാനം, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണാദീനം അപഗമപദട്ഠാനം.

സേസാ പന ദ്വേ അഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതുയോ ഛളാരമ്മണവിജാനനലക്ഖണാ, സന്തീരണാദിരസാ, തഥാഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, ഹദയവത്ഥുപദട്ഠാനാതി വേദിതബ്ബാ. തത്ഥ പഠമാ ഏകന്തമിട്ഠാരമ്മണേ പവത്തിസബ്ഭാവതോ സോമനസ്സയുത്താവ ഹുത്വാ പഞ്ചദ്വാരേ സന്തീരണകിച്ചം സാധയമാനാ പഞ്ചസു ദ്വാരേസു ഠത്വാ വിപച്ചതി, ഛസു പന ദ്വാരേസു ബലവാരമ്മണേ തദാരമ്മണം ഹുത്വാ വിപച്ചതി. ദുതിയാ പന ഇട്ഠമജ്ഝത്താരമ്മണേ പവത്തിസബ്ഭാവതോ ഉപേക്ഖാസഹഗതാ ഹുത്വാ സന്തീരണതദാരമ്മണപടിസന്ധിഭവങ്ഗചുതിവസേന പവത്തനതോ പഞ്ചസു ഠാനേസു വിപച്ചതി. കഥം? മനുസ്സലോകേ താവ

ജച്ചന്ധജച്ചബധിരജച്ചജളജച്ചുമ്മത്തകപണ്ഡകഉഭതോബ്യഞ്ജനനപുംസകാദീനം പടിസന്ധിഗ്ഗഹണകാലേ പടിസന്ധി ഹുത്വാ വിപച്ചതി. പടിസന്ധിയാ വീതിവത്തായ പവത്തിയം യാവതായുകം ഭവങ്ഗം ഹുത്വാ വിപച്ചതി. ഇട്ഠമജ്ഝത്തേ പഞ്ചാരമ്മണവീഥിയാ സന്തീരണം ഹുത്വാ, ബലവാരമ്മണേ ഛദ്വാരേ തദാരമ്മണം ഹുത്വാ, മരണകാലേ ചുതി ഹുത്വാതി ഇമേസു പന പഞ്ചസു ഠാനേസു വിപച്ചതീതി. ഏവം താവ അഹേതുകവിപാകചിത്താനി വേദിതബ്ബാനി.

൪൩. കാമാവചരപുഞ്ഞസ്സ , വിപാകാ ഹോന്തി സോളസ;
തം തിഹേതുകപുഞ്ഞസ്സ, വസേന പരിദീപയേ.

ഇദാനി **രൂപാവചരവിപാകചിത്താനി** വുച്ചന്തി. താനി നിയതവത്ഥുകതോ ഏകവിധാനി, ഝാനങ്ഗയോഗഭേദതോ പഞ്ചവിധാനി. കഥം? വിതക്കവിചാരപീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം പഠമം, വിചാരപീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം ദുതിയം, പീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം തതിയം, സുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം ചതുത്ഥം, ഉപേക്ഖാചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം പഞ്ചമന്തി ഇമാനി പഞ്ചപി രൂപാവചരവിപാകചിത്താനി ഉപപത്തിയം പടിസന്ധിഭവങ്ഗചുതിവസേന പവത്തന്തി.

ഇദാനി **അരൂപാവചരവിപാകചിത്താനി** വുച്ചന്തി. താനി സകകുസലാനി വിയ ആരമ്മണഭേദതോ ചതുബ്ബിധാനി ഹോന്തി. കഥം? ആകാസാനഞ്ചായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനസഞ്ഞാസഹഗതന്തി ഇമാനി ചത്താരി അരൂപാവചരവിപാകചിത്താനി.

൪൪. കുസലാനുഗതം കത്വാ, ഭാജിതം കിം മഹഗ്ഗതം;
കാമാവചരപുഞ്ഞംവ, നാസമാനഫലം യതോ.

൪൫. അത്തനോ കുസലേഹേവ, സമാനം സബ്ബഥാ ഇദം;
ഗജാദീനം യഥാ ഛായാ, ഗജാദിസദിസാ തഥാ.

൪൬. കാമാവചരപുഞ്ഞംവ, നാപരാപരിയവേദനം;
ഝാനാ അപരിഹീനസ്സ, സത്തസ്സ ഭവഗാമിനോ.

൪൭. കുസലാനന്തരംയേവ , ഫലം ഉപ്പജ്ജതീതി ച;
ഞാപനത്ഥം പനേതസ്സ, കുസലാനുഗതം കതം.

൪൮. പടിപ്പദാക്കമോ ചേവ, ഹീനാദീനഞ്ച ഭേദതോ;
ഝാനാഗമനതോ ചേത്ഥ, വേദിതബ്ബോ വിഭാവിനാ.

൪൯. അഭാവോധിപതീനഞ്ച , അയമേവ വിസേസകോ;
സേസം സബ്ബം ച സേസേന, കുസലേന സമം മതം. -

ഏവം രൂപാവചരാരൂപാവചരവിപാകാ വേദിതബ്ബാ.

ഇദാനി **ലോകുത്തരവിപാകചിത്താനി** ഹോന്തി. താനി ചതുമഗ്ഗയുത്തചിത്തഫലത്താ ചതുബ്ബിധാനി ഹോന്തി. കഥം?

സോതാപത്തിമഗ്ഗഫലചിത്തം, സകദാഗാമിമഗ്ഗഫലചിത്തം, അനാഗാമിമഗ്ഗഫലചിത്തം, അരഹത്തമഗ്ഗഫലചിത്തന്തി. ഏവം പനേത്ഥ ഏകേകം ഝാനങ്ഗയോഗഭേദതോ പഞ്ചവിധം, പുന മഗ്ഗവീഥിഫലസമാപത്തിവസേന പവത്തിതോ ദുവിധം. ഏവം ലോകുത്തരകുസലവിപാകചിത്താനി വേദിതബ്ബാനി.

൬൦. സുഞ്ഞതം അനിമിത്തന്തി, തഥാപണിഹിതന്തിപി;
ഏതാനി തീണി നാമാനി, മഗ്ഗസ്സാനന്തരേ ഫലേ.

൬൧. ലബ്ഭന്തി പരഭാഗസ്മിം, വളഞ്ജനഫലേസു ന;
വിപസ്സനാവസേനേവ, താനി നാമാനി ലബ്ഭരേ.

൬൨. ഹോന്തി സാധിപതീനേവ, ലോകുത്തരഫലാനി തു;
വിപാകേധിപതീ നത്ഥി, ഠപേത്വാ തു അനാസവേ.

൬൩. അത്തനോ മഗ്ഗഭാവേന, മഗ്ഗോ ''മഗ്ഗോ''തി വുച്ചതി;
ഫലം മഗ്ഗമുപാദായ, മഗ്ഗോ നാമാതി വുച്ചതി. -

ഏവം ലോകുത്തരവിപാകാ വേദിതബ്ബാ.

ഇദാനി **സത്താകുസലവിപാകാനി** വുച്ചന്തി. അകുസലവിപാകം ഉപേക്ഖാസഹഗതം ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം സോതവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഘാനവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണം, ദുക്ഖസഹഗതം കായവിഞ്ഞാണം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം അഹേതുകമനോധാതുസമ്പടിച്ഛനം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം അഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതുസന്തീരണന്തി ഇമാനി സത്ത അകുസലവിപാകചിത്താനി.

ഏത്ഥ പന ഉപേക്ഖാസഹഗതാഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതു ഏകാദസവിധേനാപി അകുസലചിത്തേന കമ്മേ ആയൂഹിതേ കമ്മകമ്മനിമിത്തഗതിനിമിത്തേസു അഞ്ഞതരം ആരമ്മണം കത്വാ ചതൂസു അപായേസു പടിസന്ധി ഹുത്വാ വിപച്ചതി, പടിസന്ധിയാ വീതിവത്തായ ദുതിയചിത്തവാരം തതോ പട്ഠായ യാവതായുകം ഭവങ്ഗം ഹുത്വാ, അനിട്ഠമജ്ഝത്താരമ്മണായ പഞ്ചവിഞ്ഞാണവീഥിയാ സന്തീരണം ഹുത്വാ, ബലവാരമ്മണേ ഛസു ദ്വാരേസു തദാരമ്മണം ഹുത്വാ, മരണകാലേ ചുതി ഹുത്വാ വിപച്ചതി. ഏവം പഞ്ചസു ഠാനേസു വിപച്ചതി. കേവലം ഹി താനി കുസലവിപാകാഹേതുകചിത്താനി കുസലകമ്മപച്ചയാനി, ഇമാനി അകുസലകമ്മപച്ചയാനി. അയമിമേസം, തേസഞ്ച വിസേസോ.

൬൪. അനിട്ഠാനിട്ഠമജ്ഝത്തഗോചരേ വത്തരേ ഇമേ;
സുഖാദിത്തയയുത്താ തേ, ദുക്ഖുപേക്ഖായുതാ ഇമേ.

ഏവം കാമാവചരകുസലവിപാകസഹേതുകമട്ഠവിധം, അഹേതുകമട്ഠവിധം, ഝാനങ്ഗയോഗഭേദതോ രൂപാവചരവിപാകം പഞ്ചവിധം, ആരമ്മണഭേദതോ അരൂപാവചരവിപാകം ചതുബ്ബിധം, മഗ്ഗസമ്പയുത്തചിത്തഫലഭേദതോ ലോകുത്തരവിപാകം ചതുബ്ബിധം, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണാദിഭേദതോ അകുസലവിപാകം സത്തവിധന്തി ഛത്തിംസവിധം വിപാകചിത്തം വേദിതബ്ബം.

൧൩.ഏവം ഛത്തിംസധാ പാകം, പാകസാസനപൂജിതോ;
സവിപാകാവിപാകേസു, കുസലോ സുഗതോബ്രവി.

കിരിയാബ്യാകതചിത്തം പന അവിപാകതോ ഏകവിധം, പരിത്തമഹഗ്ഗതതോ ദുവിധം, കാമാവചരരൂപാവചരഅരൂപാവചരഭൂമിഭേദതോ തിവിധം. തത്ഥ കാമാവചരം ദുവിധം സഹേതുകമഹേതുകന്തി. തത്ഥ **സഹേതുകം** ഏകവിധം അരഹതോ ഏവ ഉപ്പജ്ജനതോ. സോമനസ്സുപേക്ഖാഞാണപ്പയോഗഭേദതോ കാമാവചരകുസലം വിയ അട്ഠവിധം ഹോതി. സേയ്യഥിദം - സോമനസ്സസഹഗതം ഞാണസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികം, സസങ്ഖാരികം, സോമനസ്സസഹഗതം ഞാണവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികം, സസങ്ഖാരികം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഞാണസമ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികം, സസങ്ഖാരികം, ഉപേക്ഖാസഹഗതം ഞാണവിപ്പയുത്തം അസങ്ഖാരികം, സസങ്ഖാരികന്തി ഇമാനി അട്ഠ സഹേതുകകിരിയചിത്താനി. ഏതാനി പന യഥാനുരൂപം ദാനാദിവസേന ഖീണാസവാനംയേവ പവത്തന്തി. ഏവം സഹേതുകകിരിയചിത്താനി വേദിതബ്ബാനി.

അഹേതുകകിരിയചിത്തം പന തിവിധം കിരിയാഹേതുകമനോധാതുഉപേക്ഖാസഹഗതാവജ്ജനചിത്തം, കിരിയാഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതുസോമനസ്സസഹഗതം ഹസിതുപ്പാദചിത്തം, കിരിയാഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതുഉപേക്ഖാസഹഗതം വോട്ഠബ്ബനചിത്തന്തി .

തത്ഥ കിരിയാഹേതുകമനോധാതു ഉപേക്ഖാസഹഗതാ ഹദയവത്ഥും നിസ്സായ ചക്ഖുദ്വാരേ ഇട്ഠഇട്ഠമജ്ഝത്തഅനിട്ഠഅനിട്ഠമജ്ഝത്തേസു രൂപാരമ്മണേസു യേന കേനചി പസാദേ ഘട്ടിതേ തം തം ആരമ്മണം ഗഹേത്വാ ആവജ്ജനവസേന ചക്ഖുവിഞ്ഞാണസ്സ പുരേചാരീ ഹുത്വാ ഭവങ്ഗം ആവട്ടയമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. സോതദ്വാരാദീസുപി ഏസേവ നയോ. ഇതരാ പന ദ്വേ അഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതുയോ സാധാരണാസാധാരണാതി ദുവിധാ ഹോന്തി. തത്ഥ **അസാധാരണാ** പന കിരിയാഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതു സോമനസ്സസഹഗതാ ഖീണാസവസ്സേവ ഛസു ദ്വാരേസു ഛസു അനുളാരേസു ആരമ്മണേസു ഹസിതുപ്പാദകിച്ചാ നിയതവത്ഥുകാ ഉപ്പജ്ജതി. **സാധാരണാ** പന അഹേതുകമനോവിഞ്ഞാണധാതു ഉപേക്ഖാസഹഗതാ ഛളാരമ്മണവിജാനനലക്ഖണാ , തഥാഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, സാ തീസു ഭവേസു സബ്ബേസം സചിത്തകസത്താനം സാധാരണാ, ന കസ്സചി പന സചിത്തകസ്സ ന ഉപ്പജ്ജതി നാമ. ഉപ്പജ്ജമാനാ പനായം പഞ്ചദ്വാരമനോദ്വാരേസു വോട്ഠബ്ബനാവജ്ജനകിച്ചാ ഉപ്പജ്ജതി. ഛ അസാധാരണഞാണാനിപി ഏതായ ഗഹിതാരമ്മണമേവ ഗണ്ഹന്തി. സബ്ബാരമ്മണഗഹണസമത്ഥതായ സബ്ബഞ്ഞുതഞ്ഞാണഗതികാതി വേദിതബ്ബാ. ഇമാനി തീണി അഹേതുകകിരിയചിത്താനി.

ഇധ ഠത്വാ ഹസനചിത്താനി പരിഗ്ഗണ്ഹിതബ്ബാനി. തേരസ ഹസനചിത്താനി. കുസലതോ ചതൂഹി സോമനസ്സസഹഗതേഹി, അകുസലതോ ചതൂഹീതി ഇമേഹി അട്ഠഹി ചിത്തേഹി പുഥുജ്ജനാ ഹസന്തി, സേഖാ പന കുസലതോ ചതൂഹി, അകുസലതോ ദ്വീഹി ദിട്ഠിഗതവിപ്പയുത്തസോമനസ്സസഹഗതേഹീതി ഛഹി ഹസന്തി, ഖീണാസവാ കിരിയതോ പഞ്ചഹി സോമനസ്സസഹഗതേഹി ഹസന്തീതി.

൨൬. സോമനസ്സയുതാനട്ഠ, കുസലാകുസലാനി ച;
ക്രിയതോ പന പഞ്ചേവം, ഹാസചിത്താനി തേരസ.

൨൭. പുഥുജ്ജനാ ഹസന്തേത്ഥ, ചിത്തേഹി പന അട്ഠഹി;
ഛഹി സേഖാ അസേഖാ ച, ഹസന്തി പന പഞ്ചഹി.

ഇദാനി **രൂപാവചരകിരിയചിത്താനി** ഹോന്തി. വിതക്കവിചാരപീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം പഠമം, വിചാരപീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം ദുതിയം, പീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം തതിയം, സുഖചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം ചതുത്ഥം, ഉപേക്ഖാചിത്തേകഗ്ഗതാസമ്പയുത്തം പഞ്ചമന്തി ഇമാനി പഞ്ച രൂപാവചരകിരിയചിത്താനി.

ഇദാനി **അരൂപാവചരകിരിയചിത്താനി** വുച്ചന്തി. ആകാസാനഞ്ചായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനസഞ്ഞാസഹഗതം, നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനസഞ്ഞാസഹഗതന്തി ഇമാനി ചത്താരി അരൂപാവചരകിരിയചിത്താനി. ഇമാനി പന രൂപാരൂപകിരിയചിത്താനി സകസകഭൂമികുസലസദിസാനി. കേവലം പനേതാനി കിരിയചിത്താനി ഖീണാസവാനംയേവ ഉപ്പജ്ജന്തി, കുസലാനി പന സേഖപുഥുജ്ജനാനം. ഇമാനി ച ഖീണാസവാനം ഭാവനാകാരവസപ്പവത്താനി, താനി പന സേഖപുഥുജ്ജനാനം ഭാവനാപുഞ്ഞവസപ്പവത്താനീതി അയമേവ ഇമേസം, തേസഞ്ച വിസേസോ.

൨൮. യാ പുഥുജ്ജനകാലസ്മിം, അഭിനിബ്ബത്തിതാ പന;
രൂപാരൂപസമാപത്തി, സാ ഖീണാസവഭിക്ഖുനോ.

൨൯. യാവ ഖീണാസവോ ഭിക്ഖു, ന സമാപജ്ജതേവ നം;
താവ താ കുസലാ ഏവ, സമാപന്നാ സചേ ക്രിയാ.

ഏവം സോമനസ്സാദിഭേദതോ കാമാവചരസഹേതുകകിരിയചിത്തമട്ഠവിധം, മനോധാതുമനോവിഞ്ഞാണധാതുദ്വയഭേദതോ അഹേതുകം തിവിധം, ഝാനങ്ഗയോഗഭേദതോ രൂപാവചരം പഞ്ചവിധം, ആരമ്മണഭേദതോ അരൂപാവചരം ചതുബ്ബിധം, ഏവം ഭൂമിവസേന വീസതിവിധം കിരിയചിത്തം വേദിതബ്ബന്തി.

൩൦. ഏകാദസവിധം കാമേ, രൂപേ പഞ്ച അരൂപിസു;
ചത്താരീതി ച സബ്ബാനി, ക്രിയാചിത്താനി വീസതി.

൩൧. ലോകുത്തരക്രിയചിത്തം, പന കസ്മാ ന വിജ്ജതി;
ഏകചിത്തക്ഖണത്താ ഹി, മഗ്ഗസ്സാതി ന വിജ്ജതി.

൩൨. ക്രിയാക്രിയാപത്തിവിഭാഗദേസകോ,
ക്രിയാക്രിയം ചിത്തമവോച യം ജിനോ;
ഹിതാഹിതാനം സക്രിയാക്രിയാരതോ,
ക്രിയാക്രിയം തന്തു മയാ സമീരിതം.

ഏത്താവതാ ഏകവീസതിവിധം കുസലം, ദ്വാദസവിധം അകുസലം ഛത്തിംസവിധം വിപാകം, വീസതിവിധം കിരിയചിത്തന്തി ആദിമ്ഹി

നിക്ഖിത്തം ചിത്തം ഏകൂനനവുതിപ്പഭേദേന വിധിനാ പകാസിതം ഹോതീതി.

൩൩. ഏകവീസതി പുഞ്ഞാനി, ദ്വാദസാകുസലാനി ച;
ഛത്തിംസേവ വിപാകാനി, ക്രിയചിത്താനി വീസതി.

൩൪. ഏകൂനനവുതി സബ്ബേ, ചിത്തുപ്പാദാ മഹേസിനാ;
അട്ഠ ലോകുത്തരേ കത്വാ, നിദ്ദിട്ഠാ ഹി സമാസതോ.

൩൫. പിടകേ അഭിധമ്മസ്മിം, യേ ഭിക്ഖൂ പാടവത്ഥിനോ;
തേഹായം ഉഗ്ഗഹേതബ്ബോ, ചിന്തേതബ്ബോ പുനപ്പുനം.

൩൬. അഭിധമ്മാവതാരേന, അഭിധമ്മമഹോദധിം;
യേ തരന്തി ഇമം ലോകം, പരഞ്ചേവ തരന്തി തേതി.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ചിത്തനിദ്ദേസോ നാമ

പഠമോ പരിച്ഛേദോ.

൨. ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ

ചേതസികനിദ്ദേസോ

൨൭. ചിത്താനന്തരമുദ്ദിട്ഠാ , യേ ച ചേതസികാ മയാ;
തേസം ദാനി കരിസ്സാമി, വിഭാജനമിതോ പരം.

തത്ഥ ചിത്തസമ്പയുത്താ, ചിത്തേ ഭവാ വാ ചേതസികാ. തേപി ചിത്തം വിയ സാരമ്മണതോ ഏകവിധാ, സവിപാകാവിപാകതോ ദുവിധാ, കുസലാകുസലാബ്യാകതഭേദതോ തിവിധാ, കാമാവചരാദിഭേദതോ ചതുബ്ബിധാ.

തത്ഥ കാമാവചരചിത്തസമ്പയുത്താ **കാമാവചരാ**. തേസു കാമാവചരപഠമമഹാകുസലചിത്തസമ്പയുത്താ താവ നിയതാ സരൂപേന ആഗതാ ഏകൂനതിംസ ധമ്മാ ഹോന്തി. സേയ്യഥിദം - ഫസ്സോ വേദനാ സഞ്ഞാ ചേതനാ വിതക്കോ വിചാരോ പീതി ചിത്തേകഗ്ഗതാ സദ്ധാ സതി വീരിയം പഞ്ഞാ ജീവിതിന്ദ്രിയം അലോഭോ അദോസോ ഹിരീ ഓത്തപ്പം കായപ്പസ്സദ്ധി ചിത്തപ്പസ്സദ്ധി കായലഹുതാ ചിത്തലഹുതാ കായമുദുതാ ചിത്തമുദുതാ കായകമ്മഞ്ഞതാ ചിത്തകമ്മഞ്ഞതാ കായപാഗുഞ്ഞതാ ചിത്തപാഗുഞ്ഞതാ കായുജുകതാ ചിത്തുജുകതാതി. പുന ഛന്ദോ, അധിമോക്ഖോ, തത്രമജ്ഝത്തതാ, മനസികാരോ ചാതി ചത്താരോ നിയതയേവാപനകാ ഹോന്തി. ഇമേഹി ചതൂഹി തേത്തിംസ ഹോന്തി . പുന കരുണാ മുദിതാ കായദുച്ചരിതവിരതി വചീദുച്ചരിതവിരതി മിച്ഛാജീവവിരതി ചേതി ഇമേ പഞ്ച അനിയതാ. ഇമേ പന കദാചി ഉപ്പജ്ജന്തി.

ഇമേസു പന കരുണാമുദിതാവസേന ഭാവനാകാലേ കരുണാപുബ്ബഭാഗോ വാ മുദിതാപുബ്ബഭാഗോ വാ ഏതാ ഉപ്പജ്ജന്തി, ന പനേകതോ ഉപ്പജ്ജന്തി. യദാ പന ഇമിനാ ചിത്തേന മിച്ഛാകമ്മന്താദീഹി വിരമതി, തദാ സമ്മാകമ്മന്താദീനി പരിപൂരേന്തി, ഏകാ വിരതി ഉപ്പജ്ജതി, കരുണാമുദിതാഹി സഹ, അഞ്ഞമഞ്ഞേന ച ന ഉപ്പജ്ജന്തി. തസ്മാ ഏതേസു ഏകേന സഹ ചതുത്തിംസേവ ധമ്മാ ഹോന്തി.

൨൮. ആദിനാ പുഞ്ഞചിത്തേന, തേത്തിംസ നിയതാ മതാ;
കരുണാമുദിതേകേന, ചതുത്തിംസ ഭവന്തി തേ.

൨൯. കസ്മാ പനേത്ഥ മേത്താ ച, ഉപേക്ഖാ ച ന ഉദ്ധടാ;
യേവാപനകധമ്മേസു, ധമ്മരാജേന സത്ഥുനാ.

൩൦. അബ്യാപാദേന മേത്താപി, തത്രമജ്ഝത്തതായ ച;
ഉപേക്ഖാ ഗഹിതാ യസ്മാ, തസ്മാ ന ഗഹിതാ ഉഭോ.

൩൧. കസ്മാ യേവാപനാ ധമ്മാ, ബുദ്ധേനാദിച്ചബന്ധുനാ;
സരൂപേനേവ സബ്ബേതേ, പാളിയം ന ച ഉദ്ധടാ.

൩൨. യസ്മാ അനിയതാ കേചി, യസ്മാ രാസിം ഭജന്തി ന;
യസ്മാ ച ദുബ്ബലാ കേചി, തസ്മാ വുത്താ ന പാളിയം.

൩൩. ഛന്ദാധിമോക്ഖമുദിതാ മനസി ച കാരോ,
മജ്ഝത്തതാ ച കരുണാ വിരതിത്തയം ച;

പുഞ്ഞേസു തേന നിയതാനിയതാ ച സബ്ബേ,
യേവാപനാ മുനിവരേന ന ചേവ വുത്താ.

൩൪.കസ്മാ പനേത്ഥ ഫസ്സോവ, പഠമം സമുദീരിതോ;
പഠമാഭിനിപാതത്താ, ചിത്തസ്സാരമ്മണേ കിര.

൩൫.ഫുസിത്വാ പന ഫസ്സേന, വേദനായ ച വേദയേ;
സഞ്ജാനാതി ച സഞ്ഞായ, ചേതനായ ച ചേതയേ.

൩൬.ബലവപച്ചയത്താ ച, സഹജാതാനമേവ ഹി;
ഫസ്സോവ പഠമം വുത്തോ, തസ്മാ ഇധ മഹേസിനാ.

൩൭.അകാരണമിദം സബ്ബം, ചിത്താനം തു സഹേവ ച;
ഏകുപ്പാദാദിഭാവേന, ചിത്തജാനം പവത്തിതോ.

൩൮.അയം തു പഠമുപ്പന്നോ, അയം പച്ഛാതി നത്ഥിദം;
ബലവപച്ചയത്തേപി, കാരണഞ്ച ന ദിസ്സതി.

൩൯.ദേസനാക്കമതോ ചേവ, പഠമം സമുദീരിതോ;
ഇച്ചേവം പന വിഞ്ഞേയ്യം, വിഞ്ഞുനാ ന വിസേസതോ.

൪൦.ന ച പരിയേസിതബ്ബോയം, തസ്മാ പുബ്ബാപരക്കമോ;
വചനത്ഥലക്ഖണാദീഹി, ധമ്മാ ഏവ വിജാനതാ.

യസ്മാ പന ഇമേ ധമ്മാ വചനത്ഥലക്ഖണാദീഹി വുച്ചമാനാ പാകടാ ഹോന്തി സുവിഞ്ഞേയ്യാവ, തസ്മാ തേസം വചനത്ഥലക്ഖണാദീനി പവക്ഖാമി. സേയ്യഥിദം - ഫുസതീതി **ഫസ്സോ**. സ്വായം ഫുസനലക്ഖണോ, സങ്ഘട്ടനരസോ, സന്നിപാതപച്ചുപട്ഠാനോ, ഫലട്ഠേന വേദനാപച്ചുപട്ഠാനോ വാ, ആപാഥഗതവിസയപദട്ഠാനോ. അയം ഹി അരൂപധമ്മോപി സമാനോ ആരമ്മണേസു ഫുസനാകാരേനേവ പവത്തതി, സോ ദ്വിന്നം മേണ്ഡാനം സന്നിപാതോ വിയ ദട്ഠബ്ബോ.

സുന്ദരം മനോതി സുമനോ, സുമനസ്സ ഭാവോ സോമനസ്സം, സോമനസ്സമേവ വേദനാ **സോമനസ്സവേദനാ**. സാ വേദയിതലക്ഖണാ, ഇട്ഠാകാരാനുഭവനരസാ രാജാ വിയ സുഭോജനരസം, ചേതസികഅസ്സാദപച്ചുപട്ഠാനാ, പസ്സദ്ധിപദട്ഠാനാ.

നീലാദിഭേദം ആരമ്മണം സഞ്ജാനാതീതി **സഞ്ഞാ**. സാ സഞ്ജാനനലക്ഖണാ, പച്ചാഭിഞ്ഞാണകരണരസാ വഡ്ഢകിസ്സ അഭിഞ്ഞാണകരണമിവ, യഥാഗഹിതനിമിത്തവസേന അഭിനിവേസകരണപച്ചുപട്ഠാനാ, യഥോപട്ഠിതവിസയപദട്ഠാനാ.

ചേതയതീതി **ചേതനാ**. സദ്ധിം അത്തനാ സമ്പയുത്തധമ്മേ ആരമ്മണേ അഭിസന്ദഹതീതി അത്ഥോ. സാ ചേതയിതലക്ഖണാ, ആയൂഹനരസാ, സംവിദഹനപച്ചുപട്ഠാനാ സകകിച്ചപരകിച്ചസാധകാ ജേട്ഠസിസ്സമഹാവഡ്ഢകിആദയോ വിയ.

വിതക്കേതീതി **വിതക്കോ**. വിതക്കനം വാ **വിതക്കോ**. സ്വായം ആരമ്മണേ ചിത്തസ്സ അഭിനിരോപനലക്ഖണോ, ആഹനനപരിയാഹനനരസോ, ആരമ്മണേ

ചിത്തസ്സ ആനയനപച്ചുപട്ഠാനോ.

ആരമ്മണേ തേന ചിത്തം വിചരതീതി **വിചാരോ**. വിചരണം വാ **വിചാരോ**. അനുസഞ്ചരണന്തി വുത്തം ഹോതി. സ്വായം ആരമ്മണാനുമജ്ജനലക്ഖണോ, തത്ഥ സഹജാതാനുയോജനരസോ, ചിത്തസ്സ അനുപബന്ധപച്ചുപട്ഠാനോ.

പിനയതീതി **പീതി**. സാ സമ്പിയായനലക്ഖണാ, കായചിത്തപീണനരസാ, ഫരണരസാ വാ, ഓദഗ്യപച്ചുപട്ഠാനാ.

ചിത്തസ്സ ഏകഗ്ഗഭാവോ **ചിത്തേകഗ്ഗതാ**. സമാധിസ്സേതം നാമം. സോ അവിസാരലക്ഖണോ, അവിക്ഖേപലക്ഖണോ വാ, സഹജാതാനം സമ്പിണ്ഡനരസോ ന്ഹാനിയചുണ്ണാനം ഉദകം വിയ, ഉപസമപച്ചുപട്ഠാനോ, വിസേസതോ സുഖപദട്ഠാനോ.

സദ്ദഹന്തി ഏതായ, സയം വാ സദ്ദഹതി, സദ്ദഹനമത്തമേവ വാ ഏസാതി **സദ്ധാ**. സാ പനേസാ സദ്ദഹനലക്ഖണാ, പസാദനരസാ ഉദകപ്പസാദകമണി വിയ, അകാലുസിയപച്ചുപട്ഠാനാ, സദ്ധേയ്യവത്ഥുപദട്ഠാനാ.

സരന്തി ഏതായ, സയം വാ സരതി, സരണമത്തമേവ വാ ഏസാതി **സതി**. സാ അപിലാപനലക്ഖണാ, അസമ്മോസരസാ, ആരക്ഖപച്ചുപട്ഠാനാ, ഥിരസഞ്ഞാപദട്ഠാനാ.

വീരഭാവോ **വീരിയം**. വീരാനം വാ കമ്മം **വീരിയം**. തം പനേതം ഉസ്സാഹനലക്ഖണം, സഹജാതാനം ഉപത്ഥമ്ഭനരസം, അസംസീദനഭാവപച്ചുപട്ഠാനം, സംവേഗപദട്ഠാനം.

പജാനാതീതി **പഞ്ഞാ**. സാ പനേസാ വിജാനനലക്ഖണാ, വിസയോഭാസനരസാ പദീപോ വിയ, അസമ്മോഹപച്ചുപട്ഠാനാ അരഞ്ഞഗതസുദേസകോ വിയ.

ജീവന്തി തേന തംസമ്പയുത്തധമ്മാതി **ജീവിതം**. തം പന അത്തനാ അവിനിബ്ഭുത്താനം ധമ്മാനം അനുപാലനലക്ഖണം, തേസം പവത്തനരസം, തേസംയേവ ഠപനപച്ചുപട്ഠാനം, യാപയിതബ്ബധമ്മപദട്ഠാനം. സന്തേപി ച തേസം അനുപാലനലക്ഖണാദിമ്ഹി വിധാനേ അത്ഥിക്ഖണേയേവ തം തേ ധമ്മേ അനുപാലേതി ഉദകം വിയ ഉപ്പലാദീനി, യഥാസകം പച്ചയുപ്പന്നേപി ച ധമ്മേ അനുപാലേതി ധാതി വിയ കുമാരം, സയംപവത്തിതധമ്മസമ്ബന്ധേനേവ പവത്തതി നിയാമകോ വിയ, ന ഭങ്ഗതോ ഉദ്ധം പവത്തയതി അത്തനോ ച പവത്തയിതബ്ബാനഞ്ച അഭാവാ, ന ഭങ്ഗക്ഖണേ ഠപേതി സയം ഭിജ്ജമാനത്താ ഖീയമാനോ വിയ വത്തിസ്നേഹോവ പദീപസിഖന്തി.

ന ലുബ്ഭന്തി തേന, സയം വാ ന ലുബ്ഭതി, അലുബ്ഭനമത്തമേവ വാ തന്തി **അലോഭോ**. സോ ആരമ്മണേ ചിത്തസ്സ അലഗ്ഗഭാവലക്ഖണോ കമലദലേ ജലബിന്ദു വിയ, അപരിഗ്ഗഹരസോ മുത്തഭിക്ഖു വിയ, അനല്ലീനഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ അസുചിമ്ഹി പതിതപുരിസോ വിയ.

ന ദുസ്സന്തി തേന, സയം വാ ന ദുസ്സതി, അദുസ്സനമത്തമേവ വാ തന്തി **അദോസോ**. സോ അചണ്ഡിക്കലക്ഖണോ, അവിരോധലക്ഖണോ വാ അനുകൂലമിത്തോ വിയ, ആഘാതവിനയനരസോ, പരിളാഹവിനയനരസോ വാ ചന്ദനം വിയ, സോമ്മഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ പുണ്ണചന്ദോ വിയ.

കായദുച്ചരിതാദീഹി ഹിരീയതീതി **ഹിരീ**. ലജ്ജായേതം അധിവചനം. തേഹിയേവ ഓത്തപ്പതീതി **ഓത്തപ്പം**. പാപതോ ഉബ്ബേഗസ്സേതം അധിവചനം. തത്ഥ പാപതോ ജിഗുച്ഛനലക്ഖണാ ഹിരീ, ഓത്താസലക്ഖണം ഓത്തപ്പം. ഉഭോപി പാപാനം അകരണരസാ, പാപതോ സങ്കോചനപച്ചുപട്ഠാനാ, അത്തഗാരവപരഗാരവപദട്ഠാനാ. ഇമേ ധമ്മാ ലോകപാലാതി ദട്ഠബ്ബാ.

കായപസ്സമ്ഭനം **കായപസ്സദ്ധി**. ചിത്തപസ്സമ്ഭനം **ചിത്തപസ്സദ്ധി. കായോ**തി ചേത്ഥ വേദനാദയോ തയോ ഖന്ധാ. ഉഭോപി പനേതാ ഏകതോ ഹുത്വാ കായചിത്തദരഥവൂപസമലക്ഖണാ , കായചിത്തദരഥനിമ്മദനരസാ, കായചിത്താനം അപരിപ്ഫന്ദനസീതിഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, കായചിത്തപദട്ഠാനാ, കായചിത്താനം അവൂപസമതാഉദ്ധച്ചാദികിലേസപ്പടിപക്ഖഭൂതാതി വേദിതബ്ബാ.

കായലഹുഭാവോ **കായലഹുതാ**. ചിത്തലഹുഭാവോ **ചിത്തലഹുതാ**. കായചിത്താനം ഗരുഭാവവൂപസമലക്ഖണാ, കായചിത്തഗരുഭാവനിമ്മദനരസാ, കായചിത്താനം അദന്ധതാപച്ചുപട്ഠാനാ, കായചിത്തപദട്ഠാനാ, കായചിത്താനം ഗരുഭാവകരഥിനമിദ്ധാദികിലേസപ്പടിപക്ഖഭൂതാതി വേദിതബ്ബാ.

കായമുദുഭാവോ **കായമുദുതാ**. ചിത്തമുദുഭാവോ **ചിത്തമുദുതാ**. കായചിത്താനം ഥദ്ധഭാവവൂപസമലക്ഖണാ, കായചിത്താനം ഥദ്ധഭാവനിമ്മദനരസാ, അപ്പടിഘാതപച്ചുപട്ഠാനാ, കായചിത്തപദട്ഠാനാ, കായചിത്താനം ഥദ്ധഭാവകരദിട്ഠിമാനാദികിലേസപ്പടിപക്ഖഭൂതാതി വേദിതബ്ബാ.

കായകമ്മഞ്ഞഭാവോ **കായകമ്മഞ്ഞതാ**. ചിത്തകമ്മഞ്ഞഭാവോ **ചിത്തകമ്മഞ്ഞതാ**. കായചിത്താനം അകമ്മഞ്ഞഭാവവൂപസമലക്ഖണാ, കായചിത്താനം അകമ്മഞ്ഞഭാവനിമ്മദനരസാ, കായചിത്താനം ആരമ്മണകരണസമ്പത്തിപച്ചുപട്ഠാനാ, കായചിത്തപദട്ഠാനം, കായചിത്താനം അകമ്മഞ്ഞഭാവകരഅവസേസനീവരണാദികിലേസപ്പടിപക്ഖഭൂതാതി വേദിതബ്ബാ.

കായപാഗുഞ്ഞഭാവോ **കായപാഗുഞ്ഞതാ**. ചിത്തപാഗുഞ്ഞഭാവോ **ചിത്തപാഗുഞ്ഞതാ**. കായചിത്താനം അഗേലഞ്ഞഭാവലക്ഖണാ, കായചിത്താനം ഗേലഞ്ഞനിമ്മദനരസാ, നിരാദീനവപച്ചുപട്ഠാനാ, കായചിത്തപദട്ഠാനാ, കായചിത്താനം ഗേലഞ്ഞഭാവകരഅസ്സദ്ധാദികിലേസപ്പടിപക്ഖഭൂതാതി ദട്ഠബ്ബാ.

കായസ്സ ഉജുകഭാവോ **കായുജുകതാ**. ചിത്തസ്സ ഉജുകഭാവോ **ചിത്തുജുകതാ**. കായചിത്താനം അകുടിലഭാവലക്ഖണാ, കായചിത്താനം അജ്ജവലക്ഖണാ വാ, കായചിത്താനം കുടിലഭാവനിമ്മദനരസാ, അജിമ്ഹതാപച്ചുപട്ഠാനാ, കായചിത്തപദട്ഠാനാ, കായചിത്താനം കുടിലഭാവകരമായാസാഠേയ്യാദികിലേസപ്പടിപക്ഖഭൂതാതി ദട്ഠബ്ബാ.

ഛന്ദോതി കത്തുകമ്യതായേതം അധിവചനം. തസ്മാ സോ കത്തുകമ്യതാലക്ഖണോ ഛന്ദോ, ആരമ്മണപരിയേസനരസോ, ആരമ്മണേന

അത്ഥികതാപച്ചുപട്ഠാനോ, തദേവസ്സ പദട്ഠാനോ.

അധിമുച്ചനം **അധിമോക്ഖോ**. സോ സന്നിട്ഠാനലക്ഖണോ, അസംസപ്പനരസോ, നിച്ഛയപച്ചുപട്ഠാനോ, സന്നിട്ഠേയ്യധമ്മപദട്ഠാനോ, ആരമ്മണേ നിച്ചലഭാവേന ഇന്ദഖീലോ വിയ ദട്ഠബ്ബോ.

തേസു തേസു ധമ്മേസു മജ്ഝത്തഭാവോ **തത്രമജ്ഝത്തതാ**. സാ ചിത്തചേതസികാനം സമവാഹിതലക്ഖണാ, ഊനാധികതാനിവാരണരസാ, പക്ഖപാതുപച്ഛേദനരസാ വാ, മജ്ഝത്തഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ.

കിരിയാ കാരോ, മനസ്മിം കാരോ **മനസികാരോ**. പുരിമമനതോ വിസദിസം മനം കരോതീതി ച **മനസികാരോ**.

സ്വായം ആരമ്മണപടിപാദകോ, വീഥിപടിപാദകോ, ജവനപടിപാദകോതി തിപ്പകാരോ. തത്ഥ **ആരമ്മണപടിപാദകോ** മനസ്മിം കാരോ മനസികാരോ. സോ സാരണലക്ഖണോ, സമ്പയുത്താനം ആരമ്മണേ സംയോജനരസോ, ആരമ്മണാഭിമുഖഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ, ആരമ്മണപദട്ഠാനോ, സങ്ഖാരക്ഖന്ധപരിയാപന്നോ ആരമ്മണപടിപാദകത്തേന സമ്പയുത്താനം സാരഥീ വിയ ദട്ഠബ്ബോ. **വീഥിപടിപാദകോ**തി പഞ്ചദ്വാരാവജ്ജനസ്സേതം അധിവചനം, **ജവനപടിപാദകോ**തി മനോദ്വാരാവജ്ജനസ്സേതം അധിവചനം, ന തേ ഇധ അധിപ്പേതാ.

കരുണാതി പരദുക്ഖേ സതി സാധൂനം ഹദയകമ്പനം കരോതീതി **കരുണാ,** കിനാതി വിനാസേതി വാ പരദുക്ഖന്തി **കരുണാ**. സാ പരദുക്ഖാപനയനാകാരപ്പവത്തിലക്ഖണാ, പരദുക്ഖാസഹനരസാ, അവിഹിംസാപച്ചുപട്ഠാനാ, ദുക്ഖാഭിഭൂതാനം അനാഥഭാവദസ്സനപദട്ഠാനാ.

മോദന്തി തായ, സയം വാ മോദതീതി **മുദിതാ**. സാ പമോദനലക്ഖണാ, അനിസ്സായനരസാ, അരതിവിഘാതപച്ചുപട്ഠാനാ, സത്താനം സമ്പത്തിദസ്സനപദട്ഠാനാ. കേചി പന മേത്തുപേക്ഖായോപി അനിയതേ ഇച്ഛന്തി, തം ന ഗഹേതബ്ബം. അത്ഥതോ ഹി അദോസോ ഏവ മേത്താ, തത്രമജ്ഝത്തുപേക്ഖായേവ ഉപേക്ഖാതി.

കായദുച്ചരിതതോ വിരതി **കായദുച്ചരിതവിരതി**. ഏസേവ നയോ സേസേസുപി ദ്വീസു. ലക്ഖണാദിതോ പന ഏതാ തിസ്സോപി വിരതിയോ കായദുച്ചരിതാദിവത്ഥൂനം അവീതിക്കമലക്ഖണാ, കായദുച്ചരിതാദിവത്ഥുതോ സങ്കോചനരസാ, അകിരിയപച്ചുപട്ഠാനാ, സദ്ധാഹിരിഓത്തപ്പഅപ്പിച്ഛതാദിഗുണപദട്ഠാനാ. കേചി പന ഇമാസു ഏകേകം നിയതം വിരതിം ഇച്ഛന്തി. ഏവം കാമാവചരപഠമമഹാകുസലചിത്തേന ഇമേ തേത്തിംസ വാ ചതുത്തിംസ വാ ധമ്മാ സമ്പയോഗം ഗച്ഛന്തീതി വേദിതബ്ബാ.

യഥാ ച പഠമേന, ഏവം ദുതിയചിത്തേനാപി. സസങ്ഖാരഭാവമത്തമേവ ഹി ഏത്ഥ വിസേസോ. പുന തതിയേന ഞാണവിപ്പയോഗതോ ഠപേത്വാ അമോഹം അവസേസാ ദ്വത്തിംസ വാ തേത്തിംസ വാ വേദിതബ്ബാ. തഥാ ചതുത്ഥേനാപി സസങ്ഖാരഭാവമത്തമേവ വിസേസോ, പഠമേ വുത്തേസു പന ഠപേത്വാ പീതിം അവസേസാ പഞ്ചമേന സമ്പയോഗം ഗച്ഛന്തി. സോമനസ്സട്ഠാനേ

ചേത്ഥ ഉപേക്ഖാവേദനാ പവിട്ഠാ. സാ പന ഇട്ഠാനിട്ഠവിപരീതാനുഭവനലക്ഖണാ, പക്ഖപാതുപച്ഛേദനരസാ. യഥാ ച പഞ്ചമേന, ഏവം ഛട്ഠേനാപി. സസങ്ഖാരമത്തമേവ ഹോതി വിസേസോ. സത്തമേന പന ഠപേത്വാ പഞ്ഞം അവസേസാ ഏകതിംസ വാ ദ്വത്തിംസ വാ ധമ്മാ ഹോന്തി, തഥാ അട്ഠമേനാപി. സസങ്ഖാരമത്തമേവ വിസേസോ. ഏവം താവ കാമാവചരകുസലചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

വ്വ്ഉപേക്ഖായുത്തചിത്തേസു, ന ദുക്ഖസുഖപീതിയോ;
ജായന്തേവ വിസും പഞ്ച, കരുണാമുദിതാദയോ.

അവസേസേസു പന രൂപാവചരചിത്തസമ്പയുത്താ **രൂപാവചരാ,** തത്ഥ പഠമചിത്തസമ്പയുത്താ താവ കാമാവചരപഠമചിത്തേ വുത്തേസു ഠപേത്വാ വിരതിത്തയം അവസേസാ വേദിതബ്ബാ. വിരതിയോ പന കാമാവചരകുസലലോകുത്തരേസ്വേവ ഉപ്പജ്ജന്തി, ന അഞ്ഞേസു. ദുതിയേന വിതക്കവജ്ജാ ദ്വത്തിംസ വാ തേത്തിംസ വാ. തതിയേന വിചാരവജ്ജാ ഏകതിംസ വാ ദ്വത്തിംസ വാ. ചതുത്ഥേന തതോ പീതിവജ്ജാ തിംസ വാ ഏകതിംസ വാ. പഞ്ചമേന തതോ കരുണാമുദിതാവജ്ജാ തിംസ ഹോന്തി, സോമനസ്സട്ഠാനേ ഉപേക്ഖാ പവിട്ഠാ. ഏവം രൂപാവചരകുസലചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

അരൂപാവചരചിത്തസമ്പയുത്താ **അരൂപാവചരാ,** തേ പന രൂപാവചരപഞ്ചമേ വുത്തനയേന വേദിതബ്ബാ. അരൂപാവചരഭാവോവേത്ഥ വിസേസോ.

ലോകുത്തരചിത്തസമ്പയുത്താ **ലോകുത്തരാ,** തേ പന പഠമജ്ഝാനികേ മഗ്ഗചിത്തേ പഠമരൂപാവചരചിത്തേ വുത്തനയേന ദുതിയജ്ഝാനികാദിഭേദേപി മഗ്ഗചിത്തേ ദുതിയരൂപാവചരചിത്താദീസു വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബാ. കരുണാമുദിതാനമഭാവോ ച നിയതവിരതിഭാവോ ച ലോകുത്തരഭാവോ ചേത്ഥ വിസേസോ. ഏവം താവ കുസലചിത്തസമ്പയുത്തചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

അകുസലാ പന **ചേതസികാ** ഭൂമിതോ ഏകവിധാ കാമാവചരായേവ, തേസു ലോഭമൂലപഠമാകുസലചിത്തസമ്പയുത്താ താവ നിയതാ സരൂപേനാഗതാ പന്നരസ, യേവാപനകാ നിയതാ ചത്താരോതി ഏകൂനവീസതി ഹോന്തി. അനിയതാ ഛ യേവാപനകാതി സബ്ബേ പഞ്ചവീസതി ഹോന്തി. സേയ്യഥിദം - ഫസ്സോ സോമനസ്സവേദനാ സഞ്ഞാ ചേതനാ വിതക്കോ വിചാരോ പീതി ചിത്തസ്സേകഗ്ഗതാ വീരിയം ജീവിതം അഹിരികം അനോത്തപ്പം ലോഭോ മോഹോ മിച്ഛാദിട്ഠീതി ഇമേ സരൂപേനാഗതാ പന്നരസ, ഛന്ദോ അധിമോക്ഖോ ഉദ്ധച്ചം മനസികാരോതി ഇമേ ചത്താരോ നിയതയേവാപനകാ, ഇമേ പന പടിപാടിയാ ദസസു ചിത്തേസു നിയതാ ഹോന്തി, മാനോ ഇസ്സാ മച്ഛരിയം കുക്കുച്ചം ഥിനമിദ്ധന്തി ഇമേ ഛയേവ അനിയതയേവാപനകാ.

വ്വ്ഏവം യേവാപനാ സബ്ബേ, നിയതാനിയതാ ദസ;
നിദ്ദിട്ഠാ പാപചിത്തേസു, ഹതപാപേന താദിനാ.

തത്ഥ **ഫസ്സോ**തി അകുസലചിത്തസഹജാതോ ഫസ്സോ. ഏസ നയോ സേസേസുപി. ന ഹിരീയതീതി അഹിരികോ, അഹിരികസ്സ ഭാവോ

അഹിരികം. കായദുച്ചരിതാദീഹി ഓത്തപ്പതീതി ഓത്തപ്പം, ന ഓത്തപ്പം **അനോത്തപ്പം**. തത്ഥ കായദുച്ചരിതാദീഹി അജിഗുച്ഛനലക്ഖണം, അലജ്ജാലക്ഖണം വാ അഹിരികം, അനോത്തപ്പം തേഹേവ അസാരജ്ജനലക്ഖണം, അനുത്താസലക്ഖണം വാ.

ലുബ്ഭന്തി തേന, സയം വാ ലുബ്ഭതി, ലുബ്ഭനമത്തമേവ വാ തന്തി **ലോഭോ**. സോ ആരമ്മണഗഹണലക്ഖണോ മക്കടാലേപോ വിയ, അഭിസങ്ഗരസോ തത്തകപാലേ പക്ഖിത്തമംസപേസി വിയ, അപരിച്ചാഗപച്ചുപട്ഠാനോ തേലഞ്ജനരാഗോ വിയ, സംയോജനിയേസു ധമ്മേസു അസ്സാദദസ്സനപദട്ഠാനോ.

മുയ്ഹന്തി തേന, സയം വാ മുയ്ഹതി, മുയ്ഹനമത്തമേവ വാ തന്തി **മോഹോ**. സോ ചിത്തസ്സ അന്ധഭാവലക്ഖണോ, അഞ്ഞാണലക്ഖണോ വാ, അസമ്പടിവേധരസോ, ആരമ്മണസഭാവച്ഛാദനരസോ വാ, അന്ധകാരപച്ചുപട്ഠാനോ, അയോനിസോമനസികാരപദട്ഠാനോ.

മിച്ഛാ പസ്സന്തി തായ, സയം വാ മിച്ഛാ പസ്സതി, മിച്ഛാദസ്സനമത്തമേവ വാ ഏസാതി **മിച്ഛാദിട്ഠി**. സാ അയോനിസോഅഭിനിവേസലക്ഖണാ, പരാമാസരസാ, മിച്ഛാഭിനിവേസപച്ചുപട്ഠാനാ, അരിയാനം അദസ്സനകാമതാദിപദട്ഠാനാ.

ഉദ്ധതഭാവോ **ഉദ്ധച്ചം**. തം അവൂപസമലക്ഖണം വാതാഭിഘാതചലജലം വിയ, അനവട്ഠാനരസം വാതാഭിഘാതചലധജപടാകാ വിയ, ഭന്തത്തപച്ചുപട്ഠാനം പാസാണാഭിഘാതസമുദ്ധതഭസ്മം വിയ, അയോനിസോമനസികാരപദട്ഠാനം.

മഞ്ഞതീതി **മാനോ**. സോ ഉണ്ണതിലക്ഖണോ, സമ്പഗ്ഗഹണരസോ, കേതുകമ്യതാപച്ചുപട്ഠാനോ, ദിട്ഠിവിപ്പയുത്തലോഭപദട്ഠാനോ.

ഇസ്സതീതി **ഇസ്സാ**. സാ പരസമ്പത്തീനം ഉസൂയനലക്ഖണാ, തത്ഥേവ അനഭിരതിരസാ, തതോ വിമുഖഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, പരസമ്പത്തിപദട്ഠാനാ.

മച്ഛരഭാവോ **മച്ഛരിയം**. തം അത്തനോ സമ്പത്തീനം നിഗൂഹണലക്ഖണം, താസംയേവ പരേഹി സാധാരണഭാവഅക്ഖമനരസം, സങ്കോചനപച്ചുപട്ഠാനം, അത്തസമ്പത്തിപദട്ഠാനം.

കുച്ഛിതം കതം കുകതം, തസ്സ ഭാവോ **കുക്കുച്ചം**. തം പച്ഛാനുതാപലക്ഖണം, കതാകതാനുസോചനരസം, വിപ്പടിസാരപച്ചുപട്ഠാനം, കതാകതപദട്ഠാനം.

ഥിനതാ **ഥിനം**. മിദ്ധതാ **മിദ്ധം**. അനുസ്സാഹനസംസീദനതാ, അസത്തിവിഘാതോ ചാതി അത്ഥോ. ഥിനഞ്ച മിദ്ധഞ്ച ഥിനമിദ്ധം. തത്ഥ ഥിനം അനുസ്സാഹനലക്ഖണം, വീരിയവിനോദനരസം, സംസീദനഭാവപച്ചുപട്ഠാനം. മിദ്ധം അകമ്മഞ്ഞതാലക്ഖണം, ഓനഹനരസം, ലീനതാപച്ചുപട്ഠാനം, ഉഭയമ്പി അയോനിസോമനസികാരപദട്ഠാനം. സേസാ കുസലേ വുത്തനയേന വേദിതബ്ബാ.

ഏത്ഥ പന വിതക്കവീരിയസമാധീനം മിച്ഛാസങ്കപ്പമിച്ഛാവായാമമിച്ഛാസമാധയോ വിസേസകാ. ഇതി ഇമേ ഏകൂനവീസതി ചേതസികാ പഠമാകുസലചിത്തേന സമ്പയോഗം ഗച്ഛന്തീതി വേദിതബ്ബാ. യഥാ ച പഠമേന, ഏവം ദുതിയേനാപി. സസങ്ഖാരഭാവോ ചേത്ഥ ഥിനമിദ്ധസ്സ നിയതഭാവോ ച വിസേസോ. തതിയേന പഠമേ വുത്തേസു ഠപേത്വാ ദിട്ഠിം സേസാ അട്ഠാരസ വേദിതബ്ബാ. മാനോ പനേത്ഥ അനിയതോ ഹോതി, ദിട്ഠിയാ സഹ ന ഉപ്പജ്ജതീതി. ചതുത്ഥേന ദുതിയേ വുത്തേസു ഠപേത്വാ ദിട്ഠിം അവസേസാ വേദിതബ്ബാ. ഏത്ഥാപി ച മാനോ അനിയതോ ഹോതി. പഞ്ചമേന പഠമേ വുത്തേസു ഠപേത്വാ പീതിം അവസേസാ സമ്പയോഗം ഗച്ഛന്തീതി. സോമനസ്സട്ഠാനേ പനേത്ഥ ഉപേക്ഖാ പവിട്ഠാ. ഛട്ഠേനാപി പഞ്ചമേ വുത്തസദിസാ ഏവ. സസങ്ഖാരതാ , ഥിനമിദ്ധസ്സ നിയതഭാവോ ച വിസേസോ. സത്തമേന പഞ്ചമേ വുത്തേസു ഠപേത്വാ ദിട്ഠിം അവസേസാ വേദിതബ്ബാ. മാനോ പനേത്ഥ അനിയതോ. അട്ഠമേന ഛട്ഠേ വുത്തേസു ഠപേത്വാ ദിട്ഠിം അവസേസാ വേദിതബ്ബാ. ഏത്ഥാപി മാനോ അനിയതോ ഹോതി. ഏവം **ലോഭമൂലചേതസികാ** വേദിതബ്ബാ.

ദോമനസ്സസഹഗതേസു പടിഘസമ്പയുത്തേസു ദോസമൂലേസു ദ്വീസു പഠമേന അസങ്ഖാരികേന സമ്പയുത്താ നിയതാ സരൂപേനാഗതാ തേരസ. സേയ്യഥിദം - ഫസ്സോ ദോമനസ്സവേദനാ സഞ്ഞാ ചേതനാ ചിത്തേകഗ്ഗതാ വിതക്കോ വിചാരോ വീരിയം ജീവിതം അഹിരികം അനോത്തപ്പം ദോസോ മോഹോ ചേതി ഇമേ തേരസ ധമ്മാ ഛന്ദാദീഹി ചതൂഹി നിയതയേവാപനകേഹി സത്തരസ ഹോന്തി ഇസ്സാമച്ഛരിയകുക്കുച്ചേസു അനിയതേസു തീസു ഏകേന സഹ അട്ഠാരസ ഹോന്തി, ഏതേപി തയോ ന ഏകതോ ഉപ്പജ്ജന്തി.

തത്ഥ ദുട്ഠു മനോതി ദുമനോ, ദുമനസ്സ ഭാവോ ദോമനസ്സം, ദോമനസ്സവേദനായേതം അധിവചനം. തേന സഹഗതം ദോമനസ്സസഹഗതം. തം അനിട്ഠാരമ്മണാനുഭവനലക്ഖണം, അനിട്ഠാകാരസമ്ഭോഗരസം, ചേതസികാബാധപച്ചുപട്ഠാനം, ഏകന്തേനേവ ഹദയവത്ഥുപദട്ഠാനം.

ദുസ്സന്തി തേന, സയം വാ ദുസ്സതി, ദുസ്സനമത്തമേവ വാ തന്തി **ദോസോ**. സോ ചണ്ഡിക്കലക്ഖണോ പഹതാസീവിസോ വിയ, വിസപ്പനരസോ വിസനിപാതോ വിയ, അത്തനോ നിസ്സയദഹനരസോ വാ ദാവഗ്ഗി വിയ, ദുസ്സനപച്ചുപട്ഠാനോ ലദ്ധോകാസോ വിയ സപത്തോ, ആഘാതവത്ഥുപദട്ഠാനോ. അവസേസാ ഹേട്ഠാ വുത്തപ്പകാരാവ. ഇതി ഇമേ സത്തരസ വാ അട്ഠാരസ വാ നവമേന സമ്പയോഗം ഗച്ഛന്തീതി വേദിതബ്ബാ. യഥാ ച നവമേന, ഏവം ദസമേനാപി. സസങ്ഖാരതാ, പനേത്ഥ ഥിനമിദ്ധസമ്ഭവോ ച വിസേസോ.

ദ്വീസു പന മോഹമൂലേസു വിചികിച്ഛാസമ്പയുത്തേന ഏകാദസമേന സമ്പയുത്താ താവ ഫസ്സോ ഉപേക്ഖാവേദനാ സഞ്ഞാ ചേതനാ വിതക്കോ വിചാരോ വീരിയം ജീവിതം ചിത്തട്ഠിതി അഹിരികം അനോത്തപ്പം മോഹോ വിചികിച്ഛാതി സരൂപേനാഗതാ തേരസ, ഉദ്ധച്ചം മനസികാരോതി ദ്വേ യേവാപനകാ നിയതാ. തേഹി സദ്ധിം പന്നരസ ഹോന്തി.

തത്ഥ പവത്തട്ഠിതിമത്താ ഏകഗ്ഗതാ. വിഗതാ ചികിച്ഛാതി **വിചികിച്ഛാ**. സഭാവം വിചിനന്തോ ഏതായ കിച്ഛതി കിലമതീതി **വിചികിച്ഛാ**. സാ

സംസയലക്ഖണാ, കമ്പനരസാ, അനിച്ഛയപച്ചുപട്ഠാനാ, അയോനിസോമനസികാരപദട്ഠാനാ. സേസാ വുത്തനയാ ഏവ.

ദ്വാദസമേന ഉദ്ധച്ചസമ്പയുത്തേന സമ്പയുത്താ സരൂപേനാഗതാ വിചികിച്ഛാസഹഗതേ വുത്തേസു വിചികിച്ഛാഹീനാ ഉദ്ധച്ചം സരൂപേന ആഗതം, തസ്മാ തേരസേവ ഹോന്തി. വിചികിച്ഛായ അഭാവേന പനേത്ഥ അധിമോക്ഖോ ഉപ്പജ്ജതി, തേന സദ്ധിം ചുദ്ദസ ഹോന്തി. അധിമോക്ഖസമ്ഭവതോ സമാധി ബലവാ ഹോതി, അധിമോക്ഖമനസികാരാ ദ്വേ യേവാപനകാ, തേഹി സഹ പന്നരസേവ ഹോന്തി. ഏവം താവ അകുസലചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

ഇദാനി **അബ്യാകതാ** വുച്ചന്തി, അബ്യാകതാ പന ദുവിധാ വിപാകകിരിയഭേദതോ. തത്ഥ **വിപാകാ** കുസലാ വിയ ഭൂമിവസേന ചതുബ്ബിധാ കാമാവചരം രൂപാവചരം അരൂപാവചരം ലോകുത്തരഞ്ചേതി. തത്ഥ കാമാവചരവിപാകാ സഹേതുകാഹേതുകവസേന ദുവിധാ. തത്ഥ സഹേതുകവിപാകസമ്പയുത്താ **സഹേതുകാ**. തേ സഹേതുകകാമാവചരകുസലസമ്പയുത്തസദിസാ. യാ പന കരുണാമുദിതാ അനിയതാ, താ സത്താരമ്മണത്താ വിപാകേസു നുപ്പജ്ജന്തി. കാമാവചരവിപാകാനം ഏകന്തപരിത്താരമ്മണത്താ വിരതിയോ പനേത്ഥ ഏകന്തകുസലത്താ ന ലബ്ഭന്തി. **വിഭങ്ഗേ** "പഞ്ച സിക്ഖാപദാ കുസലായേവാ"തി ഹി വുത്തം. ഏവം കാമാവചരസഹേതുകവിപാകചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

വ്യന്. തേത്തിംസാദിദ്വയേ ധമ്മാ, ദ്വത്തിംസേവ തതോ പരേ;
ബാത്തിംസ പഞ്ചമേ ഛട്ഠേ, ഏകതിംസ തതോ പരേ.

അഹേതുകചിത്തസമ്പയുത്താ പന **അഹേതുകാ**. തേസു ചക്ഖുവിഞ്ഞാണസമ്പയുത്താ താവ ഫസ്സോ ഉപേക്ഖാവേദനാ സഞ്ഞാ ചേതനാ ജീവിതം ചിത്തട്ഠിതീതി സരൂപേനാഗതാ ഛ, മനസികാരേന ച സത്ത ഹോന്തി. സോതഘാനജിവ്ഹാകായവിഞ്ഞാണസമ്പയുത്താപി സത്ത സത്തേവ ചേതസികാ. തത്ഥ കായവിഞ്ഞാണസമ്പയുത്തേസു പന ഉപേക്ഖാഠാനേ സുഖവേദനാ പവിട്ഠാ. സാ കായികസാതലക്ഖണാ, പീണനരസാ, സേസാ വുത്തനയാ ഏവ.

വ്യർ ഇട്ഠാരമ്മണയോഗസ്മിം, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണകാദിസു;
സതി കസ്മാ ഉപേക്ഖാവ, വുത്താ ചതൂസു സത്ഥുനാ.

വ്യഭ ഉപാദായ ച രൂപേന, ഉപാദാരൂപകേ പന;
സങ്ഘട്ടനാനിഘംസസ്സ, ദുബ്ബലത്താതി ദീപയേ.

വ്യന്ന. പസാദം പനതിക്കമ്മ, കൂടംവ പിചുപിണ്ഡകം;
ഭൂതരൂപേന ഭൂതാനം, ഘട്ടനായ സുഖാദികം.

തസ്മാ കായവിഞ്ഞാണം സുഖാദിസമ്പയുത്തന്തി വേദിതബ്ബം. മനോധാതുനാ സമ്പയുത്താ സരൂപേനാഗതാ ചക്ഖുവിഞ്ഞാണേന സദ്ധിം വുത്താ ഛ, വിതക്കവിചാരേഹി സഹ അട്ഠ, അധിമോക്ഖമനസികാരേഹി ദ്വീഹി യേവാപനകേഹി ദസ ധമ്മാ ഹോന്തി. തഥാ

മനോവിഞ്ഞാണധാതുഉപേക്ഖാസഹഗതേന. സോമനസ്സസഹഗതേന പീതിഅധികാ വേദനാപരിവത്തനഞ്ച നാനത്തം. തസ്മാവേത്ഥ ഏകാദസ ധമ്മാ ഹോന്തി. ഏവം അഹേതുകാപി കാമാവചരവിപാകചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

രൂപാവചരവിപാകചിത്തസമ്പയുത്താ പന **രൂപാവചരാ**. അരൂപാവചരവിപാകചിത്തസമ്പയുത്താ **അരൂപാവചരാ**. തേ സബ്ബേപി അത്തനോ അത്തനോ കുസലചിത്തസമ്പയുത്തചേതസികേഹി സദിസായേവാതി.

ലോകുത്തരവിപാകചിത്തസമ്പയുത്താ **ലോകുത്തരാ**. തേ സബ്ബേ തേസംയേവ ലോകുത്തരവിപാകചിത്താനം സദിസാ കുസലചിത്തസമ്പയുത്തേഹി ചേതസികേഹി സദിസാ. ഏവം രൂപാവചരാരൂപാവചരലോകുത്തരവിപാകചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

അകുസലവിപാകചിത്തസമ്പയുത്താ പന **അകുസലവിപാകചേതസികാ** നാമ. തേ പന കുസലവിപാകാഹേതുകചിത്തേസു ചക്ഖുവിഞ്ഞാണാദീസു വുത്തചേതസികസദിസാ. ഏത്ഥ പന കായവിഞ്ഞാണേ ദുക്ഖവേദനാ പവിട്ഠാ. സാ കായികാബാധലക്ഖണാ. സേസാ വുത്തനയായേവാതി. ഏവം ഛത്തിംസ വിപാകചിത്തസമ്പയുത്തചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

കിരിയാബ്യാകതാ ച ചേതസികാ ഭൂമിതോ തിവിധാ ഹോന്തി കാമാവചരാ രൂപാവചരാ അരൂപാവചരാതി. തത്ഥ **കാമാവചരാ** സഹേതുകാഹേതുകതോ ദുവിധാ ഹോന്തി. തേസു സഹേതുകകിരിയചിത്തസമ്പയുത്താ **സഹേതുകാ,** തേ പന അട്ഠഹി കാമാവചരകുസലചിത്തസമ്പയുത്തേഹി സമാനാ ഠപേത്വാ വിരതിത്തയം അനിയതയേവാപനകേസു കരുണാമുദിതായേവ ഉപ്പജ്ജന്തി. അഹേതുകകിരിയചിത്തസമ്പയുത്താ **അഹേതുകാ,** തേ കുസലവിപാകാഹേതുകമനോധാതുമനോവിഞ്ഞാണധാതുചിത്തസമ്പയുത്തേഹി സമാനാ. മനോവിഞ്ഞാണധാതുദ്വയേ പന വീരിയിന്ദ്രിയം അധികം. വീരിയിന്ദ്രിയസമ്ഭവതോ പനേത്ഥ ബലപ്പത്തോ സമാധി ഹോതി. ഹസിതുപ്പാദചിത്തേന സമ്പയുത്താ ദ്വാദസ ധമ്മാ ഹോന്തി പീതിയാ സഹ. അയമേത്ഥ വിസേസോ.

രൂപാവചരകിരിയചിത്തസമ്പയുത്താ പന **രൂപാവചരാ**. അരൂപാവചരകിരിയചിത്തസമ്പയുത്താ **അരൂപാവചരാ**. തേ സബ്ബേപി സകസകഭൂമികുസലചിത്തസമ്പയുത്തേഹി സമാനാതി. ഏവം വീസതി കിരിയചിത്തസമ്പയുത്താ ച ചേതസികാ വേദിതബ്ബാ.

ഏത്താവതാ കുസലാകുസലവിപാകകിരിയഭേദഭിന്നേന ഏകൂനനവുതിയാ ചിത്തേന സമ്പയുത്താ ചേതസികാ നിദ്ദിട്ഠാ ഹോന്തി.

വ്യ൭കുസലാകുസലേഹി വിപാകക്രിയാ-
ഹദയേഹി യുതാ പന ചേതസികാ;
സകലാപി ച സാധു മയാ കഥിതാ,
സുഗതേന മഹാമുനിനാ കഥിതാ.

വ്യ൮അവഗച്ഛതി യോ ഇമം അനുനം,
പരമം തസ്സ സമന്തതോ മതി;

അഭിധമ്മനയേ ദൂരാസദേ,
അതിഗമ്ഭീരഠാനേ വിജമ്ഭതേ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ചേതസികനിദ്ദേസോ നാമ

ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ.

൩. തതിയോ പരിച്ഛേദോ

ചേതസികവിഭാഗനിദ്ദേസോ

൮൯. സബ്ബേ ചേതസികാ വുത്താ, ബുദ്ധേനാദിച്ചബന്ധുനാ;
നാമസാമഞ്ഞതോയേവ, ദ്വേപഞ്ഞാസ ഭവന്തി തേ.

സേയ്യഥിദം - ഫസ്സോ വേദനാ സഞ്ഞാ ചേതനാ വിതക്കോ വിചാരോ പീതി ചിത്തേകഗ്ഗതാ വീരിയം ജീവിതം ഛന്ദോ അധിമോക്ഖോ മനസികാരോ തത്രമജ്ഝത്തതാ സദ്ധാ സതി ഹിരീ ഓത്തപ്പം അലോഭോ അദോസോ അമോഹോ കായപ്പസ്സദ്ധിആദീനി ഛ യുഗാനി, തിസ്സോ വിരതിയോ, കരുണാ മുദിതാ ലോഭോ ദോസോ മോഹോ ഉദ്ധച്ചം മാനോ ദിട്ഠി ഇസ്സാ മച്ഛരിയം കുക്കുച്ചം ഥിനം മിദ്ധം വിചികിച്ഛാ അഹിരികം അനോത്തപ്പഞ്ചാതി.

൯൦. ചതുപഞ്ഞാസധാ കാമേ, രൂപേ പഞ്ചദസേരിതാ;
തേ ഹോന്തി ദ്വാദസാരൂപേ, ചത്താലീസമനാസവാ.

൯൧. ഏകവീസസതം സബ്ബേ, ചിത്തുപ്പാദാ സമാസതോ;
ഏതേസു തേസമുപ്പത്തിം, ഉദ്ധരിത്വാ പനേകകം.

൯൨. ഫസ്സാദീനം തു ധമ്മാനം, പവക്ഖാമി ഇതോ പരം;
പാടവത്ഥായ ഭിക്ഖൂനം, ചിത്തചേതസികേസ്വഹം.

൯൩. ഏകഗ്ഗതാ മനക്കാരോ, ജീവിതം ഫസ്സപഞ്ചകം;
അട്ഠേതേ അവിനിബ്ഭോഗാ, ഏകുപ്പാദാ സഹക്ഖയാ.

൯൪. ഫസ്സോ ച വേദനാ സഞ്ഞാ, ചേതനാ ജീവിതിന്ദ്രിയം;
ഏകഗ്ഗതാ മനക്കാരോ, സബ്ബസാധാരണാ ഇമേ.

൯൫. വിതക്കോ പഞ്ചപഞ്ഞാസ-ചിത്തേസു സമുദീരിതോ;
ചാരോ ഛസട്ഠിചിത്തേസു, ജായതേ നത്ഥി സംസയോ.

൯൬. ഏകപഞ്ഞാസചിത്തേസു , പീതി തേസട്ഠിയാ സുഖം;
ഉപേക്ഖാ പഞ്ചപഞ്ഞാസ-ചിത്തേ ദുക്ഖം തു തീസു ഹി.

൯൭. ഹോതി ദ്വാസട്ഠിചിത്തേസു, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം പന;
ദുക്ഖിന്ദ്രിയം പനേകസ്മിം, തഥേകമ്ഹി സുഖിന്ദ്രിയം.

൯൮. പഞ്ചുത്തരസതേ ചിത്തേ, വീരിയം ആഹ നായകോ;
ചതുത്തരസതേ ചിത്തേ, സമാധിന്ദ്രിയമബ്രവി.

൯൯. സബ്ബാഹേതുകചിത്താനി, ഠപേത്വാ ചേകഹേതുകേ;
ഏകുത്തരസതേ ചിത്തേ, ഛന്ദസ്സുപ്പത്തിമുദ്ദിസേ.

൧൦൦. ഠപേത്വാ ദസ വിഞ്ഞാണേ, വിചികിച്ഛായുതമ്പി ച;
ദസുത്തരസതേ ചിത്തേ, അധിമോക്ഖോ ഉദീരിതോ.

൧൦൧. സദ്ധാ സതി ഹിരോത്തപ്പം, അലോഭാദോസമജ്ഝതാ;
ഛളേവ യുഗളാ ചാതി, ധമ്മാ ഏകൂനവീസതി.

൧൦൨. ഏകനവുതിയാ ചിത്തേ, ജായന്തി നിയതാ ഇമേ;
അഹേതുകേസു ചിത്തേസു, അപുഞ്ഞേസു ന ജായരേ.

൧൦൩. ഏകൂനാസീതിയാ ചിത്തേ, പഞ്ഞാ ജായതി സബ്ബദാ;
അട്ഠവീസതിയാ ചിത്തേ, കരുണാമുദിതാ സിയും.

൧൦൪. കാമാവചരപുഞ്ഞേസു, സബ്ബലോകുത്തരേസു ച;
ചത്താലീസവിധേ ചിത്തേ, സാട്ഠകേ വിരതിത്തയം.

൧൦൫. സദ്ധാ സതി ഹിരോത്തപ്പം, അലോഭാദിത്തയമ്പി ച;
യുഗളാനി ഛ മജ്ഝത്തം, കരുണാമുദിതാപി ച.

൧൦൬. തഥാ വിരതിയോ തിസ്സോ, സബ്ബേ തേ പഞ്ചവീസതി;
കുസലാബ്യാകതാ ചാപി, കുസലേന പകാസിതാ.

൧൦൭. അഹിരീകമനോത്തപ്പം, മോഹോ ഉദ്ധച്ചമേവ ച;
ദ്വാദസാപുഞ്ഞചിത്തേസു, നിയതായേവ ജായരേ.

൧൦൮. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച, മാനോ ദിട്ഠി ച സംസയോ;
മിദ്ധമുദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം, ഥിനം മച്ഛരിയമ്പി ച.

൧൦൯. അഹിരീകമനോത്തപ്പം, ഇസ്സാ ച ദോമനസ്സകം;
ഏതേ അകുസലാ വുത്താ, ഏകന്തേന മഹേസിനാ.

൧൧൦. ലോഭോ അട്ഠസു നിദ്ദിട്ഠോ, വുത്താ ചതൂസു ദിട്ഠിതു;
മാനോ ദിട്ഠിവിയുത്തേസു, ദോസോദ്വീസ്വേവ ജായതേ.

൧൧൧. ഇസ്സാമച്ഛേരകുക്കുച്ചാ, ദ്വീസു ജായന്തി നോ സഹ;
വിചികിച്ഛാ പനേകസ്മിം, ഥിനമിദ്ധം തു പഞ്ചസു.

൧൧൨. ഫസ്സോ ച വേദനാ സഞ്ഞാ, ചേതനാ ജീവിതം മനോ;
വിതക്കോ ച വിചാരോ ച, പീതി വീരിയസമാധി ച.

൧൧൩. ഛന്ദോ ചേവാധിമോക്ഖോ ച, മനസികാരോ ച ചുദ്ദസ;
കുസലാകുസലാ ചേവ, ഹോന്തി അബ്യാകതാപി ച.

൧൧൪. ഏകൂനതിംസചിത്തേസു, ഝാനം പഞ്ചങ്ഗികം മതം;
ചതുഝാനങ്ഗയുത്താനി, സത്തതിംസാതി നിദ്ദിസേ.

൧൧൫. ഏകാദസവിധം ചിത്തം, തിവങ്ഗികമുദീരിതം;
ചതുതിംസവിധം ചിത്തം, ദുവങ്ഗികമുദീരിതം.

൧൧൬. സഭാവേനാവിതക്കേസു , ഝാനങ്ഗാനി ന ഉദ്ധരേ;
സബ്ബാഹേതുകചിത്തേസു, മഗ്ഗങ്ഗാനി ന ഉദ്ധരേ.

൧൧൭. തീണി സോളസചിത്തേസു, ഇന്ദ്രിയാനി വദേ ബുധോ;
ഏകസ്മിം പന ചത്താരി, പഞ്ച തേരസസുദ്ധരേ.

൧൧൮. സത്ത ദ്വാദസചിത്തേസു, ഇന്ദ്രിയാനി ജിനോബ്രവി;
ഏകേനൂനേസു അട്ഠേവ, ചത്താലീസമനേസു ച.

൧൧൯. ചത്താലീസായ ചിത്തേസു, നവകം നായകോബ്രവി;

ഏവം ഇന്ദ്രിയയോഗോപി, വേദിതബ്ബോ വിഭാവിനാ.

൧൨൦. അമഗ്ഗങ്ഗാനി നാമേത്ഥ, അട്ഠാരസ അഹേതുകാ;
ഝാനങ്ഗാനി ന വിജ്ജന്തി, വിഞ്ഞാണേസു ദ്വിപഞ്ചസു.

൧൨൧. ഏകം ചിത്തം ദുമഗ്ഗങ്ഗം, തിമഗ്ഗങ്ഗാനി സത്തസു;
ചത്താലീസായ ചിത്തേസു, മഗ്ഗോ സോ ചതുരങ്ഗികോ.

൧൨൨. പഞ്ചദ്ദസസു ചിത്തേസു, മഗ്ഗോ പഞ്ചങ്ഗികോ മതോ;
വുത്തോ ദ്വത്തിംസചിത്തേസു, മഗ്ഗോ സത്തങ്ഗികോപി ച.

൧൨൩. മഗ്ഗോ അട്ഠസു ചിത്തേസു, മതോ അട്ഠങ്ഗികോതി ഹി;
ഏവം തു സബ്ബചിത്തേസു, മഗ്ഗങ്ഗാനി സമുദ്ധരേ.

൧൨൪. ബലാനി ദ്വേ ദ്വിചിത്തേസു, ഏകസ്മിം തീണി ദീപയേ;
ഏകാദസസു ചത്താരി, ഛ ദ്വാദസസു നിദ്ദിസേ.

൧൨൫. ഏകൂനാസീതിയാ സത്ത, സോളസേവാബലാനി തു;
ചിത്തമേവം തു വിഞ്ഞേയ്യം, സബലം അബലമ്പി ച.

൧൨൬. ഝാനങ്ഗമഗ്ഗങ്ഗബലിന്ദ്രിയാനി,
ചിത്തേസു ജായന്തി ഹി യേസു യാനി;
മയാ സമാസേന സമുദ്ധരിത്വാ,
വുത്താനി സബ്ബാനിപി താനി തേസു.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ചേതസികവിഭാഗനിദ്ദേസോ നാമ

തതിയോ പരിച്ഛേദോ.

൪. ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ

ഏകവിധാദിനിദ്ദേസോ

൧൨൭. ഇതോ പരം പവക്ഖാമി, **നയമേകവിധാദികം**;
ആഭിധമ്മികഭിക്ഖൂനം, ബുദ്ധിയാ പന വുദ്ധിയാ.

൧൨൮. **സബ്ബമേകവിധം** ചിത്തം, വിജാനനസഭാവതോ;
ദുവിധഞ്ച ഭവേ ചിത്തം, അഹേതുകസഹേതുതോ.

൧൨൯. പുഞ്ഞാപുഞ്ഞവിപാകാ ഹി, കാമേ ദസ ച പഞ്ച ച;
ക്രിയാ തിസ്സോതി സബ്ബേപി, അട്ഠാരസ അഹേതുകാ.

൧൩൦. ഏകസത്തതി സേസാനി, ചിത്തുപ്പാദാ മഹേസിനാ;
സഹേതുകാതി നിദ്ദിട്ഠാ, താദിനാ ഹേതുവാദിനാ.

൧൩൧. സവത്ഥുകാവത്ഥുകതോ , തഥോഭയവസേന ച;
സബ്ബം വുത്തപകാരം തു, **തിവിധം** ഹോതി മാനസം.

൧൩൨. സബ്ബോ കാമവിപാകോ ച, രൂപേ പഞ്ചദസാപി ച;
ആദിമഗ്ഗോ സിതുപ്പാദോ, മനോധാതു ക്രിയാപി ച.

൧൩൩. ദോമനസ്സദ്വയഞ്ചാപി, തേചത്താലീസ മാനസാ;
നുപ്പജ്ജന്തി വിനാ വത്ഥും, ഏകന്തേന സവത്ഥുകാ.

൧൩൪. അരൂപാവചരപാകാ ച, ഏകന്തേന അവത്ഥുകാ;
ദ്വാചത്താലീസ സേസാനി, ചിത്താനുഭയഥാ സിയും.

൧൩൫. ഏകേകാരമ്മണം ചിത്തം, പഞ്ചാരമ്മണമേവ ച;
ഛളാരമ്മണകഞ്ചേതി, ഏവമ്പി **തിവിധം** സിയാ.

൧൩൬. വിഞ്ഞാണാനി ച ദ്വേപഞ്ച, അട്ഠ ലോകുത്തരാനി ച;
സബ്ബം മഹഗ്ഗതഞ്ചേവ, ഠപേത്വാഭിഞ്ഞമാനസം.

൧൩൭. തേചത്താലീസ വിഞ്ഞേയ്യാ, ഏകേകാരമ്മണാ പന;
മനോധാതുത്തയം തഥ, പഞ്ചാരമ്മണമീരിതം.

൧൩൮. തേചത്താലീസ സേസാനി, ഛളാരമ്മണികാ മതാ;
തഥാ ച **തിവിധം** ചിത്തം, കുസലാകുസലാദിതോ.

൧൩൯. അഹേതും ഏകഹേതുഞ്ച, ദ്വിഹേതുഞ്ച തിഹേതുകം;
ഏവം **ചതുബ്ബിധം** ചിത്തം, വിഞ്ഞാതബ്ബം വിഭാവിനാ.

൧൪൦. ഹേട്ഠാ മയാപി നിദ്ദിട്ഠാ, അട്ഠാരസ അഹേതുകാ;
വിചികിച്ഛുദ്ധച്ചസംയുത്തം, ഏകഹേതുമുദീരിതം.

൧൪൧. കാമേ ദ്വാദസധാ പുഞ്ഞ-വിപാകക്രിയതോ പന;
ദസധാകുസലാ ചാതി, ബാവീസതി ദുഹേതുകാ.

൧൪൨. കാമേ ദ്വാദസധാ പുഞ്ഞ-വിപാകക്രിയതോ പന;
സബ്ബം മഹഗ്ഗതഞ്ചേവ, അപ്പമാണം തിഹേതുകം.

൧൨൩. രൂപീരിയാപഥവിഞ്ഞത്തി-ജനകാജനകാദിതോ;
ഏവഞ്ചാപി ഹി തം ചിത്തം, ഹോതി സബ്ബം **ചതുബ്ബിധം**.

൧൨൪. ദ്വാദസാകുസലാ തത്ഥ, കുസലാ കാമധാതുയാ;
തഥാ ദസ ക്രിയാ കാമേ, അഭിഞ്ഞാമാനസം ദ്വയം.

൧൨൫. സമുട്ഠാപേന്തി രൂപാനി, കപ്പേന്തി ഇരിയാപഥം;
ജനയന്തി ച വിഞ്ഞത്തിം, ഇമേ ദ്വത്തിംസ മാനസാ.

൧൨൬. കുസലാ ച ക്രിയാ ചേവ, തേ മഹഗ്ഗതമാനസാ;
അട്ഠാനാസവചിത്താനി, ഛബ്ബീസതി ച മാനസാ.

൧൨൭. സമുട്ഠാപേന്തി രൂപാനി, കപ്പേന്തി ഇരിയാപഥം;
ചോപനം ന ച പാപേന്തി, ദ്വികിച്ചാ നിയതാ ഇമേ.

൧൨൮. ദ്വേപത്വാ ദസ വിഞ്ഞാണേ, വിപാകാ ദ്വീസു ഭൂമിസു;
ക്രിയാ ചേവ മനോധാതു, ഇമാനേകൂനവീസതി.

൧൨൯. സമുട്ഠാപേന്തി രൂപാനി, ന കരോന്തിതരദ്വയം;
പുന ദ്വേപഞ്ചവിഞ്ഞാണാ, വിപാകാ ച അരൂപിസു.

൧൩൦. സബ്ബേസം സന്ധിചിത്തഞ്ച, ചുതിചിത്തഞ്ചാരഹതോ;
ന കരോന്തി തികിച്ചാനി, ഇമേ സോളസ മാനസാ.

൧൩൧. ഏകദ്വിതിചതുട്ഠാന-പഞ്ചട്ഠാനപഭേദതോ;
പഞ്ചധാ ചിത്തമക്ഖാസി, പഞ്ചനിമ്മലലോചനോ.

൧൩൨. കുസലാകുസലാ സബ്ബേ, ചിത്തുപ്പാദാ മഹാക്രിയാ;
മഹഗ്ഗതാ ക്രിയാ ചേവ, ചത്താരോ ഫലമാനസാ.

൧൩൩. സബ്ബേവ പഞ്ചപഞ്ഞാസ, നിപ്പപഞ്ചേന സത്ഥുനാ;
ജവനട്ഠാനതോയേവ, ഏകട്ഠാനേ നിയാമിതാ.

൧൩൪. പുന ദ്വേപഞ്ചവിഞ്ഞാണാ, ദസ്സനേ സവനേ തഥാ;
ഘായനേ സായനേ ഠാനേ, ഫുസനേ പടിപാടിയാ.

൧൩൫. മനോധാതുത്തികം ഠാനേ, ആവജ്ജനേ പടിച്ഛനേ;
അട്ഠസട്ഠി ഭവന്തേതേ, ഏകട്ഠാനികതം ഗതാ.

൧൩൬. പുന ദ്വിട്ഠാനികം നാമ, ചിത്തദ്വയമുദീരിതം;
സോമനസ്സയുതം പഞ്ച-ദ്വാരേ സന്തീരണം സിയാ.

൧൩൭. തദാരമ്മണം ഛദ്വാരേ, ബലവാരമ്മണേ സതി;
തഥാ വോട്ഠബ്ബനം ഹോതി, പഞ്ചദ്വാരേസു വോട്ഠബോ.

൧൩൮. മനോദ്വാരേസു സബ്ബേസം, ഹോതി ആവജ്ജനം പന;
ഇദം ദ്വിട്ഠാനികം നാമ, ഹോതി ചിത്തദ്വയം പന.

൧൩൯. പടിസന്ധിഭവങ്ഗസ്സ, ചുതിയാ ഠാനതോ പന;
മഹഗ്ഗതവിപാകാ തേ, നവ തിട്ഠാനികാ മതാ.

൧൪൦. അട്ഠ കാമാ മഹാപാകാ, പടിസന്ധിഭവങ്ഗതോ;

തദാരമ്മണതോ ചേവ, ചുതിട്ഠാനവസേന ച.

൧൬൧. ചതുട്ഠാനികചിത്താനി , അട്ഠ ഹോന്തീതി നിദ്ദിസേ;
കുസലാകുസലപാകം തു-പേക്ഖാസഹഗതദ്വയം.

൧൬൨. സന്തീരണം ഭവേ പഞ്ച-ദ്വാരേ ഛദ്വാരികേസു ച;
തദാരമ്മണതം യാതി, ബലവാരമ്മണേ സതി.

൧൬൩. പടിസന്ധിഭവങ്ഗാനം, ചുതിട്ഠാനവസേന ച;
പഞ്ചട്ഠാനികചിത്തന്തി, ഇദം ദ്വയമുദീരിതം.

൧൬൪. പഞ്ചകിച്ചം ദ്വയം ചിത്തം, ചതുകിച്ചം പനട്ഠകം;
തികിച്ചം നവകം ദ്വേ തു, ദ്വികിച്ചാ സേസമേകകം.

൧൬൫. ഭവങ്ഗാവജ്ജനഞ്ചേവ, ദസ്സനം സമ്പടിച്ഛനം;
സന്തീരണം വോട്ഠബ്ബനം, ജവനം ഭവതി സത്തമം.

൧൬൬. **ഛബ്ബിധം** ഹോതി തം ഛന്നം, വിഞ്ഞാണാനം പഭേദതോ;
സത്തധാ സത്തവിഞ്ഞാണ-ധാതൂനം തു പഭേദതോ.

൧൬൭. ഏകേകാരമ്മണം ഛക്കം, പഞ്ചാരമ്മണഭേദതോ;
ഛളാരമ്മണതോ ചേവ, ഹോതി **അട്ഠവിധം** മനോ.

൧൬൮. തത്ഥ ദ്വേപഞ്ചവിഞ്ഞാണാ, ഹോന്തി ഏകേകഗോചരാ;
രൂപാരമ്മണികാ ദ്വേ തു, ദ്വേ ദ്വേ സദ്ദാദിഗോചരാ.

൧൬൯. സബ്ബം മഹഗ്ഗതം ചിത്തം, പഞ്ചാഭിഞ്ഞാവിവജ്ജിതം;
സബ്ബം ലോകുത്തരഞ്ചേതി, ഏകേകാരമ്മണം ഭവേ.

൧൭൦. ഏകേകാരമ്മണം ഛക്ക-മിദം ഞേയ്യം വിഭാവിനാ;
പഞ്ചാരമ്മണികം നാമ, മനോധാതുത്തയം ഭവേ.

൧൭൧. കാമാവചരചിത്താനി, ചത്താലീസം തഥേകകം;
അഭിഞ്ഞാനി ച സബ്ബാനി, ഛളാരമ്മണികാനിതി.

൧൭൨. ചിത്തം **നവവിധം** ഹോതി, സത്തവിഞ്ഞാണധാതുസു;
പച്ഛിമഞ്ച തിധാ കത്വാ, കുസലാകുസലാദിതോ.

൧൭൩. പുഞ്ഞാപുഞ്ഞവസേനേവ , വിപാകക്രിയഭേദതോ;
ഛസത്തതിവിധോ ഭേദോ, മനോവിഞ്ഞാണധാതുയാ.

൧൭൪. മനോധാതും ദ്വിധാ കത്വാ, വിപാകക്രിയഭേദതോ;
നവധാ പുബ്ബവുത്തേഹി, **ദസധാ** ഹോതി മാനസം.

൧൭൫. ധാതുദ്വയം തിധാ കത്വാ, പച്ഛിമം പുന പണ്ഡിതോ;
ഏകാദസവിധം ചിത്തം, ഹോതീതി പരിദീപയേ.

൧൭൬. മനോവിഞ്ഞാണധാതുമ്പി, കുസലാകുസലാദിതോ;
ചതുധാ വിഭജിത്വാന, വദേ **ദ്വാദസധാ** ഠിതം.

൧൭൭. ഭവേ **ചുദ്ദസധാ** ചിത്തം, ചുദ്ദസട്ഠാനഭേദതോ;
പടിസന്ധിഭവങ്ഗസ്സ, ചുതിയാവജ്ജനസ്സ ച.

൪൭൮. പഞ്ചന്നം ദസ്സനാദീനം, സമ്പടിച്ഛനചേതസോ;
സന്തീരണസ്സ വോട്ഠബ്ബ-ജവനാനം വസേന ച.

൪൭൯. തദാരമ്മണചിത്തസ്സ, തഥേവ ഠാനഭേദതോ;
ഏവം ചുദ്ദസധാ ചിത്തം, ഹോതീതി പരിദീപയേ.

൪൮൦. ഭൂമിപുഗ്ഗലനാനാത്ത-വസേന ച പവത്തിതോ;
ബഹുധാ പനിദം ചിത്തം, ഹോതീതി ച വിഭാവയേ.

൪൮൧. ഏകവിധാദിനയേ പനിമസ്മിം,
യോ കുസലോ മതിമാ ഇധ ഭിക്ഖു;
തസ്സഭിധമ്മഗതാ പന അത്ഥാ,
ഹത്ഥഗതാമലകാ വിയ ഹോന്തി.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ഏകവിധാദിനിദ്ദേസോ നാമ

ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ.

൫. പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ

ഭൂമിപുഗ്ഗലചിത്തുപ്പത്തിനിദ്ദേസോ

ഫവ്വൃ൧. ഇതോ പരം പവക്ഖാമി, ബുദ്ധിവുദ്ധികരം നയം;
ചിത്താനം ഭൂമീസുപ്പത്തിം, പുഗ്ഗലാനം വസേന ച.

ഫവ്വൃ൨. ദേവാചേവ മനുസ്സാ ച, തിസ്സോ വാപായഭൂമിയോ;
ഗതിയോ പഞ്ച നിദ്ദിട്ഠാ, സത്ഥുനാ തു തയോ ഭവാ.

ഫവ്വൃ൩. ഭൂമിയോ തത്ഥ തിംസേവ, താസു തിംസേവ പുഗ്ഗലാ;
ഭൂമീസ്വേതാസു ഉപ്പന്നാ, സബ്ബേ ച പന പുഗ്ഗലാ.

ഫവ്വൃ൪. പടിസന്ധികചിത്താനം, വസേനേകൂനവീസതി;
പടിസന്ധി ച നാമേസാ, ദുവിധാ സമുദീരിതാ.

ഫവ്വൃ൫. അചിത്തകാ സചിത്താ ച, അസഞ്ഞീന**മചിത്തകാ**;
സേസാ **സചിത്തകാ** ഞേയ്യാ, സാ പനേകൂനവീസതി.

ഫവ്വൃ൬. പടിസന്ധിവസേനേവ, ഹോന്തി വീസതി പുഗ്ഗലാ;
ഇധ ചിത്താധികാരത്താ, അചിത്താ ന ച ഉദ്ധടാ.

ഫവ്വൃ൭. അഹേതുദ്വിതിഹേതൂതി, പുഗ്ഗലാ തിവിധാ സിയും;
അരിയാ പന അട്ഠാതി, സബ്ബേ ഏകാദസേരിതാ.

ഫവ്വൃ൮. ഏതേസം പന സബ്ബേസം, പുഗ്ഗലാനം പഭേദതോ;
ചിത്താനം ഭൂമീസുപ്പത്തിം, ഭണതോ മേ നിബോധഥ.

ഫൻ൦. തിംസഭൂമീസു ചിത്താനി, കതി ജായന്തി മേ വദ;
ചുദ്ദസേവ തു ചിത്താനി, ഹോന്തി സബ്ബാസു ഭൂമിസു.

ഫൻ൧. സദാ വീസതി ചിത്താനി, കാമേയേവ ഭവേ സിയും;
പഞ്ച രൂപഭവേയേവ, ചത്താരേവ അരൂപിസു.

ഫൻ൨. കാമരൂപഭവേസ്വേവ , അട്ഠാരസ ഭവന്തി ഹി;
ദ്വേചത്താലീസ ചിത്താനി, ഹോന്തി തീസു ഭവേസുപി.

ഫൻ൩. ഠപേത്വാ പന സബ്ബാസം, ചതസ്സോപായഭൂമിയോ;
തേരസേവ ച ചിത്താനി, ഹോന്തി ഛബ്ബീസഭൂമിസു.

ഫൻ൪. അപരാനി ചതസ്സോപി, ഠപേത്വാരുപ്പഭൂമിയോ;
ചിത്താനി പന ജായന്തി, ഛ ച ഛബ്ബീസഭൂമിസു.

ഫൻ൫. സുദ്ധാവാസികദേവാനം , ഠപേത്വാ പഞ്ച ഭൂമിയോ;
പഞ്ച ചിത്താനി ജായന്തേ, പഞ്ചവീസതിഭൂമിസു.

ഫൻ൬. അപരാനി ദുവേ ഹോന്തി, പഞ്ചവീസതിഭൂമിസു;
ഠപേത്വാ നേവസഞ്ഞഞ്ച, ചതസ്സോപായഭൂമിയോ.

ഫൻ൭. ദ്വേപി ചിത്താനി ജായന്തി, ചതുവീസതിഭൂമിസു;
ആകിഞ്ചഞ്ഞം നേവസഞ്ഞഞ്ച, ഠപേത്വാപായഭൂമിയോ.

൨൯൮. അപായഭൂമിയോ ഹിത്വാ, തിസ്സോ ആരുപ്പഭൂമിയോ;
ദ്വേയേവ പന ചിത്താനി, ഹോന്തി തേവീസഭൂമിസു.

൨൯൯. അരൂപേ ച അപായേ ച, ഠപേത്വാ അട്ഠ ഭൂമിയോ;
ഏകാദസവിധം ചിത്തം, ഹോന്തി ദ്വാവീസഭൂമിസു.

൩൦൦. സുദ്ധാവാസേ അപായേ ച, ഠപേത്വാ നവ ഭൂമിയോ;
ഏകവീസാസു നിച്ചമ്പി, ചത്താരോവ ഭവന്തി ഹി.

൩൦൧. ഏകം സത്തരസസ്വേവ, ചിത്തം ജായതി ഭൂമിസു;
സുദ്ധാവാസേ ഠപേത്വാ തു, അപായാരുപ്പഭൂമിയോ.

൩൦൨. ദ്വാദസേവ തു ജായന്തേ, ഏകാദസസു ഭൂമിസു;
ഠപേത്വാ പന സബ്ബാപി, ഭൂമിയോ ഹി മഹഗ്ഗതാ.

൩൦൩. കാമാവചരദേവാനം, മനുസ്സാനം വസേന തു;
അട്ഠ ചിത്താനി ജായന്തേ, സദാ സത്തസു ഭൂമിസു.

൩൦൪. പഞ്ചമജ്ഝാനപാകേകോ , ജായതേ ഛസു ഭൂമിസു;
ചത്താരി പന ചിത്താനി, തീസു തീസ്വേവ ഭൂമിസു.

൩൦൫. ചത്താരി പന ചിത്താനി, ഹോന്തി ഏകേകഭൂമിസു;
അരൂപാവചരപാകാനം, വസേന പരിദീപയേ.

൩൦൬. കുസലാകുസലാ കാമേ,
തേസം പാകാ അഹേതുകാ;
ആവജ്ജനദ്വയഞ്ചാതി,
സത്തതിംസേവ മാനസാ.

൩൦൭. നരകാദീസ്വപായേസു, ചതൂസുപി ച ജായരേ;
ദ്വേപഞ്ഞാസാവസേസാനി, നുപ്പജ്ജന്തി കദാചിപി.

൩൦൮. കാമേ ദേവമനുസ്സാനം, നവ പാകാ മഹഗ്ഗതാ;
നേവ ജായന്തി ജായന്തി, അസീതി ഹദയാ സദാ.

൩൦൯. കാമേ അട്ഠ മഹാപാകാ, ദോമനസ്സദ്വയമ്പി ച;
തഥാ ഘാനാദിവിഞ്ഞാണ-ത്തയം പാകാ അപുഞ്ഞജാ.

൩൧൦. നത്ഥി ആരുപ്പപാകാ ച, രൂപാവചരഭൂമിയം;
ഇമേഹി സഹ ചിത്തേഹി, തയോ മഗ്ഗാ ഫലദ്വയം.

൩൧൧. ചത്താരോ ദിട്ഠിസംയുത്താ, വിചികിച്ഛായുതമ്പി ച;
ചത്താരോ ഹേട്ഠിമാ പാകാ, സുദ്ധാവാസേ ന ലബ്ഭരേ.

൩൧൨. സേസാനി ഏകപഞ്ഞാസ, ചിത്താനി പന ലബ്ഭരേ;
രൂപാവചരികാ സബ്ബേ, വിപാകാ കാമധാതുയാ.

൩൧൩. ദോമനസ്സാദിമഗ്ഗോ ച, ക്രിയാ ച ദ്വേ അഹേതുകാ;
തേചത്താലീസ ചിത്താനി, നത്ഥി ആരുപ്പഭൂമിയം.

൩൧൪. ഏവം ഭൂമിവസേനേവ, ചിത്തുപ്പത്തിം വിഭാവയേ;
തഥാ ഏകാദസന്നമ്പി, പുഗ്ഗലാനം വസേന ച.

കുസലാകുസലാ കാമേ,
തേസം പാകാ അഹേതുകാ;
ആവജ്ജനദ്വയഞ്ചാതി,
സത്തതിംസേവ മാനസാ.

അഹേതുകസ്സ സത്തസ്സ, ജായന്തേ പഞ്ചഭൂമിസു;
ദ്വേപഞ്ഞാസാവസേസാനി, ന ജായന്തി കദാചിപി.

അഹേതുകസ്സ വുത്തേഹി, കാമപാകാ ദുഹേതുകാ;
ദുഹേതുകസ്സ ജായന്തേ, **ചത്താലീസം തഥേകകം**.

സബ്ബേ മഹഗ്ഗതാ ചേവ, സബ്ബേപി ച അനാസവാ;
തിഹേതുകാ വിപാകാ ച, കാമേ നവ ക്രിയാപി ച.

ദുഹേതുനോ ന ജായന്തി, **ചത്താലീസം** തഥാട്ഠ ച;
കാമാവചരസത്തസ്സ, തിഹേതുപടിസന്ധിനോ.

പുഥുജ്ജനസ്സ ജായന്തേ, **ചതുപഞ്ഞാസ** മാനസാ;
ദ്വിഹേതുകസ്സ വുത്താനി, **ചത്താലീസം തഥേകകം**.

ചത്താരോ ഞാണസംയുത്താ, വിപാകാ കാമധാതുയാ;
രൂപാരൂപേസു പുഞ്ഞാനി, **ചതുപഞ്ഞാസ** മാനസാ.

പുഥുജ്ജനസ്സ ജായന്തേ, പഞ്ചതിംസ ന ജായരേ;
ചരദേവേസു മനുസ്സേസു, സോതാപന്നസ്സ ദേഹിനോ.

പഞ്ഞാസേവസ്സ ചിത്താനി, ജായന്തീതി വിനിദ്ദിസേ;
നവതിംസേവ ചിത്താനി, നുപ്പജ്ജന്തീതി ദീപയേ.

സോതാപന്നസ്സ വുത്താനി, ഠപേത്വാ പഠമം ഫലം;
അത്തനോവ ഫലേനസ്സ, സകദാഗാമിനോ സിയും.

സോതാപന്നസ്സ വുത്താനി, ഠപേത്വാ പടിഘദ്വയം;
ദുതിയം ച ഫലം ഹിത്വാ, യാനി ചിത്താനി താനിതി;
അനാഗാമിസ്സ സത്തസ്സ, ജായന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

കതി ചിത്താനി ജായന്തേ, കാമേ അരഹതോ പന;
ചത്താരീസഞ്ച ചത്താരി, കാമേ അരഹതോ സിയും.

മഗ്ഗട്ഠാനം ചതുന്നമ്പി, പുഗ്ഗലാനം സകം സകം;
മഗ്ഗചിത്തം സിയാ തേസം, ഏകചിത്തക്ഖണാ ഹി തേ.

പുഥുജ്ജനസ്സ തീസ്വേവ, പഠമജ്ഝാനഭൂമിസു;
പഞ്ചതിംസേവ ചിത്താനി, ജായന്തേതി വിനിദ്ദിസേ.

ഘാനാദീസു ച വിഞ്ഞാണ-ത്തയം സത്ത അപുഞ്ഞജാ;
മഹാപാകാ തഥാ പാകാ, ഉപരിജ്ഝാനഭൂമികാ.

വിപാകാപി ച ആരുപ്പാ, ദോമനസ്സദ്വയമ്പി ച;
അട്ഠാരസ ക്രിയാ ചേവ, അട്ഠ ലോകുത്തരാനി ച.

൨൩൧. പഠമജ്ഝാനനിബ്ബത്ത-പുഥുജ്ജനസരീരിനോ;
ഏതാനി ചതുപഞ്ഞാസ, ചിത്താനി ന ച ലബ്ഭരേ.

൨൩൨. സോതാപന്നസ്സ ചിത്താനി, തഥേ**കതിംസ** ജായരേ;
പുഥുജ്ജനസ്സ വുത്തേസു, ഹിത്വാ ചാപുഞ്ഞപഞ്ചകം.

൨൩൩. സകദാഗാമിനോ തഥ, ഠപേത്വാ പഠമം ഫലം;
ഏകതിംസേവ ജായന്തേ, പക്ഖിപിത്വാ സകം ഫലം.

൨൩൪. അനാഗാമിസ്സ തഥേവ, ഠപേത്വാ ദുതിയം ഫലം;
ഏകതിംസേവ ജായന്തേ, ഫലചിത്തേന അത്തനോ.

൨൩൫. വിഞ്ഞാണം ചക്ഖുസോതാനം, പുഞ്ഞജം സമ്പടിച്ഛനം;
സന്തീരണദ്വയഞ്ചേവ, ക്രിയചിത്താനി വീസതി.

൨൩൬. അരഹത്തഫലം പാകോ, പഠമജ്ഝാനസമ്ഭവോ;
സത്തവീസതി ചിത്താനി, അരഹന്തസ്സ ജായരേ.

൨൩൭. പുഥുജ്ജനസ്സ തീസ്വേവ, ദുതിയജ്ഝാനഭൂമിസു;
ഛത്തിംസ ദുതിയജ്ഝാന-തതിയജ്ഝാനപാകതോ.

൨൩൮. പുഥുജ്ജനസ്സ വുത്തേസു, ഹിത്വാ വാപുഞ്ഞപഞ്ചകം;
സോതാപന്നസ്സ **ബാത്തിംസ,** ഫലേന സഹ അത്തനോ.

൨൩൯. സോതാപന്നസ്സ വുത്തേസു, ഠപേത്വാ പഠമം ഫലം;
ബാത്തിംസ ഫലചിത്തേന, സകദാഗാമിസ്സ അത്തനോ.

൨൪൦. സകദാഗാമീസു വുത്തേസു, ഠപേത്വാ ദുതിയം ഫലം;
അനാഗാമിഫലേനസ്സ, **ബാത്തിംസേവ** ഭവന്തി ഹി.

൨൪൧. അരഹന്തസ്സ തീസ്വേവ, **അട്ഠവീസതി** അത്തനോ;
ഫലേന ദുതിയജ്ഝാന-തതിയജ്ഝാനപാകതോ.

൨൪൨. പരിത്തകസുഭാദീനം, ദേവാനം തീസു ഭൂമിസു;
പഞ്ചതിംസേവ ജായന്തേ, ചതുത്ഥജ്ഝാനപാകതോ.

൨൪൩. സോതാപന്നസ്സ **തഥേക-തിംസ** ചിത്താനി ജായരേ;
സകദാഗാമിനോ ഏവം, തഥാനാഗാമിനോപി ച.

൨൪൪. ഖീണാസവസ്സ തഥേവ, **സത്തവീസതി** മാനസാ;
തഥാ വേഹപ്ഫലേ ചാപി, സബ്ബേസം ഹോന്തി മാനസാ.

൨൪൫. **ഏകതിംസേവ** ചിത്താനി, സുദ്ധാവാസികഭൂമിസു;
അനാഗാമികസത്തസ്സ, ഹോന്തീതി പരിദീപയേ.

൨൪൬. അരഹതോ പന തഥേവ, മാനസാ **സത്തവീസതി**;
ഏവം രൂപീസു ചിത്താനി, വിഞ്ഞേയ്യാനി വിഭാവിനാ.

൨൪൭. **ചതുവീസതി** ചിത്താനി, പഠമാരുപ്പഭൂമിയം;
പുഥുജ്ജനസ്സ സത്തസ്സ, ജായന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

൨൪൮. സോതാപന്നസ്സ തഥേവ, ഠപേത്വാപുഞ്ഞപഞ്ചകം;

സമവീസതി ചിത്താനി, ഫലേന സഹ അത്തനോ.

൨൮൯. സകദാഗാമിനോ തഥ, തഥാനാഗാമിനോപി ച;
ജായന്തി **വീസ** ചിത്താനി, പുബ്ബപുബ്ബഫലം വിനാ.

൨൯൦. ഖീണാസവസ്സ തഥേവ, **ദസപഞ്ച** ച മാനസാ;
പുഥുജ്ജനസ്സ സത്തസ്സ, ദുതിയാരുപ്പഭൂമിയം.

൨൯൧. ഹോന്തി **തേവീസ** ചിത്താനി, ഇതി വത്വാ വിഭാവയേ;
തിണ്ണന്നമ്പേത്ഥ സേഖാനം, ചിത്താനേ**കൂനവീസതി**.

൨൯൨. **ഛുദ്ദസേവ** തു ചിത്താനി, ദുതിയാരുപ്പഭൂമിയം;
ക്രിയാദ്വാദസ പാകേകോ, ഫലം ഖീണാസവസ്സ തു.

൨൯൩. പുഥുജ്ജനസ്സ സത്തസ്സ, തതിയാരുപ്പഭൂമിയം;
ബാവീസതി ച ചിത്താനി, ഭവന്തീതി പകാസയേ.

൨൯൪. **അട്ഠാരസേവ** ചിത്താനി, സോതാപന്നസ്സ ജായരേ;
സകദാഗാമിനോ താനി, ഠപേത്വാ പഠമം ഫലം.

൨൯൫. സകദാഗാമിവുത്തേസു, ഠപേത്വാ ദുതിയം ഫലം;
അട്ഠാരസേവ ചിത്താനി, അനാഗാമിസ്സ ജായരേ.

൨൯൬. **തേരസേവ** ച ചിത്താനി, തതിയാരുപ്പഭൂമിയം;
ഖീണാസവസ്സ സത്തസ്സ, ഭവന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

൨൯൭. **ഏകവീസതി** ചിത്താനി, ചതുത്ഥാരുപ്പഭൂമിയം;
പുഥുജ്ജനസ്സ സത്തസ്സ, ജായന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

൨൯൮. സോതാപന്നസ്സ സത്തസ്സ, **സത്തരസ** പകാസയേ;
സകദാഗാമിനോ താനി, ഠപേത്വാ പഠമം ഫലം.

൨൯൯. സകദാഗാമിവുത്തേസു, ഠപേത്വാ ദുതിയം ഫലം;
ഹോന്തി **സത്തരസേവ**സ്സ, അനാഗാമിസ്സ മാനസാ.

൩൦൦. **ദ്വാദസേവ** തു ചിത്താനി, ചതുത്ഥാരുപ്പഭൂമിയം;
ജായന്തി അരഹന്തസ്സ, ഇതി വത്വാ വിഭാവയേ.

൩൦൧. ഹേട്ഠിമാനം അരൂപീനം, ബ്രഹ്മാനം ഉപരൂപരി;
അരൂപകുസലാ ചേവ, ഉപ്പജ്ജന്തി ക്രിയാപി ച.

൩൦൨. ഉദ്ധമുദ്ധമരൂപീനം, ഹേട്ഠിമാ ഹേട്ഠിമാ പന;
ആരുപ്പാനേവ ജായന്തേ, ദിട്ഠാദീനവതോ കിര.

൩൦൩. ഉപേത്വാ പഠമം മഗ്ഗം, കുസലാനുത്തരാ തയോ;
കാമാവചരപുഞ്ഞാനി, അപുഞ്ഞാനി തഥാ ദസ.

൩൦൪. ചത്താരാരുപ്പപുഞ്ഞാനി, സബ്ബേ പാകാ അനുത്തരാ;
പഠമാരുപ്പപാകോ ച, നവ കാമക്രിയാപി ച.

൩൦൫. ആരുപ്പാപി ക്രിയാ സബ്ബാ, തേചത്താലീസ മാനസാ;
ഉപ്പജ്ജന്തി പനേതാനി, പഠമാരുപ്പഭൂമിയം.

൨൬൬. സബ്ബോ കാമവിപാകോ ച, സബ്ബോ രൂപോമഹഗ്ഗതോ;
ചിത്തുപ്പാദോ മനോധാതു, ദോമനസ്സദ്വയമ്പി ച.

൨൬൭. ആദിമഗ്ഗോ തയോ പാകാ, ആരുപ്പാ ച തഥൂപരി;
ഛചത്താലീസ നത്ഥേത്ഥ, പഠമാരുപ്പഭൂമിയം.

൨൬൮. ഏത്തേസു പന ചിത്തേസു, പഠമാരുപ്പഭൂമിയം;
ഠപേത്വാ പഠമാരുപ്പ-ത്തയം പാകോ ച അത്തനോ.

൨൬൯. ചത്താലീസേതാനി ജായന്തേ, ദുതിയാരുപ്പഭൂമിയം;
ഏവം സേസദ്വയേ ഞേയ്യാ, ഹിത്വാ ഹേട്ഠിമഹേട്ഠിമം.

൨൭൦. അത്തനോ അത്തനോ പാകാ, ചത്താരോ ച അനാസവാ;
വിപാകാ ഹോന്തി സബ്ബേവ, ചതൂസ്വാരുപ്പഭൂമിസു.

൨൭൧. വോട്ഠബ്ബനേന ചിത്തേന, കാമേ അട്ഠ മഹാക്രിയാ;
ചതസ്സോപി ച ആരുപ്പാ, തേരസേവ ക്രിയാ സിയും.

൨൭൨. ഖീണാസവസ്സ ജായന്തേ, പഠമാരുപ്പഭൂമിയം;
ദ്വാദസേവ ക്രിയാ ഹോന്തി, ദുതിയാരുപ്പഭൂമിയം.

൨൭൩. ഏകാദസ ക്രിയാ ഹോന്തി, തതിയാരുപ്പഭൂമിയം;
ദസേവ ച ക്രിയാ ഞേയ്യാ, ചതുത്ഥാരുപ്പഭൂമിയം.

൨൭൪. അരഹതോ പന ചിത്താനി, ഹോന്തി ഏകൂനവീസതി;
അരഹത്തം ക്രിയാ സബ്ബാ, ഠപേത്വാവജ്ജനദ്വയം.

൨൭൫. ചതുന്നഞ്ച ഫലട്ഠാനം, തിഹേതുകപുഥുജ്ജനേ;
തേരസേവ ച ചിത്താനി, ഭവന്തീതി പകാസയേ.

൨൭൬. ചത്താരോ ഞാണസംയുത്താ, മഹാപാകാ തഥാ നവ;
രൂപാരൂപവിപാകാ ച, തേരസേവ ഭവന്തിമേ.

൨൭൭. ചതുന്നഞ്ച ഫലട്ഠാനം, ദുഹേതുകപുഥുജ്ജനേ;
ഞാണഹീനാനി ചത്താരി, വിപാകാ ഏവ ജായരേ.

൨൭൮. പുഥുജ്ജനാനം തിണ്ണമ്പി, ചതുന്നം അരിയദേഹിനം;
സത്തരസേവ ചിത്താനി, സത്തന്നമ്പി ഭവന്തി ഹി.

൨൭൯. വിഞ്ഞാണാനി ദുവേ പഞ്ച, മനോധാതുത്തയമ്പി ച;
സന്തീരണാനി വോട്ഠബ്ബം, ഹോന്തി സത്തരസേവിമേ.

൨൮൦. ഹേട്ഠാ തിണ്ണം ഫലട്ഠാനം, തിഹേതുകപുഥുജ്ജനേ;
നവേവ കുസലാ ഹോന്തി, ചതുന്നമ്പി മഹഗ്ഗതാ.

൨൮൧. തിണ്ണം പുഥുജ്ജനാനഞ്ച, തിണ്ണമരിയാനമാദിതോ;
തേരസേവ തു ചിത്താനി, ഉപ്പജ്ജന്തീതി നിദ്ദിസേ.

൨൮൨. അട്ഠേവ കാമപുഞ്ഞാനി, ദിട്ഠിഹീനാ അപുഞ്ഞതോ;
ചത്താരോപി ച ഉദ്ധച്ച-സംയുത്തഞ്ചാതി തേരസ.

൨൮൩. ഹേട്ഠാ ദ്വിന്നം ഫലട്ഠാനം, തഥാ സബ്ബപുഥുജ്ജനേ;

ദോമനസ്സയുത്തം ചിത്തം, ദ്വയമേവ തു ജായതേ.

തിണ്ണം പുഥുജ്ജനാനം തു, പഞ്ചേവ പന ജായരേ;
ചത്താരി ദിട്ഠിയുത്താനി, വിചികിച്ഛായുതമ്പി ച.

മഗ്ഗട്ഠാനം ചതുന്നമ്പി, മഗ്ഗചിത്തം സകം സകം;
ഏകമേവ ഭവേ തേസം, ഇതി വത്വാ വിഭാവയേ.

ഇച്ചാ ഭവേസു ചിത്താനം, പുഗ്ഗലാനം വസേന ച;
ഭിക്ഖൂനം പാടവത്ഥായ, ചിത്തുപ്പത്തി പകാസിതാ.

ഏവം സബ്ബമിദം ചിത്തം, ഭൂമിപുഗ്ഗലഭേദതോ;
ബഹുധാപി ച ഹോതീതി, വിഞ്ഞാതബ്ബം വിഭാവിനാ.

യഥാ വുത്താനുസാരേന, ഭേദോ ഞാതും വിഭാവിനാ;
ഗന്ഥവിത്ഥാരഭീതേന, സംഖിത്തം പനിദം മയാ.

പുബ്ബാപരം വിലോകേത്വാ, ചിന്തേത്വാ ച പുനപ്പുനം;
അത്ഥം ഉപപരിക്ഖിത്വാ, ഗഹേതബ്ബം വിഭാവിനാ.

ഇമഞ്ചാഭിധമ്മാവതാരം സുസാരം,
വരം സത്തമോഹന്ധകാരപ്പദീപം;
സദാ സാധു ചിന്തേതി വാചേതി യോ തം,
നരം രാഗദോസാ ചിരം നോപയന്തി.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ഭൂമിപുഗ്ഗലവസേന ചിത്തുപ്പത്തിനിദ്ദേസോ നാമ

പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ.

൬. ഛട്ഠോ പരിച്ഛേദോ

ആരമ്മണവിഭാഗനിദ്ദേസോ

൨൯൧. ഏതേസം പന ചിത്താനം, ആരമ്മണമിതോ പരം;
ദസ്സയിസ്സാമഹം തേന, വിനാ നത്ഥി ഹി സമ്ഭവോ.

൨൯൨. രൂപം സദ്ദം ഗന്ധം രസം, ഫോട്ഠബ്ബം ധമ്മമേവ ച;
ഛധാ ആരമ്മണം ആഹു, ഛളാരമ്മണകോവിദാ.

൨൯൩. തത്ഥ ഭൂതേ ഉപാദായ, വണ്ണോ ചതുസമുട്ഠിതോ;
സനിദസ്സനപടിഘോ, രൂപാരമ്മണസഞ്ഞിതോ.

൨൯൪. ദുവിധോ ഹി സമുദ്ദിട്ഠോ, സദ്ദോ ചിത്തോതുസമ്ഭവോ;
സവിഞ്ഞാണകസദ്ദോവ, ഹോതി ചിത്തസമുട്ഠിതോ.

൨൯൫. അവിഞ്ഞാണകസദ്ദോ യോ,
സോ ഹോതൂതുസമുട്ഠിതോ;
ദുവിധോപി അയം സദ്ദോ,
സദ്ദാരമ്മണതം ഗതോ.

൨൯൬. ഘായീയതീതി ഗച്ഛന്തോ, ഗന്ധോ സൂചനതോപി വാ;
അയം ചതുസമുട്ഠാനോ, ഗന്ധാരമ്മണസമ്മതോ.

൨൯൭. രസമാനാ രസന്തീതി, രസോതി പരികിത്തിതോ;
സോവ ചതുസമുട്ഠാനോ, രസാരമ്മണനാമകോ.

൨൯൮. ഫുസീയതീതി ഫോട്ഠബ്ബം, പഥവീതേജവായവോ;
ഫോട്ഠബ്ബം ചതുസമ്ഭൂതം, ഫോട്ഠബ്ബാരമ്മണം മതം.

൨൯൯. സബ്ബം നാമഞ്ച രൂപഞ്ച, ഹിത്വാ രൂപാദിപഞ്ചകം;
ലക്ഖണാനി ച പഞ്ഞത്തി-ധമ്മാരമ്മണസഞ്ഞിതം.

൩൦൦. ഛാരമ്മണാനി ലബ്ഭന്തി, കാമാവചരഭൂമിയം;
തീണി രൂപേ പനാരൂപേ, ധമ്മാരമ്മണമേകകം.

൩൦൧. ഖണവത്ഥുപരിത്തത്താ , ആപാഥം ന വജന്തി യേ;
തേ ധമ്മാരമ്മണാ ഹോന്തി, യേസം രൂപാദയോ കിര.

൩൦൨. തേ പടിക്ഖിപിതബ്ബാവ, അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ ഗോചരം;
നേവ പച്ചനുഭോന്താനം, മനോ തേസം തു ഗോചരം.

൩൦൩. യഞ്ച ''പച്ചനുഭോതീ''തി, വുത്തത്താ പന സത്ഥുനാ;
രൂപാദാരമ്മണാനേവ, ഹോന്തി രൂപാദയോ പന.

൩൦൪. ദിബ്ബചക്ഖാദിഞാണാനം, രൂപാദീനേവ ഗോചരാ;
അനാപാഥഗതാനേവ, താനീതിപി ന യുജ്ജതി.

൩൦൫. യം രൂപാരമ്മണം ഹോന്തം, തം ധമ്മാരമ്മണം കഥം;
ഏവം സതി പനേതേസം, നിയമോതി കഥം ഭവേ.

൩൬൬. സബ്ബം ആരമ്മണം ഏതം, ഛബ്ബിധം സമുദീരിതം;
തം പരിത്തത്തികാദീനം, വസേന ബഹുധാ മതം.

൩൬൭. സബ്ബോ കാമവിപാകോ ച, ക്രിയാഹേതുദ്വയമ്പി ച;
പഞ്ചവീസതി ഏകന്തം, പരിത്താരമ്മണാ സിയും.

൩൬൮. ഇട്ഠാദിഭേദാ പഞ്ചേവ, രൂപസദ്ദാദയോ പന;
വിഞ്ഞാണാനം ദ്വിപഞ്ചന്നം, ഗോചരാ പടിപാടിയാ.

൩൬൯. രൂപാദിപഞ്ചകം സബ്ബം, മനോധാതുത്തയസ്സ തു;
തേരസന്നം പനേതേസം, രൂപക്ഖന്ധോവ ഗോചരോ.

൩൭൦. നാരൂപം ന ച പഞ്ഞത്തിം, നാതീതം ന ചനാഗതം;
ആരമ്മണം കരോന്തേ ച, വത്തമാനോ ഹി ഗോചരോ.

൩൭൧. തേരസേതാനി ചിത്താനി, ജായന്തേ കാമധാതുയം;
ചത്താരി രൂപാവചരേ, നേവ കിഞ്ചി അരൂപിസു.

൩൭൨. മഹാപാകാനമട്ഠന്നം , സന്തീരണത്തയസ്സപി;
ഛസു ദ്വാരേസു രൂപാദിഛപരിത്താനി ഗോചരാ.

൩൭൩. രൂപാദയോ പരിത്താ ഛ, ഹസിതുപ്പാദഗോചരാ;
പഞ്ചദ്വാരേ പടുപ്പന്നാ, മനോദ്വാരേ തികാലികാ.

൩൭൪. ദുതിയാരുപ്പചിത്തഞ്ച, ചതുത്ഥാരുപ്പമാനസം;
ഛബ്ബിധം നിയതം ഹോതി, തം മഹഗ്ഗതഗോചരം.

൩൭൫. നിബ്ബാനാരമ്മണത്താ ഹി, ഏകന്തേന അനഞ്ഞതോ;
അട്ഠാനാസവചിത്താനം, അപ്പമാണോവ ഗോചരോ.

൩൭൬. ചത്താരോ ഞാണഹീനാ ച, കാമാവചരപുഞ്ഞതോ;
ക്രിയതോപി ച ചത്താരോ, ദ്വാദസാകുസലാനി ച.

൩൭൭. പരിത്താരമ്മണാ ചേവ, തേ മഹഗ്ഗതഗോചരാ;
പഞ്ഞത്താരമ്മണത്താ ഹി, നവത്തബ്ബാവ ഹോന്തി തേ.

൩൭൮. ചത്താരോ ഞാണസംയുത്താ, പുഞ്ഞതോ ക്രിയതോപി ച;
തഥാഭിഞ്ഞാദ്വയഞ്ചേവ, ക്രിയാവോട്ഠബ്ബനമ്പി ച.

൩൭൯. ഏകാദസന്നമേതേസം, തിവിധോ ഹോതി ഗോചരോ;
പഞ്ഞത്താരമ്മണത്താ ഹി, നവത്തബ്ബാപി ഹോന്തിമേ.

൩൮൦. യാനി വുത്താവസേസാനി, ചിത്താനി പന താനി ഹി;
നവത്തബ്ബാരമ്മണാനീതി, വിഞ്ഞേയ്യാനി വിഭാവിനാ.

പരിത്താരമ്മണത്തികം സമത്തം.

൩൮൧. ദുതിയാരുപ്പചിത്തഞ്ച , ചതുത്ഥാരുപ്പമാനസം;
ഛബ്ബിധം പന ഏകന്ത-അതീതാരമ്മണം സിയാ.

൩൮൨. വിഞ്ഞാണാനം ദ്വിപഞ്ചന്നം, മനോധാതുത്തയസ്സ ച;
പഞ്ച രൂപാദയോ ധമ്മാ, പച്ചുപ്പന്നാവ ഗോചരാ.

൧൨൨. അട്ഠ കാമമഹാപാകാ, സന്തീരണത്തയമ്പി ച;
ഹസിതുപ്പാദചിത്തന്തി, ദ്വാദസേതേ തു മാനസാ.

൧൨൩. നിയാതീതാരമ്മണാ പച്ചു-പ്പന്നാനാഗതഗോചരാ;
കുസലാകുസലാ കാമേ, ക്രിയതോ നവ മാനസാ.

൧൨൪. അഭിഞ്ഞാമാനസാ ദ്വേപി, സിയാതീതാദിഗോചരാ;
സന്തപഞ്ഞത്തികാലേപി, നവത്തബ്ബാ ഭവന്തിമേ.

൧൨൫. സേസാനി പന സബ്ബാനി, രൂപാരൂപഭവേസുപി;
നവത്തബ്ബാനി ഹോന്തേവ, അതീതാരമ്മണാദിനാ.

൧൨൬. കാമതോ ച ക്രിയാ പഞ്ച, രൂപതോ പഞ്ചമീ ക്രിയാ;
ചിത്താനം ഛന്നമേതേസം, നത്ഥി കിഞ്ചി അഗോചരം.

൧൨൭. നിബ്ബാനഞ്ച ഫലം മഗ്ഗം, രൂപഞ്ചാരൂപമേവ ച;
സക്കോന്തി ഗോചരം കാതും, കതി ചിത്താനി മേ വദ.

൧൨൮. ചത്താരോ ഞാണസംയുത്താ,
പുഞ്ഞതോ ക്രിയതോ തഥാ;
അഭിഞ്ഞാഹദയാ ദ്വേപി,
ക്രിയാ വോട്ഠബ്ബനമ്പി ച.

൧൩൦. സക്കോന്തി ഗോചരം കാതും, ചിത്താനേകാദസാപി ച;
നിബ്ബാനഞ്ച ഫലം മഗ്ഗം, രൂപഞ്ചാരൂപമേവ ച.

൧൩൧. ചിത്തേസു പന സബ്ബേസു, കതി ചിത്താനി മേ വദ;
അരഹത്തഫലം മഗ്ഗം, കാതും സക്കോന്തി ഗോചരം.

൧൩൨. സബ്ബേസു പന ചിത്തേസു, ഛ ച ചിത്താനി മേ സുണ;
അരഹത്തഫലം മഗ്ഗം, കാതും സക്കോന്തി ഗോചരം.

൧൩൩. ചത്താരോ ഞാണസംയുത്താ, ക്രിയാ വോട്ഠബ്ബനമ്പി ച;
ക്രിയാഭിഞ്ഞാ മനോധാതു, ഛ ച സക്കോന്തി ഗോചരം.

൧൩൪. ചത്താരോ ഞാണസംയുത്താ-ഭിഞ്ഞാചിത്തഞ്ച പുഞ്ഞതോ;
നാരഹത്തം ഫലം മഗ്ഗം, കാതും സക്കോന്തി ഗോചരം.

൧൩൫. കസ്മാ അരഹതോ മഗ്ഗ-ചിത്തം വാ ഫലമാനസം;
പുഥുജ്ജനാ വാ സേക്ഖാ വാ, ന സക്കോന്തി ഹി ജാനിതും.

൧൩൬. പുഥുജ്ജനോ ന ജാനാതി,
സോതാപന്നസ്സ മാനസം;
സോതാപന്നോ ന ജാനാതി,
സകദാഗാമിസ്സ മാനസം.

൧൩൭. സകദാഗാമീ ന ജാനാതി, അനാഗാമിസ്സ മാനസം;
അനാഗാമീ ന ജാനാതി, അരഹന്തസ്സ മാനസം.

൧൩൮. ഹേട്ഠിമോ ഹേട്ഠിമോ നേവ, ജാനാതി ഉപരൂപരി;
ഉപരൂപരി ജാനാതി, ഹേട്ഠിമസ്സ ച മാനസം.

൩൩൯. യോ ധമ്മോ യസ്സ ധമ്മസ്സ,
ഹോതി ആരമ്മണം പന;
തമുദ്ധരിത്വാ ഏകേകം,
പവക്ഖാമി ഇതോ പരം.

൩൪൦. കുസലാരമ്മണം കാമേ, കുസലാകുസലസ്സ ച;
അഭിഞ്ഞാമാനസസ്സാപി, കുസലസ്സ ക്രിയസ്സ ച.

൩൪൧. കാമാവചരപാകസ്സ, തഥാ കാമക്രിയസ്സ ച;
ഏതേസം പന രാസീനം, ഛന്നം ആരമ്മണം സിയാ.

൩൪൨. രൂപാവചരപുഞ്ഞാനി, കാമപാകം തതോ വിനാ;
പഞ്ചന്നം പന രാസീനം, ഹോന്തി ആരമ്മണാനി ഹി.

൩൪൩. ആരുപ്പകുസലഞ്ചാപി, തേഭൂമകുസലസ്സ ച;
തേഭൂമകക്രിയസ്സാപി, തഥേവാകുസലസ്സപി.

൩൪൪. അരൂപാവചരപാകാനം , ദ്വിന്നം പന ചതുത്ഥദു;
ഇമേസം അട്ഠരാസീനം, ഹോതാരമ്മണപച്ചയോ.

൩൪൫. അപരിയാപന്നപുഞ്ഞമ്പി, കാമാവചരതോപി ച;
രൂപതോ പഞ്ചമസ്സാപി, കുസലസ്സ ക്രിയസ്സ ച.

൩൪൬. ചതുന്നം പന രാസീനം, ഹോതി ആരമ്മണം സദാ;
തഥേവാകുസലം കാമ-രൂപാവചരതോ പന.

൩൪൭. കുസലസ്സ ക്രിയസ്സാപി, തഥേവാകുസലസ്സ ച;
കാമാവചരപാകാനം, ഛന്നം രാസീനമീരിതം.

൩൪൮. വിപാകാരമ്മണം കാമേ, കാമാവചരതോപി ച;
രൂപാവചരതോ ചേവ, കുസലസ്സ ക്രിയസ്സ ച.

൩൪൯. കാമാവചരപാകാനം, തഥേവാകുസലസ്സ ച;
ഛന്നഞ്ച പന രാസീനം, ഹോതാരമ്മണപച്ചയോ.

൩൫൦. വിപാകാരമ്മണം രൂപേ, കാമാവചരതോപി ച;
രൂപാവചരതോ ചേവ, കുസലസ്സ ക്രിയസ്സ ച.

൩൫൧. അപുഞ്ഞസ്സാതി പഞ്ചന്നം, രാസീനം ഹോതി ഗോചരോ;
അരൂപാവചരപാകേസു, അയമേവ നയോ മതോ.

൩൫൨. അപരിയാപന്നപാകമ്പി, കാമതോ രൂപതോപി ച;
കുസലസ്സ ക്രിയസ്സാപി, ഹോതി ആരമ്മണം പന.

൩൫൩. ക്രിയചിത്തമിദം കാമേ, കാമാവചരതോപി ച;
രൂപാവചരതോ ചേവ, കുസലസ്സ ക്രിയസ്സ ച.

൩൫൪. കാമാവചരപാകസ്സ, തഥേവാകുസലസ്സ ച;
ഛന്നം രാസീനമേതേസം, ഹോതാരമ്മണപച്ചയോ.

൩൫൫. യം ക്രിയാമാനസം രൂപേ, കാമപാകം തതോ വിനാ;
പഞ്ചന്നം പന രാസീനം, ഹോതി ആരമ്മണം പന.

൩൫൬. ക്രിയാചിത്തം പനാരുപ്പേ, തേസം പഞ്ചന്നമേവ ച;
ആരുപ്പസ്സ ക്രിയസ്സാപി, ഛന്നം ഹോതേവ ഗോചരോ.

൩൫൭. രൂപം ചതുസമുട്ഠാനം, രൂപാരമ്മണസഞ്ഞിതം;
കാമാവചരപുഞ്ഞസ്സ, തഥേവ കുസലസ്സ ച.

൩൫൮. അഭിഞ്ഞാദ്വയചിത്തസ്സ, കാമപാകക്രിയസ്സ ച;
ഛന്നം രാസീനമേതേസം, ഹോതാരമ്മണപച്ചയോ.

൩൫൯. നിബ്ബാനാരമ്മണം കാമ-രൂപാവചരതോ പന;
കുസലസ്സുഭയസ്സാപി, കാമരൂപക്രിയസ്സ ച.

൩൬൦. അപരിയാപന്നതോ ചേവ, ഫലസ്സ കുസലസ്സ ച;
ഛന്നം രാസീനമേതേസം, ഹോതാരമ്മണപച്ചയോ.

൩൬൧. നാനപ്പകാരകം സബ്ബം, പഞ്ഞത്താരമ്മണം പന;
തേഭൂമകസ്സ പുഞ്ഞസ്സ, തഥേവാകുസലസ്സ ച.

൩൬൨. രൂപാരൂപവിപാകസ്സ, തേഭൂമകക്രിയസ്സ ച;
നവന്നം പന രാസീനം, ഹോതാരമ്മണപച്ചയോ.

൩൬൩. രൂപാരമ്മണികാ ദ്വേ തു, ദ്വേ ദ്വേ സദ്ധാദിഗോചരാ;
പഞ്ചാരമ്മണികാ നാമ, ചിത്തുപ്പാദാ തയോ മതാ.

൩൬൪. ഇധേകചത്താലീസേവ, ഛളാരമ്മണികാ മതാ;
കാമാവചരചിത്താന-മയമാരമ്മണക്കമോ.

൩൬൫. പഞ്ചാഭിഞ്ഞാ വിവജ്ജേത്വാ, രൂപാരൂപാ അനാസവാ;
ചിത്തുപ്പാദാ ഇമേ സബ്ബേ, ധമ്മാരമ്മണഗോചരാ.

൩൬൬. പഠമാരുപ്പകുസലം, ദുതിയാരുപ്പചേതസോ;
കുസലസ്സ വിപാകസ്സ, ക്രിയസ്സാരമ്മണം ഭവേ.

൩൬൭. പഠമാരുപ്പപാകോയം , ദുതിയാരുപ്പചേതസോ;
കുസലസ്സ വിപാകസ്സ, ക്രിയസ്സാരമ്മണം ന ഹി.

൩൬൮. പഠമം തു ക്രിയാചിത്തം, ദുതിയാരുപ്പചേതസോ;
ന പുഞ്ഞസ്സ ന പാകസ്സ, ഹോതി ആരമ്മണം പന.

൩൬൯. പഠമം തു ക്രിയാചിത്തം, ദുതിയാരുപ്പചേതസോ;
ക്രിയസ്സാരമ്മണം ഹോതി, ഇതി ഞേയ്യം വിഭാവിനാ.

൩൭൦. പുഥുജ്ജനസ്സ സേക്ഖസ്സ, അരൂപാരമ്മണം ദ്വിധാ;
കുസലം കുസലസ്സാപി, വിപാകസ്സ ച തം സിയാ.

൩൭൧. ഖീണാസവസ്സ ഭിക്ഖുസ്സ, പഠമാരുപ്പമാനസം;
ആരമ്മണം തിധാ ഹോതി, ഇതി വുത്തം മഹേസിനാ.

൩൭൨. ക്രിയസ്സാപി ക്രിയാ ഹോതി, കുസലമ്പി ക്രിയസ്സ ച;
കുസലം തു വിപാകസ്സ, ഏവം ഹോതി തിധാ പന.

൩൭൩. ദുതിയാരുപ്പചിത്തമ്പി, ചതുത്ഥാരുപ്പചേതസോ;

ഏവമേവ ദ്വിധാ ചേവ, തിധാ ചാരമ്മണം സിയാ.

൩൭൮. യം യം പന ഇധാരബ്ഭ,
യേ യേ ജായന്തി ഗോചരം;
സോ സോ തേസഞ്ച തേസഞ്ച,
ഹോതാരമ്മണപച്ചയോ.

൩൭൯. യോ പനിമസ്സ നരോ കിര പാരം,
ദുത്തരമുത്തരമുത്തരതീധ;
സോ അഭിധമ്മമഹണ്ണവപാരം,
ദുത്തരമുത്തരമുത്തരതേവ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ആരമ്മണവിഭാഗോ നാമ

ഛട്ഠോ പരിച്ഛേദോ.

൭. സത്തമോ പരിച്ഛേദോ

വിപാകചിത്തപ്പവത്തിനിദ്ദേസോ

൩൭൬. അനന്തഞാണേന നിരങ്ഗണേന,
ഗുണേസിനാ കാരുണികേന തേന;
വുത്തേ വിപാകേ മതിപാടവത്ഥം,
വിപാകചിത്തപ്പഭവം സുണാഥ.

൩൭൭. ഏകൂനതിംസ കമ്മാനി, പാകാ ദ്വത്തിംസ ദസ്സിതാ;
തീസു ദ്വാരേസു കമ്മാനി, വിപാകാ ഛസു ദിസ്സരേ.

൩൭൮. കുസലം കാമലോകസ്മിം, പവത്തേ പടിസന്ധിയം;
തം തം പച്ചയമാഗമ്മ, ദദാതി വിവിധം ഫലം.

൩൭൯. ഏകായ ചേതനായേകാ, പടിസന്ധി പകാസിതാ;
നാനാകമ്മേഹി നാനാ ച, ഭവന്തി പടിസന്ധിയോ.

൩൮൦. തിഹേതുകം തു യം കമ്മം, കാമാവചരസഞ്ഞിതം;
തിഹേതുകം ദുഹേതുഞ്ച, വിപാകം ദേത്യഹേതുകം.

൩൮൧. ദുഹേതുകം തു യം കമ്മം, തം ന ദേതി തിഹേതുകം;
ദുഹേതുകമഹേതുഞ്ച, വിപാകം ദേതി അത്തനോ.

൩൮൨. തിഹേതുകേന കമ്മേന,
പടിസന്ധി തിഹേതുകാ;
ദുഹേതുകാപി ഹോതേവ,
ന ച ഹോതി അഹേതുകാ.

൩൮൩. ദുഹേതുകേന കമ്മേന,
പടിസന്ധി ദുഹേതുകാ;
അഹേതുകാപി ഹോതേവ,
ന ച ഹോതി തിഹേതുകാ.

൩൮൪. അസങ്ഖാരമസങ്ഖാരം , സസങ്ഖാരമ്പി ദേതി ഹി;
സസങ്ഖാരമസങ്ഖാരം, സസങ്ഖാരം ഫലം തഥാ.

൩൮൫. ഏകായ ചേതനായേത്ഥ, കുസലസ്സ ച സോളസ;
വിധാ വിപാകചിത്താനി, ഭവന്തീതി പകാസയേ.

൩൮൬. ആരമ്മണേന ഹോതേവ, വേദനാപരിവത്തനം;
തദാരമ്മണചിത്തമ്പി, ജവനേന നിയാമിതം.

൩൮൭. കാമാവചരചിത്തേന, കുസലേനാദിനാ പന;
തുല്യേന പാകചിത്തേന, ഗഹിതാ പടിസന്ധി ചേ.

൩൮൮. ബലവാരമ്മണേ ഇട്ഠേ, ചക്ഖുസ്സാപാഥമാഗതേ;
മനോധാതു ഭവങ്ഗസ്മിം, തായ ആവട്ടിതേ പന.

൩൮൯. വീഥിചിത്തേസു ജാതേസു, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണകാദിസു;

ജായതേ ജവനം ഹുത്വാ, പഠമം കാമമാനസം.

൩൯൦. സത്തക്ഖത്തും ജവിത്വാന, പഠമേ കുസലേ ഗതേ;
തദേവാരമ്മണം കത്വാ, തേനേവ സദിസം പുന.

൩൯൧. വിപാകം ജായതേ ചിത്തം, തദാരമ്മണസഞ്ഞിതം;
സന്ധിയാ തുല്യതോ മൂല-ഭവങ്ഗന്തി പവുച്ചതേ.

൩൯൨. അഞ്ച സന്തീരണം ഏത്ഥ, ദസ്സനം സമ്പടിച്ഛനം;
ഗണനൂപഗചിത്താനി, ചത്താരേവ ഭവന്തി ഹി.

൩൯൩. യദാ ഹി ദുതിയം ചിത്തം, കുസലം ജവനം തദാ;
തേന തുല്യവിപാകമ്പി, തദാരമ്മണകം സിയാ.

൩൯൪. സന്ധിയാ അസമാനത്താ, ദ്വേ നാമാനിസ്സ ലബ്ഭരേ;
“ആഗന്തുകഭവങ്ഗ”ന്തി, “തദാരമ്മണക”ന്തി ച.

൩൯൫. യദാ ഹി തതിയം പുഞ്ഞം, ജവനം ഹോതി തേന ച;
സദിസം തതിയം പാകം, തദാരമ്മണകം സിയാ.

൩൯൬. “ആഗന്തുകഭവങ്ഗ”ന്തി, ഇദമ്പി ച പവുച്ചതി;
ഇമിനാ പന സദ്ധിം ഛ, പുരിമാനി ച പഞ്ചപി.

൩൯൭. യദാ ചതുത്ഥം കുസലം, ജവനം ഹോതി തേന ച;
തുല്യം ചതുത്ഥം പാകം തു, തദാരമ്മണതം വജേ.

൩൯൮. ആഗന്തുകഭവങ്ഗം തു, തദാരമ്മണനാമകം;
പുരിമാനി ഛ പാകാനി, ഇമിനാ ഹോന്തി സത്ത തു.

൩൯൯. അസ്മിം ദ്വാരേ യദാ ഇട്ഠ-മജ്ഝത്താരമ്മണം പന;
ആഗച്ഛതി തദാപാഥം, തദാ വുത്തനയേനിധ.

൪൦൦. ആരമ്മണവസേനേവ, വേദനാ പരിവത്തതി;
ഉപേക്ഖാസഹിതം തസ്മാ, ഹോതി സന്തീരണം മനോ.

൪൦൧. ഉപേക്ഖാസഹിതേസ്വേവ, ജവനേസു ചതൂസുപി;
തേഹി തുല്യാനി ചത്താരി, പാകചിത്താനി ജായരേ.

൪൦൨. വേദനായാസമാനത്താ, അച്ചന്തം പുരിമേഹി തു;
ഹോന്തി പിട്ഠിഭവങ്ഗാനി, ചത്താരീതി ച നാമതോ.

൪൦൩. പഞ്ചിമാനി വിപാകാനി, പുരിമേഹി ച സത്തഹി;
സദ്ധിം ദ്വാദസ പാകാനി, ഭവന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

൪൦൪. ചക്ഖുദ്വാരേ തഥാ ഏവം, സോതാദീസ്വപി നിദ്ദിസേ;
ദ്വാദസ ദ്വാദസ പാകാ, സമസട്ഠി ഭവന്തിമേ.

൪൦൫. ഏകായ ചേതനായേവ, കമ്മേ ആയൂഹിതേ പന;
സമസട്ഠി വിപാകാനി, ഉപ്പജ്ജന്തി ന സംസയോ.

൪൦൬. ഗഹിതാഗഹണേനേത്ഥ , ചക്ഖുദ്വാരേസു ദ്വാദസ;
സോതവിഞ്ഞാണകാദീനി, ചത്താരീതി ച സോളസ.

൪൦൭. ഏവമേവ സസങ്ഖാര-തിഹേതുകുസലേനപി;
അസങ്ഖാരസസങ്ഖാരു-പേക്ഖാസഹഗതേഹിപി.

൪൦൮. കമ്മേ ആയൂഹിതേ തേസം, വിപാകേഹി ച തീഹിപി;
ഏസേവ ച നയോ തേഹി, ദിന്നായ പടിസന്ധിയാ.

൪൦൯. പഠമം ഇട്ഠമജ്ഝത്ത-ഗോചരസ്സ വസേനിധ;
പവത്തിം പന ദസ്സേത്വാ, ഉപേക്ഖാസഹിതദ്വയേ.

൪൧൦. ദസ്സേതബ്ബാ തപ്പച്ഛാ തു, ഇട്ഠസ്മിം ഗോചരേ ഇധ;
ഏകേകസ്മിം പന ദ്വാരേ, ദ്വാദസ ദ്വാദസേവ തു.

൪൧൧. ഗഹിതാഗഹണേനേത്ഥ, പാകചിത്താനി സോളസ;
പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ, ഞേയ്യം സബ്ബമസേസതോ.

൪൧൨. തിഹേതുകേന കമ്മേന, പടിസന്ധി തിഹേതുകാ;
ഭവതീതി അയം വാരോ, വുത്തോ ഏത്താവതാ മയാ.

൪൧൩. സന്ധിമേകം തു കമ്മേകം, ജനേതി ന തതോ പരം;
അനേകാനി വിപാകാനി, സഞ്ജനേതി പവത്തിയം.

൪൧൪. ഏകസ്മാ ഹി യഥാ ബീജാ, ജായതേ ഏകമങ്കുരം;
സുബഹൂനി ഫലാനിസ്സ, ഹോന്തി ഹേതുപവത്തിതോ.

൪൧൫. ദുഹേതുകേന കമ്മേന, പടിസന്ധി ദുഹേതുകാ;
ഹോതീതി ഹി അയം വാരോ, അനുപുബ്ബേന ആഗതോ.

൪൧൬. തിഹേതുകേന കമ്മേന, സോമനസ്സയുതേനിധ;
അസങ്ഖാരികചിത്തേന, കമ്മേ ആയൂഹിതേ പന.

൪൧൭. തേന തുല്യേന പാകേന, ഗഹിതാ പടിസന്ധി ചേ;
ഇട്ഠേ ആരമ്മണേ ചക്ഖു-ദ്വാരേ ആപാഥമാഗതേ.

൪൧൮. സോമനസ്സയുതേ ഞാണ-ഹീനേ കുസലമാനസേ;
സത്തക്ഖത്തും ജവിത്വാന, ഗതേ തസ്മിം ദുഹേതുകേ.

൪൧൯. തദേവാരമ്മണം കത്വാ, ജായതേ തദനന്തരം;
തംസരിക്ഖകമേകം തു, അസങ്ഖാരികമാനസം.

൪൨൦. തം ഹി മൂലഭവങ്ഗന്തി, തദാരമ്മണമിച്ചപി;
ഉഭയമ്പി ച തസ്സേവ, നാമന്തി പരിദീപിതം.

൪൨൧. ദുഹേതുകസസങ്ഖാരേ, ജവിതേപി ച തംസമം;
ഹോതാഗന്തുകസങ്ഖാതം, തദാരമ്മണമാനസം.

൪൨൨. തഥേവ ച ദുഹേതൂനം, ഇട്ഠമജ്ഝത്തഗോചരേ;
ദ്വിന്നം ഉപേക്ഖായുത്താനം, ജവനാനമനന്തരം.

൪൨൩. ദ്വേ താദിസാനി ജായന്തേ, തദാരമ്മണമാനസാ;
തേസം “പിട്ഠിഭവങ്ഗ”ന്തി, നാമം “ആഗന്തുക”ന്തി ച.

൪൨൪. സന്തീരണദ്വയഞ്ചേവ, ദസ്സനം സമ്പടിച്ഛനം;

ഇമാനി ച ഭവങ്ഗാനി, ചക്ഖുദ്വാരേ പനട്ഠ ഹി.

ർവ൫. ഏവമട്ഠട്ഠ കത്വാന, ദ്വാരേസുപി ച പഞ്ചസു;
ചത്താലീസ വിപാകാനി, ഭവന്തീതി പവത്തിയം.

ർവ൬. ഗഹിതാഗഹണേനേത്ഥ, ചക്ഖുദ്വാരേ പനട്ഠ ച;
സോതഘ്ഘാനാദിനാ സദ്ധിം, ദ്വാദസേവ ഭവന്തി ഹി.

ർവ൭. ഏകായ ചേതനായേവം, കമ്മേ ആയൂഹിതേ പന;
ദ്വാദസേവ വിപാകാനി, ഭവന്തീതി പകാസിതം.

ർവ൮. ദുഹേതുകത്തയേനാപി , സേസേന സദിസേന തു;
പാകേനാദിന്നസന്ധിയാ, അയമേവ നയോ മതോ.

ർവ൯. ദുഹേതുകേന കമ്മേന, പടിസന്ധി ദുഹേതുകാ;
ഹോതീതിപി അയം വാരോ, വുത്തോ എത്താവതാ മയാ.

ർന൦. ദുഹേതുകേന കമ്മേന, പടിസന്ധി അഹേതുകാ;
ഹോതീതി ച അയം വാരോ, അനുപുബ്ബേന ആഗതോ.

ർന൧. ദുഹേതുകേസു ചിത്തേസു, കുസലേസു ചതൂസുപി;
തേസു അഞ്ഞതരേനേവ, കമ്മേ ആയൂഹിതേ പന.

ർന൨. തസ്സേവ പാകഭൂതായ, ആദിന്നപടിസന്ധിനോ;
ഉപേക്ഖാസഹിതാഹേതു, മനോവിഞ്ഞാണധാതുയാ.

ർന൩. പടിസന്ധി ന വത്തബ്ബാ, സാ കമ്മസദിസാതി ഹി;
കമ്മം ദുഹേതുകം ഹോതി, പടിസന്ധി അഹേതുകാ.

ർന൪. തസ്സ ബുദ്ധിമുപേതസ്സ, ഇട്ഠമജ്ഝത്തഗോചരേ;
ആപാഥമാഗതേ ചക്ഖു-ദ്വാരേ പുന ച ദേഹിനോ.

ർന൫. തിഹേതൂനം ചതുന്നമ്പി, പുഞ്ഞാനം യസ്സ കസ്സചി;
ജവനസ്സാവസാനസ്മിം, അഹേതുകമിദം മനോ.

ർന൬. തദാരമ്മണഭാവേന, ജായതേ നത്ഥി സംസയോ;
തം തു മൂലഭവങ്ഗഞ്ച, തദാരമ്മണമേവ ച.

ർന൭. വീഥിചിത്തേസു ജാതേസു, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണകാദിസു;
ഉപേക്ഖാസഹിതംയേവ, ഹോതി സന്തീരണമ്പി ച.

ർന൮. തേസു ഏകം ഠപേത്വാന, ഗഹിതാഗഹണേനിധ;
ഗണനൂപഗചിത്താനി, തീണിയേവ ഭവന്തി ഹി.

ർന൯. ഇട്ഠേ ആരമ്മണേ ചക്ഖു-ദ്വാരേ ആപാഥമാഗതേ;
തദാ സന്തീരണഞ്ചേവ, തദാരമ്മണമാനസം.

ർർ൦. സോമനസ്സയുതംയേവ, ഗഹേത്വാ തേസു ഏകകം;
പുരിമാനി ച തീണീതി, ചത്താരോവ ഭവന്തി ഹി.

ർർ൧. ഏവം ചത്താരി ചിത്താനി, ദ്വാരേസുപി ച പഞ്ചസു;
ഹോന്തി വീസതി ചിത്താനി, വിപാകാനി പവത്തിയം.

ർർ. ചക്ഖുദ്വാരേ തു ചത്താരി, ഗഹിതാഗഹണേനിധ;
സോതഘാനാദിനാ സദ്ധിം, ഹോതേവാഹേതുകട്ഠകം.

ർർ. അഹേതുപടിസന്ധിസ്സ , ന തദാരമ്മണം ഭവേ;
ദുഹേതുകം തിഹേതും വാ, ദുഹേതുപടിസന്ധിനോ.

ർർ. ജാതാ സുഗതിയം യേന, പാകേന പടിസന്ധി തു;
തേന തുല്യമ്പി ഹീനം വാ, തദാരമ്മണകം ഭവേ.

ർർ. മനുസ്സലോകം സന്ധായ, വുത്തഞ്ചാഹേതുകട്ഠകം;
ചതൂസുപി അപായേസു, പവത്തേ പന ലബ്ഭതി.

ർർ. ഥേരോ നേരയികാനം തു, ധമ്മം ദേസേതി വസ്സതി;
ഗന്ധം വായുഞ്ച മാപേതി, യദാ തേസം തദാ പന.

ർർ. ഥേരം ദിസ്വാ ച സുത്വാ ച, ധമ്മം ഗന്ധഞ്ച ഘായതം;
പിവതഞ്ച ജലം വായും, ഫുസതം മുദുമേവ ച.

ർർ. ചക്ഖുവിഞ്ഞാണകാദീനി, പുഞ്ഞജാനേവ പഞ്ചപി;
സന്തീരണദ്വയം ഏകാ, മനോധാതൂതി അട്ഠകം.

ർർ. അയം താവ കഥാ ഇട്ഠ-ഇട്ഠമജ്ഝത്തഗോചരേ;
കാമാവചരപുഞ്ഞാനം, ജവനാനം വസേനിധ.

ർ൫. നിയമത്ഥം തു യം വുത്തം, തദാരമ്മണചേതസോ;
കുസലം പന സന്ധായ, തം വുത്തന്തി ഹി ദീപിതം.

ർ൫. ഇധാകുസലചിത്തേസു, സോമനസ്സയുതേസുപി;
ഇട്ഠേ ആരമ്മണേ തേസു, ജവിതേസു ചതൂസുപി.

ർ൫. സോമനസ്സയുതാഹേതു-മനോവിഞ്ഞാണധാതു ഹി;
തദാരമ്മണഭാവേന, ജായതേ തദനന്തരം.

ർ൫. ഛസ്വാകുസലചിത്തേസു, ഉപേക്ഖായ യുതേസു ഹി;
ഗോചരേ ഇട്ഠമജ്ഝത്തേ, ജവിതേസു അനന്തരം.

ർ൫. ഉപേക്ഖാസഹിതാഹേതു-മനോവിഞ്ഞാണധാതു ഹി;
തദാരമ്മണഭാവേന, ജായതേ പന പുഞ്ഞജാ.

ർ൫. ഇട്ഠാരമ്മണയോഗസ്മിം , കങ്ഖതോ ഉദ്ധതസ്സ വാ;
സോമനസ്സയുതം ഹോതി, തദാരമ്മണമാനസം.

ർ൫. സോമനസ്സയുതേ ചിത്തേ, ജവനേ ജവിതേ പന;
ഗവേസിതബ്ബാ പഞ്ചേവ, തദാരമ്മണമാനസാ.

ർ൫. ഉപേക്ഖാസഹിതേ ചിത്തേ, ജവനേ ജവിതേ പന;
ഛളേവ ഗവേസിതബ്ബാ, തദാരമ്മണമാനസാ.

ർ൫. തിഹേതുസോമനസ്സേന, ആദിന്നപടിസന്ധിനോ;
ഝാനതോ പരിഹീനസ്സ, തം ഝാനം പച്ചവേക്ഖതോ.

ർ൫. ദോമനസ്സയുതം ചിത്തം, ഹോതി വിപ്പടിസാരിനോ;

തസ്സ കിം ജായതേ ബ്രൂഹി, തദാരമ്മണമാനസം.

൪൮൦. പട്ഠാനേ പടിസിദ്ധാ ഹി, ദോമനസ്സഅനന്തരം;
സോമനസ്സസ്സ ഉപ്പത്തി, ദോമനസ്സസ്സ ചസ്സ വാ.

൪൮൧. മഹഗ്ഗതം പനാരബ്ഭ, ജവനേ ജവിതേപി ച;
തഥേവ പടിസിദ്ധം തു, തദാരമ്മണമാനസം.

൪൮൨. തസ്മാ ഭവങ്ഗപാതോവ, തദാരമ്മണമേവ വാ;
ന ഹോതി കിം നു കാതബ്ബം, വദ ത്വം ആഭിധമ്മിക.

൪൮൩. ഉപേക്ഖാസഹിതാഹേതു-മനോവിഞ്ഞാണധാതു തു;
പുഞ്ഞാപുഞ്ഞവിപാകാ ഹി, തദാരമ്മണികാ സിയാ.

൪൮൪. ആവജ്ജനം കിമസ്സാതി, നത്ഥി തം ജായതേ കഥം;
ഭവങ്ഗാവജ്ജനാനം കിം, മഗ്ഗസ്സാനന്തരസ്സ ച.

൪൮൫. ഫലസ്സപി നിരോധാ ച, വുട്ഠഹന്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
ഫലചിത്തസ്സ വാ ഏവം, നത്ഥി ആവജ്ജനം കിര.

൪൮൬. വിനാ ആവജ്ജനേനാപി, ഹോതി ജായതു മാനസം;
കിമസ്സാരമ്മണം ബ്രൂഹി, യദി ജാനാസി പണ്ഡിത.

൪൮൭. വിനാ ആരമ്മണേനേവ, ന ഹി ജായതി മാനസം;
രൂപാദീസു പരിത്തേസു, യം കിഞ്ചാരബ്ഭ ജായതേ.

൪൮൮. ഉതുബീജനിയാമോ ച, കമ്മധമ്മനിയാമതാ;
ചിത്തസ്സ ച നിയാമോതി, ഞേയ്യാ പഞ്ച നിയാമതാ.

൪൮൯. തത്ഥ ഏകപ്പഹാരേന, ഫലപുപ്ഫാദിധാരണം;
രുക്ഖാനം പന സബ്ബേസം, അയം ഉതുനിയാമതാ.

൪൯൦. തേസം തേസം തു ബീജാനം, തംതംതുല്യഫലുബ്ഭവോ;
മത്ഥകേ നാളികേരസ്സ, ഛിദ്ദത്തം ബീജജോ അയം.

൪൯൧. തിഹേതുകം തിഹേതുഞ്ച, ദുഹേതുഞ്ച അഹേതുകം;
വിപാകം തു യതോ ദേതി, അയം കമ്മനിയാമതാ.

൪൯൨. ജാതിയം ബോധിസത്തസ്സ, മേദനീകമ്പനാദികം;
വിസേസത്തമനേകമ്പി, അയം ധമ്മനിയാമതാ.

൪൯൩. ഗോചരേന പസാദസ്മിം, ഘട്ടിതേ പന തേനിധ;
ഉപ്പത്താവജ്ജനാദീനം, അയം ചിത്തനിയാമതാ.

൪൯൪. അന്ധജ്ജനാനം ഹദയന്ധകാരം,
വിദ്ധംസനം ദീപമിമം ജലന്തം;
സിക്ഖേഥ ധീരോ സതതം പയുത്തോ,
മോഹന്ധകാരാപഗമം യദിച്ഛേതി.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ വിപാകചിത്തപ്പവത്തിനിദ്ദേസോ നാമ

സത്തമോ പരിച്ഛേദോ.

൮. അട്ഠമോ പരിച്ഛേദോ

പകിണ്ണകനിദ്ദേസോ

൪൩൫. ഇദാനി പന സബ്ബേസം, ഏതേസം മാനസം മയാ;
പാടവത്ഥായ ഭിക്ഖൂനം, കഥീയതി പകിണ്ണകം.

൪൩൬. ഉണ്ണനാഭിമക്കടകോ നാമ, ദിസാസു പന പഞ്ചസു;
തത്ഥ സുത്തം പസാരേത്വാ, ജാലമജ്ഝേ നിപജ്ജതി.

൪൩൭. പഠമായ ദിസായേത്ഥ, സുത്തേ പന പസാരിതേ;
പാണകേന പടങ്ഗേന, ഘട്ടിതേ മക്ഖികായ വാ.

൪൩൮. നിപന്നട്ഠാനതോ കിഞ്ചി, ചലിത്വാ ഉണ്ണനാഭി തു;
ഗന്ത്വാ സുത്താനുസാരേന, യൂസം പിവതി തസ്സ സാ.

൪൩൯. പുനാഗന്ത്വാന തത്ഥേവ, നിപജ്ജതി യഥാസുഖം;
ഏവമേവ കരോതേവ, ദിസാസു ദുതിയാദിസു.

൪൪൦. പസാദാ പഞ്ച ദട്ഠബ്ബാ, സുത്തം പഞ്ചദിസാസ്വിവ;
ചിത്തം പന ച ദട്ഠബ്ബം, മജ്ഝേ മക്കടകോ വിയ.

൪൪൧. പാണകാദീഹി സുത്തസ്സ, തസ്സ സങ്ഘട്ടനാ വിയ;
പസാദാനം തു ദട്ഠബ്ബാ, ഘട്ടനാരമ്മണേന ഹി.

൪൪൨. ചലനം വിയ തംമജ്ഝേ, നിപന്നായുണ്ണനാഭിയാ;
പസാദഘട്ടനം തത്ഥ, ഗഹേത്വാരമ്മണം പന.

൪൪൩. മനോധാതുക്രിയാചിത്തം, ഭവങ്ഗാവട്ടനം മതം;
തസ്സാ സുത്താനുസാരംവ, വീഥിചിത്തപവത്തനം.

൪൪൪. സീസേ പനസ്സ വിജ്ഝിത്വാ, യൂസപാനംവ ചേതസോ;
ആരമ്മണേസു ദട്ഠബ്ബം, ജവനസ്സ പവത്തനം.

൪൪൫. പുനാഗന്ത്വാ യഥാ സുത്ത-ജാലമജ്ഝേ നിപജ്ജനം;
വത്ഥുംയേവ ച നിസ്സായ, ചിത്തസ്സ പരിവത്തനം.

൪൪൬. ഇദം തു പന ഓപമ്മം, അത്ഥം ദീപേതി കിം തു ഹി;
ആരമ്മണേന പഠമം, പസാദേ ഘട്ടിതേ പന.

൪൪൭. പസാദവത്ഥുതോ ചിത്താ, വത്ഥുസന്നിസ്സിതം മനോ;
തതോ ഹി പഠമംയേവ, ജായതീതി ഹി ദീപിതം.

൪൪൮. ഏകേകാരമ്മണം ദ്വീസു, ദ്വീസു ദ്വാരേസു സബ്ബസോ;
ആഗച്ഛതി തേനാപാഥം, അയമത്ഥോപി ദീപിതോ.

൪൪൯. രൂപം ചക്ഖുപസാദമ്ഹി, ഘട്ടിത്വാ തങ്ഖണേ പന;
മനോദ്വാരേ തഥാപാഥ-മാഗച്ഛതി നിസംസയോ.

൪൫൦. ഖഗോ യഥാ ഹി രുക്ഖഗ്ഗേ, നിലീയന്തോവ സാഖിനോ;
സാഖം ഘട്ടേതി തസ്സീധ, ഛായാ ഫരതി ഭൂമിയം.

൯൧. ഘാഖായ ഘട്ടനച്ഛായാ, ഫരണാനി ച സബ്ബസോ;
അപുബ്ബാചരിമം എക-ക്ഖണസ്മിംയേവ ജായരേ.

൯൨. എവമേവ ച രൂപസ്സ, പസാദസ്സ ച ഘട്ടനം;
ഭവങ്ഗചലനസ്സാപി, പച്ചയത്തേന അത്ഥതോ.

൯൩. തഥേവ ച മനോദ്വാരേ, ആപാഥഗമനമ്പി ച;
അപുബ്ബാചരിമം എക-ക്ഖണസ്മിംയേവ ഹോതിതി.

൯൪. തതോ ഭവങ്ഗം ഛിന്ദിത്വാ, ചക്ഖുദ്വാരേ യഥാക്കമം;
ആവജ്ജനേ സമുപ്പന്നേ, ദസ്സനേ സമ്പടിച്ഛനേ.

൯൫. സന്തീരണേ സമുപ്പന്നേ, തതോ വോട്ഠബ്ബനേപി ച;
കുസലം ജവനം ചിത്തം, തഥാകുസലമേവ വാ.

൯൬. എസോ എവ നയോ സോത-ദ്വാരാദീസുപി വിഞ്ഞുനാ;
അവിസേസേന വിഞ്ഞേയ്യോ, സദ്ദാദീനം തു ഘട്ടനേ.

൯൭. ദോവാരികോപമാദീനി , എതസ്സത്ഥസ്സ ദീപനേ;
ഉദ്ധരിത്വാന താനേത്ഥ, ദസ്സേതബ്ബാനി വിഞ്ഞുനാ.

൯൮. അസമ്ഭേദേന ചക്ഖുസ്സ, രൂപാപാഥഗമേന ച;
ആലോകനിസ്സയേനാപി, സമനക്കാരഹേതുനാ.

൯൯. പച്ചയേഹി പനേതേഹി, സമേതേഹി ചതൂഹിപി;
ജായതേ **ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം,** സമ്പയുത്തേഹി തം സഹ.

൧൦൦. അസമ്ഭേദേന സോതസ്സ, സദ്ദാപാഥഗമേന ച;
ആകാസനിസ്സയേനാപി, സമനക്കാരഹേതുനാ.

൧൦൧. പച്ചയേഹി പനേതേഹി, സമേതേഹി ചതൂഹിപി;
ജായതേ **സോതവിഞ്ഞാണം,** സമ്പയുത്തേഹി തം സഹ.

൧൦൨. അസമ്ഭേദേന ഘാനസ്സ, ഗന്ധാപാഥഗമേന ച;
വായോസന്നിസ്സയേനാപി, സമനക്കാരഹേതുനാ.

൧൦൩. പച്ചയേഹി പനേതേഹി, സമേതേഹി ചതൂഹിപി;
ജായതേ **ഘാനവിഞ്ഞാണം,** സമ്പയുത്തേഹി തം സഹ.

൧൦൪. അസമ്ഭേദേന ജിവ്ഹായ, രസാപാഥഗമേന ച;
ആപോസന്നിസ്സയേനാപി, സമനക്കാരഹേതുനാ.

൧൦൫. പച്ചയേഹി പനേതേഹി, സമേതേഹി ചതൂഹിപി;
ജായതേ **ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണം,** സമ്പയുത്തേഹി തം സഹ.

൧൦൬. അസമ്ഭേദേന കായസ്സ, ഫോട്ഠബ്ബാപാഥസങ്ഗമാ;
പഥവീനിസ്സയേനാപി, സമനക്കാരഹേതുനാ.

൧൦൭. പച്ചയേഹി പനേതേഹി, സമേതേഹി ചതൂഹിപി;
ജായതേ **കായവിഞ്ഞാണം,** സമ്പയുത്തേഹി തം സഹ.

൧൦൮. അസമ്ഭേദാ മനസ്സാപി, ധമ്മാപാഥഗമേന ച;

വത്ഥുസന്നിസ്സയേനാപി, സമനക്കാരഹേതുനാ.

൧൦൯. പച്ചയേഹി പനേതേഹി, സമേതേഹി ചതൂഹിപി;
മനോവിഞ്ഞാണമേവം തു, സമ്പയുത്തേഹി ജായതേ.

൧൧൦. മനോ ഭവങ്ഗചിത്തന്തി, വേദിതബ്ബം വിഭാവിനാ;
ആവജ്ജനക്രിയാചിത്തം, സമനക്കാരോതി സഞ്ഞിതം.

൧൧൧. വത്ഥുസന്നിസ്സയേനാതി, നായം സബ്ബത്ഥ ഗച്ഛതി;
ഭവം തു പഞ്ചവോകാരം, സന്ധായ കഥിതോ പന.

൧൧൨. പടിസന്ധാദിചിത്താനി, സബ്ബാനേകൂനവീസതി;
കാമേ ദസ ച രൂപേസു, പഞ്ച ചത്താരിരൂപിസു.

൧൧൩. കമ്മം കമ്മനിമിത്തഞ്ച, തഥാ ഗതിനിമിത്തകം;
ഇദം ഹി തിവിധം തേസം, ആരമ്മണമുദീരിതം.

൧൧൪. കാമാവചരസന്ധീനം, പരിത്താരമ്മണം മതം;
പച്ചുപ്പന്നമതീതം വാ, ഹോതി നത്ഥി അനാഗതം.

൧൧൫. അട്ഠേവ ച മഹാപാകാ, തീണി സന്തീരണാനി ച;
ഏകാദസവിധം ചിത്തം, തദാരമ്മണസഞ്ഞിതം.

൧൧൬. ഏകാദസവിധേ ചിത്തേ, തദാരമ്മണസഞ്ഞിതേ;
ദസ പുഞ്ഞവിപാകാനി, ഏകം ഹോതി അപുഞ്ഞജം.

൧൧൭. മഹാപാകാ ന ജായന്തേ, രൂപാരൂപഭവദ്വയേ;
കാമേ രൂപേ ഭവേ ചേവ, ഹോതി സന്തീരണത്തയം.

൧൧൮. തദാരമ്മണചിത്താനി, യാനി വുത്താനി സത്ഥുനാ;
തേസു ചിത്തം പനേകമ്പി, രൂപാരൂപഭവദ്വയേ.

൧൧൯. ന തദാരമ്മണം ഹുത്വാ, പവത്തതി കദാചിപി;
കസ്മാ ന ഹോതി ചേ തത്ഥ, ബീജസ്സാഭാവതോ പന.

൧൨൦. പടിസന്ധിബീജം നത്ഥേത്ഥ, കാമാവചരസഞ്ഞിതം;
രൂപാദിഗോചരേ തസ്സ, ഭവേയ്യ ജനകം തു യം.

൧൨൧. ചക്ഖുവിഞ്ഞാണകാദീനം , നത്ഥിതാപജ്ജതീതി ചേ;
നിന്ദ്രിയാനം പവത്താനു-ഭാവതോ ചിത്തസമ്ഭവോ.

൧൨൨. ഏകന്തേന യഥാ ചേതം, തദാരമ്മണമാനസം;
നപ്പവത്തതി സബ്ബമ്പി, രൂപാരൂപഭവദ്വയേ.

൧൨൩. അകാമാവചരധമ്മേപി, തദേതം നാനുബന്ധതി;
കസ്മാ അജനകത്താ ഹി, ജനകസ്സാസമാനതോ.

൧൨൪. ജനകം തേന തുല്യം വാ, കാമാവചരസഞ്ഞിതം;
കുസലാകുസലാദിം തു, ജവനം അനുബന്ധതി.

൧൨൫. കാമാവചരധമ്മാപി , യേ മഹഗ്ഗതഗോചരാ;
ഹുത്വാ വത്തന്തി തേ ചാപി, ഇദം നേവാനുബന്ധതി.

൫൬൬. പരിത്താരമ്മണത്താ ച, ഏകന്തേന പനസ്സ ഹി;
തഥാപരിചിതത്താ ച, നാനുബന്ധതി സബ്ബദാ.

൫൬൭. കിം തേന യുത്തിവാദേന, വുത്തം **അട്ഠകഥാസു** ഹി;
തദാരമ്മണചിത്താനി, ഏകാദസപി സബ്ബസോ.

൫൬൮. നാമഗോത്തം പനാരബ്ഭ, ജവനേ ജവിതേപി ച;
തദാരമ്മണം ന ഗണ്ഹന്തി, രൂപാരൂപഭവേസു വാ.

൫൬൯. യദാ പഞ്ഞത്തിമാരബ്ഭ, ജവനേ ജവിതേപി വാ;
തഥാ വിപസ്സനായാപി, ലക്ഖണാരമ്മണായ ച.

൫൭൦. തദാരമ്മണാ ന ലബ്ഭന്തി, മിച്ഛത്തനിയതേസുപി;
ന ലോകുത്തരധമ്മേപി, ആരബ്ഭ ജവനേ ഗതേ.

൫൭൧. തഥാ മഹഗ്ഗതേ ധമ്മേ, ആരബ്ഭ ജവനേ പന;
പടിസമ്ഭിദാഞാണാനി, ആരബ്ഭ ജവിതേപി ച.

൫൭൨. മനോദ്വാരേപി സബ്ബേസം, ജവനാനമനന്തരം;
തദാരമ്മണചിത്താനി, ഭവന്തി അനുപുബ്ബതോ.

൫൭൩. ന വിജ്ജതി മനോദ്വാരേ, ഘട്ടനാരമ്മണസ്സ ഹി;
കഥം ഭവങ്ഗതോ ഹോതി, വുട്ഠാനം പന ചേതസോ.

൫൭൪. മനോദ്വാരേപി ആപാഥ-മാഗച്ഛന്തേവ ഗോചരാ;
ഘട്ടനായ വിനാ തസ്മാ, ചിത്താനം ഹോതി സമ്ഭവോ.

൫൭൫. ദ്വാദസാപുഞ്ഞചിത്താനം , വിപാകാ സത്തസത്തതി;
ഭവന്തി ചതുരാസീതി, പാപപാകാ പവത്തിയം.

൫൭൬. ഏകാദസവിധാനം തു, ഹിത്വാ ഉദ്ധച്ചമാനസം;
ഏകാദസവിധാ ചേവ, ഭവന്തി പടിസന്ധിയോ.

൫൭൭. ക്രിയചിത്തേസു സബ്ബേസു, ജവനം ന ച ഹോതി യം;
തം വേ കരണമത്തത്താ, വാതപുപ്ഫസമം മതം.

൫൭൮. ജവനത്തം തു സമ്പത്തം, കിച്ചസാധനതോ പന;
ഛിന്നമൂലസ്സ രുക്ഖസ്സ, പുപ്ഫംവ അഫലം സിയാ.

൫൭൯. പടിച്ച പന ഏതസ്മാ, ഫലമേതീതി **പച്ചയോ**;
യോ ധമ്മോ യസ്സ ധമ്മസ്സ, ഠിതിയുപ്പത്തിയാപി വാ.

൫൮൦. ഉപകാരോ ഹി സോ തസ്സ, പച്ചയോതി പവുച്ചതി;
സമ്ഭവോപഭവോ ഹേതു, കാരണം പച്ചയോ മതോ.

൫൮൧. ലോഭാദി പന യോ ധമ്മോ, മൂലട്ഠേനുപകാരകോ;
ഹേതൂതി പന സോ ധമ്മോ, വിഞ്ഞാതബ്ബോ വിഭാവിനാ.

൫൮൨. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
തഥാലോഭാദയോ തയോ;
ഛളേവ ഹേതുയോ ഹോന്തി,
ജാതിതോ നവധാ സിയും.

൫൪൩. ധമ്മാനം കുസലാദീനം, കുസലാദിത്തസാധകോ;
മൂലട്ഠോതി വദന്തേവം, ഏകേ ആചരിയാ പന.

൫൪൪. ഏവം സന്തേ തു ഹേതൂനം, തംസമുട്ഠാനരൂപിസു;
ഹേതുപച്ചയതാ നേവ, സമ്പജ്ജതി കദാചിപി.

൫൪൫. ന ഹി തേ പന രൂപാനം, സാധേന്തി കുസലാദികം;
ന തേസം പന രൂപാനം, പച്ചയാ ന ച ഹോന്തി തേ.

൫൪൬. തസ്മാ ഹി കുസലാദീനം, കുസലാദിത്തസാധകോ;
മൂലട്ഠോതി ന ഗന്തബ്ബോ, വിഞ്ഞുനാ സമയഞ്ഞുനാ.

൫൪൭. സുപ്പതിട്ഠിതഭാവസ്സ, സാധനേനുപകാരകോ;
മൂലട്ഠോതി ച ഹേതൂനം, വിഞ്ഞാതബ്ബോ വിഭാവിനാ.

൫൪൮. കുസലാകുസലാ ഹേതൂ, ക്രിയാഹേതൂ ച സബ്ബസോ;
ധമ്മാനം സമ്പയുത്താനം, തംസമുട്ഠാനരൂപിനം.

൫൪൯. ഹേതുപച്ചയതം യാതാ, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം;
സമ്പയുത്താനമേവേതേ, ചതുവോകാരഭൂമിയം.

൫൫൦. കാമേ വിപാകഹേതൂപി, കാമാവചരഭൂമിയം;
അത്തനാ സമ്പയുത്താനം, പടിസന്ധിക്ഖണേ പന.

൫൫൧. കടത്താരൂപജാതാനം, തഥേവ ച പവത്തിയം;
ചിത്തജാനഞ്ച രൂപാനം, ഹേതുപച്ചയതം ഗതാ.

൫൫൨. രൂപേ വിപാകഹേതു ച, രൂപാവചരഭൂമിയം;
തഥാ വുത്തപ്പകാരാനം, ഹോന്തി തേ ഹേതുപച്ചയാ.

൫൫൩. ഹേതുയോ പഞ്ചവോകാരേ, ലോകുത്തരവിപാകജാ;
ചിത്തജാനഞ്ച രൂപാനം, സമ്പയുത്താനമേവ ച.

൫൫൪. തേ ഹേതുപച്ചയാ ഹോന്തി, ചതുവോകാരഭൂമിയം;
ഭവന്തി സമ്പയുത്താനം, ഇതരേ ച സഭൂമിയം.

൫൫൫. ഹേതുത്ഥോ ഹേതുയോ ചേവ, ഹേതുപച്ചയസമ്ഭവോ;
ഏവമേവ ച വിഞ്ഞേയ്യോ, സഞ്ജാതസുഖഹേതുനാ.

൫൫൬. ഛന്ദോ ചിത്തഞ്ച വീരിയം, വീമംസാ ചാതി സത്ഥുനാ;
ലോകാധിപതിനാ വുത്താ, ചതുധാധിപതീ സിയും.

൫൫൭. ഛന്ദം തു ജേട്ഠകം കത്വാ, ഛന്ദം കത്വാ ധുരം പന;
ചിത്തസ്സുപ്പത്തികാലസ്മിം, ഛന്ദാധിപതി നാമസോ.

൫൫൮. ഏസേവ ച നയോ ഞേയ്യോ, സേസേസുപി ച തീസുപി;
അധിപ്പതീതി നിദ്ദിട്ഠോ, ജേട്ഠട്ഠേനുപകാരകോ.

൫൫൯. സുമതിമതിവിബോധനം വിചിത്തം,
കുമതിമതിന്ധനപാവകം പധാനം;
ഇമമതിമധുരം അവേദി യോ യോ,
ജിനവചനം സകലം അവേദി സോ സോ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ പകിണ്ണകനിദ്ദേസോ നാമ

അട്ഠമോ പരിച്ഛേദോ.

൯. നവമോ പരിച്ഛേദോ

പുഞ്ഞവിപാകപച്ചയനിദ്ദേസോ

൧൨൧. ബാത്തിംസ പാകചിത്താനി, ലോകികാനേവ യാനി ഹി;
ഏതേസം പാകചിത്താനം, പടിസന്ധിപവത്തിസു.

൧൨൨. പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാദിസങ്ഖാരാ, യഥാ യേസഞ്ച പച്ചയാ;
ഭവാദീസു തഥാ തേപി, വിഞ്ഞാതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൧൨൩. തയോ ഭവാ ചതസ്സോ ച, യോനിയോ ഗതിപഞ്ചകം;
വിഞ്ഞാണട്ഠിതിയോ സത്ത, സത്താവാസാ നവേരിതാ.

൧൨൪. കാമേ പുഞ്ഞാഭിസങ്ഖാര-സഞ്ഞിതാ അട്ഠ ചേതനാ;
നവന്നം പാകചിത്താനം, കാമേ സുഗതിയം പന.

൧൨൫. നാനാക്ഖണികകമ്മൂപ-നിസ്സയപച്ചയേഹി ച;
ദ്വേധാ ഹി പച്ചയാ തേസം, ഭവന്തി പടിസന്ധിയം.

൧൨൬. ഉപേക്ഖാസഹിതാഹേതു-മനോവിഞ്ഞാണധാതുയാ ;
വിനാ പരിത്തപാകാനം, ഹോന്തി ദ്വേധാ പവത്തിയം.

൧൨൭. തായേവ ചേതനാ രൂപ-ഭവേ ദ്വേധാവ പച്ചയാ;
പഞ്ചന്നം പാകചിത്താനം, ഭവന്തി ഹി പവത്തിയം.

൧൨൮. അട്ഠന്നം തു പരിത്താനം, കാമേ ദുഗ്ഗതിയം തഥാ;
പവത്തേ പച്ചയാ ഹോന്തി, ന ഹോന്തി പടിസന്ധിയം.

൧൨൯. ഹോന്തി വുത്തപ്പകാരാവ, കാമേ സുഗതിയം തഥാ;
സോളസന്നം വിപാകാനം, പവത്തേ പടിസന്ധിയം.

൧൨൯. രൂപേ പുഞ്ഞാഭിസങ്ഖാരാ, രൂപാവചരഭൂമിയം;
പഞ്ചന്നം പാകചിത്താനം, പച്ചയാ പടിസന്ധിയം.

൧൩൦. ഹോന്തിമാപുഞ്ഞസങ്ഖാരാ, കാമേ ദുഗ്ഗതിയം ദ്വിധാ;
വിഞ്ഞാണസ്സ പനേകസ്സ, പച്ചയാ പടിസന്ധിയം.

൧൩൧. ഛന്നം പന പവത്തേവ, ഹോന്തി നോ പടിസന്ധിയം;
സത്തന്നമ്പി ഭവന്തേവ, പവത്തേ പടിസന്ധിയം.

൧൩൨. കാമേ സുഗതിയം തേസം, സത്തന്നമ്പി തഥേവ ച;
പവത്തേ പച്ചയാ ഹോന്തി, ന ഹോന്തി പടിസന്ധിയം.

൧൩൩. വിഞ്ഞാണാനം ചതുന്നമ്പി, തേസം രൂപഭവേ തഥാ;
പവത്തേ പച്ചയാ ഹോന്തി, ന ഹോന്തി പടിസന്ധിയം.

൧൩൪. സോ ച കാമഭവേനിട്ഠ-രൂപാദിഉപലദ്ധിയം;
അനിട്ഠരൂപാദയോ പന, ബ്രഹ്മലോകേ ന വിജ്ജരേ.

൧൩൫. തഥേവാനേഞ്ജസങ്ഖാരോ , **അരൂപാവചര**ഭൂമിയം;
ചതുന്നം പാകചിത്താനം, പവത്തേ പടിസന്ധിയം.

൫൬൬. ഏവം താവ ഭവേസ്വേതേ, പടിസന്ധിപവത്തിസു;
യഥാ ച പച്ചയാ ഹോന്തി, തഥാ ഞേയ്യാ വിഭാവിനാ.

൫൬൭. ഏസേവ ച നയോ ഞേയ്യോ, യോനിആദീസു തത്രിദം;
ആദിതോ പന പട്ഠായ, മുഖമത്തനിദസ്സനം.

൫൬൮. അവിസേസേന പുഞ്ഞാഭി-സങ്ഖാരോ ദ്വിഭവേസുപി;
ദത്വാന പടിസന്ധിം തു, സബ്ബപാകം ജനേതി സോ.

൫൬൯. തഥാ ചതൂസു വിഞ്ഞേയ്യോ, അണ്ഡജാദീസു യോനിസു;
ബഹുദേവമനുസ്സാനം, ഗതീസു ദ്വീസു ഏവ ച.

൫൭൦. തഥാ നാനത്തകായാദി-വിഞ്ഞാണാനം ഠിതീസുപി;
തഥാ വുത്തപ്പകാരസ്മിം, സത്താവാസേ ചതുബ്ബിധേ.

൫൭൧. ഏവം പുഞ്ഞാഭിസങ്ഖാരോ, ഭവാദീസു യഥാരഹം;
ഏകവീസതിപാകാനം, പച്ചയോ ഹോതി ച ദ്വിധാ.

൫൭൨. കാമേ അപുഞ്ഞസങ്ഖാരോ, ഭവേ ചതൂസു യോനിസു;
തീസു ഗതീസു ഏകിസ്സാ, വിഞ്ഞാണട്ഠിതിയാപി ച.

൫൭൩. സത്താവാസേ പനേകസ്മിം,
ഉഹോതി സോ പച്ചയോ ദ്വിധാ;
സത്തന്നം പാകചിത്താനം,
പവത്തേ പടിസന്ധിയം.

൫൭൪. ഇധേവാനേഞ്ജസങ്ഖാരോ, ഏകാരൂപഭവേ പുന;
ഏകിസ്സാ യോനിയാ ചേവ, ഏകിസ്സാ ഗതിയാപി ച.

൫൭൫. തീസു ചിത്തട്ഠിതീസ്വേവ, സത്താവാസേ ചതുബ്ബിധേ;
ചതുന്നം പാകചിത്താനം, ദ്വേധാ സോ ഹോതി പച്ചയോ.

൫൭൬. പടിസന്ധിപവത്തീനം , വസേനേവ ഭവാദിസു;
വിജാനിതബ്ബോ സങ്ഖാരാ, യഥാ യേസഞ്ച പച്ചയാ.

൫൭൭. രൂപാരൂപധമ്മാനം, സങ്കന്തി പന വിജ്ജതി;
സങ്കന്തിഭാവേ അസതി, പടിസന്ധി കഥം സിയാ.

൫൭൮. നത്ഥി ചിത്തസ്സ സങ്കന്തി, അതീതഭവതോ ഇധ;
തതോ ഹേതും വിനാ തസ്സ, പാതുഭാവോ ന വിജ്ജതി.

൫൭൯. സുലദ്ധപച്ചയം രൂപാ-രൂപമത്തം തു ജായതി;
ഉപ്പജ്ജമാനമേവം തു, ലഭിത്വാ പച്ചയം പന.

൫൮൦. ഭവന്തരമുപേതീതി, സമഞ്ഞായ പവുച്ചതി;
ന ച സത്തോ ന ച ജീവോ, ന അത്താ വാപി വിജ്ജതി.

൫൮൧. ഇയിദം പാകടം കത്വാ, പടിസന്ധിക്കമം പന;
ദസ്സയിസ്സാമഹം സാധു, നിബോധഥ സുദുബ്ബുധം.

൫൮൨. അതീതസ്മിം ഭവേ തസ്സ, ആസന്നമരണസ്സ ഹി;
ഹരിതം താലപണ്ണംവ, പക്ഖിത്തം ആതപേ പന.

൫൯൩. ഡുസ്സമാനേ സരീരസ്മിം, നട്ഠേ ചക്ഖുന്ദ്രിയാദികേ;
ഹദയവത്ഥുമത്തസ്മിം, ഠിതേ കായപ്പസാദികേ.

൫൯൪. വത്ഥുസന്നിസ്സിതം ചിത്തം, ഹോതി തസ്മിം ഖണേപി ച;
പുബ്ബാനുസേവിതം കമ്മം, പുഞ്ഞം വാപുഞ്ഞമേവ വാ.

൫൯൫. കമ്മം കമ്മനിമിത്തം വാ, ആലമ്ബിത്വാ പവത്തതി;
ഏവം പവത്തമാനം തം, വിഞ്ഞാണം ലദ്ധപച്ചയം.

൫൯൬. അവിജ്ജായ പടിച്ഛന്നാ-ദീനവേ വിസയേ പന;
തണ്ഹാ നമേതി സങ്ഖാരാ, ഖിപന്തി സഹജാ പന.

൫൯൭. ഩ മീയമാനം തണ്ഹായ, തം സന്തതിവസാ പന;
ഓരിമാ പന തീരമ്ഹാ, ആലമ്ബിത്വാന രജ്ജുകം.

൫൯൮. മാതികാതിക്കമോവേതം , പുരിമം ജഹതി നിസ്സയം;
അപരം കമ്മസമ്ഭൂതം, ലമ്ബിത്വാ വാപി നിസ്സയം.

൫൯൯. തം പനാരമ്മണാദീഹി, പച്ചയേഹി പവത്തതി;
പുരിമം ചവനം ഏത്ഥ, പച്ഛിമം പടിസന്ധി തു.

൬൦൦. തദേതം നാപി പുരിമാ, ഭവതോപി ഇധാഗതം;
കമ്മാദിഞ്ച വിനാ ഹേതും, പാതുഭൂതം ന ചേവ തം.

൬൦൧. ഏത്ഥ ചേതസ്സ ചിത്തസ്സ, പുരിമാ ഭവതോ പന;
ഇധാനാഗമനേനേതീത-ഭവഹേതൂഹി സമ്ഭവേ.

൬൦൨. പടിഘോസദീപമുദ്ദാദീ, ഭവന്തേത്ഥ നിദസ്സനാ;
യഥാ ആഗന്ത്വാ അഞ്ഞത്ര, ഹോന്തി സദ്ദാദിഹേതുകാ.

൬൦൩. ഏവമേവ ച വിഞ്ഞാണം, വേദിതബ്ബം വിഭാവിനാ;
സന്താനബന്ധതോ നത്ഥി, ഏകതാ വാപി നാനതാ.

൬൦൪. സതി സന്താനബന്ധേ തു, ഏകന്തേനേകതാ സിയാ;
ഖീരതോ ദധിസമ്ഭൂതം, ന ഭവേയ്യ കദാചിപി.

൬൦൫. അഥാപി പന ഏകന്ത-നാനതാ സാ ഭവേയ്യ ചേ;
ഖീരസാമീ നരോ നേവ, ദധിസാമീ ഭവേയ്യ സോ.

൬൦൬. തസ്മാ ഏത്ഥ പനേകന്ത-ഏകതാനാനതാപി വാ;
ന ചേവ ഉപഗന്തബ്ബാ, വിഞ്ഞുനാ സമയഞ്ഞുനാ.

൬൦൭. ഩനു ഏവമസങ്കന്തി-പാതുഭാവേ തസ്സ സതി;
യേ ഇമസ്മിം മനുസ്സത്ത-ഭാവേ ഖന്ധാഭിസമ്ഭവാ.

൬൦൮. തേസം ഇധ നിരുദ്ധത്താ, കമ്മസ്സ ഫലഹേതുനോ;
പരത്ഥാഗമതോ ചേവ, ഇധ തസ്സ കതസ്സ ഹി.

൬൦൯. അഞ്ഞസ്സ അഞ്ഞതോ ചേവ, കമ്മതോ തം ഫലം സിയാ;
തസ്മാ ന സുന്ദരം ഏതം, വിധാനം സബ്ബമേവ ച.

ഏത്ഥാഹ -

സന്താനേ യം ഫലം ഏതം, നാഞ്ഞസ്സ ന ച അഞ്ഞതോ;
ബീജാനം അഭിസങ്ഖാരോ, ഏതസ്സത്ഥസ്സ സാധകോ.

ഏകസ്മിം പന സന്താനേ, വത്തമാനം ഫലം പന;
അഞ്ഞസ്സാതിപി വാ നേവ, അഞ്ഞതോ വാ ന ഹോതി തം.

ബീജാനം അഭിസങ്ഖാരാ, ഏതസ്സത്ഥസ്സ സാധകോ;
ബീജാനം അഭിസങ്ഖാരേ, കതേ തു മധുആദിനാ.

തസ്സ ബീജസ്സ സന്താനേ, പഠമം ലദ്ധപച്ചയോ;
മധുരോ ഫലസോ തസ്സ, ഹോതി കാലന്തരേ പന.

ന ഹി താനി ഹി ബീജാനി, അഭിസങ്ഖരണമ്പി വാ;
പാപുണന്തി ഫലട്ഠാനം, ഏവം ഞേയ്യമിദമ്പി ച.

കാലകാലേ പയുത്തേന, വിജ്ജാസിപ്പോസധാദിനാ;
ദീപേതബ്ബോ അയം വുദ്ധ-കാലസ്മിം ഫലദായിനാ.

ഏവം സന്തേപി തം കമ്മം, വിജ്ജമാനമ്പി വാ പന;
ഫലസ്സ പച്ചയോ ഹോതി, അഥ വാവിജ്ജമാനകം.

വിജ്ജമാനം സചേ ഹോതി, തപ്പവത്തിക്ഖണേ പന;
ഭവിതബ്ബം വിപാകേന, സദ്ധിമേവ ച ഹേതുനാ.

അഥ വാവിജ്ജമാനം തം, നിരുദ്ധം പച്ചയോ ഭവേ;
പവത്തിക്ഖണതോ പുബ്ബേ, പച്ഛാ നിച്ചഫലം സിയാ.

വുച്ചതേ -

കടത്താ പച്ചയോ കമ്മം, തസ്മാ നിച്ചഫലം ന ച;
പാടിഭോഗാദികം കമ്മം, വേദിതബ്ബം നിദസ്സനം.

കടത്തായേവ തം കമ്മം, ഫലസ്സ പന പച്ചയോ;
ന ചസ്സ വിജ്ജമാനത്തം, തസ്സ വാവിജ്ജമാനതാ.

അഭിധമ്മാവതാരോയം, പരമത്ഥപകാസനോ;
സോതബ്ബോ പന സോതൂനം, പീതിബുദ്ധിവിവഡ്ഢനോ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ പുഞ്ഞവിപാകപച്ചയനിദ്ദേസോ നാമ

നവമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൦. ദസമോ പരിച്ഛേദോ

രൂപവിഭാഗനിദ്ദേസോ

൩൨൨. വുത്തമാദിമ്ഹി യം രൂപം, ചിത്തജാനമനന്തരം;
തസ്സ ദാനി കരിസ്സാമി, സമാസേന വിഭാവനം.

൩൨൩. യം. രുപ്പതീതി രൂപന്തി, തഥാ രൂപയതീതി വാ;
രൂപാരൂപഭവാതീതോ, സുരൂപോ രൂപമബ്രവി.

൩൨൪. തം. രൂപം ദുവിധം ഹോതി, ഭൂതോപാദായഭേദതോ;
ചതുബ്ബിധാ മഹാഭൂതാ, ഉപാദാ ചതുവീസതി.

൩൨൫. പഥവീധാതു ആപോ ച,
തേജോ വായോ തഥേവ ച;
ചത്താരോമേ മഹാഭൂതാ,
മഹാഭൂതേന ദേസിതാ.

൩൨൬. മഹന്താ പാതുഭൂതാതി, മഹാഭൂതസമാതി വാ;
വഞ്ചകത്താ അഭൂതേന, **മഹാഭൂതാ**തി സഞ്ഞിതാ.

൩൨൭. ചക്ഖു സോതഞ്ച ഘാനഞ്ച, ജിവ്ഹാ കായോ ച രൂപതാ;
സദ്ദോ ഗന്ധോ രസോ ഇത്ഥി-പുരിസിന്ദ്രിയജീവിതം.

൩൨൮. വത്ഥുമാഹാരതാ കായ-വചീവിഞ്ഞത്തിയോ ദുവേ;
ആകാസോ ചേവ രൂപസ്സ, ലഹുതാദിത്തയമ്പി ച.

൩൨൯. ഉപചയോ സന്തതിരൂപം, ജരതാനിച്ചതാപി ച;
ഉപാദാതി പവുച്ചന്തി, ഇമാനി ചതുവീസതി.

൩൩൦. മഹാഭൂതാനി നിസ്സായ, അമുഞ്ചിത്വാ പവത്തിതോ;
ഉപാദാരൂപമിച്ചാഹ, നിരുപാദാനമാനസോ.

൩൩൧. പഥവീ പത്ഥടത്താ ച, വായോ വായനതോ ഭവേ;
തേജോ തേജേതി രൂപാനി, ആപോ ആപേതി പാലനാ.

൩൩൨. തേസം ദാനി പവക്ഖാമി, രൂപാനം ലക്ഖണാദികം;
ലക്ഖണാദീസു ഞാതേസു, ധമ്മാ ആവി ഭവന്തി ഹി.

൩൩൩. സാമഞ്ഞം വാ സഭാവോ വാ, ധമ്മാനം ലക്ഖണം മതം;
കിച്ചം വാ തസ്സ സമ്പത്തി, രസോതി പരിദീപിതോ.

൩൩൪. ഫലം വാ പച്ചുപട്ഠാനം, ഉപട്ഠാനനയോപി വാ;
ആസന്നകാരണം യം തു, തം പദട്ഠാനസഞ്ഞിതം.

തത്ഥ കക്ഖളത്തലക്ഖണാ പഥവീധാതു, പതിട്ഠാനരസാ, സമ്പടിച്ഛനപച്ചുപട്ഠാനാ. പഗ്ഘരണലക്ഖണാ ആപോധാതു, ഉപബ്രൂഹനരസാ, സങ്ഗഹപച്ചുപട്ഠാനാ. ഉണ്ഹത്തലക്ഖണാ തേജോധാതു, പരിപാചനരസാ, മദ്ദവാനുപ്പദാനപച്ചുപട്ഠാനാ. വിത്ഥമ്ഭനലക്ഖണാ വായോധാതു, സമുദീരണരസാ, അഭിനീഹാരപച്ചുപട്ഠാനാ. ഏകേകായ ചേത്ഥ സേസഭൂതത്തയപദട്ഠാനാതി വേദിതബ്ബാ.

ചക്ഖതീതി **ചക്ഖു,** രൂപം വിഭാവേതീതി അത്ഥോ.

൩൩൫. തത്ഥ ചക്ഖു ദ്വിധാ വുത്തം, പഞ്ഞാമംസപ്പഭേദതോ;
തത്ഥ പഞ്ഞാമയം ചക്ഖു, ഹോതി പഞ്ചവിധം പന.

൩൩൬. ബുദ്ധധമ്മസമന്തേഹി, ഞാണദിബ്ബേഹി നാമതോ;
യഥാനുക്കമതോ തേസം, നാനത്തം മേ നിബോധഥ.

൩൩൭. ആസയാനുസയേ ഞാണം, ഇന്ദ്രിയാനം പരോപരേ;
ബുദ്ധചക്ഖുന്തി നിദ്ദിട്ഠം, മുനിനാ ലോകചക്ഖുനാ.

൩൩൮. ഹേട്ഠാമഗ്ഗത്തയേ ഞാണം, **ധമ്മചക്ഖു**ന്തി സഞ്ഞിതം;
ഞേയ്യം **സമന്തചക്ഖുന്തി,** ഞാണം സബ്ബഞ്ഞുതാ പന.

൩൩൯. യം. ''ചക്ഖും ഉദപാദീ''തി, ആഗതം **ഞാണചക്ഖു** തം;
അഭിഞ്ഞാചിത്തജാ പഞ്ഞാ, **ദിബ്ബചക്ഖു**ന്തി വുച്ചതി.

മംസചക്ഖുപി ദുവിധം, സസമ്ഭാരപസാദതോ;
സസമ്ഭാരഞ്ച നാമേത്ഥ, അക്ഖികൂപേ പതിട്ഠിതം.

അക്ഖികൂപട്ഠിനാ ഹേട്ഠാ, ഉദ്ധഞ്ച ഭമുകട്ഠിനാ;
ഉഭതോ അക്ഖികൂടേഹി, മത്ഥലുങ്ഗേന അന്തതോ.

ബഹിദ്ധാ അക്ഖിലോമേഹി, പരിച്ഛിന്നോ ച യോ പന;
ന്ഹാരുസുത്തേന ആബന്ധോ, മംസപിണ്ഡോ പവുച്ചതി.

സകലോപി ച ലോകോയം, കമലസ്സ ദലം വിയ;
പുഥുലം വിപുലം നീലം, ഇതി ജാനാതി ലോചനം.

ചക്ഖു നാമ ന തം ഹോതി, വത്ഥു തസ്സാതി വുച്ചതി;
ഇദം പന **സസമ്ഭാര-ചക്ഖു**ന്തി പരിദീപിതം.

വണ്ണോ ഗന്ധോ രസോ ഓജാ,
ചതസ്സോ ചാപി ധാതുയോ;
ഭാവസമ്ഭവസണ്ഠാനം,
ജീവിതാനി തഥേവ ച.

കായചക്ഖുപസാദാതി ,
സമ്ഭാരാ ഹോന്തി ചുദ്ദസ;
തഥാ വിത്ഥാരതോ ചേതം,
ചതസ്സോ ചാപി ധാതുയോ.

വണ്ണോ ഗന്ധോ രസോ ഓജാ,
സണ്ഠാനസമ്ഭവോ തഥാ;
ദസേതേ ചതുസമുട്ഠാനാ,
ചത്താലീസ ഭവന്തി തേ.

ചക്ഖു കായപ്പസാദോ ച, ഭാവോ ജീവിതമേവ ച;
ചത്താലീസഞ്ച രൂപാനി, ചത്താരി തു ഭവന്തി ഹി.

ഇമേസം പന രൂപാനം, വസേന പരിപിണ്ഡിതം;
ഇദം സമ്ഭാരചക്ഖുന്തി, പണ്ഡിതേഹി പകാസിതം.

യോ പനേത്ഥ സിതോ അത്ഥി, പരിബന്ധോ പരിത്തകോ;
ചതുന്നം പന ഭൂതാനം, പസാദോ കമ്മസമ്ഭവോ.

ഇദം **പസാദചക്ഖു**ന്തി, അക്ഖാതം പഞ്ചചക്ഖുനാ;
തദേതം തസ്സ മജ്ഝേ തു, സസമ്ഭാരസ്സ ചക്ഖുനോ.

സേതേന മണ്ഡലേനസ്സ, പരിക്ഖിത്തസ്സ സബ്ബസോ;
കണ്ഹമണ്ഡലമജ്ഝേ വാ, നിവിട്ഠേ ദിട്ഠമണ്ഡലേ.

സന്ധാരണാദികിച്ചാഹി, ധാതൂഹി ച ചതൂഹിപി;
കതൂപകാരം ഹുത്വാന, ഉതുചിത്താദിനാ പന.

ഉപത്ഥമ്ഭിയമാനം തം, ആയുനാ കതപാലനം;
വണ്ണഗന്ധരസാദീഹി, രൂപേഹി പരിവാരിതം.

ചക്ഖുവിഞ്ഞാണകാദീനം, വത്ഥുദ്വാരഞ്ച സാധയം;
ഊകാസിരസമാനേന, പമാണേനേവ തിട്ഠതി.

വുത്തം ഹേതം -

“യേന ചക്ഖുപസാദേന, രൂപാനിമനുപസ്സതി;
പരിത്തം സുഖുമം ഏതം, ഊകാസിരസമൂപമ”ന്തി.

സോതാദീസു ച ഏസേവ, നയോ ഞേയ്യോ വിഭാവിനാ;
വിസേസമത്തമേവേത്ഥ, പവക്ഖാമി ഇതോ പരം.

സുണാതീതി **സോതം,** തം തനുതമ്ബലോമാചിതേ അങ്ഗുലിവേധകസണ്ഠാനേ പദേസേ വുത്തപ്പകാരാഹി ധാതൂഹി കതൂപകാരം ഉതുചിത്താഹാരേഹി ഉപത്ഥമ്ഭിയമാനം ആയുനാ പരിപാലിയമാനം സോതവിഞ്ഞാണാദീനം വത്ഥുദ്വാരഭാവം സാധയമാനം തിട്ഠതി.

ഘായതീതി **ഘാനം,** തം സസമ്ഭാരഘാനബിലസ്സ അന്തോ അജപദസണ്ഠാനേ പദേസേ യഥാവുത്തപ്പകാരാ ഹുത്വാ തിട്ഠതി.

സായതീതി **ജിവ്ഹാ,** ജീവിതമവ്ഹായതീതി വാ **ജിവ്ഹാ,** സാ സസമ്ഭാരജിവ്ഹാമജ്ഝസ്സ ഉപരി ഉപ്പലദലഗ്ഗസണ്ഠാനേ പദേസേ യഥാവുത്തപ്പകാരാ ഹുത്വാ തിട്ഠതി.

കുച്ഛിതാനം മലാനം ആയോതി **കായോ**. യാവതാ പന ഇമസ്മിം കായേ ഉപാദിന്നകം രൂപം അത്ഥി, സബ്ബത്ഥ കായപസാദോ കപ്പാസപടലേ സ്നേഹോ വിയ യഥാവുത്തപ്പകാരോ ഹുത്വാ തിട്ഠതി.

ഏത്ഥ പനേതേസം ലക്ഖണാദീനി പവക്ഖാമി - ദട്ഠുകാമതാനിദാനകമ്മസമുട്ഠാനഭൂതപസാദലക്ഖണം ചക്ഖു, രൂപേസു ആവിഞ്ഛനരസം, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണസ്സ ആധാരഭാവപച്ചുപട്ഠാനം, ദട്ഠുകാമതാനിദാനകമ്മജഭൂതപദട്ഠാനം.

സോതുകാമതാനിദാനകമ്മസമുട്ഠാനഭൂതപസാദലക്ഖണം സോതം, സദ്ദേസു ആവിഞ്ഛനരസം, സോതവിഞ്ഞാണസ്സ ആധാരഭാവപച്ചുപട്ഠാനം, സോതുകാമതാനിദാനകമ്മജഭൂതപദട്ഠാനം.

ഘായിതുകാമതാനിദാനകമ്മസമുട്ഠാനഭൂതപസാദലക്ഖണം ഘാനം, ഗന്ധേസു ആവിഞ്ഛനരസം, ഘാനവിഞ്ഞാണസ്സ ആധാരഭാവപച്ചുപട്ഠാനം, ഘായിതുകാമതാനിദാനകമ്മജഭൂതപദട്ഠാനം.

സായിതുകാമതാനിദാനകമ്മസമുട്ഠാനഭൂതപസാദലക്ഖണാജിവ്ഹാ , രസേസു ആവിഞ്ഛനരസാ, ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണസ്സ ആധാരഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, സായിതുകാമതാനിദാനകമ്മജഭൂതപദട്ഠാനാ.

ഫുസിതുകാമതാനിദാനകമ്മസമുട്ഠാനഭൂതപസാദലക്ഖണോ കായോ, ഫോട്ഠബ്ബേസു ആവിഞ്ഛനരസോ, കായവിഞ്ഞാണസ്സ ആധാരഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ, ഫുസിതുകാമതാനിദാനകമ്മജഭൂതപദട്ഠാനോ.

കേചി പനാഹു -

[illegible]. തേജാധികാനം ഭൂതാനം, പസാദോ പന ചക്ഖുതി;
ആകാസാനിലതോയുബ്ബിഅധികാനം തു സേസകാ.

[illegible]. തേ പനേവം തു വത്തബ്ബാ, "സുത്തം ആഹരഥാ"തി ഹി;
സുത്തമേവ ച തേ അദ്ധാ, ന ദക്ഖിസ്സന്തി കിഞ്ചിപി.

[illegible]. അവിസേസേ സതി ഭൂതാനം, പസാദോ ഹി കഥം ഭവേ;
സമാനാനം ഹി ഭൂതാനം, പസാദോ പരിദീപിതോ.

[illegible]. തസ്മാ നിസ്സയഭൂതാനം, ചതുന്നം സബ്ബസോ പന;
പഹായേവ പനേതേസം, വിസേസപരികപ്പനം.

[illegible]. ഞേയ്യോ കമ്മവിസേസേന, പസാദാനം വിസേസതാ;
ന ഹി ഭൂതവിസേസേന, ഹോതി തേസം വിസേസതാ.

[illegible]. ഏവമേതേസു ചക്ഖുഞ്ച, സോതം അപത്തഗാഹകം;
സേസം തു പന ഘാനാദിത്തയം സമ്പത്തഗാഹകം.

രൂപന്തി രൂപയതീതി രൂപം, വണ്ണവികാരമാപജ്ജമാനം ഹദയങ്ഗതഭാവം പകാസേതീതി അത്ഥോ. തം പന ചക്ഖുപടിഹനനലക്ഖണം, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണസ്സ വിസയഭാവരസം, തസ്സേവ ഗോചരഭാവപച്ചുപട്ഠാനം, ചതുമഹാഭൂതപദട്ഠാനം. യഥാ ചേതം, തഥാ സബ്ബാനിപി ഉപാദാരൂപാനീതി .

സദ്ദോതി സദ്ദയതീതി സദ്ദോ, സോ പന സോതപടിഹനനലക്ഖണോ, സോതവിഞ്ഞാണസ്സ വിസയഭാവരസോ, തസ്സേവ ഗോചരഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ.

രസോതി രസന്തി തേനാതി രസോ, സോ ജിവ്ഹാപടിഹനനലക്ഖണോ, ജിവ്ഹാവിഞ്ഞാണസ്സ വിസയഭാവരസോ, തസ്സേവ ഗോചരഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ.

ഗന്ധോതി അത്താനം ഗന്ധയതി സൂചയതീതി ഗന്ധോ, സോ ഘാനപടിഹനനലക്ഖണോ, ഘാനവിഞ്ഞാണസ്സ വിസയഭാവരസോ, തസ്സേവ ഗോചരഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ.

ഇത്ഥിന്ദ്രിയന്തി -

[illegible]. കമ്മജോ ഇത്ഥിഭാവോയം, പടിസന്ധിസമുട്ഠിതോ;
യഞ്ചേതം ഇത്ഥിലിങ്ഗാദി, ന തു തം ഇന്ദ്രിയം സിയാ.

[illegible]. ഇത്ഥിന്ദ്രിയം പടിച്ചേവ, ഇത്ഥിലിങ്ഗാദയോ പന;

പവത്തേയേവ ജായന്തേ, ന താനി പടിസന്ധിയം.

൬൬൬. ന ച തം ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യം, മനോവിഞ്ഞേയ്യമേവ തം;
ഇത്ഥിലിങ്ഗാദയോ ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യാ ഹോന്തി വാ ന വാ.

൬൬൭. ഏസേവ ച നയോ ഞേയ്യോ, സേസേപി **പുരിസിന്ദ്രിയേ**;
ഇദം പഠമകപ്പാനം, ഉഭയം തു പവത്തിയം.

൬൬൮. സമുട്ഠാതീതി വിഞ്ഞേയ്യം, പരതോ പടിസന്ധിയം;
പവത്തേപി സമുട്ഠായ, പവത്തേ പരിവത്തതി.

൬൬൯. മഹതാ പാപകമ്മേന, പുരിസത്തം വിനസ്സതി;
മഹതാ കുസലേനേവ, ജായതേ പുരിസിന്ദ്രിയം.

൬൭൦. ദുബ്ബലാകുസലേനേവ, ഇത്ഥിലിങ്ഗം വിനസ്സതി;
ദുബ്ബലേനേവ പുഞ്ഞേന, ഇത്ഥിഭാവോ ഹി ജായതേ.

൬൭൧. ഉഭതോബ്യഞ്ജനസ്സാപി , ഏകമേവിന്ദ്രിയം സിയാ;
ഏവം സന്തേ അഭാവോ ച, ദുതിയബ്യഞ്ജനസ്സ തു.

൬൭൨. ന ചാഭാവോ സിയാ കസ്മാ, ന തം ബ്യഞ്ജനകാരണം;
തസ്സ കമ്മസഹായം ഹി, രാഗചിത്തം തു കാരണം.

ഉഭയസ്സ പനേതസ്സ ലക്ഖണാദീനി വുച്ചതി. തത്ഥ ഇത്ഥിഭാവലക്ഖണം ഇത്ഥിന്ദ്രിയം, ''ഇത്ഥീ''തി പകാസനരസം, ഇത്ഥിലിങ്ഗനിമിത്തകുത്താകപ്പാനം കാരണഭാവപച്ചുപട്ഠാനം.

പുരിസഭാവലക്ഖണം പുരിസിന്ദ്രിയം, ''പുരിസോ''തി പകാസനരസം, പുരിസലിങ്ഗനിമിത്തകുത്താകപ്പാനം കാരണഭാവപച്ചുപട്ഠാനം.

ജീവിതന്തി -

൬൭൩. ജീവിതിന്ദ്രിയനിദ്ദേസേ, വത്തബ്ബം യം സിയാ ഇധ;
അരൂപജീവിതേ വുത്ത-നയേനേവ ച തം വദേ.

ലക്ഖണാദീനി പനസ്സ ഏവം വേദിതബ്ബാനി. സഹജരൂപപരിപാലനലക്ഖണം ജീവിതിന്ദ്രിയം, തേസം പവത്തനരസം, തേസമേവ ഠപനപച്ചുപട്ഠാനം, യാപയിതബ്ബഭൂതപദട്ഠാനന്തി.

വത്ഥൂതി ഹദയവത്ഥു.

൬൭൪. യം നിസ്സായ മനോധാതു-മനോവിഞ്ഞാണധാതുയോ;
വത്തന്തി പഞ്ചവോകാരേ, തം ''വത്ഥൂ''തി പവുച്ചതി.

മനോധാതുമനോവിഞ്ഞാണധാതൂനം നിസ്സയലക്ഖണം ഹദയവത്ഥു, താസഞ്ഞേവ ധാതൂനം ആധാരണരസം, ഉബ്ബാഹനപച്ചുപട്ഠാനം.

ആഹാരതാതി കബളീകാരോ ആഹാരോ. ഓജട്ഠമകം രൂപം ആഹരതീതി ആഹാരോ.

൬൭൫. യായ ഓജായ യാപേന്തി, യത്ഥ യത്ഥ ച പാണിനോ;
അയം തു ''കബളീകാരോ, ആഹാരോ''തി പവുച്ചതി.

൬൭൬. അന്നപാനാദികം വത്ഥു, അഗ്ഗിം ഹരതി കമ്മജം;
കേവലം ന ച സക്കോതി, പാലേതും ജീവിതം പന.

൬൭൭. ഓജാ സക്കോതി പാലേതും, ഹരിതും ന ച പാചകം;
ഹരിതുമ്പി ച പാലേതും, ഉഭോ സക്കോന്തി ഏകതോ.

ലക്ഖണാദിതോ പനസ്സ ഓജാലക്ഖണോ കബളീകാരോ ആഹാരോ, രൂപാഹരണരസോ, ഉപത്ഥമ്ഭനപച്ചുപട്ഠാനോ, കബളം കത്വാ അജ്ഝോഹരിതബ്ബവത്ഥുപദട്ഠാനോതി വേദിതബ്ബോ.

കായവിഞ്ഞത്തിനിദ്ദേസേ കായേന അത്തനോ ഭാവം വിഞ്ഞാപേന്താനം കായഗ്ഗഹണാനുസാരേന ഗഹിതായ ഏതായ ഭാവോ വിഞ്ഞായതീതി വിഞ്ഞത്തി. സയം വാ കായഗ്ഗഹണാനുസാരേന വിഞ്ഞായതീതിപി വിഞ്ഞത്തി. ''കായേന സംവരോ സാധു, സാധു വാചായ സംവരോ''തി ആഗതോ ചോപനസങ്ഖാതോ കായോവ വിഞ്ഞത്തി **കായവിഞ്ഞത്തി**. കായവിപ്ഫന്ദനേന അധിപ്പായവിഞ്ഞാപനഹേതുത്താ സയഞ്ച തഥാ വിഞ്ഞേയ്യത്താ കായേന വിഞ്ഞത്തീതിപി **കായവിഞ്ഞത്തി**.

൧൩൮. തത്ഥ യാ സഹജാതസ്സ, ചിത്തജാനിലധാതുയാ;
രൂപസ്സ ചലനേ ഹേതു, ഏകാകാരവികാരതാ.

൧൩൯. കായവിഞ്ഞത്തി നാമായം, കായദ്വാരന്തി സാ മതാ;
തത്ഥ യാ ചേതനാസിദ്ധാ, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞവസാ പന.

൧൪൦. കായകമ്മന്തി നിദ്ദിട്ഠാ, സത്ഥുനാ സാ ഹിതേസിനാ;
സമ്പവത്തി പനേതിസ്സാ, വചീദ്വാരേപി ജായതേ.

൧൪൧. ലഭിത്വാ പനുപത്ഥമ്ഭം, ഏകാവജ്ജനവീഥിയം;
ഹേട്ഠാഹി ഛഹി ചിത്തേഹി, വായോധാതുസമുട്ഠിതം.

൧൪൨. സത്തമേന തു ചിത്തേന, വായോധാതുസമുട്ഠിതാ;
ചാലേതി സഹജം രൂപം, വിഞ്ഞത്തിസഹിതാത്തനാ.

വചീവിഞ്ഞത്തിനിദ്ദേസേ പന -

൧൪൩. പച്ചയോ ചിത്തജാതായ, ഉപാദിന്നകഘട്ടനേ;
യോ ആകാരവികാരേകോ, അയം പഥവിധാതുയാ.

൧൪൪. വചീവിഞ്ഞത്തി വിഞ്ഞേയ്യാ, സഹ സദ്ദവസാ പന;
വചീദ്വാരന്തി നിദ്ദിട്ഠാ, സാവ സക്യകുലിന്ദുനാ.

൧൪൫. സദ്ദോ ന ചിത്തജോ അത്ഥി, വിനാ വിഞ്ഞത്തിഘട്ടനം;
ധാതുസങ്ഘട്ടനേനേവ, സഹ സദ്ദോ ഹി ജായതി.

൧൪൬. സാ വിഞ്ഞാപനതോ ചേവ, അയം വിഞ്ഞേയ്യതോപി ച;
വിഞ്ഞത്തീതി സിയാ തസ്സാ, സമ്ഭവോ കാരകദ്വയേ.

൧൪൭. വിഞ്ഞത്തിദ്വയം അട്ഠ, രൂപാനി വിയ ചിത്തജം;
ചിത്തജാനം വികാരത്താ, ചിത്തജന്തി പവുച്ചതി.

തത്ഥ കായവിഞ്ഞത്തി അധിപ്പായപകാസനരസാ, കായവിപ്ഫന്ദനഹേതുഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, ചിത്തസമുട്ഠാനവായോധാതുപദട്ഠാനാ. തഥാ വചീവിഞ്ഞത്തി അധിപ്പായപകാസനരസാ, വചീഘോസസ്സ ഹേതുഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, ചിത്തസമുട്ഠാനപഥവീധാതുപദട്ഠാനാ.

൧൪൮. ന കസ്സതീതി **ആകാസോ,** രൂപാനം വിവരോ പന;
യോ രൂപാനം പരിച്ഛേദോ, സ്വാകാസോതി പവുച്ചതി.

സോ രൂപപരിച്ഛേദലക്ഖണോ, രൂപപരിയന്തപകാസനരസോ, രൂപമരിയാദപച്ചുപട്ഠാനോ, അസമ്ഫുട്ഠഭാവഛിദ്ദവിവരഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ വാ, പരിച്ഛിന്നരൂപപദട്ഠാനോ.

രൂപസ്സ ലഹുതാദിത്തയനിദ്ദേസേ -

൧൪൯. ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനേവ, രൂപസ്സ ലഹുതാദിസു;
തിസ്സോ രൂപവികാരാതി, വിഞ്ഞാതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൧൫൦. ഏതാസം പന തിസ്സന്നം, കമതോ ച പവത്തിയം;
അരോഗീ മദ്ദിതം ചമ്മം, ധന്തഹേമം നിദസ്സനം.

൧൫൧. കമ്മം കാതും ന സക്കോതി, ലഹുതാദിത്തയം പന;
ആഹാരാദിത്തയംയേവ, തം കരോതി തതോ തിജം.

തത്ഥ അദന്ധതാലക്ഖണാ രൂപസ്സ ലഹുതാ, രൂപാനം ഗരുഭാവവിനോദനരസാ, ലഹുപരിവത്തിതാപച്ചുപട്ഠാനാ, ലഹുരൂപപദട്ഠാനാ.

അഥദ്ധതാലക്ഖണാ രൂപസ്സ മുദുതാ, രൂപാനം ഥദ്ധഭാവവിനോദനരസാ, സബ്ബകിരിയാസു അവിരോധിതാപച്ചുപട്ഠാനാ, മുദുരൂപപദട്ഠാനാ.

സരീരകിരിയാനുകൂലകമ്മഞ്ഞതാലക്ഖണാ രൂപസ്സ കമ്മഞ്ഞതാ, അകമ്മഞ്ഞതാവിനോദനരസാ, അദുബ്ബലഭാവപച്ചുപട്ഠാനാ, കമ്മഞ്ഞതാരൂപപദട്ഠാനാ. ഏതാ പന തിസ്സോപി ന അഞ്ഞമഞ്ഞം വിജഹന്തി.

ഉപചയസന്തതിനിദ്ദേസേ -

൧൫൨. രൂപാനമാചയോ യോ ഹി, വുത്തോ ഉപചയോതി സോ;

അനുപ്പബന്ധതാ തേസം, സന്തതീതി പവുച്ചതി.

൨൯൩. അത്ഥതോ ഉഭയമ്പേതം, ജാതിരൂപന്തി ദീപിതം;
വുത്തമാകാരനാനത്താ, വേനേയ്യാനം വസേന വാ.

ലക്ഖണാദിതോ പന ആചയലക്ഖണോ രൂപസ്സ ഉപചയോ, പുബ്ബന്തതോ രൂപാനം ഉമ്മുജ്ജാപനരസോ, നിയ്യാതനപച്ചുപട്ഠാനോ, പരിപുണ്ണഭാവപച്ചുപട്ഠാനോ വാ, ഉപചിതരൂപപദട്ഠാനോ.

പവത്തിലക്ഖണാ രൂപസ്സ സന്തതി, അനുപ്പബന്ധനരസാ, അനുപച്ഛേദപച്ചുപട്ഠാനാ, അനുപ്പബന്ധരൂപപദട്ഠാനാ.

ജരാനിദ്ദേസേ ജീരണം **ജരാ**.

൨൯൪. ദുവിധായം ജരാ നാമ, പാകടാപാകടാതി ച;
പാകടാ രൂപധമ്മേസു, അരൂപേസു അപാകടാ.

രൂപസ്സ പരിപാകതാലക്ഖണാ രൂപസ്സ ജരതാ, ഉപനയനരസാ, സഭാവാനം അപഗമേപി നസഭാവാപഗമപച്ചുപട്ഠാനാ വീഹിപുരാണഭാവോ വിയ, പരിപച്ചമാനരൂപപദട്ഠാനാ.

പരിഭേദലക്ഖണാ രൂപസ്സ അനിച്ചതാ, സംസീദനരസാ, ഖയവയപച്ചുപട്ഠാനാ, പരിഭിജ്ജമാനരൂപപദട്ഠാനാതി വേദിതബ്ബാതി.

ഏവം ചതുവീസതി ഉപാദാരൂപാനി വേദിതബ്ബാനി.

൨൯൫. ഭൂതരൂപാനി ചത്താരി, ഉപാദാ ചതുവീസതി;
അട്ഠവീസതി രൂപാനി, സബ്ബാനേവ ഭവന്തി ഹി.

൨൯൬. ഇമേസു പന രൂപേസു, അസമ്മോഹത്ഥമേവ തം;
സമോധാനം സമുട്ഠാനം, നിപ്ഫന്നം സങ്ഖതമ്പി ച.

൨൯൭. ചോദനം പരിഹാരഞ്ച, നയമേകവിധാദികം;
സങ്ഖേപേന പവക്ഖാമി, പകിണ്ണകമിദം സുണ.

തത്ഥ **സമോധാന**ന്തി സബ്ബമേവ ഇദം രൂപം സബ്ബസമോധാനതോ പഥവീധാതു ആപോധാതു തേജോധാതു വായോധാതു ചക്ഖായതനം...പേ॰... ജരതാ അനിച്ചതാതി അട്ഠവീസതിവിധം ച ഹോതി, ഇതോ അഞ്ഞം രൂപം നാമ നത്ഥി. കേചി പന മിദ്ധവാദിനോ "മിദ്ധരൂപം നാമ അത്ഥീ"തി വദന്തി, തേ "അദ്ധാ മുനീസി സമ്ബുദ്ധോ, നത്ഥി നീവരണാ തവാ"തി ച "ഥിനമിദ്ധനീവരണം അവിജ്ജാനീവരണഞ്ച നീവരണസമ്പയുത്ത"ന്തി സമ്പയുത്തവചനതോ ച **മഹാപകരണപട്ഠാനേ** "നീവരണം ധമ്മം പടിച്ച നീവരണോ ധമ്മോ ഉപ്പജ്ജതി നപുരേജാതപച്ചയാ"തി അരൂപേപി "കാമച്ഛന്ദനീവരണം പടിച്ച ഥിനമിദ്ധഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാവിജ്ജാനീവരണ"ന്തി ഏവമാദീഹി പാളീഹി വിരുജ്ഝനതോ ച അരൂപമേവ മിദ്ധന്തി പടിക്ഖിപിതബ്ബാ.

൨൯൮. അരൂപേപി പനേതസ്സ, മിദ്ധസ്സുപ്പത്തി പാഠതോ;
നിട്ഠമേത്ഥാവഗന്തബ്ബാ, അരൂപന്തി ച വിഞ്ഞുനാ.

അപരേ "ബലരൂപേന സദ്ധിം ഏകൂനതിംസ, സമ്ഭവരൂപേന സദ്ധിം തിംസ, ജാതിരൂപേന സദ്ധിം ഏകതിംസ, രോഗരൂപേന സദ്ധിം ദ്വത്തിംസ രൂപാനീ"തി വദന്തി. തേപി തേസം വിസും വിസും അഭാവം ദസ്സേത്വാ പടിക്ഖിപിതബ്ബാ. വായോധാതുയാ ഗഹിതായ ബലരൂപം ഗഹിതമേവ, അഞ്ഞം ബലരൂപം നാമ നത്ഥി. ആപോധാതുയാ സമ്ഭവരൂപം, ഉപചയസന്തതീതി ജാതിരൂപം, ജരതാഅനിച്ചതാദീഹി രോഗരൂപം ഗഹിതം, അഞ്ഞം രോഗരൂപം നാമ നത്ഥീതി, തസ്മാ അട്ഠവീസതിവിധാനേവ രൂപാനീതി.

ഏവം സമോധാനതോ വേദിതബ്ബാനീതി.

സമുട്ഠാനന്തി ചത്താരി രൂപസമുട്ഠാനാനി ഉതുചിത്താഹാരകമ്മാനീതി.

൨൯൯. കമ്മം ഉതു ച ചിത്തഞ്ച, ആഹാരോ രൂപഹേതുയോ;
ഏതേഹേവ ച രൂപാനി, ജായന്തി ന പനഞ്ഞതോ.

൩൦൦. തസ്മാ ഏകസമുട്ഠാനാ, ഏകാദസ ഭവന്തി ഹി;
അട്ഠിന്ദ്രിയാനി വത്ഥുഞ്ച, വിഞ്ഞത്തിദ്വയമേവ ച.

൩൦൧. അട്ഠിന്ദ്രിയാനി വത്ഥുഞ്ച, ഏകന്തേനേവ കമ്മജാ;
ചിത്തജംയേവ വിഞ്ഞത്തി-ദ്വയം വുത്തം മഹേസിനാ.

൩൦൨. ചിത്തേന ഉതുനാ ചേവ, സദ്ദോ ദ്വീഹി സമുട്ഠിതോ;
ഉതുആഹാരചിത്തേഹി, ലഹുതാദിത്തയം കതം.

൩൦൩. വണ്ണോ ഗന്ധോ രസോ ഓജാ,
ചതസ്സോ ചാപി ധാതുയോ;
സന്തത്യുപചയാകാസാ,
ഏകാദസ ചതുബ്ഭവാ.

൩൦൪. ഏകാദസേകതോ ജാതാ,
ദ്വിജേകോവ തിജാ തയോ;
ചതുജേകാദസക്ഖാതാ,
ദ്വേ ന കേനചി ജായരേ.

൩൦൫. കമ്മേന വീസതി രൂപാ, സത്തരസ തു ചേതസാ;
ഉതുനാ ദസപഞ്ചേവ, ചുദ്ദസാഹാരതോ പന.

൩൦൬. ഛസട്ഠി സബ്ബാനേതാനി, സമുട്ഠാനവിഭാഗതോ;
അട്ഠസട്ഠി ച ഹോന്തേവ, ജരതാനിച്ചതാഹി തേ.

൩൦൭. ജരതാനിച്ചതാ ചേവ, ന കേനചി സമുട്ഠിതാ;
ജാതസ്സ പാകഭേദത്താ, ജായേയ്യും യദി താനിപി.

൩൦൮. ഏവം സന്തേ തു തേസമ്പി, പാകഭേദാ സിയും ന ഹി;
പാകോ പച്ചതി ഭേദോ വാ, ന ച ഭിജ്ജതി നത്ഥി തം.

൩൦൯. ജാതസ്സ പാകഭേദത്താ, ദ്വയമേതം ന ജായതി;
സിയാ കത്ഥചി ബുദ്ധേത്ഥ, “രൂപസ്സുപചയോ”തി ഹി.

൩൧൦. വചനേന യഥാ “ജാതി, ജായതീ”തി ച ദീപിതം;
പാകോപി പച്ചതേവം തു, ഭേദോപി പരിഭിജ്ജതു.

൩൧൧. സ ചേവ ജായതേ ജാതി, ഇതി ഞേയ്യാ വിഭാവിനാ;
ജായമാനസ്സ ധമ്മസ്സ, നിബ്ബത്തീതി പകാസിതാ.

൩൧൨. തത്ഥ യഥാ സിയാ ജാതി, യേസം ധമ്മാനമേവ സാ;
തപ്പച്ചയത്തവോഹാരം, അഭിനിബ്ബത്തിസമ്മുതിം.

൩൧൩. ലഭതേവ തഥാ തേസം, പാകഭേദാ ലബ്ഭന്തി തേ;
തപ്പച്ചയത്തവോഹാരം, അഭിനിബ്ബത്തിസമ്മുതിം.

൩൧൪. ഏവം ഇദം ദ്വയഞ്ചാപി, ഹോതി കമ്മാദിസമ്ഭവം;
ന പാകഭേദാ വോഹാരം, തം ലഭന്തി കദാചിപി.

൩൧൫. കസ്മാ ഹി ജനകാനം തു, പച്ചയാനമഭാവതോ;
ആനുഭാവഖണുപ്പാദേ, ജാതിയാ പന ലബ്ഭതി.

൩൧൬. തപ്പച്ചയത്തവോഹാരം, അഭിനിബ്ബത്തിസമ്മുതിം;
തസ്മാ ലഭതി ജാതി ച, ലഭതീ നേതരദ്വയം.

൩൧൭. ജീയ്യതീതി ന വത്തബ്ബം, തം ദ്വയം ഭിജ്ജതീതി വാ;
ആനുഭാവഖണേ തസ്സ, പച്ചയാനമഭാവതോ.

൩൧൮. “അനിച്ചം സങ്ഖതഞ്ചേതം, ജരാമരണ”മിച്ചപി;
വുത്തത്താ ജായതിച്ചേതം, അഥ മഞ്ഞസി ചേ തുവം.

൩൧൯. ഏവമ്പി ച ന വത്തബ്ബം, സാ ഹി പരിയായദേസനാ;
അനിച്ചാനം തു ധമ്മാനം, ജരാമരണതോ തഥാ.

൩൨൦. അനിച്ചം സങ്ഖതഞ്ചാതി, വുത്തം വിഞ്ഞത്തിയോ വിയ;
യദി ഏവം തയമേതം, അജാതത്താ ച സബ്ബഥാ.

൩൨൧. നത്ഥീതി ചേ ഖംപുപ്ഫംവ, നിച്ചം വാസങ്ഖതം വിയ;
നോഭയം പനിദം കസ്മാ, നിസ്സയായത്തവുത്തിതോ.

൩൨൨. ഭാവേ പഥവിയാദീനം, നിസ്സയാനം തു ഭാവതോ;
തസ്മാ ഹി ച ഖംപുപ്ഫംവ, ന നത്ഥി പന തം തയം.

൩൨൩. യസ്മാ പഥവിയാദീനം, അഭാവേന ച ലബ്ഭതി;

തസ്മാ ന പന നിച്ചം വാ, നിബ്ബാനം വിയ തം തയം.

നിപ്ഫന്നന്തി ഏത്ഥ ചത്താരോ മഹാഭൂതാ ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാകായരൂപസദ്ദഗന്ധരസഇത്ഥിപുരിസജീവിതിന്ദ്രിയകബളീകാരാഹാരഹദയവത്ഥൂതി അട്ഠാരസ രൂപാനി നിപ്ഫന്നാനി നാമ. സേസാനി ദസ അനിപ്ഫന്നാനി നാമ.

൧൨൪. അട്ഠാരസ നിപ്ഫന്നാനി, അനിപ്ഫന്നാവസേസകാ;
യദി ഹോന്തി അനിപ്ഫന്നാ, ഭവേയ്യും തേ അസങ്ഖതാ.

൧൨൫. തേസമേവ ച രൂപാനം, വികാരത്താ അസങ്ഖതാ;
കഥം നാമ ഭവേയ്യും തേ, നിപ്ഫന്നാ ചേവ സങ്ഖതാ.

ഏവം നിപ്ഫന്നസങ്ഖതോ വേദിതബ്ബോ.

ചോദനാപരിഹാരന്തി ഏത്ഥ -

൧൨൬. ഇത്ഥിഭാവോ പുമത്തഞ്ച, ജീവിതം സമ്ഭവോപി ച;
തഥാ കായപ്പസാദോതി, സബ്ബട്ഠാനാതി വണ്ണിതാ.

൧൨൭. ഏവം സന്തേ തു ധമ്മാനം, ഹോതി സങ്കരദോസതാ;
ചക്ഖുകായപസാദാനം, ഏകത്തം ഉപപജ്ജതി.

൧൨൮. അഞ്ഞം പന ച അഞ്ഞസ്മിം, ന ചത്ഥി പരമത്ഥതോ;
തസ്മാ കായിന്ദ്രിയം ചക്ഖു-പസാദേന ന സങ്കരം.

൧൨൯. അഞ്ഞമഞ്ഞാവിനിബ്ഭോഗവസേന തു പവത്തിതോ;
തേസം ഠാനന്തരം വത്തും, ന സക്കാ സമയഞ്ഞുനാ.

൧൩൦. യാവതാ അനുപാദിന്നസന്താനം അത്ഥി തത്ഥ സോ;
അത്ഥി കായപസാദോതി, തസ്മാ ഏവമുദീരിതം.

൧൩൧. ലക്ഖണാദിവസേനാപി, നാനത്തം സമുപാഗതം;
ധജാനം പഞ്ചവണ്ണാനം, ഛായാ ഉപമതം ഗതാ.

൧൩൨. തസ്മാ ഹി പന ധമ്മാനം, അഞ്ഞമഞ്ഞം വിമിസ്സതാ;
ന ഹോതേവാതി വിഞ്ഞേയ്യാ, വിഞ്ഞുനാ സമയഞ്ഞുനാ.

ഏവം നിപ്ഫന്നാനിപ്ഫന്നഭാവോ, ചോദനാപരിഹാരോ ച വേദിതബ്ബോ.

നയമേകവിധാദികന്തി -

൧൩൩. ലോകികത്താ നഹേതുത്താ, സങ്ഖതത്താ ച സാസവാ;
സബ്ബ**മേകവിധം** രൂപം, പച്ചയായത്തവുത്തിതോ.

൧൩൪. അജ്ഝത്തികബഹിദ്ധാ ച, ഇന്ദ്രിയാനിന്ദ്രിയാപി ച;
സുഖുമോളാരികാ ചേവ, ഉപാദിന്നാദിതോ **ദ്വിധാ**.

൧൩൫. ചക്ഖുആയതനാദീനി, പഞ്ച അജ്ഝത്തികാനി തു;
തേവീസതിവിധം സേസം, ബാഹിരന്തി പവുച്ചതി.

൧൩൬. ചക്ഖുസോതിന്ദ്രിയാദീനി, ഇന്ദ്രിയാനി പനട്ഠ തു;
സേസഞ്ച തു വീസം രൂപം, അനിന്ദ്രിയമുദീരിതം.

൧൩൭. ചക്ഖുആയതനാദീനി, നവ ഫോട്ഠബ്ബമേവ ച;
തം ബാരസവിധം രൂപം, ഓളാരികമുദീരിതം.

൧൩൮. സേസാനി പന രൂപാനി, സുഖുമാനി തു സോളസ;
കമ്മജം തു ഉപാദിന്നം, അനുപാദിന്നമഞ്ഞഥാ.

ഏവഞ്ച ദുവിധം ഹോതി.

പുന സനിദസ്സനസപ്പടിഘഅനിദസ്സനസപ്പടിഘ- അനിദസ്സനഅപ്പടിഘഭേദതോ ച, കമ്മജാകമ്മജനേവകമ്മജാനാകമ്മജഭേദതോ ച **തിവിധം**. തത്ഥ രൂപായതനം സനിദസ്സനസപ്പടിഘം, ഏകാദസവിധം സേസോളാരികരൂപം അനിദസ്സനസപ്പടിഘം, സേസം സോളസവിധം സുഖുമരൂപം അനിദസ്സനഅപ്പടിഘം. കമ്മതോ ജാതം കമ്മജം, അട്ഠിന്ദ്രിയാനി, വത്ഥു ച കമ്മജം, തദഞ്ഞപ്പച്ചയാ ജാതം അകമ്മജം, നകുതോചി ജാതം നേവകമ്മജാനാകമ്മജം ജരതാ അനിച്ചതാ ച. ഏവം തിവിധം ഹോതി.

പുന ദിട്ഠസുതമുതവിഞ്ഞാതവസേന ച, ദ്വാരഞ്ചേവ വത്ഥു ച, ദ്വാരമേവ ഹുത്വാ ന വത്ഥു ച, വത്ഥുമേവ ഹുത്വാ ന ദ്വാരഞ്ച, നേവ ദ്വാരഞ്ച ന വത്ഥു ചാതി ഏവം ഭേദതോ ച, ദ്വാരഞ്ചേവിന്ദ്രിയഞ്ച, ദ്വാരംയേവ ഹുത്വാ നേവിന്ദ്രിയഞ്ച, ഇന്ദ്രിയമേവ ഹുത്വാ ന ദ്വാരഞ്ച, നേവ ദ്വാരഞ്ച നേവിന്ദ്രിയഞ്ചാതി ഏവം ഭേദതോ ച, വത്ഥു ചേവ ഇന്ദ്രിയഞ്ച, ഇന്ദ്രിയമേവ ഹുത്വാ ന വത്ഥു ച, വത്ഥുമേവ ഹുത്വാ നേവിന്ദ്രിയഞ്ച, നേവിന്ദ്രിയം ന വത്ഥു ചേതി ഏവം ഭേദതോ ച **ചതുബ്ബിധം**.

തത്ഥ ദിട്ഠം നാമ രൂപായതനം, സുതം നാമ സദ്ദായതനം, മുതം നാമ ഗന്ധരസഫോട്ഠബ്ബായതനത്തയം, വിഞ്ഞാതം നാമ അവസേസചക്ഖായതനാദിപഞ്ചകം, സോളസവിധം സുഖുമരൂപഞ്ച. ചക്ഖായതനാദിപഞ്ചകം ദ്വാരഞ്ചേവ വത്ഥു ച, വിഞ്ഞത്തിദ്വയം ദ്വാരമേവ ഹോതി, ന വത്ഥു, ഹദയവത്ഥു വത്ഥുമേവ ഹോതി, ന ദ്വാരം, സേസം സബ്ബം രൂപം നേവ ദ്വാരം ന വത്ഥു ച. തതിയചതുക്കേ ഇന്ദ്രിയമേവ ഹുത്വാ ന ദ്വാരന്തി ഇത്ഥിന്ദ്രിയപുരിസിന്ദ്രിയജീവിതിന്ദ്രിയാനി. ഇമാനി ഹി ഇന്ദ്രിയാനേവ ഹോന്തി, ന ദ്വാരാനി, സേസമനന്തരചതുക്കേ വുത്തനയേനേവ വേദിതബ്ബം. ചതുത്ഥചതുക്കേ തതിയപദം ഹദയവത്ഥും സന്ധായ വുത്തം, സേസം വുത്തനയമേവ. ഏവം ചതുബ്ബിധം ഹോതീതി വേദിതബ്ബം.

പുന ഏകജദ്വിജതിജചതുജനകുതോചിജാതഭേദതോ, ദ്വാരിന്ദ്രിയം വത്ഥു ച, ദ്വാരമേവ ഹുത്വാ നേവിന്ദ്രിയം ന വത്ഥു ച, വത്ഥുമേവ ഹുത്വാ നേവിന്ദ്രിയം ന ദ്വാരഞ്ച, ഇന്ദ്രിയമേവ ഹുത്വാ ന വത്ഥു ന ദ്വാരഞ്ച, നേവിന്ദ്രിയം ന വത്ഥു ന ദ്വാരഞ്ചാതി ഏവം പഭേദതോ **പഞ്ചവിധം**.

തത്ഥ -

൩൩. അട്ഠിന്ദ്രിയാനി വത്ഥുഞ്ച, വിഞ്ഞത്തിദ്വയമേവ ച;
ഏകാദസവിധം രൂപം, **ഏകജന്തി** പവുച്ചതി.

൩൪. സദ്ദോ ഏകോ **ദ്വിജോ** നാമ, ലഹുതാദിത്തയം **തിജം**;
ഏകാദസവിധം സേസം, **ചതുജന്തി** പകാസിതം.

൩൫. ജരതാനിച്ചതാ ചേവ, **നകുതോചി** ഭവേ പന;
ചക്ഖാദിപഞ്ചകം ദ്വാരം, ഇന്ദ്രിയം വത്ഥുമേവ ച.

൩൬. വിഞ്ഞത്തീനം ദ്വയം ദ്വാരം, നേവിന്ദ്രിയം ന വത്ഥു ച;
ഹദയവത്ഥു വത്ഥൂവ, ന ദ്വാരം നേവിന്ദ്രിയം പന.

ഇത്ഥിപുരിസജീവിതിന്ദ്രിയാനി ഇന്ദ്രിയമേവ ന വത്ഥു ന ദ്വാരഞ്ച, സേസം പന രൂപം നേവിന്ദ്രിയം ന വത്ഥു ന ദ്വാരന്തി. ഏവം പഞ്ചവിധന്തി വേദിതബ്ബം.

പുന കമ്മജചിത്തജഉതുചിത്തജഉതുചിത്താഹാരജചതുജനകുതോചിജാതഭേദതോ, ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യസോതഘാനജിവ്ഹാകായമനോവിഞ്ഞേയ്യവസേന **ഛബ്ബിധം**.

തത്ഥ അട്ഠിന്ദ്രിയാനി വത്ഥു ച കമ്മജമേവ, വിഞ്ഞത്തിദ്വയം ചിത്തജമേവ, സദ്ദോ ഉതുചിത്തജോ, ലഹുതാദിത്തയം ഉതുചിത്താഹാരജമേവ, സേസം ഏകാദസവിധം ചതുജം നാമ, ജരതാ അനിച്ചതാ നകുതോചിജാതം നാമ. ദുതിയഛക്കേ ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യം നാമ ചക്ഖുവിഞ്ഞാണേന വിഞ്ഞേയ്യം രൂപായതനം...പേ॰... കായവിഞ്ഞേയ്യം നാമ ഫോട്ഠബ്ബായതനം, മനോവിഞ്ഞേയ്യം നാമ സേസാ പഞ്ച ഓളാരികാ ച സോളസ സുഖുമരൂപാനി ചാതി ഏകവീസതിവിധം ഹോതി. ഏവം ഛബ്ബിധം ഹോതി.

പുന ഛവത്ഥുഅവത്ഥുഭേദതോ ച, ചക്ഖുവിഞ്ഞേയ്യം സോതഘാനജിവ്ഹാകായവിഞ്ഞേയ്യം മനോധാതുവിഞ്ഞേയ്യം മനോവിഞ്ഞാണധാതുവിഞ്ഞേയ്യന്തി **സത്തവിധം** ഹോതി.

തത്ഥ ചക്ഖാദിപഞ്ചവത്ഥൂനി ഹദയവത്ഥുനാ സദ്ധിം ഛ വത്ഥൂനി, സേസം ബാവീസതിവിധം രൂപം അവത്ഥു നാമ, ദുതിയസത്തകമുത്താനമേവ. ഏവം സത്തവിധം ഹോതി.

പുന സത്തദ്വാരാദ്വാരഭേദതോ **അട്ഠവിധം**. തത്ഥ ചക്ഖുദ്വാരാദീനി പഞ്ച കായവിഞ്ഞത്തിവചീവിഞ്ഞത്തിദ്വാരേഹി സദ്ധിം സത്ത ദ്വാരാനി, സേസമദ്വാരന്തി ഏവം അട്ഠവിധം ഹോതി.

പുന അട്ഠിന്ദ്രിയാനിന്ദ്രിയഭേദതോ പന **നവവിധം**.

പുന നവകമ്മജാകമ്മജഭേദതോ **ദസവിധം**.

പുന ആയതനഭേദതോ **ഏകാദസവിധം**.

ഭവേസു രൂപകലാപപവത്തിഭേദതോ **ബഹുവിധന്തി** വേദിതബ്ബം.

൩൪൩. ഇതോ പരം പവക്ഖാമി, കാമരൂപഭവദ്വയേ;
ഉപ്പത്തിം പന രൂപാനം, പടിസന്ധിപവത്തിസു.

൩൪൪. ഭുമ്മവജ്ജേസു ദേവേസു, നിരയേ നിജ്ഝാമതണ്ഹികേ;
യോനിയോ പുരിമാ തിസ്സോ, ന സന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

൩൪൫. സേസേ ഗതിത്തയേ ഭുമ്മ-ദേവേസുപി ച യോനിയോ;
ചതസ്സോ ച ഭവന്തീതി, വേദിതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൩൪൬. ഗബ്ഭസേയ്യകസത്തസ്സ, പടിസന്ധിക്ഖണേ പന;
തിംസ രൂപാനി ജായന്തേ, സഭാവസ്സേവ ദേഹിനോ.

൩൪൭. അഭാവഗബ്ഭസേയ്യാനം, അണ്ഡജാനഞ്ച വീസതി;
ഭവന്തി പന രൂപാനി, കായവത്ഥുവസേന തു.

൩൪൮. ഗഹിതാഗഹണേനേത്ഥ, ഏകാദസ ഭവന്തി തേ;
ഏസേവ ച നയോ ഞേയ്യോ, സബ്ബേസു ദസകേസുപി.

൩൪൯. ജീവിതേന യദാ സദ്ധിം, ജാതേ സുദ്ധകമട്ഠകം;
ജീവിതനവകം നാമ, ഹോതീതി സമുദീരിതം.

൩൫൦. ജീവിതനവകം കായപസാദേനേകതോ സിയാ;
തം കായദസകം നാമ, ഹോതീതി പരിയാപുടം.

൩൫൧. ഏസേവ ച നയോ ഞേയ്യോ, സദ്ധിം ഭാവേന വത്ഥുനാ;
ചക്ഖാദീഹി ച യോജേത്വാ, ദസകാ സത്ത വിഞ്ഞുനാ.

൩൫൨. ഓപപാതികസത്താനം, മനുസ്സേസൂപപത്തിയം;
കാമാവചരദേവാനം, നിച്ചം രൂപാനി സത്തതി.

൩൫൩. ചക്ഖു സോതഞ്ച ഘാനഞ്ച, ജിവ്ഹാ കായോ ച വത്ഥു ച;
ഭാവോ ചാതി ഹി സത്തന്നം, ദസകാനം വസാ പന.

൩൫൪. ബ്രഹ്മാനം രൂപിനം ചക്ഖു-സോതവത്ഥുവസാ പന;
ദസകാനി ച തീണേവ, നവകം ജീവിതസ്സ ച.

൩൫൫. ചതുന്നം തു കലാപാനം, വസേന പന രൂപിനം;
ചത്താലീസേവ രൂപാനി, ഏകൂനാനി ഭവന്തി ഹി.

൩൫൬. ജീവിതനവകേനേവ , അസഞ്ഞുപ്പത്തി ദീപിതാ;
ജച്ചന്ധബധിരാഘാന-രഹിതേ തു നപുംസകേ.

൩൫൭. വത്ഥുനോ കായജിവ്ഹാനം, വസാ തിംസാവകംസതോ;
ഉക്കംസസ്സാവകംസസ്സ, അന്തരേ അനുരൂപതോ.

൩൫൮. പരിപുണ്ണാനം രൂപാനം, വസേന പന പാണിനം;
രൂപാനം തു സമുപ്പത്തി, വേദിതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൩൫൯. സത്തവീസതി രൂപാനി, കാമാവചരദേഹിനോ;
അപ്പവത്തനതോ ഹോന്തി, ദ്വിന്നം ഭാവാനമേകതോ.

൩൬൦. ഘാനം ജിവ്ഹാ ച കായോ ച, തഥാ ഭാവദ്വയമ്പി ച;
ബ്രഹ്മാനം പന രൂപീനം, പഞ്ച രൂപാ ന വിജ്ജരേ.

൩൬൧. ചതുസന്തതി കാമസ്മിം, രൂപേ ഹോന്തി തിസന്തതി;
ദ്വിസന്തതി അസഞ്ഞേസു, ബഹിദ്ധാ ഏകസന്തതി.

൩൬൨. രൂപം നിബ്ബത്തമാനം തു, സബ്ബേസം പന പാണിനം;
പഠമം കമ്മതോയേവ, നിബ്ബത്തതി ന സംസയോ.

൩൬൩. ഗബ്ഭസേയ്യകസത്താനം, പടിസന്ധിക്ഖണേ പന;
തഞ്ച ഖോ സന്ധിചിത്തസ്സ, ഉപ്പാദേയേവ ജായരേ.

൩൬൪. യഥേവ തസ്സ ഉപ്പാദേ, തിംസ രൂപാനി ജായരേ;
തഥേവ ഠിതിഭങ്ഗേസു, തിംസ തിംസേവ ജായരേ.

൩൬൫. സബ്ബാനേതാനി രൂപാനി, രൂപക്ഖന്ധോതി സഞ്ഞിതോ;
അനിച്ചോ അദ്ധുവോനത്താ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോവ കേവലോ.

[illegible]ഗതോ ഗണ്ഡതോ രൂപം, പരതോ ച പലോകതോ;
ദിസ്വാന ദുക്ഖതോ രൂപം, രൂപേ ഛന്ദം വിരാജയേ.

[illegible]ന്തും പനിച്ഛേ പിടകേഭിധമ്മേ,
യോ ധമ്മസേനാപതിനാ സമത്തം;
ഹിതത്ഥിനാ തേന ച ഭിക്ഖുനായം,
സക്കച്ച സമ്മാ പന സിക്ഖിതബ്ബോ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ രൂപവിഭാഗോ നാമ

ദസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൧. ഏകാദസമോ പരിച്ഛേദോ

നിബ്ബാനനിദ്ദേസോ

൬൮. രൂപാനന്തരമുദ്ദിട്ഠം , നിബ്ബാനം യം പനാദിതോ;
തസ്സിദാനി അനുപ്പത്തോ, വിഭാവനനയക്കമോ.

൬൯. അസ്മാഹം തസ്സ ദസ്സേതും, ദുക്കരസ്സ യഥാബലം;
ദുബ്ബോധസ്സ പവക്ഖാമി, വിഭാവനമിതോ പരം.

തത്ഥ **നിബ്ബാന**ന്തി ഭവാഭവം വിനനതോ വാനം വുച്ചതി തണ്ഹാ, വാനതോ നിക്ഖന്തത്താ നിബ്ബാനന്തി ച പവുച്ചതി അമതം അസങ്ഖതം പരമം സുഖം. വുത്തം ഹേതം ''യോ സോ സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാന''ന്തി.

൭൦. യസ്സ ചാധിഗമാ സബ്ബ-കിലേസാനം ഖയോ ഭവേ;
നിബ്ബാനമിതി നിദ്ദിട്ഠം, നിബ്ബാനകുസലേന തം.

ഏതം ച നിബ്ബാനം നാമ തയിദം സന്തിലക്ഖണം, അച്ചുതിരസം, അസ്സാസകരണരസം വാ, അനിമിത്തപച്ചുപട്ഠാനം, നിസ്സരണപച്ചുപട്ഠാനം വാതി വേദിതബ്ബം.

ഏത്ഥാഹ - ന പരമത്ഥതോ നിബ്ബാനം നാമ ഏകോ സഭാവോ അത്ഥി, തിത്ഥിയാനം അത്താ വിയ, സസവിസാണം വിയ ച അനുപലബ്ഭനീയതോതി? ന, പഞ്ഞാചക്ഖുനാ ഉപപരിക്ഖിയമാനാനം ഹിതഗവേസീനം യഥാനുരൂപായ പടിപത്തിയാ ഉപലബ്ഭനീയതോ. യം ഹി പുഥുജ്ജനാ നോപലബ്ഭന്തി, തം ''നത്ഥീ''തി ന വത്തബ്ബം. അഥായസ്മതാ സാരിപുത്തത്ഥേരേന ധമ്മസേനാപതിനാ ''കതമം നു ഖോ, ആവുസോ, നിബ്ബാന''ന്തി നിബ്ബാനം പുട്ഠേന ''യോ ഖോ, ആവുസോ, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ''തി രാഗാദീനം ഖയോവ ദസ്സിതോ, തസ്മാ രാഗാദീനം ഖയമത്തമേവ നിബ്ബാനന്തി ചേ? തം ന. കസ്മാ? അരഹത്തസ്സാപി രാഗാദീനം ഖയമത്തപസങ്ഗദോസാപത്തിതോ. കഥം? നിബ്ബാനം പുച്ഛാനന്തരമേവ ''കതമം നു ഖോ, ആവുസോ, അരഹത്ത''ന്തി പുട്ഠേന ''യോ ഖോ, ആവുസോ, രാഗക്ഖയോ ദോസക്ഖയോ മോഹക്ഖയോ''തി രാഗാദീനം ഖയോവ വുത്തോ, തസ്മാ തവ മതേന അരഹത്തഫലസ്സാപി രാഗാദീനം ഖയമത്തതാ ഭവേയ്യ, ന ചേതം യുത്തം അനുത്തരസ്സ ലോകുത്തരഫലചിത്തസ്സ രാഗാനം ഖയമത്തതാപജ്ജനം, തസ്മാ മാ ഏവം ബ്യഞ്ജനച്ഛായായ വദേസി, ഉഭിന്നം പന സുത്താനം അത്ഥോ ഉപപരിക്ഖിതബ്ബോ.

യസ്സ പന ധമ്മസ്സാധിഗമേന രാഗാദീനം ഖയോ ഹോതി, സോ ധമ്മോ രാഗാദീനം ഖയസ്സ ഉപനിസ്സയത്താ അക്ഖയോപി സമാനോ ''രാഗാദീനം ഖയോ നിബ്ബാന''ന്തി ഖയോപചാരേന വുത്തോ, ''തിപുസം ജരോ ഗുളോ സേമ്ഹോ''തിആദീസു വിയ ഫലൂപചാരേന വുത്തന്തി വേദിതബ്ബം. അരഹത്തം പന ഖയന്തേ ഉപ്പന്നത്താ ''ഖയോ''തി വുത്തം. യദി രാഗാദീനം ഖയമത്തം നിബ്ബാനം ഭവേയ്യ, സബ്ബേ ബാലപുഥുജ്ജനാപി സമധിഗതനിബ്ബാനാ സച്ഛികതനിരോധാ ഭവേയ്യും. കിഞ്ച ഭിയ്യോ - നിബ്ബാനസ്സ

ബഹുത്താദിദോസാപത്തിതോ ച. ഏവഞ്ഹി സതി രാഗാദിക്ഖയാനം ബഹുഭാവതോ നിബ്ബാനസ്സാപി ബഹുഭാവോ ഭവേയ്യ, സങ്ഖതലക്ഖണഞ്ച നിബ്ബാനം ഭവേയ്യ, സങ്ഖതലക്ഖണത്താ സങ്ഖതപരിയാപന്നഞ്ച, സങ്ഖതപരിയാപന്നത്താ അനിച്ചം ദുക്ഖം നിബ്ബാനം ഭവേയ്യാതി.

കിഞ്ച ഭിയ്യോ - യദി ഖയോ നിബ്ബാനം ഭവേയ്യ, ഗോത്രഭുവോദാനമഗ്ഗഫലചിത്താനം കിം നു ആരമ്മണം വദേസി, വദ ഭദ്രമുഖാതി? രാഗാദീനം ഖയമേവ വദാമീതി. കിം പന രാഗാദയോ ഗോത്രഭുആദീനം ഖണേ ഖീയന്തി, ഉദാഹു ഖീയിസ്സന്തി, അഥ ഖീണാതി? കിം പനേത്ഥ "ഖീണേസ്വേവ ഖയം വദാമീ"തി. സുട്ഠു ഉപധാരേത്വാ വദ ഭദ്രമുഖാതി, യദി ഖീണേസ്വേവ ഖയം വദേസി, ന ഗോത്രഭുചിത്താദീനം നിബ്ബാനാരമ്മണതാ സിജ്ഝതീതി. കിം കാരണം? ഗോത്രഭുക്ഖണേ രാഗാദയോ ഖീയിസ്സന്തി, തഥാ വോദാനക്ഖണേ, മഗ്ഗക്ഖണേ പന ഖീയന്തി, ന ഖീണാ, ഫലക്ഖണേ ഖീണാ. ഏവം സന്തേ ഭവതോ മതേന ഫലമേവ ഖയാരമ്മണം, ന ഇതരേ, ഇതരേസം പന കിമാരമ്മണം വദേസീതി ? അദ്ധാ സോ ആരമ്മണം അപസ്സന്തോ നിരുത്തരോ ഭവിസ്സതി. അപിച കിലേസക്ഖയോ നാമ സപ്പുരിസേഹി കരീയതി, യഥാനുരൂപായ പടിപത്തിയാ ഉപ്പാദീയതീതി അത്ഥോ. നിബ്ബാനം പന ന കേനചി കരീയതി ന ഉപ്പാദീയതി, തസ്മാ നിബ്ബാനമമതമസങ്ഖതം. തമകതം ജാനാതീതി അരിയസാവകോ "അകതഞ്ഞൂ"തി പവുച്ചതി. വുത്തഞ്ചേതം -

൭൭. "അസദ്ധോ അകതഞ്ഞൂ ച,
സന്ധിച്ഛേദോ ച യോ നരോ;
ഹതാവകാസോ വന്താസോ,
സ വേ ഉത്തമപോരിസോ"തി.

അപിച "നിസ്സരണ"ന്തി ഭഗവതാ വുത്തത്താ ച. "നിസ്സരണ"ന്തി ഹി നിബ്ബാനസ്സേതം നാമം. യഥാഹ "തയോ ഖോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ദുപ്പടിവിജ്ഝാ. കതമേ തയോ ധമ്മാ ദുപ്പടിവിജ്ഝാ? തിസ്സോ നിസ്സരണധാതുയോ. കാമാനമേതം നിസ്സരണം, യദിദം നേക്ഖമ്മം. രൂപാനമേതം നിസ്സരണം, യദിദം അരൂപം. യം ഖോ പന കിഞ്ചി ഭൂതം സങ്ഖതം പടിച്ചസമുപ്പന്നം, നിരോധോ തസ്സ നിസ്സരണ"ന്തി ഹി വുത്തം. ഏവം വുത്തസ്സ തസ്സ നിബ്ബാനസ്സ അഭാവപത്തിദോസതോ പഠമജ്ഝാനാകാസാനഞ്ചായതനാനമ്പി അഭാവോ ഭവേയ്യ, തസ്മാ അയുത്തം അക്ഖയസ്സ നിബ്ബാനസ്സ ഖയദോസാപജ്ജനന്തി, ന തു ഖയോ നിബ്ബാനം.

"അത്ഥി നിസ്സരണം ലോകേ, പഞ്ഞായ മേ സുഫുസിത"ന്തി ച "അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അജാതം അഭൂതം അകതം അസങ്ഖത"ന്തി ച ധമ്മസാമിനാ തഥാഗതേന സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന അനേകേസു സുത്തന്തേസു പരമത്ഥവസേന വുത്തത്താ "അത്ഥി നിബ്ബാനം നാമ ഏകോ ധമ്മോ"തി നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം. അപിച പരിത്തത്തികേ "കതമേ ധമ്മാ അപ്പമാണാ"തി പദമുദ്ധരിത്വാ - "ചത്താരോ മഗ്ഗാ അപരിയാപന്നാ ചത്താരി ച സാമഞ്ഞഫലാനി നിബ്ബാനഞ്ച, ഇമേ ധമ്മാ അപ്പമാണാ"തി വുത്തത്താ രാഗാദീനം ഖയസ്സ അപ്പമാണത്തം കഥം യുജ്ജതി, തസ്മാ പരമത്ഥതോ അത്ഥിയേവ നിബ്ബാനം നാമ ഏകോ സഭാവോതി. തം പന പകതിവാദീനം പകതി വിയ, തിത്ഥിയാനം അത്താ വിയ ച സസവിസാണം വിയ ച നാവിജ്ജമാനം.

അഥ പഞ്ഞത്തിമത്തം നിബ്ബാനന്തി ചേ, തമ്പി അയുത്തം. കസ്മാ? നിബ്ബാനാരമ്മണാനം ചിത്തചേതസികാനം നവത്തബ്ബാരമ്മണത്താ. കഥം? പരിത്താരമ്മണത്തികേ ച പന "കതമേ ധമ്മാ അപ്പമാണാരമ്മണാ"തി പദമുദ്ധരിത്വാ "ചത്താരോ മഗ്ഗാ അപരിയാപന്നാ ചത്താരി ച സാമഞ്ഞഫലാനി , ഇമേ ധമ്മാ അപ്പമാണാരമ്മണാ"തി ഹി വുത്തം. യദി പനേതേസം പഞ്ഞത്തിആരമ്മണം സിയാ, അപ്പമാണാരമ്മണതാ ന യുജ്ജേയ്യ, നവത്തബ്ബാരമ്മണപക്ഖം ഭജേയ്യും. "നവത്തബ്ബാരമ്മണാ പന രൂപാവചരത്തികചതുക്കജ്ഝാനാ കുസലതോ ച വിപാകതോ ച കിരിയതോ ച, ചതുത്ഥസ്സ ഝാനസ്സ വിപാകോ, ആകാസാനഞ്ചായതനം ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം കുസലതോ ച വിപാകതോ ച കിരിയതോ ച, ഇമേ ധമ്മാ നവത്തബ്ബാരമ്മണാ"തി ഹി വുത്തം, തസ്മാ ന പഞ്ഞത്തിമത്തം നിബ്ബാനം. യസ്മാ ച പണ്ണത്തിഭാവോ നിബ്ബാനസ്സ ന യുജ്ജതി, തസ്മാ മഗ്ഗഫലാനം ആരമ്മണപച്ചയഭൂതം ഉപ്പാദാദീനമഭാവതോ നിച്ചം, രൂപസഭാവാഭാവതോ അരൂപം, പപഞ്ചാഭാവതോ നിപ്പപഞ്ചം നിബ്ബാനം നാമ അത്ഥീതി ഉപഗന്തബ്ബന്തി.

൭൭൧. അച്ചന്തമനന്തം സന്തം, അമതം അപലോകിതം;
പണീതം സരണം ഖേമം, താണം ലേണം പരായണം.

൭൭൨. സിവഞ്ച നിപുണം സച്ചം, ദുക്ഖക്ഖയമനാസവം;
സുദുദ്ദസം പരം പാരം, നിബ്ബാനമനിദസ്സനം.

൭൭൩. തണ്ഹാക്ഖയം ധുവം ദീപം, അബ്യാപജ്ഝമനീതികം;
അനാലയമരൂപഞ്ച, പദമച്ചുതമക്ഖരം.

൭൭൪. വിരാഗഞ്ച നിരോധഞ്ച, വിമുത്തി മോക്ഖമേവ ച;
ഇമേഹി പന നാമേഹി, നിബ്ബാനം തു കഥീയതി.

൭൭൫. ഏവഞ്ച പന വിഞ്ഞായ, നിബ്ബാനമ്പി ച അച്ചുതം;
തസ്സ ചാധിഗമൂപായോ, കത്തബ്ബോ വിഞ്ഞുനാ സദാ.

൭൭൬. സദ്ധാബുദ്ധികരം തഥാഗതമതേ സമ്മോഹവിദ്ധംസനം,
പഞ്ഞാസമ്ഭവസമ്പസാദനകരം ജാനാതി യോ ചേ ഇമം;
അത്ഥബ്യഞ്ജനസാലിനം സുമധുരം സാരഞ്ഞുവിമ്ഹാപനം,
ഗമ്ഭീരേ നിപുണാഭിധമ്മപിടകേ സോ യാഭിനിട്ഠം പദം.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ നിബ്ബാനനിദ്ദേസോ നാമ

ഏകാദസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൨. ദ്വാദസമോ പരിച്ഛേദോ

പഞ്ഞത്തിനിദ്ദേസോ

ഏത്ഥാഹ - "കിം ഏത്തകമേവ ഞേയ്യം, ഉദാഹു അഞ്ഞമ്പി അത്ഥീ"തി? അത്ഥി പഞ്ഞത്തി നാമാതി. സാ പനേസാ പഞ്ഞപേതബ്ബതോ, പഞ്ഞാപനതോ ച "പഞ്ഞത്തീ"തി വുച്ചതി. തേനേവാഹ - "യാ തേസം തേസം ധമ്മാനം സങ്ഖാ സമഞ്ഞാ പഞ്ഞത്തി വോഹാരോ നാമം നാമകമ്മം നാമധേയ്യം നിരുത്തി ബ്യഞ്ജനം അഭിലാപോ"തി. തത്ഥ സങ്ഖായതീതി **സങ്ഖാ,** കഥീയതീതി അത്ഥോ. കിന്തി കഥീയതി? "അഹ"ന്തി "മമ"ന്തി "പരോ"തി "പരസ്സാ"തി "മഞ്ചോ"തി "പീഠ"ന്തി അനേകേഹി ആകാരേഹി കഥീയതീതി സങ്ഖാ. സമഞ്ഞായതീതി **സമഞ്ഞാ**. പഞ്ഞാപീയതീതി **പഞ്ഞത്തി**. വോഹരീയതീതി **വോഹാരോ**. കിന്തി വോഹരീയതി? "അഹ"ന്തി "മമ"ന്തി "പരോ"തി "പരസ്സാ"തി "മഞ്ചോ"തി "പീഠ"ന്തി. ഏവം താവ **പഞ്ഞപേതബ്ബതോ പഞ്ഞത്തീ**തി വുത്താ. "അഹ"ന്തി ഹി രൂപാദയോ ധമ്മേ ഉപാദായ പടിച്ച കാരണം കത്വാ യഥാ തേ രൂപാദയോ ധമ്മാ ഉപ്പാദവയവന്തോ, ന ഏവംവിധാ, കേവലം ലോകസങ്കേതേന സിദ്ധാ യാ അയം "അഹ"ന്തി കഥീയതി ചേവ പഞ്ഞാപീയതി ച, ഏസാ പഞ്ഞത്തീതി അത്ഥോ.

ഇദാനി പഞ്ഞാപനതോ പഞ്ഞത്തിം പകാസേതും **"നാമം നാമകമ്മ"**ന്തിആദിമാഹ. തത്ഥ **നാമ**ന്തി തം തം ധമ്മം "ഏസ ഇത്ഥന്നാമോ നാമാ"തി പഞ്ഞപേതി, തസ്മാ തം പഞ്ഞത്തീതി പവുച്ചതി. **നാമകമ്മ**ന്തിആദീനി തസ്സാ ഏവ വേവചനാനി. അയം **പഞ്ഞാപനതോ പഞ്ഞത്തി** നാമ.

സാ പനേസാ തജ്ജാപഞ്ഞത്തി ഉപാദാപഞ്ഞത്തി ഉപനിധാപഞ്ഞത്തീതി തിവിധാ ഹോതി. തത്ഥ **തജ്ജാപഞ്ഞത്തി** നാമ ചക്ഖുസോതരൂപസദ്ദപഥവീതേജോവായോതിആദിനയപ്പവത്താ. **ഉപാദാപഞ്ഞത്തി** പന സമൂഹാസമൂഹവസേന ദുവിധാ ഹോതി. തത്ഥ **സമൂഹപഞ്ഞത്തി** നാമ രൂപാരൂപധമ്മേസു ഏകസ്സ വാ ബഹൂനം വാ നാമം ഗഹേത്വാ സമൂഹമേവോപാദായ വുച്ചതി. കഥം? അച്ഛതരച്ഛഘടപടാദിപ്പഭേദാ. അയം സമൂഹപഞ്ഞത്തി നാമ. **അസമൂഹപഞ്ഞത്തി** പന ദിസാകാസകാലനിമിത്താഭാവനിരോധാദിഭേദാ.

യദാ പന സാ വിജ്ജമാനം പരമത്ഥം ജോതയതി, തദാ **"വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തീ"**തി പവുച്ചതി. യദാ അവിജ്ജമാനം സമൂഹാസമൂഹഭേദം നാമമത്തം ജോതയതി, തദാ **"അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തീ"**തി പവുച്ചതി . ദുവിധാപി പനേസാ സോതദ്വാരജവനാനന്തരം ഗഹിതപുബ്ബസങ്കേതമനോദ്വാരജവനവിഞ്ഞാണേന വിഞ്ഞായതി. യായ ഗഹിതപുബ്ബസങ്കേതേന മനോദ്വാരജവനവിഞ്ഞാണേന പഞ്ഞാപീയതി. യം സന്ധായ "വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, വിജ്ജമാനേന അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, അവിജ്ജമാനേന വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, വിജ്ജമാനേന വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, അവിജ്ജമാനേന അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തീ"തി ഛക്കനയോ വുത്തോ. തത്ഥ പരമത്ഥതോ വിജ്ജമാനാനം രൂപാദീനം പഞ്ഞാപനാ **വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി**. തഥാ അവിജ്ജമാനാനമിത്ഥിപുരിസാദീനം പഞ്ഞാപനാ

അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി. ഠപേത്വാ പന വചനത്ഥം കേനചി ആകാരേന അനുപലബ്ഭമാനാനം പഞ്ചമസച്ചാദീനം, തിത്ഥിയപരികപ്പിതാനം വാ പകതിപുരിസാദീനം പഞ്ഞാപനാപി **അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തിയേവ** . ‘‘തേവിജ്ജോ, ഛളഭിഞ്ഞോ’’തി ഏവമാദിനയപ്പവത്താ **വിജ്ജമാനേന അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി**. ‘‘ഇത്ഥിസദ്ദോ, പുരിസസദ്ദോ’’തി ഏവമാദികാ **അവിജ്ജമാനേന വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി**. ‘‘ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, സോതവിഞ്ഞാണ’’ന്തി ഏവമാദികാ **വിജ്ജമാനേന വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി**. ‘‘ഖത്തിയകുമാരോ, ബ്രാഹ്മണകുമാരോ, ഭിക്ഖുകുമാരോ’’തി ഏവമാദികാ **അവിജ്ജമാനേന അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തീ**തി ഏവം വുത്താ ഛ പഞ്ഞത്തിയോപി ഏത്ഥേവ സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തി. അയം ഉപാദാപഞ്ഞത്തി നാമ.

ഉപനിധാപഞ്ഞത്തിപി ഏതിസ്സാ ഏവ പഭേദാ, സാ പന ‘‘ദീഘം ഉപനിധായ രസ്സോ, രസ്സം ഉപനിധായ ദീഘോ’’തിആദിനയപ്പവത്താ ‘‘കപണം മാനുസകം രജ്ജം ദിബ്ബസുഖം ഉപനിധായാ’’തി ഏവമാദികാ ച, തസ്മാ പഞ്ഞപേതബ്ബതോ ച പഞ്ഞാപനതോ ച പഞ്ഞത്തീതി വേദിതബ്ബാ. സമഞ്ഞാ സമത്താ.

൩൩൬. പരമത്ഥതോ ച പഞ്ഞത്തി, തതിയാ കോടി ന വിജ്ജതി;
ദ്വീസു ഠാനേസു കുസലോ, പരവാദേസു ന കമ്പതി.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ പഞ്ഞത്തിനിദ്ദേസോ നാമ

ദ്വാദസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൩. തേരസമോ പരിച്ഛേദോ

കാരകപടിവേധനിദ്ദേസോ

ഏത്ഥാഹ - നിദ്ദിട്ഠാ കുസലാദയോ നാമ ധമ്മാ, ന പനേതേസം കാരകോ അത്താ നിദ്ദിട്ഠോ. തസ്സ ഹി കാരകസ്സ വേദകസ്സ അത്തനോ അഭാവേ കുസലാകുസലാനം ധമ്മാനം അഭാവോ സിയാ, തേസമഭാവേ തദായത്തവുത്തീനം തേസം വിപാകാനമഭാവോ ഹോതി, തസ്മാ കുസലാദീനം ധമ്മാനം ദേസനാ നിരത്ഥികാതി? അത്ര വുച്ചതേ - നായം നിരത്ഥികാ, സാത്ഥികാവായം ദേസനാ. യദി കാരകസ്സാഭാവാ കുസലാദീനമഭാവോ സിയാ, തസ്സ പരികപ്പിതസ്സ അത്തനോപി അഭാവോ സിയാ. കിം കാരണന്തി ചേ? തസ്സ അത്തനോ അഞ്ഞസ്സ കാരകസ്സാഭാവതോ. കാരകാഭാവേപി കത്താ അത്താ അത്ഥീതി ചേ? തഥാ കുസലാദീനമ്പി അസതിപി കത്തരി അത്ഥിതാ ഉപഗന്തബ്ബാ, കുതോയം തവ തത്ഥാനുരോധോ, ഇധ വിരോധോതി. അഥാപി യഥാ പന ലോകേ കാരകാഭാവേപി പഥവീആപതേജഉതുആദയോ പടിച്ച അങ്കുരാദീനം അഭിനിബ്ബത്തി ദിസ്സതി, തഥാ ഏതേസമ്പി കുസലാദീനം ധമ്മാനം ഹേതുപച്ചയസാമഗ്ഗിയാ അഭിനിബ്ബത്തി ഹോതീതി വേദിതബ്ബാ.

അഥാപി ചേത്ഥ തസ്സാ പഞ്ഞായ പരികപ്പിതോ നിച്ചോ ധുവോ കുസലാദീനം കത്താ അത്താ പരമത്ഥതോ അത്ഥീതി ചേ? തമുപപരിക്ഖിസ്സാമ താവ, സോ പന താവ അത്താ കാരകോ വേദകോ കിം സചേതനോ വാ, ഉദാഹു അചേതനോ വാതി? കിഞ്ചേത്ഥ - യദി അചേതനോ സിയാ, പാകാരതരുപാസാണസദിസോ സിയാ. തസ്സ കാരകവേദകത്താഭാവോ സിയാ. യദി സചേതനോ, സോ ചേതനായ അഞ്ഞോ വാ സിയാ, അനഞ്ഞോ വാ. അഥാനഞ്ഞോ, ചേതനായ നാസേ അത്തനോപി നാസോ സിയാ. കിം കാരണന്തി ചേ? ചേതനായ അനഞ്ഞത്താ.

അഥാപി ഭവതോ അധിപ്പായോ ഏവം സിയാ, അത്തനോ പന നാസോ ന ഭവതി നിച്ചത്താ, ചേതനായയേവ നാസോ ഭവതീതി? വുച്ചതേ - അത്തനോ അനാസേ സതി ചേതനായപി നാസോ ന ഭവതി. കിം കാരണന്തി ചേ? ചേതനായ അനഞ്ഞത്താ. ചേതനത്താനം അനഞ്ഞത്തേ സതി ചേതനായയേവ നാസോ ഭവതി, ന അത്തനോതി അയുത്തമേതം. അഥ ചേതനായയേവ വിനാസേ വിസേസകാരണം നത്ഥി, അത്താവ നസ്സതു, തിട്ഠതു ചേതനാ. അഥ ചേതനായ നാസേ അത്തനോ നാസോ ന ഭവതീതി ചേ? ചേതനായ അത്താ അഞ്ഞോ സിയാ. അഥ അഞ്ഞസ്സ അത്തസ്സ നാസേ സതി സയം നാസോ ന ഭവതി, ഏവഞ്ച സതി "ചേതനായ അനഞ്ഞോ അത്താ"തി തവ പടിഞ്ഞാ ഹീനാ. അഥാപി ചേതനത്താനം അനഞ്ഞത്തേ സതി അത്തനോ അനാസോ ചേതനായപി അനാസോ ഭവതു. അഥ ന ഭവതി, പടിഞ്ഞാ ഹീനാ. അഥ വുത്തപ്പകാരതോ വിപരീതം വാ സിയാ, അത്താ നസ്സതു, ചേതനാ തിട്ഠതു. അഥ പന ഏവം ന ഭവതീതി ചേ? അനഞ്ഞത്തപക്ഖം പരിച്ചജ. അഥ പന ന പരിച്ചജസി, പടിഞ്ഞാഹീനോ ഭവസി.

അഥായം ഭവതോ അധിപ്പായോ സിയാ "നായം മമ അത്താ ചേതനായ അനഞ്ഞോ, അഞ്ഞോയേവാ"തി? തത്ര വുച്ചതേ - ഇധ പന അഞ്ഞത്തം ദുവിധം ഹോതി ലക്ഖണകതമഞ്ഞത്തഞ്ച ദേസന്തരകതമഞ്ഞത്തഞ്ചാതി. തത്ഥ

കിം ത്വം ചേതനത്താനം ലക്ഖണകതമഞ്ഞത്തം വദേസി, ഉദാഹു ദേസന്തരകതമഞ്ഞത്തന്തി? അഹം ലക്ഖണകതമഞ്ഞത്തം വദാമീതി. യഥാ ഹി രൂപരസഗന്ധാദീനമേകദേസേ വത്തമാനാനമ്പി ലക്ഖണതോ അഞ്ഞത്തം ഹോതി, ഏവം ചേതനത്താനമേകദേസേ വത്തമാനാനമ്പി ലക്ഖണതോ അഞ്ഞത്തം ഹോതി, തസ്മാ ലക്ഖണകതമഞ്ഞത്തം വദാമീതി. തത്ര വുച്ചതേ - യഥാ ഹി ജാതവേദസ്സ ഡയ്ഹമാനേ ആമകസങ്ഘടേ ആമകവണ്ണവിനാസേ രസാദീനം വിനാസോ ഭവതി, തഥേവ ചേതനായ വിനാസേ അത്തനോപി വിനാസോ സിയാ. കിം കാരണന്തി ചേ? രൂപരസാദീനം വിയ ഏകദേസത്താതി.

അഥേവം ഭവതോ മതി സിയാ ''ഏകദേസത്തേ സതിപി അത്തനോ പന നാസോ ന ഭവതി, ചേതനായയേവ വിനാസോ ഭവതീ''തി? അത്ര വുച്ചതേ - അത്തനോ അനാസേ ചേതനായപി അനാസോവ ഹോതി. കിം കാരണന്തി ചേ? രൂപരസാദീനം വിയ അവിനിബ്ഭോഗതോ. അഥ സമാനേ ഏകദേസത്തേ അവിനിബ്ഭോഗഭാവേപി കേന ഹേതുനാ ചേതനായ ഏവ നാസോ ഭവതി, ന പന അത്തനോ. അഥ വിസേസകാരണം നത്ഥി, തവ ലദ്ധിയാ അത്താവ നസ്സതു, തിട്ഠതു ചേതനാ. അഥ ചേതനായ നാസേ അത്തനോ നാസോ ന ഭവതി, ഉഭിന്നം ഏകദേസതാ നത്ഥി. ഏവഞ്ച സതി കോ ദോസോതി ചേ? യം പന തയാ വുത്തം, യഥാ രൂപരസഗന്ധാദീനം ഏകദേസേ വത്തമാനാനമ്പി ലക്ഖണതോ അഞ്ഞത്തം, തഥാ ചേതനത്താനമേകദേസേ വത്തമാനാനമ്പി ലക്ഖണതോ അഞ്ഞത്തന്തി? തമയുത്തന്തി തവ പടിഞ്ഞാ ഹീനാ. അഥ രൂപരസാദീനം വിയ സമാനേപി ഏകദേസത്തേ യദി അത്തനോ അനാസേ ചേതനായപി അനാസോ ന ഭവതി, പടിഞ്ഞാഹീനോ അസി. അഥ വുത്തപ്പകാരതോ വിപരീതം വാ സിയാ, തവ അത്താ നസ്സതു, ചേതനാ തിട്ഠതു. അഥേവം ന ഭവതീതി ചേ? ഏകദേസതാവ നത്ഥീതി.

അഥ ദേസന്തരകതമഞ്ഞത്തം വദേസി, ചേതനത്താനം അഞ്ഞത്തേ സതി ഘടപടസകടഗേഹാദീനം വിയ അഞ്ഞത്തം സിയാ. ചേതനായ വിനാ അനഞ്ഞതാ തേ അത്താ ന ഘടേന വിനാ പടോ വിയ അഞ്ഞോ സിയാ . അഞ്ഞോ ച ഹി ഘടോ അഞ്ഞോ ച പടോതി? ന, ഏവഞ്ച സതി കോ ദോസോതി ചേ? ''അചേതനോ അത്താ''തി പുബ്ബേ വുത്തദോസതോ ന പരിമുച്ചതീതി. തസ്മാ പരമത്ഥതോ ന കോചി കത്താ വാ വേദകോ വാ അത്താ അത്ഥീതി ദട്ഠബ്ബന്തി.

യദി ഏവം അഥ കസ്മാ ഭഗവതാ -

൭൩൯. ''അസ്മാ ലോകാ പരം ലോകം,
സോ ച സന്ധാവതീ നരോ;
സോ ച കരോതി വേദേതി,
സുഖദുക്ഖം സയംകത''ന്തി ച.

൭൪൦. ''സത്തോ സംസാരമാപന്നോ,
ദുക്ഖമസ്സ മഹബ്ഭയം;
അത്ഥി മാതാ അത്ഥി പിതാ,
അത്ഥി സത്തോപപാതികോ''തി ച.

൭൪൧. ''ഭാരാ ഹവേ പഞ്ചക്ഖന്ധാ,
ഭാരഹാരോ ച പുഗ്ഗലോ;

ഭാരാദാനം ദുക്ഖം ലോകേ,
ഭാരനിക്ഖേപനം സുഖ’’ന്തി ച.

‘‘യഞ്ഹി കരോതി പുരിസോ,
കായേന വാചാ ഉദ ചേതസാ;
തഞ്ഹി തസ്സ സകം ഹോതി,
തഞ്ച ആദായ ഗച്ഛതീ’’തി ച.

‘‘എകസ്സേകേന കപ്പേന,
പുഗ്ഗലസ്സട്ഠിസഞ്ചയോ;
സിയാ പബ്ബതസമോ രാസി,
ഇതി വുത്തം മഹേസിനാ’’തി ച.

‘‘അസദ്ധോ അകതഞ്ഞൂ ച,
സന്ധിച്ഛേദോ ച യോ നരോ;
ഹതാവകാസോ വന്താസോ,
സ വേ ഉത്തമപോരിസോ’’തി ച. -

വുത്തന്തി. സച്ചം ഏവം വുത്തം ഭഗവതാ, തഞ്ച ഖോ സമ്മുതിവസേന, ന പരമത്ഥതോ. നനു ഭഗവതാ ഇദമ്പി വുത്തം -

‘‘കിം നു സത്തോതി പച്ചേസി, മാര ദിട്ഠിഗതം നു തേ;
സുദ്ധസങ്ഖാരപുഞ്ജോയം, നയിധ സത്തുപലബ്ഭതീ’’തി ച.

‘‘യഥാപി അങ്ഗസമ്ഭാരാ,
ഹോതി സദ്ദോ രഥോ ഇതി;
ഏവം ഖന്ധേസു സന്തേസു,
ഹോതി സത്തോതി സമ്മുതീ’’തി ച.

തസ്മാ ന വചനമത്തമേവാവലമ്ബിതബ്ബം, ന ച ദള്ഹമൂള്ഹഗാഹിനാ ച ഭവിതബ്ബം, ഗരുകുലമുപസേവിത്വാ സുത്തപദാനം അധിപ്പായോ ജാനിതബ്ബോ, സുത്തപദേസു അഭിയോഗോ കാതബ്ബോ. ദ്വേ സച്ചാനി ഭഗവതാ വുത്താനി - ‘‘സമ്മുതിസച്ചം, പരമത്ഥസച്ചഞ്ചാ’’തി. തസ്മാ ദ്വേപി സമ്മുതിപരമത്ഥസച്ചാനി അസങ്കരതോ ഞാതബ്ബാനി. ഏവം അസങ്കരതോ ഞത്വാ കോചി കാരകോ വാ വേദകോ വാ നിച്ചോ ധുവോ അത്താ പരമത്ഥതോ നത്ഥീതി ഉപപരിക്ഖിത്വാ പച്ചയസാമഗ്ഗിയാ ധമ്മാനം പവത്തിം സല്ലക്ഖേത്വാ പണ്ഡിതേന കുലപുത്തേന അത്ഥകാമേന ദുക്ഖസ്സന്തകിരിയായ പടിപജ്ജിതബ്ബന്തി.

യോ ഇമം ഗന്ഥം അച്ചന്തം, ചിന്തേതി സതതമ്പി സോ;
കമേന പരമാ പഞ്ഞാ, തസ്സ ഗച്ഛതി വേപുലം.

അതിമതികരമാധിനീഹരം,
വിമതിവിനാസകരം പിയക്കരം;
പഠതി സുണതി യോ സദാ ഇമം,
വികസതി തസ്സ മതീധ ഭിക്ഖുനോ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ കാരകപടിവേധനിദ്ദേസോ നാമ

തേരസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൪. ചുദ്ദസമോ പരിച്ഛേദോ

രൂപാവചരസമാധിഭാവനാനിദ്ദേസോ

൩൮൯. ഭാവനാനയമഹം ഹിതാനയം,
മാനയഞ്ച സുഗതം സുഖാനയം;
ബ്യാകരോമി പരമം ഇതോ പരം,
തം സുണാഥ മധുരത്ഥവണ്ണനം.

൩൯൦. ഉത്തരം തു മനുസ്സാനം, ധമ്മതോ ഞാണദസ്സനം;
പത്തുകാമേന കാതബ്ബം, ആദിതോ സീലസോധനം.

൩൯൧. സങ്കസ്സരസമാചാരേ, ദുസ്സീലേ സീലവജ്ജിതേ;
നത്ഥി ഝാനം കുതോ മഗ്ഗോ, തസ്മാ സീലം വിസോധയേ.

൩൯൨. സീലം ചാരിത്തവാരിത്തവസേന ദുവിധം മതം;
തം പനാച്ഛിദ്ദമക്ഖണ്ഡമകമ്മാസമനിന്ദിതം.

൩൯൩. കത്തബ്ബം അത്ഥകാമേന, വിവേകസുഖമിച്ഛതാ;
സീലഞ്ച നാമ ഭിക്ഖൂനം, അലങ്കാരോ അനുത്തരോ.

൩൯൪. കേതനം സരണം ഖേമം, താണം ലേണം പരായണം;
ചിന്താമണി പണീതോ ച, സീലം യാനമനുത്തരം.

൩൯൫. സീതലം സലിലം സീലം, കിലേസമലധോവനം;
ഗുണാനം മൂലഭൂതഞ്ച, ദോസാനം ബലഘാതി ച.

൩൯൬. തിദിവാരോഹണഞ്ചേതം, സോപാനം പരമുത്തമം;
മഗ്ഗോ ഖേമോ ച നിബ്ബാനനഗരസ്സ പവേസനേ.

൩൯൭. തസ്മാ സുപരിസുദ്ധം തം, സീലം ദുവിധലക്ഖണം;
കത്തബ്ബം അത്ഥകാമേന, പിയസീലേന ഭിക്ഖുനാ.

൩൯൮. കാതബ്ബോ പന സീലസ്മിം, പരിസുദ്ധേ ഠിതേനിധ;
പലിബോധസ്സുപച്ഛേദോ, പലിബോധാ ദസാഹു ച.

൩൯൯. ‘‘ആവാസോ ച കുലം ലാഭോ,
ഗണോ കമ്മഞ്ച പഞ്ചമം;
അദ്ധാനം ഞാതി ആബാധോ,
ഗന്ഥോ ഇദ്ധീതി തേ ദസാ’’തി.

൪൦൦. പലിബോധസ്സുപച്ഛേദം, കത്വാ ദസവിധസ്സപി;
ഉപസങ്കമിതബ്ബോ സോ, കമ്മട്ഠാനസ്സ ദായകോ.

൪൦൧. പിയോ ഗരു ഭാവനീയോ, വത്താ ച വചനക്ഖമോ;
ഗമ്ഭീരഞ്ച കഥം കത്താ, നോ ചട്ഠാനേ നിയോജകോ.

൪൦൨. ഏവമാദിഗുണോപേതമുപഗന്ത്വാ ഹിതേസിനം;
കല്യാണമിത്തം കാലേന, കമ്മട്ഠാനസ്സ ദായകം.

൨൦൩. കമ്മട്ഠാനം ഗഹേതബ്ബം, വത്തം കത്വാ പനസ്സ തു;
തേനാപി ചരിതം ഞത്വാ, ദാതബ്ബം തസ്സ ഭിക്ഖുനോ.

൨൦൪. ചരിതം പനിദം രാഗദോസമോഹവസേന ച;
സദ്ധാബുദ്ധിവിതക്കാനം, വസേന ഛബ്ബിധം മതം.

൨൦൫. ഭേദോമിസ്സകനയാ തേസം, ചതുസട്ഠി ഭവന്തി തേ;
തേഹി അത്ഥോ ന ചത്ഥീതി, ന മയാ ഇധ ദസ്സിതാ.

൨൦൬. അസുഭാ ച ദസേവേത്ഥ, തഥാ കായഗതാസതി;
ഏകാദസ ഇമേ രാഗ-ചരിതസ്സാനുകൂലതാ.

൨൦൭. ചതസ്സോ അപ്പമഞ്ഞായോ, സവണ്ണകസിണാ ഇമേ;
അട്ഠേവ ച സദാ ദോസ-ചരിതസ്സാനുകൂലതാ.

൨൦൮. ഏകം മോഹചരിതസ്സേത്ഥ, വിതക്കചരിതസ്സ ച;
അനുകൂലന്തി നിദ്ദിട്ഠം, ആനാപാനം പനേകകം.

൨൦൯. പുരിമാനുസ്സതിഛക്കം, സദ്ധാചരിതദേഹിനോ;
മരണൂപസമായുത്താ, സതിമാഹാരനിസ്സിതാ.

൨൧൦. സഞ്ഞാ ധാതുവവത്ഥാനം, ബുദ്ധിപ്പകതിജന്തുനോ;
ഇമേ പന ച ചത്താരോ, അനുകൂലാതി ദീപിതാ.

൨൧൧. ചത്താരോപി ച ആരുപ്പാ, സേസാനി കസിണാനി ച;
അനുകൂലാ ഇമേ സബ്ബ-ചരിതാനന്തി വണ്ണിതാ.

൨൧൨. ഇദം സബ്ബം പനേകന്ത-വിപച്ചനീകഭാവതോ;
അതിസപ്പായതോ വുത്ത-മിതി ഞേയ്യം വിഭാവിനാ.

൨൧൩. കമ്മട്ഠാനാനി സബ്ബാനി, ചത്താലീസാതി നിദ്ദിസേ;
കസിണാനി ദസ ചേവ, അസുഭാനുസ്സതീ ദസ.

൨൧൪. ചതസ്സോ അപ്പമഞ്ഞായോ, ചത്താരോ ച അരൂപിനോ;
ചതുധാതുവവത്ഥാനം, സഞ്ഞാ ചാഹാരതാ ഇതി.

൨൧൫. കമ്മട്ഠാനേസു ഏതേസു, ഉപചാരവഹാ കതി;
ആനാപാനസതിം കായ-ഗതം ഹിത്വാ പനട്ഠപി.

൨൧൬. സേസാനുസ്സതിയോ സഞ്ഞാ, വവത്ഥാനന്തി തേരസ;
ഉപചാരവഹാ വുത്താ, സേസാ തേ അപ്പനാവഹാ.

൨൧൭. അപ്പനായാവഹേസ്വേത്ഥ, കസിണാനി ദസാപി ച;
ആനാപാനസതീ ചേവ, ചതുക്കജ്ഝാനികാ ഇമേ.

൨൧൮. അസുഭാനി ദസ ചേത്ഥ, തഥാ കായഗതാസതി;
ഏകാദസ ഇമേ ധമ്മാ, പഠമജ്ഝാനികാ സിയും.

൨൧൯. ആദിബ്രഹ്മവിഹാരാതി , തികജ്ഝാനവഹാ തയോ;
ചതുത്ഥാപി ച ആരുപ്പാ, ചതുത്ഥജ്ഝാനികാ മതാ.

൨൨൦. ദ്വയസേനാരമ്മണങ്ഗാനം, ദുവിധോ സമതിക്കമോ;

ഗോചരാതിക്കമാരൂപേ, രൂപേ ഝാനങ്ഗതിക്കമോ.

൨൮൧. ദസ്സേവ കസിണാനേത്ഥ, വഡ്ഢേതബ്ബാനി ഹോന്തി ഹി;
ന ച വഡ്ഢനിയാ സേസാ, ഭവന്തി അസുഭാദയോ.

൨൮൨. ദസ്സേവ കസിണാനേത്ഥ, അസുഭാനി ദസാപി ച;
ആനാപാനസതീ ചേവ, തഥാ കായഗതാസതി.

൨൮൩. പടിഭാഗനിമിത്താനി , ഹോന്തി ആരമ്മണാനി ഹി;
സേസാനേവ പടിഭാഗ-നിമിത്താരമ്മണാ സിയും.

൨൮൪. അസുഭാനി ദസാഹാര-സഞ്ഞാ കായഗതാസതി;
ദേവേസു നപ്പവത്തന്തി, ദ്വാദസേതാനി സബ്ബദാ.

൨൮൫. താനി ദ്വാദസ ചേതാനി, ആനാപാനസതീപി ച;
തേരസേവ പനേതാനി, ബ്രഹ്മലോകേ ന വിജ്ജരേ.

൨൮൬. ഠപേത്വാ ചതുരാരൂപേ, നത്ഥി കിഞ്ചി അരൂപിസു;
മനുസ്സലോകേ സബ്ബാനി, പവത്തന്തി ന സംസയോ.

൨൮൭. ചതുത്ഥം കസിണം ഹിത്വാ, കസിണാ അസുഭാനി ച;
ദിട്ഠേനേവ ഗഹേതബ്ബാ, ഇമേ ഏകൂനവീസതി.

൨൮൮. സതിയമ്പി ച കായമ്ഹി, ദിട്ഠേന തചപഞ്ചകം;
സേസമേത്ഥ സുതേനേവ, ഗഹേതബ്ബന്തി ദീപിതം.

൨൮൯. ആനാപാനസതീ ഏത്ഥ, ഫുട്ഠേന പരിദീപിതാ;
വായോകസിണമേവേത്ഥ, ദിട്ഠഫുട്ഠേന ഗയ്ഹതി.

൨൯൦. സുതേനേവ ഗഹേതബ്ബാ, സേസാ അട്ഠാരസാപി ച;
ഉപേക്ഖാ അപ്പമഞ്ഞാ ച, അരൂപാ ചേവ പഞ്ചിമേ.

൨൯൧. ആദിതോവ ഗഹേതബ്ബാ, ന ഹോന്തീതി പകാസിതാ;
പഞ്ചതിംസാവസേസാനി, ഗഹേതബ്ബാനി ആദിതോ.

൨൯൨. കമ്മട്ഠാനേസു ഹേതേസു, ആകാസകസിണം വിനാ;
കസിണാ നവ ഹോന്തേ ച, അരൂപാനം തു പച്ചയാ.

൨൯൩. ദസാപി കസിണാ ഹോന്തി, അഭിഞ്ഞാനം തു പച്ചയാ;
തയോ ബ്രഹ്മവിഹാരാപി, ചതുക്കസ്സ ഭവന്തി തു.

൨൯൪. ഹേട്ഠിമം ഹേട്ഠിമാരുപ്പം, ഉപരൂപരിമസ്സ ഹി;
തഥാ ചതുത്ഥമാരുപ്പം, നിരോധസ്സാതി ദീപിതം.

൨൯൫. സബ്ബാനി ച പനേതാനി, ചത്താലീസവിധാനി തു;
വിപസ്സനാഭവസമ്പത്തി-സുഖാനം പച്ചയാ സിയും.

൨൯൬. കമ്മട്ഠാനം ഗഹേത്വാന, ആചരിയസ്സ സന്തികേ;
വസന്തസ്സ കഥേതബ്ബം, ആഗതസ്സാഗതക്ഖണേ.

൨൯൭. ഉഗ്ഗഹേത്വാ പനഞ്ഞത്ര, ഗന്തുകാമസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
നാതിസങ്ഖേപവിത്ഥാരം, കഥേതബ്ബം തു തേനപി.

കമ്മട്ഠാനം ഗഹേത്വാന, സമ്മട്ഠാനം മനോഭുനോ;
അട്ഠാരസഹി ദോസേഹി, നിച്ചം പന വിവജ്ജിതേ.

അനുരൂപേ വിഹാരസ്മിം, വിഹാതബ്ബം തു ഗാമതോ;
നാതിദൂരേ നച്ചാസന്നേ, സിവേ പഞ്ചങ്ഗസംയുതേ.

ഖുദ്ദകോ പലിബോധോപി, ഛിന്ദിതബ്ബോ പനത്ഥി ചേ;
ദീഘാ കേസാ നഖാ ലോമാ, ഛിന്ദിതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

ചീവരം രജിതബ്ബം തം, കിലിട്ഠം തു സചേ സിയാ;
സചേ പത്തേ മലം ഹോതി, പചിതബ്ബോവ സുട്ഠു സോ.

അച്ഛിന്നപലിബോധേന , പച്ഛാ തേന ച ഭിക്ഖുനാ;
പവിവിത്തേ പനോകാസേ, വസന്തേന യഥാസുഖം.

ഖജ്ജേത്വാ മത്തികം നീലം, പീതം സേതഞ്ച ലോഹിതം;
സണ്ഹായാരുണവണ്ണായ, മത്തികായ മനോരമം.

കത്തബ്ബം കസിണജ്ഝാനം, പത്തുകാമേന ധീമതാ;
സേനാസനേ വിവിത്തസ്മിം, ബഹിദ്ധാ വാപി താദിസേ.

പടിച്ഛന്നേ പനട്ഠാനേ, പബ്ഭാരേ വാ ഗുഹന്തരേ;
സംഹാരിമം വാ കാതബ്ബം, തം തത്രട്ഠകമേവ വാ.

സംഹാരിമം കരോന്തേന, ദണ്ഡകേസു ചതൂസ്വപി;
ചമ്മം വാ കടസാരം വാ, ദുസ്സപത്തമ്പി വാ തഥാ.

ബന്ധിത്വാ തഥാ കാതബ്ബം, മത്തികായ പമാണതോ;
ഭൂമിയം പത്ഥരിത്വാ ച, ഓലോകേതബ്ബമേവ തം.

തത്രട്ഠം ഭൂമിയം വട്ടം, ആകോടിത്വാന ഖാണുകേ;
വല്ലീഹി തം വിനന്ധിത്വാ, കാതബ്ബം കണ്ണികം സമം.

വിത്ഥാരതോ പമാണേന, വിദത്ഥിചതുരങ്ഗുലം;
വട്ടം വത്തതി തം കാതും, വിവട്ടം പന മിച്ഛതാ.

ഭേരീതലസമം സാധു, കത്വാ കസിണമണ്ഡലം;
സമ്മജ്ജിത്വാന തം ഠാനം, ന്ഹത്വാ ആഗമ്മ പണ്ഡിതോ.

ഹത്ഥപാസപമാണസ്മിം, തമ്ഹാ കസിണമണ്ഡലാ;
പദേസേ തു സുപഞ്ഞത്തേ, ആസനസ്മിം സുഅത്ഥതേ.

ഉച്ചേ തത്ഥ നിസീദിത്വാ, വിദത്ഥിചതുരങ്ഗുലേ;
ഉജുകായം പണിധായ, കത്വാ പരിമുഖം സതിം.

കാമേസ്വാദീനവം ദിസ്വാ, നേക്ഖമ്മം ദട്ഠു ഖേമതോ;
പരമം പീതിപാമോജ്ജം, ജനേത്വാ രതനത്തയേ.

“ഭാഗീ അസ്സമഹം അദ്ധാ, ഇമായ പടിപത്തിയാ;
പവിവേകസുഖസ്സാ”തി, കത്വാ ഉസ്സാഹമുത്തമം.

ആകാരേന സമേനേവ, ഉമ്മീലിത്വാന ലോചനം;

നിമിത്തം ഗണ്ഹതാ സാധു, ഭാവേതബ്ബം പുനപ്പുനം.

൨൫൬. ന വണ്ണോ പേക്ഖിതബ്ബോ സോ, ദട്ഠബ്ബം ന ച ലക്ഖണം;
വണ്ണം പന അമുഞ്ചിത്വാ, ഉസ്സദസ്സ വസേന ഹി.

൨൫൭. ചിത്തം പണ്ണത്തിധമ്മസ്മിം, ഠപേത്വേകഗ്ഗമാനസോ;
"പഥവീ പഥവി"ച്ചേവം, വത്വാ ഭാവേയ്യ പണ്ഡിതോ.

൨൫൮. പഥവീ മേദനീ ഭൂമി, വസുധാ ച വസുന്ധരാ;
ഏവം പഥവിനാമേസു, ഏകം വത്തുമ്പി വട്ടതി.

൨൫൯. ഉമ്മീലിത്വാ നിമീലിത്വാ, ആവജ്ജേയ്യ പുനപ്പുനം;
യാവുഗ്ഗഹനിമിത്തം തു, നുപ്പജ്ജതി ച താവ സോ.

൨൬൦. ഏവം ഭാവയതോ തസ്സ, പുന ഏകഗ്ഗചേതസോ;
യദാ പന നിമീലേത്വാ, ആവജ്ജന്തസ്സ യോഗിനോ.

൨൬൧. യഥാ ഉമ്മീലിതേകാലേ, തഥാപാഥം തു യാതി ചേ;
തദുഗ്ഗഹനിമിത്തം ത-മുപ്പന്നന്തി പവുച്ചതി.

൨൬൨. നിമിത്തേ പന സഞ്ജാതേ, തതോ പഭുതി യോഗിനാ;
നിസീദിതബ്ബം നോ ചേവം, തസ്മിം ഠാനേ വിജാനതാ.

൨൬൩. അത്തനോ വസനട്ഠാനം, പവിസിത്വാന ധീമതാ;
തേന തത്ഥ നിസിന്നേന, ഭാവേതബ്ബം യഥാസുഖം.

൨൬൪. പപഞ്ചപരിഹാരത്ഥം, പാദാനം പന ധോവനേ;
തസ്സേകതലികാ ദ്വേ ച, ഇച്ഛിതബ്ബാ ഉപാഹനാ.

൨൬൫. സമാധിതരുണോ തസ്സ, അസപ്പായേന കേനചി;
സചേ നസ്സതി തം ഠാനം, ഗന്ത്വാവാദായ തം പന.

൨൬൬. പീഠേ സുഖനിസിന്നേന, ഭാവേതബ്ബം പുനപ്പുനം;
സമന്നാഹരിതബ്ബഞ്ച, കരേ തക്കാഹതമ്പി ച.

൨൬൭. നിമിത്തം പന തം ഹിത്വാ, ചിത്തം ധാവതി ചേ ബഹി;
നിവാരേത്വാ നിമിത്തസ്മിം, ഠപേതബ്ബം തു മാനസം.

൨൬൮. യത്ഥ യത്ഥ നിസീദിത്വാ, തമിച്ഛതി തപോധനോ;
തത്ഥ തത്ഥ ദിവാരത്തിം, തസ്സുപട്ഠാതി ചേതസോ.

൨൬൯. ഏവം തസ്സ കരോന്തസ്സ, അനുപുബ്ബേന യോഗിനോ;
വിക്ഖമ്ഭന്തി ച സബ്ബാനി, പഞ്ച നീവരണാനിപി.

൨൭൦. സമാധിയതി ചിത്തമ്പി, ഉപചാരസമാധിനാ;
പടിഭാഗനിമിത്തമ്പി, ഉപ്പജ്ജതി ച യോഗിനോ.

൨൭൧. കോ പനായം വിസേസോ ഹി, ഇമസ്സ പുരിമസ്സ വാ;
ഥവികാ നീഹതാദാസ-മണ്ഡലം വിയ മജ്ജിതം.

൨൭൨. മേഘതോ വിയ നിക്ഖന്തം, സമ്പുണ്ണചന്ദമണ്ഡലം;
പടിഭാഗനിമിത്തം തം, ബലാകാ വിയ തോയദേ.

വ്യ൭൩. തദുഗ്ഗഹനിമിത്തം തം, പദാലേത്വാവ നിഗ്ഗതം;
തതോധികതരം സുദ്ധം, ഹുത്വാപട്ഠാതി തസ്സ തം.

വ്യ൭൪. അനുസണ്ഠാനവന്തഞ്ച, വണ്ണവന്തം ന ചേവ തം;
ഉപട്ഠാകാരമത്തം തം, പഞ്ഞജം ഭാവനാമയം.

വ്യ൭൫. പടിഭാഗേ സമുപ്പന്നേ, നിമിത്തേ ഭാവനാമയേ;
ഹോന്തി വിക്ഖമ്ഭിതാനേവ, പഞ്ച നീവരണാനിപി.

വ്യ൭൬. കിലേസാ സന്നിസിന്നാവ, യുത്തയോഗസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
ചിത്തം സമാഹിതംയേവ, ഉപചാരസമാധിനാ.

വ്യ൭൭. ആകാരേഹി പന ദ്വീഹി, സമാധിയതി മാനസം;
ഉപചാരക്ഖണേ തസ്സ, പടിലാഭേ സമാധിനോ.

വ്യ൭൮. നീവാരണപ്പഹാനേന , ഉപചാരക്ഖണേ തഥാ;
അങ്ഗാനം പാതുഭാവേന, പടിലാഭക്ഖണേ പന.

വ്യ൭൯. ദ്വിന്നം പന സമാധീനം, കിം നാനാകരണം പന;
അങ്ഗാനി ഥാമജാതാനി, ഉപചാരക്ഖണേന ച.

വ്യ൮൦. അപ്പനായ പനങ്ഗാനി, ഥാമജാതാനി ജായരേ;
തസ്മാ തം അപ്പനാചിത്തം, ദിവസമ്പി പവത്തതി.

വ്യ൮൧. പല്ലങ്കേന ച തേനേവ, വഡ്ഢേത്വാ തം നിമിത്തകം;
അപ്പനം അധിഗന്തും സോ, സക്കോതി യദി സുന്ദരം.

വ്യ൮൨. നോ ചേ സക്കോതി സോ തേന,
തം നിമിത്തം തു യോഗിനാ;
ചക്കവത്തിയ ഗബ്ഭോവ,
രതനം വിയ ദുല്ലഭം.

വ്യ൮൩. സതതം അപ്പമത്തേന, രക്ഖിതബ്ബം സതീമതാ;
നിമിത്തം രക്ഖതോ ലദ്ധം, പരിഹാനി ന വിജ്ജതി.

വ്യ൮൪. ആരക്ഖണേ അസന്തമ്ഹി, ലദ്ധം ലദ്ധം വിനസ്സതി;
രക്ഖിതബ്ബം ഹി തസ്മാ തം, തത്രായം രക്ഖണാവിധി.

വ്യ൮൫. ആവാസോ ഗോചരോ ഭസ്സം, പുഗ്ഗലോ ഭോജനം ഉതു;
ഇരിയാപഥോതി സത്തേതേ, അസപ്പായേ വിവജ്ജയേ.

വ്യ൮൬. സപ്പായേ സത്ത സേവേയ്യ, ഏവഞ്ഹി പടിപജ്ജതോ;
ന ചിരേനേവ കാലേന, ഹോതി ഭിക്ഖുസ്സ അപ്പനാ.

വ്യ൮൭. യസ്സപ്പനാ ന ഹോതേവ, ഏവമ്പി പടിപജ്ജതോ;
അപ്പനായ ച കോസല്ലം, സമ്മാ സമ്പാദയേ ബുധോ.

വ്യ൮൮. അപ്പനായ ഹി കോസല്ല-മിദം ദസവിധം ഇധ;
ഗന്ഥവിത്ഥാരഭീതേന, മയാ വിസ്സജ്ജിതന്തി ച.

വ്യ൮൯. ഏവഞ്ഹി സമ്പാദയതോ, അപ്പനാകോസല്ലം പന;
പടിലദ്ധേ നിമിത്തസ്മിം, അപ്പനാ സമ്പവത്തതി.

൯൦. ഏവമ്പി പടിപന്നസ്സ, സചേ സാ നപ്പവത്തതി;
തഥാപി ന ജഹേ യോഗം, വായമേഥേവ പണ്ഡിതോ.

൯൧. ചിത്തപ്പവത്തിആകാരം , തസ്മാ സല്ലക്ഖയം ബുധോ;
സമതം വീരിയസ്സേവ, യോജയേഥ പുനപ്പുനം.

൯൨. ഈസകമ്പി ലയം യന്തം, പഗ്ഗണ്ഹേഥേവ മാനസം;
അച്ചാരദ്ധം നിസേധേത്വാ, സമമേവ പവത്തയേ.

൯൩. ലീനതുദ്ധതഭാവേഹി, മോചയിത്വാന മാനസം;
പടിഭാഗനിമിത്താഭി-മുഖം തം പടിപാദയേ.

൯൪. ഏവം നിമിത്താഭിമുഖം, പടിപാദയതോ പന;
ഇദാനേവപ്പനാ തസ്സ, സാ സമിജ്ഝിസ്സതീതി ച.

൯൫. ഭവങ്ഗം പന പച്ഛിജ്ജ, പഥവീകസിണം തഥാ;
തദേവാരമ്മണം കത്വാ, മനോദ്വാരമ്ഹി യോഗിനോ.

൯൬. ജായതേവജ്ജനം ചിത്തം, തത്രേവാരമ്മണേ തതോ;
ജവനാനി ച ജായന്തേ, തസ്സ ചത്താരി പഞ്ച വാ.

൯൭. അവസാനേ പനേകം തു, രൂപാവചരികം ഭവേ;
തക്കാദയോ പനഞ്ഞേഹി, ഭവന്തി ബലവത്തരാ.

൯൮. അപ്പനാചേതസോ താനി, പരികമ്മോപചാരതോ;
വുച്ചന്തി പരികമ്മാനി, ഉപചാരാനി ചാതിപി.

൯൯. അപ്പനായാനുലോമത്താ , അനുലോമാനി ഏവ ച;
യം തം സബ്ബന്തിമം ഏത്ഥ, ഗോത്രഭൂതി പവുച്ചതി.

൧൦൦. ഗഹിതാഗഹണേനേത്ഥ, പരികമ്മപ്പനാദികം;
ദുതിയം ഉപചാരം തം, തതിയം അനുലോമകം.

൧൦൧. ചതുത്ഥം ഗോത്രഭു ദിട്ഠം, പഞ്ചമം അപ്പനാമനോ;
പഠമം ഉപചാരം വാ, ദുതിയം അനുലോമകം.

൧൦൨. തതിയം ഗോത്രഭു ദിട്ഠം, ചതുത്ഥം അപ്പനാമനോ;
ചതുത്ഥം പഞ്ചമം വാതി, അപ്പേതി ന തതോ പരം.

൧൦൩. ഛട്ഠേ വാ സത്തമേ വാപി, അപ്പനാ നേവ ജായതി;
ആസന്നത്താ ഭവങ്ഗസ്സ, ജവനം പതി താവദേ.

൧൦൪. പുരിമേഹാസേവനം ലദ്ധാ, ഛട്ഠം വാ സത്തമമ്പി വാ;
അപ്പേതീതി പനേത്ഥാഹ, **ഗോദത്തോ** ആഭിധമ്മികോ.

൧൦൫. ധാവന്തോ ഹി യഥാ കോചി,
നരോ ഛിന്നതടാമുഖോ;
ഠാതുകാമോ പരിയന്തേ,
ഠാതും സക്കോതി നേവ സോ.

൧൦൬. ഏവമേവ പനച്ഛട്ഠേ, സത്തമേ വാപി മാനസോ;
ന സക്കോതീതി അപ്പേതും, വേദിതബ്ബം വിഭാവിനാ.

൩൦൭. ഏകചിത്തക്ഖണായേവ, ഹോതായം അപ്പനാ പന;
തതോ ഭവങ്ഗപാതോവ, ഹോതീതി പരിദീപിതം.

൩൦൮. തതോ ഭവങ്ഗം ഛിന്ദിത്വാ, പച്ചവേക്ഖണഹേതുകം;
ആവജ്ജനം തതോ ഝാന-പച്ചവേക്ഖണമാനസം.

൩൦൯. കാമച്ഛന്ദോ ച ബ്യാപാദോ, ഥിനമിദ്ധഞ്ച ഉദ്ധതോ;
കുക്കുച്ചം വിചികിച്ഛാ ച, പഹീനാ പഞ്ചിമേ പന.

൩൧൦. വിതക്കേന വിചാരേന, പീതിയാ ച സുഖേന ച;
ഏകഗ്ഗതായ സംയുത്തം, ഝാനം പഞ്ചങ്ഗികം ഇദം.

൩൧൧. നാനാവിസയലുദ്ധസ്സ , കാമച്ഛന്ദവസാ പന;
ഇതോ ചിതോ ഭമന്തസ്സ, വനേ മക്കടകോ വിയ.

൩൧൨. ഏകസ്മിം വിസയേയേവ, സമാധാനേവ ചേതസോ;
''സമാധി കാമച്ഛന്ദസ്സ, പടിപക്ഖോ''തി വുച്ചതി.

൩൧൩. പാമോജ്ജഭാവതോ ചേവ, സീതലത്താ സഭാവതോ;
''ബ്യാപാദസ്സ തതോ പീതി, പടിപക്ഖാ''തി ഭാസിതാ.

൩൧൪. സവിപ്ഫാരികഭാവേന, നേക്ഖമ്മാദിപവത്തിതോ;
''വിതക്കോ ഥിനമിദ്ധസ്സ, പടിപക്ഖോ''തി വണ്ണിതോ.

൩൧൫. അവൂപസന്തഭാവസ്സ, സയഞ്ചേവാതിസന്തതോ;
''സുഖം ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ച-ദ്വയസ്സ പടിപക്ഖകം''.

൩൧൬. മതിയാ അനുരൂപത്താ, ''അനുമജ്ജനലക്ഖണോ;
വിചാരോ വിചികിച്ഛായ, പടിപക്ഖോ''തി ദീപിതോ.

൩൧൭. പഞ്ചങ്ഗവിപ്പയുത്തം തം, ഝാനം പഞ്ചങ്ഗസംയുതം;
സിവം തിവിധകല്യാണം, ദസലക്ഖണസംയുതം.

൩൧൮. ഏവഞ്ചാധിഗതം ഹോതി, പഠമം തേന യോഗിനാ;
സുചിരട്ഠിതികാമേന, തസ്സ ഝാനസ്സ സബ്ബസോ.

൩൧൯. തം സമാപജ്ജിതബ്ബം തു, വിസോധേത്വാന പാപകേ;
തം സമാപജ്ജതോ തസ്സ, സുചിരട്ഠിതികം ഭവേ.

൩൨൦. ചിത്തഭാവനവേപുല്ലം, പത്ഥയന്തേന ഭിക്ഖുനാ;
പടിഭാഗനിമിത്തം തം, വഡ്ഢേതബ്ബം യഥാക്കമം.

൩൨൧. വഡ്ഢനാഭൂമിയോ ദ്വേ ച, ഉപചാരഞ്ച അപ്പനാ;
ഉപചാരമ്പി വാ പത്വാ, വഡ്ഢേതും തഞ്ച വത്തതി.

൩൨൨. അപ്പനം പന പത്വാ വാ, തത്രായം വഡ്ഢനക്കമോ;
കസിതബ്ബം യഥാഠാനം, പരിച്ഛിന്ദതി കസ്സകോ.

൩൨൩. യോഗിനാ ഏവമേവമ്പി, അങ്ഗുലദ്വങ്ഗുലാദിനാ;
പരിച്ഛിജ്ജ പരിച്ഛിജ്ജ, വഡ്ഢേതബ്ബം യഥിച്ഛകം.

൩൨൪. പത്തേപി പഠമേ ഝാനേ, ആകാരേഹിപി പഞ്ചഹി;

സുചിണ്ണവസിനാ തേന, ഭവിതബ്ബം തപസ്സിനാ.

൯൨൪. ആവജ്ജനം സമാപത്തി, അധിട്ഠാനേസു തീസു ച;
വുട്ഠാനപച്ചവേക്ഖാസു, വസിതാ പഞ്ച ഭാസിതാ.

൯൨൫. ആവജ്ജിത്വാ അധിട്ഠിത്വാ, സമാപജ്ജ പുനപ്പുനം;
വുട്ഠിത്വാ പച്ചവേക്ഖിത്വാ, വസിതാ പഞ്ച സാധയേ.

൯൨൬. പഠമേ അവസിപത്തേ, ദുതിയം യോ പനിച്ഛതി;
ഉഭതോ ഭട്ഠോഭവേ യോഗീ, പഠമാ ദുതിയാപി ച.

൯൨൭. കാമസ്സഹഗതാ സഞ്ഞാ, മനക്കാരാ ചരന്തി ചേ;
പമാദയോഗിനോ ഝാനം, ഹോതി തം ഹാനഭാഗിയം.

൯൨൮. ഠിതി സന്തിട്ഠതേ തസ്മിം, സന്താ തദനുധമ്മതാ;
മന്ദസ്സ യോഗിനോ ഝാനം, ഹോതി തം ഠിതിഭാഗിയം.

൯൨൯. അതക്കസഹിതാ സഞ്ഞാ, മനക്കാരാ ചരന്തി ചേ;
അപ്പമത്തസ്സ തം ഝാനം, വിസേസഭാഗിയം സിയാ.

൯൩൦. നിബ്ബിദാസംയുതാ സഞ്ഞാ, മനക്കാരാ ചരന്തി ചേ;
നിബ്ബേധഭാഗിയം ഝാനം, ഹോതീതി പരിദീപിതം.

൯൩൧. തസ്മാ പഞ്ചസു ഏതേസു, സുചിണ്ണവസിനാ പന;
പഠമാ പഗുണതോ ഝാനാ, വുട്ഠായ വിധിനാ തതോ.

൯൩൨. യസ്മാ അയം സമാപത്തി, ആസന്നാകുസലാരികാ;
ഥൂലത്താ തക്കചാരാനം, തതോയം അങ്ഗദുബ്ബലാ.

൯൩൩. ഇതി ആദീനവം ദിസ്വാ, പഠമേ പന യോഗിനാ;
ദുതിയം സന്തതോ ഝാനം, ചിന്തയിത്വാന ധീമതാ.

൯൩൪. നികന്തിം പരിയാദായ, ഝാനസ്മിം പഠമേ പുന;
ദുതിയാധിഗമത്ഥായ, കാതബ്ബോ ഭാവനക്കമോ.

൯൩൫. അഥസ്സ പഠമജ്ഝാനാ, വുട്ഠായ വിധിനാ യദാ;
സതസ്സ സമ്പജാനസ്സ, ഝാനങ്ഗം പച്ചവേക്ഖതോ.

൯൩൬. ഥൂലതോ തക്കചാരാ ഹി, ഉപതിട്ഠന്തി യോഗിനോ;
സേസമങ്ഗത്തയം തസ്സ, സന്തമേവോപതിട്ഠതി.

൯൩൭. ഥൂലങ്ഗാനം പഹാനായ, തദാ തസ്സ ച യോഗിനോ;
സന്തങ്ഗപടിലാഭായ, നിമിത്തം തു തദേവ ച.

൯൩൮. “പഥവീ പഥവി”ച്ചേവം, കരോതോ മനസാ പുന;
ഇദാനി ദുതിയജ്ഝാന-മുപ്പജ്ജിസ്സതി തം ഇതി.

൯൩൯. ഭവങ്ഗം പന പച്ഛിജ്ജ, പഥവീകസിണം പന;
തദേവാരമ്മണം കത്വാ, മനോദ്വാരമ്ഹി യോഗിനോ.

൯൪൦. ജായതാവജ്ജനം ചിത്തം, തസ്മിം ആരമ്മണേ തതോ;
ജവനാനി ഹി ജായന്തേ, തസ്സ ചത്താരി പഞ്ച വാ.

൯൪൨. അവസാനേ പനേകമ്പി, തേസം ജവനചേതസം;
രൂപാവചരികം ഹോതി, ദുതിയജ്ഝാനമാനസം.

൯൪൩. സമ്പസാദനമജ്ഝത്തം, പീതിയാ ച സുഖേന ച;
ഏകഗ്ഗതായ സംയുത്തം, ഝാനം ഹോതി തിവങ്ഗികം.

൯൪൪. ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനേവ, സേസം സമുപലക്ഖയേ;
ഏവം ദുവങ്ഗഹീനം തു, തീഹി അങ്ഗേഹി സംയുതം.

൯൪൫. ഝാനം തിവിധകല്യാണം, ദസലക്ഖണസംയുതം;
ദുതിയാധിഗതം ഹോതി, ഭിക്ഖുനാ ഭാവനാമയം.

൯൪൬. ദുതിയാധിഗതേ ഝാനേ, ആകാരേഹി ച പഞ്ചഹി;
സുചിണ്ണവസിനാ ഹുത്വാ, ദുതിയേപി സതീമതാ.

൯൪൭. തസ്മാ പഗുണതോ ഝാനാ, വുട്ഠായ ദുതിയാ പുന;
ആസന്നതക്കചാരാരി, സമാപത്തി അയം ഇതി.

൯൪൮. പീതിയാ പിയതോ തസ്സ, ചേതസോ ഉപ്പിലാപനം;
പീതിയാ പന ഥൂലത്താ, തതോയം അങ്ഗദുബ്ബലാ.

൯൪൯. അഥ ആദീനവം ദിസ്വാ, തതിയേ സന്തതോ പന;
നികന്തിം പരിയാദായ, ഝാനസ്മിം ദുതിയേ പുന.

൯൫൦. തതിയാധിഗമത്ഥായ, കാതബ്ബോ ഭാവനക്കമോ;
അഥസ്സ ദുതിയജ്ഝാനാ, വുട്ഠായ ച യദാ പന.

൯൫൧. സതസ്സ സമ്പജാനസ്സ, ഝാനങ്ഗം പച്ചവേക്ഖതോ;
ഥൂലതോ പീതുപട്ഠാതി, സുഖാദി സന്തതോ പന.

൯൫൨. ഥൂലങ്ഗാനം പഹാനായ, തദാ തസ്സ ച യോഗിനോ;
സന്തങ്ഗപടിലാഭായ, നിമിത്തം തു തദേവ ച.

൯൫൩. ''പഥവീ പഥവി''ച്ചേവം, കരോതോ മനസാ പുന;
ഇദാനി തതിയം ഝാന-മുപ്പജ്ജിസ്സതി തം ഇതി.

൯൫൪. തവങ്ഗം മനുപച്ഛിജ്ജ, പഥവീകസിണം പന;
തദേവാരമ്മണം കത്വാ, മനോദ്വാരമ്ഹി യോഗിനോ.

൯൫൫. ജായതാവജ്ജനം ചിത്തം, തസ്മിം ആരമ്മണേ തതോ;
ജവനാനി ച ജായന്തേ, തസ്സ ചത്താരി പഞ്ച വാ.

൯൫൬. അവസാനേ പനേകം തു, തേസം ജവനചേതസം;
രൂപാവചരികം ഹോതി, തതിയജ്ഝാനമാനസം.

൯൫൭. സതിയാ സമ്പജഞ്ഞേന, സമ്പന്നം തു സുഖേന ച;
ഏകഗ്ഗതായ സംയുത്തം, ദുവങ്ഗം തതിയം മതം.

൯൫൮. ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനേവ, സേസം സമുപലക്ഖയേ;
ഏവമേകങ്ഗഹീനം തു, ദ്വീഹി അങ്ഗേഹി സംയുതം.

൯൫൯. ഝാനം തിവിധകല്യാണം, ദസലക്ഖണസംയുതം;

തതിയാധിഗതം ഹോതി, ഭിക്ഖുനാ ഭാവനാമയം.

൯൦൦. തതിയാധിഗതേ ഝാനേ, ആകാരേഹി ച പഞ്ചഹി;
സുചിണ്ണവസിനാ ഹുത്വാ, തസ്മിം പന സതീമതാ.

൯൦൧. തസ്മാ പഗുണതോ ഝാനാ, വുട്ഠായ തതിയാ പുന;
ആസന്നപീതിദോസാ ഹി, സമാപത്തി അയന്തി ച.

൯൦൨. യദേവചേത്ഥ ആഭോഗോ, സുഖമിച്ചേവ ചേതസോ;
ഏവം സുഖസ്സ ഥൂലത്താ, ഹോതായം അങ്ഗദുബ്ബലാ.

൯൦൩. ഇതി ആദീനവം ദിസ്വാ, ഝാനസ്മിം തതിയേ പുന;
ചതുത്ഥം സന്തതോ ദിസ്വാ, ചേതസാ പന യോഗിനാ.

൯൦൪. നികന്തിം പരിയാദായ, ഝാനസ്മിം തതിയേ പുന;
ചതുത്ഥാധിഗമത്ഥായ, കാതബ്ബോ ഭാവനക്കമോ.

൯൦൫. അഥസ്സ തതിയജ്ഝാനാ, വുട്ഠായ ഹി യദാ പന;
സതസ്സ സമ്പജാനസ്സ, ഝാനങ്ഗം പച്ചവേക്ഖതോ.

൯൦൬. ഥൂലതോ തസ്സുപട്ഠാതി, സുഖം തം മാനസം തതോ;
ഉപേക്ഖാ സന്തതോ തസ്സ, ചിത്തസ്സേകഗ്ഗതാപി ച.

൯൦൭. ഥൂലങ്ഗസ്സ പഹാനായ, സന്തങ്ഗസ്സൂപലദ്ധിയാ;
തദേവ ച നിമിത്തഞ്ഹി, ‘‘പഥവീ പഥവീ’’തി ച.

൯൦൮. കരോതോ മനസാ ഏവ, പുനപ്പുനഞ്ച യോഗിനോ;
ചതുത്ഥം പനിദം ഝാനം, ഉപ്പജ്ജിസ്സതി തം ഇതി.

൯൦൯. ഭവങ്ഗം പനുപച്ഛിജ്ജ, പഥവീകസിണം തഥാ;
തദേവാരമ്മണം കത്വാ, മനോദ്വാരമ്ഹി യോഗിനോ.

൯൧൦. ജായതാവജ്ജനം ചിത്തം, തസ്മിം ആരമ്മണേ തതോ;
ജവനാനി ച ജായന്തേ, തസ്സ ചത്താരി പഞ്ച വാ.

൯൧൧. അവസാനേ പനേകം തു, തേസം ജവനചേതസം;
രൂപാവചരികം ഹോതി, ചതുത്ഥജ്ഝാനമാനസം.

൯൧൨. ഏകങ്ഗവിപ്പഹീനം തു, ദ്വീഹി അങ്ഗേഹി യോഗതോ;
ചതുത്ഥം പനിദം ഝാനം, ദുവങ്ഗന്തി പവുച്ചതി.

൯൧൩. ഏവം തിവിധകല്യാണം, ദസലക്ഖണസംയുതം;
ചതുത്ഥാധിഗതം ഹോതി, ഭിക്ഖുനാ ഭാവനാമയം.

൯൧൪. യസ്മാ സുഖമുപേക്ഖായ, ന ഹോതാസേവനം പന;
ഉപേക്ഖാസഹഗതാനേവ, ജവനാനി ജവന്തി ച.

൯൧൫. ഉപേക്ഖാസഹഗതം തസ്മാ, ചതുത്ഥം സമുദീരിതം;
അയമേത്ഥ വിസേസോ ഹി, സേസം വുത്തനയം പന.

൯൧൬. യം ചതുക്കനയേ ഝാനം, ദുതിയം തം ദ്വിധാ പന;
കത്വാന പഞ്ചകനയേ, ദുതിയം തതിയം കതം.

൯൭൬. ദുതിയം തം ചതുത്ഥഞ്ച, ചതുത്ഥം പഞ്ചമം ഇധ;
പഠമം പഠമംയേവ, അയമേത്ഥ വിസേസതാ.

൯൭൭. ഏവമേത്താവതാ വുത്താ, നാതിസങ്ഖേപതോ മയാ;
നാതിവിത്ഥാരതോ ചായം, രൂപാവചരഭാവനാ.

൯൭൮. സുമധുരവരതരവചനോ, കം നു ജനം നേവ രഞ്ജയതി;
അതിനിസിതവിസദബുദ്ധി-പസാദജന വേദനീയോയം.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ രൂപാവചരസമാധിഭാവനാനിദ്ദേസോ

നാമ ചുദ്ദസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൫. പന്നരസമോ പരിച്ഛേദോ

അരൂപാവചരസമാധിഭാവനാനിദ്ദേസോ

൯൮൦. രൂപാരൂപമതീതേന , രൂപാരൂപാദിവേദിനാ;
യാനി ചാരൂപപുഞ്ഞാനി, സരൂപേനീരിതാനി തു.

൯൮൧. തേസം ദാനി പവക്ഖാമി, ഭാവനാനയമുത്തമം;
യോഗാവചരഭിക്ഖൂനം, ഹിതത്ഥായ സമാസതോ.

൯൮൨. ''രൂപേ ഖോ വിജ്ജമാനസ്മിം, ദണ്ഡാദാനാദയോ സിയും;
അനേകാപി പനാബാധാ, ചക്ഖുരോഗാദയോ''ഇതി.

൯൮൩. രൂപേ ആദീനവം ദിസ്വാ, രൂപേ നിബ്ബിന്ദമാനസോ;
തസ്സാതിക്കമനത്ഥായ, അരൂപം പടിപജ്ജതി.

൯൮൪. യസ്മാ കസിണരൂപാപി, സോ നിബ്ബിജ്ജ വിസാരദോ;
അപക്കമിതുകാമോ ച, സൂകരാഭിഹതോവ സാ.

൯൮൫. ചതുത്ഥേ പന ഝാനസ്മിം, ഹുത്വാ ചിണ്ണവസീ വസീ;
ചതുത്ഥജ്ഝാനതോ ധീമാ, വുട്ഠായ വിധിനാ പുന.

൯൮൬. കരോതി പനിദം ചിത്തം, രൂപമാരമ്മണം യതോ;
ആസന്നസോമനസ്സഞ്ച, ഥൂലസന്തവിമോക്ഖതോ.

൯൮൭. ഇതി ആദീനവം ദിസ്വാ, ചതുത്ഥേ തത്ഥ സബ്ബസോ;
നികന്തിം പരിയാദായ, പഠമാരുപ്പഞ്ച സന്തതോ.

൯൮൮. ചക്കവാളപരിയന്തം, യത്തകം വാ പനിച്ഛതി;
തത്തകം പത്ഥരിത്വാന, ഫുട്ഠോകാസഞ്ച തേന തം.

൯൮൯. ആകാസോ ഇതി വാനന്തോ,
ആകാസോ ഇതി വാ പുന;
മനസാ ഹി കരോന്തോവ,
ഉഗ്ഘാടേതി പവുച്ചതി.

൯൯൦. ഉഗ്ഘാടേന്തോ ഹി കസിണം, ന സംവേല്ലേതി തം പന;
ന ചുദ്ധരതി സോ യോഗീ, പൂവം വിയ കപാലതോ.

൯൯൧. കേവലം പന തം നേവ, ആവജ്ജതി ന പേക്ഖതി;
നാവജ്ജന്തോ നപേക്ഖന്തോ, ഉഗ്ഘാടേതി ഹി നാമസോ.

൯൯൨. കസിണുഗ്ഘാടിമാകാസം , നിമിത്തം പന തംവ സോ;
ആകാസോ ഇതി ചിത്തേന, ആവജ്ജതി പുനപ്പുനം.

൯൯൩. ആവജ്ജതോ ഹി തസ്സേവം,
കരോതോ തക്കാഹതമ്പി ച;
പഞ്ച നീവരണാ തസ്സ,
വിക്ഖമ്ഭന്തി ഹി സബ്ബസോ.

൩൯൩. ആസേവതി ച ഭാവേതി, തം നിമിത്തം പുനപ്പുനം;
കരോതോ പന തസ്സേവ, സന്തചിത്തസ്സ യോഗിനോ.

൩൯൪. തത്രാകാസേ പനാപ്പേതി, പഠമാരുപ്പമാനസം;
ഇധാപി പുരിമേ ഭാഗേ, തീണി ചത്താരി വാ പന.

൩൯൫. ജവനാനി ഉപേക്ഖായ, സമ്പയുത്താനി ഹോന്തി ഹി;
ചതുത്ഥം പഞ്ചമം വാപി, ഹോതി ആരുപ്പമാനസം.

൩൯൬. പുന ഭാവേതുകാമേന, ദുതിയാരുപ്പമാനസം;
സുചിണ്ണവസിനാ ഹുത്വാ, പഠമാരുപ്പമാനസേ.

൩൯൭. ആസന്നരൂപാവചര-ജ്ഝാനപച്ചത്ഥികന്തി ച;
ദുതിയാരുപ്പചിത്തംവ, ന ച സന്തമിദന്തി ച.

൩൯൮. ഏവമാദീനവം ദിസ്വാ, പഠമാരുപ്പമാനസേ;
നികന്തിം പരിയാദായ, ദുതിയം സന്തതോ പന.

൩൯൯. തമാകാസം ഫരിത്വാന, പവത്തമാനസം പന;
തഞ്ച വിഞ്ഞാണമിച്ചേവം, കത്തബ്ബം മനസാ ബഹും.

൪൦൦. ആവജ്ജനഞ്ച കത്തബ്ബം, തഥാ തക്കാഹതമ്പി ച;
“അനന്ത”ന്തി “അനന്ത”ന്തി, കാതബ്ബം മനസാ നിധ.

൪൦൧. തസ്മിം പന നിമിത്തസ്മിം, വിചാരേന്തസ്സ മാനസം;
ഉപചാരേന തം ചിത്തം, സമാധിയതി യോഗിനോ.

൪൦൨. ആസേവതി ച ഭാവേതി, തം നിമിത്തം പുനപ്പുനം;
തസ്സ ചേവം കരോന്തസ്സ, സതിസമ്പന്നചേതസോ.

൪൦൩. ആകാസം ഫുസവിഞ്ഞാണേ, ദുതിയാരുപ്പമാനസം;
അപ്പേതി അപ്പനാ യസ്മിം, നയോ വുത്തനയോവ സോ.

൪൦൪. ആകാസോയമനന്തോതി, ഏവമാകാസമേവ തം;
ഫരിത്വാ പവത്തവിഞ്ഞാണം, “വിഞ്ഞാണഞ്ച”ന്തി വുച്ചതി.

൪൦൫. മനക്കാരവസേനാപി, അനന്തം പരിദീപിതം;
“വിഞ്ഞാണാനന്ത”മിച്ചേവ, വത്തബ്ബം പനിദം സിയാ.

൪൦൬. അഥ ഭാവേതുകാമേന, തതിയാരുപ്പമാനസം;
സുചിണ്ണവസിനാ ഹുത്വാ, ദുതിയാരുപ്പമാനസേ.

൪൦൭. ആസന്നപഠമാരുപ്പ-ചിത്തപച്ചത്ഥികന്തി ച;
തതിയാരുപ്പചിത്തംവ, ന ച സന്തമിദന്തി ച.

൪൦൮. ഏവമാദീനവം ദിസ്വാ, ദുതിയാരുപ്പമാനസേ;
നികന്തിം പരിയാദായ, തതിയം സന്തതോ പന.

൪൦൯. ഏവം മനസി കത്വാന, കാതബ്ബോ മനസാ പുന;
പഠമാരുപ്പവിഞ്ഞാണാ-ഭാവോ തസ്സേവ സുഞ്ഞതോ.

൪൧൦. തഥ പനാകാസവിഞ്ഞാണം, അകത്വാ മനസാ പുന;

“നത്ഥി നത്ഥീ”തി വാതേന, “സുഞ്ഞം സുഞ്ഞ”ന്തി വാ തതോ.

൬൦൨. ആവജ്ജിതബ്ബമേവഞ്ഹി, കത്തബ്ബം മനസാപി ച;
തക്കാഹതഞ്ച കാതബ്ബം, പുനപ്പുനംവ ധീമതാ.

൬൦൩. തസ്മിം നിമിത്തേ തസ്സേവം, വിചാരേന്തസ്സ മാനസം;
സതി തിട്ഠതി ഭിയ്യോപി, സമാധിയതി മാനസം.

൬൦൪. ആസേവതി ച ഭാവേതി, തം നിമിത്തം പുനപ്പുനം;
തസ്സ ചേവം കരോന്തസ്സ, സതിസമ്പന്നചേതസോ.

൬൦൫. കസിണുഗ്ഘാടിമാകാസം, ഫരിത്വാന സമന്തതോ;
വിഞ്ഞാണസ്സ പവത്തസ്സ, നത്ഥിഭാവേ അഭാവകേ.

൬൦൬. തതിയാരുപ്പവിഞ്ഞാണം,
തം പനാപ്പേതി യോഗിനോ;
അപ്പനായ നയോപേത്ഥ,
ഹോതി വുത്തനയോവ സോ.

൬൦൭. ആകാസഗതവിഞ്ഞാണം, ദുതിയാരുപ്പചക്ഖുനാ;
പസ്സന്തോ വിഹരിത്വാന, “നത്ഥി നത്ഥീ”തിആദിനാ.

൬൦൮. പരികമ്മമനക്കാരേ , തസ്മിം അന്തരഹിതേ പന;
തസ്സാപഗമമത്തംവ, പസ്സന്തോ വസതീ ച സോ.

൬൦൯. സന്നിപാതം യഥാ കോചി, ദിസ്വാ സങ്ഘസ്സ കത്ഥചി;
ഗതേ സങ്ഘേ തു തം ഠാനം, സുഞ്ഞമേവാനുപസ്സതി.

൬൧൦. പുന ഭാവേതുകാമേന, ചതുത്ഥാരുപ്പമാനസം;
സുചിണ്ണവസിനാ ഹുത്വാ, തതിയാരുപ്പമാനസേ.

൬൧൧. ആസന്നദുതിയാരുപ്പ-ചിത്തപച്ചത്ഥികന്തി ച;
ചതുത്ഥാരുപ്പചിത്തംവ, ന ച സന്തമിദന്തി ച.

൬൧൨. ഏവമാദീനവം ദിസ്വാ, തതിയാരുപ്പമാനസേ;
നികന്തിം പരിയാദായ, ചതുത്ഥം സന്തതോ പന.

൬൧൩. ഏവം മനസി കത്വാന, പുന തത്ഥേവ ധീമതോ;
അഭാവാരമ്മണം കത്വാ, സമ്പവത്തമിദം മനോ.

൬൧൪. “സന്തം സന്തമിദം ചിത്ത”-മിച്ചേവം തം പുനപ്പുനം;
ഹോതി ആവജ്ജിതബ്ബഞ്ച, കാതബ്ബം മനസാപി ച.

൬൧൫. തസ്മിം നിമിത്തേ തസ്സേവം, വിചാരേന്തസ്സ മാനസം;
സതി തിട്ഠതി ഭിയ്യോപി, സമാധിയതി മാനസം.

൬൧൬. ആസേവതി ച ഭാവേതി, തം നിമിത്തം പുനപ്പുനം;
തസ്സ ചേവം കരോന്തസ്സ, സതിസമ്പന്നചേതസോ.

൬൧൭. തതിയാരുപ്പസങ്ഖാത-ഖന്ധേസു ച ചതൂസുപി;
ചതുത്ഥാരുപ്പവിഞ്ഞാണം, തം പനാപ്പേതി യോഗിനോ.

൫൦൨൮. അപ്പനായ നയോപേത്ഥ, ഹേട്ഠാ വുത്തനയൂപമോ;
അപിചേത്ഥ വിസേസോയം, വേദിതബ്ബോ വിഭാവിനാ.

൫൦൨൯. ''അഹോ സന്താ വതായ''ന്തി, സമാപത്തി പദിസ്സതി;
യാ പനാഭാവമത്തമ്പി, കത്വാ ഠസ്സതി ഗോചരം.

൫൦൩൦. സന്താരമ്മണതായേവ, ''സന്തായ''ന്തി വിപസ്സതി;
സന്തതോ ചേ മനക്കാരോ, കഥഞ്ച സമതിക്കമോ.

൫൦൩൧. അനാപജ്ജിതുകാമത്താ , ഹോതേവ സമതിക്കമോ;
''സമാപജ്ജാമഹമേത''-മിച്ചാഭോഗോ ന വിജ്ജതി.

൫൦൩൨. സന്തതോ തം കരോന്തോ ഹി, മനസാ സുഖുമം പരം;
അസഞ്ഞം പന ദുബ്ബല്യം, പാപുണാതി മഹഗ്ഗതം.

൫൦൩൩. നേവസഞ്ഞീ ച നാസഞ്ഞീ,
യായ സഞ്ഞായ ഹോതി സോ;

ന കേവലം തു സഞ്ഞാവ,
ഏദിസീ അഥ ഖോ പന.

൫൦൩൪. ഏവമേവ ഭവന്തേത്ഥ, സുഖുമാ വേദനാദയോ;
പത്തമക്ഖനതേലേന, മഗ്ഗസ്മിം ഉദകേന ച.

൫൦൩൫. സാവേതബ്ബോ അയം അത്ഥോ, ചതുത്ഥാരുപ്പബോധനേ;
പടുസഞ്ഞായ കിച്ചസ്സ, നേവക്കരണതോ അയം.

൫൦൩൬. ''നേവസഞ്ഞാ''തി നിദ്ദിട്ഠാ, ചതുത്ഥാരുപ്പസമ്ഭവാ;
പടുസഞ്ഞായ കിച്ചം സാ, കാതും സക്കോതി നേവ ച.

൫൦൩൭. യഥാ ദഹനകിച്ചം തു, തേജോധാതു സുഖോദകേ;
സാ സങ്ഖാരാവസേസത്താ, സുഖുമത്തേന വിജ്ജതി;
തസ്മാ പന ച സാ സഞ്ഞാ, ''നാസഞ്ഞാ''തി പവുച്ചതി.

൫൦൩൮. ഏത്താ ഹി രൂപമാകാസം,
വിഞ്ഞാണം തദഭാവകം;
അതിക്കമിത്വാ കമതോ,
ചതസ്സോ ഹോന്തി ആഹ ച.

൫൦൩൯. ''ആരമ്മണാതിക്കമതോ, ചതസ്സോപി ഭവന്തിമാ;
അങ്ഗാതിക്കമമേതാസം, ന ഇച്ഛന്തി വിഭാവിനോ.

൫൦൪൦. സുപണീതതരാ ഹോന്തി,
പച്ഛിമാ പച്ഛിമാ ഇധ;
ഉപമാ തത്ഥ വിഞ്ഞേയ്യാ,
പാസാദതലസാടികാ''തി.

൫൦൪൧. സങ്ഖേപേന മയാരുപ്പ-സമാപത്തിനയോ അയം;
ദസ്സിതോ ദസ്സിതോ സുദ്ധ-ദസ്സിനാ പിയദസ്സിനാ.

൫൦൪൨. രൂപാരൂപജ്ഝാനസമാപത്തിവിധാനം ,

ജാനാതിമം സാരതരം യോ പന ഭിക്ഖു;
രൂപാരൂപജ്ഝാനസമാപത്തീസു ദക്ഖോ,
രൂപാരൂപം യാതി ഭവം സോ അഭിഭുയ്യ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ അരൂപാവചരസമാധിഭാവനാനിദ്ദേസോ നാമ

പന്നരസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൬. സോളസമോ പരിച്ഛേദോ

അഭിഞ്ഞാനിദ്ദേസോ

൧൦൪൩. ഇതോ പരം കരിസ്സാമി, പഞ്ഞാസുദ്ധികരം പരം;
പഞ്ചന്നമ്പി അഭിഞ്ഞാനം, മുഖമത്തനിദസ്സനം.

൧൦൪൪. രൂപാരൂപസമാപത്തീ,
നിബ്ബത്തേത്വാ പനട്ഠപി;
ലോകികാപി അഭിഞ്ഞായോ,
ഭാവേതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൧൦൪൫. ചതുത്ഥജ്ഝാനമത്തേപി, സുചിണ്ണവസിനാ സതാ;
അനുയോഗമഭിഞ്ഞാസു, കാതും വത്തതി യോഗിനോ.

൧൦൪൬. അഭിഞ്ഞാ നാമ ഭിക്ഖൂനം, സാഭിഞ്ഞാനം അനുത്തരോ;
അലങ്കാരോ ഹി താണന്തി, സത്ഥന്തി ച പവുച്ചതി.

൧൦൪൭. നിബ്ബത്തിതാസ്വഭിഞ്ഞാസു, യോഗാവചരഭിക്ഖുനാ;
സമാധിഭാവനാ ഹിസ്സ, തദാ നിട്ഠങ്ഗതാ സിയാ.

൧൦൪൮. ദിബ്ബാനി ചക്ഖുസോതാനി, ഇദ്ധിചിത്തവിജാനനം;
പുബ്ബേനിവാസഞാണന്തി, പഞ്ചാഭിഞ്ഞാ ഇമാ സിയും.

൧൦൪൯. കസിണാനുലോമതാദീഹി, ചതുദ്ദസനയേഹി ച;
ദമേതബ്ബമഭിഞ്ഞായോ, പത്തുകാമേന മാനസം.

൧൦൫൦. ദന്തേ സമാഹിതേ സുദ്ധേ, പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ;
നുപക്ലേസേ മുദുഭൂതേ, കമ്മനീയേ ഠിതാചലേ.

൧൦൫൧. ഇതി അട്ഠങ്ഗസമ്പന്നേ, ചിത്തേ ഇദ്ധിവിധായ ച;
അഭിനീഹരതി ചേ ചിത്തം, സിജ്ഝതിദ്ധിവികുബ്ബനം.

൧൦൫൨. അഭിഞ്ഞാപാദകജ്ഝാനം, സമാപജ്ജ തതോ പന;
വുട്ഠായ ഹി സതം വാപി, സഹസ്സം വാ യദിച്ഛതി.

൧൦൫൩. "സതം ഹോമി സതം ഹോമീ"-ച്ചേവം കത്വാന മാനസം;
അഭിഞ്ഞാപാദകജ്ഝാനം, സമാപജ്ജ തതോ പന.

൧൦൫൪. വുട്ഠായ പുനധിട്ഠാതി,
സഹാധിട്ഠാനചേതസാ;
സതം ഹോതി ഹി സോ യോഗീ,
സഹസ്സാദീസ്വയം നയോ.

൧൦൫൫. പാദകജ്ഝാനചിത്തം തു, നിമിത്താരമ്മണം സിയാ;
പരികമ്മമനാനേത്ഥ, സതാരമ്മണികാനി തു.

൧൦൫൬. തദാധിട്ഠാനചിത്തമ്പി , സതാരമ്മണമേവ തം;
പുബ്ബേ വുത്തപ്പനാചിത്തം, വിയ ഗോത്രഭുനന്തരം.

ഇദമേകം ജായതേ തത്ഥ, ചതുത്ഥജ്ഝാനികം മനോ;
പരികമ്മവിസേസോവ, സേസം പുബ്ബസമം ഇധ.

ഇദ്ധിവിധഞാണം.

ദിബ്ബസോതമിദം തത്ഥ, ഭാവേതബ്ബം കഥം സിയാ;
അഭിഞ്ഞാപാദകജ്ഝാനം, സമാപജ്ജ തതോ പുന.

വുട്ഠായ പരികമ്മേന, കാമാവചരചേതസാ;
സദ്ദോ ആവജ്ജിതബ്ബോവ, മഹന്തോ സുഖുമോപി ച.

തസ്സേവം പന സദ്ദസ്സ, നിമിത്തം മനസി കുബ്ബതോ;
ദിബ്ബസോതമിദാനിസ്സ, ഉപ്പജ്ജിസ്സതി തം ഇതി.

സദ്ദേസ്വഞ്ഞതരം സദ്ദം, കത്വാ ആരമ്മണം തതോ;
ഉപ്പജ്ജിത്വാ നിരുദ്ധേ തു, മനോദ്വാരാവജ്ജനേ പുന.

ജവനാനി ഹി ജായന്തേ, തസ്സ ചത്താരി പഞ്ച വാ;
പുരിമാനേത്ഥ ചിത്തേസു, തീണി ചത്താരി വാ പന.

പരികമ്മോപചാരാനു-ലോമഗോത്രഭുനാമകാ;
ചതുത്ഥം പഞ്ചമം വാപി, അപ്പനാചിത്തമീരിതം.

സഹജാതം തു യം ഞാണം, അപ്പനാമാനസേന ഹി;
തം ഞാണം ദിബ്ബസോതന്തി, വദന്തി സുതകോവിദാ.

പഠമജാതം കരോന്തേന, തം ഞാണം തേന യോഗിനാ;
“ഏത്ഥന്തരഗതം സദ്ദം, സുണാമീ”തി ച ചേതസാ.

അങ്ഗുലം ദ്വങ്ഗുലം ഭിയ്യോ,
വിദത്ഥി രതനം തഥാ;
ഗാമോ ദേസോ തതോ യാവ,
ചക്കവാളാ തതോ പരം.

ഇച്ചേവം തു പരിച്ഛിജ്ജ, വഡ്ഢേതബ്ബം യഥാക്കമം;
ഏസോ അധിഗതാഭിഞ്ഞോ, പാദകാരമ്മണേന തു.

ഫുട്ഠോകാസഗതേ സദ്ദേ, സബ്ബേ പന സുണാതി സോ;
സുണന്തോ പാടിയേക്കമ്പി, സല്ലക്ഖേതും പഹോതി സോ.

ദിബ്ബസോതഞാണം.

കഥം പനുപ്പാദേതബ്ബം, ചേതോപരിയമാനസം;
ദിബ്ബചക്ഖുവസേനേവ, ഇദം ഞാണം പനിജ്ഝതി.

ആലോകം പന വഡ്ഢേത്വാ, തസ്മാ ദിബ്ബേന ചക്ഖുനാ;
ഹദയം പന നിസ്സായ, വത്തമാനം തു ലോഹിതം.

ദിസ്വാ പരസ്സ വിഞ്ഞേയ്യം,
ഹോതി ചിത്തം തു ഭിക്ഖുനാ;
സോമനസ്സയുതേ ചിത്തേ,

ലോഹിതം ലോഹിതം സിയാ.

൧൦൩൨. ദോമനസ്സയുതേ ചിത്തേ, വത്തമാനേ തു കാളകം;
ഉപേക്ഖാസഹിതേ ചിത്തേ, തിലതേലൂപമം സിയാ.

൧൦൩൩. തസ്മാ പരസ്സ സത്തസ്സ, ദിസ്വാ ഹദയലോഹിതം;
ചേതോപരിയഞാണം തം, കാതബ്ബം ഥാമതം ഗതം.

൧൦൩൪. ഏവം ഥാമഗതേ തസ്മിം, യഥാനുക്കമതോ പന;
ചിത്തമേവ വിജാനാതി, വിനാ ലോഹിതദസ്സനം.

൧൦൩൫. കാമാവചരചിത്തഞ്ച, രൂപാരൂപേസു മാനസം;
സബ്ബമേവ വിജാനാതി, സരാഗാദിപ്പഭേദകം.

ചേതോപരിയഞാണം.

൧൦൩൬. പുബ്ബേനിവാസഞാണേന, കത്തബ്ബാ തദനുസ്സതി;
തം സമ്പാദേതുകാമേന, ആദികമ്മികഭിക്ഖുനാ;
ഝാനാനി പന ചത്താരി, സമാപജ്ജാനുപുബ്ബതോ.

൧൦൩൭. അഭിഞ്ഞാപാദകജ്ഝാനാ, വുട്ഠായ ഹി തതോ പുന;
ഭിക്ഖുനാ വജ്ജിതബ്ബാവ, നിസജ്ജാ സബ്ബപച്ഛിമാ.

൧൦൩൮. തതോ പഭുതി സബ്ബമ്പി, പടിലോമക്കമാ പന;
സബ്ബമാവജ്ജിതബ്ബം തം, ദിവസേ രത്തിയം കതം.

൧൦൩൯. പടിലോമക്കമേനേവ, ദുതിയേ തതിയേപി ച;
ദിവസേ പക്ഖമാസേസു, തഥാ സംവച്ഛരേസുപി.

൧൦൪൦. യാവ അസ്മിം ഭവേ സന്ധി, താവ തേന ച ഭിക്ഖുനാ;
കതമാവജ്ജിതബ്ബം തം, പുരിമസ്മിം ഭവേപി ച.

൧൦൪൧. ചുതിക്ഖണേപി നിബ്ബത്തം, നാമരൂപഞ്ച സാധുകം;
ഏവമാവജ്ജിതേ തസ്മിം, നാമരൂപേ യദാ പന.

൧൦൪൨. തദേവാരമ്മണം കത്വാ, നാമരൂപം ചുതിക്ഖണേ;
മനോദ്വാരേ മനക്കാരോ, ഉപ്പജ്ജതി തദാ പന.

൧൦൪൩. ആവജ്ജനേ നിരുദ്ധസ്മിം, തദേവാരമ്മണം പന;
കത്വാ ജവനചിത്താനി, ഹോന്തി ചത്താരി പഞ്ച വാ;
പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ, സേസം ഞേയ്യം വിഭാവിനാ.

൧൦൪൪. പരികമ്മാദിനാമാനി, പുരിമാനി ഭവന്തി തു;
പച്ഛിമം അപ്പനാചിത്തം, രൂപാവചരികം ഭവേ.

൧൦൪൫. യേന ചിത്തേന യം ഞാണം, സംയുത്തം തേന യാ പന;
സംയുത്താ സതി സാ പുബ്ബേ-നിവാസാനുസ്സതീരിതാ.

പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണം.

൧൦൪൬. രൂപം പസ്സിതുകാമേന, ഭിക്ഖുനാ ദിബ്ബചക്ഖുനാ;
കസിണാരമ്മണം ഝാനം, അഭിഞ്ഞാപാദകം പന.

൧൦൮൮. അഭിനീഹാരക്ഖമം കത്വാ, തേജോകസിണമേവ വാ;
ഓദാതകസിണം വാപി, ആലോകകസിണമ്പി വാ.

൧൦൮൯. ഇമേസു കതപുഞ്ഞേഹി, കസിണേസു ച തീസുപി;
ആലോകകസിണം ഏത്ഥ, സേട്ഠന്തി പരിദീപിതം.

൧൦൯൦. തസ്മാ തമിതരം വാപി, ഉപ്പാദേത്വാ യഥാക്കമം;
ഉപചാരഭൂമിയംയേവ, ഠത്വാ തം പന പണ്ഡിതോ.

൧൦൯൧. വഡ്ഢേത്വാന ഠപേതബ്ബം, ന ഉപ്പാദേയ്യ അപ്പനം;
ഉപ്പാദേതി സചേ ഹോതി, പാദകജ്ഝാനനിസ്സിതം.

൧൦൯൨. ഝാനസ്സ വഡ്ഢിതസ്സന്തോ-ഗതം രൂപം തു യോഗിനാ;
പസ്സിതബ്ബം ഭവേ രൂപം, പസ്സതോ പന തസ്സ തം.

൧൦൯൩. പരികമ്മസ്സ വാരോ ഹി, അതിക്കമതി താവദേ;
ആലോകോപി തതോ തസ്സ, ഖിപ്പമന്തരധായതി.

൧൦൯൪. തസ്മിം അന്തരഹിതേ രൂപ-ഗതമ്പി ച ന ദിസ്സതി;
തേനാഥ പാദകജ്ഝാനം, പവിസിത്വാ തതോ പുന.

൧൦൯൫. വുട്ഠായ പന ആലോകോ, ഫരിതബ്ബോവ ഭിക്ഖുനാ;
ഏവം അനുക്കമേനേവ, ആലോകോ ഥാമവാ സിയാ.

൧൦൯൬. ''ആലോകോ ഏത്ഥ ഹോതൂ''തി,
യത്തകം ഠാനമേവ സോ;
പരിച്ഛിന്ദതി തത്ഥേവ,
ആലോകോ പന തിട്ഠതി.

൧൦൯൭. ദിവസമ്പി നിസീദിത്വാ, പസ്സതോ ഹോതി ദസ്സനം;
തിണുക്കായ ഗതോ മഗ്ഗം, പുരിസേത്ഥ നിദസ്സനം.

൧൦൯൮. ഉപ്പാദനക്കമോപിസ്സ, തത്രായം ദിബ്ബചക്ഖുനോ;
വുത്തപ്പകാരരൂപം തം, കത്വാ ആരമ്മണം പന.

൧൦൯൯. മനോദ്വാരേ മനക്കാരേ, ജാതേ യാനി തദേവ ച;
രൂപം ആരമ്മണം കത്വാ, ജായന്തി ജവനാനി ഹി.

൧൧൦൦. കാമാവചരചിത്താനി , താനി ചത്താരി പഞ്ച വാ;
ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനേവ, സേസം ഞേയ്യം വിഭാവിനാ.

൧൧൦൧. അത്ഥസാധകചിത്തം തം, ചതുത്ഥജ്ഝാനികം മതം;
തംചിത്തസംയുതം ഞാണം, ദിബ്ബചക്ഖുന്തി വുച്ചതി.

൧൧൦൨. അനാഗതംസഞാണസ്സ , യഥാകമ്മുപഗസ്സ ച;
പരികമ്മം വിസും നത്ഥി, ഇജ്ഝന്തി ദിബ്ബചക്ഖുനാ.

൧൧൦൩. ചുതൂപപാതഞാണമ്പി, ദിബ്ബചക്ഖുന്തി വാ പന;
അത്ഥതോ ഏകമേവേദം, ബ്യഞ്ജനേ പന നാനതാ.

ദിബ്ബചക്ഖുഞാണം.

യോധ സുണാതി കരോതി ച ചിത്തേ,
ഗന്ഥമിമം പരമം പന ഭിക്ഖു;
സോ അഭിധമ്മമഹണ്ണവപാരം,
യാതി അനേന തരേന തരിത്വാ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ അഭിഞ്ഞാനിദ്ദേസോ നാമ

സോളസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൭. സത്തരസമോ പരിച്ഛേദോ

അഭിഞ്ഞാരമ്മണനിദ്ദേസോ

൧൧൨൯. അനാഗതംസഞാണഞ്ച , യഥാകമ്മുപഗമ്പി ച;
പഞ്ച ഇദ്ധിവിധാദീനി, സത്താഭിഞ്ഞാ ഇമാ പന.

൧൧൩൦. ഏതാസം പന സത്തന്നം, അഭിഞ്ഞാനമിതോ പരം;
പവക്ഖാമി സമാസേന, ആരമ്മണവിനിച്ഛയം.

൧൧൩൧. ആരമ്മണത്തികാ വുത്താ, യേ ചത്താരോ മഹേസിനാ;
സത്തന്നമേത്ഥ ഞാണാനം, സമ്പവത്തിം സുണാഥ മേ.

൧൧൩൨. തത്ഥ **ഇദ്ധിവിധഞാണം,** പരിത്താദീസു സത്തസു;
ആരമ്മണവിഭാഗേസു, പവത്തതി കഥം പന.

൧൧൩൩. കായേനാദിസ്സമാനേന, ഗന്തുകാമോ യദാഭവേ;
ചിത്തസന്നിസ്സിതം കത്വാ, കായം ചിത്തവസേന തം.

൧൧൩൪. മഹഗ്ഗതേ ച ചിത്തസ്മിം, സമാരോപേതി സോ തദാ;
കായാരമ്മണതോ ഞാണം, പരിത്താരമ്മണം സിയാ.

൧൧൩൫. ദിസ്സമാനേന കായേന, ഗന്തുകാമോ യദാ ഭവേ;
കായസന്നിസ്സിതം കത്വാ, ചിത്തം കായവസേന തം.

൧൧൩൬. പാദകജ്ഝാനചിത്തം തം, കായേ രോപേതി സോ തദാ;
ഝാനാരമ്മണതോ ഞാണം, തം മഹഗ്ഗതഗോചരം.

൧൧൩൭. അനാഗതമതീതഞ്ച, കരോതി വിസയം യദാ;
അതീതാരമ്മണം ഹോതി, തദാനാഗതഗോചരം.

൧൧൩൮. കായേന ദിസ്സമാനേന, ഗമനേ പന ഭിക്ഖുനോ;
പച്ചുപ്പന്നോ ഭവേ തസ്സ, ഗോചരോതി വിനിദ്ദിസേ.

൧൧൩൯. കായം ചിത്തവസേനാപി, ചിത്തം കായവസേന വാ;
പരിണാമനകാലസ്മിം, അജ്ഝത്താരമ്മണം സിയാ.

൧൧൪൦. ബഹിദ്ധാരമ്മണം ഹോതി, ബഹിദ്ധാരൂപദസ്സനേ;
ഏവമിദ്ധിവിധം ഞാണം, സമ്പവത്തതി സത്തസു.

൧൧൪൧. പച്ചുപ്പന്നേ പരിത്തേ ച, ബഹിദ്ധജ്ഝത്തികേസുപി;
ചതൂസ്വേതേസു ധമ്മേസു, ദിബ്ബസോതം പവത്തതി.

൧൧൪൨. പച്ചുപ്പന്നോ പരിത്തോ ച, സദ്ദോ ആരമ്മണം യതോ;
പരിത്താരമ്മണം പച്ചു-പ്പന്നാരമ്മണതം ഗതം.

൧൧൪൩. അത്തനോ കുച്ഛിസദ്ദസ്സ, സവനേപി പരസ്സ ച;
അജ്ഝത്താരമ്മണഞ്ചേവ, ബഹിദ്ധാരമ്മണമ്പി ച.

൧൧൪൪. **ചേതോപരിയഞാണമ്പി,** പരിത്താദീസു അട്ഠസു;
ആരമ്മണവിഭാഗേസു, പവത്തതി കഥം പന.

൧൧൭൮. ഖീണാരമ്മണം ഹോതി, പരിത്താനം പജാനനേ;
ജാനനേ മജ്ഝിമാനം തു, തം മഹഗ്ഗതഗോചരം.

൧൧൭൯. ജാനനേ പന മഗ്ഗസ്സ, ഫലസ്സാപി പജാനനേ;
തദാ പനസ്സ ഞാണസ്സ, അപ്പമാണോവ ഗോചരോ.

൧൧൮൦. ഇദം മഗ്ഗാരമ്മണം ഹോതി, മഗ്ഗചിത്തസ്സ ജാനനേ;
പരിയായേനേവേതസ്സ, മഗ്ഗാരമ്മണതാ മതാ.

൧൧൮൧. അതീതേ സത്തദിവസ-ബ്ഭന്തരേ ച യദാ പന;
അനാഗതേ തഥാ സത്ത-ദിവസബ്ഭന്തരേപി ച.

൧൧൮൨. പരേസം പന ചിത്തസ്സ, ജാനനേ സമുദീരിതം;
അതീതാരമ്മണഞ്ചേവ, തദാനാഗതഗോചരം.

൧൧൮൩. കഥഞ്ച പന തം പച്ചുപ്പന്നഗോചരതം ഗതം;
പച്ചുപ്പന്നം തിധാ വുത്തം, ഖണസന്തതിഅദ്ധതോ.

൧൧൮൪. തത്ഥ തിക്ഖണസമ്പത്തം, പച്ചുപ്പന്നഖണാദികം;
ഏകദ്വേസന്തതിവാരപരിയാപന്നമിദം പന.

൧൧൮൫. സന്തതിപച്ചുപ്പന്നന്തി, ആഹു സന്തതികോവിദാ;
ഏകബ്ഭവപരിച്ഛിന്നം, പച്ചുപ്പന്നന്തി പച്ഛിമം.

൧൧൮൬. ഖണാദികത്തയം പച്ചു-പ്പന്നം തമാഹു കേചിധ;
ചേതോപരിയഞാണസ്സ, ഹോതി ആരമ്മണം ഇതി.

൧൧൮൭. യഥാ ച പുപ്ഫമുട്ഠിമ്ഹി, ഉക്ഖിത്തേ ഗഗനേ പന;
അവസ്സം ഏകമേകസ്സ, വണ്ടം വണ്ടേന വിജ്ഝതി.

൧൧൮൮. ഏവം മഹാജനസ്സാപി, ചിത്തേ ആവജ്ജിതേ പന;
ഏകസ്സ ചിത്തമേകേന, അവസ്സം പന വിജ്ഝതി.

൧൧൮൯. യേനാവജ്ജതി ചിത്തേന, യേന ജാനാതി ചേതസാ;
തേസം ദ്വിന്നം സഹട്ഠാനാ-ഭാവതോ തം ന യുജ്ജതി.

൧൧൯൦. ജവനാവജ്ജനാനം തു, നാനാരമ്മണപത്തിതോ;
അനിട്ഠേ പന ഹി ഠാനേ, അയുത്തന്തി പകാസിതം.

൧൧൯൧. തസ്മാ സന്തതിഅദ്ധാന-പച്ചുപ്പന്നാനമേവ തു;
വസേന പച്ചുപ്പന്നം തം, ഹോതി ആരമ്മണം ഇദം.

൧൧൯൨. പച്ചുപ്പന്നമ്പി അദ്ധാഖ്യം, ഇദം ജവനവാരതോ;
ദീപേതബ്ബന്തി നിദ്ദിട്ഠം, തത്രായം ദീപനാനയോ.

൧൧൯൩. യദാ പരസ്സ ചിത്തഞ്ഹി, ഞാതുമാവജ്ജതിദ്ധിമാ;
ആവജ്ജനമനോ തസ്സ, പച്ചുപ്പന്നഖണവ്ഹയം.

൧൧൯൪. ആരമ്മണം തദാ കത്വാ, തേന സദ്ധിം നിരുജ്ഝതി;
ജവനാനി ഹി ജായന്തേ, തസ്സ ചത്താരി പഞ്ച വാ.

൧൧൯൫. ഏതേസം പച്ഛിമം ചിത്തം, ഇദ്ധിചിത്തമുദീരിതം;

കാമാവചരചിത്താനി, സേസാനീതി വിനിദ്ദിസേ.

൧൧൩൮. ഏതേസം പന സബ്ബേസം, നിരുദ്ധം തു തദേവ ച;
ചിത്തം ആരമ്മണം ഹോതി, തസ്മാ സബ്ബാനി താനിപി.

൧൧൩൯. ഏകാരമ്മണതം യന്തി, ന നാനാരമ്മണാനി ഹി;
അദ്ധാവസാ ഭവേ പച്ചു-പ്പന്നാരമ്മണതോ പന.

൧൧൪൦. ഏകാരമ്മണഭാവേപി, ഇദ്ധിമാനസമേവ ച;
പരസ്സ ചിത്തം ജാനാതി, നേതരാനി യഥാ പന.

൧൧൪൧. ചക്ഖുദ്വാരേ തു വിഞ്ഞാണം, രൂപം പസ്സതി നേതരം;
ഏവമേവ ച തം ഇദ്ധി-ചിത്തമേവ ച ജാനാതി.

൧൧൪൨. പരചിത്താരമ്മണത്താ, ബഹിദ്ധാരമ്മണം സിയാ;
ചേതോപരിയഞാണമ്പി, അട്ഠസ്വേവ പവത്തതി.

൧൧൪൩. പുബ്ബേനിവാസഞാണമ്പി, പരിത്താദീസു അട്ഠസു;
ആരമ്മണവിഭാഗേസു, പവത്തതി കഥം പന.

൧൧൪൪. കാമാവചരഖന്ധാനം, സമനുസ്സരണേ പന;
പരിത്താരമ്മണംയേവ, ഹോതീതി പരിദീപയേ.

൧൧൪൫. രൂപാവചരികാരുപ്പഖന്ധാനുസ്സരണേ പന;
ഭവതീതി ഹി ഞാതബ്ബം, തം മഹഗ്ഗതഗോചരം.

൧൧൪൬. അതീതേ അത്തനാ മഗ്ഗം, ഭാവിതം തു ഫലമ്പി വാ;
സമനുസ്സരതോ ഏവ-പ്പമാണാരമ്മണം സിയാ.

൧൧൪൭. സമനുസ്സരതോ മഗ്ഗം, മഗ്ഗാരമ്മണമേവ തം;
അതീതാരമ്മണംയേവ, ഹോതി ഏകന്തതോ ഇദം.

൧൧൪൮. ചേതോപരിയഞാണമ്പി , യഥാകമ്മുപഗമ്പി ച;
അതീതാരമ്മണാ ഹോന്തി, കിഞ്ചാപി അഥ ഖോ പന.

൧൧൪൯. ചേതോപരിയഞാണസ്സ, സത്തദ്ദിവസബ്ഭന്തരം;
അതീതം ചിത്തമേവസ്സ, ആരമ്മണമുദീരിതം.

൧൧൫൦. അതീതേ ചേതനാമത്തം, യഥാകമ്മുപഗസ്സപി;
പുബ്ബേനിവാസഞാണസ്സ, നത്ഥി കിഞ്ചി അഗോചരം.

൧൧൫൧. അജ്ഝത്താരമ്മണം അത്ത-ഖന്ധാനുസ്സരണേ സിയാ;
ബഹിദ്ധാരമ്മണം അഞ്ഞ-ഖന്ധാനുസ്സരണേ ഭവേ.

൧൧൫൨. സരണേ നാമഗോത്തസ്സ, തം നവത്തബ്ബഗോചരം;
പുബ്ബേനിവാസഞാണമ്പി, അട്ഠസ്വേവ പവത്തതി.

൧൧൫൩. പച്ചുപ്പന്നേ പരിത്തേ ച, ബഹിദ്ധജ്ഝത്തികേസുപി;
ചതൂസ്വേതേസു ധമ്മേസു, ദിബ്ബചക്ഖു പവത്തതി.

൧൧൫൪. ദിബ്ബസോതസമം ദിബ്ബ-ചക്ഖുആരമ്മണക്കമേ;
രൂപം സദ്ദോതി ഭിന്നം തു, അയമേവ വിസേസതാ.

അനാഗതംസഞ്ഞാണമ്പി, പരിത്താദീസു അട്ഠസു;
ആരമ്മണവിഭാഗേസു, പവത്തതി കഥം പന.

നിബ്ബത്തിസ്സതി യം കാമാ-വചരേതി പജാനതോ;
പരിത്താരമ്മണം ഹോതി, രൂപാരൂപേസ്വനാഗതേ.

നിബ്ബത്തിസ്സതി യഞ്ചാപി, സിയാ മഹഗ്ഗതഗോചരം;
ഭാവേസ്സതി അയം മഗ്ഗം, ഫലം സച്ഛികരിസ്സതി.

ഏവം പജാനനേ അപ്പ-മാണാരമ്മണതം ഭവേ;
മഗ്ഗം ഭാവേസ്സതിച്ചേവ, ജാനനേ മഗ്ഗഗോചരം.

ഏകന്തേന ഇദം ഞാണം, ഹോതാനാഗതഗോചരം;
ചേതോപരിയം തു കിഞ്ചാപി, ഹോതാനാഗതഗോചരം.

യഥാ ഖോ പന തം സത്ത-ദിവസബ്ഭന്തരം പന;
ചിത്തമേവ ച ജാനാതി, ന ഹി തം അഞ്ഞഗോചരം.

അനാഗതംസഞ്ഞാണസ്സ , അനാഗതംസഗോചരം;
“അഹം ദേവോ ഭവിസ്സാമി”-ച്ചേവമജ്ഝത്തഗോചരം.

“തിസ്സോ ഫുസ്സോ അമുത്രായം,
നിബ്ബത്തിസ്സതിനാഗതേ”;
ഇച്ചേവം ജാനനേ തസ്സ,
ബഹിദ്ധാരമ്മണം സിയാ.

ജാനനേ നാമഗോത്തസ്സ, യസ്സ കസ്സചിനാഗതേ;
പുബ്ബേനിവാസഞാണംവ, തം നവത്തബ്ബഗോചരം.

യഥാകമ്മുപഗഞാണം , പരിത്താദീസു പഞ്ചസു;
ആരമ്മണവിഭാഗേസു, പവത്തതി കഥം പന.

ജാനനേ കാമകമ്മസ്സ, പരിത്താരമ്മണം സിയാ;
തഥാ മഹഗ്ഗതകമ്മസ്സ, തം മഹഗ്ഗതഗോചരം.

അതീതമേവ ജാനാതി, തസ്മാ ചാതീതഗോചരം;
അജ്ഝത്താരമ്മണം ഹോതി, അത്തനോ കമ്മജാനനേ.

ബഹിദ്ധാരമ്മണം ഹോതി, പരകമ്മപജാനനേ;
ഏവം പവത്തി ഞാതബ്ബാ, യഥാകമ്മുപഗസ്സപി.

സുത്തന്നമ്പി അഭിഞ്ഞാനം, വുത്തോ ആരമ്മണക്കമോ;
ഏത്ഥ വുത്തനയേനേവ, വേദിതബ്ബോ വിഭാവിനാ.

വിവിധത്ഥവണ്ണപദേഹി സമ്പന്നം,
മധുരത്ഥമതിനീഹരം ഗന്ഥം;
സോതുജനസ്സ ഹദയപീതികരം,
സുണേയ്യ കോചി മനുജോ സചേതനോ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ അഭിഞ്ഞാരമ്മണനിദ്ദേസോ നാമ

സത്തരസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൮. അട്ഠാരസമോ പരിച്ഛേദോ

ദിട്ഠിവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ

൧൧൩൦. സമാധിം പന സാഭിഞ്ഞം, ഭാവേത്വാ തദനന്തരം;
ഭാവേതബ്ബാ യതോ പഞ്ഞാ, ഭിക്ഖുനാ തേന ധീമതാ.

൧൧൩൧. ഇതോഹം ദാനി വക്ഖാമി, പഞ്ഞാഭാവനമുത്തമം;
സമാസേനേവ ഭിക്ഖൂനം, പരം പീതിസുഖാവഹം.

൧൧൩൨. കാ പഞ്ഞാ പന കോ ചത്ഥോ,
കിമസ്സാ ലക്ഖണാദികം;
കതിധാ സാ കഥം തേന,
ഭാവേതബ്ബാതി വുച്ചതേ. -

൧൧൩൩. പഞ്ഞാ വിപസ്സനാപഞ്ഞാ, പുഞ്ഞചിത്തസമായുതാ;
പജാനാതീതി പഞ്ഞാ സാ, ജാനനാ വാ പകാരതോ.

൧൧൩൪. സഞ്ഞാവിഞ്ഞാണപഞ്ഞാനം, കോ വിസേസോ കിമന്തരം;
സഞ്ഞാവിഞ്ഞാണപഞ്ഞാനം, ജാനനത്തേ സമേപി ച.

൧൧൩൫. യാ സഞ്ജാനനമത്തംവ, സഞ്ഞാ നീലാദിതോ പന;
ലക്ഖണപ്പടിവേധം തു, കാതും സക്കോതി നേവ സാ.

൧൧൩൬. വിഞ്ഞാണം പന ജാനാതി, നീലപീതാദിഗോചരം;
സക്കോതിപി അനിച്ചാദിലക്ഖണം പടിവിജ്ഝിതും.

൧൧൩൭. ഉസ്സക്കിത്വാ ന സക്കോതി, മഗ്ഗം പാപേതുമേവ തം;
പഞ്ഞാ വുത്തനയം കാതും, സക്കോതി തിവിധമ്പി തം.

൧൧൩൮. ഇദമേസം പന തിണ്ണമ്പി, വിസേസോ സമുദീരിതോ;
സബ്ബേസം പന ധമ്മാനം, സഭാവപടിവേധനം.

൧൧൩൯. ലക്ഖണം പന പഞ്ഞായ, ലക്ഖണഞ്ഞൂഹി ദീപിതം;
സമ്മോഹനന്ധകാരസ്സ, വിദ്ധംസനരസാ മതാ.

൧൧൪൦. അസമ്മോഹപച്ചുപട്ഠാനാ , സമാധാസന്നകാരണാ;
ഏവമേത്ഥ ച വിഞ്ഞേയ്യാ, പഞ്ഞായ ലക്ഖണാദികാ.

കതിധാതി ഏത്ഥ -

൧൧൪൧. ലക്ഖണേനേകധാ വുത്താ,
ലോകികാലോകികാ ദ്വിധാ;
ലോകിയേനേത്ഥ മഗ്ഗേന,
യുത്താ സാ ലോകികാ സിയാ.

൧൧൪൨. ലോകുത്തരേന മഗ്ഗേന, യുത്താ ലോകുത്തരാ മതാ;
തിവിധാപി സിയാ പഞ്ഞാ, ചിന്താസുതമയാദിതോ.

൧൧൪൩. അത്തനോവ ചിന്തായ, നിപ്ഫന്നത്താതി തസ്സ സാ;

ഹോതി ചിന്താമയാ പഞ്ഞാ, ഭൂരിപഞ്ഞേന ദേസിതാ.

൧൧൪൩. പരതോ പന സുത്വാന, ലദ്ധാ പഞ്ഞാ അയം ഇധ;
സുതേനേവ ച നിപ്ഫന്നാ, പഞ്ഞാ സുതമയാ മതാ.

൧൧൪൪. യുത്താ വാപി തഥാ ചേത്ഥ, ഭാവനായ വസേന തു;
നിപ്ഫന്നാ അപ്പനാപത്താ, പഞ്ഞാ സാ ഭാവനാമയാ.

൧൧൪൫. പടിസമ്ഭിദാചതുക്കസ്സ, വസേന **ചതുധാ** സിയാ;
അത്ഥധമ്മനിരുത്തീസു, ഞാണം ഞാണേസു തീസുപി.

൧൧൪൬. യം കിഞ്ചി പച്ചയുപ്പന്നം, വിപാകാ ച ക്രിയാ തഥാ;
നിബ്ബാനം ഭാസിതത്ഥോ ച, പഞ്ചേതേ അത്ഥസഞ്ഞിതാ.

൧൧൪൭. ഫലനിബ്ബത്തകോ ഹേതു, അരിയമഗ്ഗോ ച ഭാസിതം;
കുസലാകുസലഞ്ചേതി, പഞ്ചേതേ ധമ്മസഞ്ഞിതാ.

൧൧൪൮. തസ്മിം അത്ഥേ ച ധമ്മേ ച, യാ സഭാവനിരുത്തി തു;
നിരുത്തീതി ച നിദ്ദിട്ഠാ, നിരുത്തികുസലേന സാ.

൧൧൪൯. ഞാണം ആരമ്മണം കത്വാ, തിവിധം പച്ചവേക്ഖതോ;
തേസു ഞാണേസു യം ഞാണം, പടിഭാനന്തി തം മതം.

൧൧൫൦. പരിയത്തിപരിപുച്ഛാഹി , സവനാധിഗമേഹി ച;
പുബ്ബയോഗേന ഗച്ഛന്തി, പഭേദം പടിസമ്ഭിദാ.

കഥം ഭാവേതബ്ബാതി എത്ഥ -

൧൧൫൧. ഖന്ധാദീസു ഹി ധമ്മേസു, ഭൂമിഭൂതേസു യോഗിനാ;
ഉഗ്ഗഹാദിവസേനേത്ഥ, കത്വാ പരിചയം പന.

൧൧൫൨. **സീലം ചിത്തവിസുദ്ധി**ഞ്ച, സമ്പാദേത്വാ തതോ പരം;
ദിട്ഠിസുദ്ധാദയോ പഞ്ച, സമ്പാദേന്തേന സുദ്ധിയാ.

൧൧൫൩. തായ പഞ്ഞായ യുത്തേന, ഭീതേന ജനനാദിതോ;
ഭാവേതബ്ബാ ഭവാഭാവം, പത്ഥയന്തേന ഭിക്ഖുനാ.

൧൧൫൪. രൂപഞ്ച വേദനാ സഞ്ഞാ, സങ്ഖാരാ ചേവ സബ്ബസോ;
വിഞ്ഞാണഞ്ചേതി പഞ്ചേതേ, ഖന്ധാ സമ്ബുദ്ധദേസിതാ.

൧൧൫൫. തത്ഥ യം കിഞ്ചി രൂപം തം, അതീതാനാഗതാദികം;
അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ, സുഖുമോളാരികമ്പി വാ.

൧൧൫൬. ഹീനം വാപി പണീതം വാ, യം ദൂരേ യഞ്ച സന്തികേ;
സബ്ബം തമേകതോ കത്വാ, **രൂപക്ഖന്ധോ**തി വുച്ചതി.

൧൧൫൭. ഇതരേസുപി യം കിഞ്ചി, തം വേദയിതലക്ഖണം;
സബ്ബം തമേകതോ കത്വാ, **വേദനാക്ഖന്ധതാ** കതാ.

൧൧൫൮. ചിത്തജം പന യം കിഞ്ചി, തം സഞ്ജാനനലക്ഖണം;
സബ്ബം തമേകതോ കത്വാ, **സഞ്ഞാക്ഖന്ധോ**തി വുച്ചതി.

൧൨൦൦. യം കിഞ്ചി ചിത്തസമ്ഭൂതം, അഭിസങ്ഖാരലക്ഖണം;
സബ്ബം തമേകതോ കത്വാ, **സങ്ഖാരക്ഖന്ധതാ** കതാ.

൧൨൦൧. യം ചിത്തം തു യം കിഞ്ചി, തം വിജാനനലക്ഖണം;
സബ്ബം തമേകതോ കത്വാ, **വിഞ്ഞാണക്ഖന്ധതാ** കതാ.

൧൨൦൨. ചത്താരോ ച മഹാഭൂതാ, ഉപാദാ ചതുവീസതി;
അട്ഠവീസതിധാ ചേതം, രൂപം രൂപന്തി ഗണ്ഹതി.

൧൨൦൩. ഏകാസീതിയാ ചിത്തേന, സംയുത്താ വേദനാദയോ;
വേദനാസഞ്ഞാസങ്ഖാര-വിഞ്ഞാണക്ഖന്ധസഞ്ഞിതാ.

൧൨൦൪. ചത്താരോരൂപിനോ ഖന്ധേ, നാമന്തി പരിഗണ്ഹതി;
രൂപക്ഖന്ധോ ഭവേ രൂപം, നാമക്ഖന്ധാ അരൂപിനോ.

൧൨൦൫. രുപ്പനലക്ഖണം രൂപം, നാമം നമനലക്ഖണം;
ഇതി സങ്ഖേപതോ നാമ-രൂപം സോ പരിഗണ്ഹതി.

൧൨൦൬. ഖഗ്ഗലേന്തോ വിയ താലസ്സ, കന്ദം തു യമകം ദ്വിധാ;
വവത്ഥപേതി നാമഞ്ച, രൂപഞ്ചാതി ദ്വിധാ പന.

൧൨൦൭. നാമതോ രൂപതോ അഞ്ഞോ,
സത്തോ വാ പുഗ്ഗലോപി വാ;
അത്താ വാ കോചി നത്ഥീതി,
നിട്ഠം ഗച്ഛതി സബ്ബദാ.

൧൨൦൮. ഏവം വവത്ഥപേത്വാ സോ, നാമരൂപം സഭാവതോ;
സത്തസമ്മോഹഘാതത്ഥം, ബഹുസുത്തവസേനിധ.

൧൨൦൯. നാമരൂപമത്തഞ്ഞേവ, നത്ഥി കോചിധ പുഗ്ഗലോ;
ഏവമേത്ഥ പണ്ഡിതോ പോസോ, വവത്ഥപേതി തം പന.

വുത്തം ഹേതം -

൧൨൧൦. "യഥാപി അങ്ഗസമ്ഭാരാ,
ഹോതി സദ്ദോ രഥോ ഇതി;
ഏവം ഖന്ധേസു സന്തേസു,
ഹോതി സത്തോതി സമ്മുതീ"തി.

൧൨൧൧. യഥാപി ദാരുയന്തമ്പി, നിജ്ജീവഞ്ച നിരീഹകം;
ദാരുരജ്ജുസമായോഗേ, തം ഗച്ഛതിപി തിട്ഠതി.

൧൨൧൨. തഥേദം നാമരൂപമ്പി, നിജ്ജീവഞ്ച നിരീഹകം;
അഞ്ഞമഞ്ഞസമായോഗേ, തം ഗച്ഛതിപി തിട്ഠതി.

തേനാഹു പോരാണാ -

൧൨൧൩. "നാമഞ്ച രൂപഞ്ച ഇധത്ഥി സച്ചതോ,
ന ഹേത്ഥ സത്തോ മനുജോ ച വിജ്ജതി;
സുഞ്ഞം ഇദം യന്തമിവാഭിസങ്ഖതം,
ദുക്ഖസ്സ പുഞ്ജോ തിണകട്ഠസാദിസോ"തി.

അഞ്ഞമഞ്ഞൂപനിസ്സായ , ദണ്ഡകേസു ഠിതേസു ഹി;
ഏകസ്മിം പതമാനേ തു, തഥേവ പതതീതരോ.

തേനാഹു പോരാണാ -

“യമകം നാമരൂപഞ്ച, ഉഭോ അഞ്ഞോഞ്ഞനിസ്സിതാ;
ഏകസ്മിം ഭിജ്ജമാനസ്മിം, ഉഭോ ഭിജ്ജന്തി പച്ചയാ”തി.

ഉഭിന്നം നാമരൂപാനം, നാമം നിത്തേജമേത്ഥ തം;
സകേനേവ ഹി തേജേന, ന സക്കോതി പവത്തിതും.

ന ബ്യാഹരതി നോ സേതി, ന തിട്ഠതി ന ഗച്ഛതി;
ന ഭേദേതി ന ചോരേതി, ന ഭുഞ്ജതി ന ഖാദതി.

യഥാ രൂപമ്പി നിത്തേജം, വിനാ നാമഞ്ച സബ്ബഥാ;
സകേനേവ ഹി തേജേന, ന സക്കോതി പവത്തിതും.

ഭുഞ്ജാമീതി പിവാമീതി, ഖാദാമീതി തഥേവ ച;
രോദാമീതി ഹസാമീതി, രൂപസ്സേതം ന വിജ്ജതി.

നാമം നിസ്സായ രൂപം തു, രൂപം നിസ്സായ നാമകം;
പവത്തതി സദാ സബ്ബം, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം.

ഇമസ്സ പന അത്ഥസ്സ, ആവിഭാവത്ഥമേവ ച;
ജച്ചന്ധപീഠസപ്പീനം, വത്തബ്ബാ ഉപമാ ഇധ.

യഥാ ഹി നാവം നിസ്സായ, മനുസ്സാ യന്തി അണ്ണവേ;
ഏവം രൂപമ്പി നിസ്സായ, നാമകായോ പവത്തതി.

യഥാ മനുസ്സേ നിസ്സായ, നാവാ ഗച്ഛതി അണ്ണവേ;
ഏവം നാമമ്പി നിസ്സായ, രൂപകായോ പവത്തതി.

സത്തസഞ്ഞം വിനോദേത്വാ, നാമരൂപസ്സ സബ്ബഥാ;
യാഥാവദസ്സനം ഏതം, **“ദിട്ഠിസുദ്ധീ”**തി വുച്ചതി.

പരിമുച്ചിതുകാമോ ച, ദുക്ഖതോ ജാതിആദിതോ;
അന്തദ്വയം വിവജ്ജേത്വാ, ഭാവയേ പന പണ്ഡിതോ.

ദിട്ഠിവിസുദ്ധിമിമം പരിസുദ്ധം,
സുട്ഠുതരം തു കരോതി നരോ യോ;
ദിട്ഠിഗതാനി മലാനി അസേസം,
നാസമുപേന്തി ഹി തസ്സ നരസ്സ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ദിട്ഠിവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ നാമ

അട്ഠാരസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൯. ഏകൂനവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ

൬൭൬. ഏതസ്സ നാമരൂപസ്സ, ജാനിത്വാ ഹേതുപച്ചയേ;
കങ്ഖാ തീസു പനദ്ധാസു, വിതരിത്വാ ഠിതം പന.

൬൭൭. കങ്ഖാവിതരണം നാമ, ഞാണം തം സമുദീരിതം;
തം സമ്പാദേതുകാമേന, അത്ഥകാമേന ഭിക്ഖുനാ.

൬൭൮. നാമരൂപസ്സ കോ ഹേതു, കോനു വാ പച്ചയോ ഭവേ;
ആവജ്ജിത്വാ തമിച്ചേവം, രൂപകായസ്സ താവദേ.

൬൭൯. കേസാ ലോമാ നഖാ ദന്താ, തചോ മംസം നഹാരു ച;
അട്ഠിമിഞ്ജഞ്ച വക്കഞ്ച, ഹദയം യകനമ്പി ച.

൬൮൦. ഇച്ചേവമാദിബാത്തിംസ-കോട്ഠാസപച്ചയസ്സ ഹി;
പരിഗ്ഗണ്ഹതി കായസ്സ, മനസാ ഹേതുപച്ചയേ.

൬൮൧. അവിജ്ജാ തണ്ഹുപാദാനം, കമ്മം ഹേതു ചതുബ്ബിധോ;
ഏതസ്സ രൂപകായസ്സ, ആഹാരോ പച്ചയോ മതോ.

൬൮൨. ജനകോ ഹേതു അക്ഖാതോ,
പച്ചയോ അനുപാലകോ;
ഹേത്വങ്കുരസ്സ ബീജം തു,
പച്ചയാ പഥവാദയോ.

൬൮൩. ഇതിമേ പഞ്ച ധമ്മാ ഹി, ഹേതുപച്ചയതം ഗതാ;
അവിജ്ജാദയോ തയോ തത്ഥ, മാതാവ ഉപനിസ്സയാ.

൬൮൪. ജനകം പന കമ്മം തു, പുത്തസ്സ ഹി പിതാ വിയ;
ധാതീ വിയ കുമാരസ്സ, ആഹാരോ ധാരകോ ഭവേ.

൬൮൫. ഇച്ചേവം രൂപകായസ്സ, സോ പച്ചയപരിഗ്ഗഹം;
കത്വാ പുനപി "ചക്ഖുഞ്ച, രൂപമാലോകമേവ ച.

൬൮൬. പടിച്ച ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം, ഹോതി"ഇച്ചേവമാദിനാ;
നയേന നാമകായസ്സ, പച്ചയം പരിഗണ്ഹതി.

൬൮൭. സോ ഏവം നാമരൂപസ്സ, വുത്തിം ദിസ്വാന പച്ചയാ;
യഥാ ഏതരഹിദം തു, അതീതേപി തഥേവിദം.

൬൮൮. പച്ചയാ ച പവത്തിത്ഥ, തഥേവാനാഗതേപി ച;
പവത്തിസ്സതി അദ്ധാസു, തീസ്വേവം അനുപസ്സതി.

൬൮൯. തസ്സേവം പസ്സതോ യാ സാ, പുബ്ബന്തേ പഞ്ചധാ തഥാ;
അപരന്തേ സിയാ കങ്ഖാ, പഞ്ചധാ സമുദീരിതാ.

൬൯൦. പച്ചുപ്പന്നേപി അദ്ധാനേ, ഛബ്ബിധാ പരികിത്തിതാ;
സബ്ബാ ചാനവസേസാവ, യോഗിനോ സാ പഹിയ്യതി.

ഏകോ കമ്മവിപാകാനം, വസേനാപി ച പണ്ഡിതോ;
ഏതസ്സ നാമരൂപസ്സ, പച്ചയം പരിഗണ്ഹതി.

കമ്മം ചതുബ്ബിധം ദിട്ഠ-ധമ്മവേദനിയം തഥാ;
ഉപപജ്ജാപരാപരിയാ-ഹോസികമ്മവസാ പന.

തത്ഥ ഏകജവനവീഥിയം സത്തസു ചിത്തേസു കുസലാ വാ അകുസലാ വാ പഠമജവനചേതനാ **ദിട്ഠധമ്മവേദനീയകമ്മം** നാമ. തം ഇമസ്മിംയേവ അത്തഭാവേ വിപാകം ദേതി, തഥാ അസക്കോന്തം പന "അഹോസികമ്മം നാഹോസി കമ്മവിപാകോ, ന ഭവിസ്സതി കമ്മവിപാകോ, നത്ഥി കമ്മവിപാകോ"തി ഇമസ്സ തികസ്സ വസേന അഹോസികമ്മം നാമ ഹോതി. അത്ഥസാധികാ പന സത്തമജവനചേതനാ **ഉപപജ്ജവേദനീയകമ്മം** നാമ. തമനന്തരേ അത്തഭാവേ വിപാകം ദേതി, തഥാ അസക്കോന്തം വുത്തനയേന അഹോസികമ്മം നാമ ഹോതി. ഉഭിന്നമന്തരേ പഞ്ചജവനചേതനാ **അപരാപരിയവേദനീയകമ്മം** നാമ. തമനാഗതേ യദാ ഓകാസം ലഭതി, തദാ വിപാകം ദേതി, സതി സംസാരപ്പവത്തിയാ അഹോസികമ്മം നാമ ന ഹോതി.

അപരം ചതുബ്ബിധം കമ്മം, ഗരുകം ബഹുലമ്പി ച;
ആസന്നഞ്ച കടത്താ ച, കമ്മന്തി സമുദീരിതം.

അഞ്ഞം ചതുബ്ബിധം കമ്മം, ജനകം ഉപത്ഥമ്ഭകം;
തഥൂപപീളകം കമ്മ-മുപഘാതകമേവ ച.

തത്ഥ **ജനകം** നാമ കുസലം വാ അകുസലം വാ കമ്മം പടിസന്ധിയമ്പി പവത്തേപി രൂപാരൂപവിപാകക്ഖന്ധേ ജനേതി. **ഉപത്ഥമ്ഭകം** പന വിപാകം ജനേതും ന സക്കോതി, അഞ്ഞേന കമ്മേന ദിന്നായ പടിസന്ധിയാ ജനിതേ വിപാകേ ഉപ്പജ്ജനകസുഖദുക്ഖം ഉപത്ഥമ്ഭേതി, അദ്ധാനം പവത്തേതി. **ഉപപീളകം** പന അഞ്ഞേന കമ്മേന ദിന്നായ പടിസന്ധിയാ ജനിതേ വിപാകേ ഉപ്പജ്ജനകസുഖദുക്ഖം പീളേതി ബാധതി, അദ്ധാനം പവത്തിതും ന ദേതി. **ഉപഘാതകം** പന സയം കുസലമ്പി അകുസലമ്പി സമാനം അഞ്ഞം ദുബ്ബലകമ്മം ഘാതേത്വാ തസ്സ വിപാകം പടിബാഹിത്വാ അത്തനോ വിപാകസ്സ ഓകാസം കരോതി. ഏവം പന കമ്മേന ഓകാസേ കതേ തംവിപാകമുപ്പന്നം നാമ ഹോതി. ഇതി ഇമം ദ്വാദസവിധം കമ്മം കമ്മവട്ടേ പക്ഖിപിത്വാ ഏവമേകോ കമ്മവിപാകവസേന നാമരൂപസ്സ പച്ചയപരിഗ്ഗഹം കരോതി.

ഇതി ഏവം കമ്മവിപാകവട്ടവസേന നാമരൂപസ്സ പവത്തിം ദിസ്വാ "യഥാ ഇദം ഏതരഹി, ഏവമതീതേപി അദ്ധാനേ കമ്മവിപാകവസേന പച്ചയതോ പവത്തിത്ഥ, അനാഗതേപി പവത്തിസ്സതീ"തി ഇതി കമ്മഞ്ചേവ വിപാകോ ചാതി കമ്മവിപാകവസേന ലോകോ പവത്തതീതി തം സമനുപസ്സതി. തസ്സേവം സമനുപസ്സതോ സബ്ബാ സോളസവിധാ കങ്ഖാ പഹിയ്യതി.

ഹേതുഫലസ്സ സമ്ബന്ധവസേനേവ പവത്തതി;
കേവലം നാമരൂപന്തി, സമ്മാ സമനുപസ്സതി.

ഏവം കാരണതോ ഉദ്ധം, കാരണം ന ച പസ്സതി;
പാകപവത്തിതോ ഉദ്ധം, ന പാകപടിവേദകം.

തേനാഹു പോരാണാ -

“കമ്മസ്സ കാരകോ നത്ഥി, വിപാകസ്സ ച വേദകോ;
സുദ്ധധമ്മാ പവത്തന്തി, ഏവേതം സമ്മദസ്സനം.

ഏവം കമ്മേ വിപാകേ ച, വത്തമാനേ സഹേതുകേ;
ബീജരുക്ഖാദികാനംവ, പുബ്ബാ കോടി ന നായതി.

അനാഗതേപി സംസാരേ, അപ്പവത്തി ന ദിസ്സതി;
ഏതമത്ഥമനഞ്ഞായ, തിത്ഥിയാ അസയംവസീ.

സത്തസഞ്ഞം ഗഹേത്വാന, സസ്സതുച്ഛേദദസ്സിനോ;
ദ്വാസട്ഠിദിട്ഠിം ഗണ്ഹന്തി, അഞ്ഞമഞ്ഞവിരോധിനോ.

ദിട്ഠിബന്ധനബദ്ധാ തേ, തണ്ഹാസോതേന വുയ്ഹരേ;
തണ്ഹാസോതേന വുയ്ഹന്താ, ന തേ ദുക്ഖാ പമുച്ചരേ.

ഏവമേതം അഭിഞ്ഞായ, ഭിക്ഖു ബുദ്ധസ്സ സാവകോ;
ഗമ്ഭീരം നിപുണം സുഞ്ഞം, പച്ചയം പടിവിജ്ഝതി.

കമ്മം നത്ഥി വിപാകമ്ഹി, പാകോ കമ്മേ ന വിജ്ജതി;
അഞ്ഞമഞ്ഞം ഉഭോ സുഞ്ഞാ, ന ച കമ്മം വിനാ ഫലം.

യഥാ ന സൂരിയേ അഗ്ഗി, ന മണിമ്ഹി ന ഗോമയേ;
ന തേസം ബഹി സോ അത്ഥി, സമ്ഭാരേഹി ച ജായതി.

തഥാ ന അന്തോ കമ്മസ്സ, വിപാകോ ഉപലബ്ഭതി;
ബഹിദ്ധാപി ന കമ്മസ്സ, ന കമ്മം തത്ഥ വിജ്ജതി.

ഫലേന സുഞ്ഞം തം കമ്മം, ഫലം കമ്മേ ന വിജ്ജതി;
കമ്മഞ്ച ഖോ ഉപാദായ, തതോ നിബ്ബത്തതേ ഫലം.

ന ഹേത്ഥ ദേവോ ബ്രഹ്മാ വാ,
സംസാരസ്സത്ഥി കാരകോ;
സുദ്ധധമ്മാ പവത്തന്തി,
ഹേതുസമ്ഭാരപച്ചയാ”തി.

ഏവം നാനപ്പകാരേഹി, നാമരൂപസ്സ പച്ചയം;
പരിഗ്ഗഹേത്വാ അദ്ധാസു, തരിത്വാ കങ്ഖമുട്ഠിതം.

കങ്ഖാവിതരണം നാമ, ഞാണം തം സമുദീരിതം;
ധമ്മട്ഠിതി യഥാഭൂതം, തം സമ്മാദസ്സനന്തിപി.

ഇമിനാ പന ഞാണേന,
സംയുത്തോ ബുദ്ധസാസനേ;
ഹോതി ലദ്ധപതിട്ഠോവ,
സോതാപന്നോ ഹി ചൂളകോ.

തസ്മാ സപഞ്ഞോ പന അത്ഥകാമോ,
യോ നാമരൂപസ്സ ഹേതുപച്ചയാനി;
പരിഗ്ഗഹം സാധു കരോതി ധീരോ,
ഖിപ്പം സ നിബ്ബാനപുരം ഉപേതി.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ കങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ നാമ

ഏകൂനവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

൨൦. വീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ

൧൨൩൩. കലാപസമ്മസനേനേവ ,
യോഗോ കരണിയോ സിയാ;
മഗ്ഗാമഗ്ഗേ തു ഞാണം ത-
മധിഗന്തും പനിച്ഛതാ.

൧൨൩൪. പച്ചുപ്പന്നസ്സ ധമ്മസ്സ, നിബ്ബത്തി ഉദയോ മതോ;
വയോ വിപരിണാമോതി, തസ്സേവ സമുദീരിതാ.

൧൨൩൫. അനുപസ്സനാപി ഞാണന്തി, വരഞാണേന ദേസിതം;
സോ പനേവം പജാനാതി, യോഗാവചരമാണവോ.

൧൨൩൬. ജാതസ്സ നാമരൂപസ്സ, പുബ്ബേ ഉപ്പത്തിതോ പന;
നിചയോ രാസി വാ നത്ഥി, തഥാ ഉപ്പജ്ജതോപി ച.

൧൨൩൭. ആഗതോ നിചയാ വാപി, നത്ഥി ആഗമനന്തി ച;
തഥാ നിരുജ്ഝമാനസ്സ, ന ദിസാഗമനന്തി ച.

൧൨൩൮. നിരുദ്ധസ്സാപി ഏകസ്മിം, ഠാനേ നത്ഥി ചയോതി ച;
ഏത്ഥ വീണൂപമാ വുത്താ, ഏതസ്സത്ഥസ്സ ദീപനേ.

൧൨൩൯. ഉദബ്ബയമനക്കാരമേവം സങ്ഖേപതോ പന;
കത്വാ തസ്സേവ ഞാണസ്സ, വിഭങ്ഗസ്സ വസേന തു.

൧൨൪൦. “അവിജ്ജാസമുദയാ രൂപസമുദയോ”തി ഹി ആദിനാ;
നയേനേകേകഖന്ധസ്സ, ഉദയബ്ബയദസ്സനേ.

൧൨൪൧. ദസ്സ ദസാതി കത്വാന, വുത്താ പഞ്ഞാസലക്ഖണാ;
തേസം പന വസേനാപി, ധമ്മേ സമനുപസ്സതി.

൧൨൪൨. ഏവം രൂപുദയോ ഹോതി, ഏവമസ്സ വയോ ഇതി;
ഉദേതി ഏവം രൂപമ്പി, ഏവം രൂപം തു വേതി ച.

൧൨൪൩. ഏവം പച്ചയതോപേത്ഥ, ഖണതോ ഉദയബ്ബയം;
പസ്സതോ സബ്ബധമ്മാ ച, പാകടാ ഹോന്തി തസ്സ തേ.

൧൨൪൪. ഉദകേ ദണ്ഡരാജീവ, ആരഗ്ഗേരിവ സാസപോ;
വിജ്ജുപ്പാദാവ ധമ്മാ തേ, പരിത്തട്ഠായിനോ സിയും.

൧൨൪൫. കദലീസുപിനാലാതചക്കമായൂപമാ ഇമേ;
അസാരാ പന നിസ്സാരാ, ഹുത്വാ ഖായന്തി യോഗിനോ.

൧൨൪൬. ഏത്താവതാ തേന, ഉദയബ്ബയദസ്സനം;
ലക്ഖണാനി ച പഞ്ഞാസ, പടിവിജ്ഝ ഠിതം പന.

൧൨൪൭. ഞാണം അധിഗതം ഹോതി, തരുണം പഠമം പന;
യസ്സ ചാധിഗമാ യോഗീ, ഹോതാരദ്ധവിപസ്സകോ.

വിപസ്സനായ ഹേതായ,
കരുണായാഥ യോഗിനോ;
വിപസ്സകസ്സ ജായന്തേ,
ഉപക്ലേസാ ദസേവിമേ.

ഓഭാസോ പീതി പസ്സദ്ധി, ഞാണം സദ്ധാ സതീ സുഖം;
ഉപേക്ഖാ വീരിയം നികന്തീതി, ഉപക്ലേസാ ദസേവിമേ.

സമ്മത്തപടിവേധസ്സ, സോതാപന്നാദിനോപി ച;
തഥാ വിപ്പടിപന്നസ്സ, ഉപക്ലേസാ ന ജായരേ.

സമ്മാവ പടിപന്നസ്സ, യുത്തയോഗസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
സദാ വിപസ്സകസ്സേവ, ഉപ്പജ്ജന്തി കിരസ്സു തേ.

വിപസ്സനായ ഓഭാസോ, **ഓഭാസോ**തി പവുച്ചതി;
തസ്മിം പന സമുപ്പന്നേ, യോഗാവചരഭിക്ഖു സോ.

മഗ്ഗപ്പത്തോ ഫലപ്പത്തോ, അഹമസ്മീതി ഗണ്ഹതി;
അമഗ്ഗംയേവ മഗ്ഗോതി, തസ്സേവം പന ഗണ്ഹതോ.

ഏവം വിപസ്സനാവീഥി,
ഓക്കന്താ നാമ ഹോതി സാ;
ഓഭാസമേവ സോ ഭിക്ഖു,
അസ്സാദേന്തോ നിസീദതി.

പീതി വിപ്പസ്സനാപീതി, തസ്സ തസ്മിം ഖണേ പന;
തദാ പഞ്ചവിധാ പീതി, ജായന്തേ ഖുദ്ദികാദികാ.

വിപസ്സനായ പസ്സദ്ധി, **പസ്സദ്ധീ**തി പവുച്ചതി;
യോഗിനോ കായചിത്താനി, പസ്സദ്ധാനേവ ഹോന്തി ഹി.

ലഹൂനി ച മുദൂനേവ, കമ്മഞ്ഞാനേവ ഹോന്തി ഹി;
പസ്സദ്ധാദീഹി സോ ഭിക്ഖു, അനുഗ്ഗഹിതമാനസോ.

അമാനുസിം രതിം നാമ,
അനുഭോതി അനുത്തരം;
യം സന്ധായ ച ഗാഥായോ,
ഭാസിതാ ഹി മഹേസിനാ.

“സുഞ്ഞാഗാരം പവിട്ഠസ്സ, സന്തചിത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ;
അമാനുസീ രതി ഹോതി, സമ്മാ ധമ്മം വിപസ്സതോ.

“യതോ യതോ സമ്മസതി, ഖന്ധാനം ഉദയബ്ബയം;
ലഭതീ പീതിപാമോജ്ജം, അമതം തം വിജാനത”ന്തി.

ഞാണാദയോ ഉപക്ലേസാ, ഞേയ്യാ വുത്തനയേനിധ;
ഏതേ ദസ ഉപക്ലേസാ, വജ്ജനീയാവ യോഗിനാ.

ഇച്ചോഭാസാദയോ ധമ്മാ,
ഉപക്ലേസസ്സ വത്ഥുതോ;
ഉപക്ലേസാതി നിദ്ദിട്ഠാ,

ഉപക്ലേസനികന്തി തു.

൧൨൮൪. അപ്പത്തമാവജ്ജമാനസ്സ, ഭാവനാ പരിഹായതി;
അസത്തേ സത്തസഞ്ഞീ ച, ഹോതി അപ്പസ്സുതോ നരോ.

൧൨൮൫. സബ്ബോഭാസാദയോ ധമ്മേ, ന മഗ്ഗോതി വിചാരയം;
മഗ്ഗോ വിപസ്സനാഞാണം, ഇച്ചേവം പന പണ്ഡിതോ.

൧൨൮൬. വവത്ഥപേതി മഗ്ഗഞ്ച, അമഗ്ഗഞ്ചേവ ചേതസാ;
തസ്സ ചേവം അയം മഗ്ഗോ, നായം മഗ്ഗോതി യോഗിനോ.

൧൨൮൭. മഗ്ഗാമഗ്ഗഞ്ച വിഞ്ഞായ, ഠിതഞാണമിദം പന;
മഗ്ഗാമഗ്ഗേസുഞാണന്തി, ഭൂരിഞാണേന ദേസിതം.

൧൨൮൮. മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനേസു കോവിദാ,
സാരാസാരവേദിനോ സമാഹിതാഹിതാ;
മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനന്തി തം ഇദം,
ബുദ്ധാ ബുദ്ധസാവകാ വദന്തി വാദിനോ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ

നാമ വീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

൨൧. ഏകവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ

൧൨൯൮. അട്ഠഞാണവസേനേവ , സിഖാപക്കാ വിപസ്സനാ;
നവമം **പടിപദാഞാണ-ദസ്സന**ന്തി പവുച്ചതി.

൧൨൯൯. അട്ഠ ഞാണാനി നാമേത്ഥ, വേദിതബ്ബാനി വിഞ്ഞുനാ;
ഉപക്കിലേസവിനിമുത്തം, ഞാണം സുവിസദം പന.

൧൩൦൦. ഉദയബ്ബയേ ച ഭങ്ഗേ ച, ഭയേ ആദീനവേ തഥാ;
നിബ്ബിദാപസ്സനാഞാണം, ഞാണം മുച്ചിതുകമ്യതാ.

൧൩൦൧. പടിസങ്ഖാ ച സങ്ഖാരേ, ഉപേക്ഖാഞാണമട്ഠമം;
ഇമാനി അട്ഠ ഞാണാനി, നവമം സച്ചാനുലോമകം.

൧൩൦൨. സച്ചാനുലോമഞാണന്തി , അനുലോമം പവുച്ചതി;
തം സമ്പാദേതുകാമേന, യോഗാവചരഭിക്ഖുനാ.

൧൩൦൩. ഉദയബ്ബയഞാണം തം, ആദിം കത്വാ പനട്ഠസു;
ഏതേസു പന ഞാണേസു, യോഗോ കരണിയോ പന.

൧൩൦൪. യഥാനുക്കമതോ തസ്സ, തേസു ഞാണേസു അട്ഠസു;
അനിച്ചാദിവസേനേവ, യോഗം കത്വാ ഠിതസ്സ ഹി.

൧൩൦൫. അനിച്ചം ദുക്ഖമനത്താതി, സങ്ഖാരേ അനുപസ്സതോ;
അട്ഠന്നം പന ഞാണാനം, വസേന പന യോഗിനോ.

൧൩൦൬. വിപസ്സനാ സിഖാപത്താ, ഹോതി വുട്ഠാനഗാമിനീ;
സച്ചാനുലോമഞാണന്തി, അയമേവ പവുച്ചതി.

൧൩൦൭. സങ്ഖാരുപേക്ഖാഞാണം തം, ആസേവന്തസ്സ യോഗിനോ;
ഇദാനി തസ്സ മഗ്ഗോ ച, സമുപ്പജ്ജിസ്സതീതി ഹി.

൧൩൦൮. സങ്ഖാരുപേക്ഖാ സങ്ഖാരേ, അനിച്ചാ ദുക്ഖാതി വാ തഥാ;
സമ്മസിത്വാ ഭവങ്ഗം തു, പുന വോതരതേവ സാ.

൧൩൦൯. ഭവങ്ഗാനന്തരം സങ്ഖാരു-പേക്ഖാഗതനയേന തു;
അനിച്ചാദിവസേനേവ, സങ്ഖാരേ പന ഗോചരം.

൧൩൧൦. കുരുമാനം മനോദ്വാരേ, ജായതാവജ്ജനം തതോ;
ഭവങ്ഗാവട്ടനം കത്വാ, ജാതസ്സാനന്തരം പന.

൧൩൧൧. സങ്ഖാരേ ഗോചരം കത്വാ, പഠമം ജവനമാനസം;
ഉപ്പജ്ജതീതി തം ചിത്തം, **പരികമ്മ**ന്തി വുച്ചതി.

൧൩൧൨. തദനന്തരമേവഞ്ഞം, സങ്ഖാരാരമ്മണം പുന;
ദുതിയം ജവനം ഹോതി, **ഉപചാര**ന്തി തം മതം.

൧൩൧൩. തദനന്തരം തം ഹോതി, തഥാ സങ്ഖാരഗോചരം;
തതിയം ജവനചിത്തം, **അനുലോമ**ന്തി സഞ്ഞിതം.

൧൩൮൯. തിമാനം പനട്ഠന്നം, ഞാണാനം അനുലോമതോ;
ബോധിപക്ഖിയധമ്മാനം, ഉദ്ധഞ്ച അനുലോമതോ.

൧൩൯൦. തേനേവ തം ഹി സച്ചാനുലോമഞാണം പവുച്ചതി;
ഇദം ഹി പന സച്ചാനു-ലോമഞാണം മഹേസിനാ.

൧൩൯൧. “വുട്ഠാനഗാമിനീയാ ഹി, പരിയോസാന”ന്തി ഭാസിതം;
ഞേയ്യം സബ്ബപകാരേന, പരിയോസാനന്തി **ഗോത്രഭു**.

൧൩൯൨. ഇതിനേകേഹി നാമേഹി, കിത്തിതായാ മഹേസിനാ;
വുട്ഠാനഗാമിനീ സന്താ, പരിസുദ്ധാ വിപസ്സനാ.

൧൩൯൩. വുട്ഠാതുകാമോ സംസാരദുക്ഖപങ്കാ മഹബ്ഭയാ;
കരേയ്യ സതതം തത്ഥ, യോഗം പണ്ഡിതജാതികോ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ പടിപദാഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ നാമ

ഏകവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

൨൨. ബാവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ

൧൩൨൯. ഇതോ പരം തു ഭിക്ഖുസ്സ, ഹോതി ഗോത്രഭുമാനസം;
ആവജ്ജനിയഠാനത്താ, മഗ്ഗചിത്തസ്സ തം പന.

൧൩൩൦. ന ചപ്പടിപദാഞാണ-ദസ്സനം വാ തഥേവ ച;
ഞാണദസ്സനസുദ്ധിം വാ, ഭജതേ ന കുദാചനം.

൧൩൩൧. ഉഭിന്നമന്തരാ ഏതം, അബ്ബോഹാരികമേവ തം;
വിപസ്സനായ സോതസ്മിം, പതിതത്താ വിപസ്സനാ.

൧൩൩൨. പുഥുജ്ജനികഗോത്തം വാ, അഭിഭുയ്യ പവത്തിതോ;
ഗോത്തം വുച്ചതി നിബ്ബാനം, തതോ ഭവതി ഗോത്രഭു.

൧൩൩൩. ഞാണം ചതൂസു മഗ്ഗേസു, **ഞാണദസ്സനസുദ്ധികം**;
തത്ഥ തം പഠമം മഗ്ഗം, സമ്പാദേതും പനിച്ഛതാ.

൧൩൩൪. അഞ്ഞം കിഞ്ചിപി കാതബ്ബം, ഭിക്ഖുനാ തേന നത്ഥി തം;
യഞ്ഹി തേന ച കാതബ്ബം, സിയാ തം കതമേവ തു.

൧൩൩൫. അനുലോമാവസാനഞ്ഹി, സൂരം തിക്ഖം വിപസ്സനം;
ഉപ്പാദേന്തേന തം സബ്ബം, കതമേവ ച യോഗിനാ.

൧൩൩൬. തസ്സാനുലോമഞാണസ്സ, അന്തേ തു അനിമിത്തകം;
വിസങ്ഖാരം നിരോധഞ്ച, നിബ്ബാനം അമതം പദം.

൧൩൩൭. ഗോചരം കുരുമാനം തം, നിബ്ബാനാരമ്മണേ പന;
പഠമാവജ്ജനഞ്ചേവ, പഠമാഭോഗതാപി ച.

൧൩൩൮. മഗ്ഗസ്സാനന്തരാദീഹി, പച്ചയേഹി പനച്ഛഹി;
തസ്സ പച്ചയഭാവഞ്ച, സാധയന്തം തതോ പന.

൧൩൩൯. വിപസ്സനായ മുദ്ധഞ്ഹി, സിഖാപത്തായ തായ തം;
ഉപ്പജ്ജതി അനാവത്തം-രമ്മണം തസ്സ ഗോത്രഭു.

൧൩൪൦. ഏകേനാവജ്ജനേനേവ, ഏകിസ്സായേവ വീഥിയാ;
നാനാരമ്മണതാ ചാനു-ലോമഗോത്രഭുചേതസം.

൧൩൪൧. ഠത്വാ ആവജ്ജനട്ഠാനേ, തമനാവജ്ജനമ്പി ച;
മഗ്ഗസ്സ പന തം സഞ്ഞം, ദത്വാ വിയ നിരുജ്ഝതി.

൧൩൪൨. മഗ്ഗോപി തേന തം ദിന്നം, അമുഞ്ചിത്വാവ സഞ്ഹിതം;
തം ഞാണമനുബന്ധന്തോ, ജായതേ തദനന്തരം.

൧൩൪൩. കദാചിപി അനിബ്ബിദ്ധപുബ്ബം മഗ്ഗോ പനേസ ഹി;
ലോഭം ദോസഞ്ച മോഹഞ്ച, വിദ്ധംസന്തോവ ജായതി.

൧൩൪൪. ന കേവലമയം മഗ്ഗോ, ദോസനാസനമേവ ച;
കരോതി അഥ ഖോപായദ്വാരാനിപി പിധേതി ച.

അനാമതഗ്ഗസംസാരവട്ടദുക്ഖമഹോദധിം;
അപാരമതിഘോരഞ്ച, സോസേതി ച അസേസതോ.

മിച്ഛാമഗ്ഗം പനട്ഠങ്ഗം, ജായമാനോ ച ഉജ്ഝതി;
സബ്ബവേരഭയാനേത്ഥ, നിച്ചം വൂപസമേതി ച.

ബുദ്ധസ്സോരസപുത്തത്തം, ഉപനേതി നയം പന;
ആനിസംസേ അനേകേപി, പവത്തയതി യോഗിനോ.

ഇച്ചേകേനാനിസംസാനം, അനേകേസമനേന ച;
ആദിമഗ്ഗേന സംയുത്തം, ഞാണന്തി **ഞാണദസ്സനം**.

പഠമമഗ്ഗഞാണം.

തസ്സേവാനന്തരം തസ്സ, വിപാകാ ദ്വേപി തീണി വാ;
ഫലചിത്താനി ജായന്തേ, ന ജായന്തേ തതോ പരം.

കേചി ഏകഞ്ച ദ്വേ തീണി, ചത്താരീതി വദന്തി തു;
ന പനേതം ഗഹേതബ്ബം, അജാനിത്വാ വദന്തി തേ.

ഏകസ്സാസേവനം നത്ഥി, തസ്മാ ദ്വേ അനുലോമകാ;
തേഹി ആസേവനം ലദ്ധാ, തതിയം ഹോതി ഗോത്രഭു.

ചതുത്ഥം മഗ്ഗചിത്തം തു,
തസ്മാ തീണി ഫലാനി ഹി;
അനുലോമാ തയോ ഹോന്തി,
ചതുത്ഥം ഹോതി ഗോത്രഭു.

പഞ്ചമം മഗ്ഗചിത്തഞ്ച, ഫലാനി ദ്വേ തതോ പന;
സത്തചിത്തപരമാവ, ഏകാവജ്ജനവീഥി ഹി.

എത്താവതാ പനേസോ ഹി, **സോതാപന്നോ**തി വുച്ചതി;
ഫലസ്സ പരിയോസാനേ, ഭവങ്ഗോത്തരണം സിയാ.

തതോ ഭവങ്ഗം ഛിന്ദിത്വാ, മഗ്ഗപേക്ഖനഹേതുകം;
ഉപ്പജ്ജതി മനോദ്വാരേ, ആവജ്ജനമനോ പന.

തസ്മിം നിരുദ്ധേ മഗ്ഗസ്സ, പച്ചവേക്ഖണസഞ്ഞിതാ;
ജവനാനി ഹി ജായന്തേ, സത്തേവ പടിപാടിയാ.

ഏസേവ ച നയോ ഞേയ്യോ, ഫലാദീനമ്പി പേക്ഖനേ;
പച്ചവേക്ഖണഞാണാനി, ഭവന്തേകൂനവീസതി.

മഗ്ഗോ ഫലം പഹീനാ ച, കിലേസാ അവസിട്ഠകാ;
നിബ്ബാനഞ്ചേതി പഞ്ചേതേ, പച്ചവേക്ഖണഭൂമിയോ.

ഏവം സോ പച്ചവേക്ഖിത്വാ, സോതാപന്നോപപത്തിയാ;
യോഗമാരഭതേ ധീരോ, ദുതിയായ ച ഭൂമിയാ.

ഖന്ധപഞ്ചകസങ്ഖാതം, തം സങ്ഖാരഗതം പുന;
അനിച്ചം ദുക്ഖമനത്താതി, ഞാണേന പരിമജ്ജതി.

തതോ വിപസ്സനാവീഥി-മോഗാഹതി ച താവദേ;
തസ്സേവം പടിപന്നസ്സ, ഹേട്ഠാ വുത്തനയേന തു.

തതോ സങ്ഖാരുപേക്ഖായ, അവസാനേ തഥേവ ച;
ഏകാവജ്ജനവാരസ്മിം, ഗോത്രഭുസ്സ അനന്തരം.

ബ്യാപാദകാമരാഗാനം, തനുഭാവം തു സാധയം;
സകദാഗാമിമഗ്ഗോയം, ജായതേ ദുതിയോ പന.

ദുതിയമഗ്ഗഞാണം.

ഇമസ്സാപി ച ഞാണസ്സ, ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനിധ;
ഫലചിത്താനി ഞേയ്യാനി, വിഞ്ഞുനാ ദ്വേപി തീണി വാ.

ഏത്താവതാ പനേസോ ഹി, **സകദാഗാമി** നാമയം;
സകിദേവ ഇമം ലോകം, ആഗന്ത്വാന്തകരോ ഭവേ.

ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനേവ, പഞ്ചധാ പച്ചവേക്ഖണം;
ഏവം സോ പച്ചവേക്ഖിത്വാ, സകദാഗാമിപത്തിയാ.

യോഗമാരഭതേ ധീരോ, തതിയായ ച ഭൂമിയാ;
ബ്യാപാദകാമരാഗാനം, പഹാനായ ച പണ്ഡിതോ.

ഖന്ധപഞ്ചകസങ്ഖാതം, തം സങ്ഖാരഗതം പന;
അനിച്ചം ദുക്ഖമനത്താതി, ഞാണേന പരിമജ്ജതി.

തതോ വിപസ്സനാവീഥി-മോഗാഹതി ച താവദേ;
തസ്സേവം പടിപന്നസ്സ, ഹേട്ഠാ വുത്തനയേന തു.

തതോ സങ്ഖാരുപേക്ഖായ, അവസാനേ തഥേവ ച;
ഏകാവജ്ജനവീഥിമ്ഹി, ഗോത്രഭുസ്സ അനന്തരം.

ബ്യാപാദകാമരാഗാനം, മൂലഘാതം തു സാധയം;
തസ്സാ**നാഗാമിമഗ്ഗോ**യം, ജായതേ തതിയോ പന.

തതിയമഗ്ഗഞാണം.

ഇമസ്സാപി ച ഞാണസ്സ, ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനിധ;
പവത്തി ഫലചിത്താനം, വേദിതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

ഏത്താവതാ പനേസോപി, ഹോതി**നാഗാമി** നാമയം;
തത്ഥേവ പരിനിബ്ബായീ, അനാവത്തിസഭാവതോ.

ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനേവ, പഞ്ചധാ പച്ചവേക്ഖണം;
ഏവം സോ പച്ചവേക്ഖിത്വാ, **അനാഗാമി**രിയസാവകോ.

യോഗമാരഭതേ ധീരോ, ചതുത്ഥായ ച ഭൂമിയാ;
പത്തിയാരൂപരാഗാദി-പഹാനായ ച പണ്ഡിതോ.

തഥേവ സങ്ഖാരഗതം, അനിച്ചാദിവസേന സോ;
പരിവത്തതി ഞാണേന, തഥേവ പരിമജ്ജതി.

൧൩൭൨. തതോ വിപസ്സനാവീഥി-മോഗാഹതി ച താവദേ;
തസ്സേവം പടിപന്നസ്സ, ഹേട്ഠാ വുത്തനയേന തു.

൧൩൭൩. തതോ സങ്ഖാരുപേക്ഖായ, അവസാനേ തഥേവ ച;
ഏകാവജ്ജനവാരസ്മിം, ഗോത്രഭുസ്സ അനന്തരം.

൧൩൭൪. **അരഹത്തമഗ്ഗോ**യം,
ജായതേ തു തതോ പരം;
രൂപരാഗാദിദോസാനം,
വിദ്ധംസായ കരോ പന.

ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണം.

൧൩൭൫. ഇമസ്സാപി ച ഞാണസ്സ, ഹേട്ഠാ വുത്തനയേനിധ;
പവത്തി ഫലചിത്താനം, വേദിതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൧൩൭൬. ഏത്താവതാ പനേസോ ഹി,
അരഹാ നാമ അട്ഠമോ;
അരിയോ പുഗ്ഗലോ ഹോതി,
മഹാഖീണാസവോ അയം.

൧൩൭൭. അനുപ്പത്തസദത്ഥോ ച,
ഖീണസംയോജനോ മുനി;
സദേവകസ്സ ലോകസ്സ,
ദക്ഖിണേയ്യോ അനുത്തരോ.

൧൩൭൮. ഏത്താവതാ ചതസ്സോപി, **ഞാണദസ്സനസുദ്ധിയോ**;
ഹിതത്ഥായ ച ഭിക്ഖൂനം, സങ്ഖേപേനേവ ദസ്സിതാ.

൧൩൭൯. സദ്ധേന സമ്മാ പന ഭാവനീയാ,
അരിയായ പഞ്ഞായ ച ഭാവനായ;
വിസുദ്ധികാമേന തപോധനേന,
ഭവക്ഖയം പത്ഥയതാ ബുധേന.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ നാമ

ബാവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

൨൩. തേവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

കിലേസപ്പഹാനകഥാ

൧൩൦൮. ഏതേസു യേന യേ ധമ്മാ, പഹാതബ്ബാ ഭവന്തി ഹി;
തേസം ദാനി കരിസ്സാമി, പകാസനമിതോ പരം.

ഇമേസു പന ചതൂസു മഗ്ഗഞാണേസു യേ ധമ്മാ യേന ഞാണേന പഹാതബ്ബാ, തേസം പഹാനമേവം വേദിതബ്ബം. ഏതാനി ഹി യഥായോഗം സംയോജനകിലേസമിച്ഛത്തലോകധമ്മമച്ഛരിയവിപല്ലാസഗന്ഥാഗതിആസവ-ഓഘയോഗനീവരണപരാമാസഉപാദാനാനുസയമലഅകുസലകമ്മപഥ-അകുസലചിത്തുപ്പാദസങ്ഖാതാനം പഹാനകരാനി.

തത്ഥ **സംയോജനാനീ**തി ദസ സംയോജനാനി. സേയ്യഥിദം - രൂപരാഗാരൂപരാഗമാനഉദ്ധച്ചാവിജ്ജാതി ഇമേ പഞ്ച ഉദ്ധംഭാഗിയസംയോജനാനി നാമ. സക്കായദിട്ഠി വിചികിച്ഛാ സീലബ്ബതപരാമാസോ കാമരാഗോ പടിഘോതി ഇമേ പഞ്ച അധോഭാഗിയസംയോജനാനി നാമ.

കിലേസാതി ദസ കിലേസാ. സേയ്യഥിദം - ലോഭോ ദോസോ മോഹോ മാനോ ദിട്ഠി വിചികിച്ഛാ ഥിനം ഉദ്ധച്ചം അഹിരികം അനോത്തപ്പന്തി.

മിച്ഛത്താതി ദസ മിച്ഛത്താ. സേയ്യഥിദം - മിച്ഛാദിട്ഠി മിച്ഛാസങ്കപ്പോ മിച്ഛാവാചാ മിച്ഛാകമ്മന്തോ മിച്ഛാആജീവോ മിച്ഛാവായാമോ മിച്ഛാസതി മിച്ഛാസമാധി മിച്ഛാഞാണം മിച്ഛാവിമുത്തീതി.

ലോകധമ്മാതി അട്ഠ ലോകധമ്മാ ലാഭോ അലാഭോ യസോ അയസോ നിന്ദാ പസംസാ സുഖം ദുക്ഖന്തി. ഇധ പന കാരണൂപചാരേന ലാഭാദിവത്ഥുകസ്സ അനുനയസ്സ, അലാഭാദിവത്ഥുകസ്സ പടിഘസ്സ ചേതം ലോകധമ്മഗഹണേന ഗഹണം കതന്തി വേദിതബ്ബം.

മച്ഛരിയാനീതി പഞ്ച മച്ഛരിയാനി ആവാസമച്ഛരിയം കുലമച്ഛരിയം ലാഭമച്ഛരിയം ധമ്മമച്ഛരിയം വണ്ണമച്ഛരിയന്തി. ഇമാനി ആവാസാദീസു അഞ്ഞേസം സാധാരണഭാവം അസഹനാകാരേന പവത്താനി മച്ഛരിയാനി.

വിപല്ലാസാതി അനിച്ചദുക്ഖഅനത്തഅസുഭേസുയേവ വത്ഥൂസു ''നിച്ചം സുഖം അത്താ സുഭ''ന്തി ഏവം പവത്താ സഞ്ഞാവിപല്ലാസോ ചിത്തവിപല്ലാസോ ദിട്ഠിവിപല്ലാസോതി ഇമേ തയോ വിപല്ലാസാ.

ഗന്ഥാതി ചത്താരോ ഗന്ഥാ അഭിജ്ഝാകായഗന്ഥോ, ബ്യാപാദോ, സീലബ്ബതപരാമാസോ, ഇദംസച്ചാഭിനിവേസോ കായഗന്ഥോതി.

അഗതീതി ഛന്ദദോസമോഹഭയാനി. **ആസവാ**തി ചത്താരോ ആസവാ - കാമരാഗഭവരാഗമിച്ഛാദിട്ഠിഅവിജ്ജാസവോതി. **ഓഘയോഗാനീ**തിപി തേസമേവാധിവചനം. **നീവരണാനീ**തി കാമച്ഛന്ദാദയോ. **പരാമാസോ**തി മിച്ഛാദിട്ഠിയാ അധിവചനം.

ഉപാദാനാതി ചത്താരി ഉപാദാനാനി കാമുപാദാനാദീനീതി. **അനുസയാ**തി സത്ത അനുസയാ കാമരാഗാനുസയോ പടിഘമാനദിട്ഠിവിചികിച്ഛാഭവരാഗാവിജ്ജാനുസയോതി. **മലാ**തി തയോ മലാ - ലോഭോ ദോസോ മോഹോതി.

അകുസലകമ്മപഥാതി ദസ അകുസലകമ്മപഥാ. സേയ്യഥിദം - പാണാതിപാതോ അദിന്നാദാനം കാമേസുമിച്ഛാചാരോ മുസാവാദോ പിസുണവാചാ ഫരുസവാചാ സമ്ഫപ്പലാപോ അഭിജ്ഝാ ബ്യാപാദോ മിച്ഛാദിട്ഠീതി ദസ.

അകുസലചിത്തുപ്പാദാതി ലോഭമൂലാനി അട്ഠ, ദോസമൂലാനി ദ്വേ, മോഹമൂലാനി ദ്വേതി ഇമേ ദ്വാദസാതി.

ഏതേസം സംയോജനാദീനം ഏതാനി യഥാസമ്ഭവം പഹാനകരാനി. കഥം? **സംയോജനേസു** താവ സക്കായദിട്ഠിവിചികിച്ഛാസീലബ്ബതപരാമാസാ അപായഗമനീയാ കാമരാഗപടിഘാതി ഏതേ പഠമമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, സേസാ കാമരാഗപടിഘാ ഓളാരികാ ദുതിയമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, സുഖുമാ തതിയമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, രൂപരാഗാദയോ പഞ്ചപി ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ ഏവ.

കിലേസേസു ദിട്ഠിവിചികിച്ഛാ പഠമമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, ദോസോ തതിയമഗ്ഗഞാണവജ്ഝോ, ലോഭമോഹമാനഥിനഉദ്ധച്ചഅഹിരികാനോത്തപ്പാനി ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാനി.

മിച്ഛത്തേസു മിച്ഛാദിട്ഠി മുസാവാദോ മിച്ഛാകമ്മന്തോ മിച്ഛാആജീവോതി ഇമേ പഠമമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, മിച്ഛാസങ്കപ്പോ പിസുണവാചാ ഫരുസവാചാതി ഇമേ തതിയമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, ചേതനായേവ ചേത്ഥ മിച്ഛാവാചാതി വേദിതബ്ബാ, സമ്ഫപ്പലാപമിച്ഛാവായാമസതിസമാധിവിമുത്തിഞാണാനി ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാനി.

ലോകധമ്മേസു പടിഘോ തതിയമഗ്ഗഞാണവജ്ഝോ, അനുനയോ ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണവജ്ഝോ, യസേ പസംസായ ച അനുനയോ ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണവജ്ഝോതി ഏകേ.

മച്ഛരിയാനി പഠമമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാനി ഏവ.

വിപല്ലാസേസു പന അനിച്ചേ നിച്ചം, അനത്തനി അത്താതി ച സഞ്ഞാചിത്തദിട്ഠിവിപല്ലാസാ , ദുക്ഖേ സുഖം, അസുഭേ സുഭന്തി ദിട്ഠിവിപല്ലാസോ ചാതി ഇമേ പഠമമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, അസുഭേ സുഭന്തി സഞ്ഞാചിത്തവിപല്ലാസാ തതിയമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, ദുക്ഖേ സുഖന്തി ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ.

ഗന്ഥേസു സീലബ്ബതപരാമാസഇദംസച്ചാഭിനിവേസകായഗന്ഥാ പഠമമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ, ബ്യാപാദകായഗന്ഥോ തതിയമഗ്ഗഞാണവജ്ഝോ, അഭിജ്ഝാകായഗന്ഥോ ചതുത്ഥമഗ്ഗഞാണവജ്ഝോവ.

അഗതിയോ പഠമമഗ്ഗഞാണവജ്ഝാ.

ആസവേസു ദിട്ഠാസവോ പഠമഞാണവജ്ഝോ, കാമാസവോ തതിയഞാണവജ്ഝോ, ഇതരേ ദ്വേ ചതുത്ഥഞാണവജ്ഝാ. **ഓഘയോഗേസുപി** ഏസേവ നയോ.

നീവരണേസു വിചികിച്ഛാനീവരണം പഠമഞാണവജ്ഝം, കാമച്ഛന്ദോ ബ്യാപാദോ കുക്കുച്ചന്തി തീണി തതിയഞാണവജ്ഝാനി, ഥിനമിദ്ധഉദ്ധച്ചാനി ചതുത്ഥഞാണവജ്ഝാനി.

പരാമാസോ പഠമഞാണവജ്ഝോ.

ഉപാദാനേസു സബ്ബേസമ്പി ലോകിയധമ്മാനം വത്ഥുകാമവസേന "കാമാ"തി ആഗതത്താ രൂപാരൂപേസു രാഗോപി കാമുപാദാനേ പതതി, തസ്മാ തഞ്ച കാമുപാദാനം ചതുത്ഥഞാണവജ്ഝം, സേസാനി പഠമഞാണവജ്ഝാനി.

അനുസയേസു ദിട്ഠിവിചികിച്ഛാനുസയാ പഠമഞാണവജ്ഝാ, കാമരാഗപടിഘാനുസയാ തതിയഞാണവജ്ഝാ, മാനഭവരാഗാവിജ്ജാനുസയാ ചതുത്ഥഞാണവജ്ഝാ.

മലേസു ദോസമലം തതിയഞാണവജ്ഝം, ഇതരാനി ചതുത്ഥഞാണവജ്ഝാനേവ.

അകുസലകമ്മപഥേസു പാണാതിപാതോ അദിന്നാദാനം മിച്ഛാചാരോ മുസാവാദോ മിച്ഛാദിട്ഠീതി ഇമേ പഠമഞാണവജ്ഝാ, പിസുണവാചാ ഫരുസവാചാ ബ്യാപാദോതി തതിയഞാണവജ്ഝാ, സമ്ഫപ്പലാപോ അഭിജ്ഝാ ചതുത്ഥഞാണവജ്ഝാവ.

അകുസലചിത്തുപ്പാദേസു ചത്താരോ ദിട്ഠിഗതചിത്തുപ്പാദാ, വിചികിച്ഛാസമ്പയുത്തോ ചാതി പഞ്ച പഠമഞാണവജ്ഝാ, ദ്വേ പടിഘസമ്പയുത്താ തതിയഞാണവജ്ഝാ, സേസാ ചതുത്ഥഞാണവജ്ഝാതി.

യഞ്ച യേന വജ്ഝം, തം തേന പഹാതബ്ബം നാമ. തേന വുത്തം "ഏതേസം സംയോജനാദീനം ധമ്മാനം ഏതാനി യഥായോഗം പഹാനകരാനീ"തി.

ഏതേസു ഞാണേസു ച യേന യേന,
യോ യോ ഹി ധമ്മോ സമുപേതി ഘാതം;
സോ സോ അസേസേന ച തേന തേന,
സന്ദസ്സിതോ സാധു മയാ പനേവം.

കിലേസപഹാനക്കമകഥായം.

പരിഞ്ഞാദീനി കിച്ചാനി, യാനി വുത്താനി സത്ഥുനാ;
സച്ചാഭിസമയേ താനി, പവക്ഖാമി ഇതോ പരം.

ഏകേകസ്സ പനേതേസു,
ഞാണസ്സേകക്ഖണേ സിയാ;
പരിഞ്ഞാ ച പഹാനഞ്ച,
സച്ഛികിരിയാ ച ഭാവനാ.

൧൩൬൮. പരിഞ്ഞാദീനി ഏതാനി, കിച്ചാനേകക്ഖണേ പന;
യഥാസഭാവതോ താനി, ജാനിതബ്ബാനി വിഞ്ഞുനാ.

൧൩൬൯. പദീപോ ഹി യഥാ ലോകേ, അപുബ്ബാചരിമം ഇധ;
ചത്താരി പന കിച്ചാനി, കരോതേകക്ഖണേ പന.

൧൩൭൦. ആലോകഞ്ച വിദംസേതി, നാസേതി തിമിരമ്പി ച;
പരിയാദിയതി തേലഞ്ച, വട്ടിം ഝാപേതി ഏകതോ.

൧൩൭൧. ഏവം തം മഗ്ഗഞാണമ്പി, അപുബ്ബാചരിമം പന;
ചത്താരിപി ച കിച്ചാനി, കരോതേകക്ഖണേ പന.

൧൩൭൨. പരിഞ്ഞാഭിസമയേനേവ, ദുക്ഖം അഭിസമേതി സോ;
പഹാനാഭിസമയേനേവ, തഥാ സമുദയമ്പി ച.

൧൩൭൩. ഭാവനാവിധിനായേവ, മഗ്ഗം അഭിസമേതി തം;
ആരമ്മണക്രിയായേവ, നിരോധം സച്ഛികരോതി സോ.

വുത്തമ്പി ചേതം ''മഗ്ഗസമങ്ഗിസ്സ ഞാണം ദുക്ഖേപേതം ഞാണം, ദുക്ഖസമുദയേപേതം ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധേപേതം ഞാണം, ദുക്ഖനിരോധഗാമിനിയാ പടിപദായപേതം ഞാണ''ന്തി. തത്ഥ യഥാ പദീപോ വട്ടിം ഝാപേതി, ഏവം മഗ്ഗഞാണം ദുക്ഖം പരിജാനാതി. യഥാ അന്ധകാരം നാസേതി, ഏവം സമുദയം പജഹതി. യഥാ ആലോകം വിദംസേതി, ഏവം സഹജാതാദിപച്ചയതായ സമ്മാസങ്കപ്പാദിമഗ്ഗം ഭാവേതി. യഥാ തേലം പരിയാദിയതി, ഏവം കിലേസപരിയാദാനേന നിരോധം സച്ഛികരോതീതി വേദിതബ്ബം.

൧൩൭൪. ഉഗ്ഗച്ഛന്തോ യഥാദിച്ചോ, അപുബ്ബാചരിമം പന;
ചത്താരി പന കിച്ചാനി, കരോതേകക്ഖണേ ഇധ.

൧൩൭൫. ഓഭാസേതി ച രൂപാനി, നാസേതി തിമിരമ്പി ച;
ആലോകഞ്ച വിദംസേതി, സീതഞ്ച പടിഹഞ്ഞതി.

൧൩൭൬. യഥാ ച മഹതീ നാവാ, അപുബ്ബാചരിമം പന;
ചത്താരി പന കിച്ചാനി, കരോതേകക്ഖണേ പന.

൧൩൭൭. ജഹാതീ ഓരിമം തീരം, സോതം ഛിന്ദതി സാ പന;
തഥാ വഹതി ഭണ്ഡഞ്ച, തീരമപ്പേതി പാരിമം.

൧൩൭൮. നാവായോരിമതീരസ്സ, യഥാ പജഹനം പന;
തഥേവ മഗ്ഗഞാണസ്സ, ദുക്ഖസ്സ പരിജാനനം.

൧൩൭൯. യഥാ ഛിന്ദതി തം സോതം, തണ്ഹം ജഹതി തം തഥാ;
യഥാ വഹതി തം ഭണ്ഡം, സഹജാതാദിനാ പന.

൧൩൮൦. തഥേവ പച്ചയത്തേന, മഗ്ഗം ഭാവേതി നാമ സോ;
യഥാ പാരം പന ഏവം, നിരോധാരമ്മണം ഭവേ.

൧൩൮൧. ലോകുത്തരേന നിദ്ദിട്ഠാ, യാ ലോകുത്തരഭാവനാ;
സാ സങ്ഖേപനയേനേവം, മയാ സാധു പകാസിതാ.

കോ ഹി നാമ നരോ ലോകേ,
ലോകുത്തരസുഖാവഹം;
ഭാവനം പന പഞ്ഞായ,
ന ച ഭാവേയ്യ പണ്ഡിതോ.

ഇമം വിദിത്വാ ഹിതഭാവനം വനം,
ഉപേതി യോ വേ സുഖസംഹിതം ഹിതം;
വിധൂയ ചിത്തസ്സ അനുത്തമം തമം,
ഉപേതി ചാവിഗ്ഗഹകമ്പദം പദം.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധിനിദ്ദേസോ നാമ

തേവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

൨൪. ചതുവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

പച്ചയനിദ്ദേസോ

യേസം പച്ചയധമ്മാനം, വസാ സപ്പച്ചയാ ഇമേ;
ധമ്മാ തേ പച്ചയേ ചാഹം, ദസ്സയിസ്സാമിതോ പരം.

കതമേ പച്ചയാതി? വുച്ചതേ - ഹേതാരമ്മണാധിപതിഅനന്തരസമനന്തരസഹജാത-അഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയൂപനിസ്സയപുരേജാതപച്ഛാജാതാസേവനകമ്മവിപാകാഹാരിന്ദ്രിയ-ഝാനമഗ്ഗസമ്പയുത്തവിപ്പയുത്തഅത്ഥിനത്ഥിവിഗതാവിഗതവസേന ചതുവീസതിവിധാ ഹോന്തി.

തത്ഥ **ഹേതുപച്ചയോ**തി ലോഭോ ദോസോ മോഹോ അലോഭോ അദോസോ അമോഹോതി ഇമേ ഛ ധമ്മാ ഹേതുപച്ചയാ. **ആരമ്മണപച്ചയോ**തി സബ്ബലോകിയലോകുത്തരം യം യം ധമ്മം ആരബ്ഭ യേ യേ ധമ്മാ ഉപ്പജ്ജന്തി ചിത്തചേതസികാ ധമ്മാ, തേ തേ ധമ്മാ തേസം തേസം ധമ്മാനം ആരമ്മണപച്ചയേന പച്ചയോ.

അധിപതിപച്ചയോതി എത്ഥ സഹജാതാധിപതിആരമ്മണാധിപതിവസേന ദുവിധോ. തത്ഥ സഹജാതാധിപതി ഛന്ദചിത്തവീരിയവീമംസാവസേന ചതുബ്ബിധോ, ആരമ്മണാധിപതി പന ദോമനസ്സവിചികിച്ഛുദ്ധച്ചകിരിയാബ്യാകതാകുസലവിപാകേ ച അനിട്ഠസമ്മതഞ്ച രൂപം ഠപേത്വാ അവസേസം. **അനന്തരപച്ചയോ**തി അനന്തരനിരുദ്ധാ ചിത്തചേതസികാ ധമ്മാ. തഥാ **സമനന്തരപച്ചയോ**പി.

സഹജാതപച്ചയോതി ചിത്തചേതസികാ, മഹാഭൂതാ ചേവ ഹദയവത്ഥു ച. തഥാ **അഞ്ഞമഞ്ഞപച്ചയോപി. നിസ്സയപച്ചയോ**തി വത്ഥുരൂപാനി ചേവ മഹാഭൂതാ, ചിത്തചേതസികാ ച. **ഉപനിസ്സയപച്ചയോ**തി ആരമ്മണാനന്തരപകതൂപനിസ്സയവസേന തിവിധോ. തത്ഥ ആരമ്മണൂപനിസ്സയോ ആരമ്മണാധിപതിയേവ, അനന്തരൂപനിസ്സയോ പന അനന്തരപച്ചയോവ, പകതൂപനിസ്സയോ പന കായികസുഖദുക്ഖഉതുഭോജനസേനാസനപുഗ്ഗലാ സദ്ധാസീലസുതചാഗപഞ്ഞാരാഗദോസമോഹാദയോ ച.

പുരേജാതപച്ചയോതി വത്ഥാരമ്മണവസേന ദുവിധോ. തത്ഥ വത്ഥുപുരേജാതോ നാമ വത്ഥുരൂപാനി, ആരമ്മണപുരേജാതോ നാമ പച്ചുപ്പന്നരൂപാദീനേവ. **പച്ഛാജാതപച്ചയോ**തി ചിത്തചേതസികാ ച. **ആസേവനപച്ചയോ**തി ഠപേത്വാ ആവജ്ജനദ്വയം ലോകിയകുസലാകുസലകിരിയാബ്യാകതാ ധമ്മാവ.

കമ്മപച്ചയോതി സഹജാതനാനക്ഖണികവസേന ദുവിധോ. തത്ഥ സഹജാതാ ലോകിയലോകുത്തരാ എവ, നാനക്ഖണികാ പന സാസവകുസലാകുസലചേതനാ, അനാസവകുസലചേതനാ അനന്തരമേവ അത്തനോ വിപാകസ്സ പച്ചയോ ഹോതി. **വിപാകപച്ചയോ**തി വിപാകചിത്തചേതസികാ. **ആഹാരപച്ചയോ**തി കബളീകാരാഹാരഫസ്സചേതനാവിഞ്ഞാണവസേന ചതുബ്ബിധോ.

ഇന്ദ്രിയപച്ചയോതി രൂപസത്തകമനജീവിതസുഖദുക്ഖസോമനസ്സദോമനസ്സഉപേക്ഖാസദ്ധാവീരിയ-സതിസമാധിപഞ്ഞാഅനഞ്ഞാതഞ്ഞസ്സാമീതിന്ദ്രിയഅഞ്ഞിന്ദ്രിയഅഞ്ഞാതാവിന്ദ്രിയാനീതി

വീസതിന്ദ്രിയാനി, തേസു ഇത്ഥിന്ദ്രിയപുരിസിന്ദ്രിയാനി വജ്ജേത്വാ വീസതിന്ദ്രിയാനി ഹോന്തി. **ഝാനപച്ചയോ**തി വിതക്കവിചാരപീതിസുഖചിത്തേകഗ്ഗതാവസേന പഞ്ചവിധോ. **മഗ്ഗപച്ചയോ**തി ദിട്ഠിസങ്കപ്പവായാമസതിസമാധിവാചാകമ്മന്താജീവമിച്ഛാദിട്ഠിവസേന നവവിധോ.

സമ്പയുത്തപച്ചയോതി ചിത്തചേതസികാവ. **വിപ്പയുത്തപച്ചയോ**തി വത്ഥുപുരേജാതാനി ചേവ പച്ഛാജാതാ ചിത്തചേതസികാ ച. **അത്ഥിപച്ചയോ**തി ജീവിതിന്ദ്രിയകബളീകാരആഹാരആരമ്മണപുരേജാതാനി ചേവ നിസ്സയപച്ചയേ വുത്തധമ്മാപി ച. **നത്ഥിപച്ചയോ**തി അനന്തരപച്ചയോവ. തഥാ **വിഗതപച്ചയോ** ച. **അവിഗതപച്ചയോ**തി അത്ഥിപച്ചയോവ. ഏവമിമേ ചതുവീസതി പച്ചയാ നാമ.

ഏത്ഥ പന കതിഹാകാരേഹി **രൂപം രൂപസ്സ** പച്ചയോ ഹോതീതി? യഥാരഹം സഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയാഹാരിന്ദ്രിയഅത്ഥിഅവിഗതവസേന സത്തധാ പച്ചയോ ഹോതി.

രൂപം അരൂപസ്സ യഥാരഹം ആരമ്മണാധിപതിസഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയൂപനിസ്സയപുരേജാതിന്ദ്രിയവിപ്പ-യുത്തഅത്ഥിഅവിഗതവസേന ഏകാദസഹി ആകാരേഹി പച്ചയോ ഹോതി.

രൂപം രൂപാരൂപസ്സാതി നത്ഥി.

സത്തധാ രൂപം രൂപസ്സ, ഭവതേകാദസേഹി തം;
പച്ചയോ നാമധമ്മസ്സ, മിസ്സകസ്സ ന കിഞ്ചി തു.

അരൂപം അരൂപസ്സ യഥാരഹം ഹേതാരമ്മണാധിപതിഅനന്തരസമനന്തരസഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയൂപനിസ്സയാ-സേവനകമ്മവിപാകാഹാരിന്ദ്രിയഝാനമഗ്ഗസമ്പയുത്തഅത്ഥിനത്ഥിവിഗതാവിഗത-വസേന ഏകവീസതിധാ പച്ചയോ ഹോതി.

അരൂപം രൂപസ്സ യഥാരഹം ഹേതാധിപതിസഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയപച്ഛാജാതകമ്മവിപാകാഹാരിന്ദ്രിയ-ഝാനമഗ്ഗവിപ്പയുത്തഅത്ഥിഅവിഗതവസേന പന്നരസധാ പച്ചയോ ഹോതി.

അരൂപം രൂപാരൂപസ്സ യഥാരഹം ഹേതാധിപതിസഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയകമ്മവിപാകാഹാരിന്ദ്രിയഝാനമഗ്ഗ-അത്ഥിഅവിഗതവസേന തേരസധാ പച്ചയോ ഹോതി.

ഏകവീസതിധാ നാമം, പച്ചയോ ഭവതത്തനോ;
തിപഞ്ചഹി തം രൂപസ്സ, ഉഭിന്നം തേരസധാ പന.

രൂപാരൂപം രൂപസ്സ യഥാരഹം സഹജാതനിസ്സയഅത്ഥിഅവിഗതവസേന ചതുധാ പച്ചയോ ഹോതി.

രൂപാരൂപം അരൂപസ്സ യഥാരഹം സഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയിന്ദ്രിയഅത്ഥിഅവിഗതവസേന ഛധാ പച്ചയോ ഹോതി.

രൂപാരൂപം രൂപസ്സാതി നത്ഥി.

ഉഭോപി രൂപധമ്മസ്സ, ചതുധാ ഹോന്തി പച്ചയാ;
ഛബ്ബിധാ നാമധമ്മസ്സ, മിസ്സകസ്സ ന കിഞ്ചി തു.

ഏതേസു പന പച്ചയേസു കതി രൂപാ, കതി അരൂപാ, കതിമിസ്സകാതി? പുരേജാതപച്ചയോ ഏകോ **രൂപധമ്മോ**വ, ഹേതുഅനന്തരസമനന്തരപച്ഛാജാതാസേവനകമ്മവിപാകഝാനമഗ്ഗസമ്പയുത്തനത്ഥിവിഗതാനം വസേന ദ്വാദസ പച്ചയാ **അരൂപധമ്മാ**വ, സേസാ പന ഏകാദസ പച്ചയാ **രൂപാരൂപമിസ്സകാ**തി വേദിതബ്ബാ.

പുന കാലവസേന ഹേതുസഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞനിസ്സയപുരേജാതപച്ഛാജാതവിപാകാഹാരിന്ദ്രിയഝാനമഗ്ഗസമ്പയുത്തവിപ്പയുത്തഅത്ഥിഅവിഗതാനം വസേന പന്നരസ പച്ചയാ **പച്ചുപ്പന്നാ**വ ഹോന്തി. അനന്തരസമനന്തരാസേവനനത്ഥിവിഗതപച്ചയാ **അതീതാ**വ, കമ്മപച്ചയോ **അതീതോ** വാ ഹോതി **പച്ചുപ്പന്നോ** വാ, ആരമ്മണാധിപതിഉപനിസ്സയപച്ചയാ പന **തികാലികാ** ഹോന്തി **കാലവിനിമുത്താ** ച.

൧൩൯൯. പച്ചുപ്പന്നാവ ഹോന്തേത്ഥ,
പച്ചയാ ദസ പഞ്ച ച;
അതീതാ ഏവ പഞ്ചേകോ,
ദ്വേകാലികോവ ദസ്സിതോ;
തയോ തികാലികാ ചേവ,
വിനിമുത്താപി കാലതോ.

സബ്ബേ പനിമേ ചതുവീസതി പച്ചയാ യഥാരഹം ആരമ്മണൂപനിസ്സയകമ്മഅത്ഥിപച്ചയാനം വസേന ചതൂസു പച്ചയേസു സങ്ഗഹം ഗച്ഛന്തീതി വേദിതബ്ബാ.

ഇതി അഭിധമ്മാവതാരേ പച്ചയനിദ്ദേസോ നാമ

ചതുവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

നിഗമനകഥാ

൧൪൦൦. **അഭിധമ്മാവതാരോ**യം, വരോ പരമഗമ്ഭീരോ;
ഇച്ഛതാ നിപുണം ബുദ്ധിം, ഭിക്ഖുനാ പന സോതബ്ബോ.

൧൪൦൧. സുമതിമതിവിചാരബോധനോ,
വിമതിവിമോഹവിനാസനോ അയം;
കുമതിമതിമഹാതമോനാസോ,
പടുമതിഭാസകരോ മതോ മയാ.

൧൪൦൨. യുതോ **സുമതി**നാ മതോ നാമതോ,
ആയാചിതസമ്മാനതോ മാനതോ;
തതോ ഹി രചിതോ സദാ തോസദാ,
മയാ ഹിതവിഭാവനാ ഭാവനാ.

൧൪൦൩. അത്ഥതോ ഗന്ഥതോ ചാപി, യുത്തിതോ ചാപി ഏത്ഥ ച;
അയുത്തം വാ വിരുദ്ധം വാ, യദി ദിസ്സതി കിഞ്ചിപി.

൧൪൦൪. പുബ്ബാപരം വിലോകേത്വാ, വിചാരേത്വാ പുനപ്പുനം;
ധീമതാ സങ്ഗഹേതബ്ബം, ഗഹേതബ്ബം ന ദോസതോ.

൧൪൦൫. തിവിധാ ബ്യപ്പഥാനഞ്ഹി, ഗതിയോ ദുബ്ബിധാപി ചേ;

തസ്മാ ഉപപരിക്ഖിത്വാ, വേദിതബ്ബം വിഭാവിനാ.

൲൪൱൫. നികായന്തരലദ്ധീഹി, അസമ്മിസ്സോ അനാകുലോ;
മഹാവിഹാരവാസീനം, വാചനാമഗ്ഗനിസ്സിതോ.

൲൪൱൬. മധുരക്ഖരസംയുത്തോ, അത്ഥോ യസ്മാ പകാസിതോ;
തസ്മാ ഹിതത്ഥകാമേന, കാതബ്ബോ എത്ഥ ആദരോ.

൲൪൱൭. സദ്ധമ്മട്ഠിതികാമേന, കരോന്തേന ച യം മയാ;
പുഞ്ഞമധിഗതം തേന, സുഖം പപ്പോന്തു പാണിനോ.

൲൪൱൮. അന്തരായം വിനാ ചായം, യഥാസിദ്ധിമുപാഗതോ;
തഥാ കല്യാണസങ്കപ്പാ, സിദ്ധിം ഗച്ഛന്തു പാണിനം.

൲൪൱൯. നരനാരിഗണാകിണ്ണേ , അസംകിണ്ണകുലാകുലേ;
ഫീതേ സബ്ബങ്ഗസമ്പന്നേ, സുപസന്നസിതോദകേ.

൲൪൱൰. നാനാരതനസമ്പുണ്ണേ, വിവിധാപണസങ്കടേ;
കാവേരപട്ടനേ രമ്മേ, നാനാരാമോപസോഭിതേ.

൲൪൱൰൧. കേലാസസിഖരാകാരപാസാദപടിമണ്ഡിതേ;
കാരിതേ **കണ്ഹദാസേന,** ദസ്സനീയേ മനോരമേ.

൲൪൱൰൨. വിഹാരേ വിവിധാകാരചാരുപാകാരഗോപുരേ;
തത്ഥ പാചീനപാസാദേ, മയാ നിവസതാ സദാ.

൲൪൱൰൩. അസല്ലേഖമസാഖല്യേ, സീലാദിഗുണസോഭിനാ;
അയം **സുമതി**നാ സാധു, യാചിതേന കതോ സതാ.

൲൪൱൰൪. ദേവോ കാലേന വസ്സന്തു, വസ്സം വസ്സവലാഹകാ;
പാലയന്തു മഹീപാലാ, ധമ്മതോ സകലം മഹിം.

൲൪൱൰൫. യാവ തിട്ഠതി ലോകസ്മിം, ഹിമവാ പബ്ബതുത്തമോ;
താവ തിട്ഠതു സദ്ധമ്മോ, ധമ്മരാജസ്സ സത്ഥുനോതി.

ഉരഗപുരനിവസനേന ആചരിയേന **ഭദന്തബുദ്ധദത്തേന** സീലാചാരസമ്പന്നേന കതോ അഭിധമ്മാവതാരോ നാമായം.

അഭിധമ്മാവതാരോ നിട്ഠിതോ.

നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

നാമരൂപപരിച്ഛേദോ

ഗന്ഥാരമ്ഭകഥാ

൧. സമ്മാ സമ്മാഭിസമ്ബുദ്ധം, ധമ്മം ധമ്മപ്പകാസനം;
സംഘം സംഘുത്തമം ലോകേ, വന്ദിത്വാ വന്ദനാരഹം.

൨. **നാമരൂപപരിച്ഛേദം,** പവക്ഖാമി സമാസതോ;
മഹാവിഹാരവാസീനം, വണ്ണനാനയനിസ്സിതം.

൧. പഠമോ പരിച്ഛേദോ

നാമത്തയവിഭാഗോ

൩. തത്ഥ ചിത്തം ചേതസികം, നിബ്ബാനന്തി മതം തിധാ;
നാമം രൂപം തു ദുവിധം, ഭൂതോപാദായഭേദതോ.

൪. കാമഭൂമാദിഭേദേന, തത്ഥ ചിത്തം ചതുബ്ബിധം;
ചേതോയുത്താ ദ്വിപഞ്ഞാസ, ധമ്മാ ചേതസികാ മതാ.

൫. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായവിഞ്ഞാണധാതുയോ;
സമ്പടിച്ഛനചിത്തഞ്ച, തഥാ സന്തീരണദ്വയം.

൬. സോമനസ്സസഹഗതം, ഉപേക്ഖാസഹിതന്തി ച;
ഇച്ഛാഹേതുകചിത്താനി, പുഞ്ഞപാകാനി അട്ഠധാ.

൭. സോമനസ്സയുതം തത്ഥ, ഹിത്വാ സന്തീരണം തഥാ;
സത്താകുസലപാകാനി, താനേവാതി വിനിദ്ദിസേ.

൮. പഞ്ചദ്വാരമനോദ്വാരാവജ്ജനം ഹസനന്തി ച;
ക്രിയചിത്തമുദീരിതം, തിവിധമ്പി അഹേതുകം.

൯. ഏവം അട്ഠാരസവിധം, മാനസം ഹോതിഹേതുകം;
മൂലഭേദേനാകുസലം, ചിത്തം തു തിവിധം മതം.

൧൦. സോമനസ്സസഹഗതം, ഉപേക്ഖാസഹിതം തഥാ;
ദിട്ഠിഗതസമ്പയുത്തം, വിപ്പയുത്തന്തി ഭേദിതം.

൧൧. അസങ്ഖാരം സസങ്ഖാരമിതി ഭിന്നം പനട്ഠധാ;
ലോഭമൂലം പകാസേന്തി, തത്ഥാകുസലമാനസം.

൧൨. ദോമനസ്സസഹഗതം, പടിഘേന സമായുതം;
ദോസമൂലമസങ്ഖാരം, സസങ്ഖാരന്തിപി ദ്വിധാ.

൧൩. വിചികിച്ഛാസഹഗതം , ഉദ്ധച്ചസഹിതന്തി ച;
മോഹമൂലഞ്ച ദുവിധം, ഉപേക്ഖായ സമായുതം.

൧൪. ദ്വാദസാകുസലാനേവം, ചിത്താനീതി വിഭാവയേ;
ഹിത്വാഹേതുകപാപാനി, സോഭനാനി തതോ പരം.

൧൫. സോമനസ്സസഹഗതം, ഉപേക്ഖാസഹിതം തഥാ;
ദ്വിധാ ഞാണേന സംയുത്തം, വിപ്പയുത്തന്തി ഭേദിതം.

൧൬. അസങ്ഖാരം സസങ്ഖാരമിതി ഭിന്നം പനട്ഠധാ;
സഹേതുകാമാവചര-പുഞ്ഞപാകക്രിയാ ഭവേ.

൧൭. കാമേ തേവീസ പാകാനി, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാനി വീസതി;
ഏകാദസ ക്രിയാ ചേതി, ചതുപഞ്ഞാസ സബ്ബഥാ.

൧൮. തക്കചാരപീതിസുഖേകഗ്ഗതാസഹിതം പന;
പഠമജ്ഝാനകുസലം, വിപാകഞ്ച ക്രിയാ തഥാ.

൧൯. ദുതിയം തക്കതോ ഹീനം, തതിയം തു വിചാരതോ;
ചതുത്ഥം പീതിതോ ഹീനം, ഉപേക്ഖേകഗ്ഗതായുതം.

൨൦. പഞ്ചമം പഞ്ചദസധാ, രൂപാവചരമീരിതം;
പഞ്ചമജ്ഝാനമേവേകമരൂപാവചരം പന.

൨൧. ആകാസാനഞ്ചായതനം, പുഞ്ഞപാകക്രിയാ തഥാ;
വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനഞ്ച, ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനകം;
നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ദ്വാദസധാ ഭവേ.

൨൨. സോതാപത്തിമഗ്ഗചിത്തം, ഫലചിത്തം തഥാപരം;
സകദാഗാമാനാഗാമി, അരഹത്തന്തി അട്ഠധാ.

൨൩. ഝാനങ്ഗയോഗഭേദേന, കത്വേകേകം തു പഞ്ചധാ;
വിത്ഥാരാനുത്തരം ചിത്തം, ചത്താലീസവിധം ഭവേ.

൨൪. രൂപാവചരചിത്താനി , ഗയ്ഹന്താനുത്തരാനി ച;
പഠമാദിജ്ഝാനഭേദേ, ആരുപ്പഞ്ചാപി പഞ്ചമേ.

൨൫. ദ്വാദസാകുസലാനേവം, കുസലാനേകവീസതി;
ഛത്തിംസേവ വിപാകാനി, ക്രിയചിത്താനി വീസതി.

൨൬. ഏകവീസസതം വാഥ, ഏകൂനനവുതീവിധം;
ചിത്തം തംസമ്പയോഗേന, ഭിന്നാ ചേതസികാ തഥാ.

൨൭. ഫസ്സോ ച വേദനാ സഞ്ഞാ, ചേതനേകഗ്ഗതാ തഥാ;
ജീവിതം മനസീകാരോ, സബ്ബസാധാരണാ മതാ.

൨൮. തക്കചാരാധിമോക്ഖാ ച, വീരിയം ഛന്ദപീതിയോ;
പകിണ്ണകാ ഛ അക്ഖാതാ, തേരസഞ്ഞസമാനതാ.

൨൯. പകിണ്ണകാ ന വിഞ്ഞാണേ, വിതക്കോ ദുതിയാദിസു;
വിചാരോ തതിയാദിമ്ഹി, അധിമോക്ഖോ തു കങ്ഖിതേ.

൩൦. സന്തീരണമനോധാതുത്തികേസു വീരിയം തഥാ;
ചതുത്ഥസുഖിതേ പീതി, ഛന്ദോഹേതുമ്ഹി മോമുഹേ.

൩൧. ഛസട്ഠി പഞ്ചപഞ്ഞാസ, ഏകാദസ ച സോളസ;
സത്തതി വീസതി ചേവ, താനി ചിത്താനി ദീപയേ.

൩൨. മോഹാഹിരികാനോത്തപ്പ-മുദ്ധച്ചം സബ്ബപാപജം;
ഇസ്സാമച്ഛേരകുക്കുച്ചദോസാ തു പടിഘേ തഥാ.

൩൩. ലോഭോ ലോഭേ തു ദിട്ഠി ച, ദിട്ഠിയുത്തേ വിയുത്തകേ;
മാനോ ച ഥിനമിദ്ധം തു, സസങ്ഖാരേസു പഞ്ചസു.

൩൪. കങ്ഖിതേ വിചികിച്ഛാതി, ചുദ്ദസാകുസലാനിമേ;
ദ്വാദസാകുസലേസ്വേവ, നിയമേന വവത്ഥിതാ.

൩൫. സദ്ധാ സതി ഹിരോത്തപ്പം, അലോഭാദോസമജ്ഝതാ;
കായചിത്താനം പസ്സദ്ധി, ലഹുതാ മുദുതാ തഥാ.

൩൬. കമ്മഞ്ഞതാ ച പാഗുഞ്ഞുജുതാതി യുഗാ ഛ ച;
ഏകൂനവീസതി ധമ്മാ, അഞ്ഞമഞ്ഞാവിയോഗിനോ;
ഏകൂനസട്ഠിചിത്തേസു, സോഭനേസു പവത്തിതാ.

൩൭. സമ്മാവാചാ ച കമ്മന്താജീവാതി വിരതീ ഇമാ;
ലോകുത്തരേ സദാ സബ്ബാ, സഹ കാമസുഭേ വിസും.

൩൮. കരുണാമുദിതാ നാനാ, രൂപേ പഞ്ചമവജ്ജിതേ;
കദാചി കാമേ കുസലേ, ക്രിയചിത്തേ സഹേതുകേ.

൩൯. തിഹേതുകേസു ചിത്തേസു, പഞ്ഞാ സബ്ബത്ഥ ലബ്ഭതി;
ഏതേ സദ്ധാദയോ ധമ്മാ, പഞ്ചവീസതി സോഭനാ.

൪൦. ഇസ്സാമച്ഛേരകുക്കുച്ചവിരതീകരുണാദയോ;
നാനാ കദാചി മാനോ ച, ഥിനമിദ്ധം തഥാ സഹ.

൪൧. സത്ത സബ്ബത്ഥ ജായന്തി, ഛ തു ധമ്മാ യഥാരഹം;
ചുദ്ദസാകുസലേസ്വേവ, സോഭനേസ്വേവ സോഭനാ.

൪൨. ദ്വേപഞ്ഞാസ പനിച്ചേവം, ധമ്മേ സങ്ഗയ്ഹ മാനസേ;
ലബ്ഭമാനേ വിഭാവേയ്യ, പച്ചേകമ്പി വിചക്ഖണോ.

൪൩. സോഭനഞ്ഞസമാനാ ച, പഠമേ വിരതീ വിനാ;
ദുതിയാദീസു തക്കഞ്ച, വിചാരം തതിയാദിസു.

൪൪. ചതുത്ഥാദീസു പീതിഞ്ച, കരുണാദിഞ്ച പഞ്ചമേ;
ഹിത്വാ നേവ വിയോജേയ്യ, സങ്ഖിപിത്വാന പഞ്ചധാ.

൪൫. പഞ്ചതിംസ ചതുത്തിംസ, തേത്തിംസ ച യഥാക്കമം;
ദ്വത്തിംസ തിംസ ഏവാഥ, ജായന്തീതി മഹഗ്ഗതേ.

൪൬. ഗഹേത്വാ വിരതീ സബ്ബാ, ഹിത്വാന കരുണാദയോ;
പഠമേ ദുതിയാദിമ്ഹി, വിതക്കാദിം വിനാ തഥാ.

൪൭. പഞ്ചധാവ ഗണേയ്യേവം, ഛത്തിംസാ ച യഥാക്കമം;
പഞ്ചതിംസ ചതുത്തിംസ, തേത്തിംസദ്വയമുത്തരേ.

൪൮. സോഭനഞ്ഞസമാനാ ച, കാമേസു കുസലേ ക്രിയേ;
ഹിത്വാ വിരതിയോ പാകേ, വിരതീകരുണാദയോ.

൪൯. ഞാണയുത്തേ സോമനസ്സേ, വിയുത്തേ ഞാണവജ്ജിതാ;
ഉപേക്ഖകേ പീതിഹീനാ, വിപ്പയുത്തേ ദ്വയം വിനാ.

൫൦. ചതുധാ തിവിധേസ്വേവം, വിഗണേയ്യ ദ്വയം ദ്വയം;
ന സന്തുപേക്ഖാസഹിതേ, കരുണാദീതി കേചന.

൫൧. അട്ഠതിംസ സത്തതിംസദ്വയം ഛത്തിംസകം സുഭേ;
പഞ്ചതിംസ ചതുത്തിംസദ്വയം തേത്തിംസകം ക്രിയേ.

൫൨. തേത്തിംസ പാകേ ദ്വത്തിംസദ്വയേകതിംസകം ഭവേ;
സഹേതുകാമാവചരപുഞ്ഞപാകക്രിയാമനേ.

൫൩. മോഹാദയോ സമാനാ ച, പഠമേ ലോഭദിട്ഠിയാ;
തതിയേ ലോഭമാനേന, ജായന്തേകൂനവീസതി.

൫൪. അട്ഠാരസ പീതിഹീനാ, പഞ്ചമേ സത്തമേ തഥാ;
നവമേ ദോസകുക്കുച്ചമച്ഛരിസ്സാഹി വീസതി.

൫൫. പഠമാദീസു വുത്താവ, ദുതിയാദീസു ജായരേ;
ഥിനമിദ്ധേനേകവീസ, വീസ ദ്വേവീസതിക്കമാ.

൫൬. ഛന്ദപീതിം വിനുദ്ധച്ചേ, കങ്ഖിതേ നിച്ഛയം വിനാ;
പഞ്ചദസേവ കങ്ഖായ, അസുഭേസു വിഭാവയേ.

൫൭. സിതേ സമാനാ നിച്ഛന്ദാ, ദ്വാദസേകാദസേവ തു;
പീതിം ഹിത്വാന വോട്ഠബ്ബേ, വീരിയം സുഖതീരണേ.

൫൮. ദ്വയം ഹിത്വാ മനോധാതു, ഉപേക്ഖാതീരണേ ദസ;
സത്ത സാധാരണാ ഏവ, പഞ്ചവിഞ്ഞാണസമ്ഭവാ.

൫൯. ഇതി ചേതസി സമ്ഭൂതാ,
ദ്വേപഞ്ഞാസ യഥാരഹം;
ഞേയ്യാ ചേതസികാ ധമ്മാ,
ചേതോഭേദപ്പഭേദിനോ.

൬൦. സുഞ്ഞതഞ്ചാനിമിത്തഞ്ച, തഥാപണിഹിതന്തി ച;
തിവിധാകാരമീരേന്തി, നിബ്ബാനമമതം ബുധാ.

൬൧. യം ആരബ്ഭ പവത്തന്തം, തത്ഥാനുത്തരമാനസം;
സുഞ്ഞതാദിവിമോക്ഖോതി, നാമമാലമ്ബതോ ലഭേ.

൬൨. സോപാദിസേസനിബ്ബാനധാതു ചേവ തഥാപരാ;
അനുപാദിസേസാ ചാതി, ദുവിധാ പരിയായതോ.

൬൩. തദേതം വാനനിക്ഖന്തമച്ചന്തം സന്തിലക്ഖണം;
അസ്സാസകരണരസം, ഖേമഭാവേന ഗയ്ഹതി.

൬൪. തം നാമേതീതി നിബ്ബാനം, നമന്തീതി തതോപരേ;
തേപഞ്ഞാസാതി നാമാനി, ചതുപഞ്ഞാസ സബ്ബഥാ.

൬൫. ചിത്തചേതസികയോജനാനയം,
ചിത്തമുത്തമമിദം പകാസിതം;
സാധു ചേതസി നിധായ പണ്ഡിതാ,
സാധു സാസനധരാ ഭവന്തി തേ.

൬൬. ബുദ്ധപ്പവത്തമവഗാഹിതബോധിഞാണ-
മിച്ചാഭിധമ്മമവഗാഹിതസബ്ബധമ്മം ;
ഓഗയ്ഹ നാമഗതരാസിമസേസയിത്വാ,
സങ്ഗയ്ഹ സബ്ബമിധ യോജിതമാദരേന.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ നാമത്തയവിഭാഗോ നാമ

പഠമോ പരിച്ഛേദോ.

൨. ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ

ലക്ഖണരസുപട്ഠാനവിഭാഗോ

൬൭. സഭാവോ ലക്ഖണം നാമ, കിച്ചസമ്പജ്ജനാ രസോ;
ഗയ്ഹാകാരോ ഉപട്ഠാനം, പദട്ഠാനം തു പച്ചയോ.

൬൮. അത്തുപലദ്ധിസങ്ഖാതാ, സമ്പത്താ ച പനത്ഥതോ;
ലക്ഖണരസുപട്ഠാനാ, വോഹാരാഭോഗഭേദിതാ.

൬൯. തേപഞ്ഞാസസഭാവേസു, തസ്മാ ഭേദം യഥാരഹം;
ലക്ഖണാദിപ്പകാരേഹി, പവക്ഖാമി ഇതോ പരം.

൭൦. ചിന്തേതീതി ഭവേ ചിത്തം, ചിന്തനമത്തമേവ വാ;
സമ്പയുത്താഥ വാ തേന, ചിന്തേന്തീതി ച ഗോചരം.

൭൧. ഫുസതീതി ഭവേ ഫസ്സോ, ഫുസനം വാഥ കേവലം;
സമ്പയുത്താഥ വാ തേന, ഫുസന്തീതി ച ഗോചരം.

൭൨. ഏവം കത്തരി ഭാവേ ച, കരണേ ച യഥാരഹം;
തേപഞ്ഞാസസഭാവേസു, സദ്ദനിബ്ബചനം നയേ.

൭൩. ആലമ്ബണമനം ചിത്തം, തംവിജാനനലക്ഖണം;
സഹജാധിട്ഠാനരസം, ചിന്താകപ്പോതി ഗയ്ഹതി.

൭൪. ആലമ്ബണസമോധാനോ ,
ഫസ്സോ ഫുസനലക്ഖണോ;
സങ്ഘട്ടനരസോ തഥ,
സന്നിപാതോതി ഗയ്ഹതി.

൭൫. വേദനാലമ്ബണരസാ, സാ വേദയിതലക്ഖണാ;
ഗോചരാനുഭവരസാ, അനുഭുത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൭൬. ആകാരഗഹണം സഞ്ഞാ, സാ സഞ്ജാനനലക്ഖണാ;
നിമിത്തുപ്പാദനരസാ, ഉപലക്ഖാതി ഗയ്ഹതി.

൭൭. ചേതനാ ചിത്തവിപ്ഫാരാ, സായം ബ്യാപാരലക്ഖണാ;
കമ്മന്തായൂഹനരസാ, സംവിധാനന്തി ഗയ്ഹതി.

൭൮. ഏകഗ്ഗതാ അവിക്ഖേപോ, സാവിസാഹാരലക്ഖണാ;
സമ്പിണ്ഡനരസാ ചിത്തം, സമോധാനന്തി ഗയ്ഹതി.

൭൯. യാപനം സഹജാതാന-മനുപാലനലക്ഖണം;
ജീവിതം ജീവനരസം, ആയുബന്ധോതി ഗയ്ഹതി.

൮൦. സാരണാ മനസീകാരോ, സമന്നാഹാരലക്ഖണോ;
സംയോജനരസോ ചിത്ത-പടിപത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൮൧. സങ്കപ്പനലക്ഖണോ തക്കോ, സഹജാഭിനിരോപനോ;
ആലമ്ബാഹനനരസോ, സന്നിരുജ്ഝോതി ഗയ്ഹതി.

൮൨. വിചാരോ അനുസന്ധാനോ, അനുമജ്ജനലക്ഖണോ;
ചിത്താനുയോജനരസോ, അനുപേക്ഖാതി ഗയ്ഹതി.

൮൩. അധിമോക്ഖോ അസംസപ്പോ, സുസന്നിട്ഠാനലക്ഖണോ;
നിച്ചലാപാദനരസോ, ദള്ഹവുത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൮൪. വീരിയം പന വായാമോ, മഹുസ്സാഹനലക്ഖണോ;
കിച്ചാസംസീദനരസോ, ഉപത്ഥമ്ഭോതി ഗയ്ഹതി.

൮൫. ആലമ്ബത്ഥികതാ ഛന്ദോ, കത്തുകാമതലക്ഖണോ;
ആലമ്ബണേസനരസോ, ഹത്ഥാദാനന്തി ഗയ്ഹതി.

൮൬. സഹജാതാനുഫരണാ, സമ്പിയായനലക്ഖണാ;
സമ്പീനനരസാ പീതി, പാമോജ്ജമിതി ഗയ്ഹതി.

൮൭. ചേതോസദ്ദഹനം സദ്ധാ, ഭൂതോകപ്പനലക്ഖണാ;
ഹിതപക്ഖന്ദനരസാ, അധിമുത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൮൮. അസമ്മോസാ സഭാവേസു, സതി ധാരണലക്ഖണാ;
ധമ്മാപിലാപനരസാ, അപ്പമാദോതി ഗയ്ഹതി.

൮൯. ഹിരീ ജേഗുച്ഛാ പാപേസു, സാ ഹരായനലക്ഖണാ;
ഹീളസംകോചനരസാ, പാപലജ്ജാതി ഗയ്ഹതി.

൯൦. പാപസാരജ്ജമോത്തപ്പം, ഉബ്ബേഗുത്താസലക്ഖണം;
ഭയസങ്കോചനരസം, അവിസ്സാസോതി ഗയ്ഹതി.

൯൧. അലോഭോ അനഭിസങ്ഗോ, അപരിഗ്ഗഹലക്ഖണോ;
മുത്തപ്പവത്തനരസോ, അസംസഗ്ഗോതി ഗയ്ഹതി.

൯൨. അദോസോ ചിത്തസാഖല്യം, അബ്യാപജ്ജനലക്ഖണോ;
സണ്ഹപ്പവത്തനരസോ, സോമ്മഭാവോതി ഗയ്ഹതി.

൯൩. അമോഹോ ഖലിതാഭാവോ, പടിവിജ്ഝനലക്ഖണോ;
വിസയോഭാസനരസോ, പടിബോധോതി ഗയ്ഹതി.

൯൪. തത്രമജ്ഝത്തതോപേക്ഖാ, സമീകരണലക്ഖണാ;
അപക്ഖപാതനരസാ, സമവാഹോതി ഗയ്ഹതി.

൯൫. പസ്സദ്ധി കായചിത്താനം, ദരഥാഭാവലക്ഖണാ;
അപരിപ്ഫന്ദനരസാ, സീതിഭാവോതി ഗയ്ഹതി.

൯൬. ലഹുതാ കായചിത്താനം, അദന്ധാകാരലക്ഖണാ;
അവിത്ഥാരരസാ സല്ലഹുകവുത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൯൭. മുദുതാ കായചിത്താനം, കക്ഖളാഭാവലക്ഖണാ;
കിച്ചാവിരോധനരസാ, അനുകുല്യന്തി ഗയ്ഹതി.

൯൮. കമ്മഞ്ഞതാ ഉഭിന്നമ്പി, അലംകിച്ചസ്സ ലക്ഖണാ;
പവത്തിസമ്പത്തിരസാ, യോഗഭാവോതി ഗയ്ഹതി.

൯൯. തഥാ പാഗുഞ്ഞതാ ദ്വിന്നം, വിസദാകാരലക്ഖണാ;

സുഖപ്പവത്തനരസാ, സേരിഭാവോതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൦. ഉജുതാ കായചിത്താനം, കുടിലാഭാവലക്ഖണാ;
ജിമ്ഹനിമ്മദനരസാ, ഉജുവുത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൧. സമ്മാവാചാ വചീസുദ്ധി, വാചാസംയമലക്ഖണാ;
മിച്ഛാവാചാചോരമരസാ, വചീവേലാതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൨. സമ്മാകമ്മം ക്രിയാസുദ്ധം, സമ്മാകരണലക്ഖണം;
മിച്ഛാകമ്മോരമരസം, ക്രിയാവേലാതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൩. സമ്മാജീവോ വിസുദ്ധേട്ഠി, അല്ലിട്ഠാജീവലക്ഖണോ;
മിച്ഛാജീവോരമരസോ, സമ്മാവുത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൪. കരുണാ ദീനസത്തേസു, ദുക്ഖാപനയലക്ഖണാ;
സോത്ഥിതാപത്ഥനരസാ, അനുകമ്പാതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൫. സുഖട്ഠിതേസു മുദിതാ, അനുമോദനലക്ഖണാ;
ചേതോവികാസനരസാ, അവിരോധോതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൬. ചേതോസാരജ്ജനാ ലോഭോ, അപരിച്ചാഗലക്ഖണോ;
ആലമ്ബഗിജ്ഝനരസോ, അഭിലഗ്ഗോതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൭. ചേതോബ്യാപജ്ജനം ദോസോ, സമ്പദുസ്സനലക്ഖണോ;
ആലമ്ബണഘാതരസോ, ചണ്ഡിക്കമിതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൮. ചേതോസമ്മുയ്ഹനം മോഹോ,
സോ സമ്മുയ്ഹനലക്ഖണോ;
സഭാവച്ഛാദനരസോ,
അന്ധഭാവോതി ഗയ്ഹതി.

൧൦൯. പാപാജിഗുച്ഛാഹിരികം, നില്ലജ്ജാകാരലക്ഖണം;
പാപോപലാപനരസം, മലഗ്ഗാഹോതി ഗയ്ഹതി.

൧൧൦. അസാരജ്ജനമനോത്തപ്പമനുത്താസനലക്ഖണം ;
പാപപക്ഖന്ദനരസം, പാഗബ്ഭമിതി ഗയ്ഹതി.

൧൧൧. ദിട്ഠി ദള്ഹവിപല്ലാസോ, സാ പരാമാസലക്ഖണാ;
തുച്ഛാഭിനിവേസനരസാ, മിച്ഛാഗാഹോതി ഗയ്ഹതി.

൧൧൨. ‘‘അഹസ്മീ’’തി മഞ്ഞമാനോ, സോ സമുന്നതിലക്ഖണോ;
കേതുസമ്പഗ്ഗഹരസോ, അഹംകാരോതി ഗയ്ഹതി.

൧൧൩. പരസമ്പത്തീസു ഇസ്സാ, അക്ഖമാകാരലക്ഖണാ;
ചേതോവികുചനരസാ, വിമുഖത്തന്തി ഗയ്ഹതി.

൧൧൪. പരിഗ്ഗഹേസു മച്ഛേരം, സന്നിഗൂഹനലക്ഖണം;
സാമഞ്ഞാസഹനരസം, വേവിച്ഛമിതി ഗയ്ഹതി.

൧൧൫. ചേതോപഹനനം ഥീനം, തം സംസീദനലക്ഖണം;
ഉസ്സാഹഭഞ്ജനരസം, സംഖിത്തത്തന്തി ഗയ്ഹതി.

൧൧൬. വിഘാതോ സഹജാതാനം, മിദ്ധം മോഹനലക്ഖണം;
സത്തിസംഭഞ്ജനരസം, ആതുരത്തന്തി ഗയ്ഹതി.

൧൧൭. ഉദ്ധച്ചം ചിത്തവിക്ഖേപോ, അവൂപസമലക്ഖണം;
ചേതോനവട്ഠാനരസം, ഭന്തത്തമിതി ഗയ്ഹതി.

൧൧൮. വിപ്പടിസാരോ കുക്കുച്ചമനുസോചനലക്ഖണം;
അത്താനുസോചനരസം, പച്ഛാതാപോതി ഗയ്ഹതി.

൧൧൯. കങ്ഖായനാ വിചികിച്ഛാ, അസന്നിട്ഠാനലക്ഖണാ;
അനേകഗാഹനരസാ, അപ്പതിട്ഠാതി ഗയ്ഹതി.

൧൨൦. ഇച്ചേവം ലക്ഖണാദീഹി, വിഭാവേയ്യ വിചക്ഖണോ;
തേപഞ്ഞാസസഭാവേസു, സഭാവാകാരലക്ഖണം.

൧൨൧. ലക്ഖണത്ഥകുസലാ സലക്ഖണേ,
ലക്ഖണത്ഥപരമേപി കേവലം;
ലക്ഖണുഗ്ഗഹസുഖായ വണ്ണയും,
ലക്ഖണാദിമുഖതോ സലക്ഖണം.

൧൨൨. അത്ഥം തമേവമനുഗമ്മ മയേത്ഥ വുത്ത-
മത്ഥാനമത്ഥനയനത്ഥമനേകധാപി;
പത്ഥേയ്യ മേത്ഥ വചനത്ഥനയേഹി ഞാണ-
മത്ഥേസു ബുദ്ധവചനത്ഥനയത്ഥികേഹി.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ ലക്ഖണരസുപട്ഠാനവിഭാഗോ നാമ

ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ.

൩. തതിയോ പരിച്ഛേദോ

ഭേദസങ്ഗഹവിഭാഗോ

൧൨൩. ഏവം ഭേദസഭാവേസു, തേസ്വേവ പുന സങ്ഗഹം;
സഭാവത്ഥവിസേസേഹി, പവക്ഖാമി ഇതോ പരം.

൧൨൪. അസാധാരണഞാണേഹി, സത്ഥാ വത്ഥുവിവേചകോ;
സങ്ഗഹേത്വാ സഭാഗേഹി, ധമ്മേ ദസ്സേസി ചക്ഖുമാ.

൧൨൫. ദിട്ഠിഭിനിവേസട്ഠേന, യഥാഭൂതസഭാവതോ;
പരമാമസതിച്ചേകാ, **പരാമാസോ**തി ഭാസിതാ.

൧൨൬. കിലേസാസുചിഭാവേന, വണസ്സാവരസോ വിയ;
ആലിമ്പന്താവ സന്താനം, സവന്തീതി പകാസിതാ.

൧൨൭. കാമതണ്ഹാ ഭവതണ്ഹാ, ദിട്ഠാവിജ്ജാതി **ആസവാ**;
ചത്താരോ ആസവട്ഠേന, തയോ ധമ്മാ സഭാവതോ.

൧൨൮. ഏതേവോ **ഘാ**തി വുത്താവ, ദ്വാരാലമ്ബാഭിവാഹിനോ;
ഓത്ഥരിത്വാ പരാഭൂതേ, ഹരന്താ പാണിനോ ഭവേ.

൧൨൯. **യോഗാ**തി ചാഹു തേ ഏവ, പാണിനോ ഭവയന്തകേ;
ദ്വാരാലമ്ബാഭിസമ്ബന്ധാ, യന്തബന്ധാവ യോജിതാ.

൧൩൦. സന്താനമധിഗണ്ഹന്താ, മാലുവാവ മഹാതരും;
ഗണ്ഹന്താ ദള്ഹമാലമ്ബം, മണ്ഡൂകമിവ പന്നഗോ.

൧൩൧. കാമതണ്ഹാ ച ദിട്ഠി ച, **ഉപാദാനാ** ചതുബ്ബിധാ;
ദിട്ഠി ദിട്ഠിസീലബ്ബത-മത്തവാദോതി ഭേദിതാ.

൧൩൨. കായേന കായം ഗന്ഥേന്താ, ദുപ്പമുഞ്ചാനുവേഠിനോ;
കഥിതാ **കായഗന്ഥാ**തി, തണ്ഹാബ്യാപാദദിട്ഠിയോ.

൧൩൩. സീലബ്ബതപരാമാസോ, ഇതി ദിട്ഠി വിഭേദിതാ;
ഇദംസച്ചാഭിനിവേസോ, ഇതി ചേവം ചതുബ്ബിധാ.

൧൩൪. നേക്ഖമ്മം പലിബോധേന്താ, ഭാവനാപരിപന്ഥകാ;
സന്താനമണ്ഡകോസാവ, പരിയോനന്ധകാതി ച.

൧൩൫. കാമച്ഛന്ദോ ച ബ്യാപാദോ, ഥിനമിദ്ധഞ്ച സംസയോ;
അവിജ്ജുദ്ധച്ചകുക്കുച്ചമിതി **നീവരണാ** മതാ.

൧൩൬. അഗാള്ഹം പരിയാദായ, ഓഗയ്ഹനുപ്പവത്തിനോ;
യോപ്പരോഗാവ സന്താന-മനുസേന്തീതി ഭാസിതാ.

൧൩൭. കാമരാഗോ ഭവരാഗോ, പടിഘോ മാനദിട്ഠിയോ;
കങ്ഖാവിജ്ജാതി സത്തേവ, ഛ ധമ്മാ**നുസയാ** മതാ.

൧൩൮. ദ്വാരാലമ്ബണബന്ധേന, പാണീനം ഭവമണ്ഡലേ;
സംയോജനാനി വുത്താനി, പാസബന്ധാവ പക്ഖിനം.

൧൩൯. കാമരൂപാരൂപരാഗാ, പടിഘോ മോഹസംസയോ;
ദിട്ഠി സീലബ്ബതം മാനോ, ഉദ്ധച്ചേന ദസാ ഭവേ.

൧൪൦. രൂപാരൂപരാഗുദ്ധച്ചം, അഭിധമ്മേ വിനാ പുന;
ഭവരാഗിസ്സ മച്ഛേരം, ഗഹേത്വാ ദസധാ സിയും.

൧൪൧. സംക്ലേപയന്തി സന്താനം, ഉപഘാതേന്തി പാണിനോ;
സഹജാതേക്ലേസേന്തീതി, **കിലേസാ**തി പകാസിതാ.

൧൪൨. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
ദിട്ഠി മാനോ ച സംസയോ;
ഥിനാഹിരികനോത്തപ്പ-
മുദ്ധച്ചേന സിയും ദസ.

൧൪൩. നവസങ്ഗഹിതാ ഏത്ഥ, ദിട്ഠിലോഭാ പകാസിതാ;
സത്തസങ്ഗഹിതാവിജ്ജാ, പടിഘോ പഞ്ചസങ്ഗഹോ.

൧൪൪. ചതുസങ്ഗഹിതാ കങ്ഖാ, മാനുദ്ധച്ചാ തിസങ്ഗഹാ;
ദുകസങ്ഗഹിതം ഥിനം, കുക്കുച്ചമേകസങ്ഗഹം.

൧൪൫. ദ്വിധാഹിരികനോത്തപ്പ-മിസ്സാമച്ഛരിയം തഥാ;
ഇച്ചേവം ദസധാ വുത്താ, **പാപകേസ്വേവ സങ്ഗഹാ**.

൧൪൬. പരാമാസാസവോഘാ ച, യോഗുപാദാനഗന്ഥതോ;
നീവാരണാനുസയതോ, സംയോജനകിലേസതോ.

൧൪൭. ചുദ്ദസേവ തു സങ്ഖേപാ, സത്തപഞ്ഞാസ ഭേദതോ;
യഥാധമ്മാനുസാരേന, ചിത്തുപ്പാദേസു യോജയേ.

൧൪൮. ഇതോപരേ നോപരാമാ-സാദിഭേദിതസങ്ഗഹാ;
ചിത്തം ചേതസികം രൂപം, നിബ്ബാനമിതി ദീപയേ.

൧൪൯. ഇച്ചാകുസലധമ്മാനം, ഞത്വാ സങ്ഗഹമുത്തരം;
മിസ്സകാ നാമ വിഞ്ഞേയ്യാ, യഥാസമ്ഭവതോ കഥം;

൧൫൦. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
ഏകന്താകുസലാ തയോ;
അലോഭാദോസാമോഹോ ച,
കുസലാബ്യാകതാ തഥാ.

൧൫൧. പാദപസ്സേവ മൂലാനി, ഥിരഭാവായ പച്ചയാ;
മൂലഭാവേന ധമ്മാനം, **ഹേതൂ** ധമ്മാ ഹ ദീപിതാ.

൧൫൨. വിതക്കോ ച വിചാരോ ച, പീതി ചേകഗ്ഗതാ തഥാ;
സോമനസ്സം ദോമനസ്സം, ഉപേക്ഖാതി ച വേദനാ.

൧൫൩. ആഹച്ചുപനിജ്ഝായന്താ, നിജ്ഝാനട്ഠേന പച്ചയാ;
ഝാനധമ്മാതി സത്ഥാഹ, പഞ്ച വത്ഥുസഭാവതോ.

൧൫൪. സമ്മാദിട്ഠി ച സങ്കപ്പോ, വായാമോ വിരതിത്തയം;
സമ്മാസതി സമാധീ ച, മിച്ഛാദിട്ഠി ച സമ്ഭവാ.

സമ്മാമിച്ഛാ ച നീയന്താ, നിയ്യാനട്ഠേന പച്ചയാ;
മഗ്ഗങ്ഗാ ദ്വാദസക്ഖാതാ, നവ ധമ്മാ സഭാവതോ.

അത്തഭാവം പവത്തേന്താ, ഓജട്ഠമകവേദനം;
പടിസന്ധിനാമരൂപ-മാഹരന്താ യഥാക്കമം.

കബളീകാരോ ആഹാരോ,
ഫസ്സോ സഞ്ചേതനാ തഥാ;
വിഞ്ഞാണമിതി ചത്താരോ,
ആഹാരാതി പകാസിതാ.

ധമ്മാനം സഹജാതാനം, ഇന്ദ്രിയട്ഠേന പച്ചയാ;
അത്താനമിസ്സരട്ഠേന, അനുവത്താപകാ തഥാ.

സദ്ധാ ച സതി പഞ്ഞാ ച, വീരിയേകഗ്ഗതാപി ച;
വേദനാ ജീവിതം ചിത്തം, അട്ഠ രൂപിന്ദ്രിയാനി ച.

കഥം ജീവിതമേകം തു, സുഖം ദുക്ഖന്തി വേദനാ;
സോമനസ്സം ദോമനസ്സം, ഉപേക്ഖാതി ച ഭേദിതാ.

പഞ്ഞാദിമഗ്ഗേനഞ്ഞാത-ഞ്ഞസ്സാമീതിന്ദ്രിയം ഭവേ;
മജ്ഝേ അഞ്ഞിന്ദ്രിയ**മന്തേ,** അഞ്ഞാതാവിന്ദ്രിയം തഥാ.

സോളസേവ സഭാവേന, ഇന്ദ്രിയട്ഠവിഭാഗതോ;
ഇന്ദ്രിയാനീതി വുത്താനി, ബാവീസതി വിഭാവയേ.

ദള്ഹാധിട്ഠിതസന്താനാ , വിപക്ഖേഹി അകമ്പിയാ;
ബലവന്തസഭാവേന, **ബലധമ്മാ** പകാസിതാ.

സദ്ധാ സതി ഹിരോത്തപ്പം, വീരിയേകഗ്ഗതാ തഥാ;
പഞ്ഞാഹിരികാനോത്തപ്പ-മിച്ചേവം നവധാ മതാ.

ജേട്ഠാ പുബ്ബങ്ഗമട്ഠേന, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞപവത്തിയം;
പച്ചയാധിപ്പതേയ്യേന, സഹജാനം യഥാരഹം.

ചത്താരോ**ധിപതീ** വുത്താ, ആധിപ്പച്ചസഭാവതോ;
ഛന്ദോ ചിത്തഞ്ച വീരിയം, വീമംസാതി ച താദിനാ.

പഞ്ചസങ്ഗഹിതാ പഞ്ഞാ, വായാമേകഗ്ഗതാ പന;
ചതുസങ്ഗഹിതാ ചിത്തം, സതി ചേവ തിസങ്ഗഹാ.

സങ്കപ്പോ വേദനാ സദ്ധാ, ദുകസങ്ഗഹിതാ മതാ;
ഏകേകസങ്ഗഹാ സേസാ, അട്ഠവീസതി ഭാസിതാ;
ഇച്ചേവം സത്തധാ ഭേദോ, വുത്തോ **മിസ്സകസങ്ഗഹോ**.

ഹേതുഝാനങ്ഗമഗ്ഗങ്ഗാ, ആഹാരിന്ദ്രിയതോ തഥാ;
ബലാധിപ്പതിതോ ചേവ, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാദിമിസ്സതാ;
ഛത്തിംസേവ സഭാവേന, ചതുസട്ഠി പഭേദതോ.

ഇച്ചേവം സങ്ഗഹേത്വാന, വിഭാവേയ്യ തതോ പരം;
ചിത്തുപ്പാദപഭേദേസു, യഥാസമ്ഭവതോ കഥം.

൧൩൦. സിതാവജ്ജനവിഞ്ഞാണം, സമ്പടിച്ഛനതീരണാ;
അട്ഠാരസാഹേതുകാവ, മോമൂഹാ ഏകഹേതുകാ.

൧൩൧. സേസാ തു കുസലാ ഞാണവിയുത്താ ച ദ്വിഹേതുകാ;
ചിത്തുപ്പാദാപരേ സത്ത-ചത്താലീസ തിഹേതുകാ.

൧൩൨. പഞ്ചവിഞ്ഞാണമജ്ഝാനം , ദ്വിഝാനങ്ഗികമീരിതം;
ചതുത്ഥപഞ്ചമജ്ഝാനം, തിഝാനം തതിയം മതാ.

൧൩൩. ചതുഝാനം തു ദുതിയം, കാമേ ച സുഖവജ്ജിതാ;
പഞ്ചഝാനം തു പഠമം, കാമേ ച സുഖിതാ മതാ.

൧൩൪. പഠമാനുത്തരം ഝാനം, അട്ഠമഗ്ഗങ്ഗികം മതം;
സത്തമഗ്ഗങ്ഗികം നാമ, സേസഝാനമനുത്തരം.

൧൩൫. ലോകിയം പഠമം ഝാനം, തഥാ കാമേ തിഹേതുകാ;
പഞ്ചമഗ്ഗങ്ഗികാ നാമ, ചിത്തുപ്പാദാ പകാസിതാ.

൧൩൬. സേസം മഹഗ്ഗതം ഝാനം, സമ്പയുത്താ ച ദിട്ഠിയാ;
ഞാണേന വിപ്പയുത്താ ച, ചതുമഗ്ഗങ്ഗികാ മതാ.

൧൩൭. പടിഘുദ്ധച്ചയുത്താ ച, വിപ്പയുത്താ ച ദിട്ഠിയാ;
തിമഗ്ഗങ്ഗം ദുമഗ്ഗങ്ഗം, കങ്ഖിതം സമുദീരിതം.

൧൩൮. ന ഹോന്താഹേതുകേ മഗ്ഗാ, ചിത്തട്ഠിതി ച കങ്ഖിതേ;
വിദിതാ നിയതതാ ച, ലോകിയേസു ന ഉദ്ധടാ.

൧൩൯. കാമേസു കബളീകാരോ, അനാഹാരോ അസഞ്ഞിനോ;
ചിത്തുപ്പാദേസു സബ്ബത്ഥ, ആഹാരത്തയമീരിതം.

൧൪൦. ഇന്ദ്രിയാനി വിഭാവേയ്യ, നവധാനുത്തരേ ബുധോ;
അട്ഠധാ സമുദീരേയ്യ, ലോകിയേസു തിഹേതുകേ.

൧൪൧. സത്തധാ പന ഞാണേന, വിപ്പയുത്തേ പകാസയേ;
സിതവോട്ഠബ്ബനാപുഞ്ഞേ, പഞ്ചധാ കങ്ഖിതേ പന.

൧൪൨. ചതുധാ തിവിധാ സേസേ, ചിത്തുപ്പാദേ സമീരയേ;
തിഹേതുകാ സത്തബലാ, ഛബലാ തു ദുഹേതുകാ.

൧൪൩. ചതുബലാ അകുസലാ, കങ്ഖിതം തിബലം മതം;
ദ്വിബലം സിതവോട്ഠബ്ബ-മബലം സേസമീരിതം.

൧൪൪. ജവനേധിപതീനം തു, യോ കോചേകോ തിഹേതുകേ;
ദ്വിഹേതുകേ വാ കുസലേ, വീമംസാ നോപലബ്ഭതി.

൧൪൫. ലോകിയേസു വിപാകേസു,
മോഹമൂലേ അഹേതുകേ;
യഥാസമ്ഭവവുത്തിത്താ,
നത്ഥാധിപതി കോചിപി.

൧൪൬. സമ്ഭോതി കായവിഞ്ഞാണേ, പുഞ്ഞപാകേ സുഖിന്ദ്രിയം;
ദുക്ഖിന്ദ്രിയമ്പി തത്ഥേവ, പാപപാകമ്ഹി ഭാസിതം.

൧൮൮. സന്തീരണഞ്ച ഹസനം, സോമനസ്സാനി സോളസ;
പഠമാദിചതുജ്ഝാനം, സോമനസ്സയുതം ഭവേ.

൧൮൯. ദോമനസ്സയുത്താ ദ്വേവ, ചിത്തുപ്പാദാ പകാസിതാ;
തദഞ്ഞേ പന സബ്ബേപി, പഞ്ചപഞ്ഞാസുപേക്ഖകാ.

൧൯൦. വേദനാസമ്പയോഗഞ്ച, വിനിബ്ഭുജ്ജേവമട്ഠധാ;
ഹേതുയോഗാദിഭേദേഹി, ചിത്തുപ്പാദാ പകാസിതാ.

൧൯൧. തംതംവിയോഗഭേദഞ്ച, പച്ചേകമഥ മിസ്സിതം;
യഥാവുത്താനുസാരേന, യഥാസമ്ഭവതോ നയേ.

൧൯൨. ഇച്ചേവം പന യോജേത്വാ, ചിത്തുപ്പാദേസു മിസ്സകം;
തതോ ഞേയ്യാ വിസുദ്ധാ ച, ബോധിപക്ഖിയസങ്ഗഹാ.

൧൯൩. കായേ ച വേദനാചിത്തേ, ധമ്മേസു ച യഥാരഹം;
അസുഭം ദുക്ഖമനിച്ച-മനത്താതി സുപട്ഠിതാ.

൧൯൪. സമ്മാസതി പനിച്ചേകാ, കിച്ചഗോചരഭേദതോ;
സതിപട്ഠാനനാമേന, ചത്താരോതി പകാസിതാ.

൧൯൫. ഉപ്പന്നാനുപ്പന്നപാപ-പഹാനാനുപ്പാദനായ ച;
അനുപ്പന്നുപ്പന്നേഹി വാ, നിബ്ബത്തിഅഭിവുദ്ധിയാ.

൧൯൬. പദഹന്തസ്സ വായാമോ, കിച്ചാഭോഗവിഭാഗതോ;
സമ്മപ്പധാനനാമേന, ചത്താരോതി പകാസിതാ.

൧൯൭. ഇദ്ധിയാ പാദഭൂതത്താ, **ഇദ്ധിപാദാ**തി ഭാസിതാ;
ഛന്ദോ ചിത്തഞ്ച വീരിയം, വീമംസാതി ചതുബ്ബിധാ.

൧൯൮. പഞ്ച സദ്ധാ സതി പഞ്ഞാ, വീരിയേകഗ്ഗതാ തഥാ;
ഇന്ദ്രിയാനിന്ദ്രിയട്ഠേന, ബലട്ഠേന **ബലാനി** ച.

൧൯൯. സതി ധമ്മവിചയോ ച, തഥാ വീരിയപീതിയോ;
പസ്സദ്ധേകഗ്ഗതാപേക്ഖാ, ബുജ്ഝന്തസ്സങ്ഗഭാവതോ.

൨൦൦. **ബോജ്ഝങ്ഗാ**തി വിസേസേന, സത്ത ധമ്മാ പകാസിതാ;
നിയ്യാനട്ഠേന **മഗ്ഗങ്ഗാ,** സമ്മാദിട്ഠാദിഅട്ഠധാ.

൨൦൧. ഛസങ്ഗഹേത്ഥ വായാമോ, സതിപഞ്ഞാ സമീരിതാ;
പഞ്ചസങ്ഗഹിതാ നാമ, സമാധി ചതുസങ്ഗഹോ.

൨൦൨. സദ്ധാ ദുസങ്ഗഹാ വുത്താ, സേസാ ഏകേകസങ്ഗഹാ;
ഇച്ചേവം സത്തധാ ഭേദോ, **ബോധിപക്ഖിയസങ്ഗഹോ**.

൨൦൩. സതിപട്ഠാനസമ്മപ്പധാനതോ ഇദ്ധിപാദതോ;
ഇന്ദ്രിയബലബോജ്ഝങ്ഗാ, മഗ്ഗഭേദാ ച ഭാസിതാ.

൨൦൪. ഛന്ദോ ചിത്തമുപേക്ഖാ ച, സദ്ധാപസ്സദ്ധിപീതിയോ;
സമ്മാദിട്ഠി ച സങ്കപ്പോ, വായാമോ വിരതിത്തയം.

൨൦൫. സമ്മാസതി സമാധീതി, ദീപിതാ ബോധിപക്ഖിയാ;

ചുദ്ദസാ ധമ്മതോ ഹോന്തി, സത്തതിംസ പഭേദതോ.

൨൦൬. യേഹി ധമ്മേഹി ബുജ്ഝന്തോ, സച്ചാനി പടിവിജ്ഝതി;
സമത്താനുത്തരേ ഹോന്തി, ന വാ സങ്കപ്പപീതിയോ.

൨൦൭. പുബ്ബഭാഗേപി ലബ്ഭന്തി, ലോകിയമ്ഹി യഥാരഹം;
നിബ്ബേധഭാവനാകാലേ, ഛബ്ബിസുദ്ധിപവത്തിയം.

൨൦൮. ഇച്ചേവം തിവിധാ ഭേദം, വിഭാവേയ്യ യഥാരഹം;
സഭാവഭേദഭിന്നാനം, സഭാഗത്ഥേഹി സങ്ഗഹം.

൨൦൯. ഭേദസങ്ഗഹവിദൂഹി വണ്ണിതം, ഭേദസങ്ഗഹവിമുത്തിസാസനേ;
ഭേദസങ്ഗഹനയത്ഥമുത്തമം, ഭേദസങ്ഗഹമുഖം പകാസിതം.

൨൧൦. ധമ്മസഭാവവിഭാഗബുധേവം, ധമ്മദിസമ്പതിസാസനധമ്മേ;
ധമ്മവിഭൂതിവിഭൂസിതചിത്താ, ധമ്മരസാമതഭാഗി ഭവന്തി.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ ഭേദസങ്ഗഹവിഭാഗോ നാമ

തതിയോ പരിച്ഛേദോ.

൪. ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ

പകിണ്ണകവിഭാഗോ

൨൧൧. ഇതോ പരം കിച്ചതോ ച, ദ്വാരാലമ്ബണവത്ഥുതോ;
ഭൂമിപുഗ്ഗലതോ ഠാനാ, ജനകാ ച യഥാരഹം.

൨൧൨. സങ്ഗഹോ ച പവത്തി ച, പടിസന്ധിപവത്തിസു;
ചിത്തുപ്പാദവസേനേവ, സംഖിപിത്വാന നിയ്യതേ.

൨൧൩. രൂപാരൂപമഹാപാകാ, മുപേക്ഖാതീരണദ്വയം;
ചുതിസന്ധിഭവങ്ഗാനി, ചിത്താനേകൂനവീസതി.

൨൧൪. ആവജ്ജനം തു യുഗളം, ദസ്സനം സവനം തഥാ;
ഘായനം സായനഞ്ചേവ, ഫുസനം സമ്പടിച്ഛനം.

൨൧൫. തീണി തീരണചിത്താനി, ഏകം വോട്ഠബ്ബനം മതം;
പഞ്ചദ്വാരേ മനോദ്വാരേ, തദാവജ്ജനനാമകം.

൨൧൬. പഞ്ചപഞ്ഞാസ ജവനകിച്ചാനീതി വിനിദ്ദിസേ;
ക്രിയാ ചാവജ്ജനം ഹിത്വാ, കുസലാകുസലപ്ഫലം.

൨൧൭. തദാലമ്ബണചിത്താനി, ഭവന്തേകാദസേവ ഹി;
മഹാവിപാകചിത്താനി, അട്ഠ സന്തീരണത്തയം.

൨൧൮. പഞ്ചകിച്ചന്തി ഭാസന്തി, ഉപേക്ഖാതീരണദ്വയം;
ചതുകിച്ചാ മഹാപാകാ, തികകിച്ചാ മഹഗ്ഗതാ.

൨൧൯. ദുകിച്ചമിതി വോട്ഠബ്ബം, സുഖതീരണമീരിതം;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണജവനമനോധാതുത്തികം പന.

൨൨൦. ഏകകിച്ചാതി ഭാസന്തി, അട്ഠസട്ഠി വിഭാവിനോ;
ഇച്ചേവം **കിച്ചഭേദേന,** ചിത്തുപ്പാദാ വവത്ഥിതാ.

൨൨൧. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായധാതു യഥാക്കമം;
പഞ്ചദ്വാരാ ഭവങ്ഗം തു, മനോദ്വാരം പവുച്ചതി.

൨൨൨. ഘാനാദയോ തയോ രൂപേ, പഞ്ച ചക്ഖാദയോ തഥാ;
അരൂപേ നത്ഥുഭയത്ഥ, തദാലമ്ബണമാനസം.

൨൨൩. ഛ ദ്വാരാ വീഥിചിത്താനി, സത്ത കാമീസു രൂപിസു;
ദ്വാരത്തയം ഛ ചിത്താനി, മനോദ്വാരമരൂപിസു.

൨൨൪. പടിസന്ധാദിഭൂതാ ഹി, അവസാനേ ചുതിട്ഠിതാ;
മജ്ഝേ ഭവങ്ഗം ഛേത്വാന, പച്ചേകം വീഥി ജായതി.

൨൨൫. രൂപാദാരമ്മണേ ചക്ഖു-പസാദാദിമ്ഹി ഘട്ടിതേ;
ആവജ്ജനാദയോ ഹോന്തി, ഭവങ്ഗദ്വിചലാ പരം.

൨൨൬. പഗിണാമേ ഭവങ്ഗസ്സ, ആലമ്ബേ ഗഹണാരഹേ;
തഥാ വീഥി മനോദ്വാരേ, യഥാസമ്ഭവതോ ഭവേ.

൧൨൭. ആവജ്ജാ പഞ്ചവിഞ്ഞാണം, സമ്പടിച്ഛനതീരണം;
വോട്ഠബ്ബകാമജവനം, തദാലമ്ബണമാനസം.

൧൨൮. സത്തേവം വീഥിചിത്താനി, ചിത്തുപ്പാദാ ചതുദ്ദസ;
ചതുപഞ്ഞാസ വിത്ഥാരാ, പഞ്ചദ്വാരേ യഥാരഹം.

൧൨൯. ഉപ്പാദട്ഠിതിഭങ്ഗാനം, വസാ ചിത്തക്ഖണം തയം;
രൂപാനം ഠിതി ഏകൂന-പഞ്ഞാസഞ്ച ദുകേ ദുകം.

൧൩൦. പരിത്തേതിപരിത്തേ ച, മഹന്തേതിമഹന്തകേ;
വോട്ഠബ്ബമോഘജവനം, തദാലമ്ബന്തി തം കമാ.

൧൩൧. ആവജ്ജനഞ്ച ജവനം, മനോദ്വാരേ തു ഗോചരേ;
വിഭൂതേ തു തദാലമ്ബം, വിത്ഥാരാ സത്തസട്ഠി തേ.

൧൩൨. കാമേ ജവനസത്താല-മ്ബണാനം നിയമേ സതി;
വിഭൂതേതിമഹന്തേ ച, തദാലമ്ബണമീരിതം.

൧൩൩. പഞ്ചദ്വാരേ മനോധാതു, പച്ചേകമ്ഹി യഥാക്കമം;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളം, പച്ചേകം തു പകാസിതം.

൧൩൪. മനോദ്വാരേ തു ജവനം, മഹഗ്ഗതമനുത്തരം;
സുഖതീരണവോട്ഠബ്ബം, പരിത്തജവനം ഛസു.

൧൩൫. മഹാവിപാകചിത്താനി , ഉപേക്ഖാതീരണദ്വയം;
ഛസു ദ്വാരേസു ജായന്തി, വീഥിമുത്താനി ചേകദാ.

൧൩൬. സത്തതി വീഥിചിത്താനി, വിപാകാ തു മഹഗ്ഗതാ;
നവ വീഥിവിമുത്താ ച, ദുവിധാപി ദസീരിതാ.

൧൩൭. ഇച്ചേവം **ദ്വാരഭേദേന,** വിഭാവേത്വാ തതോ പരം;
ഞേയ്യാ ഗോചരഭേദേന, ചിത്തുപ്പാദാ യഥാരഹം.

൧൩൮. രൂപസദ്ദഗന്ധരസഫോട്ഠബ്ബാ പഞ്ച ഗോചരാ;
സേസഞ്ച രൂപപഞ്ഞത്തിനാമഞ്ച ധമ്മഗോചരം.

൧൩൯. പഞ്ചദ്വാരേ വത്തമാനം, പഞ്ചാലമ്ബം യഥാക്കമം;
ഛാലമ്ബണം മനോദ്വാരേ, അതീതാനാഗതമ്പി ച.

൧൪൦. പഞ്ഞത്താതീതവത്തന്തം , ഛദ്വാരഗ്ഗഹിതം പന;
ഛളാരമ്മണസങ്ഖാതം, യേഭുയ്യേന ഭവന്തരേ.

൧൪൧. നിമിത്തഗതികമ്മാനം, കമ്മമേവാഥ ഗോചരം;
പടിസന്ധിഭവങ്ഗാനം, ചുതിയാവ യഥാരഹം.

൧൪൨. പഞ്ചാലമ്ബേ മനോധാതു, പച്ചേകമ്ഹി യഥാക്കമം;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളം, പച്ചേകം തു പകാസിതം.

൧൪൩. കാമപാകാനി സേസാനി, ഹസനഞ്ച പരിത്തകേ;
ഞാണഹീനാനിപുഞ്ഞാനി, ജവനാനി അനിമ്മലേ.

൧൪൪. തിഹേതുകാമപുഞ്ഞാനി, പുഞ്ഞാഭിഞ്ഞാ ച ലോകിയാ;

സബ്ബാലമ്ബേ പവത്തന്തി, അഗ്ഗമഗ്ഗഫലം വിനാ.

൨൪൪. കിരിയാഭിഞ്ഞാ ച വോട്ഠബ്ബം, ക്രിയാ കാമേ തിഹേതുകാ;
സബ്ബാലമ്ബേ പവത്തന്തി, നിബ്ബാനേ നിമ്മലാ സിയും.

൨൪൫. ദുതിയഞ്ച ചതുത്ഥഞ്ച, ആരുപ്പേസു മഹഗ്ഗതേ;
മഹഗ്ഗതഞ്ഞേ വോഹാരേ, അയ**മാലമ്ബണേ** നയോ.

൨൪൬. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായഹദയവത്ഥുനാ;
കാമലോകേ ഛവത്ഥൂനി, നിസ്സിതാ സത്ത ധാതുയോ.

൨൪൭. പഞ്ചവിഞ്ഞാണധാതൂ ച, താസം പുബ്ബാപരത്തയം;
മനോധാതു തതോ സേസാ, മനോവിഞ്ഞാണധാതു ച.

൨൪൮. ചതസ്സോ ധാതുയോ രൂപേ, തീണി വത്ഥൂനി നിസ്സിതാ;
അരൂപേ തു അനിസ്സായ, ധാത്വേകാവ പവത്തതി.

൨൪൯. പഞ്ചപ്പസാദേ നിസ്സായ, പച്ചേകം തു യഥാക്കമം;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളം, ഭവതീതി പകാസിതം.

൨൫൦. കാമപാകാനി സേസാനി, മഗ്ഗാവജ്ജനമാദിതോ;
ഹസനം പടിഘാരൂപാ-വചരം വത്ഥുനിസ്സിതം.

൨൫൧. ദ്വേചത്താലീസ നിസ്സായ, അനിസ്സായ ച ജായരേ;
അനിസ്സായ വിപാകാനി, ആരുപ്പേതി സമീരിതം.

൨൫൨. ഇച്ചേവം **വത്ഥുഭേദേന,** ചിത്തുപ്പാദാ പകാസിതാ;
തതോ പരം വിഭാവേയ്യ, ഭൂമിഭേദേന പണ്ഡിതോ.

൨൫൩. നിരയേ പേതലോകേ ച, തിരച്ഛാനാസുരേ തഥാ;
പാപകമ്മോപപജ്ജന്തി, പാപപാകായ സന്ധിയാ.

൨൫൪. ഭൂമിസ്സിതേസു ദേവേസു, മനുസ്സേസുപി ഹീനകാ;
അഹേതുകായ ജായന്തി, പുഞ്ഞപാകായ സന്ധിയാ.

൨൫൫. ചാതുമഹാരാജികാ ച, താവതിംസാ ച യാമകാ;
തുസിതാ ചേവ നിമ്മാനരതിനോ വസവത്തിനോ.

൨൫൬. ഇച്ചേവം ഛസു ദേവേസു, മനുസ്സേസു ച ജായരേ;
മഹാവിപാകസന്ധീഹി, കാമപുഞ്ഞകതാ ജനാ.

൨൫൭. ബ്രഹ്മാനം പാരിസജ്ജാ ച, തഥാ ബ്രഹ്മപുരോഹിതാ;
മഹാബ്രഹ്മാ ച ജായന്തി, പഠമജ്ഝാനസന്ധിയാ.

൨൫൮. പരിത്താ അപ്പമാണാഭാ, ജായന്താഭസ്സരാ തഥാ;
ദുതിയജ്ഝാനപാകായ, തതിയായ ച സന്ധിയാ.

൨൫൯. പരിത്തസുഭപ്പമാണസുഭാ ച സുഭകിണ്ഹകാ;
ചതുത്ഥായ തു ജായന്തി, തതിയജ്ഝാനഭൂമികാ.

൨൬൦. വേഹപ്ഫലാ അസഞ്ഞീ ച, സുദ്ധാവാസാതി സത്തസു;
പഞ്ചമായ ച ജായന്തി, അസഞ്ഞീചിത്തവജ്ജിതാ.

൨൩൨. അവിഹാ ച അതപ്പാ ച, സുദസ്സാ ച സുദസ്സിനോ;
അകനിട്ഠാതി പഞ്ചേതേ, സുദ്ധാവാസാ പകാസിതാ.

൨൩൩. ആകാസാനഞ്ചായതനപാകാദീഹി യഥാക്കമം;
ആകാസാനഞ്ചായതനഭൂമികാദീസു ജായരേ.

൨൩൪. ചുതിസന്ധിഭവങ്ഗാനം , വസാ പാകാ മഹഗ്ഗതാ;
കാമേ സഹേതുകാ പാകാ, തദാലമ്ബണതോപി ച.

൨൩൫. യഥാവുത്തനിയാമേന, ഭൂമീസ്വേകാവ ജായരേ;
ചിത്തുപ്പാദേസു സബ്ബത്ഥ, ന ത്വേവാസഞ്ഞിനോ മതാ.

൨൩൬. ഘാനജിവ്ഹാകായധാതു-നിസ്സിതം മാനസം തഥാ;
പടിഘദ്വയമിച്ചേവമട്ഠ ഹോന്തേവ കാമിസു.

൨൩൭. ചക്ഖുസോതഞ്ച വിഞ്ഞാണം, മനോധാതു ച തീരണം;
കാമരൂപേസു ജായന്തി, യഥാസമ്ഭവതോ ദസ.

൨൩൮. വോട്ഠബ്ബകാമപുഞ്ഞാനി, വിപ്പയുത്താനി ദിട്ഠിയാ;
ഉദ്ധച്ചസഹിതഞ്ചേതി, സബ്ബത്ഥേതാനി ചുദ്ദസ.

൨൩൯. കങ്ഖിതം ദിട്ഠിയുത്താനി, സുദ്ധാവാസവിവജ്ജിതേ;
സിതഞ്ച രൂപജവന-മാരുപ്പാപായവജ്ജിതേ.

൨൪൦. കാമക്രിയാ സഹേതൂ ച, ഉദ്ധം ലോകുത്തരത്തയം;
ചതുത്ഥാരുപ്പജവനം, സബ്ബത്ഥാപായവജ്ജിതേ.

൨൪൧. സേസമാരുപ്പജവനം, ഹിത്വാപായം യഥാക്കമം;
ഉദ്ധമാരുപ്പഭൂമിഞ്ച, ജായതീതി വിഭാവയേ.

൨൪൨. സോതാപത്തിഫലാദീനി, ചത്താരാനുത്തരാനി തു;
സുദ്ധാവാസമപായഞ്ച, ഹിത്വാ സബ്ബത്ഥ ജായരേ.

൨൪൩. സുദ്ധാവാസമപായഞ്ച, ഹിത്വാരൂപഞ്ച സബ്ബഥാ;
പഠമാനുത്തരോ മഗ്ഗോ, സേസട്ഠാനേസു ജായതി.

൨൪൪. സത്തതിംസ അപായേസു, കാമേസീതി പകാസിതാ;
പഞ്ചപഞ്ഞാസ സുദ്ധേസു, രൂപേസ്വേകൂനസത്തതി.

൨൪൫. ഏകചത്താലീസ ആരുപ്പേ, ഉപ്പജ്ജന്തി യഥാരഹം;
ഇച്ചേവം **ഭൂമിഭേദേന,** ചിത്തുപ്പാദാ പകാസിതാ.

൨൪൬. തിഹേതുസത്തേ സബ്ബാനി, ദ്വിഹേതുകാഹേതുകേ പന;
പരിത്താനി വിവജ്ജേത്വാ, ഞാണപാകക്രിയാജവേ.

൨൪൭. പുഥുജ്ജനാനം സമ്ഭോന്തി, ദിട്ഠിയുത്തഞ്ച കങ്ഖിതം;
സോതാപന്നാദിതിണ്ണമ്പി, ഫലം ഹോതി യഥാസകം.

൨൪൮. വീതരാഗസ്സ ജവനം, ക്രിയാ ചന്തിമനുത്തരം;
പുഥുജ്ജനാദിതിണ്ണമ്പി, പടിഘം സമുദീരിതം.

൨൪൯. ജവാ പുഥുജ്ജനാദീനം, ചതുന്നം സേസ സാസവാ;

സാസവാവജ്ജപാകാനി, പഞ്ചന്നമപി ദീപയേ.

൨൮൦. പുഥുജ്ജനേസു തേസട്ഠി, സോതാപന്നാദികദ്വയേ;
ഏകൂനസട്ഠി ചിത്താനി, അനാഗാമികപുഗ്ഗലേ.

൨൮൧. സത്തപഞ്ഞാസ ജായന്തി, തേപഞ്ഞാസ അനാസവേ;
മഗ്ഗട്ഠേസു സകോ മഗ്ഗോ, **പുഗ്ഗലേസു അയം നയോ**.

൨൮൨. തിഹേതുകാമചുതിയാ, സബ്ബാപി പടിസന്ധിയോ;
ദ്വിഹേതാഹേതുചുതിയാ, കാമാവചരസന്ധിയോ.

൨൮൩. രൂപാവചരചുതിയാ, സഹേതുപടിസന്ധിയോ;
ആരുപ്പാരുപ്പചുതിയാ, ഹേട്ഠിമാരുപ്പവജ്ജിതാ.

൨൮൪. പടിസന്ധി തഥാ കാമേ, തിഹേതുപടിസന്ധിയോ;
ഭവന്തീതി ച മേധാവീ, **ചുതിസന്ധിനയം നയേ**.

൨൮൫. ചുതിയാനന്തരം ഹോതി, പടിസന്ധി തതോ പരം;
ഭവങ്ഗം തം പന ഛേത്വാ, ഹോതി ആവജ്ജനം തതോ.

൨൮൬. അനിട്ഠേ പാപപാകാവ, ചക്ഖുവിഞ്ഞാണകാദയോ;
ഇട്ഠേ തു പുഞ്ഞപാകാവ, യഥാസമ്ഭവതോ സിയും.

൨൮൭. പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ, വീഥിചിത്താനി യോജയേ;
പഞ്ചദ്വാരേ യഥായോഗം, മനോദ്വാരേ ച പണ്ഡിതോ.

൨൮൮. സന്തീരണതദാലമ്ബ-മിട്ഠാലമ്ബേ പവത്തതി;
സുഖിതം ഇട്ഠമജ്ഝത്തേ, അനിട്ഠേ ച ഉപേക്ഖിതം.

൨൮൯. സുഖോപേതം തദാലമ്ബം, ഉപേക്ഖാക്രിയതോ പരം;
ന ഹോതി ദോമനസ്സമ്ഹാ, സോമനസ്സം തു സബ്ബദാ.

൨൯൦. യഥോപേക്ഖാതദാലമ്ബം, സുഖിതക്രിയതോ പരം;
അഞ്ഞത്ഥ നിയമോ നത്ഥി, തദാലമ്ബപവത്തിയാ.

൨൯൧. സോമനസ്സഭവങ്ഗസ്സ, ജവനേ ദോമനസ്സിതേ;
തദാലമ്ബേ അസമ്ഭോന്തേ, ഉപേക്ഖാതീരണം ഭവേ.

൨൯൨. പരികമ്മോപചാരാനു-ലോമഗോത്രഭുതോ പരം;
പഞ്ചമം വാ ചതുത്ഥം വാ, ജവനം ഹോതി അപ്പനാ.

൨൯൩. ചതുത്ഥാനം സുഖോപേതം, ഞാണയുത്താനനന്തരം;
ഉപേക്ഖാഞാണയുത്താനം, പഞ്ചമം ജായതേ പരം.

൨൯൪. പുഥുജ്ജനാന സേക്ഖാനം, കാമപുഞ്ഞതിഹേതുതോ;
തിഹേതുകാമക്രിയതോ, വീതരാഗാനമപ്പനാ.

൨൯൫. ആവജ്ജപഞ്ചവിഞ്ഞാണ-സമ്പടിച്ഛനതീരണം;
പടിസന്ധിചുതി സബ്ബാ, രൂപാരൂപാദികപ്പനാ.

൨൯൬. നിരോധാ വുട്ഠഹന്തസ്സ, ഉപരിട്ഠഫലം ദ്വയം;
പഞ്ചാഭിഞ്ഞാ തഥാ മഗ്ഗാ, ഏകചിത്തക്ഖണാ മതാ.

൨൯൭. ദ്വിക്ഖത്തും ഹി നിരോധസ്സ, സമാപത്തിക്ഖണേ പന;
ചതുത്ഥാരുപ്പജവനം, തദാലമ്ബഞ്ച സബ്ബഥാ.

൨൯൮. ദ്വിക്ഖത്തും വാഥ തിക്ഖത്തും, മഗ്ഗസ്സാനന്തരം ഫലം;
ഭവങ്ഗാദി ച വോട്ഠബ്ബം, ജവനാദി സകിം പന.

൨൯൯. തിഹേതുകാമജവനം, അപ്പനാഘടിതം പന;
തിക്ഖത്തും വാ ചതുക്ഖത്തും, മനോദ്വാരേ പവത്തതി.

൩൦൦. ഛദ്വാരേസു പനഞ്ഞത്ഥ, ജവനം കാമധാതുജം;
പഞ്ച വാരേ ഛ വാ സത്ത, സമുപ്പജ്ജതി സമ്ഭവാ.

൩൦൧. സമാപത്തിഭവങ്ഗേസു, നിയമോ ന സമീരിതോ;
വീഥിചിത്താവസാനേ തു, ഭവങ്ഗം ചുതി വാ ഭവേ.

൩൦൨. ഇച്ചാനന്തരഭേദേന, ചിത്തുപ്പാദട്ഠിതിം ചുതിം;
ഞത്വാ ഗണേയ്യ സങ്ഗയ്ഹ, ലബ്ഭമാനവസാ കഥം?

൩൦൩. പഞ്ചദ്വാരാവജ്ജനതോ, ദസ ചിത്താനി ദീപയേ;
സേസാവജ്ജനതോ പഞ്ച-ചത്താലീസന്തി ഭാസിതം.

൩൦൪. പഞ്ചവിഞ്ഞാണതോ പാപവിപാകാ സമ്പടിച്ഛനാ;
പരമേകം ദുവേ പുഞ്ഞ-വിപാകാ സമ്പടിച്ഛനാ.

൩൦൫. സന്തീരണദ്വിഹേതുമ്ഹാ, പാകാ ദ്വാദസ ജായരേ;
തിഹേതുകാമപാകമ്ഹാ, ഏകവീസതി ഭാസിതം.

൩൦൬. രൂപാവചരപാകമ്ഹാ, പരമേകൂനവീസതി;
നവട്ഠാരുപ്പപാകമ്ഹാ, സത്ത ഛ വാ യഥാക്കമം.

൩൦൭. പടിഘമ്ഹാ തു സത്തേവ, സിതമ്ഹാ തേരസബ്രവും;
ദ്വിഹേതുപുഞ്ഞാപുഞ്ഞമ്ഹാ, ഏകവീസതി ഭാവയേ.

൩൦൮. ദ്വിഹേതുകാമക്രിയതോ, അട്ഠാരസ ഉപേക്ഖകാ;
സുഖിതമ്ഹാ സത്തരസ, വിഭാവേന്തി വിചക്ഖണാ.

൩൦൯. കാമപുഞ്ഞാ തിഹേതുമ്ഹാ, തേത്തിംസേവ ഉപേക്ഖകാ;
സുഖിതമ്ഹാ തിപഞ്ഞാസ, ഭവന്തീതി പകാസിതം.

൩൧൦. തിഹേതുകാമക്രിയതോ, ചതുവീസതിപേക്ഖകാ;
സുഖിതമ്ഹാ തു ദീപേയ്യ, പഞ്ചവീസതി പണ്ഡിതോ.

൩൧൧. ദസ രൂപജവമ്ഹേകാദസ ദ്വാദസ തേരസ;
യഥാക്കമം പഞ്ചദസ, ആരുപ്പാ പരിദീപയേ.

൩൧൨. ഫലമ്ഹാ ചുദ്ദസേവാഹു, മഗ്ഗമ്ഹാ തു സകം ഫലം;
പരം സങ്ഗഹമിച്ചേവം, വിഗണേയ്യ വിസാരദോ.

൩൧൩. പഞ്ചദസമ്ഹാദ്യാവജ്ജ-മേകവീസതിതോപരം ;
ഏകമ്ഹാ പഞ്ചവിഞ്ഞാണം, പഞ്ചമ്ഹാ സമ്പടിച്ഛനം.

൩൧൪. സുഖസന്തീരണം ഹോതി, പഞ്ചവീസതിതോ പരം;
സമ്ഭോന്തി സത്തതിംസമ്ഹാ, ഉപേക്ഖാതീരണദ്വയം.

ഭവന്തി ചത്താലീസമ്ഹാ, സുഖപാകാ ദ്വിഹേതുകാ;
തഥേകചത്താലീസമ്ഹാ, സുഖപാകാ ദ്വിഹേതുകാ;
തഥേകചത്താലീസമ്ഹാ, ഉപേക്ഖായ സമായുതാ.

ഹോന്തി സത്തതിതോ കാമേ,
സുഖപാകാ തിഹേതുകാ;
ദ്വിസത്തതിമ്ഹാ ജായന്തി,
ഉപേക്ഖാസഹിതാ പുന.

ഏകൂനസട്ഠിതോ രൂപാ, പാകാ പാകാ അരൂപിനോ;
കമാട്ഠചത്താലീസമ്ഹാ, തഥേകദ്വിതിഹീനതോ.

ഫലദ്വയം ചതുക്കമ്ഹാ, പഞ്ചമ്ഹാന്തഫലദ്വയം;
തികാ മഹഗ്ഗതാ ജവാ, മഗ്ഗാ കാമജവാ ദ്വയാ.

ചിത്തുപ്പാദാനമിച്ചേവം, ഗണിതോ **പുബ്ബസങ്ഗഹോ**;
ഞേയ്യോയം **ഠാനഭേദോതി**, പുബ്ബാപരനിയാമിതോ.

രൂപപാകമഹാപാകാ, മനോധാതു ച തീരണം;
രൂപമേവ ജനേന്തീതി, വുത്താ ഏകൂനവീസതി.

അപ്പനാജവനം സബ്ബം, മഹഗ്ഗതമനുത്തരം;
ഇരിയാപഥരൂപാനി, ജനേതീതി സമീരിതം.

വോട്ഠബ്ബം കാമജവനമഭിഞ്ഞാ ച യഥാരഹം;
ഇരിയാപഥവിഞ്ഞത്തിരൂപാനം ജനകാ സിയും.

പഞ്ചവിഞ്ഞാണമാരുപ്പാ, വിപാകാ ച ന കിഞ്ചിപി;
സബ്ബേസം പടിസന്ധീ ച, ചുതി ചാരഹതോ തഥാ.

രൂപാദിത്തയമിച്ചേവം , സമുട്ഠാപേതി മാനസം;
ഉപ്പജ്ജമാനമേവേതി, ഞേയ്യോ **ജനകസങ്ഗഹോ**.

ഇതി കിച്ചാദിഭേദേസു, പച്ചേകസ്മിം പകാസിതം;
നയം വുത്താനുസാരേന, സമാസേത്വാ വിയോജയേ.

ഖുണ്ണസമ്മോഹമലസ്സ സാസനേ,
വികിണ്ണവത്ഥൂഹി സുഗന്ധിതം നയം;
പകിണ്ണമോഗയ്ഹ പരത്ഥനിന്നയേ,
വിതിണ്ണകങ്ഖാവ ഭവന്തി പണ്ഡിതാ.

ബഹുനയവിനിബന്ധം കുല്ലമേതം ഗഹേത്വാ,
ജിനവചനസമുദ്ദം കാമമോഗയ്ഹ ധീരാ;
ഹിതസകലസമത്ഥം വത്ഥുസാരം ഹരിത്വാ,
ഹദയ രതനഗബ്ഭം സാധു സമ്പൂരയന്തി.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ പകിണ്ണകവിഭാഗോ നാമ

ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ.

൫. പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ

കമ്മവിഭാഗോ

൩൨൮. വിഭാഗം പന കമ്മാനം,
പവക്ഖാമി ഇതോ പരം;
കമ്മപാകക്രിയാഭേദേ,
അമോഹായ സമാസതോ.

൩൨൯. കമ്മപച്ചയകമ്മന്തി, ചേതനാവ സമീരിതാ;
തഥാപി നാനക്ഖണികാ, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാവ ചേതനാ.

൩൩൦. ദേതി പാകമധിട്ഠായ, സമ്പയുത്തേ യഥാരഹം;
കമ്മസ്സായൂഹനട്ഠേന, പവത്തത്താ ഹി ചേതനാ.

൩൩൧. ക്ലേസാനുസയസന്താനേ , പാകധമ്മാ ഹി ജായരേ;
പഹീനാനുസയാനം തു, ക്രിയാമത്തം പവത്തതി.

൩൩൨. മൂലഭാവാ ച സബ്ബേസം, തഥേവാവജ്ജനദ്വയം;
ജനിതാനി ച കമ്മേഹി, വിപാകാനി പവത്തരേ.

൩൩൩. ചിത്തുപ്പാദവസേനേവ, കമ്മം തേത്തിംസധാ ഠിതം;
കമ്മചതുക്കഭേദേഹി, വിഭാവേയ്യ വിചക്ഖണോ.

൩൩൪. പച്ചുപ്പന്നാദികണ്ഹാദി-ജനകാദിഗരാദിതോ;
ദിട്ഠധമ്മാദികാമാദി-ഭേദാ ഛധാ യഥാക്കമം.

൩൩൫. യം പാപം സുഖവോകിണ്ണം, അകിച്ഛേന കരീയതി;
പച്ചുപ്പന്നസുഖം കമ്മം, ആയതിം ദുക്ഖപാകജം.

൩൩൬. കിച്ഛേന ദുക്ഖവോകിണ്ണം, യദി പാപം കരീയതി;
പച്ചുപ്പന്നേ ച തം ദുക്ഖം, ആയതിം ദുക്ഖപാകജം.

൩൩൭. കിച്ഛേന ദുക്ഖവോകിണ്ണം, യദി പുഞ്ഞം കരീയതി;
പച്ചുപ്പന്നമ്ഹി തം ദുക്ഖം, ആയതിം സുഖപാകജം.

൩൩൮. യം പുഞ്ഞം സുഖവോകിണ്ണം, അകിച്ഛേന കരീയതി;
പച്ചുപ്പന്നസുഖഞ്ചേവ, ആയതിം സുഖപാകജം.

൩൩൯. വിസസംസട്ഠമധുരം, സവിസം തിത്തകം തഥാ;
ഗോമുത്തമധുഭേസജ്ജ-മിച്ചോപമ്മം യഥാക്കമം.

൩൪൦. സമാദാനേ വിപാകേ ച, സുഖദുക്ഖപ്പഭേദിതം;
കമ്മമേവം ചതുദ്ധാതി, പകാസേന്തി തഥാഗതാ.

൩൪൧. ആനന്തരിയകമ്മാദി, ഏകന്തകടുകാവഹം;
കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകന്തി, കമ്മം ദുഗ്ഗതിഗാമികം.

൩൪൨. പഠമജ്ഝാനകമ്മാദി, ഏകന്തേന സുഖാവഹം;
സുക്കം സുക്കവിപാകന്തി, കമ്മം സഗ്ഗൂപപത്തികം.

൩൪൩. വോകിണ്ണകമ്മ വോകിണ്ണ-സുഖദുക്ഖൂപപത്തികം;
കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്ക-വിപാകന്തി സമീരിതം.

൩൪൪. അകണ്ഹസുക്കമീരേന്തി, അകണ്ഹസുക്കപാകദം;
കമ്മം ലോകുത്തരം ലോകേ, ഗതികമ്മക്ഖയാവഹം.

൩൪൫. ഇതി വട്ടപ്പവത്തമ്ഹി, ക്ലേസവോദാനഭേദിതം;
കമ്മക്ഖയേന സങ്ഗയ്ഹ, ചതുധാ കമ്മമീരിതം.

൩൪൬. ജനകഞ്ചേവുപത്ഥമ്ഭ-മുപപീളോപഘാതകം;
ചതുധാ കിച്ചഭേദേന, കമ്മമേവം പവുച്ചതി.

൩൪൭. ജനേതി ജനകം പാകം, തം ഛിന്ദതുപപീളകം;
തം പവത്തേതുപത്ഥമ്ഭം, തം ഘാതേതോപഘാതകം.

൩൪൮. കരോതി അത്തനോ പാക-സ്സാവകാസന്തി ഭാസിതം;
പാകദായകകമ്മം തു, യം കിഞ്ചി ജനകം ഭവേ.

൩൪൯. ബാധമാനകകമ്മം തു, തം പാകമുപപീളകം;
ഉപഘാതകമീരേന്തി, തദുപച്ഛേദകംപരേ.

൩൫൦. ഗരുകാസന്നമാചിണ്ണം, കടത്താകമ്മുനാ സഹ;
കമ്മം ചതുബ്ബിധം പാക-പരിയായപ്പഭേദതോ.

൩൫൧. മഹഗ്ഗതാനന്തരിയം, ഗരുകമ്മന്തി വുച്ചതി;
കതം ചിന്തിതമാസന്ന-മാസന്നമരണേന തു.

൩൫൨. ബാഹുല്ലേന സമാചിണ്ണമാചിണ്ണന്തി പവുച്ചതി;
സേസം പുഞ്ഞമപുഞ്ഞഞ്ച, കടത്താകമ്മമീരിതം.

൩൫൩. ദിട്ഠധമ്മേ വേദനീയമുപപജ്ജാപരേ തഥാ;
പരിയായവേദനീയമിതി ചാഹോസികമ്മുനാ.

൩൫൪. പാകകാലവസേനാഥ, കാലാതീതവസേന ച;
ചതുധേവമ്പി അക്ഖാതം, കമ്മമാദിച്ചബന്ധുനാ.

൩൫൫. ദിട്ഠധമ്മേ വേദനീയം, പഠമം ജവനം ഭവേ;
അലദ്ധാസേവനത്താവ, അസമത്ഥം ഭവന്തരേ.

൩൫൬. വേദനീയം തുപപജ്ജപരിയോസാനമീരിതം;
പരിനിട്ഠിതകമ്മത്താ, വിപച്ചതി അനന്തരേ.

൩൫൭. സേസാനി വേദനീയാനി, പരിയായാപരേ പന;
ലദ്ധാസേവനതോ പാകം, ജനേന്തി സതി പച്ചയേ.

൩൫൮. വുച്ചന്താഹോസികമ്മാനി, കാലാതീതാനി സബ്ബഥാ;
ഉച്ഛിന്നതണ്ഹാമൂലാനി, പച്ചയാലാഭതോ തഥാ.

൩൫൯. ചതുധാ പുന കാമാദിഭൂമിഭേദേന ഭാസിതം;
പുഞ്ഞാപുഞ്ഞവസാ ദ്വേധാ, **കാമാവചരികം** ഭവേ.

൩൬൦. അപുഞ്ഞം തത്ഥ സാവജ്ജ-മനിട്ഠഫലദായകം;

തം കമ്മഫസ്സദ്വാരേഹി, ദുവിധം സമ്പവത്തതി+

൩൬൧. കായദ്വാരം വചീദ്വാരം, മനോദ്വാരന്തി താദിനാ;
കമ്മദ്വാരത്തയം വുത്തം, ഫസ്സദ്വാരാ ഛ ദീപിതാ.

൩൬൨. കമ്മദ്വാരേ മനോദ്വാരേ, പഞ്ചദ്വാരാ സമോഹിതാ;
ഫസ്സദ്വാരമനോദ്വാരം, കമ്മദ്വാരത്തയം കതം.

൩൬൩. തഥാ ഹി കായവിഞ്ഞത്തിം, ജനേത്വാ ജാതചേതനാ;
കായകമ്മം വചീകമ്മം, വചീഭേദപവത്തികാ.

൩൬൪. വിഞ്ഞത്തിദ്വയസമ്പത്താ, മനോകമ്മന്തി വുച്ചതി;
ഭേദോയം പരിയായേന, കമ്മാനമിതി ദീപിതോ.

൩൬൫. പാണഘാതാദികം കമ്മം, കായേ ബാഹുല്ലവുത്തിതോ;
കായകമ്മം വചീകമ്മം, മുസാവാദാദികം തഥാ.

൩൬൬. അഭിജ്ഝാദി മനോകമ്മം, തീസു ദ്വാരേസു ജായതി;
ദ്വീസു ദ്വാരേസു സേസാനി, ഭേദോയം പരമത്ഥതോ.

൩൬൭. ഫസ്സദ്വാരമനോദ്വാരേ, വിഞ്ഞത്തിദ്വയമീരിതം;
പഞ്ചദ്വാരേ ദ്വയം നത്ഥി, അയമേത്ഥ വിനിച്ഛയോ.

൩൬൮. അക്ഖന്തിഞാണ കോസജ്ജം, ദുസ്സില്യം മുട്ഠസച്ചതാ;
ഇച്ഛാസംവരഭേദേന, അട്ഠദ്വാരേസു ജായതി.

൩൬൯. കമ്മദ്വാരത്തയഞ്ചേവ , പഞ്ചദ്വാരാ തഥാപരേ;
അസംവരാനം പഞ്ചന്നം, അട്ഠ ദ്വാരാ പകാസിതാ.

൩൭൦. തത്ഥ കമ്മപഥപ്പത്തം, പടിസന്ധിഫലാവഹം;
പാണഘാതാദിഭേദേന, ദസധാ സമ്പവത്തതി.

൩൭൧. പാണാതിപാതോ ഫരുസം, ബ്യാപാദോ ച തഥാപരോ;
ഇച്ചേവം തിവിധം കമ്മം, ദോസമൂലേഹി ജായതി.

൩൭൨. മിച്ഛാചാരോ അഭിജ്ഝാ ച, മിച്ഛാദിട്ഠി തഥാപരാ;
ഇച്ചേവം തിവിധം കമ്മം, ലോഭമൂലേഹി ജായതി.

൩൭൩. ഥേയ്യാദാനം മുസാവാദോ, പിസുണം സമ്ഫലാപനം;
കമ്മം ചതുബ്ബിധമ്മേതം, ദ്വിമൂലേഹി പവത്തതി.

൩൭൪. ഛന്ദാദോസാ ഭയാ മോഹാ, പാപം കുബ്ബന്തി പാണിനോ;
തസ്മാ ഛന്ദാദിഭേദേന, ചത്താലീസവിധം ഭവേ.

൩൭൫. ഇച്ചാപുഞ്ഞം പകാസേന്തി, ചതുരാപായസാധകം;
അഞ്ഞത്ഥാപി പവത്തമ്ഹി, വിപത്തിഫലസാധനം.

൩൭൬. തിവിധം പന പുഞ്ഞം തു, അനവജ്ജിട്ഠപാകദം;
ദാനം സീലം ഭാവനാ ച, തീസു ദ്വാരേസു ജായതി.

൩൭൭. മഹത്തഗാരവാ സ്നേഹാ, ദയാ സദ്ധുപകാരതോ;
ഭോഗജീവാഭയധമ്മം, ദദതോ ദാനമീരിതം.

൩൭൮. പുഞ്ഞമാചാരവാരിത്ത-വത്തമാരബ്ഭ കുബ്ബതോ;
പാപാ ച വിരമന്തസ്സ, ഹോതി സീലമയം തദാ.

൩൭൯. ദാനസീലവിനിമുത്തം, ഭാവനാതി പവുച്ചതി;
പുഞ്ഞം ഭാവേന്തി സന്താനേ, യസ്മാ തേന ഹിതാവഹം.

൩൮൦. ജനേത്വാ കായവിഞ്ഞത്തിം, യദാ പുഞ്ഞം കരീയതി;
കായകമ്മം തദാ ഹോതി, ദാനം സീലഞ്ച ഭാവനാ.

൩൮൧. വചീവിഞ്ഞത്തിയാ സദ്ധിം, യദാ പുഞ്ഞം കരീയതി;
വചീകമ്മം മനോകമ്മം, വിനാ വിഞ്ഞത്തിയാ കതം.

൩൮൨. തംതംദ്വാരികമേവാഹു, തംതംദ്വാരികപാപതോ;
വിരമന്തസ്സ വിഞ്ഞത്തിം, വിനാ വാ സഹ വാ പുന.

൩൮൩. ദാനം സീലം ഭാവനാ ച, വേയ്യാവച്ചാപചായനാ;
പത്താനുമോദനാ പത്തി-ദാനം ധമ്മസ്സ ദേസനാ;
സവനം ദിട്ഠിജുകമ്മ-മിച്ചേവം ദസധാ ഠിതം.

൩൮൪. കാമപുഞ്ഞം പകാസേന്തി, കാമേ സുഗതിസാധകം;
അഞ്ഞത്ഥാപി പവത്തമ്ഹി, സമ്പത്തിഫലസാധകം.

൩൮൫. ചിത്തുപ്പാദപ്പഭേദേന, കമ്മം വീസതിധാ ഠിതം;
കാമാവചരമിച്ചേവം, വിഭാവേന്തി വിഭാവിനോ.

൩൮൬. **രൂപാവചരികം** കമ്മ-മപ്പനാഭാവനാമയം;
കസിണാദികമാരബ്ഭ, മനോദ്വാരേ പവത്തതി.

൩൮൭. പഥവാപോ ച തേജോ ച,
വായോ നീലഞ്ച പീതകം;
ലോഹിതോദാതമാകാസം,
ആലോകോതി വിസാരദാ.

൩൮൮. **കസിണാനി ദസീ**രേന്തി, ആദികമ്മികയോഗിനോ;
ഉദ്ധുമാതം വിനീലഞ്ച, വിപുബ്ബകം വിഖാദിതം.

൩൮൯. വിച്ഛിദ്ദകഞ്ച വിക്ഖിത്തം, ഹതവിക്ഖിത്തലോഹിതം;
പുളവം അട്ഠികഞ്ചേതി, **അസുഭം ദസധാ** ഠിതം.

൩൯൦. ബുദ്ധേ ധമ്മേ ച സങ്ഘേ ച, സീലേ ചാഗേ ച അത്തനോ;
ദേവതോപസമായഞ്ച, വുത്താനുസ്സതിഭാവനാ.

൩൯൧. മരണേ സതി നാമേകാ, തഥാ കായഗതാസതി;
ആനാപാനസതിച്ചേവം, **ദസധാനുസ്സതീ**രിതാ.

൩൯൨. മേത്താ കരുണാ മുദിതാ, ഉപേക്ഖാ ഭാവനാതി ച;
ചതുബ്രഹ്മവിഹാരാ ച, **അപ്പമഞ്ഞാ**തി ഭാസിതാ.

൩൯൩. **ആഹാരേ തു പടിക്കൂല-സഞ്ഞേ**കാതി പകാസിതാ;
ചതുധാതുവവത്ഥാനം, ചതുധാതുപരിഗ്ഗഹോ.

൧൯൪. ചത്താരോരുപ്പകാ ചേതി, ചത്താലീസ സമാസതോ;
കമ്മട്ഠാനാനി വുത്താനി, സമഥേ ഭാവനാനയേ.

൧൯൫. ആനാപാനഞ്ച കസിണം, പഞ്ചകജ്ഝാനികം തഹിം;
പഠമജ്ഝാനികാ വുത്താ, കോട്ഠാസാസുഭഭാവനാ.

൧൯൬. മേത്താദയോ ചതുജ്ഝാനാ, ഉപേക്ഖാ പഞ്ചമീ മതാ;
ആരുപ്പാരുപ്പകാ സേസാ, ഉപചാരസമാധികാ.

൧൯൭. കസിണാസുഭകോട്ഠാസേ,
ആനാപാനേ ച ജായതി;
പടിഭാഗോ തമാരബ്ഭ,
തത്ഥ വത്തതി അപ്പനാ.

൧൯൮. കമ്മട്ഠാനേസു സേസേസു, പടിഭാഗോ ന വിജ്ജതി;
തഥാ ഹി സത്തവോഹാരേ, അപ്പമഞ്ഞാ പവത്തരേ.

൧൯൯. കസിണുഗ്ഘാടിമാകാസം, പഠമാരുപ്പമാനസം;
പഠമാരുപ്പകാഭാവ-മാകിഞ്ചഞ്ഞഞ്ച ഗോചരം.

൨൦൦. ആരുപ്പാ സമ്പവത്തന്തി, ആലമ്ബിത്വാ യഥാക്കമം;
അഞ്ഞത്ഥ പന സബ്ബത്ഥ, നപ്പവത്തതി അപ്പനാ.

൨൦൧. പരികമ്മം പരികമ്മ-സമാധി ച തതോ പരം;
ഉപചാരപ്പനാ ചേതി, ഭാവനായം ചതുബ്ബിധം.

൨൦൨. പരികമ്മനിമിത്തഞ്ച, ഉഗ്ഗഹോ ച തതോ പരം;
പടിഭാഗോതി തീണേവ, നിമിത്താനി പകാസയും.

൨൦൩. നിമിത്തം ഗണ്ഹതോ പുബ്ബ-മാദികമ്മികയോഗിനോ;
പരികമ്മനിമിത്തന്തി, കസിണാദികമീരിതം.

൨൦൪. തസ്മിം പന നിമിത്തമ്ഹി, ആരഭന്തസ്സ ഭാവനം;
പഠമം പരികമ്മന്തി, ഭാവനാപി പവുച്ചതി.

൨൦൫. ചിത്തേനുഗ്ഗഹിതേ തസ്മിം, മനോദ്വാരേ വിഭാവിതേ;
തദുഗ്ഗഹനിമിത്തം തു, സമുപ്പന്നന്തി വുച്ചതി.

൨൦൬. പഞ്ചദ്വാരവിനിമുത്താ , തമാരബ്ഭ സമാഹിതാ;
പരികമ്മസമാധീതി, ഭാവനാ സാ പകാസിതാ.

൨൦൭. ഉഗ്ഗഹാകാരസമ്ഭൂതം, വത്ഥുധമ്മവിമുച്ചിതം;
പടിഭാഗനിമിത്തന്തി, ഭാവനാമയമീരിതം.

൨൦൮. രൂപാദിവിസയം ഹിത്വാ, തമാരബ്ഭ തതോ പരം;
ഭവങ്ഗന്തരിതം ഹുത്വാ, മനോദ്വാരം പവത്തതി.

൨൦൯. സിഖാപത്തസമാധാന-മുപക്ലേസവിമുച്ചിതം;
ഉപചാരസമാധീതി, കാമാവചരമീരിതം.

൨൧൦. പടിഭാഗനിമിത്തമ്ഹി, ഉപചാരസമാധിതോ;
ഭാവനാബലനിപ്ഫന്നാ, സമുപ്പജ്ജതി അപ്പനാ.

ഖുരിമം പുരിമം കത്വാ, വസീഭൂതം തതോ പരം;
ഓളാരികങ്ഗമോഹായ, സുഖുമങ്ഗപ്പവത്തിയാ.

അപ്പനാ പദഹന്തസ്സ, പവത്തതി യഥാക്കമം;
വിതക്കാദിവിനിമുത്താ, വിചാരാദിസമായുതാ.

ആവജ്ജനാ ച വസിതാ, തംസമാപജ്ജനാ തഥാ;
വുട്ഠാനാധിട്ഠാനാ പച്ച-വേക്ഖണാതി ച പഞ്ചധാ.

വിതക്കഞ്ച വിചാരഞ്ച, സഹാതിക്കമതോ പന;
ചതുക്കജ്ഝാനമപ്പേതി, പഞ്ചകഞ്ച വിസും വിസും.

അപ്പനായ ച പച്ചേകഝാനസ്സാപി വിസും വിസും;
ഇച്ഛിതബ്ബാ ഹി സബ്ബത്ഥ, പരികമ്മാദിഭാവനാ.

ഝാനം പരിത്തം മജ്ഝിമഞ്ച, പണീതന്തി വിഭജ്ജതി;
വിമോക്ഖോ ച വസീഭൂതമഭിഭായതനന്തി ച.

പരിത്താദി പരിത്താദിഗോചരന്തി ചതുബ്ബിധം;
ദുക്ഖാപടിപദം ദന്ധാഭിഞ്ഞമിച്ചാദിതോ തഥാ.

ഝാനം ഛന്ദചിത്തവീരിയവീമംസാധിപ്പതേയ്യതോ;
വിസേസട്ഠിതിനിബ്ബേധഹാനഭാഗിയതോപി ച.

പഞ്ചധാ ഝാനഭേദേന, ചതുധാലമ്ബഭേദതോ;
സമാധിഭാവനാപുഞ്ഞമപ്പനാപത്തമീരിതം.

ഇതി വിക്ഖമ്ഭിതക്ലേസം, രൂപലോകൂപപത്തികം;
രൂപാവചരകമ്മന്തി, വിഭാവേന്തി വിസാരദാ.

അരൂപാവചരകമ്മം, ചതുധാരുപ്പസാധനം;
രൂപധമ്മവിഭാഗേന, ഭാവിതന്തി പവുച്ചതി.

ചതുപാരിസുദ്ധിസീലം, ധുതങ്ഗപരിവാരിതം;
സീലവിസുദ്ധിസങ്ഖാതം, പൂരയിത്വാ തതോ പരം.

കത്വാ ചിത്തവിസുദ്ധിഞ്ച, സോപചാരസമാധികം;
തഥാ ദിട്ഠിവിസുദ്ധിഞ്ച, നാമരൂപപരിഗ്ഗഹം.

കങ്ഖാവിതരണം നാമ, പച്ചയട്ഠിതിദസ്സനം;
വിസോധേത്വാ മഗ്ഗാമഗ്ഗ-ഞാണദസ്സനമേവ ച.

തതോ പരം വിപസ്സന്തോ, വിസുദ്ധീസു സമാഹിതോ;
സമ്പാദേത്വാ പടിപദാ-ഞാണദസ്സനമുത്തമം.

തതോ പപ്പോതി മേധാവീ, വിസുദ്ധിം ഞാണദസ്സനം;
ചതുമഗ്ഗസമഞ്ഞാതം, സാമഞ്ഞഫലദായകം.

ഛബ്ബിസുദ്ധികമേനേവം, ഭാവേതബ്ബം യഥാക്കമം;
കമ്മം ലോകുത്തരം നാമ, സബ്ബദുക്ഖക്ഖയാവഹം.

ഇതി ഛന്നം ചതുക്കാനം, വസാ കമ്മം വിഭാവയേ;

യേന കമ്മവിസേസേന, സന്താനമഭിസങ്ഖതം.

൪൨൯. ഭൂമീഭവയോനിഗതിഠിതിവാസേസു സമ്ഭവാ;
പടിസന്ധാദിഭാവേന, പാകായ പരിവത്തതി.

൪൩൦. സായം കമ്മസമഞ്ഞാതാ, കമ്മജാനി യഥാരഹം;
ജനേതി രൂപാരൂപാനി, മനോസഞ്ചേതനാ കഥം.

൪൩൧. **ഭൂമി** ലോകുത്തരാ ചേവ, ലോകിയാതി ദ്വിധാ ഠിതാ;
പരിത്താ ച മഹഗ്ഗതാ, അപ്പമാണാതി ഭേദിതാ.

൪൩൨. ഏകാദസ കാമഭവാ, ഭവാ സോളസ രൂപിനോ;
ചത്താരോരുപ്പകാ ചേതി, തിവിധോ **ഭവ** സങ്ഗഹോ.

൪൩൩. അസഞ്ഞേകോ ഭവോ നേവ-
സഞ്ഞിനാസഞ്ഞികോ ഭവോ;
സബ്ബോ സഞ്ഞിഭവോ സേസോ,
ഏവമ്പി തിവിധോ ഭവോ.

൪൩൪. ആരുപ്പാ ചതുവോകാരാ, ഏകവോകാരസഞ്ഞിനോ;
പഞ്ചവോകാരകോ നാമ, ഭവോ സേസോ പവുച്ചതി.

൪൩൫. നിരയേ ഹോതി ദേവേ ച, യോനേകാ ഓപപാതികാ;
അണ്ഡജാ ജലാബുജാ ച, സംസേദജോപപാതികാ.

൪൩൬. പേതലോകേ തിരച്ഛാനേ, ഭുമ്മദേവേ ച മാനുസേ;
അസുരേ ച ഭവന്തേവം, ചതുധാ **യോനി** സങ്ഗഹാ.

൪൩൭. **ഗതിയോ** നിരയം പേതാ, തിരച്ഛാനാ ച മാനവാ;
സബ്ബേ ദേവാതി പഞ്ചാഹ, പഞ്ചനിമ്മലലോചനോ.

൪൩൮. താവതിംസേസു ദേവേസു, വേപചിത്താസുരാ ഗതാ;
കാലകഞ്ചാസുരാ നാമ, ഗതാ പേതേസു സബ്ബഥാ.

൪൩൯. സന്ധിസഞ്ഞായ നാനത്താ, കായസ്സാപി ച നാനതോ;
നാനത്തകായസഞ്ഞീതി, കാമസുഗ്ഗതിയോ മതാ.

൪൪൦. പഠമജ്ഝാനഭൂമീ ച, ചതുരാപായഭൂമിയോ;
നാനത്തകായഏകത്ത-സഞ്ഞീതി സമുദീരിതാ.

൪൪൧. ഏകത്തകായനാനത്ത-സഞ്ഞീ ദുതിയഭൂമികാ;
ഏകത്തകായഏകത്ത-സഞ്ഞീ ഉപരിരൂപിനോ.

൪൪൨. **വിഞ്ഞാണട്ഠിതിയോ** സത്ത, തീഹാരുപ്പേഹി ഹേട്ഠതോ;
അസഞ്ഞേത്ഥ ന ഗണ്ഹന്തി, വിഞ്ഞാണാഭാവതോ സദാ.

൪൪൩. ചതുത്ഥാരുപ്പഭൂമിഞ്ച, പടുവിഞ്ഞാണഹാനിതോ;
തം ദ്വയമ്പി ഗഹേത്വാന, **സത്താവാസാ** നവേരിതാ.

൪൪൪. ദേവാ മനുസ്സാപായാതി, തിവിധാ കാമധാതുയോ;
പഠമജ്ഝാനഭൂമാദി-ഭേദാ ഭൂമി ചതുബ്ബിധാ.

൪൪൫. പഠമാരുപ്പാദിഭേദാ, ചതുധാരുപ്പധാതുയോ;
സോതാപന്നാദിഭേദേന, ചതുധാനുത്തരാ മതാ.

൪൪൬. നിരയാദിപ്പഭേദേന, ഭിന്നാ പച്ചേകതോ പുന;
ഏകതിംസവിധാ ഹോന്തി, സത്താനം ജാതിഭൂമിയോ.

൪൪൭. ഏവം ഭൂമാദിഭേദേസു, സത്താ ജായന്തി സാസവാ;
കമ്മാനി ച വിപച്ചന്തി, യഥാസമ്ഭവതോ കഥം;

൪൪൮. അപായമ്ഹാ ചുതാ സത്താ, കാമധാതുമ്ഹി ജായരേ;
സബ്ബട്ഠാനേസു ജായന്തി, സേസകാമഭവാ ചുതാ.

൪൪൯. സുദ്ധാവാസാ ചുതാ സുദ്ധാ-വാസേസുപരി ജായരേ;
അസഞ്ഞിമ്ഹാ ചുതാ കാമ-സുഗതിമ്ഹോപപജ്ജരേ.

൪൫൦. സേസരൂപാ ചുതാ സത്താ, ജായന്താപായവജ്ജിതേ;
ആരുപ്പതോപരി കാമ-സുഗതിമ്ഹി തഹിമ്പി ച.

൪൫൧. പുഥുജ്ജനാവ ജായന്തി, അസഞ്ഞാപായഭൂമിസു;
സുദ്ധാവാസേസു ജായന്തി, അനാഗാമികപുഗ്ഗലാ.

൪൫൨. വേഹപ്ഫലേ അകനിട്ഠേ, ഭവഗ്ഗേ ച പതിട്ഠിതാ;
ന പുനഞ്ഞത്ഥ ജായന്തി, സബ്ബേ അരിയപുഗ്ഗലാ.

൪൫൩. ബ്രഹ്മലോകഗതാ ഹേട്ഠാ, അരിയാ നോപപജ്ജരേ;
ദുക്ഖമൂലസമുച്ഛേദാ, പരിനിബ്ബന്തിനാസവാ.

൪൫൪. ജായന്താനഞ്ച ജാതാന-മിതി വുത്തനിയാമതോ;
പവത്താതീതകം കമ്മം, പടിസന്ധിപവത്തിയം.

൪൫൫. അരൂപം ചതുവോകാരേ, രൂപമേവ അസഞ്ഞിസു;
ജനേതി രൂപാരൂപാനി, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം.

൪൫൬. ആരുപ്പാനുത്തരം കമ്മം, പാകമേവ വിപച്ചതി;
കടത്താരൂപപാകാനി, കാമരൂപനിയാമിതം.

൪൫൭. കാലോപധിപ്പയോഗാനം, ഗതിയാ ച യഥാരഹം;
സമ്പത്തിഞ്ച വിപത്തിഞ്ച, കമ്മമാഗമ്മ പച്ചതി.

൪൫൮. അപായേ സന്ധിമുദ്ധച്ച-ഹീനാ ദത്വാ പവത്തിയം;
സബ്ബാപി പഞ്ചവോകാരേ, ദ്വാദസാപുഞ്ഞചേതനാ.

൪൫൯. സത്താകുസലപാകാനി, വിപച്ചന്തി യഥാരഹം;
കാമാവചരപുഞ്ഞാനി, കാമേസുഗതിയം പന.

൪൬൦. സഹേതുകാനി പാകാനി, പടിസന്ധിപവത്തിയം;
ജനേന്തി പഞ്ചവോകാരേ, അഹേതുമ്പി യഥാരഹം.

൪൬൧. തിഹേതുപുഞ്ഞമുക്കട്ഠം, പടിസന്ധിം തിഹേതുകം;
ദത്വാ സോളസ പാകാനി, പവത്തേ തു വിപച്ചതി.

൪൬൨. തിഹേതുകോമകുക്കട്ഠം, ദ്വിഹേതു ച ദ്വിഹേതുകം;

സന്ധിം ദേതി പവത്തേ തു, തിഹേതുകവിവജ്ജിതം.

൪൨൨. ദ്വിഹേതുകോമകം പുഞ്ഞം, പടിസന്ധിമഹേതുകം;
ദത്വാഹേതുകപാകാനി, പവത്തേ തു വിപച്ചതി.

൪൨൩. അസങ്ഖാരം സസങ്ഖാര-വിപാകാനി ന പച്ചതി;
സസങ്ഖാരമസങ്ഖാര-വിപാകാനീതി കേചന.

൪൨൪. പരിത്തം പഠമജ്ഝാനം, മജ്ഝിമഞ്ച പണീതകം;
ഭാവേത്വാ ജായരേ ബ്രഹ്മ-പാരിസജ്ജാദി തീസുപി.

൪൨൫. തഥേവ ദുതിയജ്ഝാനം, തതിയഞ്ച യഥാക്കമം;
ഭാവേത്വാ ജായരേ ഝാനം, പരിത്താഭാദി തീസുപി.

൪൨൬. തഥാ ചതുത്ഥം തിവിധം, ഭാവേത്വാന സമാഹിതാ;
പരിത്തസുഭാദികേസു, തീസു ജായന്തി യോഗിനോ.

൪൨൭. പഞ്ചമം പന ഭാവേത്വാ, ഹോന്തി വേഹപ്ഫലൂപഗാ;
സഞ്ഞാവിരാഗം ഭാവേത്വാ, അസഞ്ഞീസൂപപജ്ജരേ.

൪൨൮. സുദ്ധാവാസേസു ജായന്തി, അനാഗാമികപുഗ്ഗലാ;
ആരുപ്പാനി തു ഭാവേത്വാ, ആരുപ്പേസു യഥാക്കമം.

൪൨൯. ഏവം മഹഗ്ഗതം പുഞ്ഞം, യഥാഭൂമിവവത്ഥിതം;
ജനേതി സദിസം പാകം, പടിസന്ധിപവത്തിയം.

൪൩൦. ലോകുത്തരാനി പുഞ്ഞാനി, ഉപ്പന്നാനന്തരം പന;
സമാപത്തിക്ഖണേ ചേവ, ജനേന്തി സദിസം ഫലം.

൪൩൧. മഹഗ്ഗതാനന്തരിയം, പരിപക്കസഭാവതോ;
അനന്തരഭവാതീതം, കാലാതീതം ന പച്ചതി.

൪൩൨. സുഖുമാലസഭാവാ ച, സുഖുമത്താ മഹഗ്ഗതാ;
സന്താനേ ന വിപച്ചന്തി, പടിപക്ഖേഹി ദൂസിതേ.

൪൩൩. സമാനാസേവനേ ലദ്ധേ, വിജ്ജമാനേ മഹബ്ബലേ;
അലദ്ധാ താദിസം ഹേതും, അഭിഞ്ഞാ ന വിപച്ചതി.

൪൩൪. സകം ഭൂമിമതീതാനം, ന വിപച്ചതാനുത്തരം;
കമ്മന്തരസ്സധിട്ഠാനാ, സന്താനസ്സേതി ദീപിതം.

൪൩൫. ഇതി തേത്തിംസ കമ്മാനി, പാകാ ഛത്തിംസ ഭാസിതാ;
ചിത്തുപ്പാദാ ക്രിയാ സേസാ, ക്രിയാമത്തപ്പവത്തിതോ.

൪൩൬. ചിത്തുപ്പാദവസേനേവമേകൂനനവുതീവിധാ ;
തേപഞ്ഞാസ സഭാവേന, ചിത്തചേതസികാ മതാ.

൪൩൭. ഇതി ചിത്തം ചേതസികം, നിബ്ബാനന്തി നരുത്തരോ;
നാമം തിധാ പകാസേസി, ചക്ഖുമാ വദതം വരോ.

൪൩൮. ഇതി കമ്മവിപാകപണ്ഡിതാ, മിതകമ്മവിപാകസാസനേ;
ഹിതകമ്മവിപാകപാരഗൂ, ചതുകമ്മവിപാകമബ്രവും.

ർവ്വയത്ഥായം പരമത്ഥവത്ഥുനിയമേ തുല്യേന ബാഹുല്യതോ,
അത്ഥാനത്ഥവിചാരണം പതി ജനോ സമ്മോഹമാപാദിതോ;
ബുദ്ധോ ബോധിതലേ യമാഹ സുഗതോ ഗന്ത്വാന ദേവാലയം,
സ്വായം കമ്മവിപാകനിച്ഛയനയോ സങ്ഖേപതോ ദീപിതോ.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ കമ്മവിഭാഗോ നാമ

പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ.

ന്ദ. ഛട്ഠോ പരിച്ഛേദോ

രൂപവിഭാഗോ

ർവ്വ. ഇതി പഞ്ചപരിച്ഛേദ-പരിച്ഛിന്നത്ഥസങ്ഗഹം;
നാമധമ്മമസേസേന, വിഭാവേത്വാ സഭാവതോ.

ർവ്വ. സപ്പഭേദം പവക്ഖാമി, രൂപധമ്മമിതോ പരം;
ഭൂതോപാദായഭേദേന, ദുവിധമ്പി പകാസിതം.

ർവ്വ. ഉദ്ദേസലക്ഖണാദീഹി, വിഭാഗജനകാ തഥാ;
കലാപുപ്പത്തിതോ ചാപി, യഥാനുക്കമതോ കഥം?

ർവ്വ. രുപ്പതീതി ഭവേ രൂപവികാരപ്പച്ചയേസതി;
രൂപരൂപം തഥാ രൂപപരിയാപന്നതോപരം.

ർവ്വ. ഭൂതരൂപം തു പഥവീ, ആപോ തേജോ തഥാപരോ;
വായോ ച ഭവതൂപാദാരൂപമേത്ഥാതി ഭാസിതം.

ർവ്വ. ഭൂതരൂപമുപാദായ , പവത്തതി ന ചഞ്ഞഥാ;
ഇച്ചുപാദായരൂപന്തി, രൂപം സേസമുദീരിതം.

ർവ്വ. ചക്ഖു സോതഞ്ച ഘാനഞ്ച, ജിവ്ഹാ കായോതി പഞ്ചധാ;
പസാദരൂപമക്ഖാതം, നോപസാദം പനേതരം.

ർവ്വ. രൂപസദ്ദഗന്ധരസാ, ഫോട്ഠബ്ബമിതി പഞ്ചധാ;
രൂപം പസാദവിസയം, പസാദോ ഗോചരംപരം.

ർവ്വ. ഇത്ഥത്തം പുരിസത്തഞ്ച, ഭാവരൂപമുദീരിതം;
ജീവിതിന്ദ്രിയരൂപന്തി, ഉപാദിന്നപവത്തികം.

ർൻ൦. വത്ഥുരൂപം തു ഹദയം, യം ധാതുദ്വയനിസ്സയം;
കബളീകാരമാഹാരരൂപമിച്ചാഹു പണ്ഡിതാ.

ർൻ. രൂപധമ്മസഭാവത്താ, രൂപന്തി പരിദീപിതം;
ഇച്ചേവമട്ഠാരസധാ, രൂപരൂപമുദീരിതം.

ർൻ. അനിപ്ഫന്നസഭാവത്താ, രൂപാകാരോപലക്ഖിതം;
അനിപ്ഫന്നം നാമ രൂപം, ദസധാ പരിദീപിതം.

ർൻ. രൂപപ്പരിച്ഛേദം രൂപമിച്ചാകാസോ പകാസിതോ;
കായബ്ബചീവിഞ്ഞത്തികം, ദ്വയം വിഞ്ഞത്തിരൂപകം.

ർൻ. ലഹുതാ മുദുതാ കമ്മ-ഞ്ഞതാ വിഞ്ഞത്തിയാ സഹ;
വികാരരൂപമിച്ചാഹു, പഞ്ചധാ ച വിഭാവിനോ.

ർൻ. ഉപചയോ സന്തതി ച, ജരതാനിച്ചതാതി ച;
ചതുധാ ലക്ഖണരൂപം, രൂപകണ്ഡേ വിഭാവിതം.

ർൻ. ഇച്ചേവമട്ഠവീസതിവിധാനിപി വിചക്ഖണോ;
രൂപാനി **ലക്ഖണാദീഹി,** വിഭാവേയ്യ യഥാക്കമം.

൧൯൭. ധരതാ പഥവീധാതു, സായം കക്ഖളലക്ഖണാ;
കലാപാധിട്ഠാനരസാ, പടിഗ്ഗാഹോതി ഗയ്ഹതി.

൧൯൮. ആബന്ധനമാപോധാതു, സാ പഗ്ഘരണലക്ഖണാ;
കലാപാബന്ധനരസാ, സങ്ഗഹത്തേന ഗയ്ഹതി.

൧൯൯. തേജനത്തം തേജോധാതു, സായമുണ്ഹത്തലക്ഖണാ;
പാചനരസാ മദ്ദവാ-നുപ്പാദനന്തി ഗയ്ഹതി.

൨൦൦. വായോധാതു വായനത്തം, സാ വിത്ഥമ്ഭനലക്ഖണാ;
സമീരണരസാഭിനി-ഹാരഭാവേന ഗയ്ഹതി.

൨൦൧. സബ്ബത്ഥാവിനിഭുത്താപി, അസമ്മിസ്സിതലക്ഖണാ;
തംതംഭാവസമുസ്സന്നസമ്ഭാരേസുപലക്ഖിതാ.

൨൦൨. അഞ്ഞമഞ്ഞേനുപത്ഥദ്ധാ, സേസരൂപസ്സ നിസ്സയാ;
ചതുദ്ധേവം കലാപേസു, മഹാഭൂതാ പവത്തരേ.

൨൦൩. ചക്ഖു സമ്ഭാരചക്ഖുമ്ഹി, സത്തക്ഖിപടലോചിതേ;
കണ്ഹമണ്ഡലമജ്ഝമ്ഹി, പസാദോതി പവുച്ചതി.

൨൦൪. യേന ചക്ഖുപസാദേന, രൂപാനി അനുപസ്സതി;
പരിത്തം സുഖുമം ചേതം, ഊകാസിരസമൂപമം.

൨൦൫. സോതം സോതബിലസ്സന്തോ,
തമ്ബലോമാചിതേ തഥാ;
അങ്ഗുലിവേധനാകാരേ,
പസാദോതി പവുച്ചതി.

൨൦൬. അന്തോ അജപദട്ഠാനേ, ഘാനം ഘാനബിലേ ഠിതം;
ജിവ്ഹാ ജിവ്ഹായ മജ്ഝമ്ഹി, ഉപ്പലാകാരസന്നിഭേ.

൨൦൭. ഇച്ചേവം പന ചത്താരോ, തംതംദേസവവത്ഥിതാ;
കായപ്പസാദോ കായമ്ഹി, ഉപാദിന്നേതി പഞ്ചധാ.

൨൦൮. കപ്പാസപടലസ്നേഹ-സന്നിഭാ ഭൂതനിസ്സിതാ;
പസാദാ ജീവിതാരക്ഖാ, രൂപാദിപരിവാരിതാ.

൨൦൯. ഠിതാ രാജകുമാരാവ, കലാപന്തരവുത്തിനോ;
ദ്വാരഭൂതാവ പച്ചേകം, പഞ്ചവിഞ്ഞാണവീഥിയാ.

൨൧൦. രൂപാദാഭിഘാതാരഹഭൂതാനം വാ യഥാക്കമം;
ദട്ഠുകാമനിദാനാദികമ്മഭൂതാനമേവ വാ.

൨൧൧. പസാദലക്ഖണാ രൂപാ-ദാവിഞ്ഛനരസാ തഥാ;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളം, ദ്വാരഭാവേന ഗയ്ഹരേ.

൨൧൨. രൂപം നിഭാസോ ഭൂതാനം, സദ്ദോ നിഗ്ഘോസനം തഥാ;
ഗന്ധോവ ഗന്ധനം തത്ഥ, രസോ ച രസനീയതാ.

൨൧൩. ഇച്ചേവം പന ചത്താരോ, ഗോചരാ ഭൂതനിസ്സിതാ;
ഭൂതത്തയഞ്ച ഫോട്ഠബ്ബമാപോധാതുവിവജ്ജിതം.

൧൮൩. സദ്ദോ അനിയതോ തത്ഥ, തദഞ്ഞോ സഹവുത്തിനോ;
തംതംസഭാവഭേദേന, തംതംദ്വാരോപലക്ഖിതോ.

൧൮൪. പഞ്ചേവ പഞ്ചവിഞ്ഞാണവീഥിയാ വിസയാ മതാ;
ചക്ഖാദിപടിഹനനലക്ഖണാവ യഥാക്കമം.

൧൮൫. പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളാലമ്ബഭാവരസാ തഥാ;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളം, ഗോചരത്തേന ഗയ്ഹരേ.

൧൮൬. ഇത്ഥിന്ദ്രിയം പനിത്ഥത്തമിത്ഥിഭാവോതി ഭാസിതോ;
പുരിസത്തം തഥാ ഭാവോ, പുരിസിന്ദ്രിയനാമകോ.

൧൮൭. ഇദം ദ്വയം പനുപാദിന്നകായേ സബ്ബത്ഥ ലബ്ഭതി;
കലാപന്തരഭിന്നഞ്ച, ഭിന്നസന്താനവുത്തി ച.

൧൮൮. ഖന്ധേ വത്തേതി ലിങ്ഗാന-മിത്ഥിപുമ്ഭാവലക്ഖണം;
ഇത്ഥീതി ച പുരിസോതി, പകാസനരസം തഥാ.

൧൮൯. ഇത്ഥീനം പുരിസാനഞ്ച, ലിങ്ഗസ്സ ച യഥാക്കമം;
നിമിത്തകുത്താകപ്പാനം, കാരണത്തേന ഗയ്ഹതി.

൧൯൦. സുത്താ മരന്തി നാസേന, യസ്സ പാണന്തി വുത്തിയാ;
സജീവമതകായാനം, ഭേദോ യേനോപലക്ഖിതോ.

൧൯൧. തദേതം കമ്മജാതാന-മനുപാലനലക്ഖണം;
ജീവിതം ജീവനരസം, ആയുബദ്ധോതി ഗയ്ഹതി.

൧൯൨. മനോധാതുയാ ച തഥാ, മനോവിഞ്ഞാണധാതുയാ;
നിസ്സയലക്ഖണം വത്ഥു-രൂപം ഹദയസമ്മതം.

൧൯൩. സമാധാനരസം താസ-മുബ്ബാഹത്തേന ഗയ്ഹതി;
യസ്മിം കുപ്പിതകാലമ്ഹി, വിക്ഖിത്താ ഹോന്തി പാണിനോ.

൧൯൪. കായോ യസ്സാനുസാരേന, ചിത്തക്ഖേപേന ഖിജ്ജതി;
യസ്മിം നിരുദ്ധേ വിഞ്ഞാണ-സോതോപി ച നിരുജ്ഝതി.

൧൯൫. യം നിസ്സായ പതിട്ഠാതി, പടിസന്ധി ഭവന്തരേ;
തദേതം കമ്മസമ്ഭൂതം, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം.

൧൯൬. മജ്ഝേ ഹദയകോസമ്ഹി, അഡ്ഢപസതലോഹിതേ;
ഭൂതരൂപമുപാദായ, ചക്ഖാദി വിയ വത്തതി.

൧൯൭. കബളീകാരോ ആഹാരോ, രൂപാഹരണലക്ഖണോ;
കായാനുയാപനരസോ, ഉപത്ഥമ്ഭോതി ഗയ്ഹതി.

൧൯൮. ഓജായ യായ യാപേന്തി, ആഹാരസ്നേഹസത്തിയാ;
പാണിനോ കാമലോകമ്ഹി, സായമേവം പവുച്ചതി.

൧൯൯. ആകാസധാതു രൂപാനം, പരിയോസാനലക്ഖണാ;
പരിച്ഛേദരസാ രൂപമരിയാദോതി ഗയ്ഹതി.

൨൦൦. സലക്ഖണപരിച്ഛിന്നരൂപധമ്മപരിഗ്ഗഹേ ;

യോഗീനമുപകാരായ, യം ദേസേസി ദയാപരോ.

൬൨൨. പരിച്ഛിന്നസഭാവാനം, കലാപാനം യഥാരഹം;
പരിയന്താനമേവേസ, തദാകാരോ പവുച്ചതി.

൬൨൩. ഗമനാദിവചീഘോസപവത്തമ്ഹി യഥാക്കമം;
വായോപഥവിധാതൂനം, യോ വികാരോ സമത്ഥതാ.

൬൨൪. സഹജോപാദിന്നകാനം, ക്രിയാവാചാപവത്തിയാ;
വിപ്ഫന്ദഘട്ടനാഹേതു, ചിത്താനുപരിവത്തകോ.

൬൨൫. സ വികാരവിസേസോയം, വിഞ്ഞത്തീതി പകാസിതോ;
വിഞ്ഞാപേതീതി കായേന, വാചായ ച വിചിന്തിതം.

൬൨൬. വായോപഥവാധികാനം, ഭൂതാനമിതി കേചന;
പവുത്താ താദിനാ കായ-പരിഗ്ഗഹസുഖായ യാ.

൬൨൭. കായോ യസ്സാനുഭാവേന,
സഹാഭോഗോവ ഖായതി;
യം നിരോധാ പരാഭൂതോ,
സേതി നിച്ചേതനോ യഥാ.

൬൨൮. ലോകേ പപഞ്ചാ വത്തന്തി, ബഹുധാ യായ നിമ്മിതാ;
കപ്പേന്തി കായമത്താനം, ബാലാ യായ ച വഞ്ചിതാ.

൬൨൯. സായം കായവചീകമ്മ-ദ്വാരഭാവേന ലക്ഖിതാ;
ബ്യാപാരഘട്ടനാഹേതു-വികാരാകാരലക്ഖണാ.

൬൩൦. കായവാചാഅധിപ്പായ-പകാസനരസാ തഥാ;
കായവിപ്ഫന്ദഘട്ടന-ഹേതുഭാവേന ഗയ്ഹതി.

൬൩൧. ലഹുതാ പന രൂപാനം, അദന്ധാകാരലക്ഖണാ;
അവിത്ഥാനരസാ സല്ല-ഹുകവുത്തീതി ഗയ്ഹതി.

൬൩൨. മുദുതാപി ച രൂപാനം, കക്ഖളാഭാവലക്ഖണാ;
കിച്ചാവിരുജ്ഝനരസാ, അനുകുല്യന്തി ഗയ്ഹതി.

൬൩൩. കമ്മഞ്ഞതാ ച രൂപാനം, അലംകിച്ചസ്സ ലക്ഖണാ;
പവത്തിസമ്പത്തിരസാ, യോഗ്ഗഭാവോതി ഗയ്ഹതി.

൬൩൪. സപ്പായമുതുമാഹാരം, ലദ്ധാ ചിത്തമനാമയം;
ലഹൂ മുദു ച കമ്മഞ്ഞം, യദാ രൂപം പവത്തതി.

൬൩൫. തഥാ പവത്തരൂപസ്സ, പവത്താകാരഭേദിതം;
ലഹുതാദിത്തയമ്പേതം, സഹവുത്തി തദാ ഭവേ.

൬൩൬. സപ്പായപടിവേധായ, പടിപത്തുപകാരികാ;
സാകാരാ രൂപസമ്പത്തി, പഞ്ഞത്തേവം മഹേസിനാ.

൬൩൭. രൂപസ്സോപചയോ നാമ, രൂപസ്സാചയലക്ഖണോ;
രൂപുമ്മുജ്ജാപനരസോ, പാരിപൂരീതി ഗയ്ഹതി.

൧൪൮. പവത്തിലക്ഖണാ രൂപ-സന്തതീതി പകാസിതാ;
അനുപ്പബന്ധനരസാ, അവിച്ഛേദോതി ഗയ്ഹതി.

൧൪൯. രൂപമാചയരൂപേന , ജായതിച്ചുപരൂപരി;
പേക്ഖതോപചായാകാരാ, ജാതി ഗയ്ഹതി യോഗിനാ.

൧൫൦. അനുപ്പബന്ധാകാരേന, ജായതീതി സമേക്ഖതോ;
തദായം സന്തതാകാരാ, സമുപട്ഠാസി ചേതസി.

൧൫൧. ഏവമാഭോഗഭേദേന, ജാതിരൂപം ദ്വിധാ കതം;
അത്ഥൂപലദ്ധിഭാവേന, ജായന്തം വാഥ കേവലം.

൧൫൨. രൂപവിവിത്തമോകാസം, പുരക്ഖത്തേന ചീയതി;
അഭാവാ പന ഭാവായ, പവത്തമിതി സന്തതി.

൧൫൩. ഏവമാകാരഭേദോപി, സബ്ബാകാരവരാകരോ;
ജാതിരൂപം ദ്വിധാകാസി, ജാതിരൂപവിരോചനോ.

൧൫൪. ജരതാ കാലഹരണം, രൂപാനം പാകലക്ഖണാ;
നവതാപായനരസാ, പുരാണത്തന്തി ഗയ്ഹതി.

൧൫൫. അന്തിമക്ഖണസമ്പത്തി, പരിഭിജ്ജനലക്ഖണാ;
അനിച്ചതാ ഹരണരസാ, ഖയഭാവേന ഗയ്ഹതി.

൧൫൬. ഇതി ലക്ഖണരൂപം തു, തിവിധം ഭിന്നകാലികം;
സഭാവരൂപധമ്മേസു, തംതംകാലോപലക്ഖിതം.

൧൫൭. യേന ലക്ഖീയതി രൂപം, ഭിന്നാകാരം ഖണേ ഖണേ;
വിപസ്സനാനയത്ഥായ, തമിച്ചാഹ തഥാഗതോ.

൧൫൮. ഇച്ചേവം സപരിച്ഛേദാ, സവികാരാ സലക്ഖണാ;
അകിച്ഛാ പടിവേധായ, ദയാപന്നേന താദിനാ.

൧൫൯. രൂപധമ്മാ സഭാവേന, വിജ്ജമാനാതി ഭാസിതാ;
അജ്ഝത്തികാദിഭേദേന, ബഹുധാ ഭിജ്ജരേ കഥം;

൧൬൦. ദ്വാരഭൂതാ പവത്തേന്തി, ചിത്തമത്താതി കപ്പിതം;
രൂപമജ്ഝത്തികം തസ്മാ, പസാദാ ബാഹിരംപരം.

൧൬൧. വണ്ണോ ഗന്ധോ രസോജാ ച, ഭൂതരൂപഞ്ച ഭാസിതം;
അവിനിബ്ഭോഗരൂപം തു, വിനിബ്ഭോഗം പനേതരം.

൧൬൨. വത്ഥവിഞ്ഞാണധാതൂനം, നിസ്സയത്താ യഥാരഹം;
പസാദാ ഹദയഞ്ചേവ, വത്ഥുനാ വത്ഥു ദേസിതം.

൧൬൩. പഞ്ചവിഞ്ഞാണുപാദിന്ന-ലിങ്ഗാദി ച പവത്തിതോ;
പസാദാ ജീവിതം ഭാവാ, ചേന്ദ്രിയം നേന്ദ്രിയംപരം.

൧൬൪. പഞ്ചവിഞ്ഞാണകമ്മാനം, പവത്തിമുഖഭാവതോ;
ദ്വാരം പസാദവിഞ്ഞത്തി-പരമദ്വാരമീരിതം.

൧൬൫. പടിഹഞ്ഞന്തഞ്ഞമഞ്ഞം, പസാദവിസയാ പന;

തസ്മാ സപ്പടിഘം നാമ, രൂപമപ്പടിഘംപരം.

൧൬൬. ഓളാരാലമ്ബണഭാവേന , സഭാവേനേവ പാകടാ;
തേ ഏവോളാരികം തസ്മാ, സേസം സുഖുമമീരിതം.

൧൬൭. ഓളാരികസഭാവേന, പരിഗ്ഗഹസുഖാ തഹിം;
തേ ഏവ സന്തികേരൂപം, ദൂരേരൂപം പനേതരം.

൧൬൮. തണ്ഹാദിട്ഠീഹുപേതേന, കമ്മുനാദിന്നഭാവതോ;
കമ്മജാതമുപാദിന്നം, അനുപാദിന്നകംപരം.

൧൬൯. ചക്ഖുനാ ദിസ്സമാനത്താ, സനിദസ്സനനാമകം;
രൂപമേവ തതോ സേസ-മനിദസ്സനമബ്രവും.

൧൭൦. സനിദസ്സനരൂപഞ്ച, രൂപം സപ്പടിഘം തഥാ;
അനിദസ്സനമഞ്ഞം തു, ഥൂലം സപ്പടിഘം മതം.

൧൭൧. അനിദസ്സനരൂപഞ്ച, സേസം അപ്പടിഘം തഥാ;
രൂപം തിവിധമിച്ചേവം, വിഭജന്തി വിചക്ഖണാ.

൧൭൨. അപ്പത്തഗോചരഗ്ഗാഹിരൂപം ചക്ഖാദികം ദ്വയം;
സമ്പത്തഗ്ഗാഹി ഘാനാദി-ത്തയമഗ്ഗാഹികം രൂപം.

൧൭൩. ദിട്ഠം രൂപം സുതം സദ്ദോ, മുതം ഗന്ധാദികത്തയം;
വിഞ്ഞാണേനേവ ഞേയ്യത്താ, വിഞ്ഞാതമപരം ഭവേ.

൧൭൪. ഹദയം വത്ഥുമേവേത്ഥ, ദ്വാരം വിഞ്ഞത്തികദ്വയം;
പസാദാ വത്ഥു ച ദ്വാരം, അഞ്ഞം തുഭയവജ്ജിതം.

൧൭൫. ഭേദിത്വാ രൂപമിച്ചേവം, തസ്സേവ പുന പണ്ഡിതോ;
സമുട്ഠാനജനകേഹി, വിഭാവേയ്യ യഥാരഹം.

൧൭൬. കുസലാകുസലം കമ്മ-മതീതം കാമികം തഥാ;
രൂപാവചരമിച്ചേവം, പഞ്ചവീസതിധാ ഠിതം.

൧൭൭. പടിസന്ധിമുപാദായ, സഞ്ജനേതി ഖണേ ഖണേ;
കാമരൂപേസു രൂപാനി, കമ്മജാനി യഥാരഹം.

൧൭൮. ഝായന്തം പഞ്ചവിഞ്ഞാണ-പാകാരുപ്പവിവജ്ജിതം;
ഭവങ്ഗാദിമുപാദായ, സമുപ്പാദേതി മാനസം.

൧൭൯. സീതുണ്ഹോതുസമഞ്ഞാതാ,
തേജോധാതു ഠിതിക്ഖണേ;
തഥേവജ്ഝോഹടാഹാരോ,
കാമേ കായപ്പതിട്ഠിതോ.

൧൮൦. അജ്ഝത്തം പന ചത്താരോ, ബാഹിരോ തുപലബ്ഭതി;
സബ്ബേ കാമഭവേ രൂപേ, ആഹാരോ ന സമീരിതോ.

൧൮൧. ഭവത്തേ ഹോന്തി ചത്താരോ, കമ്മമേവോപപത്തിയം;
ജീവമാനസ്സ സബ്ബേപി, മതസ്സോതു സിയാ ന വാ.

൬൭൨. കമ്മം ചിത്തോതുമാഹാര-മിച്ചേവം പന പണ്ഡിതാ;
രൂപാനം ജനകത്തേന, പച്ചയാതി പകാസയും.

൬൭൩. ഹദയിന്ദ്രിയരൂപാനി, കമ്മജാനേവ ചിത്തജം;
വിഞ്ഞത്തിദ്വയമീരേന്തി, സദ്ദോ ചിത്തോതുജോ മതോ.

൬൭൪. ചിത്തോതുകബളീകാര-സമ്ഭൂതാ ലഹുതാദയോ;
കമ്മചിത്തോതുകാഹാര-ജാനി സേസാനി ദീപയേ.

൬൭൫. ജായമാനാദിരൂപാനം, സഭാവത്താ ഹി കേവലം;
ലക്ഖണാനി ന ജായന്തി, കേഹിചീതി പകാസിതം.

൬൭൬. ജാദിജാതാദയോ തേസ-മവത്ഥം തംസഭാവതാ;
തേസഞ്ച ലക്ഖണാനന്തി, അനവത്ഥാ ഭവിസ്സതി.

൬൭൭. അട്ഠാരസ പന്നരസ, തേരസ ദ്വാദസാതി ച;
കമ്മചിത്തോതുകാഹാര-ജാനി ഹോന്തി യഥാക്കമം.

൬൭൮. **കലാപാനി** യഥായോഗം, താനി സങ്ഗയ്ഹ പണ്ഡിതാ;
നവ ഛ ചതുരോ ദ്വേതി, ഏകവീസതി ഭാവയും.

൬൭൯. ജീവിതഞ്ചാവിനിബ്ഭോഗ-രൂപഞ്ച , സഹവുത്തിതോ;
സങ്ഗയ്ഹ ചക്ഖുദസകം, ചക്ഖുമാദായ ഭാസിതം.

൬൮൦. തഥാ സോതഞ്ച ഘാനഞ്ച, ജിവ്ഹം കായം യഥാക്കമം;
ഇത്ഥിഭാവഞ്ച പുമ്ഭാവം, വത്ഥുമാദായ ദീപയേ.

൬൮൧. അവിനിബ്ഭോഗരൂപേന, ജീവിതനവകം ഭവേ;
ഇച്ചേവം **കമ്മജാ** നാമ, കലാപാ നവധാ ഠിതാ.

൬൮൨. അവിനിബ്ഭോഗരൂപഞ്ച, സുദ്ധട്ഠകമുദീരിതം;
കായവിഞ്ഞത്തിയാ സദ്ധിം, നവകന്തി പവുച്ചതി.

൬൮൩. വചീവിഞ്ഞത്തിസദ്ദേഹി, ദസകം ഭാസിതം തഥാ;
ലഹുതാദേകാദസകം, ലഹുതാദീഹി തീഹിപി.

൬൮൪. കായവിഞ്ഞത്തിലഹുതാ-ദീഹി ദ്വാദസകം മതം;
വചീവിഞ്ഞത്തിലഹുതാ-ദീഹി തേരസകം തഥാ.

൬൮൫. ഹേതാകാരഭേദഞ്ച, തംതംകാലോപലക്ഖിതം;
ഇതി **ചിത്തസമുട്ഠാനാ,** ഛ കലാപാതി ഭാസിതാ.

൬൮൬. സുദ്ധട്ഠകം തു പഠമം, സദ്ദേന നവകം മതം;
ലഹുതാദേകാദസകം, ലഹുതാദിസമായുതം.

൬൮൭. സദ്ദേന ലഹുതാദീഹി, തഥാ ദ്വാദസകം ഭവേ;
കലാപാ **ഉതുസമ്ഭൂതാ,** ചതുദ്ധേവം പകാസിതാ.

൬൮൮. സുദ്ധട്ഠകഞ്ച ലഹുതാ-ദേകാദസകമിച്ചപി;
കലാപാ**ഹാരസമ്ഭൂതാ,** ദുവിധാവ വിഭാവിതാ.

൬൮൯. കലാപാനം പരിച്ഛേദ-ലക്ഖണത്താ വിചക്ഖണാ;

ന കലാപങ്ഗമിച്ചാഹു, ആകാസം ലക്ഖണാനി ച.

ന്നാം ഇച്ചേവം ചതുസമ്ഭൂതാ, കലാപാ ഏകവീസതി;
സബ്ബേ ലബ്ഭന്തി അജ്ഝത്തം, ബാഹിരോതുസമുട്ഠിതാ.

ന്നാം അട്ഠകം സദ്ദനവക-മിതി ദ്വേധാവ ഭാസിതാ;
മതകായേപി തേ ഏവ, സിയുമിച്ചാഹു പണ്ഡിതാ.

ന്നാം കാമേ സബ്ബേപി ലബ്ഭന്തി, സഭാവാനം യഥാരഹം;
സമ്പുണ്ണായതനാനം തു, പവത്തേ ചതുസമ്ഭവാ.

ന്നാം ദസകാനേവ സബ്ബാനി, കമ്മജാനേവ ജാതിയം;
ചക്ഖുസോതഘാനഭാവ-ദസകാനി ന വാ സിയും.

ന്നാം വത്ഥുകായദസകാനി, സഭാവദസകാനി വാ;
ഗബ്ഭസേയ്യകസത്താനം, തതോ സേസാനി സമ്ഭവാ.

ന്നാം കമ്മം രൂപം ജനേതേവം,
മാനസം സന്ധിതോ പരം;
തേജോധാതു ഠിതിപ്പത്താ,
ആഹാരജ്ഝോഹടോ തഥാ.

ന്നാം ഇച്ചേവം ചതുസമ്ഭൂതാ, രൂപസന്തതി കാമിനം;
ദീപജാലാവ സമ്ബന്ധാ, യാവജീവം പവത്തതി.

ന്നാം ആയുനോ വാഥ കമ്മസ്സ, ഖയേനോഭിന്നമേവ വാ;
അഞ്ഞേന വാ മരന്താന-മുപച്ഛേദകകമ്മുനാ.

ന്നാം സത്തരസചിത്തക്ഖണമായു രൂപാനമീരിതം;
സത്തരസമചിത്തസ്സ, ചുതിചിത്തോപരീ തതോ.

ന്നാം ഠിതികാലമുപാദായ, കമ്മജം ന പരം ഭവേ;
തതോ ഭിജ്ജതുപാദിന്നം, ചിത്തജാഹാരജം തതോ.

ന്ന ഇച്ചേവം മതസത്താനം, പുനദേവ ഭവന്തരേ;
പടിസന്ധിമുപാദായ, തഥാ രൂപം പവത്തതി.

ന്ന ഘാനജിവ്ഹാകായഭാവദസകാഹാരജം പന;
രൂപം രൂപഭവേ നത്ഥി, പടിസന്ധിപവത്തിയം.

ന്ന തത്ഥ ഗന്ധരസോജാ ച, ന ലബ്ഭന്തീതി കേചന;
കലാപാ ച ഗണേതബ്ബാ, തഥേതം രൂപവജ്ജിതാ.

ന്ന ഠിതിക്ഖണഞ്ച ചിത്തസ്സ, തേ ഏവ പടിസേധയും;
ചിത്തഭങ്ഗക്ഖണേ രൂപ-സമുപ്പത്തിഞ്ച വാരയും.

ന്ന ചക്ഖുസോതവത്ഥുസദ്ദചിത്തജമ്പി അസഞ്ഞിസു;
അരൂപേ പന രൂപാനി, സബ്ബഥാപി ന ലബ്ഭരേ.

ന്ന ഇത്ഥം പനേത്ഥ വിമലേന വിഭാവനത്ഥം,
ധമ്മം സുധമ്മമുപഗമ്മ സുരാധിവാസം;
രൂപം അരൂപസവിഭാഗസലക്ഖണം തം,

വുത്തം പവുത്തമഭിധമ്മനയേ മയാപി.

൱൩. രൂപവിഭാഗമിമം സുവിഭത്തം, രൂപയതോ പന ചേതസി നിച്ചം;
രൂപസമിദ്ധജിനേരിതധമ്മേ, രൂപവതീ അഭിവഡ്ഢതി പഞ്ഞാ.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ രൂപവിഭാഗോ നാമ

ഛട്ഠോ പരിച്ഛേദോ.

൭. സത്തമോ പരിച്ഛേദോ

സബ്ബസങ്ഗഹവിഭാഗോ

൧൧൧൭. ചതുപഞ്ഞാസ ധമ്മാ ഹി, നാമനാമേന ഭാസിതാ;
അട്ഠാരസവിധാ വുത്താ, രൂപധമ്മാതി സബ്ബഥാ.

൧൧൧൮. അഭിഞ്ഞേയ്യാ സഭാവേന, ദ്വാസത്തതി സമീരിതാ;
സച്ചികട്ഠപരമത്ഥാ, വത്ഥുധമ്മാ സലക്ഖണാ.

൧൧൧൯. തേസം ദാനി പവക്ഖാമി, **സബ്ബസങ്ഗാഹികം നയം**;
ആഭിധമ്മികഭിക്ഖൂനം, ഹത്ഥസാരമനുത്തരം.

൧൧൨൦. ദുകാ തികാ ച ഖന്ധായതനതോ ധാതുസച്ചതോ;
പടിച്ചസമുപ്പാദാ ച, പച്ചയാ ച സമഞ്ഞതോ.

൧൧൨൧. പച്ചയോ ഏവ നിബ്ബാനമപച്ചയമസങ്ഖതം;
അസങ്ഖാരമനുപ്പാദം, സസ്സതം നിച്ചലക്ഖണം.

൧൧൨൨. പച്ചയാ ചേവ സങ്ഖാരാ, സങ്ഖതാ ച തതോപരേ;
ഉപ്പാദവയധമ്മാ ച, പച്ചയട്ഠിതികാ തഥാ.

൧൧൨൩. നിബ്ബാനം രൂപധമ്മാ ച, വിപ്പയുത്താവ കേവലം;
ആരമ്മണാ ഏവ നാമ, നാലമ്ബന്തി ഹി കിഞ്ചിപി.

൧൧൨൪. ഏകുപ്പാദനിരോധാ ച, ഏകാലമ്ബണവത്ഥുകാ;
സംസട്ഠാ സമ്പയുത്താ ച, സഹജാതാ യഥാരഹം.

൧൧൨൫. അഞ്ഞമഞ്ഞേനുപത്ഥദ്ധാ, സബ്ബത്ഥ സഹവുത്തിനോ;
സാരമ്മണാരമ്മണാ ച, ചിത്തചേതസികാ മതാ.

൧൧൨൬. വിപസ്സനായ ഭൂമീതി, തത്ഥ തേഭൂമകാ മതാ;
ലോകിയാ പരിയാപന്നാ, വട്ടധമ്മാ സഉത്തരാ.

൧൧൨൭. സക്കായധമ്മാ സഭയാ, തീരമോരിമനാമകം;
സംയോജനിയാ സമലാ, തഥാ നീവരണീയകാ.

൧൧൨൮. സങ്ക്ലേസികാ പരാമട്ഠാ, ഉപാദാനീയസാസവാ;
ഓഘനീയാ യോഗനീയാ, ഗന്ഥനീയാതി ഭാസിതാ.

൧൧൨൯. അഞ്ഞേ അപരിയാപന്നാ, വിവട്ടാ ചാവിപസ്സിയാ;
ലോകുത്തരാനുത്തരാ ച, നോസംയോജനിയാദയോ.

൧൧൩൦. കമ്മജാതാ ഉപാദിന്നാ, നാമ വുച്ചന്തി സാസവാ;
അനുപാദിന്നകാ നാമ, തതോ സേസാ പവുച്ചരേ.

൧൧൩൧. ധമ്മാ സപ്പടിഭാഗാതി, കുസലാകുസലാ മതാ;
അപ്പടിഭാഗധമ്മാതി, തദഞ്ഞേ പരിദീപയേ.

൧൧൩൨. സരണാ ച പഹാതബ്ബാ, ദ്വാദസാകുസലാ പന;
തദഞ്ഞേ അരണാ നാമ, പഹാതബ്ബാ ന കേഹിചി.

൧൩൩. രൂപിനോ രൂപധമ്മാ ച, നാമധമ്മാ അരൂപിനോ;
ഏവമാദിപ്പഭേദേന, **ദ്വിധാ ഭേദം** വിഭാവയേ.

൧൩൪. ബാലാ ധമ്മാ തപനീയാ, കണ്ഹാ ച കടുകപ്ഫലാ;
അസേവിതബ്ബാ സാവജ്ജാ, ദ്വാദസാകുസലാ മതാ.

൧൩൫. പണ്ഡിതാ ചാതപനീയാ, സുക്കാ ച സുഖദായകാ;
സേവിതബ്ബാനവജ്ജാ ച, കുസലാ ഏകവീസതി.

൧൩൬. ക്രിയാ വിപാകാ രൂപഞ്ച, നിബ്ബാനന്തി ചതുബ്ബിധാ;
വുത്താ അബ്യാകതാ നാമ, ധമ്മാ തബ്ബിപരീതതോ.

൧൩൭. ഹീനാ ധമ്മാ പരിത്താ ച, കാമാവചരഭൂമികാ;
രൂപാരൂപാ പവുച്ചന്തി, മജ്ഝിമാ ച മഹഗ്ഗതാ.

൧൩൮. അപ്പമാണാ പണീതാ ച, ധമ്മാ ലോകുത്തരാ മതാ;
സംകിലിട്ഠസംക്ലേസികാ, ദ്വാദസാകുസലാ തഥാ.

൧൩൯. അസംകിലിട്ഠസംക്ലേസികാ, ധമ്മാ തേഭൂമകാപരേ;
അസംക്ലിട്ഠാസംക്ലേസികാ, നവ ലോകുത്തരാ സിയും.

൧൪൦. വിപാകാ തേ പവുച്ചന്തി, വിപാകാ ചതുഭൂമകാ;
വിപാകധമ്മാ നാമാതി, കുസലാകുസലാ മതാ.

൧൪൧. ക്രിയാ രൂപഞ്ച നിബ്ബാനം, ന പാകം ന തു പച്ചതി;
ആചയഗാമിനോ ധമ്മാ, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാവ സാസവാ.

൧൪൨. വുത്താപചയഗാമിനോ , കുസലാനുത്തരാ പന;
ക്രിയാ രൂപഞ്ച നിബ്ബാനം, പാകാ ചോഭയവജ്ജിതാ.

൧൪൩. പഠമാനുത്തരോ മഗ്ഗോ, ദസ്സനം ഭാവനാപരേ;
തദഞ്ഞേ ദ്വയനിമ്മുത്താ, സബ്ബേപി പരമത്ഥതോ.

൧൪൪. സത്ത ലോകുത്തരാ ഹേട്ഠാ, വുത്താ സേക്ഖാതി താദിനാ;
അരഹത്തഫലമേവ, അസേക്ഖന്തി പകാസിതം.

൧൪൫. ലോകിയാപി ച നിബ്ബാനം, ഭാസിതോഭയവജ്ജിതാ;
ഏവമാദിപ്പകാരേഹി, **തിവിധാ**തി വിഭാവയേ.

൧൪൬. അതീതാനാഗതം രൂപം, പച്ചുപ്പന്നമഥാപരം;
അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ, സുഖുമോളാരികം തഥാ.

൧൪൭. ഹീനം പണീതം യം ദൂരേ, സന്തികേ വാ തദേകതോ;
സബ്ബം രൂപം സമോധായ, **രൂപക്ഖന്ധോ**തി വുച്ചതി.

൧൪൮. തഥേവ **വേദനാക്ഖന്ധോ,** നാമ യാ കാചി വേദനാ;
സഞ്ഞാക്ഖന്ധോതി സഞ്ഞാ ച, രാസിഭാവേന ഭാസിതാ.

൧൪൯. വട്ടധമ്മേസു അസ്സാദം, തദസ്സാദോപസേവനം;
വിനിഭുജ്ജ നിദസ്സേതും, ഖന്ധദ്വയമുദാഹടം.

൧൫൦. വിവാദമൂലസംസാര-കമഹേതുനിദസ്സനം;

സന്ധായ വേദനാ സഞ്ഞാ, കതാ നാനാതി കേചന.

ചിത്തസംസട്ഠധമ്മാനം, ചേതനാമുഖതോ പന;
സങ്ഖാരക്ഖന്ധനാമേന, ധമ്മാ ചേതസികാ മതാ.

സബ്ബഭേദം തഥാ ചിത്തം, **വിഞ്ഞാണക്ഖന്ധ** സമ്മതം;
ഭേദാഭാവേന നിബ്ബാനം, ഖന്ധസങ്ഗഹനിസ്സടം.

ആലമ്ബനീയഭാവേന, ഉപാദാനോപകാരതോ;
പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാതി, ലോകുത്തരവിവജ്ജിതാ.

യഥാ ഥൂലം ഹിതത്ഥായ, പരിഗ്ഗാഹകയോഗിനം;
ധമ്മാ തേഭൂമകാ ഏക-ഭൂമിഭാവായ ദേസിതാ.

ഭോജനം ഭോജനം തസ്സ, ബ്യഞ്ജനം ഭോജകോ തഥാ;
ഭുഞ്ജിതാ ചാതി പഞ്ചേതേ, ഉപമേന്തി യഥാക്കമം.

ഗിലാനസാലാ ഗേലഞ്ഞം, അസപ്പായോപസേവനാ;
സമുട്ഠാനം ഗിലാനോതി, ഉപമേന്തി ച പണ്ഡിതാ.

കാരകോ കാരണം തത്ഥ, അപരാധോ ച കാരകോ;
അപരാധകതോ ചോരോ, ഇതി ചോപമിതാ പുന.

നിച്ചാധിപീളനട്ഠേന , ഭാരാതി പരിദീപിതാ;
ക്ലേസദുക്ഖമുഖേനേതേ, ഖാദകാ ച നിരന്തരം.

അനത്ഥാവഹിതാ നിച്ചമുക്ഖിത്താസികവേരിനോ;
മച്ചുമാരാഭിധേയ്യത്താ, വധകാതി ച ഭാസിതാ.

വിമദ്ദാസഹനം രൂപം, ഫേണപിണ്ഡംവ ദുബ്ബലം;
മുഹുത്തരമണീയത്താ, വേദനാ ബുബ്ബുളൂപമാ.

മരീചികൂപമാ സഞ്ഞാ, വിപല്ലാസകഭാവതോ;
സങ്ഖാരാപി ച നിസ്സാരാ, കദലിക്ഖന്ധസാദിസാ.

നാനപ്പകാരം ചിന്തേന്തം, നാനാക്ലേസവിമോഹിതം;
പലമ്ഭതീതി വിഞ്ഞാണം, മായാസമമുദീരിതം.

ഇച്ചേവം പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ ഖന്ധാ ച കേവലം;
പഞ്ചക്ഖന്ധാതി നാമേന, ദേസിതാതി വിഭാവയേ.

അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, വിഞ്ഞാണുപ്പത്തികാരണം;
ദ്വാരാലമ്ബണഭേദേന, ദ്വേധായതനമീരിതം.

ചക്ഖാദജ്ഝത്തികം തത്ഥ, ഛദ്വാരായതനം ഭവേ;
ബാഹിരായതനം നാമ, തഥാ രൂപാദിഗോചരം.

ഇതി വീഥിപ്പവത്താനം, ദ്വാരാലമ്ബണസങ്ഗഹോ;
ആഗമേ അഭിധമ്മേ തു, സബ്ബഥാപി യഥാരഹം.

യഥാഹനന്തരാതീതോ, ജായമാനസ്സ പച്ഛതോ;
മനോ സബ്ബോപി സബ്ബസ്സ, മനസ്സായതനം **ഭവേ**.

൬൬൮. ആയാ പുബ്ബങ്ഗമട്ഠേന, സഹജാനമരൂപിനം;
ദ്വാരഭാവേന വിഞ്ഞാണം, സബ്ബമായതനം മതം.

൬൬൯. ഛായതനമിച്ചേവം, പസാദായതനം തഥാ;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണധമ്മാനം, ഇതി ഛദ്ധാ വിഭാവയേ.

൬൭൦. പഞ്ചപ്പസാദവിസയാ, പഞ്ചായതനസമ്മതാ;
സേസം രൂപഞ്ച നിബ്ബാനം, സബ്ബേ ചേതസികാതി ച.

൬൭൧. ഏകൂനസട്ഠിധമ്മാനം , ധമ്മായതനസങ്ഗഹോ;
ഇതി ഛദ്ധാ പകാസേന്തി, ബാഹിരായതനം ബുധാ.

൬൭൨. സുഞ്ഞഗാമോവ ദട്ഠബ്ബ-മജ്ഝത്തികമസാരതോ;
ഗാമഘാതകചോരാവ, തം ഹനന്തംവ ബാഹിരം.

൬൭൩. ആയാമപ്പവത്തിമുള്ഹാനം, തദുപ്പത്തികകാരണം;
ദ്വാദസായതനാനീതി, വുത്തമിത്ഥം മഹേസിനാ.

൬൭൪. സമത്താ ഭാവമത്തേന, ധാരേന്തീതി സലക്ഖണം;
ദ്വാരാലമ്ബതദുപ്പന്ന-പരിയായേന ഭേദിതാ.

൬൭൫. മനായതനമേത്ഥാഹ, സത്ത വിഞ്ഞാണധാതുയോ;
ഏകാദസ യഥാവുത്താ, ഇച്ചട്ഠാരസ ധാതുയോ.

൬൭൬. അന്താദികാ മനോധാതു, മനോവിഞ്ഞാണധാതുയാ;
പവേസാപഗമേ ദ്വാര-പരിയായേന തിട്ഠതി.

൬൭൭. ഭേരീതലദണ്ഡഘോസ-സമം ഛക്കം യഥാക്കമം;
കട്ഠാരണിപാവകാദി-സമഞ്ച തിവിധം ഭവേ.

൬൭൮. ദുക്ഖം സമുദയോ ചേവ, നിരോധോ ച തഥാപരോ;
മഗ്ഗോ ചാതി ചതുദ്ധാഹ, സച്ചം സച്ചപരക്കമോ.

൬൭൯. ഭാരോ ച ഭാരദാനഞ്ച, ഭാരനിക്ഖേപനം തഥാ;
ഭാരനിക്ഖേപനൂപായോ, ഇച്ചോപമ്മം യഥാക്കമം.

൬൮൦. രോഗോ രോഗനിദാനഞ്ച, രോഗവൂപസമോ തഥാ;
രോഗഭേസജ്ജമിച്ചേവ-മുപമാഹി ച ദീപിതം.

൬൮൧. വിസരുക്ഖോ രുക്ഖമൂലം, രുക്ഖച്ഛേദോ തഥാപരോ;
രുക്ഖച്ഛേദകസത്ഥന്തി, ചതുധോപമിതം തഥാ.

൬൮൨. തീരമോരിമസങ്ഖാതം, മഹോഘോ പാരിമം തഥാ;
തദതിക്കമുപായോതി, ഉപമേന്തി ച തം ബുധാ.

൬൮൩. സച്ഛികത്വാന പച്ചക്ഖ-മിച്ചോപമ്മം യഥാക്കമം;
സമാചിക്ഖി വിമോക്ഖായ, സച്ചം തച്ഛനിയാമതോ.

൬൮൪. യഥാ ഹി ദുക്ഖം നാബാധം, നാഞ്ഞം ദുക്ഖാ ച ബാധകം;
ബാധകത്തനിയാമേന, ദുക്ഖസച്ചമിതീരിതം.

൬൮൫. തം വിനാ നാഞ്ഞതോ ദുക്ഖം, ന ഹോതി ന ച തം തതോ;

ദുക്ഖഹേതുനിയാമേന, സച്ചമാഹ വിസത്തികം.

൨൮൬. അഞ്ഞാ നിബ്ബാനതോ സന്തി, ന ച സന്തം ന തം യതോ;
സന്തഭാവനിയാമേന, നിബ്ബാനം സച്ചമുത്തമം.

൨൮൭. അഞ്ഞം മഗ്ഗാച നിയ്യാനം, അനിയ്യാനോ ന ചാപി സോ;
തസ്മാ നിയ്യാനഭാവേന, മഗ്ഗോ സച്ചന്തി സമ്മതോ.

൨൮൮. ഇതി തച്ഛാവിപല്ലാസ-ഭൂതഭാവോ ചതൂസുപി;
സച്ചട്ഠോതി വിനിദ്ദിട്ഠോ, ദുക്ഖാദീസ്വവിസേസതോ.

൨൮൯. പീളനട്ഠോ സങ്ഖതട്ഠോ, സന്താപട്ഠോ ച ഭാസിതോ;
വിപരിണാമട്ഠോ ചാതി, ദുക്ഖസ്സേവം ചതുബ്ബിധാ.

൨൯൦. ആയൂഹനാ നിദാനാ ച, സംയോഗാ പലിബോധതോ;
ദുക്ഖസ്സമുദയസ്സാപി, ചതുധത്ഥാ പകാസിതാ.

൨൯൧. നിസ്സാരണാ വിവേകാ ചാ-സങ്ഖതാമതതോ തഥാ;
അത്ഥാ ദുക്ഖനിരോധസ്സ, ചതുധാവ സമീരിതാ.

൨൯൨. നിയ്യാനതോ ഹേതുതോ ച,
ദസ്സനാധിപതേയ്യതോ;
മഗ്ഗസ്സാപി ചതുദ്ധേവ-
മിതി സോളസധാ ഠിതാ.

൨൯൩. സച്ചികട്ഠപരമത്ഥം, തച്ഛാഭിസമയട്ഠതോ;
തഥത്ഥമപി സച്ചട്ഠം, പട്ഠപേന്തേത്ഥ പണ്ഡിതാ.

൨൯൪. തദേതം പടിവിജ്ഝന്തി, അരിയാവ ചതുബ്ബിധം;
വുത്തമരിയസച്ചന്തി, തസ്മാ നാഥേന തം കഥം;

൨൯൫. ജാതി ജരാ ച മരണം, സോകോ ച പരിദേവനാ;
ദുക്ഖഞ്ച ദോമനസ്സഞ്ച, ഉപായാസോ തഥാപരോ.

൨൯൬. അപ്പിയേഹി ച സംയോഗോ, വിപ്പയോഗോ പിയേഹി ച;
യമ്പി ന ലഭതിച്ഛന്തോ, തമ്പി ദുക്ഖമിദം മതം.

൨൯൭. അപായേസുപപജ്ജന്താ, ചവന്താ ദേവലോകതോ;
മനുസ്സേസു ച ജീരന്താ, നാനാബ്യസനപീളിതാ.

൨൯൮. സോചന്താ പരിദേവന്താ, വേദേന്താ ദുക്ഖവേദനം;
ദോമനസ്സേഹി സന്തത്താ, ഉപായാസവിഘാതിനോ.

൨൯൯. അനിട്ഠേഹി അകന്തേഹി, അപ്പിയേഹി സമായുതാ;
സങ്ഖാരേഹി ച സത്തേഹി, നാനാനത്ഥവിധായിഭി.

൩൦൦. ഇട്ഠേഹി പിയകന്തേഹി, മനാപേഹി വിയോജിതാ;
സങ്ഖാരേഹി ച സത്തേഹി, നാനാസമ്പത്തിദായിഭി.

൩൦൧. ദുക്ഖാപഗമമിച്ഛന്താ , പത്ഥയന്താ സുഖാഗമം;
അലബ്ഭനേയ്യധമ്മേസു, പിപാസാതുരമാനസാ.

൧൦൨. കിച്ഛാധിപന്നാ കപണാ, വിപ്ഫന്ദന്താ രുദമ്മുഖാ;
തണ്ഹാദാസാ പരാഭൂതാ, ഭവസംസാരസംകടേ.

൧൦൩. യം തേഭൂമകനിസ്സന്ദം, കടുകം ഗാള്ഹവേദനം;
വേദേന്തി സംസാരഫലം, തംജാതാദിം വിനാ കുതോ.

൧൦൪. തസ്മാ ജാതാദിഭേദേഹി, ബാധമാനാ ഭയാവഹാ;
ദുക്ഖാ ച ദുക്ഖവത്ഥു ച, ബഹുധാപി പപഞ്ചിതാ.

൧൦൫. ഏതേ സബ്ബേ പഞ്ചുപാദാന-ക്ഖന്ധാ ഏവ സമാസതോ;
ദുക്ഖാധിട്ഠാനഭാവേന, ദുക്ഖതായ നിയാമിതാ.

൧൦൬. തസ്മാ തേഭൂമകാ ധമ്മാ, സബ്ബേ തണ്ഹാവിവജ്ജിതാ;
ദുക്ഖസച്ചന്തി ദേസേസി, ദേസനാകുസലോ മുനി.

൧൦൭. വിരാഗതേജാലാഭേന , തണ്ഹാസ്നേഹസിനേഹിതം;
വിസരുക്ഖോവ ജാതാദിനാനാനത്ഥഫലോദയം.

൧൦൮. നന്ദിരാഗാനുബന്ധേന, സന്താനമവകഡ്ഢിതം;
പുനബ്ഭവാഭിനിബ്ബത്തിഭാവേന പരിവത്തതി.

൧൦൯. പതിട്ഠിതഞ്ച തത്ഥേതമത്തസ്നേഹാനുസേവനം;
ഗോചരാനുനയാബദ്ധം, രാഗമുച്ഛാസമോഹിതം.

൧൧൦. ക്ലേസരാസിപരിക്ലിട്ഠം, ബ്യസനോപദ്ദവാഹതം;
ദുക്ഖസല്ലസമാവിദ്ധം, വിഹഞ്ഞതി നിരന്തരം.

൧൧൧. ഹവേ വിരാഗതേജേന, വിച്ഛിന്നേ സതി സബ്ബഥാ;
കേന ബന്ധേന സന്താന-മാനേസ്സതി ഭവന്തരം.

൧൧൨. ഭവന്തരമസമ്പത്തേ, സന്താനമ്ഹി വിവട്ടിതേ;
കിമധിട്ഠായ ജാതാദിദുക്ഖധമ്മാ പവത്തരേ.

൧൧൩. തസ്മാ മോക്ഖവിപക്ഖേന, തണ്ഹാദുക്ഖവിധായിനീ;
ദുക്ഖസമുദയോ നാമ, സച്ചമിച്ചാഹ നായകോ.

൧൧൪. സബ്ബദുക്ഖവിനിമുത്തം, സബ്ബക്ലേസവിനിസ്സടം;
ദുക്ഖനിരോധനാമേന, സച്ചം വുച്ചതി അച്ചുതം.

൧൧൫. ദുക്ഖഞ്ച പരിജാനന്തോ, പജഹം ദുക്ഖസമ്ഭവം;
നിബ്ബാനം പദമാരബ്ഭ, ഭാവനാവീഥിമോസടോ.

൧൧൬. നിയ്യാനട്ഠങ്ഗികോ **മഗ്ഗോ,** സബ്ബദുക്ഖവിമുത്തിയാ;
ദുക്ഖനിരോധഗാമീതി, സച്ചം തസ്മാ തമീരിതം.

൧൧൭. ചതുസച്ചവിനിമുത്താ, സേസാ ലോകുത്തരാ മതാ;
മഗ്ഗങ്ഗസമ്പയുത്താ ച, ഫലധമ്മാ ച സബ്ബഥാ.

൧൧൮. ഇത്ഥം സഹേതുകം ദുക്ഖം, സോപായാമതനിബ്ബുതിം;
പടിപത്തിഹിതത്ഥായ, വിഭാവേതി വിനായകോ.

൧൧൯. സപ്പാടിഹാരിയം ധമ്മം, ദേസേത്വാന അനുത്തരോ;

ചതുധാ**രിയസച്ചാനി,** വിഭജീതി വിഭാവയേ.

൩൧൧. തബ്ഭാവഭാവിഭാവേന , പച്ചയാകാരലക്ഖിതം;
തിയദ്ധം ദ്വാദസങ്ഗഞ്ച, വീസതാകാരസങ്ഗഹം.

൩൧൨. തിസന്ധി ചതുസങ്ഖേപം, തിവട്ടഞ്ച തിലക്ഖണം;
തേഭൂമകം ദ്വിമൂലഞ്ച, ചതുക്കനയമണ്ഡിതം.

൩൧൩. പച്ചേകം ചതുഗമ്ഭീര-മനുപുബ്ബവവത്ഥിതം;
അവിജ്ജാകൂടസങ്ഖാതം, ബന്ധാവിച്ഛേദമണ്ഡലം.

൩൧൪. സോകാദീനത്ഥനിസ്സന്ദം, കേവലം ദുക്ഖപിണ്ഡിതം;
പടിച്ചസമുപ്പാദോതി, ഭവചക്കം പവുച്ചതി.

൩൧൫. പടിവിദ്ധായ വിജ്ജായ, ഭങ്ഗാവിജ്ജായ സബ്ബഥാ;
വിവട്ടതാനുപുബ്ബേന, ഹേതുഭങ്ഗാ യഥാകഥം.

൩൧൬. അസ്മിം സതി ഇദം ഹോതി, അസ്സുപ്പാദാ ഇദം ഭവേ;
അസതാസ്മിം ന തം ഹോതി, തസ്സ ഭങ്ഗാവ ഭിജ്ജതി.

൩൧൭. ഏതമത്ഥം പുരക്ഖത്വാ, പച്ചയട്ഠിതി ദസ്സിതാ;
പടിച്ചസമുപ്പാദസ്സ, ഇദപ്പച്ചയതാ നയേ.

൩൧൮. തഥാ ഹി ജാതിയാപാഹ, പച്ചയത്തം മഹാമുനി;
ജരാമരണധമ്മാനം, മത്താഭേദേപി വത്ഥുതോ.

൩൧൯. ആഹച്ചപച്ചയട്ഠമ്ഹി, നേദിസീ പച്ചയട്ഠിതി;
തത്ഥ ധമ്മന്തരസ്സേവ, പച്ചയട്ഠോ വിഭാവിതോ.

൩൨൦. വുത്തമാചരിയേനേതം, പട്ഠാനനയസങ്ഗഹേ;
ലബ്ഭമാനനയം താവ, ദസ്സനത്ഥം പപഞ്ചിതോ.

൩൨൧. ഏത്ഥ തസ്മാനുപേക്ഖിത്വാ, ആഹച്ച നിയമം ബുധോ;
തബ്ഭാവഭാവിമത്തേന, പച്ചയത്ഥം വിഭാവയേ.

൩൨൨. തത്ഥാവിജ്ജാ ച സങ്ഖാരാ, **അദ്ധാതീതോ**തി ഭാസിതാ;
വിഞ്ഞാണം നാമരൂപഞ്ച, സളായതനസഞ്ഞിതം.

൩൨൩. ഫസ്സോ ച വേദനാ തണ്ഹാ, ഉപാദാനം ഭവോതി ച;
പച്ചുപ്പന്നോ ഭവേ **അദ്ധാ,** ഭവേ **അദ്ധാ അനാഗതോ**.

൩൨൪. ജാതി ജരാ മരണന്തി, ദ്വേധാ ഹോതി ച സബ്ബഥാ;
കാലത്തയവവത്ഥാനം, **തിയദ്ധ**മിതി ദീപയേ.

൩൨൫. തത്ഥാ**വിജ്ജാ**തി അഞ്ഞാണം, ചതുസച്ചേസു ഭാസിതം;
പുബ്ബന്തേ ചാപരന്തേ ച, പച്ചയട്ഠിതിയം തഥാ.

൩൨൬. അപുഞ്ഞാതിസങ്ഖാരോതി, വുത്താ ദ്വാദസ ചേതനാ;
തഥാ പുഞ്ഞാഭിസങ്ഖാരോ, കാമരൂപേസു ഭാസിതോ.

൩൨൭. ആനേഞ്ജാതിസങ്ഖാരോതി, വുത്താരുപ്പാ ചതുബ്ബിധാ;
കായബ്ബചീമനോദ്വാരം, പത്വാ തായേവ ചേതനാ.

൩൭൭. വുത്താ കായവചീചിത്തസങ്ഖാരാതി മഹേസിനാ;
സങ്ഖാരാതി വിഭത്തേവമേകൂനതിംസ ചേതനാ.

൩൭൮. ഏകൂനവീസതിവിധം, പടിസന്ധിക്ഖണേ തഥാ;
പവത്തേ ദ്വത്തിംസവിധം, **വിഞ്ഞാണം** പാകമാനസം.

൩൭൯. തിവിധം വേദനാ സഞ്ഞാ, സങ്ഖാരാതി വിഭേദിതം;
നാമരൂപം തു ദുവിധം, ഭൂതോപാദായഭേദതോ.

൩൮൦. **സളായതന**സങ്ഖാതം, ചക്ഖാദജ്ഝത്തികം മതം;
ചക്ഖുസമ്ഫസ്സാദിഭേദാ, **ഫസ്സോ** ഛധാ പകാസിതോ.

൩൮൧. സുഖാ ദുക്ഖാ ഉപേക്ഖാതി, **വേദനാ** തിവിധാ ഭവേ;
കാമേ ഭവേ ച വിഭവേ, **തണ്ഹാ**തി തിവിധാ മതാ.

൩൮൨. കാമുപാദാനാദിഭേദാ, **ഉപാദാനാ** ചതുബ്ബിധാ;
കമ്മോപപത്തിഭേദേന, **ഭവോ** നാമ ദ്വിധാ മതോ.

൩൮൩. അത്തഭാവാഭിനിബ്ബത്തി, **ജാതി** നാമ **ജരാ** പന;
പുരാണഭാവോ **മരണം,** പരിയോസാനമീരിതം.

൩൮൪. **ദ്വാദസങ്ഗപ്പഭേദേന,** വിഭത്തേവം മഹേസിനാ;
പടിച്ചസമുപ്പാദോതി, പച്ചയാ ഏവ കേവലാ.

൩൮൫. പടിച്ച ഫലഭാവേന, സാപേക്ഖം ഠിതമത്തനി;
അപച്ചക്ഖായ സങ്ഗന്ത്വാ, ഉപ്പാദേന്തീതി പച്ചയാ.

൩൮൬. അവിജ്ജാസങ്ഖാരാനം തു, ഗഹണേ ഗഹിതാവ തേ;
തണ്ഹുപാദാനഭവാപി, ഇതി പഞ്ചേത്ഥ ഹേതുയോ.

൩൮൭. തണ്ഹുപാദാനഭവാനം, ഗഹണേ ഗഹിതാ പുന;
അവിജ്ജാ സങ്ഖാരാ ചാതി, പഞ്ചേവേത്ഥാപി ഹേതുയോ.

൩൮൮. വിഞ്ഞാണാദിസരൂപേന, ദസ്സിതം ഫലപഞ്ചകം;
ജാതിജ്ജരാമരണേന, തദേവ ഗഹിതം പുന.

൩൮൯. അതീതേ ഹേതവോ പഞ്ച, ഇദാനി ഫലപഞ്ചകം;
ഇദാനി ഹേതവോ പഞ്ച, ആയതിം ഫലപഞ്ചകം.

൩൯൦. ഇത്ഥം ഭേദേന സങ്ഗയ്ഹ, ദ്വാദസങ്ഗം വിചക്ഖണാ;
അത്ഥാപത്തിവിസേസേന, **വീസതാകാര**മീരയും.

൩൯൧. ഹേതുഫലം ഫലഹേതു, പുന ഹേതുഫലന്തി ച;
തിസന്ധി ചതുസങ്ഖേപം, തമേവാഹു വിഭാവിനോ.

൩൯൨. അവിജ്ജാതണ്ഹുപാദാനാ, ക്ലേസവട്ടന്തി ഭാസിതാ;
ഭവേകദേസോ സങ്ഖാരാ, കമ്മവട്ടം തതോപരം.

൩൯൩. വിപാകവട്ടമിച്ചേവം, വിവട്ടേനാവിവട്ടിതം;
തിവട്ടവട്ടിതം ഹുത്വാ, വട്ടമേതം പവത്തതി.

൩൯൪. അനിച്ചഞ്ച ഖയട്ഠേന, ദുക്ഖമേതം ഭയട്ഠതോ;

അനത്താസാരകട്ഠേന, വട്ടമേവം **തിലക്ഖണം**.

൩൫൫. സംസാരസ്സേവ വുത്തായം, പച്ചയാനം പരമ്പരാ;
പടിച്ചസമുപ്പാദോതി, തതോ **തേഭൂമകോ** മതോ.

൩൫൬. അന്ധാവിജ്ജാണ്ഡകോസേന, വിജ്ജാദിഭേദവജ്ജിതാ;
വിമുത്തിരസമപ്പത്താ, ഭവതണ്ഹാപിപാസിതാ.

൩൫൭. അഭിസങ്ഖാരഭാവേന, പടിബന്ധതി സന്തതി;
തഥാഭിസങ്ഖതാ പാക-ഭാവായ പരിവത്തതി.

൩൫൮. വിപാകാ പുന കമ്മാനി, പാകാനി പുന കമ്മതോ;
ഇച്ചേവം പരിയായേന, സംസാരോയം പവത്തതി.

൩൫൯. ഇച്ചാവിജ്ജാഭവതണ്ഹാ, വട്ടോപത്ഥമ്ഭകാ മതാ;
സമ്പയുത്താനുസയിതാ, തസ്മാ വട്ടം **ദ്വിമൂലകം**.

൩൬൦. പച്ചയപച്ചയുപ്പന്ന-സന്താനഭേദതോ പന;
നാനാഭൂതാനമേകന്തം, ബീജരുക്ഖാദയോ വിയ.

൩൬൧. തഥാപി തേസം ധമ്മാനം, വത്ഥുലക്ഖണഭേദതോ;
ദീപവട്ടിസിഖാനംവ, നത്ഥി ഏകന്തമേകതാ.

൩൬൨. ഹേതുഹേതുസമുപ്പന്നാ, ഈഹാഭോഗവിവജ്ജിതാ;
പച്ചയായ ച പച്ചേതു-മബ്യാപാരാ തതോ മതാ.

൩൬൩. അവിജ്ജാദീനമേവാഥ, സമ്ഭവേ സമ്ഭവന്തി ച;
സങ്ഖാരാദിസഭാവാതി, ഠിതേവംധമ്മതായ തേ.

൩൬൪. ഇത്ഥമേകത്തനാനത്താ, അബ്യാപാരോ തഥാപരോ;
ഏത്ഥേവംധമ്മതാ ചേതി, **നയാ** വുത്താ ചതുബ്ബിധാ.

൩൬൫. ഫലാനം പച്ചയുപ്പത്തി, പച്ചയത്ഥോ ച ഹേതുസു;
സഭാവപടിവേധോ ച, ദേസനാ ചിത്തതാതി ച.

൩൬൬. അത്ഥധമ്മപടിവേധ-ദേസനാനം യഥാക്കമം;
അതിഗമ്ഭീരഭാവേന, **ചതുഗമ്ഭീര**മീരിതം.

൩൬൭. പധാനകാരണത്താ ഹി, അവിജ്ജാദിപരമ്പരാ;
കമേന സങ്ഖാരാദീനം, പച്ചയാതി **വവത്ഥിതാ**.

൩൬൮. യഥാ ഹി ജാതിയാ ഏവ, ജരാമരണസമ്ഭവോ;
അജാതാനം ജരാ വാഥ, മരണം വാ കുതോ ഭവേ.

൩൬൯. ഭാവോപപത്തിസങ്ഖാതാ, ജാതി കമ്മഭവോദിതാ;
അങ്കുരോ വിയ ബീജമ്ഹാ, തത്ഥ തത്ഥോപലബ്ഭതി.

൩൭൦. സമ്പയോഗാനുസയതോ, ഉപാദാനപ്പതിട്ഠിതാ;
ആയൂഹന്തി ച കമ്മാനി, ആകഡ്ഢന്തോപപത്തികം.

൩൭൧. ഉപാദാനിയധമ്മേസു , തണ്ഹാസ്നേഹപിപാസിതാ;
ദള്ഹീ കുബ്ബന്തുപാദാനം, പിയരൂപാഭിനന്ദിനോ.

൩൩൨. വേദനീയേസു ധമ്മേസു, അസ്സാദമനുപസ്സതോ;
വേദനാപച്ചയാ തണ്ഹാ, സമുട്ഠായ പവഡ്ഢതി.

൩൩൩. ഇട്ഠാനിട്ഠഞ്ച മജ്ഝത്തം, ഫുസന്താ പന ഗോചരം;
വേദേന്തി വേദനം നാമ, നാഫുസന്താ കുദാചനം.

൩൩൪. ഫുസതാലമ്ബണഞ്ചേസോ, സളായതനസമ്ഭവേ;
ദ്വാരാഭാവേ കുതോ തസ്സ, സമുപ്പത്തി ഭവിസ്സതി.

൩൩൫. സളായതനമേതഞ്ച, നാമരൂപൂപനിസ്സിതം;
ഛഫസ്സദ്വാരഭാവേന, പവത്തതി യഥാരഹം.

൩൩൬. പുബ്ബങ്ഗമാധിട്ഠാനേന, വിഞ്ഞാണേന പതിട്ഠഹേ;
നാമരൂപം ഉപത്ഥദ്ധം, പടിസന്ധിപവത്തിയം.

൩൩൭. സങ്ഖാരജനിതം ഹുത്വാ, പതിട്ഠാതി ഭവന്തരേ;
വിഞ്ഞാണം ജനകാഭാവേ, തസ്സുപ്പത്തി കഥം ഭവേ.

൩൩൮. അവിജ്ജായാനുസയിതേ, പടിവേധവിരോധിതേ;
വട്ടാനുഗതസന്താനേ, പടിസന്ധിഫലാവഹേ.

൩൩൯. പാകധമ്മാ സഭാവേന, പവത്തന്തി ഹി ചേതനാ;
അവിജ്ജാപച്ചയാ ഹോന്തി, സങ്ഖാരാതി തതോ മതാ.

൩൪൦. പടിവിദ്ധേസു സച്ചേസു, പച്ചയാനം പരമ്പരാ;
വിഘാതീയതി സബ്ബാപി, തതോ വട്ടം വിവട്ടതി.

൩൪൧. ഇച്ചാവിജ്ജാവിരോധേന, തസ്സാ വട്ടപ്പവത്തിയാ;
സങ്ഘാതനികഭാവേന, അവിജ്ജാ കൂടസമ്മതാ.

൩൪൨. ജരാമരണസങ്ഘാട-പടിപീളിതചേതസം;
ക്ലേസമുച്ഛാപരേതാനം, സാ ചാവിജ്ജാ പവഡ്ഢതി.

൩൪൩. ഇച്ചാബദ്ധമവിച്ഛേദം, ഇദപ്പച്ചയമണ്ഡലം;
ചക്കനേമിസമാവട്ടം, കമേന പരിവത്തതി.

൩൪൪. വട്ടസ്സ ദ്വാദസങ്ഗസ്സ, തസ്സ തേഭൂമകസ്സ തു;
ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ ദസ്സേസി, നിസ്സന്ദേന നിദസ്സനം.

൩൪൫. സോകഞ്ച പരിദേവഞ്ച, തഥാ ദുക്ഖഞ്ച കായികം;
ദോമനസ്സമുപായാസം, നാനാബ്യസനസമ്ഭവം.

൩൪൬. ഇച്ചാതുരമനിച്ചന്തം, മഹോപദ്ദവസങ്കുലം;
ബഹുപക്ലേസുപസ്സട്ഠം, ദുക്ഖമേതന്തി പിണ്ഡിതം.

൩൪൭. ഇച്ചേവം പഞ്ചുപാദാന-ക്ഖന്ധഭേദിതസങ്ഗഹോ;
അത്തഭാവഭവരഥോ, ഹത്ഥമുത്തംവ യന്തകം.

൩൪൮. ഗതിട്ഠിതിനിവാസേസു, സംസരന്തോ നിരന്തരം;
ചക്കേനേതേന യാതീതി, ഭവചക്കമിദം മതം.

൩൪൯. അവിജ്ജാണ്ഡം പദാലേത്വാ, പടിവേധപ്പവത്തിയാ;

പച്ചയപ്പച്ചയുപ്പന്നാ, സുപട്ഠന്തി സഭാവതോ.

൩൯൦. അനിച്ചാ ദുക്ഖനത്താ ച, ഭങ്ഗവന്തോ ഭയാവഹാ;
സാദീനവാതി സങ്ഖായ, വിവട്ടമഭിതിട്ഠതി.

൩൯൧. ഇതോ സാനുസയാ തണ്ഹാ, നിരുജ്ഝതി പുനബ്ഭവേ;
സന്താനരതിയാഭാവാ, ന പക്ഖന്ദതി സന്ധിയം.

൩൯൨. അവിരുള്ഹികഭാവേന, തത്ഥ വട്ടവിരോധിതേ;
അഭിസങ്ഖാരഭാവേന, ന പവത്തന്തി ചേതനാ.

൩൯൩. പടിസന്ധിപവത്തീപി, ന ജനേന്തി ഭവന്തരേ;
ഇച്ചാവിജ്ജാനിരോധേന, നിരുദ്ധാ കമ്മചേതനാ.

൩൯൪. പച്ചയത്ഥനിരോധേന, സങ്ഖാരാനം നിരോധതോ;
വിഞ്ഞാണം ജനകാഭാവാ, നിരുദ്ധമിതി വുച്ചതി.

൩൯൫. വിഞ്ഞാണാദിനിരോധാ ച, നാമരൂപാദികം തഥാ;
ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സിമസ്സേവം, നിരോധോതി പവുച്ചതി.

൩൯൬. ഇതി വട്ടവിവട്ടാനം, വസാ ദ്വേധാ വിഭാവിതോ;
പടിച്ചസമുപ്പാദോതി, ദേസിതോയം മഹേസിനാ.

൩൯൭. സബ്ബസങ്ഖതധമ്മാനം , സബ്ബേ ധമ്മാപി പച്ചയാ;
ജനകാ ചേവുപത്ഥമ്ഭാ, സംവിഭത്താ യഥാരഹം.

൩൯൮. ആഹച്ച പച്ചയട്ഠേന, ചതുവീസതിധാ ഠിതാ;
ഹേതാലമ്ബണാധിപതാനന്തരസമനന്തരാ.

൩൯൯. സഹജാതഅഞ്ഞമഞ്ഞ-നിസ്സയാ ചോപനിസ്സയോ;
പുരേജാതാ പച്ഛാജാതാ-സേവനാ കമ്മമേവ ച.

൪൦൦. പാകാഹാരിന്ദ്രിയജ്ഝാന-മഗ്ഗങ്ഗസമ്പയുത്തകാ;
വിപ്പയുത്തത്ഥി നത്ഥി ച, വിഗതാവിഗതന്തി ച.

൪൦൧. പഞ്ചാതീതാവ കമ്മം തു, വത്തമാനഞ്ച ഈരിതം;
സബ്ബഥാപി തയോ വുത്താ, വത്തമാനാ തതോപരേ.

൪൦൨. ഛധാ നാമം തു നാമസ്സ, പഞ്ചധാ നാമരൂപിനം;
ഏകധാ പുന രൂപസ്സ, രൂപം നാമസ്സ ചേകധാ.

൪൦൩. പഞ്ഞത്തിനാമരൂപാനി, നാമസ്സ ദുവിധാ ദ്വയം;
ദ്വയസ്സ നവധാ ചേതി, ഛബ്ബിധാ പച്ചയാ കഥം.

൪൦൪. നിരുദ്ധാനന്തരാ ഏവ, ജായന്താനമനന്തരം;
നാമധമ്മാവ നാമാനം, ജനകത്തോപകാരകാ.

൪൦൫. നിരന്തരപ്പവത്തിയാ, അനുരൂപമനന്തരാ;
അനന്തരപച്ചയേന, പച്ചയോതി പകാസിതാ.

൪൦൬. സമനന്തരഭാവേന, തേസം തേ ഏവ പച്ചയാ;
സമനന്തരനാമേന, പച്ചയോതി പകാസിതാ.

൨൦൭. അത്ഥിഭാവായ ധമ്മാനം, നത്ഥിതായോപകാരകാ;
നത്ഥിപച്ചയനാമേന, വുത്താ തേ ഏവ താദിനാ.

൨൦൮. ഓകാസദാനഭാവേന, വിഗതാവോപകാരകാ;
ധമ്മാ തേ ഏവ വുച്ചന്തി, **വിഗതപ്പച്ചയോ**തി ച.

൨൦൯. ജവാ പഗുണഭാവായ, ജവാനമുപകാരകാ;
ആസേവനപച്ചയോതി, നിരുദ്ധാനന്തരാ മതാ.

൨൧൦. സംസട്ഠസഹജാതാനം, സമ്പയോഗേന പച്ചയാ;
സമ്പയുത്തപച്ചയോതി, നാമാ നാമാനമീരിതാ.

൨൧൧. ഛേകോ വത്തമാനോ ച, പഞ്ചാതീതാ യഥാരഹം;
അരൂപാനമരൂപാ ച, **പച്ചയാ ഛബ്ബിധാ** മതാ.

൨൧൨. പവത്തേ ചിത്തജാതാനം, കമ്മജാനഞ്ച സന്ധിയം;
രൂപാനം സഹജാതാന-മരൂപാനഞ്ച താദിനാ.

൨൧൩. ഹേതുഭൂതാ ഛ ധമ്മാപി, മൂലട്ഠേനോപകാരകാ;
ഹേതുപച്ചയഭാവേന, പച്ചയോതി പകാസിതാ.

൨൧൪. തഥാ നിജ്ഝായനട്ഠേന, തേസമേവോപകാരകാ;
ഝാനപച്ചയനാമേന, ഝാനധമ്മാ വിഭാവിതാ.

൨൧൫. തഥേവ നിയ്യാനട്ഠേന, പച്ചയാതി പകാസിതാ;
മഗ്ഗപച്ചയനാമേന, മഗ്ഗങ്ഗാ ച മഹേസിനാ.

൨൧൬. തേസമേവ ച ധമ്മാനം, സഹജാതാതി ചേതനാ;
കമ്മബ്യാപാരാഭാവേന, വത്തമാനാ ച പച്ചയാ.

൨൧൭. കടത്താരൂപപാകാനം, നാനക്ഖണികചേതനാ;
അഭിസങ്ഖാരഭാവേന, ജനകപ്പച്ചയാ മതാ.

൨൧൮. ഇച്ചേവം ദുവിധാ ഭേദാ, വിപ്ഫാരട്ഠേന ചേതനാ;
കമ്മപച്ചയനാമേന, പച്ചയോതി പകാസിതാ.

൨൧൯. രൂപാനം സഹജാതാനം, അഞ്ഞമഞ്ഞമരൂപിനം;
പച്ചയാ സന്തഭാവേന, **വിപാകാ** സമുദീരിതാ.

൨൨൦. ഏകോതീതോപി ചത്താരോ, വത്തമാനാതി **പഞ്ചധാ**;
പച്ചയാ നാമധമ്മാവ, **നാമരൂപാനമീ**രിതാ.

൨൨൧. ഇമസ്സ രൂപകായസ്സ, പച്ഛാജാതോപകാരകോ;
പച്ഛാജാതപച്ചയോതി, **നാമം രൂപാനമേകധാ**.

൨൨൨. സത്തവിഞ്ഞാണധാതൂനം , ഛ വത്ഥൂനി പവത്തിയം;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണവീഥിയാ, പഞ്ചാലമ്ബാ യഥാക്കമം.

൨൨൩. പുരേജാതവിസേസേന, നാമാനമുപകാരകാ;
പുരേജാതപച്ചയോതി, **രൂപം നാമസ്സ ചേകധാ**.

൨൨൪. ചിത്തചേതസികാ ധമ്മാ, യം യമാരബ്ഭ ജായരേ;

ആലമ്ബണപച്ചയോതി, സബ്ബമേതം പവുച്ചതി.

൧൮൫. യമാലമ്ബം ഗരും കത്വാ, നാമധമ്മാ പവത്തരേ;
സ്വായമേവാലമ്ബണൂപ-നിസ്സയോതി പകാസിതോ.

൧൮൬. അനന്തരപച്ചയേന, യേ ധമ്മാ പച്ചയാ മതാ;
തേ ഏവ വാനന്തരൂപ-നിസ്സയോതി പകാസിതോ.

൧൮൭. രാഗസദ്ധാദയോ ധമ്മാ, അജ്ഝത്തമനുവാസിതാ;
സത്തസങ്ഖാരധമ്മാ ച, ബഹിദ്ധോപനിസേവിതാ.

൧൮൮. രാഗസദ്ധാദിധമ്മാനം, കമ്മം പാകാനമിച്ചയം;
പകതൂപനിസ്സയോതി, പട്ഠപേസി തഥാഗതോ.

൧൮൯. ഇച്ചേവം ബലവട്ഠേന, നിസ്സയേനോപകാരകാ;
ഉപനിസ്സയനാമേന, പച്ചയോയം തിധാ മതോ.

൧൯൦. രൂപാരൂപം പനിച്ചേവം, തേകാലികമകാലികാ;
പഞ്ഞത്തി ചേവ നാമാനം, പച്ചയോ ദുവിധോ മതോ.

൧൯൧. ആലമ്ബാധിപ്പതിഭൂതം, നാമാനം ഗരുഗോചരം;
സഹജാധിപ്പതീധമ്മാ, സഹജാനം യഥാരഹം.

൧൯൨. നാമരൂപാനമിച്ചേവ-മാധിപ്പച്ചേന പച്ചയോ;
അധിപ്പതിപച്ചയോതി, ദുവിധാ പരിദീപിതോ.

൧൯൩. സഹജാ നാമരൂപാനം, മഹാഭൂതാ ച രൂപിനം;
പടിസന്ധിക്ഖണേ വത്ഥു, നാമാനമിതി സബ്ബഥാ.

൧൯൪. സഹജാതവിസേസേന, ധമ്മാനമുപകാരകാ;
സഹജാതപച്ചയോതി, തിവിധേവം വിഭാവിതാ.

൧൯൫. അരൂപിനോ ചതുക്ഖന്ധാ, മഹാഭൂതാ ചതുബ്ബിധാ;
സന്ധിയം വത്ഥുനാമാനി, സഹജാനീതി സബ്ബഥാ.

൧൯൬. ഉപകാരപവത്താ ച, അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ താദിനാ;
അഞ്ഞമഞ്ഞപച്ചയോതി, വിഭത്താ തിവിധാ മതാ.

൧൯൭. ചിത്തവിഞ്ഞാണധാതൂനം, ഭൂതോപാദായരൂപിനം;
സഹജാതനാമരൂപ-ധമ്മാനഞ്ച യഥാക്കമം.

൧൯൮. വത്ഥു ഭൂതാ ചതുക്ഖന്ധാ, നിസ്സയേനോപകാരകാ;
നിസ്സയപ്പച്ചയോ നാമ, പച്ചയോതി മതോ തിധാ.

൧൯൯. കബളീകാരോ ആഹാരോ, രൂപകായസ്സ പച്ചയോ;
അരൂപിനോ പനാഹാരാ, സഹജാനം യഥാരഹം.

൨൦൦. നാമരൂപാനമിച്ചേവം, യാപനട്ഠേന പച്ചയാ;
ആഹാരപച്ചയോതേവ, ദുവിധേവം പകാസിതോ.

൨൦൧. പസാദജീവിതാരൂപി-ന്ദ്രിയധമ്മാ യഥാക്കമം;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണുപാദിന്ന-രൂപാനം നാമരൂപിനം.

൨൮൨. സഹജാതാനമിച്ചേവ-മിസ്സരട്ഠേന പച്ചയാ;
ഇന്ദ്രിയപ്പച്ചയോതേവ, തിവിധാ സമുദാഹടോ.

൨൮൩. സത്തവിഞ്ഞാണധാതൂനം, ഛ വത്ഥൂനി യഥാരഹം;
പച്ഛാജാതാ ച കായസ്സ, ചിത്തചേതസികാ തഥാ.

൨൮൪. അരൂപാ സഹജാതാനം, രൂപാനന്തി മതാ തിധാ;
വിപ്പയുത്തപച്ചയോതി, വിപ്പയോഗോപകാരകാ.

൨൮൫. സഹജാതം പുരേജാതം, പച്ഛാജാതഞ്ച സബ്ബഥാ;
കബളീകാരോ ആഹാരോ, രൂപജീവിതമിച്ചയം.

൨൮൬. **അത്ഥി**പച്ചയസങ്ഖാതോ, പച്ചയോ പഞ്ചധാ മതോ;
വിജ്ജമാനസഭാവേന, പച്ചയട്ഠാ യഥാരഹം.

൨൮൭. തേ ഏവാവിഗതാ ഹുത്വാ, വത്തമാനോപകാരകാ;
അവിഗതപച്ചയോതി, സുഗതേന വവത്ഥിതാ.

൨൮൮. ഇട്ഠേവം വത്തമാനാനി, നാമരൂപാനി പച്ചയാ;
സബ്ബഥാധിപ്പതീ ചാതി, **നവധാ നാമരൂപിനം**.

൨൮൯. ഇത്ഥമുദ്ദിട്ഠനിദ്ദിട്ഠാ, **പട്ഠാനനയ**സങ്ഗഹാ;
കുസലാകുസലാദീഹി, സുവിഭത്താ മഹേസിനാ.

൨൯൦. പഞ്ഞത്തിനാമരൂപാനം, വസേന തിവിധാ ഠിതാ;
പച്ചയാതി പകാസേന്തി, ചതുവീസതി പണ്ഡിതാ.

൨൯൧. പഞ്ഞത്തി പഞ്ഞപീയത്താ, പഞ്ഞാപേതീതി ച ദ്വിധാ;
നാമരൂപവിനിമുത്താ, പഞ്ഞത്താ താദിനാ കഥം.

൨൯൨. ഭൂതപരിണാമാകാരമുപാദായ തഥാ തഥാ;
ഭൂമിപബ്ബതപാസാണതിണരുക്ഖലതാദയോ.

൨൯൩. സമ്ഭാരാകാരമാരബ്ഭ, സന്നിവേസവിസേസിതാ;
യാനഗാമവനുയ്യാനകടസാരപടാദയോ.

൨൯൪. കാരകവേദകാകാരം, വിഞ്ഞത്തിന്ദ്രിയലക്ഖിതം;
ഖന്ധപഞ്ചകമാഹച്ച, മച്ചാസുരസുരാദയോ.

൨൯൫. ചന്ദാദാവട്ടനാദീഹി, ദിസാകാലാദിസമ്മുതി;
പാരമ്പരിയകാദീഹി, ജാതിഗോത്തകുലാദയോ.

൨൯൬. തംതംക്രിയാദിഭേദേഹി, പഞ്ഞത്താ കഥിനാദയോ;
തംതംകലാപാസമ്ഫുട്ഠാ, കൂപാകാസഗുഹാദയോ.

൨൯൭. തം തം നിമിത്തമാരബ്ഭ, ചിന്തയന്തസ്സുപട്ഠിതാ;
കസിണാദികവോഹാരാ, ഭാവനാമയഗോചരാ.

൨൯൮. പുബ്ബോപലബ്ഭാഭാവേന, കസിണുഗ്ഘാടിമാദയോ;
നിരോധാ ച സമാപത്തി, വിസേസാഭാവലക്ഖിതാ.

൨൯൯. ഇതി തം തമുപാദായ, സമഞ്ഞാതാ തഥാ തഥാ;

സങ്ഖാ സമഞ്ഞാ പഞ്ഞത്തി, വോഹാരോതി പകാസിതാ.

൧൩൦. ആലമ്ബണട്ഠാകാരേന, സന്താഭാവേപി വത്ഥുതോ;
ചിന്താവോഹാരനിപ്ഫന്നാ, അത്ഥച്ഛായാവ ഭാസിനീ.

൧൩൧. പഞ്ഞാപീയത്താ പഞ്ഞത്തി, നാമായമിതി ഭാസിതാ;
ഉപാദായ ച പഞ്ഞത്തി, സാ ഏവോപനിധായ ച.

൧൩൨. പഞ്ഞത്തി പഞ്ഞാപനതോ, പണ്ഡിതേഹി പകാസിതാ;
അവിജ്ജമാനാ പഞ്ഞത്തി, വിജ്ജമാനാതിപി ദ്വിധാ.

൧൩൩. ലോകവോഹാരികട്ഠേന, പഞ്ഞത്തം പരമത്ഥതോ;
അവിജ്ജമാനമേതായ, പഞ്ഞാപേന്തി യദാ തദാ.

൧൩൪. അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, വിജ്ജമാനം യദാ പുന;
പഞ്ഞാപേന്തി തദാ ഏസാ, വിജ്ജമാനന്തി വുച്ചതി.

൧൩൫. ഇത്ഥം പഞ്ഞത്തിധമ്മഞ്ച, സമ്മതത്ഥവിസേസതോ;
ഭാവധമ്മഞ്ച രൂപാദി-സലക്ഖണവിസേസതോ.

൧൩൬. പഞ്ഞാപേതീതി പഞ്ഞത്തി, നാമായമിതി ഭാസിതാ;
യാ നാമം നാമകമ്മാദിനാമേന സമുദീരിതാ.

൧൩൭. സാ ഏവാവിജ്ജമാനേന-വിജ്ജമാനാദിഭേദിതാ;
ഇത്ഥിസദ്ദോ ഛളാഭിഞ്ഞോ, രാജപുത്തോ തു ഭാസിതാ.

൧൩൮. ക്രിയാനിമിത്തത്ഥയോഗ-രുള്ഹിജാതോപചാരികാ;
സമ്ബന്ധോപചയാവത്ഥാ, സണ്ഠാനാപേക്ഖിതാ തഥാ.

൧൩൯. ദേവദത്തോഥ മേധാവീ, വേദനാ ചന്ദിമാ തഥാ;
ഖത്തിയോ നരസീഹോ ച, ഭാതാ ലോഹിതകം യുവാ.

൧൪൦. കുണ്ഡലം ദുസ്സമിച്ചേവമാദിഭേദിതസങ്ഗഹാ;
സമ്മതത്ഥസഭാവേസു, വോഹാരാകാരലക്ഖിതാ.

൧൪൧. സ്വായം യാദിച്ഛകാനത്ഥസങ്കേതക്ഖണസമ്ഭവാ;
വോഹാരത്ഥവിസേസേന, ഞേയ്യാകാരാനുസാരിനീ.

൧൪൨. വചീഘോസാനുസാരേന, സോതവിഞ്ഞാണവീഥിയാ;
പവത്താനന്തരുപ്പന്ന-മനോദ്വാരസ്സ ഗോചരാ.

൧൪൩. അത്ഥാ യസ്സാനുസാരേന, വിഞ്ഞായന്തി തതോ പരം;
സമ്മതാ ച സഭാവാ ച, പുബ്ബസങ്കേതഭാഗിനോ.

൧൪൪. സ്വായം വാലമ്ബണാകാരവിസേസേ പടിദിസ്സതി;
വേദനാദിവചീഘോസം, സഭാവാനുഗചേതസോ.

൧൪൫. സായം പഞ്ഞത്തി വിഞ്ഞേയ്യാ, ലോകസങ്കേതനിമ്മിതാ;
വചീവിഞ്ഞത്തിസഹിതോ, സദ്ദോ ഏവാതി കേചന.

൧൪൬. ഇത്ഥം പഞ്ഞത്തിധമ്മാതി, വുത്തം പഞ്ഞത്തികദ്വയം;
തഥാധിവചനാ ധമ്മാ, നിരുത്തീതി ച താദിനാ.

വൃ൭ അവിസംവാദകട്ഠേന, ലോകവോഹാരസാധകം;
സമഞ്ഞാസച്ചമിച്ചേവം, ആചിക്ഖന്തി വിചക്ഖണാ.

വൃ൭. ഇത്ഥാ യം പരമത്ഥമുത്തമഗുണോ നാമഞ്ച രൂപന്തി ച,
ദ്വേധാകാസി സഭാവധമ്മകുസലോ നിബ്ബിജ്ഝ ധമ്മന്തരം;
വോഹാരത്ഥവിസേസഞ്ഞേയ്യമപരം ബ്യാകാസി പഞ്ഞത്തിതോ,
ആരദ്ധം കമതോ മയേവമഖിലം തം സുട്ഠു നിട്ഠാപിതം.

വൃ൭. യം ധമ്മം ധമ്മരാജാ നിരതികമഭിസമ്ബോധി മഗ്ഗേന ബുദ്ധാ,
കത്വാ കണ്ഡമ്ബമൂലേ പരമമനുപമം പാടിഹീരം ഖണേന;
പാത്വാകാ തത്ഥ പത്വാ പുരവരഗണമുല്ലാപലാവണ്ണരംസി,
തത്ഥാദായത്ഥസാരം കഥിതമതിചിരം ഠാതു പാഠാനുകൂലം.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ സബ്ബസങ്ഗഹവിഭാഗോ നാമ

സത്തമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച നാമരൂപപരിച്ഛേദേ സബ്ബഥാപി

അഭിധമ്മപരമത്ഥവിഭാഗോ.

വ്യ. അട്ഠമോ പരിച്ഛേദോ

കസിണാസുഭവിഭാഗോ

ഇതോ പരം പവക്ഖാമി, ഭാവനാനയമുത്തമം;
നാമരൂപം പരിഗ്ഗയ്ഹ, പടിപജ്ജിതുമീഹതോ.

ഭാവനാ ദുവിധാ തത്ഥ, സമഥോ ച വിപസ്സനാ;
സമഥോ ദുവിധോ തത്ഥ, പരിത്തോ ച മഹഗ്ഗതോ.

ഉപചാരമനുപ്പത്തോ, പരിത്തോതി പവുച്ചതി;
മഹഗ്ഗതപ്പനാപത്തോ, സമഥോ ലോകിയോ മതോ.

കസിണാനി ദസാസുഭാ, ദസധാനുസ്സതീ തഥാ;
അപ്പമഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ ച, വവത്ഥാരുപ്പകാനി ച.

കമ്മട്ഠാനാനി തത്ഥാഹു, ചത്താലീസ വിചക്ഖണാ;
യത്ഥാനുയോഗം കുബ്ബന്താ, ഭാവേന്തി സമഥദ്വയം.

തം പയോഗവിസുദ്ധേന, പത്വാനോപായസമ്പദം;
അജ്ഝാസയം വിസോധേത്വാ, ഭാവേതബ്ബന്തി ഭാസിതം.

കഥം കരോന്തോ ചാരിത്തം, വാരിത്തഞ്ച വിവജ്ജിയ;
പാതിമോക്ഖം സമാദായ, സദ്ധായ പരിപൂരയേ.

പടിസങ്ഖായ സോധേത്വാ, ഛദ്വാരേസു മലാസവം;
ഛളിന്ദ്രിയാനി മേധാവീ, സതാരക്ഖേന ഗോപയേ.

പാപകാജീവനിസ്സങ്ഗോ, കുഹകാചാരനിസ്സടോ;
ആജീവം പരിസോധേയ്യ, പഹിതത്തേട്ഠിസുദ്ധിയാ.

ഇദമത്ഥിതമാരബ്ഭ, പടിസങ്ഖായ യോനിസോ;
പഞ്ഞവാ സമ്പജഞ്ഞേന, പരിഭുഞ്ജേയ്യ പച്ചയേ.

സംവരം പാതിമോക്ഖേ ച, സീലമിന്ദ്രിയസംവരം;
ആജീവപാരിസുദ്ധിഞ്ച, തഥാ പച്ചയനിസ്സിതം.

സമാദായ ചതുദ്ധേവ-മധിട്ഠേയ്യ തതോ പരം;
തസ്സേവ പരിവാരായ, ധുതങ്ഗാനി യഥാരഹം.

പംസുകൂലികമങ്ഗം തി-ചീവരം ചീവരായുഗം;
പിണ്ഡപാതികമങ്ഗഞ്ച, സപദാനികമുത്തമം.

ഖലുപച്ഛാഭത്തികങ്ഗം, ധുതങ്ഗം പത്തപിണ്ഡികം;
ഏകാസനികമിച്ചേവം, പഞ്ചധാ ഭോജനേ ഠിതം.

ആരഞ്ഞികം യഥാസന്ഥ-
തികങ്ഗം രുക്ഖമൂലികം;
അബ്ഭോകാസികസോസാനി-
കങ്ഗാ നേസജ്ജികം തഥാ.

൧൯൫. സേനാസനമാരബ്ഭ, **ധുതങ്ഗാനീതി തേരസ**;
കപ്പിയേപി ച ലോലുപ്പ-സമാചാരവിമുത്തിയാ.

൧൯൬. സാമീചിപടിപത്തീതി , കത്വാ സല്ലേഖവുത്തിയാ;
പച്ചയത്തയമാഹച്ച, പഞ്ഞത്താനി മഹേസിനാ.

൧൯൭. ചതുപാരിസുദ്ധിസീലം, ധുതങ്ഗപരിവാരിതം;
പൂരേത്വാന വിസുദ്ധേവം, പയോഗപരിസുദ്ധിയാ.

൧൯൮. ഇതോ പണിധിസമ്പന്നോ, ഭാവനായ വിസാരദോ;
ഉപായം പടിപാദേയ്യ, പവിവേകരതോ കഥം?

൧൯൯. ആവാസോ ച കുലം ലാഭോ,
ഗണോ കമ്മഞ്ച പഞ്ചമം;
അദ്ധാനം ഞാതി ആബാധോ,
ഗന്ഥോ ഇദ്ധീതി തേ ദസ.

൨൦൦. ഛേത്വാന നിപകോ യോഗീ,
പലിബോധേ യഥാരഹം;
നിരാലയോ നിരാരമ്ഭോ,
പപഞ്ചോപസമേ രതോ.

൨൦൧. പിയം ഗരും ഭാവനിയം, വത്താരം വചനക്ഖമം;
കത്താരമതിഗമ്ഭീരകഥം ഠാനനിയോജകം.

൨൦൨. ബഹുസ്സുതം ഗുണവന്ത-മാഗമ്മാചരിയം ബുധോ;
ഖമോ പദക്ഖിണഗ്ഗാഹീ, നിയ്യാതത്തുജു ഭദ്രകോ.

൨൦൩. ആരാധേത്വാന ഗണ്ഹേയ്യ, തം കമ്മട്ഠാനദായകം;
കമ്മട്ഠാനം പരിക്ഖിത്വാ, ചരിയാരഹമത്തനോ.

൨൦൪. രാഗോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
ചരിയാ തീഹി പണ്ഡിതാ;
സദ്ധാബുദ്ധിവിതക്കേഹി,
ഛബ്ബിധാ ച വിഭാവയും.

൨൦൫. രാഗുസ്സന്നസ്സ സപ്പായാ, കോട്ഠാസാസുഭഭാവനാ;
ദോസുസ്സന്നസ്സപ്പമഞ്ഞാ, നീലാദി ച ചതുബ്ബിധാ.

൨൦൬. വിതക്കം മോഹുസ്സന്നാനം, ആനാപാനം പകാസിതം;
ഛ സദ്ധാചരിതസ്സാഹു, ബുദ്ധാനുസ്സതിആദയോ.

൨൦൭. മരണോപസമാസഞ്ഞാവവത്ഥാനാനി ബുദ്ധിനോ;
സേസാനി പന സബ്ബേസം, തത്ഥാപി കസിണം ബുധാ.

൨൦൮. വിതക്കപകതികസ്സ, പരിത്തം മോഹചാരിനോ;
മഹന്തമിതി സപ്പായം, ഗഹേത്വാന തതോ പരം.

൨൦൯. മഹാവാസം നവം ജിണ്ണം, പന്ഥസോണ്ഡികസന്തികം;
പണ്ണപുപ്ഫഫലാകിണ്ണം, ബഹുസമ്മാനപത്ഥിതം.

സീമന്തദാരുനഗര-ക്ഖേത്തപച്ചന്തനിസ്സിതം;
വിസഭാഗമസപ്പായം, പട്ടനം മിത്തദുല്ലഭം.

ഠാനാനിട്ഠാരസേതാനി, പരിവജ്ജേയ്യ പണ്ഡിതോ;
സേവേയ്യ ഭാവനായോഗ്ഗം, സേനാസനമതന്ദിതോ.

നാതിദൂരം നാച്ചാസന്നം, അപ്പസദ്ദമനാകുലം;
ഗമനാഗമനസമ്പന്നം, അപ്പഡംസാനുപദ്ദവം.

അകിച്ഛപച്ചയുപ്പാദം , ലജ്ജീഭിക്ഖുഗണോചിതം;
വിവേകട്ഠാനബഹുലം, ബഹുസ്സുതനിസേവിതം.

അപ്പഭയം നിരാസങ്കം, അപ്പദോസം മഹാഗുണം;
വിഹാരമനുസേവന്തോ, തത്ഥ നിസ്സങ്ഗചേതസാ.

തതോ കേസനഖച്ഛേദ-രജനാദിമസേസതോ;
ഖുദ്ദകം പലിബോധഞ്ച, ഛിന്ദിത്വാന യഥാരഹം.

ആവാസം ഗോചരം ഭസ്സം, പുഗ്ഗലം ഭോജനം തഥാ;
വജ്ജേന്തോതുമസപ്പായം, ഇരിയാപഥമത്തനോ.

സേവന്തോ സത്ത സപ്പായേ, തേ ഏവാതി പധാനവാ;
ഭാവനൂപായസമ്പന്നോ, വൂപകട്ഠോ രഹോഗതോ.

കാമേസ്വാദീനവം ദിസ്വാ, നേക്ഖമ്മം ദട്ഠു ഖേമതോ;
പരിയുട്ഠാനനിബ്ബിന്ദോ, സോധേയ്യജ്ഝാസയം കഥം.

അപ്പസ്സാദാ മഹാദുക്ഖാ, **കാമാ** ഹി കടുകപ്ഫലാ;
ദുസ്സംഹാരാ ദുരാരക്ഖാ, ബഹ്വാദീനവസണ്ഠിതാ.

അട്ഠികാ ഖജ്ജമാനാവ, വിഘാതായ പഭിജ്ജിതാ;
ഗയ്ഹന്തത്തവധായേതേ, മംസപേസീവ പക്ഖിഭി.

പടിവാതേ തിണുക്കാവ, പരിഗ്ഗാഹകദാഹിനോ;
അങ്ഗാരകാസുസങ്കാസാ, സബ്ബങ്ഗപരിതാസകാ.

സുപിനേ പരിഭുത്താവ, നാലം കസ്സചി തിത്തിയാ;
ന തു കസ്സചി അച്ചന്താ, അലങ്കാരാവ യാചിതാ.

ഭജ്ജന്താ ഫലരുക്ഖാവ, പടിപന്നപഭഞ്ജിനോ;
അസിസൂനൂപമാ നിച്ച-മധികോട്ടേന്തി പാണിനോ.

സത്തിസൂലൂപമാ ദള്ഹം, തണ്ഹാസല്ലാനുവേധിനോ;
ഘോരാനത്ഥവിസാകിണ്ണാ, കണ്ഹസപ്പസിരൂപമാ.

സബ്ബാസവപരിക്ലിട്ഠാ , സബ്ബാസംക്ലേസവത്ഥുകാ;
ഗമ്മാ ച ചപലാ നീചാ, പുഥുജ്ജനമമായിതാ.

ബഹുസാധാരണാ ചേതേ, സപത്തജനപത്ഥിതാ;
മഹോപദ്ദവുപയട്ഠാ, ബഹ്വായാസാ ഭയാവഹാ.

മഹാരമ്ഭസമാരദ്ധാ, ഖിപ്പാകാരവിധംസിനോ;

സോകസല്ലം പവേസേന്താ, വിഗച്ഛന്തി സുവേ സുവേ.

ൻവ. നാലം കസ്സചി താണായ, നാലമസ്സാസനായ ച;
അവിസാസനിയാവസ്സം, കിതവാ മാരകിംകരാ.

ൻവ. സന്താനമുപഘാതായ , മധുരാകാരനിമ്മിതാ;
രക്ഖസീ വിയ സന്താന-മാവിസന്തി മനോഹരാ.

ൻന. ആവിട്ഠാ യേഹി ദുമ്മേധാ, ബ്യസനാഹിതസമ്ഭവാ;
വിപല്ലാസപരാഭൂതാ, ബ്യാപജ്ജന്താ വിഹഞ്ഞരേ.

ൻന. ചേതോസങ്കപ്പരചിതാ, നന്ദിരാഗോപസേവനാ;
മധുലിത്താസിധാരാവ, ബ്യാപാരേനോപസേവിതാ.

ൻന. മനോരമസുഭാകാരാ, പിയരൂപോപലമ്ഭിനോ;
മിത്തമുഖം സപത്താവ, വഞ്ചയന്തി മഹാജനം.

ൻന. വഞ്ചിതാ യേഹി ദുമ്മേധാ, സബ്ബസമ്പത്തിധംസിതാ;
ഖേമമഗ്ഗാ പരിബ്ഭട്ഠാ, ധാരേന്തി വധമത്തനോ.

ൻന. രൂപിരൂപരൂപാകാരേന, നിമ്മഥേന്താ പലോഭിനോ;
അഭാവിതാനം ബാലാനം, മാനസം നിഹനന്തിമേ.

ൻന. യത്ഥ രാഗസല്ലവിദ്ധാ, സല്ലേനേവ വനേ മിഗാ;
തത്ഥ തത്ഥാനുധാവന്താ, വിപ്ഫന്ദന്തി നിരന്തരം.

ൻന. മമംകാരേന വുഡ്ഢന്താ, ഘോരമാസീവിസം യഥാ;
വിസ്സട്ഠാ ഭോഗധമ്മേസു, അസ്സാദേന്തി അവിദ്ദസു.

ൻന. അനയബ്യസനായേതേ , വസീ കുബ്ബന്തി പാണിനോ;
വിചിത്താകാരസണ്ഠാനാ, പിസാചനഗരം യഥാ.

ൻന. അനത്ഥാവഹിതാ ബാലാ, വാഗുരം നാവബുജ്ഝരേ;
തത്ഥേവ പടിവമന്തി, യഥാ ഹഞ്ഞന്തി മുച്ഛിതാ.

ൻന. സീഘവാഹീ മഹോഘോയം, ക്ലേസവട്ടം മഹബ്ഭയോ;
സകണ്ടകഞ്ച ഗഹനം, പങ്കോവ ദുരതിക്കമോ.

ൻർ. ചേതോസംമോഹനട്ഠാനം, പമാദപടിസന്ധിതം;
ഓഹാരി സിഥിലം ചേതം, ദുപ്പമുഞ്ചഞ്ച ബന്ധനം.

ൻർ. ജാലംവ വിതതം ലോകേ,
മാരപാസോ സമോഡ്ഡിതോ;
പഞ്ജരം ചാരകോ ചേസോ,
സത്താനമനയാവഹോ.

ൻർ. യത്ഥാനുരാഗസമ്ബദ്ധാ, പലിഗുണ്ഠിതസായിനോ;
മക്കടാലേപബദ്ധാവ, നിത്ഥുനന്തി വിഘാതിനോ.

ൻർ. ബളിസംവാമിസച്ഛന്നം, സവിസം വിയ ഭോജനം;
മിഗലുദ്ദനിവാപോവ, വിനാസായ സമോഡ്ഡിതാ.

മീനകാ വങ്കഗിദ്ധാവ, യേ ഗിലിത്വാ പുഥുജ്ജനാ;
ഘോരം മച്ചുമുഖം പത്വാ, സോചന്താപായഭാഗിനോ.

പാപക്ഖേത്തമിദം ഠാനം, മിച്ഛാലോഭനിസേവനം;
ദുച്ചരിതങ്കുരാരോഹം, അപായഫലപൂരണം.

അജ്ഝോസിതാ പനേത്ഥ ച, ലോഭമുച്ഛാവിദാഹിനോ;
കോധൂപനാഹജലിതാ, ഇസ്സാമച്ഛേരധൂപിതാ.

സാരമ്ഭായുധസന്നദ്ധാ, വിപ്ഫുരന്താ മനോരഥാ;
ആബന്ധിച്ഛാ മഹാകച്ഛാ, ഠന്തി ലോകവിപത്തിയാ.

അവജ്ജം നത്ഥി ഏതേസ-മകത്തബ്ബം ന വിജ്ജതി;
സമ്മുട്ഠസച്ചതാ തേസു, ന പതിട്ഠാതി സാധുതാ.

പരോപഘാതാഭിരതാ, ദയാധമ്മപരമ്മുഖാ;
സബ്ബസത്തേസ്വവിസ്സാസീ, സബ്ബത്ഥ പരിസങ്കിതാ.

ഭയസന്താസബഹുലാ, സബ്ബാനത്ഥാനുസാരിനോ;
സാധേന്താ ചതുരാപായം, പാപകമ്മപുരക്ഖകാ.

മഹാസങ്കടുപബ്യ്യുള്ഹാ, പലിബോധപരിപ്ഫുടാ;
ഹഞ്ഞന്തി ദുക്ഖധമ്മേഹി, കാമേ ബാലാ ഭവേപരേ.

തതോ മച്ചുനിരാസങ്കാ, ഖിഡ്ഡാരതിവിമോഹിതാ;
കിമ്പക്കമിവ ഭക്ഖന്താ, രമ്മകാരവിരോധിനോ.

ഗാമസൂകരപോതാവ, കാമാസുചിപരിപ്ലുതാ;
ചമരീകതകമ്മന്താ, അസ്മിം ലോകേ പലോഭിതാ.

ഖജ്ജമാനാ കിലേസേഹി, കിമീഹിവ നിരന്തരം;
പരിഹാനിം പനഞ്ഞായ, പരിവാരേന്തി മുച്ഛിതാ.

തതോ ജരാഹി സന്തത്തം, യോബ്ബനഞ്ചോപമുയ്ഹതി;
കാമാ ച പരിഹായന്തി, ജീവിതഞ്ചോപരുജ്ഝതി.

പുരം പമാദാഭിവട്ഠാ, പാപക്ലേസമഹോദകാ;
തതോ തണ്ഹാനദീ പൂരാ, പാപേതാപായസാഗരം.

ഇധലോകപരിച്ചത്താ, പരലോകത്ഥധംസിതാ;
ഗങ്ഗാകുണപകാകാവ, സേന്തി സോകപരായണാ.

ഇച്ചത്തത്ഥം പരത്ഥഞ്ച, സത്താ കാമനിബന്ധനാ;
വിദ്ധംസേത്വാ വിനസ്സന്തി, ഇധ ചേവ പരത്ഥ ച.

ഇതി സാദീനവാ കാമാ, ഘോരാ സാലസിലൂപമാ;
യത്ഥ ബാലാ വിസീദന്തി, നത്ഥി സങ്ഗോ വിജാനതം.

ഇത്ഥം കാമഭയട്ടാനം, സിക്ഖത്തയമനുത്തരം;
സമാചിക്ഖി വിമോക്ഖായ, നേക്ഖമ്മമിതി ചക്ഖുമാ.

സബ്ബാസവവിഘാതായ, പടിപത്തി അനുത്തരാ;

അന്തദ്വയമനാഗമ്മ, മജ്ഝിമായം പകാസിതാ.

൯൨൨. സബ്ബദുക്ഖസമുഗ്ഘാതീ, വിസുദ്ധി പരമുത്തമാ;
വിജ്ജാചരണസമ്പത്തി, സബ്ബസമ്പത്തിസാധികാ.

൯൨൩. പുഞ്ഞക്ഖേത്തമിദം ഠാനം, തപോകമ്മനിസേവനം;
സദ്ധാസീലങ്കുരാരോഹം, സമ്പത്തിഫലപൂരണം.

൯൨൪. ക്ലേസചാരകമോക്ഖായ , ദ്വാരമേതമനുത്തരം;
മഹോഘുത്തരണം കുല്ലം, സോത്ഥി പാരിമപാപകം.

൯൨൫. പാപചോരവിഘാതായ, ഖേമമഗ്ഗോ അനുത്തരോ;
അകണ്ടകോ അഗഹനോ, ഉജു സബ്ഭി പവേദിതോ.

൯൨൬. സംസാരബന്ധനമോക്ഖായ,
അബ്ഭുതോ ജിനഘോസിതോ;
പലിബോധപരിച്ചാഗോ,
അബ്ഭോകാസോ അലേപനോ.

൯൨൭. സങ്ഗപങ്കസമുത്താരോ, ഗന്ഥാനം വിനിവേഠനം;
തണ്ഹാദാസബ്യനിത്ഥാരോ, സേരിഭാവോ സുഖാവഹോ.

൯൨൮. സബ്ബയോഗവിസംയോഗോ, സബ്ബസോകനിരുന്ധനോ;
സബ്ബാലയവിസങ്ഖാരോ, സബ്ബദുക്ഖവിനിഗ്ഗമോ.

൯൨൯. ഘോരപാസസമുച്ഛേദീ, പത്തമേതമനുത്തരം;
മോഹന്ധകാരവിദ്ധംസീ, വിജ്ജാലോകവിരോചനോ.

൯൩൦. അബ്യാപജ്ജമിദം ഠാന-മഭയം നിരുപദ്ദവം;
തപോകമ്മോനമോകാസോ, മാരചക്ഖുവിമോഹനോ.

൯൩൧. സബ്ബസന്താപഹരണമിദം സീതംവ ചന്ദനം;
നിമ്മലം ധമ്മസലിലം, സംക്ലേസമലസോധനം.

൯൩൨. സംസാരസേതു സുഹതാ, ബോധിപക്ഖിയപത്ഥതാ;
സോകസല്ലസമുദ്ധാരീ, യന്തം സുകതയോജിതം.

൯൩൩. ചിത്താതങ്കസമുദ്ധംസീ, പരിഭോഗസുഖോസധം;
ലോകാമിസാനം വമനം, ചേതോദോസവിരേചനം.

൯൩൪. അച്ചന്തതിത്തികാരണമീരേന്തി ധമ്മഭോജനം;
പിപാസഹരണം പാനം, വിമുത്തിരസപേസലം.

൯൩൫. വണ്ണകിത്തിസുഗന്ധായ , ഗുണമാലാ സുഗന്ഥിതാ;
പാപകോപീനവസനം, ഹിരോത്തപ്പവിചിത്തിതം.

൯൩൬. അച്ചന്തപരിസുദ്ധോ ച, സദ്ധമ്മരതനാവലി;
അരിയാനമലങ്കാരോ, അനുപായി സിരിങ്കരോ.

൯൩൭. ചിന്താനം ദുന്നിമിത്താനമിദം സന്തികരം പരം;
വിപത്തിപടിഘാതായ, പരിത്തമിദമുത്തമം.

൯൭൮. അന്തരായവിനാസായ, മങ്ഗലം ജിനദേസിതം;
മിച്ഛാഗാഹവിമോക്ഖായ, സോത്ഥി സമ്ബുദ്ധഭാസിതാ.

൯൭൯. അനിവത്തി ച പച്ചക്ഖമാവേനികമഭാരിയം;
അമതോസധമച്ചന്തമജരാമരസാധനം.

൯൮൦. യമേതം സമധിട്ഠായ, സമ്ബോധിത്തയമുത്തമം;
പപ്പോന്തി സബ്ബസമ്പത്തിഗുണപാരമിപൂരിതം.

൯൮൧. സബ്ബാകാരവരോപേത-മേതം നേക്ഖമ്മസമ്മതം;
സീലഗമ്ഭീരപരിക്ഖം, ധുതങ്ഗോദിതതോരണം.

൯൮൨. സമാധിവീഥിവിത്ഥിന്നം, സതിപാകാരഗോപുരം;
സദ്ധാസമിദ്ധിസമ്ഫുല്ലം, പഞ്ഞാപാസാദസോഭിതം.

൯൮൩. സമ്മാജീവധജം രമ്മം, ഹിരോത്തപ്പപടിച്ഛദം;
വിമുത്താമതസമ്ഭോഗം, വേനേയ്യജനസേവിതം.

൯൮൪. അഭേജ്ജം പാപവേരീഹി, പുരം സുഗതമാപിതം;
അനീതിമനുപസഗ്ഗം, പടിപന്നാ മഹേസയോ.

൯൮൫. പരമസ്സാസസമ്പത്താ , പരിപുണ്ണമനോരഥാ;
സബ്ബസങ്ഗമതിക്കമ്മ, നിക്ഖന്താ അകുതോ ഭയാ.

൯൮൬. സമ്മദത്ഥമഭിഞ്ഞായ, മച്ചുധേയ്യപഹായിനോ;
സബ്ബദുക്ഖോഘനിത്തിണ്ണാ, പാരം ഗച്ഛന്തി പണ്ഡിതാ.

൯൮൭. ഇതി സബ്ബങ്ഗസമ്പന്നം, മഹേസിഗണസേവിതം;
നേക്ഖമ്മം കാമനിക്ഖന്തം, സദ്ധമ്മപഥമുത്തമം.

൯൮൮. വിരാധേന്തി പരാഭൂതാ, മുച്ഛിതാ യേന ദുജ്ജനാ;
തം പാപസമുദാചാരം, പരിയുട്ഠാനമബ്രവും.

൯൮൯. ചേതോനീവരണം ചേതം, പഞ്ഞാചക്ഖുനിരോധനം;
സീലോപഘാതകരണം, ചിത്തവിക്ഖേപസങ്ഗമോ.

൯൯൦. അയസാനം പദട്ഠാനം, ഗുണതേജവിനാസനം;
സബ്ബസമ്പത്തിദഹനം, ചതുരാപായസാധകം.

൯൯൧. സബ്ബാസവമലോപേതോ, സബ്ബോപക്ലേസസഞ്ചയോ;
പാപയക്ഖസമോ ചേസോ, ദോസാസീവിസസങ്ഗമോ.

൯൯൨. പമാദപഥമക്കന്തം, അമിത്തഗണസങ്ഗമം;
മഹബ്ഭയസമുട്ഠാനം, മഹാബ്യസനസങ്കരം.

൯൯൩. അപായദുക്ഖമാരുള്ഹം, അഹിതാവഹിതം പദം;
സബ്ബാനത്ഥകരം ഘോരം, സബ്ബദുക്ഖവിധായകം.

൯൯൪. ധിരത്ഥു പാപധമ്മാനം, സബ്ബകല്യാണഹായിനം;
ലദ്ധാപി ഖണസമ്പത്തി, ദുല്ലഭാ യേഹി നാസിതാ.

൯൯൫. ഏസം ഹി സമുദാചാരോ, ദുല്ലഭം ബുദ്ധസാസനം;

സമുദ്ധംസേതി അസനി, യഥാ രതനപബ്ബതം.

൯൯൬. സദ്ധമ്മധനചോരാ തേ, നേക്ഖമ്മപതിബന്ധകാ;
പടിപത്തിം വിലുമ്പന്താ, പലിബുന്ധന്തി പാണിനോ.

൯൯൭. വിസ്സാസിവധകാപേതേ, വിസ്സട്ഠാവസ്സഘാതിനോ;
യേഹി ബാലാഹതാ സേന്തി, നിസ്സയേജിനസാസനേ.

൯൯൮. തേപി വാസേന്തി ദുമ്മേധാ, നിസ്സങ്കാ മോഹപാരുതാ;
അന്തോമനസി ഉച്ഛങ്കേ, ഘോരമാസീവിസം യഥാ.

൯൯൯. അത്തനോ ച വിനാസായ, നിസ്സടം ക്ലേസപഞ്ജരേ;
ചിനന്താ നാവബുജ്ഝന്തി, വിപത്തിപഥയായിനോ.

൧൦൦൦. ഹലാഹലംവ ഖാദന്താ, ആലിങ്ഗന്താവ പാപകം;
അവസ്സമുപഹഞ്ഞന്തി, പാപധമ്മോപലാളിനോ.

൧൦൦൧. പാപചിന്താ പരിബ്യുള്ഹാ, വിതക്കമഥിതാ ജനാ;
ലോകദ്വയാപി ധംസേന്തി, അത്ഥദ്വയവിനാസിനോ.

൧൦൦൨. കോധൂപനാഹി വിഗച്ഛാ, ഇസ്സാമച്ഛേരദൂസിതാ;
മക്ഖീ പലാസീ സാരമ്ഭീ, അപ്പതിസ്സാ അഗാരവാ.

൧൦൦൩. മാനാതിമാനബഹുലാ, മുധാമുഖരചണ്ഡികാ;
ഉദ്ധതാ ച പമത്താ ച, ദബ്ബിതാ കേതുഗാഹിനോ.

൧൦൦൪. ചേതോഖിലഖിലഭൂതാ, വിനിബന്ധാനുവേഠിതാ;
മഹോഘോ വിയ സസ്സാനി, വിനാസേന്തി തപോഗുണം.

൧൦൦൫. വിസയസ്സാദവിക്ഖിത്താ, വികിണ്ണാ പാകതിന്ദ്രിയാ;
മുട്ഠസ്സതീ കുസീതാ ച, ജീവന്തി മോഘജീവിതം.

൧൦൦൬. രസഗ്ഘസാ ബാഹുലികാ, ദുപ്പഞ്ഞാ കായദള്ഹികാ;
ഗന്ഥനീവരണാബദ്ധാ, ഇച്ഛാലോഭവസീകതാ.

൧൦൦൭. ലഗ്ഗഹിതസന്താനാ, തിരച്ഛാനകഥാരതാ;
വിനയോപസമാപേതാ, വിസമാചാരഗോചരാ.

൧൦൦൮. ദുബ്ഭരതാ ച ദുപ്പോസാ, സുകുമാരസുഖാലയാ;
അസന്തുട്ഠാ മഹിച്ഛാ ച, ലോലുപ്പാചാരലക്ഖിതാ.

൧൦൦൯. ദുഗ്ഗന്ധേനേവ സുനഖാ, ആമഗന്ധേന മുച്ഛിതാ;
തത്ഥ തത്ഥാഭിധാവന്താ, ന പതിട്ഠന്തി സാസനേ.

൧൦൧൦. നില്ലജ്ജാ വീതസാരജ്ജാ, ലോകധമ്മേസു മുച്ഛിതാ;
പാപിച്ഛാ കുഹനച്ഛന്നാ, മിച്ഛാജീവപലോഭിതാ.

൧൦൧൧. സഠാ പഗബ്ഭാ മായാവീ, അന്തോപൂതി അവസ്സുതാ;
സങ്കസ്സരസമാചാരാ, കസമ്ബു സിഥിലാ ജളാ.

൧൦൧൨. സിങ്ഗാരചപലാചിത്താ, പൂതികായാനുരാഗിനോ;
സീദന്താ പലിമാപന്നാ, ന വിരുള്ഹന്തി സാസനേ.

൨൦൧൩. പാപപുഗ്ഗലസംസട്ഠാ, പാപദിട്ഠിപരാഗതാ;
അസദ്ധാ ധമ്മനിച്ഛിന്നാ, ദുട്ഠാ ദുബ്ബചനിട്ഠുരാ.

൨൦൧൪. സാമഞ്ഞം പരിധംസേന്താ, ദൂസേന്താ ജിനസാസനം;
അതിക്കമ്മ ജിനോവാദം, ബാലാ ദുഗ്ഗതിഭാഗിനോ.

൨൦൧൫. കാമഗിദ്ധാ ദുരാചാരാ, ദുസ്സീലാ മോഹപാരുതാ;
ഖജ്ജന്താ കദ്ദമീഭൂതാ, ജിനസാസനകണ്ടകാ.

൨൦൧൬. ഹിതാഹിതമജാനന്താ, അനുരോധവിരോധിനോ;
ചേതോപഹതസന്താനാ, വിപല്ലാസപലമ്ഭിതാ.

൨൦൧൭. വിപന്നാകുലകമ്മന്താ, പാപകാരീ പരാജിതാ;
സോചന്തി ദീഘമദ്ധാനം, അപായമ്ഹി സമപ്പിതാ.

൨൦൧൮. ഇത്ഥം ഹിതസമുച്ഛേദീ, കുമഗ്ഗോയം രജാപഥോ;
പാപധമ്മപ്പവത്തീതി, വിദിത്വാ പുന പണ്ഡിതോ.

൨൦൧൯. പരിയുട്ഠാനസംക്ലേസം, വിപ്ഫരന്തം വിസാരദോ;
പടിസങ്ഖായ രുന്ധേയ്യ, മന്തേനേവ മഹാവിസം.

൨൦൨൦. ഖിപ്പമാദിത്തചേലോവ, പാപപാവകമുട്ഠിതം;
ഭാവനാജലസേകേന, നിബ്ബാപേയ്യ നിരന്തരം.

൨൦൨൧. അപ്പമാദേന മേധാവീ, നഗേനേവ മഹാനദിം;
പാപോഘം പടിബന്ധന്തോ, പിദഹേയ്യ ഖണേ ഖണേ.

൨൦൨൨. സഭയം വിയ കന്താരം, ഘോരമാസീവിസം യഥാ;
പപാതമിവ ഗമ്ഭീരം, മിള്ഹം വിയ ച പണ്ഡിതോ.

൨൦൨൩. പഹായ പരിയുട്ഠാനം, നേക്ഖമ്മമധിമുച്ചതി;
കല്യാണമിത്തോ വജ്ജേസു, ഭയദസ്സാവി സുബ്ബതോ.

൨൦൨൪. കാമരാഗവിസംയുത്തോ, ഭോഗധനനിരാലയോ;
ഇച്ഛാലോഭവിനിമുത്തോ, അമമോ അപരിഗ്ഗഹോ.

൨൦൨൫. സോരതോ സഖിലോ സണ്ഹോ, മേത്തായന്തോ ദയാപരോ;
അനാഹടമനോ ധീരോ, സന്തചിത്തോ ഖമാപരോ.

൨൦൨൬. ഹിതേസീ സബ്ബപാണീനം,
ഇസ്സാമച്ഛേരമുച്ചിതോ;
കോധോപനാഹബ്യാപാദ
വിരോധോപസമേ രതോ.

൨൦൨൭. അനോലീനമനോ യോഗീ, നിച്ചാരദ്ധപരക്കമോ;
സുസമാഹിതസങ്കപ്പോ, വിപ്പസന്നോ അനാവിലോ.

൨൦൨൮. ഓകപ്പേന്തോ വിമുച്ചന്തോ, പഞ്ഞവാ പടിപത്തിയം;
പിഹയന്തോ മമായന്തോ, സമ്മാസമ്ബുദ്ധസാസനം.

൨൦൨൯. ഇതി നീവരണാപേതോ, ഞാണാലോകജുതിന്ധരോ;
പൂജേതി സമ്മാസമ്ബുദ്ധം, സദ്ധമ്മപടിപത്തിയാ.

൨൦൦൦. ഹിരോത്തപ്പഗുണോപേതോ,
കല്യാണാചാരഗോചരോ;
മക്ഖപ്പലാസരഹിതോ,
സപ്പതിസ്സോ സഗാരവോ.

൨൦൦൧. അജ്ജവാചാരചാരിത്തോ, മായാസാഠേയ്യനിസ്സടോ;
ഥമ്ഭസാരമ്ഭനിസ്സങ്ഗോ, മദ്ദവാചാരപേസലോ.

൨൦൦൨. മാനാതിമാനവിമുഖോ , സദ്ധമ്മഗരുസാദരോ;
പരപ്പമാദനിമ്മദ്ദീ, സംവേഗബഹുലോ സദാ.

൨൦൦൩. ഓദാതചിത്തസങ്കപ്പോ , പാപിച്ഛാമലവജ്ജിതോ;
മിച്ഛാദിട്ഠിമതിക്കന്തോ, സദ്ധമ്മേസു പതിട്ഠിതോ.

൨൦൦൪. ചേതോഖിലസമുച്ഛേദീ, വിനിബന്ധവിവേഠകോ;
മാനസം സമ്പഹംസേതി, സംകിലേസവിമുത്തിയാ.

൨൦൦൫. പവിവിത്തോ അസംസട്ഠോ, സന്തോ അപ്പിച്ഛതാരതോ;
അരിയാവംസാലങ്കാരോ, സുപ്പോസോ സുഭരോ സുഖീ.

൨൦൦൬. സല്ലേഖവുത്തി ധുതവാ, പാപാപചയതപ്പരോ;
പാസാദികസമാചാരോ, പസാദബഹുലോ മുനി.

൨൦൦൭. അനുദ്ധതോ അചപലോ,
ദന്തോ ഗുത്തോ യതിന്ദ്രിയോ;
ചേതോസമാധിഗരുകോ,
സമ്പജാനോ സതീയുതോ.

൨൦൦൮. ഉസ്സാഹജാതോ സദ്ധമ്മേ, ഛന്ദജാതോ നിരന്തരം;
സാതച്ചകാരീ സ്വാകാരോ, പടിപത്തിപരായണോ.

൨൦൦൯. ചേതോകാളകാപഗതോ, ഭാവനാരസമുത്തമം;
രങ്ഗം നിദ്ധോതവത്ഥംവ, സാധുകം പടിഗണ്ഹതി.

൨൦൧൦. ഇതി സമ്പാദിതാകാരോ, പരിസുദ്ധമനോരഥോ;
നിരാദീനവസഞ്ചാരോ, സോത്ഥിപത്തോ നിരങ്ഗണോ.

൨൦൧൧. പാപഗാഹവിനിമുത്തോ, രാഹുമുത്തോവ ചന്ദിമാ;
ഗുണരംസിപരിക്ഖിത്തോ, സോഭേതി ജിനസാസനം.

൨൦൧൨. ഇച്ഛാലോഭമദോസഞ്ചേ, മോഹാഭാവമഥാപരം;
നേക്ഖമ്മം പവിവേകഞ്ച, തഥാ നിസ്സരണം ബുധോ.

൨൦൧൩. സമാരബ്ഭ വിസോധേന്തോ, അജ്ഝാസയമസേസതോ;
ധീരോ സമ്പടിപാദേതി, ഭാവനാസുഖമുത്തമം.

൨൦൧൪. ഇതോ പണീതാധിമുത്തി, പലിബോധവിനിസ്സടോ;
പരിപന്ഥവിനിമുത്തോ, വിഗതാവരണാലയോ.

൨൦൧൫. ഭാവനാനിന്നസന്താനോ, കല്ലചിത്തോ വിസാരദോ;
കസിണാദികമാരബ്ഭ, ഭാവേയ്യ സമഥം കഥം.

൧൦൭൬. ഞ്ഞാവീകസിണം താവ, വിദത്ഥിചതുരങ്ഗുലം;
കത്വാനാരുണവണ്ണായ, മത്തികായ സുമണ്ഡലം.

൧൦൭൭. സുഗമത്തേ ഠപേത്വാന, ഠാനേ സുഖനിസിന്നകോ;
പഥവീതി സമഞ്ഞായ, കത്വാഭോഗം തു ഭാവയേ.

൧൦൭൮. ആകതേപി ഖലാദിമ്ഹി, അകിച്ഛേനേവ മണ്ഡലേ;
നിമിത്തം ജായതിച്ചാഹു, പുബ്ബയോഗവതോ പന.

൧൦൭൯. ആപോമണ്ഡലമുഗ്ഗണ്ഹേ, ഭാജനാദിഗതേ ജലേ;
തേജമ്ഹി തേജോകസിണം, പടച്ഛിദ്ദാദിസംഗതേ.

൧൦൮൦. സസ്സഗ്ഗാദിമ്ഹി കമ്മന്തേ, വായോകസിണമണ്ഡലം;
പടിഭാഗസമാചാരോ, ഫുട്ഠട്ഠാനേവ ജായതി.

൧൦൮൧. നീലാദികസിണം വത്ഥേ, പുപ്ഫേ വാ വണ്ണധാതുയം;
ആകാസമണ്ഡലം ഭിത്തി-ഛിദ്ദാദിമ്ഹി ഉപട്ഠിതം.

൧൦൮൨. ഛിദ്ദപ്പവിട്ഠമാലോകം, ഉഗ്ഗണ്ഹേയ്യ പതിട്ഠിതം;
സൂരിയാലോകാദിഭേദം, ഭൂമിയം വാഥ ഭിത്തിയം.

൧൦൮൩. ദസധാ കസിണേസ്വേവം, യത്ഥ കത്ഥചി യോഗിനോ;
പരികമ്മം കരോന്തസ്സ, ഉഗ്ഗഹോ നാമ ജായതി.

൧൦൮൪. ചിത്തസ്സുപട്ഠിതേ തസ്മിം, പസ്സന്തസ്സേവ ചക്ഖുനാ;
ഉഗ്ഗഹമ്ഹി നിമിത്തമ്ഹി, പടിപാദേയ്യ ഭാവനം.

൧൦൮൫. വിക്ഖേപം വിനിവാരേന്തോ, പരിപന്ഥേ വിരാജയം;
നിമിത്താഭിമുഖേനേവ, മാനസം പടിപാദയേ.

൧൦൮൬. ആസേവന്തസ്സ തസ്സേവം, ചിത്തം ഹോതി സമാഹിതം;
സംക്ലേസാ സന്നിസീദന്തി, പടിഭാഗോ ച ജായതി.

൧൦൮൭. തത്ഥ പണ്ണത്തിസങ്ഖാതേ, നിമിത്തേ ഭാവനാമയേ;
തഥേവ പടിഭാഗമ്ഹി, തതോ യുഞ്ജേയ്യ ഭാവനം.

൧൦൮൮. തത്ഥാധിമുത്തോ സതിമാ, നിമിത്തവിധികോവിദോ;
ഇന്ദ്രിയാനി സമാനേന്തോ, സപ്പായമുപലക്ഖയം.

൧൦൮൯. നിഗ്ഗയ്ഹ ഉദ്ധതം ചിത്തം, പഗ്ഗയ്ഹ ലീനമാനസം;
ഊഹതം സമ്പഹംസേന്തോ, ഉപേക്ഖന്തോ സമാഹിതം.

൧൦൯൦. രേണുമ്ഹി ഉപ്പലദലേ, സുത്തേ നാവായ നാളിയാ;
യഥാ മധുകരാദീനം, പവത്തി സമ്മ വണ്ണിതാ.

൧൦൯൧. ചിത്തപവത്തിആകാരം, സാധുകം ലക്ഖയം ബുധോ;
തഥാ സമേനാകാരേന, പഹിതത്തോ പരക്കമേ.

൧൦൯൨. സമപ്പവത്തമാകാരം, സല്ലക്ഖേത്വാ നിരന്തരം;
പദഹന്തസ്സ തസ്സേവം, അപ്പനാ നാമ ജായതി.

൧൦൯൩. പടിഭാഗനിമിത്തം തു, വഡ്ഢേയ്യ കസിണം പുന;

ഉപചാരഭൂമിയം വാ, അപ്പനായം വ കത്ഥചി.

ഫംന്ന്ക. ഏകങ്ഗുലദ്വങ്ഗുലാദി-വസേനേവ യഥാക്കമം;
ഫരന്തോ മനസായേവ, നിപുണോ യാവദിച്ഛകം.

ഫംന്ന്ര. ഏത്ഥേവം പഠമജ്ഝാനം, പത്വാന പഗുണം തതോ;
കത്വാ ചിണ്ണവസീഭൂതാ, തമ്ഹാ വുട്ഠായ പണ്ഡിതോ.

ഫംന്ന്ന്ന. വിതക്കാദികഥൂലങ്ഗം, പഹാനായ യഥാക്കമം;
തഥേവ പടിപജ്ജന്തോ, പപ്പോതി ദുതിയാദയോ.

ഫംന്ന്ഗ. യഥാ കസിണാനേവം, ഭാവേത്വാ പന യോഗിനോ;
ചതുക്കപഞ്ചകജ്ഝാനം, കത്വാ വിക്ഖേപനിസ്സടാ.

ഫംന്ന്ഴ. സുപക്ഖാലിതുപക്ലേസാ , സന്തചിത്താ സമാഹിതാ;
പവിവേകരസസ്സാദം, അനുഭോന്തി യഥാസുഖം.

ഫംന്ന്ന. അസുഭം പന ഭാവേന്തോ, നിമിത്തം യത്ഥ കത്ഥചി;
ഉദ്ധുമാതാദിഭേദമ്ഹി, ഉഗ്ഗണ്ഹേയ്യാസുഭേ കഥം?

ഫംഗ്സ. ഏകാഹാദിമതിക്കന്തം, ഉദ്ധുമാതകമീരിതം;
വിഗതച്ഛവി ബീഭച്ഛം, നീലാകാരം വിനീലകം.

ഫംഗ്ഗ. വികിണ്ണപുബ്ബകുധിതം, പരിഭിന്നം വിപുബ്ബകം;
വിച്ഛേദിതങ്ഗപച്ചങ്ഗം, വിച്ഛിദ്ദകം കളേവരം.

ഫംഗ്ര. വിവിധാകാരപാണേഹി, ഖജ്ജമാനം വിഖാദിതം;
വിനാസിതങ്ഗപച്ചങ്ഗം, വിക്ഖിത്തന്തി പവുച്ചതി.

ഫംഗ്ന. പാദാദിഭങ്ഗവിക്ഖിത്തം, ഹതവിക്ഖിത്തകം മതം;
ലോഹിതം ലോഹിതാകിണ്ണം, പുളവം കിമിസങ്കുലം.

ഫംഗ്ൻ. അട്ഠിസങ്ഖലികാമത്തം, അട്ഠികന്തി ച സമ്ബ്ബഥാ;
സണ്ഠാനാകാരഭേദേന, ദസധാസുഭദേസനാ.

ഫംഗ്ഗ. ഏത്ഥേവം ദസധാ ഭേദേ, നിജ്ജീവകുണപാസുഭേ;
ഉജ്ഝിതേ ഭൂമിഭാഗസ്മിം, മതകായേ കളേവരേ.

ഫംഗ്ന്ന. ഖബ്ഭമാനകമാകാരം, ഓലോകേത്വാ സലക്ഖണം;
ഉഗ്ഗഹേത്വാന ചിത്തേന, തംതംനാമേന ഭാവയേ.

ഫംഗ്ര. പടികൂലഞ്ച ജേഗുച്ഛം, ദുഗ്ഗന്ധഞ്ച വിരൂപകം;
ഹരായിതമജഞ്ഞഞ്ചേ, ഹീളിതം വിക്ഖിതാസിവം.

ഫംഗ്ഴ. ഇച്ചേവമസുഭാകാരേ,
കത്വാഭോഗം തു യോഗിനോ;
ഭാവേന്തസ്സുപചാരോ ച,
പടിഭാഗോ ച ജായതി.

ഫംഗ്ൻ. പടിഭാഗനിമിത്തം തു, ഉപചാരേന സേവതോ;
അപ്പേതി പഠമജ്ഝാന-മേത്ഥേവം സമഥേ നയോ.

൧൦൨൦. ഇമിനാ സദ്ധമ്മം പനിദം, സരീരം ബാലനന്ദിതം;
വിപത്തിപരിയോസാനം, അവസ്സം ഭേദഗാമികം.

൧൦൨൧. യഥാ ഇദം തഥാ ഏതം, യഥാ ഏതം തഥാ ഇദം;
ജീവമാനഞ്ച നിജ്ജീവമേവ ധമ്മപരായണം.

൧൦൨൨. സഭാവോ സോപി ദേഹസ്സ,
സബ്ബസ്സാപി ച സബ്ബഥാ;
വിചിതബ്ബോ ധിരേനാപി,
ഏസായം നിയതാ ഗതി.

൧൦൨൩. അനിച്ചം ഖയധമ്മഞ്ച, ദുക്ഖമേവ ഭയാവഹം;
അനത്താ ച പരാഭൂതാ, വിബ്ഭിജ്ജതി ഖണേ ഖണേ.

൧൦൨൪. ഇമിനാസമാനസ്സാകാരം, തഥേവം പന പസ്സതോ;
വിപസ്സനാഭാവനാതി, തമീരേന്തി തഥാഗതാ.

൧൦൨൫. ഭാവനം ദുവിധമ്പേതം, ഭാവേന്തി പുന പണ്ഡിതാ;
ജീവമാനേപി കായമ്ഹി, തംതദാകാരസമ്ഭവേ.

൧൦൨൬. ജീവമാനോപി കായോയം,
കുണപോവ സഭാവതോ;
തമലങ്കാരപടിച്ഛന്നോ,
ബാലാനം ന പകാസതി.

൧൦൨൭. ഇഹ ഹി മട്ഠമുപട്ഠാതി, അന്തോ കുണപപൂരിതം;
ഉഗ്ഘരന്തം പഗ്ഘരന്തം, നവദ്വാരമലസ്സവം.

൧൦൨൮. സരീരം നിച്ചദുഗ്ഗന്ധം, നാനാകിമിസമാകുലം;
തചമംസപടിച്ഛന്നം, അട്ഠിപഞ്ജരസണ്ഠിതം.

൧൦൨൯. വച്ചകൂപമിദം നാമ, ദ്വത്തിംസാസുചിപൂരിതം;
നരാനുക്കാരഭൂമീവ, നേകവസ്സഗണോചിതാ.

൧൦൩൦. സുസാനഗമനോസാനം, ബഹുസാധാരണാസുഭം;
ഗണ്ഡഭൂതം സല്ലഭൂതം, ബഹുദുക്ഖനിബന്ധനം.

൧൦൩൧. നാനാബ്യാധിസമാകിണ്ണം , നാനോപദ്ദവസംകുലം;
നാനാനത്ഥസമോധാനം, നാനാസംക്ലേസവത്ഥുകം.

൧൦൩൨. പോസിതമ്പി ചിരം കാലം, മമംകാരമമായിതം;
ലഹുദുജ്ജനമിത്തോവ, പീളിതം സമ്പദുസ്സതി.

൧൦൩൩. പരിഹായതി നിസ്സാരം, ജരതാപി തം യോബ്ബനം;
മച്ചുഭജ്ജിതമച്ചന്ത-മസേസം പരിഭിജ്ജതി.

൧൦൩൪. യഥാപി ജാലസന്താനോ, ബഹുസമ്ഭാരസങ്ഖതോ;
വത്ഥാലങ്കാരസഞ്ഛന്നോ, മാലാഗന്ധാദിസോഭിതോ.

൧൦൩൫. സുവിഞ്ഞത്തിവികാരേഹി, വിചിത്താകാരമണ്ഡിതോ;
കായോ ലീളവിലാസേഹി, പലമ്ഭേതി മഹാജനം.

൧൦൫. വഞ്ചിതാ യേന ദുമ്മേധാ, കാമക്ലേസമലീമയാ;
പൂരേന്തി ചതുരാപായം, മാരധേയ്യാനുസാരിനോ.

൧൦൬. ഏവമാദീനവം ഞത്വാ, പൂതികായേ വിചക്ഖണാ;
അസുഭാദികമാകാര-മാരബ്ഭ ഛന്ദുപട്ഠഹും.

൧൦൭. യസ്മിം പതന്തി കുണപേ വിപരീതസഞ്ഞാ,
സംക്ലേസപാപവസഗാ വിസമം ചരന്താ;
തം പസ്സഥേതമസുഭമ്പി വിനാസധമ്മം,
ഇച്ചേവമാഹ സുഗതോ ദസധാ വിഭാഗം.

൧൦൮. സമധാരാ കസിണഞ്ച യം ദസവിധം വിക്ഖേപവിക്ഖമ്ഭനം,
കാമക്ലേസവിനാസനം ദസവിധം യഞ്ചാസുഭം ഭാസിതം;
ദിബ്ബബ്രഹ്മസുഖാവഹം സമപദം വിജ്ജോദയം യോഗിനാ,
കമ്മട്ഠാനമലം തമുത്തമഗുണേനാസേവിതം സേവിതും.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ കസിണാസുഭവിഭാഗോ നാമ

അട്ഠമോ പരിച്ഛേദോ.

൯. നവമോ പരിച്ഛേദോ

ദസാനുസ്സതിവിഭാഗോ

൧൦൦. സദ്ധാപബ്ബജിതോ യോഗീ, ഭാവേന്തോനുസ്സതിം പന;
ദസാനുസ്സതിഭേദേസു, ഭാവേയ്യുഞ്ഞതരം കഥം.

൧൦൧. അരഹം സുഗതോ ലോകേ, ഭഗവാ ലോകപാരഗൂ;
വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ, വിമുത്തിപരിനായകോ.

൧൦൨. ജേട്ഠോ സമ്മാഭിസമ്ബുദ്ധോ, സേട്ഠോ പുരിസസാരഥീ;
സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം, ബുദ്ധോ അപ്പടിപുഗ്ഗലോ.

൧൦൩. സബ്ബലോകഹിതോ ബന്ധു, സമത്തരതനാലയോ;
സത്താനമനുകമ്പായ, ജാതോ നാഥോ സിവംകരോ.

൧൦൪. ചക്ഖുമാ തിത്ഥകുസലോ, ധമ്മസ്സാമീ തഥാഗതോ;
മച്ചുധേയ്യവിമോക്ഖായ, പടിപാദയി പാണിനോ.

൧൦൫. സത്ഥവാഹോ മഹായോഗ്ഗോ, മഗ്ഗാമഗ്ഗയുധന്ധരോ;
സിരിസത്ഥമധിഗ്ഗയ്ഹ, വിചരിത്ഥ മഹാപഥം,

൧൦൬. അനോമോ അസമോ ധീരോ,
ലോകഹീതപരക്കമോ;
സബ്ബാകാരവരോപേതോ ,
അച്ഛേരബ്ഭുതപുഗ്ഗലോ.

൧൦൭. അത്ഥഭൂതോ ധമ്മഭൂതോ,
ബ്രഹ്മഭൂതോ മഹായസോ;
ഞാണാലോകപരിച്ഛിന്ന-
ഞേയ്യാസേസപരിഗ്ഗഹോ.

൧൦൮. ആനുഭാവവസിപ്പത്തോ, ആസഭണ്ഡാനനിച്ചലോ;
മഹന്തമരിയാദോയമനന്തഗതിഗോചരോ.

൧൦൯. സബ്ബാ ഭിഞ്ഞാബലപ്പത്തോ, വേസാരജ്ജവിസാരദോ;
സബ്ബസമ്പത്തിനിട്ഠാനോ, ഗുണപാരമിപൂരകോ.

൧൧൦. അപ്പമേയ്യോ മഹാനാഗോ, മഹാവീരോ മഹാമുനി;
മഹേസീ മഹിതാചാരോ, മഹാമഹോ മഹിദ്ധികോ.

൧൧൧. സബ്ബത്ഥസിദ്ധിസഞ്ചാരോ, മഹേസീഗണപൂജിതോ;
രാജാധിരാജമഹിതോ, ദേവബ്രഹ്മാഭിവന്ദിതോ.

൧൧൨. അഭിഭൂയ തയോ ലോകേ, ആദിച്ചോവ നഭന്തരേ;
വിരോചതി മഹാതേജോ, അന്ധകാരേ പഭങ്കരോ.

൧൧൩. ബ്യാമപ്പഭാപരിക്ഖിത്തോ, കേതുമാലാഹലങ്കതോ;
ദ്വത്തിംസലക്ഖണാസീതിഅനുബ്യഞ്ജനസോഭിതോ.

ഛബ്ബണ്ണരംസിലലിതോ, രതനഗ്ഘിയസന്നിഭോ;
സമിദ്ധിരൂപസോഭഗ്ഗോ, ദസ്സനേയ്യംവ പിണ്ഡിതം.

ഫുല്ലം പദുമസണ്ഡംവ, കപ്പരുക്ഖോവലങ്കതോ;
നഭംവ താരകാകിണ്ണം, ഉത്തമോ പടിദിസ്സതി.

സത്ഥുകപ്പമഹാവീരപുത്തേഹി പരിവാരിതോ;
സബ്ബലോകമഹിദ്ധായ, ധമ്മരാജാ സയംവസീ.

നിദ്ധോതമലചന്ദോവ , നക്ഖത്തപരിവാരിതോ;
ഖത്തസങ്ഘപരിബ്ബ്യുള്ഹോ, ചക്കവത്തീവ സോഭതി.

ഇച്ചാനന്തഗുണാകിണ്ണമസേസമലനിസ്സടം;
സബ്ബസമ്പത്തിദാതാരം, വിപത്തിവിനിബന്ധകം.

ദസ്സാപരമഹോരത്തം, ഭഗവന്തമനുസ്സരം;
ഭാവേതി പഞ്ഞവാ യോഗീ, **ബുദ്ധാനുസ്സതിഭാവനം**.

സ്വാഖാതോ തേന സദ്ധമ്മോ, സമ്ബുദ്ധേന സതീമതാ;
പച്ചത്തപടിവേധേന, പസ്സിതബ്ബോ യഥാരഹം.

തണ്ഹാദലിദ്ദനാസായ, മനോരഥസമിദ്ധിയാ;
കാലന്തരമനാഗമ്മ, പച്ചക്ഖഫലദായകോ.

ഉപനിസ്സയവന്താനം, ‘‘ഏഹി പസ്സാ’’തി ദസ്സിയോ;
പച്ചത്തമേവ വിഞ്ഞൂഹി, വേദിതബ്ബോ സഭാവതോ.

സബ്ബാസവസമുഗ്ഘാതീ , സുദ്ധോ സോവത്ഥികോ സിവോ;
പിഹിതാപായകുമ്മഗ്ഗോ, മഗ്ഗോ നിബ്ബാനപത്തിയാ.

ക്ലേസസംകടദുഗ്ഗമ്ഹാ, ദുക്ഖക്ഖന്ധമഹബ്ഭയാ;
ഖേമന്തഭൂമിം നിയ്യാതി, അച്ചന്തമനുപദ്ദവം.

പുഞ്ഞതിത്ഥമിദം നാമ, മങ്ഗലഞ്ച സിവങ്കരം;
ഹിതോദയസുഖാധാന-മമതാഹാരമുത്തമം.

അവിജ്ജാപടലുദ്ധാരവിജ്ജാനേത്തോസധം വരം;
പഞ്ഞാധാരമിദം സത്ഥം, ക്ലേസഗണ്ഡപ്പഭേദകം.

ചതുരോഘനിമുഗ്ഗാനം, സേതുബന്ധോ സമുഗ്ഗതോ;
ഭവചാരകരുദ്ധാനം, മഹാദ്വാരോ അപാരുതോ.

സോകോപായാസവിദ്ധാനം, പരിദേവസമങ്ഗിനം;
സല്ലനീഹരണോപായോ, അച്ചന്തസുഖമീരിതോ.

ബ്യസനോപദ്ദവാപേതോ , സംക്ലേസമലനിസ്സടോ;
ഉജുസമ്മത്തനിയതോ, പടിപത്തിവിസുദ്ധിയാ.

സുദ്ധസീലപരിക്ഖാരോ, സമാധിമയപഞ്ജരോ;
സമ്മാസങ്കപ്പചക്കങ്ഗോ, സമ്മാവായാമവാഹനോ.

സതിസാരഥിസംയുത്തോ, സമ്മാദിട്ഠിപുരേജവോ;

ഏസ ധമ്മരഥോ യാതി, യോഗക്ഖേമസ്സ പത്തിയാ.

൧൧൨. വിപത്തിപടിബാഹായ, സബ്ബസമ്പത്തിസിദ്ധിയാ;
സബ്ബഖന്ധവിമോക്ഖായ, ധമ്മം ദേസേസി ചക്ഖുമാ.

൧൧൩. ഹിതേസീ സബ്ബപാണീനം, ദയാപന്നോ മഹാമുനി;
ധമ്മാലോകം പകാസേസി, ചക്ഖുമന്താനമുത്തമോ.

൧൧൪. യം ധമ്മം സമ്മദഞ്ഞായ, ഖേമമഗ്ഗപ്പതിട്ഠിതാ;
പാപകാപഗതാ ധീരാ, പസ്സദ്ധദരഥാസയാ.

൧൧൫. ഭവയോഗാ വിനിമുത്താ, പഹീനഭയഭേരവാ;
അച്ചന്തസുഖമേധേന്തി, സോത്ഥിപത്താ മഹേസയോ.

൧൧൬. തമേവമുത്തമം ധമ്മം, ചിന്തേന്തോ പന പണ്ഡിതോ;
ഭാവേതീതി പകാസേന്തി, **ധമ്മാനുസ്സതിഭാവനം**.

൧൧൭. ചത്താരോ ച പടിപന്നാ, ചത്താരോ ച ഫലേ ഠിതാ;
ഏസ സങ്ഘോ ഉജുഭൂതോ, പഞ്ഞാസീലസമാഹിതോ.

൧൧൮. സബ്ബാപാപഗതോ സുദ്ധോ, പടിപത്തിപതിട്ഠിതോ;
പരിഗ്ഗഹിതസദ്ധമ്മോ, സമിദ്ധിഗുണസോഭിതോ.

൧൧൯. പഹീനാപായഗമനോ, പാപക്ലേസവിനിസ്സടോ;
പരിപന്ഥസമുച്ഛേദീ, ഭവചാരകഭേദകോ.

൧൨൦. ഉത്തമദമഥപ്പത്തോ, സുവിനീതോ മഹേസിനാ;
വിജ്ജാവിമുത്തിവോദാതോ, ആജാനീയപഥേ ഠിതോ.

൧൨൧. സുഗതോരസി സമ്ഭൂതോ, സുചിധമ്മസിരിന്ധരോ;
പടിപാദിതസമ്പത്തോ, ധമ്മസാസനസേവിതോ.

൧൨൨. ഭയഭേരവനിസ്സങ്ഗോ, ജിനതേജാനുപാലിതോ;
മോനേയ്യപഥസഞ്ചാരോ, സുഗതോവാദഭാജനോ.

൧൨൩. അപ്പമാദപരിത്താണോ, സീലാലങ്കാരഭൂസിതോ;
ചേതോസമാധിസന്നദ്ധോ, പഞ്ഞായുധസമുജ്ജലോ.

൧൨൪. ഉജുമഗ്ഗമധിട്ഠായ, മാരകായപ്പദാലനോ;
അപരാജിതസങ്ഗാമോ, ലലിതോദാതവിക്കമോ.

൧൨൫. അച്ചുധേയ്യമതിക്കന്തോ, ബോധിധമ്മപ്പതിട്ഠിതോ;
ഛളാഭിഞ്ഞാബലപ്പത്തോ, സമാരാധിതസാസനോ.

൧൨൬. അനുബോധിമനുപ്പത്തോ, പഭിന്നപടിസമ്ഭിദോ;
സാമഞ്ഞപാരമിപ്പത്തോ, തോസേതി ജിനമാനസം.

൧൨൭. അനേകാകാരവരൂപേതോ, നാനാസമ്പത്തിഫുല്ലിതോ;
വിപത്തിപഥനിത്തിണ്ണോ, അഭിബുദ്ധിപരായണോ.

൧൨൮. ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ,
ദക്ഖിണേയ്യോ സുദുല്ലഭോ;

സദേവകസ്സ ലോകസ്സ,
പുഞ്ഞക്ഖേത്തമനുത്തരം.

യഥാ സുദ്ധിമ്ഹി നിദ്ദോസേ, സദ്ധാബീജം പതിട്ഠിതം;
അച്ചന്തം പരിപാചേതി, സമ്പത്തിഫലമുത്തമം.

യം ഫലം പരിഭുഞ്ജന്താ, വിമുത്തിരസസേവനം;
അച്ചന്തസുഖിതാ ധീരാ, ഭവന്തി അജരാമരാ.

ഇമം ഫലം പത്ഥയന്തേന, **സങ്ഘാനുസ്സതിഭാവനാ**;
ഭാവേതബ്ബാ പനിച്ചേവമിതി ഭാസന്തി പണ്ഡിതാ.

പഞ്ചസീലം ദസസീലം, പാതിമോക്ഖമുപോസഥം;
ചാതുപാരിസുദ്ധിസീലം, ധുതങ്ഗപരിവാരിതം.

ഏവമേതേസു യം കിഞ്ചി, സമാദായ രഹോഗതോ;
തമാനിസംസം ഗുണതോ, ഫലതോ ച വിചിന്തയേ.

ആദി ചേതം പതിട്ഠാ ച, മുഖം പമുഖമുത്തമം;
മൂലം കുസലധമ്മാനം, പഭവം പടിപത്തിയാ.

സാസനോതരണദ്വാരം, തിത്ഥം സദ്ധമ്മവാപിയാ;
പാരിസുദ്ധിപദട്ഠാനം, മഗ്ഗോ ഖേമന്തപാപകോ.

സാധു സിക്ഖാസമാദാനം, ബാഹുസച്ചവിഭൂസനം;
അരിയാചാരചാരിത്ത-മവണ്ണമലവജ്ജനം.

കുലപുത്തഅലങ്കാരോ, പാപജല്ലപവാഹനം;
അനപായി സുഗന്ധഞ്ച, മഹാപുരിസസേവിതം.

പച്ഛാനുതാപഹരണം, പീതിപാമോജ്ജവഡ്ഢനം;
നേക്ഖമ്മഭാവനോപേതം, പബ്ബജ്ജാവേസസോഭനം.

സോപാനം സഗ്ഗലോകസ്സ, ദള്ഹാപായവിധാനകം;
അനുപദ്ദവസമ്പത്തി, സമത്ഥഗുണസൂദനീ.

ക്ലേസപഞ്ജരവിച്ഛേദി , വിപത്തിപഥവാരണം;
സോത്ഥികമ്മസമുട്ഠാനം, അസാധാരണമങ്ഗലം.

“സുലദ്ധാ വത മേ ലദ്ധാ, സദ്ധാ സുഗതസാസനേ;
സീലം മേ യസ്സ കല്യാണം, പരിസുദ്ധമഖണ്ഡിതം.

“ലാഭോ വത മേ ലദ്ധോ,
മഹാലാഭോ അനപ്പകോ;
യോഹമക്ഖലിതാചാരോ,
ഉപഘാതവിവജ്ജിതോ.

“ധമ്മങ്കുരിതസന്താനോ , മൂലജാതോസ്മി സാസനേ;
ഉജുമഗ്ഗം സമാരുള്ഹോ, പിഹിതാ സഭയാ ദിസാ.

“അവഞ്ചാ വത മേ ജാതി, ആരദ്ധാ ഖണസമ്പദാ;
പതിട്ഠിതോമ്ഹി സദ്ധമ്മേ, സഫലം മമ ജീവിതം”.

[illegible] ഇത്ഥം നാനപ്പകാരേന, ചിന്തേന്തോ ഗുണമത്തനോ;
സീലക്ഖന്ധസ്സ ഭാവേതി, **സീലാനുസ്സതിഭാവനം.**

[illegible] സദ്ധായ സീലവന്തേസു, ദത്വാ ദാനം യഥാരഹം;
നിദ്ധോതമലമച്ഛേരോ, വിവിത്തോ തമനുസ്സരേ.

[illegible] ദാനം നിധാനമനുഗം, അസാധാരണമുത്തമം;
അവിനാസസുഖാധാനം, അച്ചന്തം സബ്ബകാമദം.

[illegible] കോധപ്പദാഹോപസമനം, മച്ഛേരമലസോധനം;
പമാദനിദ്ദാവുട്ഠാനം, ലോഭപാസവിമോചനം.

[illegible] ചേതോവികാരദമനം, മിച്ഛാമഗ്ഗനിവാരണം;
വിത്തിലാഭസുഖസ്സാദോ, വിഭവോദയമങ്ഗലം.

[illegible] സദ്ധാദിഗുണവോദാനം, അജ്ഝാസയവികാസനം;
സതാചാരപരിക്ഖാരോ, തനുചേതോവിഭൂസനം.

[illegible] അപ്പമഞ്ഞാപദട്ഠാനം, അപ്പമേയ്യേന വണ്ണിതം;
മഹാപുരിസചാരിത്തം, സപദാനം മഹേസിനാ.

[illegible] ധമ്മാധിഗതഭോഗാനം , സാരാദാനമനുത്തരം;
മഹത്താധിഗമൂപായം, ലോകസന്തതികാരണം.

[illegible] അത്ഥകാരീ ച സമ്മാഹം, പരിച്ചാഗസമായുതോ;
അത്തനോ ച പരേസഞ്ച, ഹിതായ പടിപന്നകാ.

[illegible] ഉജുമദ്ദവചിത്തോസ്മി, കാലുസ്സിയവിനിസ്സടോ;
പാപസംക്ലേസവിമുഖോ, പാണഭൂതാനുകമ്പകോ.

[illegible] സീലവന്തപതിട്ഠോസ്മി , കപണാനം പരായണോ;
ബുദ്ധസാസനുപട്ഠാകോ, ഞാതിമിത്തോപജീവികോ.

[illegible] ദാനവോസ്സഗ്ഗസമ്മുഖോ,
സംവിഭാഗരതോ സുഖീ;
കപ്പരുക്ഖോവ ഫലിതോ,
ജാതോ ലോകാഭിവഡ്ഢിയാ.

[illegible] പിഹിതാപായമഗ്ഗോസ്മി, മഗ്ഗദ്വാരമപാരുതം;
സമ്പത്താ സബ്ബസമ്പത്തി, ദലിദ്ദസ്സ മനാപികം.

[illegible] “സംസാരദ്ധാനപാഥേയ്യം, സബ്ബദുക്ഖവിനോദനം;
സുബന്ധം മമ സബ്ബത്ഥ, ഗഹിതോ ച കടഗ്ഗഹോ”.

[illegible] ഏവം ദാനഗുണം നാനപ്പകാരേന വിചിന്തയം;
ഭാവേതി ദായകോയോഗീ, **ചാഗാനുസ്സതിഭാവനം.**

[illegible] സദ്ധം സീലം സുതം ചാഗം, പഞ്ഞം പണ്ഡിതജാതികോ;
സമ്പാദയിത്വാ സദ്ധമ്മേ, ദേവതായോ അനുസ്സരേ.

[illegible] ചാതുമഹാരാജികാ ച, താവതിംസാ ച യാമകാ;
തുസിതാ ചേവ നിമ്മാനരതിനോ വസവത്തിനോ.

ഉത്തരിഞ്ച യേ ദേവാ, ദിബ്ബകായമധിട്ഠിതാ;
തേപി സദ്ധാദിധമ്മേസു, ചിരകാലം പതിട്ഠിതാ.

സുസമാഹിതസങ്കപ്പാ, ദാനസീലധുരന്ധരാ;
ധമ്മമഗ്ഗമധിട്ഠായ, ഹിരോത്തപ്പപുരക്ഖതാ.

ഇമം ലോകമുപപന്നാസേ, സസ്സിരീകം പരായണം;
ഇദ്ധിമന്തോ ജുതിമന്തോ, വണ്ണവന്തോ യസസ്സിനോ.

ദിബ്ബസമ്പത്തിസമ്പത്താ, നാനാഭോഗസമപ്പിതാ;
പാലേന്തോ ദീഘമദ്ധാനം, അനുഭോന്തി മഹാസുഖം.

തേ സബ്ബേപി ച മയ്ഹമ്പി, വിജ്ജന്തി അനുപായിനോ;
സദ്ധാദികുസലാ ധമ്മാ, ദേവധമ്മാതി വിസ്സുതാ.

സദ്ധമ്മഗുണസമ്പത്തി-ദാതാ മങ്ഗലനായികാ;
ദുല്ലഭാപി ച മേ ലദ്ധാ, സദ്ധാ സുഗതസാസനേ.

ലജ്ജോപവാദരഹിതോ, പാപകമ്മപരമ്മുഖോ;
പരിസുദ്ധസമാചാരോ, പസന്നാമലചേതനോ.

നിച്ചമോഹിതസോതോസ്മി,
തഥാഗതസുഭാസിതേ;
സുതഭാജനഭൂതോ ച,
സതിമാ സുസമാഹിതോ.

മച്ഛേരമലനിത്തിണ്ണോ, ലോഭക്ഖന്ധവിമുച്ചിതോ;
ഓപാനഭൂതോ ലോകസ്മിം, വിസ്സട്ഠസുഖയാചനോ.

വത്ഥുത്തയമഹത്തേ ച, ഹിതാഹിതവിനിച്ഛയേ;
പഞ്ഞാ വത്ഥുസഭാവേ ച, തിഖിണാ മമ വത്തതി.

സമാരാധിതസദ്ധമ്മോ, കതപുഞ്ഞമഹുസ്സവോ;
ദേവധമ്മസമിദ്ധോസ്മി, കല്യാണചരിതാകരോ.

ദേവതാഹി സമാനോഹം, ഗുണാലങ്കാരഭൂസിതോ;
ഹത്ഥപത്താ ച ദേവിദ്ധി, നിപ്ഫന്നാ ദിബ്ബസമ്പദാ.

ദേവസാമഞ്ഞമിച്ചേവം, ചിന്തേന്തോ ഗുണമത്തനോ;
ഭാവേതി ഗുണസമ്പന്നോ, **ദേവതാനുസ്സതിം** പരം.

ജാതിധമ്മാ ജരാബ്യാധിസോകോപായാസഭഞ്ജിതേ;
അനിച്ചേ ദുക്ഖേനത്തേ ച, നിബ്ബിന്നോപധിസമ്ഭവേ.

വിരാഗോ ച നിരോധോ ച, ചാഗോ മുത്തി അനാലയോ;
യോയമാദാനനിസ്സഗ്ഗോ, നിബ്ബാനമിതി വുച്ചതി.

ഉപസന്തമിദം ഠാനമിതി ചിന്തേതി പണ്ഡിതോ;
അനുപാദാനസംക്ലിട്ഠമസങ്ഖാരമനാസവം.

അപ്പമാണം പണീതഞ്ച, സിവം പരമമച്ചുതം;
അനന്തഗുണമച്ചന്ത-മവികാരമനാമയം.

൧൧൯. അച്ചുതം തം പാരിമതീര-മഹായനകരം പരം;
താണം ലേണഞ്ച ദീപഞ്ച, പതിട്ഠാനം പരായണം.

൧൨൦. വട്ടാനുബന്ധവിച്ഛേദോ, ഭവതണ്ഹാവിസോസനം;
സബ്ബൂപധിസമുഗ്ഘാതോ, ദുക്ഖനിബ്ബാപനം സുഖം.

൧൨൧. സബ്ബപാപവിനാസോയം, സബ്ബക്ലേസവിസോധനം;
സോകോപായാസസന്താപഭയഭേരവമോചനം.

൧൨൨. പലിബോധസമുച്ഛേദോ, പപഞ്ചവിനിവേഠനം;
സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ, സബ്ബലോകവിനിസ്സടോ.

൧൨൩. പരിസുദ്ധികരാ ധാതു, ഭവനിസ്സരണം പദം;
ഉത്തമാരിയസമ്പത്തി, അനോമമമതം പദം.

൧൨൪. സബ്ബഥാ ഭദ്ദമതുലം, നിബ്ബാനമിതി പസ്സതോ;
ഉപസമാനുസ്സതീതി, ഭാവനായം പവുച്ചതി.

൧൨൫. സത്താനുസ്സതിമിച്ചേവം, ഭാവേന്തോ പന പണ്ഡിതോ;
പാമോജ്ജബഹുലോ ഹോതി, പസന്നോ ബുദ്ധസാസനേ.

൧൨൬. പടിപസ്സദ്ധദരഥ-മുപചാരസമാധിനാ;
സമാധിയതി ചിത്തഞ്ച, പരിസുദ്ധമനാമയം.

൧൨൭. ഭാവനാമയമേതഞ്ച, കത്വാ പുഞ്ഞമനപ്പകം;
വാസനാഗതിസമ്പത്തി-ഭോഗഭാഗീതി വുച്ചതി.

൧൨൮. ഉപനിസ്സയസമ്പന്നോ, പത്വാ നിബ്ബേധമുത്തമം;
ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖഗ്ഗിം, നിബ്ബാപേതി അനാസവോ.

൧൨൯. ലോകപ്പവത്തി ചിന്തേത്വാ, മരണാനുസ്സതിം പന;
ഭാവേയ്യ സകമച്ചന്തം, ചിന്തേന്തോ മരണം കഥം.

൧൩൦. അനിമിത്തമനഞ്ഞാതം, മച്ചാനമിധ ജീവിതം;
കസിരഞ്ച പരിത്തഞ്ച, തഞ്ച ദുക്ഖേന സംയുതം.

൧൩൧. അപ്പോദകമ്ഹി മച്ഛേവ, ബന്ധമാനേ രുദമ്മുഖേ;
മച്ചു ഗച്ഛതി ആദായ, പേക്ഖമാനേ മഹാജനേ.

൧൩൨. പുരക്ഖത്വാവ മരണം, ജായന്തി പടിസന്ധിയം;
ജാതാ പുന മരിസ്സന്തി, ഏവംധമ്മാ ഹി പാണിനോ.

൧൩൩. യമേകരത്തിം പഠമം, ഗബ്ഭേ വസതി മാനവോ;
അബ്ഭുട്ഠിതോവ സോ യാതി, സ ഗച്ഛം ന നിവത്തതി.

൧൩൪. സത്താ മരന്തി ഗബ്ഭേപി, ജായമാനാ ച ദാരകാ;
കുമാരാ യോബ്ബനപ്പത്താ, ബലപ്പത്താ മഹത്തരാ.

൧൩൫. അഥാവസ്സം മരന്തേവ, ജിണ്ണാ ദണ്ഡപരായണാ;
സൂരാ പുഞ്ഞബലത്ഥാമാ, നാനാബ്യാധിനിപീളിതാ.

൧൩൬. അജ്ജ സുവേതി മരണം, പരിയേസതി പാണിനോ;

സേനാ യുദ്ധപയാതാവ, സബ്ബേ മച്ചുഭയാകുലാ.

സത്താരതനലങ്കാരാ, ചതുരിദ്ധിസമുഗ്ഗതാ;
ചക്കവത്തീ മഹാതേജാ, രാജമണ്ഡലസോഭിനോ.

കപ്പുട്ഠാനമഹാവാതാ, പാതിതാവ മഹാസിലാ;
പതന്തി മച്ചുവിക്ഖിത്താ, പരോ ചേതാന മാനവാ.

യേപി ദീഘായുകാ ദേവാ, വണ്ണവന്താ മഹിദ്ധികാ;
ആനുഭാവബലപ്പത്താ, മഹാഭോഗസുഖേധിനോ.

തേപി മച്ചുസമുദ്ധത്താ, ഭവന്തി ഭയസംകുലാ;
വേരമ്ഭക്ഖിത്തപക്ഖീവ, മാദിസേസു കഥാവ കാ.

അച്ചന്തരായബഹുലോ , മരണാഹിതസമ്ഭവോ;
നിച്ചം ചക്കസമാരുള്ഹോ, ലോകോയം പരിവത്തതി.

എത്ഥന്തരേ മരണസ്സ, വേമജ്ഝേ മമ വത്തതോ;
അസ്സാസേപി അവിസ്സട്ഠേ, ജീവികാ ചേ കഥാവ കാ.

അച്ഛേരം വത ലോകസ്മിം, ഖണമത്തമ്പി ജീവിതം;
നിസ്സിതോപദ്ദവട്ഠാനേ, മഹാബ്യസനപീളിതേ.

അദ്ധുവം ജീവിതം നിച്ച-മച്ചന്തം മരണം മമ;
സഭാവോ മരണന്തേവ, വിസേസോ പന ജീവിതം.

അജ്ജമാരബ്ഭ ഗച്ഛന്തോ, ആദിച്ചോവ നഭന്തരേ;
മരണായാഭിധാവന്തോ, വിഹായാമി സുവേ സുവേ.

വജ്ഝപ്പത്തോ മഹാചോരോ,
നിയ്യാതാഘാതനം യഥാ;
മരണായ പയാതോഹം,
തഥേവമനിവത്തിയോ.

അമ്ബുജോവ വങ്കഘസ്തോ, താണലേണവിവജ്ജിതോ;
നിച്ചം മച്ചുവസം യന്തോ, വിസ്സട്ഠോ കിമഹം ചരേ.

കോ മേ ഹാസോ കിമാനന്ദോ,
കിമഹം മോഹപാരുതോ;
മദപ്പമാദവിക്ഖിത്തോ,
വിചരാമി നിരങ്കുസോ?

സ്വാഹമാരഭിസ്സാമി, സമ്മാസമ്ബുദ്ധസാസനേ;
ആതാപീ പഹിതത്തോ ച, ഹിരോത്തപ്പസമാഹിതോ.

പടിപത്തിപരോ ഹുത്വാ, പാപധമ്മനിരങ്കതോ;
നിബ്ബാപയാമി അച്ചന്തം, സബ്ബദുക്ഖഹുതാവഹം.

ഇത്ഥം പനത്തനോ യോഗീ, മരണം പടിചിന്തയം;
മരണാനുസ്സതിം നാമ, ഭാവേതീതി പവുച്ചതി.

ഏവമേതം പന ഭാവേത്വാ, ഉപചാരസമാഹിതോ;
നിബ്ബേദബഹുലോ ഹോതി, അപ്പമാദധുരന്ധരോ.

മിച്ഛാധമ്മം വിരാജേത്വാ, നന്ദിരാഗനിരാലയോ;
സബ്ബാസവപരിക്ഖീണോ, പപ്പോതി അമതം പദം.

ഗണ്ഹേത്വാ പന മേധാവീ, ദ്വത്തിംസാകാരഭാവനം;
കരേയ്യ താവ പച്ഛാ വേ, അനുപുബ്ബമഭിണ്ഹസോ.

കേസാ ലോമാ നഖാ ദന്താ, തചോ മംസം നഹാരു ച;
അട്ഠി ച മിഞ്ജ വക്കം ച, ഹദയം യകനം തഥാ.

കിലോമം പിഹക പപ്ഫാസം, അന്തം ഗുണമുദരിയം;
മത്ഥലുങ്ഗം കരീസഞ്ച, പിത്തം സേമ്ഹമഥാപരം.

പുബ്ബോ ച ലോഹിതം സേദോ,
മേദോ അസ്സു വസാഥ വാ;
ഖേളോ സിങ്ഘാണികാ ചേവ,
ലസികാ മുത്തമിച്ചപി.

ഘനബന്ധസുഭാകാര-വിപല്ലാസാനുസാരിനം;
യഥാഭൂതാവബോധായ, വിഭത്താവ മഹേസിനാ.

കായേയ ബാത്തിംസ കോട്ഠാസാ,
കുണപാവ സമുസ്സിതാ;
സാരഗയ്ഹൂപഗാപേതാ,
ധിക്കതാ ധീരഹീളിതാ.

അസുഭാവ പടിക്കൂലാ, ജേഗുച്ഛാ സുചിവജ്ജിതാ;
നിന്ദിതാ ചക്ഖുമന്തേഹി, അന്ധബാലോപലാളിതാ.

ഛിദ്ദിത്തഛരവിസഞ്ഛരന്നാ , തചഭത്തസമോഹിതാ;
പരിസ്സവപരിക്ലിട്ഠാ, കുഥിതാ പൂതിഗന്ധിതാ.

ധോവിയന്താപി സതതം, അജഹന്താ മലസ്സവം;
സുഗന്ധാനുവിലിത്താപി, ദുഗ്ഗന്ധപരിണാമിനോ.

അഹംകാരമമത്തേന, വിസ്സട്ഠസുഖസങ്ഗഹാ;
സങ്ഘാടഘനസമ്ബദ്ധാ, സമ്മോഹേന്തി മഹാജനം.

ഛന്ദരാഗസമൂപേതാ, യത്ഥ മുള്ഹാ പുഥുജ്ജനാ;
സേവന്തി വിസമം ഘോരം, ചതുരാപായഭാഗിനോ.

തസ്മാ ചിത്തം വിരാജേതും, പടിപന്നോ യഥാക്കമം;
ചേതോവിഭാവനത്ഥായ, കോട്ഠാസേസു വിചക്ഖണോ.

വചസാ മനസാ ചേവ, യഥാവുത്താനുസാരതോ;
അനുലോമപടിലോമം, സജ്ഝായിത്വാ തതോ പരം.

വണ്ണസണ്ഠാനദിസതോ, വവത്ഥപേയ്യ പണ്ഡിതോ;
തതോകാസപരിച്ഛേദാ, പച്ചേകം തു യഥാക്കമം.

വണ്ണസണ്ഠാനഗന്ധാ ച,
ആസയോകാസതോ തതോ;
വിഭാവേയ്യാസുഭാകാര-
മേകേകസ്മിം തു പഞ്ചധാ.

ദസധാഭോഗമിച്ചേവം, കത്വാ ഭാവയതോ പന;
സന്തിഭൂതാ പകാസേന്തി, രഥചക്കാരസാദിസാ.

ഠിത്വാ അപ്പഗുണേ തത്ഥ, ഗണ്ഹം സുപ്പഗുണം ബുധോ;
അപ്പനം പടിഭാഗഞ്ച, പപ്പോതേകേകവത്ഥുസു.

അസുഭാകാരമാരബ്ഭ, ഭാവനാ ചേ പവത്തതി;
കമ്മട്ഠാനം പടിക്കൂലം, പഠമജ്ഝാനികം സിയാ.

നീലാദിവണ്ണമാരബ്ഭ, പടിഭാഗോ യദാ തദാ;
നീലാദികസിണം ഹുത്വാ, പഞ്ചകജ്ഝാനികം ഭവേ.

ലക്ഖണാകാരമാരബ്ഭ , ചിന്തനാ ചേ പവത്തതി;
വിപസ്സനാകമ്മട്ഠാന-മിതി ഭാസന്തി പണ്ഡിതാ.

ദ്വിധാ പഭേദമിച്ചേവം, ഭാവേന്തോ പുന ബുദ്ധിമാ;
കായഗതാസതിം നാമ, ഭാവേതീതി പവുച്ചതി.

സ്വായമജ്ഝത്തം നിബ്ബിന്നോ, ബഹിദ്ധാ ച നിരാലയോ;
ഉബ്ബേഗബഹുലോ യോഗീ, പമാദമതിവത്തതി.

കമ്മബന്ധവിനിമുത്തോ, പാപാ മേധാവി നിസ്സടോ;
സച്ഛികത്വാന സാമഞ്ഞം, അമതം പരിഭുഞ്ജതി.

ആനാപാനസ്സതിം നാമ, സമ്മാസമ്ബുദ്ധവണ്ണിതം;
കമ്മട്ഠാനാധിരാജാനം, ഭാവേന്തോ പന പണ്ഡിതോ.

അപ്പനഞ്ചോപചാരഞ്ച, സമഥഞ്ച വിപസ്സനം;
ലോകുത്തരം ലോകിയഞ്ച, സുഖേനേവാധിഗച്ഛതി.

സുഖുമാ നിപുണാ തിക്ഖാ, പരിപക്കാ ബലേ ഠിതാ;
ബോധിപക്ഖിയധമ്മാ ച, വോദായന്തി വിസേസതോ.

കമ്മട്ഠാനേ തഥാ ഹേത്ഥ, ഗണനാ അനുബന്ധനാ;
ഫുസനാ ഠപനാ ചേവ, സല്ലക്ഖണവിവട്ടനാ.

പാരിസുദ്ധി തതോ പച്ഛാ, തേസഞ്ച പടിപസ്സനാ;
ഇച്ചേവമട്ഠധാ ഭേദാ, മാതികായം പകാസിതാ.

വിഭത്താ സതിപട്ഠാന-വസാ സോളസധാ തതോ;
ആനാപാനപ്പഭേദേന, ഭിന്നാ ദ്വത്തിംസധാ പുന.

തമേവ പരിയാദായ, സമഥഞ്ച വിപസ്സനം;
മഹത്തവേപുല്ലഗതം, ഭാവേയ്യ സതിമാ കഥം.

ആനാപാനം പരിഗ്ഗയ്ഹ, പവിവിത്തോ രഹോഗതോ;
ഗണേയ്യ പഠമം താവ, നിസിന്നോ സുഖമാസനേ.

൧൨൩൫. പഞ്ചന്നം ന ഠപേതബ്ബം, ഹേട്ഠാ ന ദസതോപരി;
നേതബ്ബമനുപുബ്ബേന, ഗണേതബ്ബമഖണ്ഡിതം.

൧൨൩൬. അന്തോ ബഹി ച വിക്ഖേപ-മകത്വാന പുനപ്പുനം;
ഫുട്ഠട്ഠാനമ്ഹി സതിമാ, അനുബന്ധേയ്യ മാനസം.

൧൨൩൭. നാസികഗ്ഗോത്തരോട്ഠേ ച, കത്വാഭോഗം തതോപരം;
സതതസ്സാസസമ്ഫസ്സം, ആവജ്ജന്തസ്സ യോഗിനോ.

൧൨൩൮. ഥൂലം വാഥ ദീഘം വാ, മണ്ഡലം വാഥ വിത്ഥതം;
താരകാദിസമാകാരം, നിമിത്തം തത്ഥ ജായതി.

൧൨൩൯. ചിത്തം സമാഹിതം ഹോതി, ഉപചാരസമാധിനാ;
ഉപക്കിലേസാ പഹിയ്യന്തി, പടിഭാഗേ സമുട്ഠിതേ.

൧൨൪൦. നിമിത്തേ ഠപയം ചിത്തം, തതോ പാപേതി അപ്പനം;
പഞ്ചജ്ഝാനവസേനായം, സമഥേ ഭാവനാനയോ.

൧൨൪൧. ആരഭിത്വാഭിനിവേസ-മാനാപാനേ പുനാപരോ;
അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, തതോ തദനുസാരതോ.

൧൨൪൨. ഭൂമിധമ്മേ യഥാഭൂതം, വിപസ്സിത്വാ വിസാരദോ;
അപ്പേതാനുത്തരജ്ഝാന-മയം സുദ്ധിവിപസ്സനാ.

൧൨൪൩. ആനാപാനസമാപത്തിം, കത്വാ പാദകമുത്തരം;
ഭാവേന്തസ്സ വസേനാഹു, നയം സോളസധാ കഥം.

൧൨൪൪. ദീഘമസ്സാസപസ്സാസാ, രസ്സം വാഥ തഥാ ദ്വയം;
സതിമാ മതിസമ്പന്നോ, പഠമം പരിഗണ്ഹതി.

൧൨൪൫. ആദിമജ്ഝാവസാനം തു, കരോന്തോ വിദിതം തഥാ;
സമാഹിതോ സബ്ബകായ-പടിസംവേദി സിക്ഖതി.

൧൨൪൬. അന്തോ തേ ഏവ സങ്ഖാരേ, പസ്സമ്ഭേന്തോപരൂപരി;
വുത്തോ പസ്സമ്ഭയം കായസങ്ഖാരം സിക്ഖതീതി ച.

൧൨൪൭. ആനാപാനസതിച്ചേവം , കായസങ്ഖാരനിസ്സിതാ;
കായാനുപസ്സനാ നാമ, ചതുധാപി ച ഭാസിതാ.

൧൨൪൮. സമ്പയുത്തേന ഞാണേന, പീതിമാലമ്ബണേന ച;
വിപസ്സനായ സമഥേ, കുബ്ബന്തോ പാകടം സുഖം.

൧൨൪൯. വേദനാസഞ്ഞാസങ്ഖാതേ, ചിത്തസങ്ഖാരകേ തഥാ;
പീതാദിപടിസംവേദീ, സിക്ഖതീതി പവുച്ചതി.

൧൨൫൦. ഥൂലേ തേ ഏവ സങ്ഖാരേ, സമേതും പരിഭാവയം;
വുത്തോ "പസ്സമ്ഭയം ചിത്തം, സങ്ഖാരം സിക്ഖതീ"തി ച.

൧൨൫൧. തസ്മാ തംതംമുഖേനേത്ഥ, സമ്പജ്ജനവിസേസതോ;
വേദനാനുപസ്സനായ, ചതുധാ സമുദീരിതാ.

൧൨൫൨. അപ്പേന്തോ പച്ചവേക്ഖന്തോ, ബുജ്ഝന്തോ ച പകാസിതം;

കരോന്തോ മാനസം ചിത്ത-പടിസംവേദി സിക്ഖതി.

തമേവാഭിപ്പമോദേന്തോ, സപ്പീതികസമാധിനാ;
“അഭിപ്പമോദയം ചിത്തം, സിക്ഖതീ”തി പവുച്ചതി.

അച്ചുനായോപചാരേന, തമേവാഥ സമാദഹം;
യോഗീ “സമാദഹം ചിത്തം, സിക്ഖതീ”തി പകാസിതോ.

പച്ചനീകേഹി വിക്ഖമ്ഭ-സമുച്ഛേദേഹി മോചയം;
തഥാ “വിമോചയം ചിത്തം, സിക്ഖതീ”തിപി ഭാസിതോ.

ആനാപാനം പഭേദായ, കമ്മട്ഠാനം യഥാരഹം;
ചിത്താനുപസ്സനാ നാമ, പവത്തായം ചതുബ്ബിധാ.

വിപസ്സനായനിച്ചാനു-ഗതത്താ ഹി വിസേസതോ;
വിപസ്സന്തോ അനിച്ചാനു-പസ്സീ സിക്ഖതി പണ്ഡിതോ.

തതോ വിരാഗാനുപസ്സീ, നിബ്ബിന്ദിത്വാ വിരാജയം;
തഥാ നിരോധാനുപസ്സീ, ഭൂമിധമ്മേ നിരോധയം.

പക്ഖന്ദനപരിച്ചാഗപടിനിസ്സഗ്ഗതോ പന;
പടിനിസ്സഗ്ഗാനുപസ്സീ, സിക്ഖതീതി പവുച്ചതി.

ആനാപാനമുഖേനേവ , ഭൂമിധമ്മവിപസ്സനാ;
ധമ്മാനുപസ്സനാ നാമ, ഭാസിതേവം ചതുബ്ബിധാ.

ഇതി സോളസധാകാരം, സിക്ഖത്തയപതിട്ഠിതം;
ചതുബ്ബിധമ്പി പൂരേതി, സതിപട്ഠാനഭാവനം.

പരിഗ്ഗയ്ഹ സതിഞ്ചേവ-മുസ്സാഹന്തോ വിപസ്സനം;
ദ്വത്തിംസാകാരഭേദേഹി, സതോകാരീതി വുച്ചതി.

ഇത്ഥഞ്ച ഗണനാദീഹി, ഭാവേത്വാ സമഥം തതോ;
വിപസ്സനാധിവചനം, കത്വാ സല്ലക്ഖണം പുന.

പത്വാ വിവട്ടനാമഗ്ഗം, പാരിസുദ്ധിഫലേ ഠിതോ;
പച്ചവേക്ഖണസങ്ഖാതം, പപ്പോതി സതിപസ്സനം.

ആനാപാനസതിച്ചേവമസേസം പരിപൂരിതാ;
സാകാരം സപ്പഭേദഞ്ച, ഭാവിതാതി പവുച്ചതി.

ആനാപാനസമാധിമേതമതുലം ബുദ്ധാപദാനുത്തമം,
പാപക്ലേസരജോഹരം സുഖമുഖം ദുക്ഖഗ്ഗിനിബ്ബാപനം;
ഭാവേത്വാ സതിസമ്പജഞ്ഞവിപുലാ വിക്ഖേപവിദ്ധംസകാ,
പപ്പോന്തുത്തരമുത്തമാമതപദം ബോധിത്തയബ്യാപകം.

ബുദ്ധം ധമ്മഞ്ച സങ്ഘം പുഥുനനമഹിതം സുദ്ധസീലം സുദാനം,
ധമ്മട്ഠാ ദേവതായോപസമഥ മരണം കായമാനഞ്ചപാനം;
പഞ്ചത്താരബ്ഭയായം സതിസമവഹിതാ ബോധിമഗ്ഗോദയായ,
സായം സദ്ധമ്മനേത്തീ സഹിതസിവഗുണാ സേവിതബ്ബാദരേന.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ ദസാനുസ്സതിവിഭാഗോ നാമ

നവമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൦. ദസമോ പരിച്ഛേദോ

സേസകമ്മട്ഠാനവിഭാഗോ

൧൨൯൮. ബ്യാപാദാദീനവം ദിസ്വാ, ഖേമഭാവഞ്ച ഖന്തിയം;
അപ്പമഞ്ഞാ തു ഭാവേന്തോ, വിനേയ്യ പടിഘം കഥം.

൧൨൯൯. ചേതോസന്താപനോ കോധോ,
സമ്പസാദവികോപനോ;
വിരൂപബീഭച്ഛകരോ,
മുഖവണ്ണപ്പധംസനോ.

൧൩൦൦. സീലകാലുസ്സിയുപ്പാദോ, ചിത്തവിക്ഖേപസമ്ഭവോ;
പഞ്ഞാപജ്ജോതവിദ്ധംസീ, പടിപത്തിവിബന്ധകോ.

൧൩൦൧. അപായേകായനോ മഗ്ഗോ, പാപകണ്ടകബന്ധകോ;
ധമ്മമഗ്ഗസമുച്ഛേദീ, മഗ്ഗദ്വാരപിധാനകോ.

൧൩൦൨. യസോവണ്ണവിസങ്ഖാരോ, ഗുണമൂലപ്പഭഞ്ജകോ;
ദുക്ഖധമ്മസമോധാനോ, ബ്യസനോപദ്ദവാകരോ.

൧൩൦൩. ദുന്നിമിത്തമിദം ജാതം, സബ്ബസമ്പത്തിധംസനം;
ധൂമകേതുസമുപ്പാദോ, സബ്ബലോകവിനാസകോ.

൧൩൦൪. സബ്ബകല്യാണധമ്മാനം, അവമങ്ഗലമുട്ഠിതം;
ഹിതാരമ്ഭസമുഗ്ഘാതീ, അന്തരായസമാഗമോ.

൧൩൦൫. സബ്ബാകാരപടിക്കൂലം, സബ്ബവിദ്ദേസകാരണം;
വിപത്തിമുഖമുപ്പന്നം, അമിത്തജനപത്ഥിതം.

൧൩൦൬. സപത്തകരണം ഘോരം, സബ്ബാനത്ഥവിധായകം;
ഭയമന്തരതോ ജാതം, തം ജനോ നാവബുജ്ഝതി.

൧൩൦൭. ഖുരധാരം ലിഹന്താവ, ഗിലന്താവ ഹുതാസനം;
തിത്തലാബുംവ ഖാദന്താ, ഗണ്ഹന്താദിത്തമായുധം.

൧൩൦൮. ബ്യാപാദമത്തസമ്ഭവ-മത്തഘഞ്ഞായ കേവലം;
ഉപലാളേന്തി ദുമ്മേധാ, ഘോരമാസീവിസം യഥാ.

൧൩൦൯. ദോസതേജേന രുക്ഖോവ, സുസിരാരുള്ഹപാവകോ;
അന്തോനുദയ്ഹമാനാപി, വിപ്ഫന്ദന്തി വിഘാതിനോ.

൧൩൧൦. നാവബുജ്ഝന്തി ദുമ്മേധാ, ചേതോസങ്കപ്പവായുനാ;
ഉക്കാമുഖാമിവാദിത്ത-മുജ്ജലന്താ പുനപ്പുനം.

൧൩൧൧. ഭയമഗ്ഗസമാരുള്ഹാ, ഖേമമഗ്ഗവിരോധിനോ;
ബ്യാപന്നാ കിബ്ബിസാകിണ്ണാ, അത്ഥദ്വയവിരോധിനോ.

൧൩൧൨. അനാഥാ സല്ലകാവിദ്ധാ, വിസട്ടാ അനുസോചിനോ;
അന്ധാ വിയ മിഗാരഞ്ഞേ, ഭമന്തി ഹതചക്ഖുകാ.

അന്ധംവിഹിതകമ്മന്താ, ബാലാ കോധവസാനുഗാ;
ഖിപ്പം ലക്ഖിം പരിച്ചത്താ, യസോഭോഗേഹി ധംസരേ.

ദുപ്പടിപ്പാദിതാരമ്ഭാ, കോധസങ്ഖോഭമോഹിതാ;
ധമ്മാമതരസസ്സാദം, ന വിന്ദന്തി അവിദ്ദസു.

ഇച്ചേവാദീനവമിച്ചേവ-മന്തോ ബ്യാധിമിവുട്ഠിതം;
ജാതാനലമിവുച്ഛങ്ഗേ, അജ്ഝുപേക്ഖന്തി ദുജ്ജനാ.

ക്ലേസോദയമാനാ ദുക്ഖേഹി, ക്ലേസാചിണ്ണമലീമഹാ;
പാപകമ്മേഹി പൂരേന്താ, സേന്തി മച്ചുപഥേ ചിരം.

തമേവം പടിസങ്ഖായ, പടിഘം പന യോനിസോ;
വാളമിഗംവ ധാവന്തം, ആവിസന്തംവ രക്ഖസം.

പാവകംവ പരിബ്യുള്ഹം, ഭായമാനസ്സ യോഗിനോ;
സോത്ഥിഭാവായ ഖേമന്ത-മുപഞ്ഞത്തം മഹേസിനാ.

മാതാ കല്യാണധമ്മാനം, ഖമാ നാമ മഹിദ്ധികാ;
സമപ്പവത്തി സത്തേസു, സബ്ബസമ്പത്തിസാധികാ.

കോധാനലജലാസേകോ ,
സോകോപായാസനാസനം;
ആഘാതസല്ലനിദ്ധാരീ,
ഉപനാഹവിമോചനം.

വണ്ണകിത്തിസമുട്ഠാനം, ഗുണമൂലാഭിസേവനം;
അപാരുതമുഖംവേത-മത്ഥദ്വയസമിദ്ധിയാ.

വിഘാതപരിയാദാന-മാസവാനമസേസതോ;
പടിപസ്സമ്ഭനം ചേതോ-പീതികരണചന്ദനം.

സബ്ബദുക്ഖസമുഗ്ഘാതി, സുഖുപട്ഠാനമുത്തമം;
ബ്യസനോദയവിച്ഛേദോ, ഭയഭേരവനിഗ്ഗമോ.

ചേതോപസാദസന്ധാനോ, പാസാദികഫലാവഹോ;
പവരോ ബോധിസമ്ഭാരോ, നരാനരനിസേവിതോ.

പാപകന്താരനിത്ഥാരോ, ചതുരാപായരോധകോ;
ദ്വാരാവാപുരണഞ്ചേതം, ദേവലോകൂപപത്തിയാ.

പഞ്ഞാസീലസമാധാനം, പടിപത്തിവിസോധനോ;
പിയങ്കരോ സോമ്മഭാവോ, ദുല്ലഭോ ബഹുപത്ഥിതോ.

ക്ലേസസങ്ഖോഭവിക്ഖേപ-വിപ്ഫന്ദപടിബന്ധനം;
തിതിക്ഖാഗുണമക്ഖാത-മാരക്ഖവിധിമത്തനോ.

വിഹിംസാരതിസാരമ്ഭ-പടിരോധവിമോചനം;
വേരികിബ്ബിസവിദ്ധംസീ, ലോകാനുഗ്ഗഹകാരണം.

ധമ്മപഞ്ജേജാതകരണം , സംയോഗമലസോധനം;
സമ്മോഹതിമിരുദ്ധാരി, സമ്പത്തിപടിപാദനം.

൨൧൧൦. ഇച്ചത്തത്ഥം പരത്ഥഞ്ച, സമ്പാദേത്വാ ഖമാപരോ;
സാധേതി സബ്ബസമ്പത്തി-മിധ ചേവ പരത്ഥ ച.

൨൧൧൧. തിതിക്ഖാഗുണസമ്പന്നോ , പാണഭൂതാനുകമ്പകോ;
അനാകുലിതകമ്മന്തോ, സോരതോ സഖിലോ സുചി.

൨൧൧൨. നിവാതോ സമിതാചാരോ, സുഭഗോ പിയദസ്സനോ;
പടിസങ്ഖാബലപ്പത്തോ, ധിതിമാ മതിപാടവോ.

൨൧൧൩. അക്ഖോഭോ അധിവാസേന്തോ,
സബ്ബാനത്ഥേ പരിസ്സയേ;
ഭീമസങ്ഗാമാവചരോ,
ഹത്ഥിനാഗോവ സോഭതി.

൨൧൧൪. ഇത്ഥം സമന്തതോ ഭദ്ദം, തിതിക്ഖം പച്ചവേക്ഖതോ;
പസ്സമ്ഭേതി സമുട്ഠായ, ഖമാ ബ്യാപാദസമ്ഭമം.

൨൧൧൫. ദിബ്ബോസധമിവാതങ്കം, മേഘജ്ജവം ഹുതാസനം;
ഖിപ്പമന്തരധാപേതി, തിതിക്ഖാ കോധമത്തനോ.

൨൧൧൬. ഇച്ചോനേകഗുണോപേതം, നേകദോസപ്പഭഞ്ജനം;
ഖന്തിധമ്മമധിട്ഠായ, പസന്നധീരമാനസോ.

൨൧൧൭. ഭാവേയ്യ പഠമം താവ, **മേത്താഭാവന**മുത്തമം;
അത്താനമുപമം കത്വാ, സത്തേസു ഹിതവുഡ്ഢിയാ.

൨൧൧൮. സബ്ബേ സത്താ ച പാണാ ച, ഭൂതാ ജീവാ ച പുഗ്ഗലാ;
അബ്യാപജ്ജാ തഥാവേരാ, അനീഘാ ച സുഖേധിനോ.

൨൧൧൯. വിജ്ജാസമ്പത്തിഭോഗേഹി, പവഡ്ഢന്തു യസസ്സിനോ;
പരിവാരബലപ്പത്താ, ഭയോപദ്ദവവജ്ജിതാ.

൨൧൨൦. സുഖിലാ സുഖസമ്ഭാസാ, അഞ്ഞമഞ്ഞാവിരോധിനോ;
മോദന്തു സുഹിതാ സബ്ബേ, മാ കിഞ്ചി പാപമാഗമാ.

൨൧൨൧. സദ്ധാപാമോജ്ജബഹുലാ, ദാനസീലമഹുസ്സവാ;
ഗുണഭൂസിതസന്താനാ, ആയും പാലേന്തനാമയം.

൨൧൨൨. സമ്മാദിട്ഠിം പുരോധായ, സദ്ധമ്മപടിപത്തിയാ;
ആരാധേന്തു ഹിതോപായ-മച്ചന്തം സുഖസാധനം.

൨൧൨൩. ഇതി നാനപ്പകാരേന, സത്തേസു ഹിതമാനസം;
മാതാവ പിയപുത്തമ്ഹി, പവത്തേയ്യ നിരന്തരം.

൨൧൨൪. സിനേഹം പരിവജ്ജേന്തോ, ബ്യാപാദഞ്ച വിനാസയം;
പരിസുദ്ധേന ചിത്തേന, ഹിതകാമോവ കേവലം.

൨൧൨൫. മേത്തായ മിത്തേ മജ്ഝത്തേ, വേരികേ ച യഥാക്കമം;
കരോന്തോ സീമസമ്ഭേദം, അത്തനി ച സമം ഫരേ.

൨൧൨൬. ആസേവന്തസ്സ തസ്സേവം, ഹിതാഭോഗസമാഹിതം;
സത്തപഞ്ഞത്തിമാരബ്ഭ, സമാധിയതി മാനസം.

ഠിത്തോ അനീഘോ എകഗ്ഗോ, ഉപസന്തമനോരഥോ;
ഝാനത്തികം ചതുക്കം വാ, മേത്താചേതോവിമുത്തിയാ.

ഭൂമിദേസദിസാസത്ത-ഭേദഭിന്നേസു ഓധിസോ;
യഥാസമ്ഭവമപ്പേതി, സബ്ബസത്തേസ്വനോധിസോ.

തദേവമേകസത്തമ്ഹി, പരിച്ഛേദനിയാമതോ;
ബഹുകേസു ച സത്തേസു, സബ്ബേസു ച പവത്തതി.

അഥാസേവിതസന്താനോ,
മേത്താചേതോവിമുത്തിയാ;
കരുണാഭാവനായോഗ-
മാരഭേയ്യ തതോ പരം.

സത്താനം ദുക്ഖിതാകാര-മാവജ്ജിത്വാന യോനിസോ;
“അഹോ ദുക്ഖാ വിമുച്ചന്തു, സബ്ബേ സത്താ”തി ചിന്തയം.

കഠം മാണവകോയഞ്ച, ഭയഭേരവകമ്പിതോ;
ബ്യസനോപദ്ദവാവിദ്ധോ, വിപ്ഫന്ദതി വിഘാതവാ.

അഥാ ഹേതേ വിമോസായ, പടിപന്നാ വിരോധിനോ;
സബ്യാപജ്ജാ വിഹഞ്ഞന്തി, ചേതോദുക്ഖസമപ്പിതാ.

അഥഞ്ഞേ പരിദേവന്തി, വിപത്തിവിനിപാതികാ;
പധുപായികസങ്കപ്പാ, സോകോപായാസഭാഗിനോ.

അഥാപരേ പരാഭൂതാ, കാമക്ലേസവസീകതാ;
മോഹന്ധകാരപക്ഖന്താ, സത്താ ഗച്ഛന്തി ദുഗ്ഗതിം.

തേ തത്ഥ കടുകം ഘോരമനുഭോന്താ സകം ഫലം;
ദുക്ഖസൂലസമാവിദ്ധാ, ബാഹാ പഗ്ഗയ്ഹ കന്ദരേ.

ദീഘരത്താധിമുത്തായ, ദേവലോകസമിദ്ധിയാ;
ദേവകായാ വിഹായന്തി, അകാമാ പരിവത്തിനോ.

കപ്പകാലം ജലിത്വാന, സൂരിയോവ നഭന്തരേ;
ബ്രഹ്മാനോപി പതന്തേവ, ബ്രഹ്മലോകാപരായണാ.

ഖന്ധപഞ്ചകമിച്ചേവം, ദുക്ഖാഗാരം സമുബ്ബഹം;
നാനാഗതീസു വിക്ഖിത്തം, പാണജാതം വിഹഞ്ഞതി.

അനാഥമനയാപന്നം, പരിഹാനിഭയാകുലം;
വാതമണ്ഡലികക്ഖിത്തപക്ഖീവ പരിവത്തതി.

ഇതി ദിസ്വാന സുത്വാ വാ, സമ്ഭാവേത്വാന വാ പുന;
ദുക്ഖാപഗമമിച്ഛന്തോ, ദുക്ഖാപഗമ പത്ഥയം.

സുഖിതേസു ച മേധാവീ, ദുക്ഖാകാരമനുസ്സരം;
പവത്തേയ്യ ദയാപന്നോ, കരുണാഭാവനപ്പനം.

“അഹോ സത്താ വിമുച്ചന്തു, ദുക്ഖധമ്മേഹി സബ്ബഥാ;
സാധു സമേന്തുപായാസാ, സോകാ ച പരിദേവനാ.

“ഝീയന്തു പാപധമ്മാ ച, പസ്സമ്ഭേന്താമയാ തഥാ;
സംക്ലേസാ പലിബോധാ ച, സമുച്ഛിജ്ജന്തു പാണിനം.

“ബ്യാപാദാ ച വിഹായന്തു, വിനിവത്തന്തുപദ്ദവാ;
ബ്യസനാനി വിനസ്സന്തു, വിഗച്ഛന്തു വിപത്തിയോ.

“വിഹേസാ ച വിഘാതാ ച, ഖീയന്തു ഭയഭേരവാ;
പടിക്കമന്തു വിസ്സട്ഠാ, സോത്ഥിം പസ്സന്തു പാണിനോ”.

ഇച്ചേവമനുകമ്പന്തോ, സബ്ബസത്തേപി സബ്ബഥാ;
സബ്ബദുക്ഖസമുഗ്ഘാതം, പത്ഥേന്തോ കരുണായതി.

സോകുപ്പത്തം നിവാരേന്തോ, വിഹിംസം ദൂരതോ ഹരം;
മേത്തായമിവ പാപേതി, കരുണാഝാനമപ്പനം.

കരുണാനന്തരം യോഗീ, ഭാവേയ്യ **മുദിതം** തതോ;
സത്താനം സുഖിതാകാരമാവജ്ജേത്വാന യോനിസോ.

കപ്പം ചിരായ ബ്രഹ്മാനോ, മഹാതേജാ മഹിദ്ധികാ;
പീതിഭക്ഖാ സുഭട്ഠായീ, പമോദന്തി നിരാമയാ.

ദിബ്ബകായാ മഹാഭോഗാ,
മഹേസക്ഖാ യസസ്സിനോ;
അച്ഛരാപരിവാരേഹി,
പരിചാരേന്തി നന്ദനേ.

രാജാഭിസേകസമ്പത്താ, ഛത്തചാമരഭൂസിതാ;
ആധിപ്പച്ചമധിട്ഠായ, സുഖിതാ രാജഭോഗിനോ.

യഥോപട്ഠിതഭോഗേഹി, തദഞ്ഞേപി ച പാണിനോ;
യഥാകാമിതനിപ്ഫന്നാ, മോദന്തി സുഖപീതികാ.

ചതുരാപായികാ സത്താ, പാപകമ്മപരിക്ഖയാ;
തതോ ചുതാഭിനന്ദന്തി, സുഖട്ഠാനേ പതിട്ഠിതാ.

സബ്ബാലയസമുഗ്ഘാതം, പത്വാ ലോകുത്തരം പദം;
പടിപസ്സദ്ധദരഥാ, സുഖം മോദന്തനപ്പകം.

ഇതി ദിസ്വാന സുത്വാ വാ, സമ്ഭാവേത്വാ പുനപ്പുനം;
സത്താനമധിവാസേന്തോ, സുഖാകാരം പമോദതി.

“അഹോ സാധു അഹോ സുട്ഠു,
മോദന്തി വത പാണിനോ;
അഹോ സുലദ്ധം സത്താനം,
സമിദ്ധിമഭിപത്ഥിതം.

“പസന്നമുഖവണ്ണാ ച, പരിപുണ്ണമനോരഥാ;
പീതിപാമോജ്ജബഹുലാ, ചിരം ജീവന്തുനാമയാ.

“ഭയമഗ്ഗമതിക്കന്താ, ദുക്ഖസങ്ഘാടനിസ്സടാ;
ഖേമമഗ്ഗമനുപ്പത്താ, പീതിസമ്പത്തിഫുല്ലിതാ.

‘സമഗ്ഗാ സുഹിതാ ചേതേ, പടിസന്ധാനപേസലാ;
സമ്പത്തിമഭിവേദേന്തി, കല്യാണഗുണഭൂസിതാ’’.

ഇതി സമ്മാ പിഹായന്തോ, സുഖാധിഗമസമ്ഭവം;
സത്താനമഭിരോചേന്തോ, മുദിതായ സമം ഫരം.

ഹിത്വാ പലാസാഭിസങ്ഗം, ഇസ്സാരതിനിരങ്കതോ;
മേത്തായമിവ പാപേതി, മുദിതാഝാനമപ്പനം.

മുദിതം പന ഭാവേത്വാ, ഭാവേയ്യുപേക്ഖമുത്തമം;
വിരോധാനുനയം ഹിത്വാ, ഹുത്വാ മജ്ഝത്തമാനസോ.

സഭാവഭൂത ലോകസ്സ,
ലാഭാലാഭം യസായസം;
നിന്ദാപസംസം പസ്സന്തോ,
സുഖം ദുക്ഖഞ്ച കേവലം.

കമ്മം കമ്മസ്സകതത്തായം ലോകാനുപരിവത്തതി;
ലോകധമ്മേ പരാഭൂതോ, അത്താധേയ്യവിവജ്ജിതോ.

കിം നാമത്ഥി സമത്ഥേത്ഥ, പവത്തേതും യഥാരുചി;
കസ്സ വാ രുചിയാ ഹോന്തി, സുഖിതാ വാഥ ദുക്ഖിതാ.

യഥാപച്ചയസമ്ഭൂതാ, സുഖദുക്ഖാ ഹി പാണിനോ;
ന സക്കാ പരിവത്തേതും, അഞ്ഞേന പുന കേനചി.

മിച്ഛാമഗ്ഗമധിട്ഠായ , വിപജ്ജന്തി ച മാനവാ;
സമ്മാമഗ്ഗം പുരോധായ, സമ്പജ്ജന്തി പുനത്തനാ.

ഇതി കായവസേനേതേ, പരിവത്തന്തി അഞ്ഞഥാ;
യഥാരുചിതകമ്മന്താ, പച്ചേകവസവത്തിനോ.

നിരത്ഥകവിഹേസായം, മഞ്ഞേ ലോകവിചാരണാ;
സന്തമേതം പണീതഞ്ച, യദിദം തത്രുപേക്ഖനം.

അഹം കോ നാമ കേ ചേതേ, കിമട്ഠാനബ്യുധന്തരോ;
പരേസുപരി പേക്ഖന്തോ, വിഹഞ്ഞാമീതി അത്തനോ.

സുഖിതാ ഹോന്തു വാ മാ വാ, ദുക്ഖാ മുച്ചന്തു വാ ന വാ;
സമിദ്ധാ വാ ദലിദ്ദാ വാ, കാ മമേത്ഥ വിചാരണാ.

അത്താനം പരിഹാരന്തു, യഥാകാമം തു പാണിനോ;
പലിബോധോ പപഞ്ചോ വാ, ബ്യാപാദോ വാ ന മേ തഹിം.

ഇതി സങ്ഖായുപേക്ഖന്തോ, ഹിതകാമോപി പാണിനം;
അപക്ഖപാതുപേക്ഖായ, സമം ഫരതി യോനിസോ.

അഞ്ഞാണുപേക്ഖാ നിക്ഖന്തോ, അനുരോധം വിരാജിയ;
മേത്തായമിവ പാപേതി, പഞ്ചമജ്ഝാനമപ്പനം.

അപ്പമഞ്ഞാ ചതസ്സേവ-മാചിക്ഖി വദതം വരോ;
മഹാപുരിസധോരയ്ഹോ, ഹിതകാമോ മഹാമുനി.

൧൩൯൭. ഛിങ്ഗവിസഭാഗമ്ഹി, ആദികമ്മികയോഗിനാ;
ഭാവേതബ്ബാ മതസത്തേ, മേത്തമേവ ന സബ്ബഥാ.

൧൩൯൮. പത്ഥബ്ബസമ്പദാകാരം, ദുക്ഖാകാരഞ്ച പാണിസു;
ആവജ്ജം മുദിതാകാരമനത്താധീനതം തഥാ.

൧൩൯൯. അത്തനി ദുഗ്ഗതേ മിത്തേ, മജ്ഝത്തേതി യഥാക്കമം;
പഠമം ഭാവനായോഗമാരഭിത്വാ തതോ പരം.

൧൪൦൦. അത്തനി മിത്തേ മജ്ഝത്തേ, വേരികേതി ചതൂസുപി;
കരോന്തോ സീമസമ്ഭേദം, സബ്ബത്ഥ സമമാനസോ.

൧൪൦൧. ഭൂമികാദിപ്പഭേദേഹി , പരിച്ഛിജ്ജോധിസോ തഥാ;
അപരിച്ഛിജ്ജ വാ ചേതാ, ഭാവേതബ്ബാതി ഭാസിതാ.

൧൪൦൨. അസങ്ഖോതിതസന്താനാ, താഹി ഭൂതാനുകമ്പകാ;
വിഹരന്തുത്തമാ ബ്രഹ്മവിഹാരാതി തതോ മതാ.

൧൪൦൩. അപ്പമാണാലമ്ബണത്താ, തഥാ സുപ്പടിപത്തിയാ;
സത്തേസു അപ്പമാണത്താ, അപ്പമഞ്ഞാതി സമ്മതാ.

൧൪൦൪. അസമ്പത്തഹിതാ സത്താ, ദുക്ഖിതാ ലദ്ധസമ്പദാ;
കമ്മസ്സകാതി ചിന്തേത്വാ, തതോ തേസു യഥാക്കമം.

൧൪൦൫. "സമ്പത്തീഹി സമിജ്ഝന്തു,
ദുക്ഖാ മുച്ചന്തു പാണിനോ;
അഹോ സത്താ സുഖപ്പത്താ,
ഹോന്തു സത്താ യഥാ തഥാ".

൧൪൦൬. ഹിതാഭിവുദ്ധിമിച്ഛന്തോ, ദുക്ഖാപഗമനം തഥാ;
സമിദ്ധേ അനുമോദന്തോ, ഉപേക്ഖന്തോ ച പീണിതേ.

൧൪൦൭. മാതാവ ദഹരേ പുത്തേ, ഗിലാനേ യോബ്ബനേ ഠിതേ;
സകിച്ചപസുതേ ചേവ, ചതുധാ സമ്പവത്തതി.

൧൪൦൮. ഇത്ഥം ചതുധാ സത്തേസു, സമ്മാ ചിത്തപവത്തനാ;
സബ്ബഥാപി ചതുദ്ധാവ, തതോ വുത്താ മഹേസിനാ.

൧൪൦൯. മേച്ചേതാ പന ഭാവേന്തോ, പസന്നമുഖമാനസോ;
സുഖം സുപതി സുത്തോപി, പാപം കിഞ്ചി ന പസ്സതി.

൧൪൧൦. പടിബുജ്ഝതനുത്രാസോ, ജാഗരോവ പമോദതി;
ചേതസോ ച സമാധാനം, ഖിപ്പമേവാധിഗച്ഛതി.

൧൪൧൧. പരിസ്സയാ പഹീയന്തി, വിഗച്ഛന്തി ചുപദ്ദവാ;
ദേവതാപി ച രക്ഖന്തി, അമുയ്ഹന്തം അനാകുലം.

൧൪൧൨. ഫുല്ലംവ കമലം കാലേ, ചന്ദംവ വിമലം ജനോ;
സോമ്മകോമലധമ്മേഹി, പിയചക്ഖൂഹി പസ്സതി.

൧൪൧൩. അസംഹീരോ അസംകുപ്പോ, സബ്ബാവത്ഥാസു പണ്ഡിതോ;
സമം പവത്തിതാരമ്ഭോ, ലോകമേസോനുഗണ്ഹതി.

൧൪൧൪. അന്നമത്തോപചാരേകാ, പവത്തേകമ്ഹി പുഗ്ഗലേ;
അപ്പമാണാ ഫലിത്വേവ, വണ്ണയന്തി മഹേസിനോ.

൧൪൧൫. ഏവ സബ്ബസത്തേസു, അപ്പനാപത്തഭാവനാ;
ചതസ്സോപി സമീഭൂതാ, വസീഭൂതാ നിരന്തരം.

൧൪൧൬. പുഞ്ഞധാരാഭിസന്ദന്താ, പരിപൂരേന്തി പണ്ഡിതം;
അപ്പമേയ്യമഹോഘോവ, സാഗരം വീചിമാലിനം.

൧൪൧൭. അപ്പമഞ്ഞാമയാനം ഹി, പുഞ്ഞാനം സോളസിം കലം;
സബ്ബോപധികപുഞ്ഞാനി, നാഗ്ഘന്തീതി പകാസിതം.

൧൪൧൮. അപ്പഞ്ഝാ തസ്സ പബ്ബജ്ജാ, യസ്സ ഹേതാസു ഗാരവോ;
സുഖുമോദഗ്യബഹുലോ, തിസ്സോ സിക്ഖാ സുസിക്ഖതി.

൧൪൧൯. അമോഘം രട്ഠപിണ്ഡഞ്ച, ഭുഞ്ജതേസോ വിസേസതോ;
തമ്പി മഹപ്ഫലം ഹോതി, സദ്ധാദേയ്യം പതിട്ഠിതം.

൧൪൨൦. സദ്ധാദികുസലാ ധമ്മാ, പവഡ്ഢന്തി അഖണ്ഡിതാ;
സമ്ബുദ്ധിചരിയാനഞ്ച, മഹത്തം തസ്സ പാകടം.

൧൪൨൧. അകിച്ഛപടിവേധായ, പാദകജ്ഝാനമുത്തമം;
ഉജു ചേകായനോ മഗ്ഗോ, ബ്രഹ്മലോകൂപപത്തിയാ.

൧൪൨൨. വാസനാഭാഗിയാ ചേതാ, ബോധിസമ്ഭാരകൂലികാ;
സോവഗ്ഗികാ സുഖാഹാരാ, ലോകാരക്ഖാ നിരുത്തരാ.

൧൪൨൩. അപ്പമേയ്യാനിസംസേവം, അപ്പമേയ്യഗുണോദയാ;
അപ്പമഞ്ഞാ തതോ താസു, ന പമജ്ജേയ്യ പണ്ഡിതോ.

൧൪൨൪. പടിക്കൂലം പനാഹാരേ, ഭാവേന്തോ സഞ്ഞമുത്തമം;
കബളീകാരമാഹാര-മന്നപാനാദിസങ്ഗഹം.

൧൪൨൫. അസിതം ഖായിതം പീതം, സായിതഞ്ച രഹോഗതോ;
പടിക്കൂലന്തി ചിന്തേയ്യ, ഗമനാദിവസാ കഥം.

൧൪൨൬. തപോവനമിദം ഹിത്വാ, രമണീയമനാകുലം;
ആഹാരഹേതു ഗന്തബ്ബോ, ഗാമോ ഗാമജനാകുലോ.

൧൪൨൭. തത്ഥാസുചിപരിക്ലിട്ഠേ, ദുജ്ജനാവാരസങ്കരേ;
ദീനമേസയതുത്തിട്ഠം, ഗേഹേ ഗേഹേ തു ഭോജനം.

൧൪൨൮. തം വേളമലസംക്ലിട്ഠം, ജിവ്ഹഗ്ഗപരിവത്തിതം;
ദന്തചുണ്ണിതസമ്ഭിന്നം, വണ്ണഗന്ധം വിലിസ്സതി.

൧൪൨൯. പിത്തസേമ്ഹപരിബ്യുള്ഹം, പുബ്ബലോഹിതമിസ്സിതം;
പവിസന്തം പടിക്കൂലം, ജേഗുച്ഛം ധിക്കതാസിവം.

൧൪൩൦. കുച്ഛിയം കുണപാകിണ്ണേ, ദുഗ്ഗന്ധപരിഭാവിതേ;
സുവാനവമഥാകാരം, വന്തംവ സ്വാനദോണിയം.

൧൪൩൧. തത്ഥചന്ദനികായംവ , നാനാകിമിസമാകുലേ;

തഥ ബുബ്ബുളകച്ഛന്നം, കുഥിതം പരിപച്ചതി.

സംപച്ചന്തം പനേതഞ്ച, സഭാവഞ്ച വിസേവിതം;
വഡ്ഢേതി കേസലോമാദിം, നാനാകുണപസഞ്ചയം.

വിപച്ചന്തമധോപേതമനേകോപദ്ദവാവഹം;
കുട്ഠഗണ്ഡകിലാസാദിമഹാബ്യാധിസതോദയം.

പൂതിഭൂതഞ്ച തം പക്ക-മനേകദ്വാരസഞ്ചിതം;
മേദപിണ്ഡംവ കുഥിതം, പരിസ്സവതി സന്തതം.

യേന പൂതിഗതോ കായോ, നിച്ചം ദുഗ്ഗന്ധവായികോ;
ധോവിയന്തോപി സതതം, സുചിഭാവം ന ഗച്ഛതി.

കുച്ഛിതോ സോയമാഹാരോ,
കായാസുചിനിസേവനോ;
നിസ്സന്ദമലനിട്ഠാനോ,
ഉപക്ലേസഫലാവഹോ.

കാമരാഗസമുട്ഠാനം, രോഗജാതിനിബന്ധനം;
മദപ്പമാദാധിട്ഠാനം, പാപകമ്മമഹാപഥോ.

അഹിതോദയമഗ്ഗോയം, ഭയഭേരവസമ്ഭവോ;
ബ്യസനാഗമനദ്വാരം, അപായാവഹിതം മുഖം.

പമത്തത്തസമത്താവ, യഥോദരിയമുച്ഛിതാ;
ക്ലിട്ഠകമ്മാനി ദുമ്മേധാ, കരോന്താ ദുക്ഖഭാഗിനോ.

തഥ ചിത്തവിരാഗായ, കിം പക്കഫലസന്നിഭേ;
രസസ്സാദപിയാകാരേ, ഘോരാദീനവസഞ്ചിതേ.

ഭാവേന്തസ്സ പടിക്കൂല-സഞ്ഞമേവം വിഭാവിനോ;
ഉപചാരപഥം പത്വാ, ചിത്തം ഹോതി സമാഹിതം.

സോയം പസ്സമ്ഭിതാഹാര-
വിസദോ സോ വിചക്ഖണോ;
മദപ്പമാദനിക്ഖന്തോ,
രസസ്സാദനിരാലയോ.

ഖിമ്പേന്തോ വിയ ഭേസജ്ജ-മക്ഖരബ്ഭഞ്ജകോ യഥാ;
പുത്തമംസംവ ഖാദന്തോ, ആഹാരം പരിഭുഞ്ജതി.

അരിയവംസാനുപജാതോ,
അപ്പിച്ഛാദിഗുണോദിതോ;
കാമജാലം പദാലേത്വാ,
സോത്ഥിം പപ്പോതി പണ്ഡിതോ.

ചതുധാതുവവത്ഥാനം, ഭാവേന്തോ പന പഞ്ചധാ;
ധാതുയോ പരിഗണ്ഹേയ്യ, ചതസ്സോപി സഭാവതോ.

സങ്ഖേപേന ച വിത്ഥാരാ, സമ്ഭാരാ ച സലക്ഖണാ;

അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, ചതുധാ വിഭജേ കഥം.

യം കിഞ്ചി കേസലോമാദി, കക്ഖളത്തം പവുച്ചതി;
അജ്ഝത്തം പഥവീധാതു, ബഹിദ്ധാ തു തതോപരാ.

യൂസഭൂതന്തി യം കിഞ്ചി,
ആപോവ പരിപാചകം;
തേജോ വായോതി ഗണ്ഹേയ്യ,
വിത്ഥമ്ഭകമസേസതോ.

വിത്ഥാരതോപി സമ്ഭാരാ, കേസലോമാദി വീസതി;
പഥവീധാതു പിത്താദി, ദ്വാദസാപോതി ഭാവയേ.

തേജേന യേന കായോയം, സന്തപ്പതി ജിരീയതി;
പരിദയ്ഹതി സമ്മാ ച, പച്ചന്തി അസിതാദയോ.

യദേതം ചതുകോട്ഠാസം, കായസമ്ഭവമത്തനോ;
തേജോധാതൂതി ഗണ്ഹേയ്യ, വായോധാതൂതിചാപരം.

ഉദ്ധഞ്ചാധോഗമാവാതാ, കുച്ഛികോട്ഠാസയാ തഥാ;
അങ്ഗമങ്ഗാനുസാരീ ച, ഛധാനാപാനമിച്ചപി.

തം തം ലക്ഖണമാരബ്ഭ, നിദ്ധാരേത്വാ സലക്ഖണം;
പരിഗണ്ഹേയ്യ സബ്ബത്ഥ, ചതുധാ ധാതുസങ്ഗഹം.

ഇച്ചേവം ചതുകോട്ഠാസോ,
ധാതുമത്തോ കളേവരോ;
നിച്ചേതനോ ച നിസ്സത്തോ,
നിസ്സാരോ പരഭോജനോ.

രിത്തോ തുച്ഛോ ച സുഞ്ഞോ ച,
വിവിത്തോ ച പവജ്ജിതോ;
അത്താ വാ അത്തനീയം വാ,
നത്ഥേവേത്ഥ കഥഞ്ചിപി.

കേവലം ചേതനാവിദ്ധോ, കായോയം പരിവത്തതി;
കമ്പിതോ യായ യന്തംവ, സാധിപ്പായോവ ഖായതി.

ആയു ഉസ്മാ ച വിഞ്ഞാണം, യദാ കായം ജഹന്തിമം;
അപവിദ്ധോ തദാ സേതി, നിരത്ഥംവ കലിങ്ഗരം.

വിപരീതം പപഞ്ചേന്താ, ബഹുധാ മോഹപാരുതാ;
യത്ഥ മിച്ഛാവിപല്ലാസപരാഭൂതാ പുഥുജ്ജനാ.

സംസാരദ്ധാനകന്താരം, ചതുരാപായസങ്കരം;
ബ്യസനേകായനോപായം, നാതിവത്തന്തി ദുജ്ജനാ.

സോയമേവം ചതുദ്ധാതി,
ധാതുഭേദേന പസ്സതോ;
തസ്സോപചാരികോ നാമ,
സമഥോ ഹോതി ചേതസി.

ഇത്ഥം ധാതുവവത്ഥാനം, കത്വാ തദനുസാരതോ;
ഉപാദാരൂപധമ്മേ ച, നാമധമ്മേ ച സബ്ബഥാ.

ഭൂതാഭൂതേ പരിഗ്ഗയ്ഹ, പസ്സന്തോ പച്ചയട്ഠിതിം;
അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, വിപസ്സന്തോദയബ്ബയം.

യഥാഭൂതമഭിഞ്ഞായ, നിബ്ബിന്ദന്തോ വിരജ്ജതി;
വിരാഗാ ച വിമുച്ചിത്വാ, പാരഗൂതി പവുച്ചതി.

ആരുപ്പം പന ഭാവേന്തോ, കമ്മട്ഠാനമനാവിലം;
ചതുക്കപഞ്ചകജ്ഝാനം, പത്വാ കസിണമണ്ഡലേ.

പരിചിണ്ണവസീഭൂതാ, ഝാനാ വുട്ഠായ പഞ്ചമാ;
ചിന്തേതി ദണ്ഡാദാനാദിരൂപദോസമഭിണ്ഹസോ.

നിബ്ബിന്ദന്തോ തതോ രൂപേ, തദാകാരേ ച ഗോചരേ;
തദാലമ്ബണധമ്മേ ച, പത്ഥേന്തോ സമതിക്കമം.

പത്ഥരിത്വാന യം കിഞ്ചി, ആകാസകസിണം വിനാ;
ഉഗ്ഘാടേതി തമേവാഥ, കസിണം ഥിതിമാ സതോ.

ന തം മനസി കരോതി, നാവജ്ജതി ന പേക്ഖതി;
ചിന്താഭോഗവിനിമുത്തോ, കസിണം പതി സബ്ബഥാ.

കപ്പായസമഞ്ഞാതമാകാസം പതി മാനസം;
സാധുകം പടിപാദേതി, യോനിസോ പടിചിന്തയം.

കസ്സാവജ്ജനസമ്പന്നം, ഉപായപടിപാദിതം;
കസിണാപഗമാകാസം, ചിന്തനാരബ്ഭ വത്തതി.

ഇത്ഥമന്തരധാപേത്വാ, കസിണം തു തതോ പരം;
സബ്ബാവന്തമനന്തരം, ഫരതാകാസഗോചരം.

ഇത്ഥം വുത്തനയേനേവ, ഭാവേന്തസ്സോപചാരതോ;
പഠമാരുപ്പമപ്പേതി, ആകാസാനന്തഗോചരേ.

തതോ തമ്ഹാ വസീഭൂതാ, വുട്ഠഹിത്വാ വിചിന്തയം;
“ആസന്നരൂപാവചരജ്ഝാനപച്ചത്ഥിക”ന്തി തം.

നികന്തിം പരിയാദായ, തമ്ഹാ ആകാസഗോചരാ;
അപ്പേതും ദുതിയാരുപ്പ-മതിസന്തന്തി ഗച്ഛതി.

പഠമാരുപ്പവിഞ്ഞാണ-മനന്തം ഫരതോ തതോ;
ദുതിയാരുപ്പമപ്പേതി, വിഞ്ഞാണാനന്തഗോചരേ.

പഠമാരുപ്പവിഞ്ഞാണ-മഭാവേന്തോ തതോ പരം;
അപ്പേതി **തതിയാരുപ്പ**-മാകിഞ്ചഞ്ഞമ്ഹി ഗോചരേ.

തതോ ച തതിയാരുപ്പം, “സന്തമേത”ന്തി പസ്സതോ;
ചതുത്ഥാരുപ്പമപ്പേതി, തതിയാരുപ്പഗോചരേ.

യഥമ്ഹി മണ്ഡപേ ലഗ്ഗോ, ഏകോ തന്നിസ്സിതോപരോ;

ഏകോ ബഹി അനിസ്സായ, തം തം നിസ്സായ ചാപരോ.

ഇതോ ചതൂഹി ഏതേഹി, പുരിസേഹി യഥാക്കമം;
സമാനതായ ഞാതബ്ബാ, ചതസ്സോപി വിഭാവിനാ.

ഇച്ചാലമ്ബണഭേദേഹി , ചതുധാരുപ്പഭാവനാ;
അങ്ഗഭേദം പനേതാസം, ന കഥേന്തി തഥാപി ച.

ഉപ്പണീതതരാ ഹോന്തി, ഉദ്ധമുദ്ധം യഥാക്കമം;
ചാതുമഹാരാജികാദിദിബ്ബസമ്പത്തിയോ യഥാ.

ആനേഞ്ജമിതി ഭാവേത്വാ, സമാപത്തിം ചതുബ്ബിധം;
സുസമാഹിതസങ്കപ്പോ, സമ്പന്നാചലമാനസോ.

വിപസ്സന്തോ യഥാഭൂതം, സച്ഛികത്വാ ഫലുത്തമം;
ഉഭതോഭാഗവിമുത്തോ, അരഹാതി പവുച്ചതി.

കമ്മട്ഠാനവിധിം ഞത്വാ, ചത്താലീസവിധം തതോ;
അഭിഞ്ഞായോപി വിഞ്ഞേയ്യാ, സമഥേ ഭാവനാനയേ.

ഇദ്ധിവിധാ ദിബ്ബസോതാ, ചേതോപരിയജാനനാ;
പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതി, ദിബ്ബചക്ഖു തഥാപരാ.

ചേതോസമാധിനിസ്സട്ഠാ, പഞ്ചാഭിഞ്ഞാ പകാസിതാ;
രൂപാവചരധമ്മാവ, പഞ്ചമജ്ഝാനഭൂമികാ.

ബഹുഭാവാദിധിട്ഠാനം, കോമാരാദിവികുബ്ബനാ;
മനോമയാഭിനിമ്മാനമിച്ചേവം തിവിധി**ദ്ധിയോ**.

ദിബ്ബേ ച മാനുസേ സദ്ദേ,
തഥാ ദൂരേ ച സന്തികേ;
സുണന്തി യായ സാ **ദിബ്ബാ,**
സോതധാതൂതി ഭാസിതാ.

ചേതോപരിയഞാണന്തി, പരപുഗ്ഗലചേതസോ;
സരാഗവീതരാഗാദിപരിച്ഛേദകമീരിതം.

പുബ്ബേനിവുത്ഥഖന്ധാനുസ്സരണേ ഞാണമീരിതം;
പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണ നാമേന താദിനാ.

ചവമാനേ ച ജായന്തേ, സത്തേ രൂപമരൂപകം;
തഥാ മാനുസകം രൂപം, ഥൂലം സുഖുമ സന്തികം.

ദൂരേ പകാസം ഛന്നഞ്ച, യേന പസ്സന്തി യോഗിനോ;
ചുതൂപപാതഞാണം തം, **ദിബ്ബചക്ഖൂ**തി വുച്ചതി.

അനാഗതംസഞാണഞ്ച, യഥാകമ്മുപഗം തഥാ;
തന്നിസ്സിതത്താ ഗച്ഛന്തി, ദിബ്ബചക്ഖുമ്ഹി സങ്ഗഹം.

ഇതി പഞ്ചവിധം പത്തുമഭിഞ്ഞം പന പണ്ഡിതോ;
കത്വാന പഞ്ചമജ്ഝാനേ, പഞ്ചധാ വസിതം ചിദം.

൯൯൫. ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ, പരിസുദ്ധേ നിരങ്ഗണേ;
മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ, ആനേഞ്ജമ്ഹി പതിട്ഠിതേ.

൯൯൬. അഭിഞ്ഞാപാദകജ്ഝാനാ, തതോ വുട്ഠായ പഞ്ചമാ;
അഭിഞ്ഞാപരികമ്മായ, നിന്നാമേയ്യാഥ മാനസം.

൯൯൭. അധിട്ഠേയ്യാദികം തം തമാവജ്ജിത്വാ യഥാരഹം;
പരികമ്മം കരിത്വാന, സമാപജ്ജേയ്യ പാദകം.

൯൯൮. പുനദേവ ച വുട്ഠായ, പരികമ്മം യഥാ പുരേ;
കരോന്തസ്സ പനപ്പേതി, അഭിഞ്ഞാണേന പഞ്ചമം.

൯൯൯. അധിട്ഠന്തം വികുബ്ബന്തം, നിമ്മിനന്തം യഥാരഹം;
സദ്ദേ സുണന്തം സത്താനം, പരിജാനഞ്ച മാനസം.

൧൦൦൦. സരം പുബ്ബേനിവാസഞ്ച, പസ്സം സുഗതിദുഗ്ഗതിം;
യഥാകമ്മം വിപാകഞ്ച, പജാനന്തമനാഗതം.

൧൦൦൧. യഥാസമ്ഭവമിച്ചേവമുപായകുസലോ മുനി;
ഉപനിസ്സയസമ്പന്നോ, അഭിഞ്ഞമധിഗച്ഛതി.

൧൦൦൨. ഛത്താഭിഞ്ഞോ മഹായോഗീ, പരിയോദാതമാനസോ;
പരിപക്കേന ഞാണേന, വിപസ്സിത്വാ തിലക്ഖണം.

൧൦൦൩. ലദ്ധാസവക്ഖയം ഞാണം, ഛളഭിഞ്ഞമനുത്തരം;
മഹാഖീണാസവോ നാമ, ഛളഭിഞ്ഞോ പവുച്ചതി.

൧൦൦൪. ഇത്താലീസവിധം പനിത്ഥമമലോചേതോമലക്ഖാലനം,
കമ്മട്ഠാനനയം യമാഹ സുഗതോ സമ്മാ സമാധാനകം;
സംഖിത്തം കഥിതം തമേത്ഥ സകലം സാഭിഞ്ഞമേത്താവതാ,
കത്തബ്ബാ മുനിനേത്ഥ സാധുമതിനാ സമ്ഭാവനാ സബ്ബഥാ.

൧൦൦൫. വരഗുണഗണഭൂസിതാനുസിട്ഠം,
ഇതി സമഥമിമം തു ഭാവയിത്വാ;
പരമമനുപമം ഭജന്തി ധീരാ,
ഹിതസുഖമുഖമുത്തമാനുബുദ്ധം.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ സേസകമ്മട്ഠാനവിഭാഗോ നാമ

ദസമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച നാമരൂപപരിച്ഛേദേ സബ്ബഥാപി

സമഥഭാവനാവിഭാഗോ.

൧൧. ഏകാദസമോ പരിച്ഛേദോ

വിപസ്സനാവിഭാഗോ

൧൩൦൬. ദ്വിധാ സമുട്ഠാനധുരാ, തിവിധാ ഭൂമിയോ മതാ;
തിവിധാഭിനിവേസാ ച, സരീരം തു ചതുബ്ബിധം.

൧൩൦൭. തിവിധാ ഭാവനാ തഥ, സങ്ഖാരേസു യഥാരഹം;
ദുവിധാകാരമാരബ്ഭ, നിജ്ഝായതി തിലക്ഖണം.

൧൩൦൮. അട്ഠാരസാകാരഭിന്നാ, ദസാവത്ഥാ വിഭാവിതാ;
തിധാ വിഭാഗാ സാധേതി, വിമോക്ഖത്തയമുത്തമം.

൧൩൦൯. ചതുസച്ചപടിവേധാ, സത്തട്ഠാരിയപുഗ്ഗലാ;
ക്ലേസഹാനീ യഥായോഗം, ചതസ്സോ പടിസമ്ഭിദാ.

൧൩൧൦. തിവിധാ ച സമാപത്തി, നിരോധാ ച തഥാപരാ;
നിസ്സന്ദഫലമിച്ചാഹു, തസ്സാ സാസനകോവിദാ.

൧൩൧൧. വിപസ്സനാഭാവനായ-മിതി ഭാസന്തി പണ്ഡിതാ;
തമിദാനി പവക്ഖാമി, യഥാനുക്കമതോ കഥം.

൧൩൧൨. ഭൂമിധമ്മേ പരിഗ്ഗയ്ഹ, വിചിനന്തസ്സ യോഗിനോ;
സതിയാ സമഥാ വാഥ, **സമുട്ഠാതി** വിപസ്സനാ.

൧൩൧൩. സഭാവപടിവേധേ ച, സദ്ധമ്മപടിപത്തിയം;
പഞ്ഞാസദ്ധാദ്വയം തസ്സാ, **ധുര**മാഹു ധുരന്ധരാ.

൧൩൧൪. തേഭൂമകസഭാവാനം, സപ്പച്ചയപരിഗ്ഗഹോ;
ഞാതപരിഞ്ഞാ നാമായം, ഭൂമീതി പഠമാ മതാ.

൧൩൧൫. കലാപതോ സമ്മസനം, ഉദയബ്ബയദസ്സനം;
പരിഞ്ഞാതീരണാ നാമ, ദുതിയാ ഭൂമി ഭാസിതാ.

൧൩൧൬. പഹാനപരിഞ്ഞാ ഭൂമി, തതിയാഹു തതോപരം;
ഭങ്ഗാദിഞാണമിച്ചേവം, തിവിധാ **ഭൂമിയോ** മതാ.

൧൩൧൭. ഘനസന്തതിഅദ്ധാന-വസേനേത്ഥ സമീരിതാ;
അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താതി, തിവിധാ**ഭിനിവേസനാ**.

൧൩൧൮. ദിട്ഠികങ്ഖാവിതരണാ, മഗ്ഗാമഗ്ഗപടിപ്പദാ;
വിസുദ്ധിയോ ചതസ്സോപി, **സരീര**ന്തി നിദസ്സിതാ.

൧൩൧൯. സലക്ഖണവവത്ഥാനം, പച്ചയാകാരനിച്ഛയോ;
കുമ്മഗ്ഗപരിഹാരോ ച, തിലക്ഖണവിപസ്സനാ.

൧൩൨൦. ഇതി ലക്ഖണഭിന്നത്താ, ലബ്ഭന്തേകക്ഖണേപി ച;
ദേസിതാ ഹേതുഭൂതേന, കമേനേവം വിസുദ്ധിയോ.

൧൩൨൧. സീലബ്ബിസുദ്ധിആദീനം, തഥാ സാവ പരമ്പരാ;
ചിത്തബ്ബിസുദ്ധിആദീനമത്ഥായാതി പകാസിതാ.

൧൩൭൨. ദിസ്സമാനസഭാവാനം, പസ്സന്തോ പച്ചയട്ഠിതി;
പരിപന്ഥവിമുത്തോ ഹി, പടിപാദേതി ഭാവനം.

൧൩൭൩. തഥാപി ച വിസേസേന, പടിപന്നസ്സ യോഗിനോ;
തത്ഥ തത്ഥ വിഭൂതത്താ, ഠാനതോ ഭേദിതാ കഥം.

൧൩൭൪. രൂപപുബ്ബങ്ഗമം വാഥ, നാമപുബ്ബങ്ഗമം തഥാ;
അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ, യഥാപാകടധമ്മതോ.

൧൩൭൫. നാമരൂപാദിഭേദേന, ഭൂമിധമ്മപരിഗ്ഗഹോ;
വുത്താ ദിട്ഠിവിസുദ്ധീതി, അത്തദിട്ഠിപ്പഹാനതോ.

൧൩൭൬. ആഹച്ച പച്ചയുപ്പന്നാ, തഥാ തബ്ഭാവഭാവിനോ;
പവത്തന്തീതി സങ്ഖാരേ, പസ്സതോ പന യോനിസോ.

൧൩൭൭. പച്ചയഗ്ഗാഹിനീ പഞ്ഞാ, നാമരൂപപ്പവത്തിയാ;
കങ്ഖാ തരന്തി തായാതി, കങ്ഖാവിതരണാ മതാ.

൧൩൭൮. അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താതി, പച്ചയായത്തവുത്തിതോ;
സങ്ഖിപിത്വാ കലാപേന, സമ്മസീയന്തി സങ്ഖതാ.

൧൩൭൯. ഉപ്പാദവയഭാവോപി, ലക്ഖണത്തയസാധകോ;
പച്ചയാകാരമാരബ്ഭ, ലക്ഖീയതി വിസേസതോ.

൧൩൮൦. തസ്മാ സമ്മസനഞാണം, ഉദയബ്ബയദസ്സനം;
കങ്ഖാവിതരണായം തു, സങ്ഗയ്ഹതി വിസുദ്ധിയം.

൧൩൮൧. തത്ഥ സംക്ലേസവിക്ഖേപം, കുമ്മഗ്ഗം പരിവജ്ജതോ;
മഗ്ഗാമഗ്ഗവിസുദ്ധീതി, ഞാണദസ്സനമീരിതം.

൧൩൮൨. തതോ കഥേന്തി അക്ലിട്ഠമുദയബ്ബയദസ്സനം;
ആദിം കത്വാ പടിപദാഞാണദസ്സനസുദ്ധിയം.

൧൩൮൩. പച്ചയപച്ചയുപ്പന്നേ, യഥാവത്ഥുവവത്ഥിതേ;
പഹാതുമീഹമാനാനം, നിയ്യാനപടിപത്തിതോ.

൧൩൮൪. ഉപക്ലേസവിസുദ്ധോ ഹി, പുനദേവോദയബ്ബയം;
അധിട്ഠഹിത്വാ ഭങ്ഗാദി-ഞാണേഹി പടിപജ്ജതി.

൧൩൮൫. തഥാ ചാഭിനവുപ്പന്നേ, ഭിജ്ജമാനേ വിപസ്സതോ;
സംവേഗകഡ്ഢിതം ഞാണം, ഭങ്ഗാദിമനുതിട്ഠതി.

൧൩൮൬. തതോ പുബ്ബേ പവത്താ ഹി, സംക്ലേസാപായസമ്ഭവാ;
പടിപത്തിവിസുദ്ധീതി, ന സങ്ഗയ്ഹതി ഭാവനാ.

൧൩൮൭. സബ്ബാദേന്തോ പനിച്ചേതാ, ചതസ്സോപി വിസുദ്ധിയോ;
അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താതി, ഭാവേയ്യ തിവിധാ കഥം.

൧൩൮൮. പച്ചയപച്ചയുപ്പന്നാ, ജാതാനന്തരഭേദിനോ;
അനിച്ചാ ച പഭങ്ഗൂ ച, പലുജ്ജന്തി ചവന്തി ച.

൧൩൮൯. അദ്ധുവാ ച അസാരാ ച, വിഭവാ ച വിനാസിനോ;

സങ്ഖതാ വിപരിണാമ-ധമ്മാ ഇത്തരകാലികാ.

൧൨൬൦. ഉദയധമ്മാ വയധമ്മാ, ലഹുകാലപ്പവത്തിനോ;
താവകാലികധമ്മാ ച, പരിത്തട്ഠിതികാ തഥാ.

൧൨൬൧. ഖണത്തയപരിച്ഛിന്നാ, പുബ്ബാപരവിചിത്തകാ;
പുരക്ഖതാ നിരോധസ്സ, സസ്സതാ ന കുദാചനം.

൧൨൬൨. ജായന്തി പരിഹാനായ, ന തു ജായന്തി വുദ്ധിയാ;
ജിയ്യമാനാവ തിട്ഠന്തി, ജിണ്ണാ ഭങ്ഗപരായണാ.

൧൨൬൩. അഹുത്വായേവുപ്പജ്ജന്തി, ന കുതോചിപി ആഗതാ;
ഹുത്വാ അന്തരധായന്തി, ന തു കത്ഥചി സഞ്ചിതാ.

൧൨൬൪. തം തം പച്ചയസാമഗ്ഗി-മത്ഥലാഭായ നിസ്സിതാ;
നിരോധധമ്മാ ജായന്തി, ജാതാ ബ്യന്തി ഭവന്തി തേ.

൧൨൬൫. യഥാ നദീ പബ്ബതേയ്യാ, യഥാ ദീപസിഖാ തഥാ;
സീഘസീഘം പവത്തന്താ, ഉപ്പജ്ജന്തി വയന്തി ച.

൧൨൬൬. ജാതാ ജാതാ നിരുജ്ഝന്തി, അഞ്ഞേ അഞ്ഞേ തു ജായരേ;
അവീചി അനുസമ്ബന്ധാ, ന ജാനന്തി വിസേസതോ.

൧൨൬൭. ഇതി നാനപ്പകാരേന, വിപസ്സന്തോ വിചക്ഖണോ;
അനിച്ചഭാവനം ധീരോ, പരിപാചേതി സാധുകം.

൧൨൬൮. ദുക്ഖാ ച ദുക്ഖവത്ഥൂ ച, അഭിണ്ഹപരിപീളിതാ;
രോഗാ ഗണ്ഡാ ച സല്ലാ ച, അഘതോ ച ഉപദ്ദവാ.

൧൨൬൯. ഭയോപസഗ്ഗാഘമൂലാ,
സാസവാദീനവീതിതാ;
അലേണാസരണാതാണാ,
വധകാ മാരകാമിസാ.

൧൨൭൦. ജാതിധമ്മാ ജരാബ്യാധി-
സോകോപായാസഭാഗിനോ;
പരിദേവസഭാവാ ച,
സംക്ലേസാ ദുക്ഖഭാഗിനോ.

൧൨൭൧. ജേഗുച്ഛാ പടികൂലാ ച, ബീഭച്ഛാ ച വിരൂപിനോ;
അജഞ്ഞാ ചപലാ ഹീനാ, ദുഗ്ഗന്ധാ ബാലസേവിതാ.

൧൨൭൨. ലോകന്തരികതാനിച്ചം, തണ്ഹായ കഡ്ഢിതാ ഭുസം;
കപണാ ദുഗ്ഗതാ ദീനാ, വിപന്നാ ച വിഘാതിനോ.

൧൨൭൩. അത്തലാഭം ഗവേസന്തി, തംതംപച്ചയനിസ്സിതാ;
ദുക്ഖാധിട്ഠാനമച്ചന്തം, ജാതാ പുന വിഹഞ്ഞരേ.

൧൨൭൪. അഗ്ഗികൂപേ നിമുഗ്ഗാവ, ക്ലേസസന്താപഭാഗിനോ;
ഓവിദ്ധാ വിയ സത്തീഹി, സങ്ഖാരാ നിച്ചദുക്ഖിതാ.

ജായമാനാ ച ജിയ്യന്താ, മിയ്യന്താ ച ഖണേ ഖണേ;
പസുകാ വിയ നിച്ചമ്മാ, ഹഞ്ഞന്തി സേരികാതുരാ.

തിലാനി തിലയന്തേവ, ഉച്ഛൂയന്തേവ ഉച്ഛുയോ;
ഉദയബ്ബയാവസ്സം തേ, പീളയന്തി അഭിണ്ഹസോ.

മനോരമനവാകാരാ , വിപല്ലാസപരിക്ഖതാ;
ഇരിയാപഥസഞ്ചരന്നാ, നോപതിട്ഠന്തി ദുക്ഖതോ.

സങ്ഖാരേസു പനേതേസു, വേദനാസ്സാദരോധിനോ;
സാവ സന്ദുലസമ്ബദ്ധാ, സമ്മോഹപരിവാരിതാ.

‘‘ഇദം ദുക്ഖമിദം ദുക്ഖ’’-മിതി സംസാരചാരിനോ;
ദുക്ഖഹേതുമജാനന്താ, സമ്ഭമന്തി അവിദ്ദസു.

സുഖാകാരമപസ്സന്താ, ദുക്ഖഭാരനിപീളിതാ;
പത്ഥേന്തി ദുക്ഖമേവഞ്ഞം, ബാലാ ബ്യസനഭാഗിനോ.

ചവന്താ ഉപപജ്ജന്താ, രുക്ഖസാഖംവ മക്കടോ;
ദുക്ഖമേകം വിമുച്ചന്തി, തതോ ഗണ്ഹന്തി ചാപരം.

തേ ദീഘരത്തം സോചന്തി, തണ്ഹാസല്ലസമപ്പിതാ;
ദിട്ഠിപാസസമുപേതാ, മാനത്ഥമ്ഭാനുസായിനോ.

തമാകാരം പനിച്ചേവം, വിപസ്സന്തോ വിസാരദോ;
ദുക്ഖാനുപസ്സനം നാമ, പരിപാചേതി ഭാവനം.

ധമ്മട്ഠിതിനിയാമാ ഹി, ഖന്ധായതനധാതുയോ;
അനത്താസസ്സതന്താ ച, ഈഹാഭോഗവിവജ്ജിതാ.

പയോജനമധിട്ഠായ, ന തു ബ്യാപാരയന്തി ച;
പച്ചയപച്ചയുപ്പന്നാ, ജനേതും വാഥ ജായിതും.

തഥാപി ഹേതുസാമഗ്ഗി-സമ്ഭവേ സമ്ഭവന്തി തേ;
തബ്ഭാവഭാവിഭാവേന, അഞ്ഞമഞ്ഞപവത്തിതാ.

അജായിതും ന സക്കോന്തി, സതി പച്ചയസമ്ഭവേ;
പച്ചയാനമലാഭേ തു, ന ജായന്തി കുദാചനം.

ന കിഞ്ചേത്ഥ അപേക്ഖിത്വാ, സമഗ്ഗാ ഹോന്തി പച്ചയാ;
ന ജനേതും ന സക്കോന്തി, സമഗ്ഗാ ച കുദാചനം.

യഥാപച്ചയലാഭേന , പവത്തന്തി യഥാ തഥാ;
രക്ഖിതാ വാ വിധാതാ വാ, നത്ഥി അസ്സാമികാ തഥാ.

‘‘അഹം മമ’’ന്തി ഗണ്ഹന്താ, പരിണാമേന്തി അഞ്ഞഥാ;
വിസ്സസന്താ ഹരന്തേതേ, പരാഭൂതാ പലമ്ഭിനോ.

രിത്താ തുച്ഛാ ച സുഞ്ഞാ ച, വിവിത്താ സാരവജ്ജിതാ;
സലക്ഖണപരിച്ഛിന്നാ, ധമ്മാ നത്ഥേത്ഥ പുഗ്ഗലോ.

ജായമാനാ ച ജിയ്യന്താ, മിയ്യമാനാ ച സങ്ഖതാ;

വിവസാ പരിവത്തന്തി, വസോ തേസം ന കത്ഥചി.

൧൦൩൩. ന തേസു കസ്സചിസ്സേരം, ന തേസഞ്ചത്ഥി കത്ഥചി;
ന ചത്തനീതി സങ്ഖാരാ, ആധിപച്ചവിവജ്ജിതാ.

൧൦൩൪. കദലീപത്തവട്ടീവ, അഞ്ഞമഞ്ഞപതിട്ഠിതാ;
സഹജാതഗ്ഘനീഭൂതാ, നോപട്ഠന്തി അനത്തതോ.

൧൦൩൫. അരൂപനിസ്സിതം രൂപം, അരൂപം രൂപനിസ്സിതം;
ജച്ചന്ധപീഠസപ്പീവ, അഞ്ഞമഞ്ഞവവത്ഥിതം.

൧൦൩൬. യന്തസുത്തേന യന്തംവ, കായയന്തം പവത്തതി;
നാമാവകഡ്ഢിതം തത്ഥ, നത്ഥി അത്താ സയംവസീ.

൧൦൩൭. ചേതോവിപ്ഫാരനിപ്ഫന്നാ, വായോധാതുസമുട്ഠിതാ;
ഇരിയാപഥവിഞ്ഞത്തിവികാരാ പാലകാ മതാ.

൧൦൩൮. ഓവിദ്ധവേദനാസല്ലവികാരപരിണാമതോ;
ബാലാനം ചിത്തനിപ്ഫന്നാ, അത്താതി പരികപ്പനാ.

൧൦൩൯. സുദ്ധസങ്ഖാരപുഞ്ജോയം, നേത്ഥ സത്തോപലബ്ഭതി;
തം തം പച്ചയമാഗമ്മ, ദുക്ഖക്ഖന്ധോവ ജായതി.

൧൦൪൦. ഏവമാദിപ്പകാരേഹി, വിപസ്സന്തോ അനത്തതോ;
അനത്തഭാവനം നാമ, ഭാവേതീതി പവുച്ചതി.

൧൦൪൧. ഭാവേന്തോ തിവിധമ്പേതം, **നിജ്ഝായതി തിലക്ഖണം**;
നിമിത്തഞ്ച പവത്തഞ്ച, സമാരബ്ഭ യഥാക്കമം.

൧൦൪൨. അത്ഥലാഭനിമിത്തഞ്ച , തംതംപച്ചയനിസ്സിതാ;
തബ്ഭാവഭാവിഭാവേന, ലക്ഖീയന്തി നിമിത്തതോ.

൧൦൪൩. ജായമാനാ ച ജിയ്യന്താ, മിയ്യമാനാ ച സങ്ഖതാ;
തം തം ഭാവമതിക്കമ്മ, പവത്തന്തി ഖണേ ഖണേ.

൧൦൪൪. ഹേതുനിസ്സയനാകാരോ, **നിമിത്ത**ന്തി തതോ മതോ;
പവത്തം വത്തനാകാരോ, ഖണസന്തതിഅദ്ധതോ.

൧൦൪൫. അപുബ്ബാഭിനവുപ്പത്തി, ഉപ്പാദോതി പകാസിതോ;
പുബ്ബാപരിയസന്ധാനം, പടിസന്ധീതി ഭാസിതാ.

൧൦൪൬. ആയൂഹന്തീതി വുച്ചന്തി, തദത്ഥം പന വാവടാ;
ഇച്ഛാദിപരിയായേഹി, ബഹ്വാകാരാപി സങ്ഖതാ.

൧൦൪൭. നിമിത്തേ ച പവത്തേ ച, വത്ഥുതോ യന്തി സങ്ഗഹം;
തം **ദ്വയാകാര**മാരബ്ഭ, പതിട്ഠാതി തിലക്ഖണം.

൧൦൪൮. പച്ചയാധീനധമ്മാനം, ഉപ്പാദവയലക്ഖിതാ;
അനിച്ചതാനിമിത്തട്ഠാ, പവത്തേസു ന പാകടാ.

൧൦൪൯. പുബ്ബാപരവിചിത്താനമസമത്ഥാനമത്തനി;
സന്നിസ്സയേന നിപ്ഫന്നോ, ഭാവദുബ്ബല്യസാധകോ.

ഹേതുസങ്ഖാതഭാവോ ഹി, സങ്ഖാരാനമനിച്ചതാ;
പവത്തമാനാ ദസ്സേതി, തം സഭാവം പനത്തനോ.

നിച്ചാ ധുവാ ചേ സങ്ഖാരാ, കസ്മാ പേക്ഖന്തി പച്ചയേ;
അഹുത്വാ യദി നിസ്സായ, ജാതാ കാ തത്ഥ നിച്ചതാ;

അത്തലാഭം ലഭിത്വാന, ഹേതുസാമഗ്ഗിലാഭതോ;
യാപേസ്സന്തി തമഞ്ഞത്ര, കഥം നാമത്തദുബ്ബലാ.

പച്ചയേ അനപേക്ഖിത്വാ, യദി നത്ഥി സമത്ഥതാ;
അത്തലാഭൂപലാഭായ, കിം സമത്ഥാനുപാലനേ;

ജനകാ പച്ചയാനഞ്ഹി, തദായൂഹനതോ പരം;
പരിഹാരിതുമാരദ്ധാ, ജിയാ ഖിത്തസരോ യഥാ.

അച്ചീവ വട്ടിനിക്ഖന്താ, മേഘമുത്താവ വിജ്ജുതാ;
പച്ചയുദ്ധടവിസ്സട്ഠാ, ധമ്മാ ഭങ്ഗപരായണാ.

തസ്മാ **നിമിത്തമാകാരം,** പസ്സന്തോ സ വിപസ്സകോ;
"വിനസ്സന്തി അവസ്സ"ന്തി, സദ്ദഹന്തോ വിമുച്ചതി.

അനിച്ചതോ തഥാ ഹേവം, വിപസ്സന്തസ്സ യോഗിനോ;
സദ്ധാവിമോക്ഖ ബാഹുല്യം, ഭവതീതി പകാസിതം.

ഇതി സങ്ഖാരധമ്മേസു, നിമിത്താകാരനിച്ഛിതം;
അനിച്ചലക്ഖണം ധീരോ, നിജ്ഝായതി നിയാമതോ.

ബാധകത്തഭയാകാരാ, പവത്തേ ദുക്ഖിതാ വിയ;
പവത്തമാനാ പീളേന്തി, സങ്ഖാരാ ച ഭയാവഹാ.

ഉപ്പാദാഭിനവാകാരം, അതിക്കമ്മ തതോ പരം;
ജരാജജ്ജരിതാ ഹുത്വാ, ഭഞ്ജമാനാ കഥം സുഖാ.

തസ്മാ **പവത്തമാകാരം,** നിജ്ഝായന്തോ നിരന്തരം;
സങ്ഖാരേ ദുക്ഖതോ ദിസ്വാ, ഹിത്വാന പണിധിം തഹിം.

തദായൂഹനനിസ്സങ്ഗോ, പസ്സദ്ധദരഥോ സുഖീ;
സമാധിബഹുലോ യോഗീ, വൂപസന്തോതി വുച്ചതി.

ബ്യാപാരവസിതാകാരം, സങ്ഖാരാനം വിപസ്സതോ;
നിമിത്തേ ച പവത്തേ ച, ഉപട്ഠാതി അനത്തതോ.

അനത്താധീനനിപ്ഫന്നാ, വസാതീതപ്പവത്തിനോ;
ഭാവദുബ്ബല്യനിസ്സാരാ, കഥമത്താ ഭവിസ്സരേ.

തമേവം പടിവിജ്ഝന്തോ, മഞ്ഞതാനത്തലക്ഖണം;
വിപസ്സനാരസസ്സാദീ, സംവേഗബഹുലോ ഭവേ.

ഇച്ചാഹച്ച പവത്താനം, ലക്ഖണാനം സഭാവതോ;
വവത്ഥിതോ തത്ഥ തത്ഥ, തംതംലക്ഖണനിച്ഛയോ.

തഥാപിപാകടട്ഠാനേ , ഹേതുഭൂതേ ച യോനിസോ;

വവത്ഥപേതി സങ്ഖായ, ലക്ഖണാനി വിചക്ഖണോ.

ഉപ്പാദവയഭാവേന, ദിസ്സമാനാ ഹി സങ്ഖതാ;
പുബ്ബാപരവിവേകേന, ദസ്സേന്തി തദനിച്ചതം.

തഥാ ച വിപരിണാമം, വിപസ്സന്തോ വിസാരദോ;
നിമിത്തഫലനിപ്ഫന്നം, തമത്ഥമധിമുച്ചതി.

ദുക്ഖപ്പവത്തിഹേതുത്താ, നിമിത്തമപി പണ്ഡിതോ;
ഭയാവഹനിയാമേന, ബാധകന്തേവ പസ്സതി.

തഥാ ഹി പച്ചയാരബ്ഭ, സങ്ഖാരാ നിസ്സയന്തി ചേ;
തതോവസ്സം ഭവിസ്സന്തി, മഹബ്ഭയസമോഹിതാ.

നിരോധധമ്മാ ജായന്തി, സല്ലവിദ്ധാവ ദുക്ഖിതാ;
ജരാതുരാ വിപജ്ജന്താ, ഭിജ്ജന്താവ വിഘാതിനോ.

തേനേവാനിച്ചതോ ദിട്ഠാ, ദുക്ഖഭാവേന ഖായരേ;
സങ്ഖതത്താ സഭാവോ ഹി, ദുക്ഖായ പരിവത്തതി.

അനിച്ചാ പുന സങ്ഖാരാ, ദുക്ഖാതി ച വവത്ഥിതാ;
അനത്തത്തനിയാമേന, നിദസ്സേന്തി സലക്ഖണം.

കഥം അത്തപരാധീനാ, പച്ചയുപ്പന്നഭങ്ഗുരാ;
വിപത്തിനിയതാ വാഥ, ബാധമാനാ ഭയാവഹാ.

അനിച്ചാകാരഭേദേന, **തിവിധാ ഹി വിപസ്സനാ**;
അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താതി, അയമേത്ഥ വിനിച്ഛയോ.

തിധാഭൂതാ പനിച്ചേതാ, പഹാനാകാരഭേദിതാ;
മഹാവിപസ്സനാ നാമ, **അട്ഠാരസവിധാ** കഥം.

ഹേതുസാമഗ്ഗിനിപ്ഫന്നമനിച്ചന്തി തിലക്ഖണം;
അനിച്ചതം വിപസ്സന്തോ, നിച്ചസഞ്ഞം വിമുഞ്ചതി.

അനിച്ചതായാധിട്ഠാനനിമിത്തം പന പസ്സതോ;
അനിമിത്തേ വിമുച്ചന്തീ, അനിമിത്താനുപസ്സനാ.

നിരുജ്ഝമാനധമ്മാനം, ബ്യന്തിഭാവം വിപസ്സതോ;
സമുദയം പജഹന്തീ, നിരോധാഅനുപസ്സനാ.

സിഥിലാ ജാതു നിസ്സാരാ, ദുബ്ബലാ ലഹുഘാതിനോ;
ഖയധമ്മാതി സങ്ഖായ, ഘനസഞ്ഞം വിമുഞ്ചതി.

അത്തലാഭമതിക്കമ്മ, വയന്തീതി വിചിന്തയം;
ജഹതായൂഹനം തഥ, പുത്തേ സൂതിപജാ വിയ.

അനുവത്തിതഭാവാനം, അഞ്ഞഥത്തം വിപസ്സതോ;
വികാരപരിണാമേസു, ധുവസഞ്ഞാ വിരജ്ജതി.

ആലമ്ബഞ്ച തദാലമ്ബ-ഞാണഭങ്ഗഞ്ച ഭാവയം;
സാരാദാനാഭിനിവേസം, അധിപഞ്ഞായ മുച്ചതി.

ധുവാനിച്ചാനിമിത്താ ച, നിരോധാ ച ഖയാ വയാ;
വിപരീണാമാധിസഞ്ഞാ, ധമ്മാനുപസ്സനാതി ച.

അനിച്ചാനുപസ്സനാഭേദമനിച്ചാകാരദസ്സനം;
നിച്ചസഞ്ഞാദിഭങ്ഗായ, പരിദീപേന്തി പണ്ഡിതാ.

അംതമാകാരമാരബ്ഭ, തഥാ ബാഹുല്യവുത്തിതോ;
തംലക്ഖണാനുഗതാ ച, ഭേദാ തസ്സേവ സത്തധാ.

സുഖസഞ്ഞം നിസ്സജ്ജന്തീ, വുത്താ ദുക്ഖാനുപസ്സനാ;
നിബ്ബിന്നാ നിബ്ബിദാഞാണം, വിരാഗാ രാഗവജ്ജിതാ.

ജാതാപ്പണിഹിതാ നാമ, മുഞ്ചന്തീ പണിധിം തഥാ;
നിരാലയാഭിനിവേസാ, ആദീനവാനുപസ്സനാ.

ദുക്ഖാനുപസ്സനാഭേദം , തദിദം ദുക്ഖദസ്സനം;
സുഖസഞ്ഞാദിഭങ്ഗായ, പവത്തന്തി പകാസിതം.

അനത്തതോ വിപസ്സന്തോ, അത്തസഞ്ഞാ വിമുച്ചതി;
ജഹതത്താഭിനിവേസം, ഝായന്തോ പുന സുഞ്ഞതോ.

ഭയ്യാനുപസ്സനാഭേദമനത്താകാരദസ്സനം;
അത്തസഞ്ഞാഭിനിവേസം, വിമോക്ഖായ വിഭാവിതും.

പടിനിസ്സഗ്ഗതോ ദിസ്വാ, സങ്ഖാരേസു തിലക്ഖണം;
ജഹന്തോ സങ്ഖതാദാനം, പക്ഖന്ദതി അസങ്ഖതേ.

യഥാഭൂതേന ഞാണേന, വിപസ്സന്തോ വിമുച്ചതി;
സമ്മോഹാഭിനിവേസമ്ഹാ, അവിപല്ലത്ഥദസ്സനോ.

ഭോഗഹതാഭോഗവിമുത്താ, പടിസങ്ഖാനുപസ്സനാ;
ജഹന്തപ്പടിസങ്ഖം തു, പടിസങ്ഖായ ലക്ഖണം.

ദിട്ഠിസങ്ഖാതദോസത്താ, വിഭാവേന്തോ വിവട്ടതോ;
സംയോഗാഭിനിവേസമ്ഹാ, പടിലീനോ വിമുച്ചതി.

മുഞ്ചിതുകമ്യതാഞാണം, പടിനിസ്സഗ്ഗസമ്മതം;
യഥാ ഭൂതം തഥാ ഞാണം, പച്ചയാകാരനിസ്സിതം.

സങ്ഖാരുപേക്ഖാഞാണം തു, പടിസങ്ഖാനുപസ്സനാ;
വുട്ഠാനഗാമിനീ നാമ, വിവട്ടന്തി പവുച്ചതി.

ചതസ്സോപി പനിച്ചേതാ, ആദാനാദിപ്പഭഞ്ജിതാ;
ലക്ഖണത്തയമാഹച്ച, പവത്തന്തി യഥാ തഥാ.

നിമിത്തമാരബ്ഭ തഥാ പവത്തം,
തിലക്ഖണം ഝായതി യായ യോഗീ;
തമിത്ഥമട്ഠാരസഭേദഭിന്നം,
വിപസ്സനാഭാവനമാഹു ധീരാ.

വിപസ്സനാനയമിമമുത്തമം സുഭം,
നിദസ്സിതം ജിനവചനാനുസാരതോ;

വിഭാവയം മനസി ഹിതാവഹം പരം,
നിരാമയം പദമനുപാപുണിസ്സതി.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ വിപസ്സനാവിഭാഗോ നാമ

ഏകാദസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൨. ദ്വാദസമോ പരിച്ഛേദോ

ദസാവത്ഥാവിഭാഗോ

൧൧൪൨. ഇച്ചട്ഠാരസധാ ഭിന്നാ, പടിപക്ഖപ്പഹാനതോ;
ലക്ഖണാകാരഭേദേന, തിവിധാപി ച ഭാവനാ.

൧൧൪൩. കലാപതോ സമ്മസനം, ഉദയബ്ബയദസ്സനം;
ഭങ്ഗേ ഞാണം ഭയേ ഞാണം, ഞാണമാദീനവേപി ച.

൧൧൪൪. തഥേവ നിബ്ബിദാഞാണം, ഞാണം മുച്ചിതുകമ്യതാ;
പടിസങ്ഖാ ച സങ്ഖാരു-പേക്ഖാഞാണാനുലോമകം.

൧൧൪൫. **ഇച്ചാവത്ഥാപഭേദേന, ദസധാപി** വിഭാവിതാ;
സഭാഗത്ഥവിസേസേന, **തിധാ സങ്ഗഹിതാ** പുന.

൧൧൪൬. പരിഞ്ഞാഭൂതം നാമ ഞാണത്തയം സമ്മസനാദികം;
ഭയാദിഞാണം തിവിധം, നിബ്ബിദാതി പവുച്ചതി.

൧൧൪൭. തഥാ മുച്ചിതുകാമാദി, വിരാഗോവ ചതുബ്ബിധം;
ലക്ഖണത്തയനിജ്ഝാനവസേന പുന വുട്ഠിതാ.

൧൧൪൮. സുഞ്ഞതഞ്ചാനിമിത്തഞ്ച , തഥാപ്പണിഹിതന്തി ച;
സാധേതി മഗ്ഗസങ്ഖാതം, **വിമോക്ഖത്തയ**മുത്തമം.

൧൧൪൯. ഇതി ഭാവേതുകാമസ്സ, വിഭാവേതി യഥാക്കമം;
ദസാവത്ഥാവിഭാഗേന, സമാദായ യഥാ കഥം.

൧൧൫൦. വിസുദ്ധോ പഠമം താവ, സാധു **സീലവിസുദ്ധിയാ**;
ഉപചാരപ്പനായഞ്ച, ഠത്വാ **ചിത്തവിസുദ്ധിയം**.

൧൧൫൧. സപ്പച്ചയം പരിഗ്ഗയ്ഹ, നാമരൂപം സഭാവതോ;
ദിട്ഠികങ്ഖാവിതരണം, പത്വാ സുദ്ധിം തതോ പരം.

൧൧൫൨. അതീതാനാഗതേ ഖന്ധേ, പച്ചുപ്പന്നേ ച സാസവേ;
കലാപതോ സമ്മസിത്വാ, സമ്മസേയ്യ തിലക്ഖണം.

൧൧൫൩. ആദാനനിക്ഖേപനതോ,
വയോവുദ്ധത്ഥഗാമിതോ;
ആഹാരതോപി ഉതുതോ,
കമ്മതോ ചാപി ചിത്തതോ.

൧൧൫൪. ധമ്മതാരൂപതോ ചാപി, **രൂപസത്തകതോ** നയേ;
കലാപതോ യമകതോ, ഖണികാ പടിപാടിതോ.

൧൧൫൫. ദിട്ഠിമുഗ്ഘാടയന്തോ ച, മാനമുഗ്ഘാടയം തഥാ;
നികന്തിപരിയാദാനോ, **നാമസത്തകതോ** നയേ.

൧൧൫൬. ഖന്ധാ ചേ ന നിരുജ്ഝേയ്യും, ന ബാധേയ്യും സുഖാ യദി;
വസേ വത്തേയ്യുമത്താ ചേ, തദഭാവാ ന താദിസാ.

[illegible]ഭവന്തി ഹി സങ്ഖാരാ, സതി പച്ചയസമ്ഭവേ;
തതോ പച്ചയനിപ്ഫന്നാ, അവസ്സം ഭേദഗാമിനോ.

അനിച്ചാ ഖയട്ഠേന, ദുക്ഖാ നാമ ഭയട്ഠതോ;
അനത്താസാരകട്ഠേന, സങ്ഖാരാതി വിഭാവയം.

കാലേന സമ്മസേ രൂപം, നാമം കാലേന സമ്മസേ;
അജ്ഝത്തഞ്ച ബഹിദ്ധാ ച, സമാസബ്യാസതോ തതോ.

[illegible]ോപട്ഠിതഭേദേന, സമ്മസന്തോ സമൂഹതോ;
കലാപതോ **സമ്മസന**മിതി ഭാവേതി പണ്ഡിതോ.

തസ്സേവം സമ്മസന്തസ്സ, കമ്മഞ്ഞം ഹോതി മാനസം;
സൂപട്ഠന്തി ച സങ്ഖാരാ, വോദായതി ച ഭാവനാ.

തതോ പരം വിപസ്സന്തോ, പരിഗ്ഗണ്ഹാതി പണ്ഡിതോ;
പച്ചുപ്പന്നസഭാവാനം, ഖന്ധാനമുദയബ്ബയം.

തണ്ഹാസമ്മോഹകമ്മേഹി,
ഖന്ധപഞ്ചകസഭാവോ;
രൂപമാഹാരതോ ഹോതി,
ഫസ്സതോ വേദനാദയോ.

വിഞ്ഞാണം നാമരൂപമ്ഹാ, സമ്ഭോതീതി ച പസ്സതോ;
തസ്സ പച്ചയതോ ഹോതി, ഖന്ധേസുദയദസ്സനം.

തണ്ഹാദീനം നിരോധാ ച,
നിരോധോ ഹോതി പസ്സതോ;
തഥാ വീസതിധാ ഹോതി,
തഥേവ വയദസ്സനം.

നിബ്ബത്തിവിപരിണാമലക്ഖണം പന പസ്സതോ;
ഖണതോ ദസധാ നേസമുദയബ്ബയദസ്സനം.

ഏവം പഞ്ഞാസധാ ഭേദോ,
ഖന്ധാനമുദയബ്ബയോ;
ആയതനാദിഭേദോപി,
യോജേതബ്ബോ യഥാരഹം.

തസ്സേവമനുപസ്സന്തോ , ഖന്ധായതനധാതുയോ;
അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താതി, ഭാവേതി ബഹുധാ ബുധോ.

ഭാവനാപസുതസ്സേവം, പസ്സതോ ബോധിപക്ഖിയാ;
പാതുഭൂതാ പവത്തന്തി, വിസേസേന വിസാരദാ.

സലക്ഖണപരിച്ഛിന്നേ, തിലക്ഖണവവത്ഥിതേ;
ഛന്ദോ സാസവസങ്ഖാരേ, സാരദം പരിയേസതി.

തത്ഥ പുബ്ബങ്ഗമം ഹുത്വാ, സംപക്ഖന്ദതി മാനസം;
സങ്കപ്പോഭിനിരോപേതി, ആഹരന്തോ പുനപ്പുനം.

…ാവത്ഥുസഭാവേന, തതോ സദ്ധാധിമുച്ചതി;
സതി സൂപട്ഠിതാ ഹോതി, പരിഗ്ഗയ്ഹ സഭാവതോ.

പഞ്ഞാ സമ്പടിവിജ്ഝന്തീ, സമാഹച്ച വിപസ്സതി;
പഗ്ഗഹേത്വാന വായാമോ, പടിപാദേതി ഭാവനം.

ഉത്ഥോ പീതിമനോ ഹോതി, നിപ്ഫാദിതമനോരഥോ;
പാമോജ്ജബഹുലോ ഹുത്വാ, പസ്സദ്ധദരഥോ പന.

വിക്ഖേപുദ്ധച്ചനിത്തിണ്ണോ, സമാധിയതി നിച്ചലോ;
ഉപേക്ഖാ ഭാവനാവീഥിം, അധിട്ഠാതി തതോ പരം.

ആരുള്ഹയോഗ്ഗാചരിയോ, ആജാനീയരഥോ വിയ;
വാതാഭാവേ പദീപോവ, പസന്നേകമുഖട്ഠിതാ.

സുഖുമാ നിപുണാകാരാ, ഖുരധാരാഗതാ വിയ;
ഗണ്ഹന്തീ ഭാവനാഗബ്ഭം, പവഡ്ഢതി വിപസ്സനാ.

സമ്മത്തപടിവേധസ്സ,
തസ്സേവം തം വിപസ്സതോ;
ജായതേകോ ഉപക്ലേസോ,
ദസോപക്ലേസവത്ഥുകാ.

ഓഭാസോ പീതി പസ്സദ്ധി, അധിമോക്ഖോ ച പഗ്ഗഹോ;
സുഖം ഞാണമുപട്ഠാനമുപേക്ഖാ ച നികന്തി ച.

ജാതേസ്വേതേസു യം കിഞ്ചി, ഉളാരം ജാതവിമ്ഹയോ;
ദിസ്വാ വിപസ്സനാമഗ്ഗാ, വോക്കമിത്വാ തതോ പരം.

മമാഹംകാരവിക്ഖിത്തോ, അസ്സാദേന്തോ മമായതി;
ഹോതാധിമാനികോ വാഥ, മഞ്ഞന്തോ തമനുത്തരം.

സിയാ ചേവമുപക്ലിട്ഠാ, പതിതാ വാഥ ഭാവനാ;
തഥേവം പടിസങ്ഖായ, പടിവിജ്ഝതി പണ്ഡിതോ.

ന തണ്ഹാദിട്ഠിമാനേഹി, പരിയോഗാഹഹേതുതോ;
ലക്ഖണാലമ്ബണത്താ ച, ലോകിയായം വിപസ്സനാ.

ദിട്ഠിമാനനികന്തീ ച, കുമ്മഗ്ഗാ പരിപന്ഥകാ;
മഗ്ഗോ വിസുദ്ധിയാ നാമ, വിസുദ്ധാ ച വിപസ്സനാ.

സാരഥീവ രഥം ഭന്തമിതി സങ്ഖായ സാധുകം;
പവിട്ഠമഗ്ഗം വിക്ഖിത്തം, സമ്പാദേതി യഥാ പുരേ.

ഞാണം മഗ്ഗേ അമഗ്ഗേ ച, യാഥാവപടിവേധകം;
മഗ്ഗാമഗ്ഗവിസുദ്ധീതി, ഞാണദസ്സനമീരിതം.

ഛേതോപവത്തനാകാരമിതി സല്ലക്ഖയം ബുധോ;
സാധുകം പടിവിജ്ഝന്തോ, സുഖുമം നിപുണം തതോ.

പരിപന്ഥേ വിമോചേത്വാ, ബോധേത്വാ ബോധിപക്ഖിയേ;
ഭാവനം പടിപാദേന്തോ, പുനദേവോദയബ്ബയം.

൧൬൮൯. തമധിട്ഠായ മേധാവീ, വിപസ്സതി തിലക്ഖണം;
ഉദയബ്ബയഞാണന്തി, തമീരേന്തി തതോ പരം.

൧൬൯൦. സങ്ഖാരാനം വിഭൂതത്താ, സാകാരാനം വിസേസതോ;
തിലക്ഖണാനം ദിട്ഠത്താ, സങ്ഖാരേസു സഭാവതോ.

൧൬൯൧. പരിപന്ഥാ വിമുത്തസ്സ, മഗ്ഗാമഗ്ഗവിസുദ്ധിയാ;
യഥാവീഥിപ്പവത്തസ്സ, പടിപത്തിവിസുദ്ധിയാ.

൧൬൯൨. ഇന്ദ്രിയാനം സുതിക്ഖത്താ, പരിപക്കാ വിപസ്സനാ;
ഉദയമ്ഹാ വിമുച്ചിത്വാ, ഭങ്ഗേ ഠാതി യഥാ കഥം.

൧൬൯൩. ഉപ്പാദോ പച്ചയായത്തോ, ധമ്മാനമിതി നിച്ഛിതേ;
നിരോധാനുഗതാ ജാതി, സിദ്ധാവസ്സം നിയാമതോ.

൧൬൯൪. അത്ഥോദയാവ പട്ഠായ, അത്ഥായ സൂരിയോ വിയ;
വിനാസായ പവത്തന്താ, വയന്തേവാതി പേക്ഖതി.

൧൬൯൫. ഉദയാഭോഗമോഹായ , വയന്തിച്ചേവ സബ്ബഥാ;
ഭേദസ്സഭാവമാരബ്ഭ, ധമ്മേസു സതി തിട്ഠതി.

൧൬൯൬. അതീതാ ച നിരുദ്ധാവ, നിരുജ്ഝിസ്സന്തിനാഗതാ;
നിരുജ്ഝന്തേവ വത്തന്താ, ഇച്ചേവമനുപസ്സതോ.

൧൬൯൭. നിജ്ഝരോവ ഗിരഗ്ഗമ്ഹി, വാരിവോണതപോക്ഖരേ;
പദീപോ വിയ ഝായന്തോ, ആരഗ്ഗേരിവ സാസപോ.

൧൬൯൮. ആതപേ വിയ ഉസ്സാവോ, പരിസ്സാവേ ജലം വിയ;
മദ്ദിതം ഫേണപിണ്ഡംവ, ലോണപിണ്ഡമിവോദകേ.

൧൬൯൯. ഉദകേ ദണ്ഡരാജീവ, വിജ്ജുതാവ വലാഹകേ;
ജലം തത്തകപാലേവ, സലിലേ വിയ ബുബ്ബുളം.

൧൭൦൦. വാതബ്ഭാഹതതൂലംവ, തീരം പത്താവ വീചിയോ;
ഫലം ബന്ധനമുത്തംവ, തിണാനീവ ഹുതാവഹേ.

൧൭൦൧. ജായന്താപി ച ജിയ്യന്താ, മിയ്യന്താ ച നിരന്തരം;
നിരോധായാഭിധാവന്താ, ഭങ്ഗാഭിമുഖപാതിനോ.

൧൭൦൨. വിഗച്ഛന്താവ ദിസ്സന്തി, ഖീയന്തന്തരധായിനോ;
വിദ്ധംസയന്താ സങ്ഖാരാ, പതന്താ ച വിനാസിനോ.

൧൭൦൩. **ഭങ്ഗഞാണം** തമക്ഖാതം, യേന ഞാണേന പസ്സതോ;
അനിച്ചന്താനുധാവന്തി, തിവിധാപി വിപസ്സനാ.

൧൭൦൪. ഉദയബ്ബയഭങ്ഗേസു, പാകടാ ഹി അനിച്ചതാ;
ഭയാദീനവനിബ്ബേദേ, ദുക്ഖതാനത്തതാ തതോ.

൧൭൦൫. ഇത്ഥം ഭങ്ഗമധിട്ഠായ, പസ്സന്തസ്സ തിലക്ഖണം;
സങ്ഖാരാ സഭയാ ഹുത്വാ, സമുപട്ഠന്തി യോഗിനോ.

൧൭൦൬. വാളമിഗാനുബദ്ധാവ, നിമ്മുജ്ജന്താ വിയണ്ണവേ;

അമനുസ്സഗഹിതാവ, പരിക്ഖിത്താവ വേരിഹി.

കണ്ഹസപ്പസമാലീള്ഹാ , ചണ്ഡഹത്ഥിസമുട്ഠിതാ;
പപാതാവാടപക്ഖന്താ, പതന്താവ ഹുതാവഹേ.

വജ്ഝപ്പത്താ മഹാചോരാ, ഛിജ്ജന്താ വിയ സീസതോ;
സൂലമാരോപിയന്താവ, പബ്ബതേനോത്ഥടാ വിയ.

ജാതിസങ്കടപക്ഖന്താ, ജരാബ്യാധിനിപീളിതാ;
മരണാസനിസമ്മദ്ദാ, മഹാബ്യസനഭാഗിനോ.

മുച്ഛനബ്ഭാഹതാ നിച്ചം, ദുക്ഖഭാരസമോത്ഥടാ;
സോകോപായാസനിസ്സന്ദാ, പരിദേവപരായണാ.

തണ്ഹാദിട്ഠിമമത്തേന, സത്താ ഏത്ഥാധിമുച്ഛിതാ;
ബദ്ധാ ഭയേന ബദ്ധാവ, മുത്താവ ഭയമുത്തകാ.

ഇതി സങ്ഖാരധമ്മേസു, ഭയുപ്പത്തിമുദിക്ഖതോ;
ഭയഞാണന്തി ഭാസന്തി, ഭയമുത്താ മഹേസയോ.

സഭയാ പുന സങ്ഖാരാ, സന്ദിസ്സന്തി സമന്തതോ;
അഹിതാവഹിതാനിച്ചമാദീനവം നിരന്തരം.

ഗൂഥകൂപംവ കുഥിതം, ഭസ്മച്ഛന്നോവ പാവകോ;
സരക്ഖസംവ സലിലം, സവിസം വിയ ഭോജനം.

വനം വാളമിഗാകിണ്ണം, മഗ്ഗോ ചോരമഹബ്ഭയോ;
ഭിജ്ജമാനാ മഹാനാവാ, ഫലന്താ അസനീ യഥാ.

ആവുധാകുലസന്നദ്ധാ, യുദ്ധഭൂമിപതിട്ഠിതാ;
സങ്ഗതാവ മഹാസേനാ, ഘോരാനത്ഥനിയാമിതാ.

ഭന്തം ചക്കസമാരുള്ഹം, വുയ്ഹന്തം വളവാമുഖം;
കപ്പുട്ഠാനമഹാരമ്ഭം, കപ്പോ പത്തന്തരോ യഥാ.

തഥാ ലോകാ തയോപേതേ,
മഹോപദ്ദവസങ്കുലാ;
ഡയ്ഹന്തേകാദസഗ്ഗീഹി,
പരിപ്ഫന്ദപരായണാ.

മഹാരഞ്ഞമിവാദിത്തം, ഭവയോനിഗതിട്ഠിതി-
സത്താവാസാ സമീഭൂതാ, ജലിതങ്ഗാരകാസുകാ.

ആസീവിസാ മഹാഭൂതാ, വധകാ ഖന്ധപഞ്ചകാ;
ചക്ഖാദയോ സുഞ്ഞാ ഗാമാ, ഗോചരാ ഗാമഘാതകാ.

ഇച്ഛാനയസമാകിണ്ണം, ഭവസാഗരമണ്ഡലം;
ലേണം താണം പതിട്ഠാ വാ, സരണം വാ ന വിജ്ജതി.

ഏത്ഥാഭിരോധിനോ ബാലാ, വങ്കഘസ്താവ മീനകാ;
മഹാസകടുപബ്ബുള്ഹാ, മഹബ്ഭയപതിട്ഠിതാ.

൧൩൬൯. ജായമാനാവ ജിയ്യന്താ, നാനാബ്യസനപീളിതാ;
വിപത്താവട്ടപതിതാ, മരണാബദ്ധനിച്ഛയാ.

൧൩൭൦. മോഹന്ധകാരപിഹിതാ, ചതുരോഘസമോത്ഥടാ;
വിതുന്നാ ദുക്ഖസല്ലേന, വിഹഞ്ഞന്തി വിഘാതിനോ.

൧൩൭൧. ഇത്ഥഞ്ച വിസപുപ്ഫംവ, നാനാനത്ഥഫലാവഹം;
ദുക്ഖാനുബന്ധസമ്ബാധം, ആബാധംവ സമുട്ഠിതം.

൧൩൭൨. ആസീവിസംവ കുപിതം, ഘോരം ഭയനിബന്ധനം;
അസിസൂനംവ സാരമ്ഭം, ദുക്ഖായൂഹനകം പദം.

൧൩൭൩. സളിദാഹപരിപ്ഫന്ദപക്ഖബന്ധമിവോദകം;
ഉപ്പാദഞ്ച പവത്തഞ്ച, നിമിത്തായൂഹനം തഥാ.

൧൩൭൪. പടിസന്ധിഞ്ച പസ്സന്തം, **ഞാണമാദീനവം** മതം;
തേഭൂമകേസു തേനായമവുദ്ധിം പടിവിജ്ഝതി.

൧൩൭൫. ഭയഭേരവപക്ഖന്തേ, ബഹ്വാദീനവപച്ചയേ;
സങ്ഖാരേ സമവേക്ഖന്തോ, നിബ്ബിന്ദതി നിരാലയോ.

൧൩൭൬. വിസം ജീവിതുകാമോവ, വേരികേ വിയ ഭീരുകോ;
സുപണ്ണം നാഗരാജാവ, ചോരം വിയ മഹദ്ധനോ.

൧൩൭൭. ദുക്ഖാനുസയസമ്ബാധേ, ബാധമാനേ വിഭാവയം;
സംവേജേതി നിരാനന്ദേ, പരിപന്ഥഭയാകുലേ.

൧൩൭൮. സുദ്ധോ മുത്തകരീസംവ, സുഹിതോ വമിതം വിയ;
സുവിലിത്തോവ ദുഗ്ഗന്ധം, സുന്ഹാതോ അങ്ഗണം വിയ.

൧൩൭൯. രാഗദോസപരിക്ലിട്ഠേ, ചതുരാസവപൂതികേ;
ഹീനലോകാമിസാസാരേ, സംക്ലേസവിസദൂസിതേ.

൧൩൮൦. സങ്ഖാരേപി ജിഗുച്ഛന്തോ, നാഭിനന്ദതി പണ്ഡിതോ;
തസ്സേതം നന്ദിനിസ്സട്ഠം, **നിബ്ബിദാഞാണ**മബ്രവും.

൧൩൮൧. സഭയാദീനവേ ദിസ്വാ, സങ്ഖാരേ പുന പണ്ഡിതോ;
നിബ്ബിന്ദന്തോ തതോ തേഹി, പരിമുച്ചിതുമിച്ഛതി.

൧൩൮൨. മീനാവ കുമീനേ ബദ്ധാ, പഞ്ജരേ വിയ പക്ഖിനോ;
ചോരോ ചാരകബദ്ധോവ, പേളായന്തോവ പന്നഗോ.

൧൩൮൩. പങ്കേ സന്നോ മഹാനാഗോ, ചന്ദോ രാഹുമുഖം ഗതോ;
മിഗോ യഥാ പാസഗതോ, തഥാ സംസാരചാരകേ.

൧൩൮൪. അവിജ്ജാപരിയോനദ്ധേ , ഖന്ധപഞ്ചകസന്ഥരേ;
ദിട്ഠിജാലപടിച്ഛന്നേ, വിപല്ലാസപരിക്ഖിതേ.

൧൩൮൫. പഞ്ചനീവരണാബദ്ധേ, മാനത്ഥമ്ഭസമുസ്സയേ;
ഇച്ഛാപപാതഗമ്ഭീരേ, വിപത്തിവിനിപാതനേ.

൧൩൮൬. ജരാബ്യാധിസമുപ്പാദേ, ധൂമകേതുപപത്തികേ;

കോധൂപനാഹദഹനേ, സോകോപായാസധൂപിതേ.

൧൩൮൨. മദപ്പമാദാവരോധേ, ഭവതണ്ഹാവകഡ്ഢനേ;
വിപ്പയോഗസമുത്താസേ, നിച്ചാപായഭയാകുലേ.

൧൩൮൩. കാലമ്ബാഭിഹതേ നിച്ചം, ഫസ്സദ്വാരാധികുട്ടനേ;
സഞ്ചേതനാകാരണികേ, വേദനാകമ്മകാരണേ.

൧൩൮൪. അനത്ഥാലാപനിഗ്ഘോസേ, ക്ലേസരക്ഖസലാലിതേ;
മരണാരമ്ഭനിട്ഠാനേ, ബദ്ധോ മുത്തിം ഗവേസതി.

൧൩൮൫. അഗ്ഗിം വിയ ച സമ്ഫുട്ഠം-മസുചിം ഗഹിതം വിയ;
പേതം ഖാദിതുകാമംവ, വിക്കന്തേന്തമിവാവുധം.

൧൩൮൬. ഇഹാബ്യസനുപസ്സട്ഠേ, സങ്ഖാരേ മോത്തുമിച്ഛതോ;
മുച്ചിതുകമ്യതാഞാണമുപ്പന്നന്തി പവുച്ചതി.

൧൩൮൭. ളുജ്ജഹേ പലിബജ്ഝന്തേ, ഗന്ഥാനുസയസങ്ഗമേ;
തണ്ഹുപാദാനഗഹണേ, നന്ദിരാഗാനുബന്ധനേ.

൧൩൮൮. ദിട്ഠിമാനമദത്ഥദ്ധേ, ലോഭപാസനിരന്തരേ;
സംയോജനമഹാദുഗ്ഗേ, ചിരകാലപ്പപഞ്ചിതേ.

൧൩൮൯. സങ്ഖാരേ മുഞ്ചതച്ചന്തം, ആവിജ്ഝിത്വാവ പന്നഗം;
ലക്ഖണാനുപനിജ്ഝായ, സുഖുമം പന യോനിസോ.

൧൩൯൦. മജ്ഝത്തഗഹണോ തസ്മാ, നിരപേക്ഖവിമുത്തിയാ;
വഗ്ഗുലീവാഫലം രുക്ഖം, വീമംസതി വിസേസതോ.

൧൩൯൧. വിഹതം വിയ കപ്പാസം, വിഹനന്തോ പുനപ്പുനം;
ഗന്ധം വിയ ച പിസേന്തോ, പിസിതംയേവ സാധുകം.

൧൩൯൨. അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താതി, സതിമാ സുസമാഹിതോ;
ആഹച്ച പടിവിജ്ഝന്തോ, ലക്ഖണാനി വിപസ്സതി.

൧൩൯൩. വിപസ്സന്തസ്സ തസ്സേവം, **പടിസങ്ഖാനുപസ്സനാ-
ഞാണ**മിച്ചാഹു നിപുണം, വിചിനന്തം വിസാരദാ.

൧൩൯൪. ഇതി സമ്മാ വിപസ്സന്തോ, സച്ഛികത്വാ തിലക്ഖണം;
യഥാഭൂതസഭാവേന, തഥേവമനുപസ്സതി.

൧൩൯൫. അനിച്ചാ വത സങ്ഖാരാ, നിച്ചാതി ഗഹിതാ പുരേ;
ദുക്ഖാവ സുഖതോ ദിട്ഠാ, അനത്താവ പനത്തതോ.

൧൩൯൬. അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താ ച, സങ്ഖതാ പുന സബ്ബഥാ;
അലബ്ഭനേയ്യധമ്മാ ച, തഥേവാകാമകാരിയാ.

൧൩൯൭. ധാതുമത്താ പരാധീനാ, അത്താധേയ്യവിവജ്ജിതാ;
മച്ചുധേയ്യവസാനീതാ, ഉപധിഹതഗോചരാ.

൧൩൯൮. അഹം മമന്തി വോഹാരോ, പരോ വാഥ പരസ്സ വാ;
അത്താ വാ അത്തനീയം വാ, വത്ഥുതോ നത്ഥി കത്ഥചി.

൧൭൨൮. യഥാപി അങ്ഗസമ്ഭാരാ, ഹോതി സദ്ദോ രഥോ ഇതി;
ഏവം ഖന്ധേസു സന്തേസു, ഹോതി സത്തോതി സമ്മുതി.

൧൭൨൯. യത്ഥ കപ്പേന്തി അത്താനം, ബാലാ ദുമ്മേധിനോ ജനാ;
അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ, പസ്സതോ നത്ഥി കിഞ്ചനം.

൧൭൩൦. സുഖിതോ ദുക്ഖിതോ വാഥ, പുഗ്ഗലോ നാമ കത്ഥചി;
വത്ഥുതോ നത്ഥി സബ്ബത്ഥ, സങ്ഖാരാ തംസഭാവിനോ.

൧൭൩൧. ജായമാനാ ച ജിയ്യന്താ, മിയ്യമാനാ ച സങ്ഖതാ;
അത്താവ ദുക്ഖിതാ ഹേതേ, ന തു ദുക്ഖായ കസ്സചി.

൧൭൩൨. ദുക്ഖമേവ ഹി സമ്ഭോതി, ദുക്ഖം തിട്ഠതി വേതി ച;
നാഞ്ഞത്ര ദുക്ഖാ സമ്ഭോതി, നാഞ്ഞം ദുക്ഖാ നിരുജ്ഝതി.

൧൭൩൩. ഏത്ഥ ഗയ്ഹൂപഗം നത്ഥി, പലാസേതം പപഞ്ചിതം;
നിരുദ്ധസ്സ സമായൂഹാ, നിരത്ഥകസമുബ്ഭവാ.

൧൭൩൪. അനിച്ചാ ഹോന്തു സങ്ഖാരാ, ദുക്ഖിതാ വാ മമേത്ഥ കിം;
അനത്താ വാതി? **സങ്ഖാരുപേക്ഖാഞാണം** പവത്തതി.

൧൭൩൫. ഇതി ദിസ്വാ യഥാഭൂതം, യാവ ഭങ്ഗാ തതോ പരം;
ഗണ്ഹന്തീ ഭാവനാഗബ്ഭം, പരിപക്കാ വിപസ്സനാ.

൧൭൩൬. അവസ്സം ഭങ്ഗനിട്ഠാനേ, ഭയാദീനവനിച്ഛിതേ;
നിബ്ബിന്ദിത്വാ വിരജ്ജന്തോ, പടിസങ്ഖായുപേക്ഖതി.

൧൭൩൭. യഥാ മുത്തകരീസംവ, ഖേളപിണ്ഡംവ ഉജ്ഝിതം;
വിസ്സട്ഠപരപുത്തംവ, വിസ്സട്ഠഭരിയം വിയ.

൧൭൩൮. പവത്തഞ്ച നിമിത്തഞ്ച, പടിസങ്ഖായുപേക്ഖതോ;
സബ്ബസങ്ഖാരധമ്മേസു, ഗതിയോനിഭവേസു വാ.

൧൭൩൯. വാരി പോക്ഖരപത്തേവ, സൂചികഗ്ഗേവ സാസപോ;
ഖിത്തം കുക്കുടപത്തംവ, ദദ്ദുലംവ ഹുതാവഹേ.

൧൭൪൦. ന പസാരീയതീ ചിത്തം, ന തു സജ്ജതി ബജ്ഝതി;
ആലയാ പതിലീയന്തി, പരിവത്തതി വട്ടതോ.

൧൭൪൧. സീതം ഘമ്മാഭിതത്തോവ,
ഛാതജ്ഝത്തോവ ഭോജനം;
പിപാസിതോവ പാനീയം,
ബ്യാധിതോവ മഹോസധം.

൧൭൪൨. ഭീതോ ഖേമന്തഭൂമിംവ, ദുഗ്ഗതോവ മഹാനിധിം;
അഞ്ജസം മഗ്ഗമുള്ഹോവ, ദീപം വിയ ച അണ്ണവേ.

൧൭൪൩. അജരാമരമച്ചന്തം , അസങ്ഖാരമനാസവം;
സബ്ബദുക്ഖക്ഖയം ഠാനം, നിബ്ബാനമഭികങ്ഖതി.

൧൭൪൪. വുട്ഠാനഗാമിനീ ചായം, സിഖപ്പത്താ വിപസ്സനാ;
സകുണീ തീരദസ്സീവ, **സാനുലോമാ** പവത്തതി.

൧൩൬൫. അപ്പവത്തമനിമിത്തം, പസ്സന്തോ പന സന്തതോ;
പക്ഖീവ നിപ്ഫലം രുക്ഖം, ഹിത്വാ വുട്ഠാതി സങ്ഖതാ.

൧൩൬൬. ഉപചാരസമാധീതി, കാമാവചരഭാവനാ;
മുത്തോയം ലോകിയോ മഗ്ഗോ, പുബ്ബഭാഗവിപസ്സനാ.

൧൩൬൭. പരിപക്കാ കമേനേവം, പരിഭാവിതഭാവനാ;
പരിച്ചജന്തീ സങ്ഖാരേ, പക്ഖന്ദന്തീ അസങ്ഖതേ.

൧൩൬൮. ജ്ഞേതാനുത്തരം മഗ്ഗ-മാസേവനവിസേസതോ;
കട്ഠസങ്ഘട്ടനാ ജാതാ, അഗ്ഗിധൂമാവ ഭാസുരം.

൧൩൬൯. ഉഗ്ഗച്ഛതി യഥാദിച്ചോ, പുരക്ഖത്വാരുണം തഥാ;
വിപസ്സനം പുരക്ഖത്വാ, മഗ്ഗധമ്മോ പവത്തതി.

൧൩൭൦. തഥാ പവത്തമാനോ ച, നിബ്ബാനപദഗോചരോ;
വിമോക്ഖത്തയനാമേന, യഥാരഹമസേസതോ.

൧൩൭൧. ക്ലേസദൂസിതസന്താനേ, അഭിഹന്ത്വാ വിഗച്ഛതി;
ഏകചിത്തക്ഖണുപ്പാദോ, അസനീ വിയ പബ്ബതം.

൧൩൭൨. പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ, അപ്പനാനയമീരയേ;
പാദകജ്ഝാനഭേദേന, ഝാനങ്ഗനിയമോ ഭവേ.

൧൩൭൩. പരികമ്മോപചാരാനു-ലോമസങ്ഖാതഗോചരാ;
യം കിഞ്ചി ലക്ഖണാകാരം, വിപസ്സന്താ പവത്തരേ.

൧൩൭൪. തതോ ഗോത്രഭു നിബ്ബാന-മാലമ്ബിത്വാന ജായതി;
ബഹിദ്ധാ ഖന്ധതോ തസ്മാ, വുട്ഠാനന്തി പവുച്ചതി.

൧൩൭൫. തതോ **മഗ്ഗോ** കിലേസമ്ഹാ, വിമുച്ചന്തോ പവത്തതി;
വുട്ഠാനം ഉഭതോ തസ്മാ, ഖന്ധതോ ച കിലേസതോ.

൧൩൭൬. ദ്വേ തഥാ തീണി വാ ഹോന്തി, **ഫലാനി** ച തതോ പരം;
ഭവങ്ഗപാതോ തം ഛേത്വാ, ജായതേ പച്ചവേക്ഖണാ.

൧൩൭൭. മഗ്ഗം ഫലഞ്ച നിബ്ബാനം, പച്ചവേക്ഖതി പണ്ഡിതോ;
ഹീനേ കിലേസേ സേസേ ച, പച്ചവേക്ഖതി വാ ന വാ.

൧൩൭൮. ഭാവേത്വാ പഠമം മഗ്ഗ-മിത്ഥമാദിഫലേ ഠിതോ;
തതോ പരം പരിഗ്ഗയ്ഹ, നാമരൂപം യഥാ പുരേ.

൧൩൭൯. കമേന ച വിപസ്സന്തോ, പുനദേവ യഥാരഹം;
യഥാനുക്കമമപ്പേതി, സകദാഗാമിആദയോ.

൧൩൮൦. ഇത്ഥം വിഭത്തപരിപാകവിഭാവനായം,
ബുദ്ധാനുബുദ്ധപരിഭാവിതഭാവനായം;
പച്ചുദ്ധരേതി ഭവസാഗരപാരഗാമീ,
മഗ്ഗോ മഹേസി ഗുണസാഗരപാരഗാമീ.

൧൩൮൧. ഇച്ചേതം ദസവിധ ഭാവനാവിഭാഗം,
ഭാവേത്വാ പരമഹിതാവഹം കമേന;

പപ്പോന്തി പദമജരാമരം ചിരായ,
സംക്ലേസം സകലമവസ്സജന്തി ധീരാ.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ ദസാവത്ഥാവിഭാഗോ നാമ

ദ്വാദസമോ പരിച്ഛേദോ.

൧൩. തേരസമോ പരിച്ഛേദോ

നിസ്സന്ദഫലവിഭാഗോ

൧൩൬൨. വിപസ്സനായ നിസ്സന്ദമിതി വുത്തമിതോ പരം;
സച്ചാനം പടിവേധാദിം, പവക്ഖാമി യഥാക്കമം.

൧൩൬൩. പരിഞ്ഞാ ച പഹാനഞ്ച, സച്ഛികിരിയാ ച ഭാവനാ;
ഇതി ദുക്ഖാദിസച്ചേസു, **കിച്ച**മാഹു ചതുബ്ബിധം.

൧൩൬൪. തം സബ്ബം മഗ്ഗകാലമ്ഹി, കരിസ്സതി തതോ പരം;
പടിപസ്സദ്ധകിച്ചത്താ, കതം ഹോതി ഫലേ കഥം.

൧൩൬൫. ഛിന്നതാലോ ഫലസ്സേവ, ഛിന്നാനുസയമൂലകാ;
ഖന്ധാ നാലമധിട്ഠാനം, വിപല്ലാസപവത്തിയാ.

൧൩൬൬. അച്ചന്തപടിപക്ഖത്താ, ചതുമഗ്ഗപവത്തിയാ;
പരം ക്ലേസാ ന ജായന്തി, ദഡ്ഢബീജങ്കുരം യഥാ.

൧൩൬൭. നിയ്യാനട്ഠവിസേസേന, അഞ്ഞമഞ്ഞസ്സ പച്ചയോ;
മഗ്ഗോവ മഗ്ഗം ഭാവേതി, ജായമാനോഥ വാ പുന.

൧൩൬൮. മഗ്ഗപ്പവത്തിസന്താനേ , ഭാവനാതി പവുച്ചതി;
വത്തമാനേന തം കിച്ചം, നിപ്ഫാദിതമസേസതോ.

൧൩൬൯. ഇതി തീണിപി സച്ചാനി, കിച്ചതോ പടിവിജ്ഝതി;
നിബ്ബാനം സച്ഛികുബ്ബന്തോ, മഗ്ഗോ ഏകക്ഖണേ സഹ.

൧൩൭൦. കിച്ചപ്പവത്തിതോ ചേത്ഥ, **പടിവേധോ**തി വുച്ചതി;
തഞ്ച സാധേതി മഗ്ഗോയം, നിയ്യന്തോ സന്തിഗോചരോ.

൧൩൭൧. പരിച്ചജിത്വാ സങ്ഖാരേ, മഗ്ഗസ്സാരബ്ഭ നിബ്ബുതിം,
നിയ്യാനമേവ സച്ചേസു, കിച്ചസാധനമീരിതം.

൧൩൭൨. മഗ്ഗോ ഏവ ഹി നിയ്യാതി, സേസാ തസ്സോപകാരകാ;
അപ്പേന്താ ഝാനധമ്മാ ച, ബുജ്ഝന്താ ബോധിപക്ഖിയാ.

൧൩൭൩. തസ്മാ തസ്സേവ വുട്ഠാനം, പകാസേന്തി വിസേസതോ;
ഖന്ധേഹി ച കിലേസേഹി, വിമോക്ഖത്തയതോ കഥം.

൧൩൭൪. കത്വാനാഭിനിവേസം തു, യത്ഥ തത്ഥ യഥാ തഥാ;
ഭൂമിധമ്മം പരിഗ്ഗയ്ഹ, വിപസ്സിത്വാ തതോ പരം.

൧൩൭൫. യതോ കുതോചി വുട്ഠാനം, യദി ഹോതി അനിച്ചതോ;
ഹുത്വാധിമോക്ഖബഹുലോ, സദ്ധിന്ദ്രിയവിസേസതോ.

൧൩൭൬. അനിമിത്തവിമോക്ഖേന, നിയ്യന്തോ സത്തപുഗ്ഗലോ;
സദ്ധാനുസാരീ പഠമേ, മജ്ഝേ സദ്ധാവിമുത്തകോ.

൧൩൭൭. അന്തേ പഞ്ഞാവിമുത്തോതി, തമീരേന്തി തഥാഗതാ;
സങ്ഖാരേ ദുക്ഖതോ ദിസ്വാ, വുട്ഠഹന്തോ സ പുഗ്ഗലോ.

സദ്ധിബഹുലോ ഹുത്വാ, സമാധിന്ദ്രിയലാഭതോ;
തഥേവാപ്പണിഹിതേന, നിയ്യന്തോ തിവിധോ ഭവേ.

അനത്തതോ വുട്ഠഹിത്വാ, വേദബാഹുല്യയോഗതോ;
സുഞ്ഞതേനാഥ നിയ്യന്തോ, പഞ്ഞിന്ദ്രിയവിസേസതോ.

ധമ്മാനുസാരീ പഠമേ, ദിട്ഠിപ്പത്തോ തതോ പരം;
അന്തേ പഞ്ഞാവിമുത്തോതി, തമ്പി ദീപേന്തി പണ്ഡിതാ.

ആനേഞ്ജപാദകജ്ഝാന-നാമകായവിസേസതോ ;
സച്ഛികത്വാന നിബ്ബാനം, മജ്ഝേ ഛ കായസക്ഖിനോ.

ആരുപ്പതോ ച മഗ്ഗേന, ആനേഞ്ജേന ച രൂപതോ;
വിമുത്തോ ഉഭതോഭാഗ-വിമുത്തോ അരഹാ ഭവേ.

തിവിമോക്ഖമുഖീഭൂതാ, ഇതി വുട്ഠാനസാധികാ;
സത്തപുഗ്ഗലഭേദഞ്ച, സമ്പാദേതി വിപസ്സനാ.

അധിമുച്ചതി സദ്ധാ ച, യഥാവത്ഥുസഭാവതോ;
ഞേയ്യധമ്മേസു സബ്ബത്ഥ, പഞ്ഞാ ച പടിവിജ്ഝതി.

തസ്മാ സദ്ധാ ച പഞ്ഞാ ച, വത്ഥുനിച്ഛയലക്ഖണാ;
വത്ഥുപ്പതിട്ഠിതാ ചായം, തിലക്ഖണവിപസ്സനാ.

തസ്മാ സദ്ധാധുരോ യോഗീ, ദിസ്വോളാരികലക്ഖണം;
തതോ പരമനത്താതി, സുഖുമേ അധിമുച്ചതി.

തസ്സേവമധിമുത്തസ്സ, സദ്ധാ വാ പന കേവലാ;
സമാധിന്ദ്രിയാധികാ ച, വുട്ഠാനഘടികാ ഭവേ.

ഥൂലലക്ഖണമോഹായ, പഞ്ഞാധുരേ വിപസ്സതോ;
ധമ്മസഭാവമാഹച്ച, സുഖുമം പടിവിജ്ഝതി.

തസ്മാ സദ്ധാധുരസ്സേവ, വുട്ഠാനദ്വയമാദിതോ;
അന്തേ സദ്ധാനുഗതസ്സ, പഞ്ഞാ സുപരിപൂരതി.

പഞ്ഞാധുരസ്സ സേസന്തി, കേചി ആചരിയാ പന;
ധുരസംസന്ദനം നാമ, വുട്ഠാനേസു വിഭാവയും.

സത്തക്ഖത്തുപരമോ ച,
കോലംകോലോ തഥാപരോ;
ഏകബീജീതി തിവിധോ,
സോതാപന്നോ പവുച്ചതി.

സകിംദേവ ഇമം ലോകം, ആഗന്ത്വാ പുന പുഗ്ഗലോ;
സകദാഗാമിനാമേന, ദുതിയോപി പകാസിതോ.

അന്തരാപരിനിബ്ബായീ , ഉപഹച്ചാപരോ തഥാ;
അസങ്ഖാരം സസങ്ഖാരം, ഉദ്ധംസോതോതി പഞ്ചധാ.

അനാഗാമീ ച തതിയോ, ചതുത്ഥോ **അരഹാ**തി ച;
ഇത്ഥം ഫലട്ഠാ ചത്താരോ, **മഗ്ഗട്ഠാ** ച തതോപരേ.

ദേസനാപരിയായേന , പടിവേധാനുരൂപതോ;
ചത്താരോ ച യുഗാ ഹോന്തി, **അട്ഠ ചാരിയപുഗ്ഗലാ**.

ദിട്ഠികങ്ഖാ പഹീയന്തി, ആദിമഗ്ഗേന സബ്ബഥാ;
അപായഗമനീയമ്പി, പാപമഞ്ഞം പഹീയതി.

സകദാഗാമിമഗ്ഗേന, ഖീയന്തോളാരികാ തഥാ;
അനാഗാമികമഗ്ഗേന, കാമദോസാവ സബ്ബഥാ.

അരഹത്തേന സബ്ബേപി, ക്ലേസാ ഖീയന്തി സബ്ബഥാ;
ക്ലേസഹാനി യഥായോഗ-മിതി ഞേയ്യാ വിഭാവിനാ.

പടിസമ്ഭിദാ ചതസ്സോ, അത്ഥേ ധമ്മേ നിരുത്തിയം;
പടിഭാനേ ച ഭാസന്തി, ഞാണം ഭേദഗതം ബുധാ.

ഹേതുപ്ഫലഞ്ച നിബ്ബാനം, ഭാസിതത്ഥോ തഥാപരോ;
പാകാക്രിയാതി പഞ്ചേതേ, **അത്ഥ**നാമേന ഭാസിതാ.

ഹേതു ചാരിയമഗ്ഗോ ച, ഭാസിതഞ്ച തഥാപരം;
കുസലാകുസലഞ്ചേതി, പഞ്ച **ധമ്മോ** പകാസിതോ.

അത്ഥേവം ദസധാ ഭേദേ, അത്ഥധമ്മേ യഥാരഹം;
യോ വോഹാരോ സഭാവേന, സാ **നിരുത്തീ**തി സമ്മതാ.

ഞാണംഞാണംഗോചരകിച്ചാദി-ഭേദഭിന്നം തഹിം തഹിം;
പവത്തമാനം യം ഞാണം, **പടിഭാനം** തമീരിതം.

പുബ്ബയോഗോ ബാഹുസ്സച്ചം,
ദേസഭാസാ തഥാഗമോ;
പരിപുച്ഛാ ചാധിഗമോ,
നിസ്സയോ മിത്തസമ്പദാ.

ഏവരൂപനിസ്സയം ലദ്ധാ, ഭിജ്ജതി പടിസമ്ഭിദാ;
അസേക്ഖഭൂമിയം വാഥ, സേക്ഖഭൂമിയമേവ വാ.

സരസ്സതോ ആഗമതോ, തഥാലമ്ബണതോപി ച;
നാമുപ്പത്തിം പകാസേന്തി, ഫലസ്സ തിവിധം ബുധാ.

ദ്വിധാ തതോ **സമാപത്തി,** സോതാപത്തിഫലാദികാ;
സുഞ്ഞതാ ചാനിമിത്താ ച, തഥാപ്പണിഹിതാതി ച.

അഞ്ഞേ. വുത്തനയേനേവ, സമാപജ്ജിതുമിച്ഛതോ;
വിപസ്സന്തസ്സ സങ്ഖാരേ, ഫലമപ്പേതി അത്തനോ.

നിരോധം തു സമാപത്തിം, രൂപാരൂപസ്സ ലാഭകോ;
സമാപജ്ജതാനാഗാമീ, അരഹാ ച യഥാ തഥാ.

രൂപാരൂപസമാപത്തിം, സമാപജ്ജ യഥാക്കമം;
വുട്ഠഹിത്വാ വിപസ്സന്തോ, തത്ഥ തത്ഥേവ സങ്ഖതേ.

യുഗനന്ധം പവത്തേത്വാ, സമഥഞ്ച വിപസ്സനം;
യാവാകിഞ്ചഞ്ഞായതന-മിത്ഥം പത്വാ തതോ പരം.

൧൮൪൧. അധിട്ഠേയ്യമധിട്ഠായ, കത്വാഭോഗം യഥാരഹം;
മഗ്ഗാരൂപസമാപത്തിം, സമാപജ്ജതി പണ്ഡിതോ.

൧൮൪൨. തതോ നിരോധം ഫുസതി, ചിത്തുപ്പാദദ്വയാ പരം;
തസ്സേവം മനസാഭാവോ, **നിരോധോ**തി പവുച്ചതി.

൧൮൪൩. ഏകചിത്തസമുപ്പാദാ, വുട്ഠാനം തസ്സ ദീപിതം;
തതോ ഭവങ്ഗം ഛേത്വാന, പച്ചവേക്ഖതി ബുദ്ധിമാ.

൧൮൪൪. ഇച്ചാനേകഗുണാധാരം, പഞ്ഞാഭാവനമുത്തമം;
ഭാവേയ്യ മതിമാ യോഗീ, പത്ഥേന്തോ ഹിതമത്തനോ.

൧൮൪൫. ഇത്ഥം സുസമ്പാദിതസീലചിത്ത-
പഞ്ഞാവിസുദ്ധീ പടിപാദയന്താ;
പത്വാന സമ്ബോധിമപേതസോകാ,
പാലേന്തി സോത്ഥിം പരമം ചിരായ.

൧൮൪൬. തേ പത്തിപത്താ പരമപ്പതീതാ,
പക്ഖാലിതക്ലേസമലാ മഹേസീ;

അച്ചന്തവോദാതഗുണോദിതത്താ,
ലോകസ്സ ഹോന്തുത്തമദക്ഖിണേയ്യാ.

ഇതി നാമരൂപപരിച്ഛേദേ നിസ്സന്ദഫലവിഭാഗോ നാമ

തേരസമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച സബ്ബഥാപി വിപസ്സനാവിഭാഗോ.

നിഗമനകഥാ

൧൮൪൭. ഇത്താവതാ പടിഞ്ഞാതോ, പവക്ഖാമീതി ആദിതോ;
നാമരൂപപരിച്ഛേദോ, പരിനിട്ഠാപിതോ മയാ.

൧൮൪൮. തേരസേവ പരിച്ഛേദാ, വിഭത്താ സത്ത സാധികാ;
നാമരൂപപരിച്ഛേദേ, ഭാണവാരാ പകാസിതാ.

൧൮൪൯. അഭിധമ്മപരമത്ഥാ, സമഥോ ച വിപസ്സനാ;
വിസും വിസും വിഭത്താതി, വിഭാഗേത്ഥ തിധാ മതാ.

൧൮൫൦. സോയം വിജ്ജാവിമോക്ഖാ ച, ഹദയേസു വിഭാവിനം;
വല്ലഭത്തമധിട്ഠായ, സാസനേത്ഥ ഗവേസിനം.

൧൮൫൧. മനോഗതതമുദ്ധംസീ, രവിരംസീവ പണ്ഡിതോ;
ദസ്സേതു ചിരമാലോകം, സദ്ധമ്മേരതനാലയേ.

൧൮൫൨. പണ്ഡിച്ചം പരമത്ഥേസു, പാടവം പടിപത്തിയം;
പത്ഥയന്തേന ഭിക്ഖൂന-മിത്ഥം സുഗതസാസനേ.

൧൮൫൩. നാമരൂപപരിച്ഛേദ-മസംകിണ്ണമനാകുലം;
കുബ്ബതാ ഹിതകാമേന, സുകതേന കതേന മേ.

ഫവ്വ[illegible]. [illegible]ാമേരുനിഭം ഗേഹം, മഹാചേതിയഭൂസിതം;
മഹാവിഹാരമാരുള്ഹ-മഹാബോധിമഹുസ്സവം.

ഫവ്വ[illegible]. അലങ്കാതും പഹോന്താലം, ചിരകാലം തപോധനാ;
ലങ്കാദീപസ്സലങ്കാരം, കലങ്കാപഗതാലയം.

ഫവ്വ[illegible]. നാമരൂപപരിച്ഛേദോ,
അന്തരായം വിനാ യഥാ;
നിട്ഠിതോയം തഥാ ലോകേ,
നിട്ഠന്തജ്ഝാസയാ സുഭാ.

ഇതി അനുരുദ്ധാചരിയേന വിരചിതം

നാമരൂപപരിച്ഛേദപകരണം നിട്ഠിതം.

നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

പരമത്ഥവിനിച്ഛയോ

ഗന്ഥാരമ്ഭകഥാ

൧. വന്ദിത്വാ വന്ദനേയ്യാനം, ഉത്തമം രതനത്തയം;
പവക്ഖാമി സമാസേന, പരമത്ഥവിനിച്ഛയം.

പഠമോ പരിച്ഛേദോ

൧. ചിത്തവിഭാഗോ

൧. സരൂപസങ്ഗഹകഥാ

൧. ചിത്തം ചേതസികം രൂപം, നിബ്ബാനന്തി നിരുത്തരോ;
ചതുധാ ദേസയീ ധമ്മേ, ചതുസച്ചപ്പകാസനോ.

൨. ചിത്തമേകൂനനവുതിവിധം തത്ഥ വിഭാവയേ;
ഏകനവുതിവിധം വാ, ഏകവീസസതമ്പി വാ.

൩. ദ്വേപഞ്ഞാസ സരൂപേന, ധമ്മാ ചേതസികാ മതാ;
ചിത്തുപ്പാദവസാ ഭിന്നാ, സമ്പയോഗാനുസാരതോ.

൪. അട്ഠവീസവിധം രൂപം, ഭൂതോപാദായഭേദതോ;
ദുവിധം രൂപരൂപം തു, അട്ഠാരസവിധം ഭവേ.

൫. നിബ്ബാനം പന ദീപേന്തി, അസങ്ഖതമനുത്തരം;
അത്ഥനാമവസാ ദ്വേധാ, പഞ്ഞത്തീതി പവുച്ചതി.

൬. തേസം ദാനി പവക്ഖാമി, വിഭാഗം തു യഥാക്കമം;
ചതുധാ പരമത്ഥാനം, ദ്വിധാ പഞ്ഞത്തിയാ കഥം.

൭. കുസലാദിവിഭാഗേന , തത്ഥ ചിത്തം ചതുബ്ബിധം;
തഥാ ഭൂമിവിഭാഗേന, കാമഭൂമാദിതോ കഥം.

൮. സോമനസ്സസഹഗതം, ഉപേക്ഖാസഹിതം തഥാ;
ഞാണേന സമ്പയുത്തഞ്ച, വിപ്പയുത്തന്തി ഭേദിതം.

൯. അസങ്ഖാരം സസങ്ഖാരമിതി ഭിന്നം പുനട്ഠധാ;
കാമാവചരകുസലം, കാമേ സുഗതിസാധകം.

൧൦. തക്കചാരപീതിസുഖ-ചിത്തസ്സേകഗ്ഗതായുതം ;
പഠമജ്ഝാനകുസലം, പഞ്ചങ്ഗികമുദാഹടം.

൧൧. വിതക്കഹീനം ദുതിയം, ഝാനം തു ചതുരങ്ഗികം;
വിചാരഹീനം തതിയം, ഝാനം പന തിവങ്ഗികം.

൧൨. പീതിഹീനം ചതുത്ഥഞ്ച, ഉപേക്ഖേകഗ്ഗതായുതം;
പഞ്ചമഞ്ച പകാസേന്തി, ഉഭയമ്പി ദുവങ്ഗികം.

൧൩. ഏവം ഝാനങ്ഗഭേദേന, ചിത്തം പഞ്ചവിധം ഭവേ;
രൂപാവചരകുസലം, രൂപഭൂമിപവത്തകം.

൧൪. ആകാസാനഞ്ചായതനം, കുസലം പഠമം ഭവേ;
വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനന്തി, ദുതിയം തതിയം തഥാ.

൧൫. ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം തു, ചതുത്ഥം പന മാനസം;
നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായ-തനഞ്ചേതി ചതുബ്ബിധം.

൧൭.**ആരുപ്പകുസലം** നാമ, ഉപേക്ഖേകഗ്ഗതായുതം;
ദുവങ്ഗികമിദം സബ്ബം, ആരുപ്പഭവസാധകം.

൧൮.സോതാപത്തിമഗ്ഗചിത്തം, പഠമാനുത്തരം തഥാ;
സകദാഗാമി അനാഗാമി, അരഹത്തന്തി സബ്ബഥാ.

൧൯.ചതുധാ മഗ്ഗഭേദേന, ഝാനഭേദേന പഞ്ചധാ;
വീസതാ**പരിയാപന്നകുസലം** ദ്വയമിസ്സിതം.

൨൦.ഇത്ഥം ഭൂമിവിഭാഗേന, **കുസലം** തു ചതുബ്ബിധം;
ഏകവീസാപി ബാവീസം, സത്തതിംസവിധമ്പി വാ.

൨൧.സോമനസ്സസഹഗതം , ഉപേക്ഖാസഹിതം തഥാ;
ദിട്ഠിഗതസമ്പയുത്തം, വിപ്പയുത്തന്തി ഭേദിതം.

൨൨.അസങ്ഖാരം സസങ്ഖാരമിതി ഭിന്നം പുനട്ഠധാ;
ലോഭമൂലം പകാസേന്തി, ലോഭമോഹദ്വിഹേതുകം.

൨൩.ദോമനസ്സസഹഗതം , പടിഘേന സമായുതം;
അസങ്ഖാരം സസങ്ഖാരമിതി ഭിന്നം ദ്വിധാ പന.

൨൪.**ദോസമൂലം** പകാസേന്തി, ദോസമോഹദ്വിഹേതുകം;
വിചികിച്ഛാസഹഗതം, ഉദ്ധച്ചസഹിതന്തി ച.

൨൫.ഉപേക്ഖാവേദനായുത്തം, മോമൂഹം ദുവിധം പന;
മോഹമൂലം പകാസേന്തി, മോഹേനേവേകഹേതുകം.

൨൬.**ദ്വാദസാകുസലാ** നാമ, ചതുരാപായസാധകാ;
ഏതേ സുഗതിയഞ്ചാപി, വിപത്തിഫലദായകാ.

൨൭.ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായവിഞ്ഞാണനാമകാ;
പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളാ, യുഗളം സമ്പടിച്ഛനം.

൨൮.സന്തീരണദ്വയഞ്ചേവ, ഉപേക്ഖാസഹിതം തഥാ;
പുഞ്ഞാപുഞ്ഞവസേനേവ, വിപാകാ ദുവിധാ ഠിതാ.

൨൯.ഉപേക്ഖാസഹിതാ തത്ഥ, മാനസാ ദ്വാദസേരിതാ;
കായവിഞ്ഞാണയുഗളം, സുഖദുക്ഖയുതം കമാ.

൩൦.സോമനസ്സസഹഗതം, യം സന്തീരണമാനസം;
തം **പുഞ്ഞപാകമേ**വാഹു, **പാപപാകം** ന വിജ്ജതി.

൩൧.പഞ്ചദ്വാരമനോദ്വാര-വസേന ദുവിധം പന;
ഉപേക്ഖാവേദനായുത്തം, ക്രിയാവജ്ജനനാമകം.

൩൨.സോമനസ്സസഹഗതം, ഹസിതുപ്പാദമാനസം;
ക്രിയാജവനമിച്ചേവം, തിവിധാ**ഹേതുകക്രിയാ**.

൩൩.അട്ഠേവ പുഞ്ഞപാകാനി, പാപപാകാനി സത്തധാ;
ക്രിയചിത്താനി തീണീതി, **അട്ഠാരസ അഹേതുകാ**.

൩൪.സപുഞ്ഞേഹി സമാനാ ച, മഹാപാകമഹാക്രിയാ;

മഹഗ്ഗതക്രിയാ പാകാ, ഫലചിത്താനി ച കമാ.

൩൫. ഇത്ഥമേകൂനനവുതി-വിധം ചിത്തം ഭവേ തഥാ;
ഏകനവുതിവിധം വാ, ഏകവീസസതമ്പി വാ.

൩൬. തക്കചാരപീതിസുഖചിത്തസ്സേകഗ്ഗതായുതം;
സോതാപത്തിമഗ്ഗചിത്തം, പഠമജ്ഝാനികം മതം.

൩൭. ദുതിയം തക്കതോ ഹീനം, തതിയം തു വിചാരതോ;
ചതുത്ഥം പീതിതോ ഹീനം, ഉപേക്ഖേകഗ്ഗതായുതം.

൩൮. പഞ്ചമന്തി ച പഞ്ചേതേ, പഠമാനുത്തരാ മതാ;
ദിട്ഠികങ്ഖാസീലബ്ബതപരാമാസപ്പഹായിനോ.

൩൯. തഥേവ സകദാഗാമിമഗ്ഗചിത്തഞ്ച പഞ്ചധാ;
രാഗദോസമോഹത്തയതനുത്തകരമീരിതം.

൪൦. കാമദോസസമുഗ്ഘാതകരം നിരവസേസതോ;
തതിയാനുത്തരഞ്ചാപി, കുസലം പഞ്ചധാ തഥാ.

൪൧. രൂപരാഗാരൂപരാഗമാനുദ്ധച്ചാപി ചാപരാ;
അവിജ്ജാ ചേതി പഞ്ചുദ്ധംഭാഗിയാനമസേസതോ.

൪൨. സംയോജനാനം സേസാനം, സമുഗ്ഘാതകരം പരം;
ചതുത്ഥാനുത്തരം മഗ്ഗചിത്തം പഞ്ചവിധന്തി ച.

൪൩. ചത്താരി പഞ്ചകാനേവ, മഗ്ഗേസു ച ഫലേസു ച;
സേസാനി ചേകാസീതീതി, ഏകവീസസതം ഭവേ.

൪൪. ലോകുത്തരാനം അട്ഠന്നം, ഇച്ചേവം പഞ്ചധാ പുന;
ഝാനങ്ഗമഗ്ഗബോജ്ഝങ്ഗ-വിഭാഗായ യഥാരഹം.

൪൫. പാദകജ്ഝാനമാമട്ഠഝാനം അജ്ഝാസയോ തഥാ;
വുട്ഠാനഗാമിനീ ചേവ, നിയാമേതി വിപസ്സനാതി.

ഇതി ചിത്തവിഭാഗേ സരൂപസങ്ഗഹകഥാ നിട്ഠിതാ.

പഠമോ പരിച്ഛേദോ.

ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ

൨. പകിണ്ണകകഥാ

ർന്ന.കുസലാനേകവീസേവ , ദ്വാദസാകുസലാനി ച;
ഛത്തിംസതി വിപാകാനി, ക്രിയാചിത്താനി വീസതി.

ർ൩.കാമേസു ചതുപഞ്ഞാസ, രൂപേസു ദസ പഞ്ച ച;
ദ്വാദസാരുപ്പചിത്താനി, അട്ഠാനുത്തരമാനസാ.

ർവ്വ.കാമേ തേവീസ പാകാനി, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാനി വീസതി;
ഏ്വകാദസ ക്രിയാ ചേതി, ചതുപഞ്ഞാസ സബ്ബഥാ.

ർൻ.പുഞ്ഞപാകക്രിയാഭേദാ, തയോ രൂപേസു പഞ്ചകാ;
ആരുപ്പേതി ചതുക്കാനി, സത്തവീസ മഹഗ്ഗതാ.

൫ം. ചതുമഗ്ഗഫലാനം തു, വസേനട്ഠംപി ഝാനതോ;
ദസോഭയമ്പി മിസ്സേത്വാ, താലീസാനുത്തരാ സിയും.

൫൬.പുഞ്ഞപാകക്രിയാപാപാ, സന്തി കാമേ മഹഗ്ഗതേ;
പാപം നത്ഥി ക്രിയാപാപാ, ന വിജ്ജന്തി അനുത്തരേ.

൫൨.പാപാഹേതുകമുത്താനി, അനവജ്ജാനി സബ്ബഥാ;
ഏ്വകൂനസട്ഠി ചിത്താനി, പുഞ്ഞപാകക്രിയാവസാ.

൫൯.കമ്മചിത്താനി തേത്തിംസ, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാനി സബ്ബഥാ;
ഛത്തിംസ തേസം പാകാനി, ക്രിയാ വീസ ന ചോഭയം.

൫ർ.ചക്ഖുവിഞ്ഞാണധാതാദി, പഞ്ചവിഞ്ഞാണനാമകാ;
പഞ്ചദ്വാരാവജ്ജനഞ്ച, ദുവിധം സമ്പടിച്ഛനം.

൫൫.മനോധാതുത്തയം നാമ, ഛസത്തതി തതോ പരേ;
മനോവിഞ്ഞാണധാതൂതി, സത്തധാ ധാതുഭേദതോ.

൫ന്ന.മനോവിഞ്ഞാണധാതുഞ്ച , മനോധാതുത്തയം തഥാ;
കത്വാ മനോവിഞ്ഞാണന്തി, ഛ വിഞ്ഞാണാ പകിത്തിതാ.

൫൩.ആവജ്ജനം ദസ്സനഞ്ച, സവനം ഘായനം തഥാ;
സായനം ഫുസനഞ്ചേവ, സമ്പടിച്ഛനതീരണം.

൫വ്വ.വോട്ഠബ്ബനഞ്ച ജവനം, തദാരമ്മണനാമകം;
ഭവങ്ഗം ചുതി സന്ധീതി, ചിത്തം ചുദ്ദസധാ ഠിതം.

൫ൻ.ആവജ്ജനാദയോ ദ്വേ ദ്വേ, യുഗാ സത്ത യഥാക്കമം;
തീണി തീരണചിത്താനി, ഏ്വകം വോട്ഠബ്ബനം മതം.

ന്നം.കുസലാകുസലാ സബ്ബേ, ഫലാ ചാവജ്ജനം വിനാ;
ക്രിയാ ച പഞ്ചപഞ്ഞാസ, ജവനന്തി പവുച്ചരേ.

ന്ന൬.സന്തീരണമഹാപാകാ, തദാരമ്മണനാമകാ;
ഏ്വകാദസ പവത്തന്തി, ജവനാരമ്മണേ യതോ.

൯൨.മഹഗ്ഗതമഹാപാകാ, ഉപേക്ഖാതീരണദ്വയം;
ചുതിസന്ധിഭവങ്ഗാനി, ചിത്താനേകൂനവീസതി.

൯൩.ജവനാവജ്ജനാദീനി, വോട്ഠബ്ബസുഖതീരണാ;
മഹഗ്ഗതമഹാപാകാ, ഉപേക്ഖാതീരണാതി ച.

൯൪.അട്ഠസട്ഠി തഥാ ദ്വേ ച, നവട്ഠ ദ്വേ യഥാക്കമം;
ഏകദ്വിതിചതുപ്പഞ്ചകിച്ചട്ഠാനാനി നിദ്ദിസേ.

൯൫.രൂപപാകാ മഹാപാകാ, മനോധാതു ച തീരണം;
രൂപം ജനേന്തി ഏകൂനവീസതി നേതരദ്വയം.

൯൬.അഭിഞ്ഞാവജ്ജിതാ സബ്ബേ, അപ്പനാജവനാ പന;
രൂപം ജനേന്തി ഛബ്ബീസ, പണാമേന്തിരിയാപഥം.

൯൭.അഭിഞ്ഞാദ്വയവോട്ഠബ്ബപരിത്തജവനാ പന;
ദ്വത്തിംസ രൂപവിഞ്ഞത്തിഇരിയാപഥസാധകാ.

൯൮.പഞ്ചവിഞ്ഞാണമാരുപ്പ-വിപാകാ സബ്ബസന്ധിയോ;
ചുതി ഖീണാസവസ്സേതി, സോളസേതേ ന കിഞ്ചിപി.

൯൯.രൂപം ജനേന്തി ചിത്താനി, സത്തസത്തതി സബ്ബഥാ;
അട്ഠപഞ്ഞാസ ചിത്താനി, പണാമേന്തിരിയാപഥം.

൧൦. ദ്വത്തിംസ ചതുവിഞ്ഞത്തിം, സമുട്ഠാപേന്തി മാനസാ;
ന ജനേന്തി തസ്സമ്പേകം, യഥാവുത്താനി സോളസ.

൧൧.സോമനസ്സസഹഗതാ, പരിത്തജവനാ പന;
ഹസനമ്പി ജനേന്തീതി, ചതുകിച്ചാനി തേരസ.

൧൨.സബ്ബമ്പി പഞ്ചവോകാരേ, കിച്ചമേതം പകാസിതം;
ആരുപ്പേ പന സബ്ബമ്പി, രൂപായത്തം ന വിജ്ജതി.

൧൩.അസഞ്ഞീനം തു സബ്ബാനി, ചിത്താനേവ ന ലബ്ഭരേ;
രൂപക്ഖന്ധോവ തേസം തു, അത്തഭാവോതി വുച്ചതി.

൧൪.പാണാതിപാതഥേയ്യാദിവസേനോപചിതം പന;
ഉദ്ധച്ചരഹിതാപുഞ്ഞം, ചതുരാപായഭൂമിയം.

൧൫.ദത്വാ സന്ധിം പവത്തേ തു, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം;
ഉദ്ധച്ചസഹിതഞ്ചാപി, സത്ത പാകാനി പച്ചതി.

൧൬.ദാനസീലാദിഭേദേന, പവത്തം കുസലം പന;
കാമേ മാനസമുക്കട്ഠം, ചതുക്കം തു തിഹേതുകം.

൧൭.ദത്വാ തിഹേതുകം സന്ധിം, കാമേ സുഗതിയം പന;
സോളസ പുഞ്ഞപാകാനി, പവത്തേ തു വിപച്ചതി.

൧൮.തിഹേതുകോമകം പുഞ്ഞം, ഉക്കട്ഠഞ്ച ദ്വിഹേതുകം;
ദത്വാ ദ്വിഹേതുകം സന്ധിം, കാമേ സുഗതിയം തഥാ.

൧൯.പവത്തേ പന ഞാണേന, സമ്പയുത്തം വിവജ്ജിയ;

ദ്വാദസ പുഞ്ഞപാകാനി, വിപച്ചതി യഥാരഹം.

വ്യം. ദ്വിഹേതുകോമകം പുഞ്ഞം, പടിസന്ധിമഹേതുകം;
ദേതി മാനുസകേ ചേവ, വിനിപാതാസുരേ തഥാ.

വ്യഫ. അട്ഠാഹേതുകപാകാനി, പവത്തേ തു വിപച്ചരേ;
ചത്താരിപി ചതുക്കാനി, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം.

വ്യവ. ഭാവനാമയപുഞ്ഞം തു, മഹഗ്ഗതമനുത്തരം;
യഥാഭൂമിനിയാമേന, ദേതി പാകം യഥാസകം.

വ്യന. കടത്താരൂപപാകാനി, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം;
ആരുപ്പാനുത്തരേ പാകം, തഥാ രൂപമസഞ്ഞിസു.

വ്യർ. പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാനി കമ്മാനി, തേത്തിംസാപി ച യബ്ബഥാ;
സഞ്ജനേന്തി യഥായോഗം, പടിസന്ധിപവത്തിയം.

ഇതി ചിത്തവിഭാഗേ പകിണ്ണകകഥാ നിട്ഠിതാ.

ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ.

തതിയോ പരിച്ഛേദോ

൩. വീഥിസങ്ഗഹകഥാ

൮൫. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായായതന പഞ്ചധാ;
പസാദാ ഹദയഞ്ചേതി, ഛ വത്ഥൂനി വിനിദ്ദിസേ.

൮൬. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായദ്വാരാ ച പഞ്ചധാ;
മനോദ്വാരം ഭവങ്ഗന്തി, ഛ ദ്വാരാ ചിത്തവീഥിയാ.

൮൭. രൂപസദ്ദഗന്ധരസ-ഫോട്ഠബ്ബാ പഞ്ച ഗോചരാ;
ധമ്മാരമ്മണപഞ്ഞത്തി, ഛ ദ്വാരാരമ്മണക്കമാ.

൮൮. നിമിത്തഗതികമ്മാനി , കമ്മമേവാഥ ഗോചരാ;
പടിസന്ധിഭവങ്ഗാനം, ചുതിയാ ച യഥാരഹം.

൮൯. മരണാസന്നസത്തസ്സ, യഥോപട്ഠിതഗോചരം;
ഛദ്വാരേസു തമാരബ്ഭ, പടിസന്ധി ഭവന്തരേ.

൯൦. ഏകചിത്തക്ഖണാ ഹോതി, യാവജീവം തതോ പരം;
ഭവങ്ഗം പരിയോസാനേ, ചുതി ചേകക്ഖണാ ഭവേ.

൯൧. ദുഹേതാഹേതുചുതിയാ, കാമാവചരസന്ധിയോ;
തിഹേതുകാമചുതിയാ, സബ്ബാപി പടിസന്ധിയോ.

൯൨. രൂപാവചരചുതിയാ , സഹേതുപടിസന്ധിയോ;
ആരുപ്പതോപരി കാമേ, തഥ വാപി തിഹേതുകാ.

൯൩. പടിസന്ധി ഭവങ്ഗഞ്ച, ഏകമേവേകജാതിയം;
ചുതി ചാരമ്മണഞ്ചസ്സ, ഏവമേവ യഥാരഹം.

൯൪. രൂപാദാരമ്മണേ ചക്ഖു-പ്പസാദാദിമ്ഹി ഘട്ടിതേ;
മജ്ഝേ ഭവങ്ഗം ഛിന്ദിത്വാ, വീഥി നാമ പവത്തതി.

൯൫. ആവജ്ജപഞ്ചവിഞ്ഞാണസമ്പടിച്ഛനതീരണാ;
വോട്ഠബ്ബകാമജവനതദാരമ്മണനാമകാ.

൯൬. സത്തേവ ഠാനസങ്ഖേപാ, പഞ്ചദ്വാരികമാനസാ;
ചതുപഞ്ഞാസ സബ്ബേപി, വിത്ഥാരേന സരൂപതോ.

൯൭. ആവജ്ജസബ്ബജവനതദാരമ്മണനാമകാ;
സത്തസട്ഠി സരൂപേന, മനോദ്വാരികമാനസാ.

൯൮. ഇട്ഠേ ആരമ്മണേ ഹോന്തി, പുഞ്ഞപാകാനി സബ്ബഥാ;
അനിട്ഠേ പാപപാകാനി, നിയമോയം പകാസിതോ.

൯൯. തത്ഥാപി അതിഇട്ഠമ്ഹി, തദാരമ്മണതീരണം;
സോമനസ്സയുതം ഇട്ഠമജ്ഝത്തമ്ഹി ഉപേക്ഖിതം.

൧൦൦. ഗോചരേതിപരിത്തമ്ഹി , അതിഅപ്പായുകേ പന;
ഭവങ്ഗമേവ ചലതി, മോഘവാരോതി സോ കതോ.

൧൦൧. ഭവാട്ഠബ്ബനം പരിത്തമ്ഹി, ദ്വത്തിക്ഖത്തും പവത്തതി;
തതോ ഭവങ്ഗപാതോവ, സോപി മോഘോതി വുച്ചതി.

൧൦൨. ജവനഞ്ച മഹന്തമ്ഹി, ജവിത്വാന തതോ പരം;
ന സമ്ഭോതി തദാലമ്ബം, സോപി മോഘോതി വുച്ചതി.

൧൦൩. ഗോചരേതിമഹന്തമ്ഹി, അതിദീഘായുകേ പന;
സമ്ഭോതി ച തദാലമ്ബം, സമ്പുണ്ണോതി പവുച്ചതി.

൧൦൪. ഗോചരേതിമഹന്തമ്ഹി, തദാരമ്മണസമ്ഭവോ;
പഞ്ചദ്വാരേ മനോദ്വാരേ, വിഭൂതേ പന ഗോചരേ.

൧൦൫. കാമാവചരസത്താനം , കാമാവചരഗോചരേ;
പരിത്തജവനേസ്വേവ, തദാരമ്മണമുദ്ദിസേ.

൧൦൬. നാതിതിക്ഖേ നാതിസീഘേ, നാതിതേജുസ്സദേ ജവേ;
സമമന്ദപ്പവത്തമ്ഹി, തദാരമ്മണമിച്ഛിതം.

൧൦൭. സുഖോപേതം തദാലമ്ബം, ഉപേക്ഖാക്രിയതോ പരം;
ന ഹോതുപേക്ഖാസഹിതം, സുഖിതക്രിയതോ തഥാ.

൧൦൮. ന ഹോതി ദോമനസ്സമ്ഹാ, സോമനസ്സികമാനസം;
തദാരമ്മണമഞ്ഞഞ്ച, ഭവങ്ഗം ചുതി വാ തഥാ.

൧൦൯. ഉജ്ജനാദിവസേനേത്ഥ, ജവനാകുസലം ഭവേ;
കുസലം പന സമ്ഭോതി, സദ്ധാപഞ്ഞാദിസമ്ഭവേ.

൧൧൦. തദേവ വീതരാഗാനം, ക്രിയാ നാമ പവുച്ചതി;
അവിപാകതമാപന്നം, വട്ടമൂലപരിക്ഖയാ.

൧൧൧. അപ്പനാജവനം സേസം, മഹഗ്ഗതമനുത്തരം;
ഛബ്ബീസതി യഥായോഗം, അപ്പനാവീഥിയം ഭവേ.

൧൧൨. പരികമ്മം കരോന്തസ്സ, കസിണാദികഗോചരേ;
സുസമാഹിതചിത്തസ്സ, ഉപചാരസമാധിനാ.

൧൧൩. പരികമ്മോപചാരാനുലോമഗോത്രഭുതോ പരം;
പഞ്ചമം വാ ചതുത്ഥം വാ, ജവനം ഹോതി അപ്പനാ.

൧൧൪. പുഥുജ്ജനാന സേക്ഖാനം, കാമപുഞ്ഞതിഹേതുതോ;
തിഹേതുകാമക്രിയതോ, വീതരാഗാനമപ്പനാ.

൧൧൫. തത്രാപി സുഖിതജവം, സുഖിതദ്വയതോ പരം;
ഉപേക്ഖിതമ്ഹാ സമ്ഭോതി, ഉപേക്ഖേകഗ്ഗതായുതം.

൧൧൬. പഞ്ച വാരേ ഛ വാ സത്ത, പരിത്തജവനം ഭവേ;
സകിം ദ്വേ വാ തദാലമ്ബം, സകിമാവജ്ജനാദയോ.

൧൧൭. അപ്പനാജവനഞ്ചേകം, പഠമുപ്പത്തിയം പന;
തതോ പരം വസീഭൂതം, അഹോരത്തം പവത്തതി.

൧൧൮. സകിം ദ്വേ വാ നിരോധസ്സ, സമാപത്തിക്ഖണേ പന;

ചതുത്ഥാരുപ്പജവനം, തതോ ചിത്തം നിരുജ്ഝതി.

൧൧൯. നിരോധാ വുട്ഠഹന്തസ്സ, ഉപരിട്ഠഫലദ്വയം;
പഞ്ചാഭിഞ്ഞാ തഥാ മഗ്ഗാ, ഏകചിത്തക്ഖണാ മതാ.

൧൨൦. ഫലമേകദ്വയം തഥാ, തിസ്സോ വാ മഗ്ഗവീഥിയം;
സമാപത്തിക്ഖണേ തമ്പി, അഹോരത്തം പവത്തതി.

൧൨൧. പഞ്ചദ്വാരേ ന ലബ്ഭന്തി, ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതാ;
വീഥിമുത്തമനോധാതു, പഞ്ച ചിത്താനി അന്തിമേ.

൧൨൨. പരിത്താനേവ സബ്ബാനി, പഞ്ചദ്വാരേസു സമ്ഭവാ;
മനോദ്വാരമ്ഹി വോട്ഠബ്ബ-തദാലമ്ബജവാ സിയും.

൧൨൩. ഘാനജിവ്ഹാകായവീഥി, തദാരമ്മണമേവ ച;
രൂപേ നത്ഥി തഥാരൂപേ, ചക്ഖുസോതാപി വീഥിയോ.

൧൨൪. സബ്ബാപി വീഥിയോ കാമേ,
രൂപേ തിസ്സോ പകാസിതാ;
ഏകാ വീഥി പനാരൂപേ,
നത്ഥാസഞ്ഞീസു കാചിപി.

൧൨൫. സത്താപി വീഥിചിത്താനി, കാമേ രൂപേ ഛ സമ്ഭവാ;
അരൂപേ ദ്വേ മനോദ്വാരാ-വജ്ജനം ജവനന്തി ചാതി.

ഇതി ചിത്തവിഭാഗേ വീഥിസങ്ഗഹകഥാ നിട്ഠിതാ.

തതിയോ പരിച്ഛേദോ.

ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ

൪. വീഥിപരികമ്മകഥാ

൧൨൬. പഠമാവജ്ജനം പഞ്ച-ദസന്നം പരതോ ഭവേ;
ദുതിയാവജ്ജനം ഹോതി, ഏകവീസതിതോ പരം.

൧൨൭. ഏകമ്ഹാ പഞ്ചവിഞ്ഞാണം, പഞ്ചമ്ഹാ സമ്പടിച്ഛനം;
സുഖസന്തീരണം ഹോതി, പഞ്ചവീസതിതോ പരം.

൧൨൮. സത്തതിംസതിതോ ഹോതി, ഉപേക്ഖാതീരണദ്വയം;
വോട്ഠബ്ബനസരൂപാനം, ദ്വിന്നം കാമജവാ പരം.

൧൨൯. മഗ്ഗാഭിഞ്ഞാ പരം ദ്വിന്നം, തിണ്ണന്നം ലോകിയപ്പനാ;
ഫലാ ചതുന്നം പഞ്ചന്നം, ഉപരിട്ഠഫലദ്വയം.

൧൩൦. ഭവന്തി ചത്താലീസമ്ഹാ, സുഖപാകാ ദ്വിഹേതുകാ;
തഥേകചത്താലീസമ്ഹാ, ഉപേക്ഖായ സമായുതാ.

൧൩൧. ഹോന്തി സത്തതിതോ കാമേ, സുഖപാകാ തിഹേതുകാ;
ദ്വാസത്തതിമ്ഹാ ജായന്തി, ഉപേക്ഖാസഹിതാ പന.

൧൩൨. ഏകൂനസട്ഠിതോ രൂപ-പാകാ പാകാ അരൂപിനോ;
കമാട്ഠചത്താലീസമ്ഹാ, തഥേകദ്വിതിഹീനതോ.

൧൩൩. പുബ്ബസങ്ഗഹമിച്ചേവം, വിഗണേത്വാ വിചക്ഖണോ;
പരസങ്ഗഹസങ്ഖ്യാദിം, വിഭാവേയ്യ വിസാരദോ.

൧൩൪. പഞ്ചദ്വാരാവജ്ജനതോ, ദസ ചിത്താനി ദീപയേ;
സേസാവജ്ജനതോ പഞ്ചചത്താലീസന്തി ഭാസിതം.

൧൩൫. പഞ്ചവിഞ്ഞാണതോ പാപവിപാകാ സമ്പടിച്ഛനാ;
പരമേകം ദ്വയം പുഞ്ഞവിപാകാ സമ്പടിച്ഛനാ.

൧൩൬. സന്തീരണാ ദ്വിഹേതുമ്ഹാ, പാകാ ദ്വാദസ ജായരേ;
തിഹേതുകാമപാകമ്ഹാ, ഏകവീസതി ലബ്ഭരേ.

൧൩൭. രൂപാവചരപാകമ്ഹാ, പരമേകൂനവീസതി;
നവട്ഠാരൂപപാകമ്ഹാ, സത്ത ഛാപി യഥാക്കമം.

൧൩൮. പടിഘമ്ഹാ തു സത്തേവ, സിതമ്ഹാ തേരസേരിതാ;
പാപപുഞ്ഞദ്വിഹേതുമ്ഹാ, ഏകവീസതി ഭാവയേ.

൧൩൯. ദ്വിഹേതുകാമക്രിയതോ , അട്ഠാരസ ഉപേക്ഖകാ;
സത്തരസ സുഖോപേതാ, വിഭാവേയ്യ വിചക്ഖണോ.

൧൪൦. കാമപുഞ്ഞതിഹേതുമ്ഹാ, തേത്തിംസേവ ഉപേക്ഖകാ;
തേപഞ്ഞാസ സുഖോപേതാ, ഭവന്തീതി പകാസിതം.

൧൪൧. തിഹേതുകാമക്രിയതോ, ചതുവീസതിപേക്ഖകാ;
സുഖിതമ്ഹാ തു ദീപേയ്യ, പഞ്ചവീസതി പണ്ഡിതോ.

൧൪൨. ദസരൂപജവമ്ഹേകാ-ദസദ്വാദസ തേരസ;
യഥാക്കമം പഞ്ചദസ, ആരുപ്പാ പരിദീപയേ.

൧൪൩. ഫലമ്ഹാ ചുദ്ദസേവാഹു, മഗ്ഗമ്ഹാ തു സകം ഫലം;
പരം സങ്ഗഹമിച്ഛേവം, വിഗണേയ്യ വിസാരദോ.

൧൪൪. പുബ്ബാപരസമോധാന-മിതി ഞത്വാ തതോ പരം;
വത്ഥുവീഥിസമോധാനം, യഥാസമ്ഭവമുദ്ദിസേ.

൧൪൫. പഞ്ച വത്ഥൂനി നിസ്സായ, കമതോ പഞ്ചമാനസാ;
തേത്തിംസ പന നിസ്സായ, ഹദയം മാനസാ സിയും.

൧൪൬. കാമപാകമനോധാതു-ഹസിതുപ്പാദമാനസാ;
ദോസമൂലാനി മഗ്ഗോ ച, രൂപജ്ഝാനാവ സബ്ബഥാ.

൧൪൭. ദോസാവസേസാപുഞ്ഞാനി, കാമപുഞ്ഞമഹാക്രിയാ;
വോട്ഠബ്ബാരൂപജവനം, സത്ത ലോകുത്തരാനി ച.

൧൪൮. ദ്വേചത്താലീസ ചിത്താനി, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം;
നിസ്സായ ഹദയം ഹോന്തി, അരൂപേ നിസ്സയം വിനാ.

൧൪൯. ആരുപ്പപാകാ ചത്താരോ, അനിസ്സായേതി സബ്ബഥാ;
വിത്ഥാരേനട്ഠധാ ഭിന്നം, സങ്ഖേപാ തിവിധം ഭവേ.

൧൫൦. തേചത്താലീസ നിസ്സായ, അനിസ്സായ ചതുബ്ബിധം;
നിസ്സിതാനിസ്സിതാ സേസാ, ദ്വേചത്താലീസ മാനസാ.

൧൫൧. പഞ്ച ചിത്തപ്പനാ ഹോന്തി, കമേനേകേകവീഥിയം;
മനോധാതുത്തികം നാമ, പഞ്ചദ്വാരികമീരിതം.

൧൫൨. സുഖതീരണവോട്ഠബ്ബ-പരിത്തജവനാ പന;
ഏകതിംസാപി ജായന്തേ, ഛസു വീഥീസു സമ്ഭവാ.

൧൫൩. മഹാപാകാ പനട്ഠാപി, ഉപേക്ഖാതീരണദ്വയം;
ഛസു ദ്വാരേസു ജായന്തി, ദസ മുത്താ ച വീഥിയാ.

൧൫൪. ചുതിസന്ധിഭവങ്ഗാനം, വസാ പാകാ മഹഗ്ഗതാ;
നവ വീഥിവിമുത്താതി, ദസധാ വീഥിസങ്ഗഹോ.

൧൫൫. ഏകദ്വാരികചിത്താനി , പഞ്ചഛദ്വാരികാ തഥാ;
ഛദ്വാരികവിമുത്താ ച, വിമുത്താതി ച സബ്ബഥാ.

൧൫൬. ഛത്തിംസ തയേകതിംസ, ദസ ചേവ നവേതി ച;
ഞത്വാ വീഥിസമോധാനം, ഗോചരഞ്ച സമുദ്ദിസേ.

൧൫൭. കമതോ പഞ്ചവിഞ്ഞാണാ, ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതാ;
അഭിഞ്ഞാവജ്ജിതാ സബ്ബാ, പഞ്ചതാലീസ മാനസാ.

൧൫൮. യഥാസമ്ഭവതോ ഹോന്തി, രൂപാദേകേകഗോചരാ;
പഞ്ചഗോചരമീരേന്തി, മനോധാതുത്തികം പന.

൧൫൯. സന്തീരണമഹാപാകാ, പരിത്തജവനാനി ച;

വോട്ഠബ്ബനമഭിഞ്ഞാ ച, തേചത്താലീസ സമ്ഭവാ.

൧൨൦. രാരമ്മണേസു ഹോന്തീതി, അട്ഠധാ തിവിധാ പുന;
ഏകാരമ്മണചിത്താനി, പഞ്ചഛാരമ്മണാനി ച.

൧൨൧. സങ്ഖേപാ മാനസാ പഞ്ച-ചത്താലീസ തയോ തഥാ;
തേചത്താലീസ ചേവേതി, സത്തധാപി സിയും കഥം.

൧൨൨. കാമപാകമനോധാതു-ഹസിതുപ്പാദമാനസാ;
പഞ്ചവീസ യഥായോഗം, പരിത്താരമ്മണാ മതാ.

൧൨൩. കസിണുഗ്ഘാടിമാകാസം, പഠമാരുപ്പമാനസം;
തസ്സേവ നത്ഥിഭാവം തു, തതിയാരുപ്പകം തഥാ.

൧൨൪. ആലമ്ബിത്വാ പവത്തന്തി, ആരുപ്പാ കമതോ തതോ;
ദുതിയഞ്ച ചതുത്ഥഞ്ച, ഛ മഹഗ്ഗതഗോചരാ.

൧൨൫. അപ്പമാണസമഞ്ഞാ തേ, നിബ്ബാനേ പന ഗോചരേ;
അട്ഠ ലോകുത്തരാ ധമ്മാ, നിയമേന വവത്ഥിതാ.

൧൨൬. കസിണാസുഭകോട്ഠാസേ,
ആനാപാനേ ച യോഗിനോ;
പടിഭാഗനിമിത്തമ്ഹി ,
അപ്പമഞ്ഞാനുയുഞ്ജതോ.

൧൨൭. ഉത്തപണ്ണത്തിയഞ്ചേവ, രൂപജ്ഝാനം പവത്തതി;
യഥാവുത്തനിമിത്തമ്ഹി, സേസമാരുപ്പകന്തി ച.

൧൨൮. അഭിഞ്ഞാവജ്ജിതാ ഏകവീസ മഹഗ്ഗതാ സബ്ബാ;
സബ്ബേ പണ്ണത്തിസങ്ഖാതേ, നവത്തബ്ബേ പവത്തരേ.

൧൨൯. ജായന്താകുസലാ ഞാണവിപ്പയുത്തജവാ തഥാ;
അപ്പമാണം വിനാ വീസ, പരിത്താദീസു തീസുപി.

൧൩൦. തിഹേതുകാമപുഞ്ഞാനി, പുഞ്ഞാഭിഞ്ഞാ ച പഞ്ചിമേ;
ചതൂസുപി പവത്തന്തി, അരഹത്തദ്വയം വിനാ.

൧൩൧. ക്രിയാഭിഞ്ഞാ ച വോട്ഠബ്ബം, ക്രിയാകാമേ തിഹേതുകാ;
ഛ സബ്ബത്ഥാപി ഹോന്തീതി, സത്തധാ മാനസാ ഠിതാ.

൧൩൨. ഏകതിച്ചതുകോട്ഠാസഗോചരാ തിവിധാ പന;
സമസട്ഠി തഥാ വീസ, കമേനേകാദസേതി ച.

൧൩൩. പഞ്ചദ്വാരേസു പഞ്ചാപി, പച്ചുപ്പന്നാവ ഗോചരാ;
തേകാലികാ നവത്തബ്ബാ, മനോദ്വാരേ യഥാരഹം.

൧൩൪. അജ്ഝത്താ ച ബഹിദ്ധാ ച, പഞ്ചദ്വാരേസു ഗോചരാ;
മനോദ്വാരേ നവത്തബ്ബോ, നത്ഥിഭാവോപി ലബ്ഭതി.

൧൩൫. പഞ്ചദ്വാരേസു പഞ്ചന്ന-മേകമേകോ ച ഗോചരോ;
ഛരാപി ആരമ്മണാ ഹോന്തി, മനോദ്വാരമ്ഹി സബ്ബഥാ.

൧൩൬. പഞ്ചദ്വാരേസു ഗഹിതം, തദഞ്ഞമ്പി ച ഗോചരം;
മനോദ്വാരേ വവത്ഥാനം, ഗച്ഛതീതി ഹി ദേസിതം.

൧൩൭. അതീതാ വത്തമാനാ ച, സമ്ഭവാ കാമസന്ധിയാ;
ഛദ്വാരഗഹിതാ ഹോന്തി, തിവിധാ തേപി ഗോചരാ.

൧൩൮. കമ്മനിമിത്തമേവേകം , മനോദ്വാരേ ഉപട്ഠിതം;
നവത്തബ്ബമതീതഞ്ച, ധമ്മാരമ്മണസങ്ഗഹം.

൧൩൯. ആലമ്ബിതാ യഥായോഗം, പടിസന്ധിമഹഗ്ഗതാ;
അന്തേ ചുതി ഭവേ മജ്ഝേ, ഭവങ്ഗമ്പി പവത്തതീതി.

ഇതി ചിത്തവിഭാഗേ വീഥിപരികമ്മകഥാ നിട്ഠിതാ.

ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ.

പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ

൫. ഭൂമിപുഗ്ഗലകഥാ

൫൮൦. ഇതോ പരം പവക്ഖാമി, ഭൂമിപുഗ്ഗലഭേദതോ;
ചിത്താനം പന സബ്ബേസം, കമതോ സങ്ഗഹം കഥം.

൫൮൧. നിരയഞ്ച തിരച്ഛാനയോനി പേതാസുരാ തഥാ;
ചതുരാപായഭൂമീതി, കാമേ ദുഗ്ഗതിയോ മതാ.

൫൮൨. ചാതുമഹാരാജികാ ച, താവതിംസാ ച യാമകാ;
തുസിതാ ചേവ നിമ്മാനരതിനോ വസവത്തിനോ.

൫൮൩. ഇച്ചേതേ ദേവലോകാ ച, മാനവാതി ച സത്തധാ;
കാമസുഗതിയോ ചേകാദസധാ **കാമഭൂമിയോ**.

൫൮൪. ബ്രഹ്മാനം പാരിസജ്ജാ ച, തഥാ ബ്രഹ്മപുരോഹിതാ;
മഹാബ്രഹ്മാ ച തിവിധാ, **പഠമജ്ഝാനഭൂമിയോ**.

൫൮൫. പരിത്താഭാപ്പമാണാഭാ, തഥേവാഭസ്സരാതി ച;
ദുതിയജ്ഝാനഭൂമി ച, തിവിധാവ പകാസിതാ.

൫൮൬. പരിത്തസുഭാപ്പമാണാസുഭാ ച സുഭകിണ്ഹകാ;
തിവിധാപി പവുച്ചന്തി, **തതിയജ്ഝാനഭൂമിയോ**.

൫൮൭. വേഹപ്ഫലാ അസഞ്ഞീ ച, സുദ്ധാവാസാ ച പഞ്ചധാ;
ഇച്ചേതാ പന സത്താപി, **ചതുത്ഥജ്ഝാനഭൂമിയോ**.

൫൮൮. അവിഹാ ച അതപ്പാ ച, സുദസ്സാ ച സുദസ്സിനോ;
അകനിട്ഠാതി പഞ്ചേതേ, **സുദ്ധാവാസാ** പകാസിതാ.

൫൮൯. ഇതി സോളസധാ ഭിന്നാ, ബ്രഹ്മലോകാ പവുച്ചരേ;
രൂപിബ്രഹ്മാനമാവാസാ, **രൂപാവചരഭൂമിയോ**.

൫൯൦. ആകാസാനഞ്ചായതനനാമാദീഹി പകാസിതാ;
അരൂപിബ്രഹ്മലോകാ ച, ചതുധാ**രൂപഭൂമിയോ**.

൫൯൧. സോതാപന്നാദിഭേദേന, ചതുധാ**നുത്തരാ** മതാ;
പഞ്ചതിംസ പനിച്ചേവം, സബ്ബഥാപി ച ഭൂമിയോ.

൫൯൨. ജായന്തി ചതുരാപായേ, പാപപാകായ സന്ധിയാ;
കാമാവചരദേവേസു, മഹാപാകേഹി ജായരേ.

൫൯൩. അഹേതുകാ പുഞ്ഞപാകാഹേതുകേന തു ജായരേ;
ഭുമ്മദേവമനുസ്സേസു, മഹാപാകേഹി ചേതരേ.

൫൯൪. വിപാകം പഠമജ്ഝാനം, പഠമജ്ഝാനഭൂമിയം;
ദുതിയം തതിയഞ്ചേവ, ദുതിയജ്ഝാനഭൂമിയം.

൫൯൫. തതിയമ്ഹി ചതുത്ഥം തു, ചതുത്ഥമ്ഹി ച പഞ്ചമം;
ആരുപ്പാ ച കമേനേവ, ആരുപ്പേ ഹോന്തി സന്ധിയോ.

൧൯൬. കായവാചാമനോദ്വാരേ, കമ്മം പാണവധാദികം;
കത്വാ പാപകചിത്തേഹി, ജായന്താപായഭൂമിയം.

൧൯൭. കായവാചാമനോദ്വാരേ, ദാനം സീലഞ്ച ഭാവനം;
കാമപുഞ്ഞേഹി കത്വാന, കാമസുഗതിയം സിയും.

൧൯൮. പരിത്തം മജ്ഝിമം ഝാനം, പണീതഞ്ച യഥാക്കമം;
ഭാവേത്വാ തിവിധാ ഹോന്തി, തീസു ഭൂമീസു യോഗിനോ.

൧൯൯. വേഹപ്ഫലേസു ജായന്തി, ഭാവേത്വാ പഞ്ചമം തഥാ;
സഞ്ഞാവിരാഗതഞ്ചേവ, ഭാവേത്വാസഞ്ഞിഭൂമിയം.

൨൦൦. സുദ്ധാവാസേസു ജായന്തി, അനാഗാമികപുഗ്ഗലാ;
ആരുപ്പാനി ച ഭാവേത്വാ, അരൂപേസു യഥാക്കമം.

൨൦൧. ലോകുത്തരം തു ഭാവേത്വാ, യഥാസകമനന്തരം;
സമാപത്തിക്ഖണേ ചേവ, അപ്പേതി ഫലമാനസം.

൨൦൨. അപായമ്ഹാ ചുതാ സത്താ, കാമധാതുമ്ഹി ജായരേ;
സബ്ബട്ഠാനേസു ജായന്തി, കാമസുഗതിതോ ചുതാ.

൨൦൩. ചുതാ ജായന്തി രൂപമ്ഹാ, സബ്ബത്ഥാപായവജ്ജിതേ;
കാമസുഗതിയം ഹോന്തി, അരൂപാസഞ്ഞതോ ചുതാ.

൨൦൪. യഥാരൂപചുതാ ഹോന്തി, തത്ഥേവോപരിമേവ ച;
വട്ടമൂലസമുച്ഛേദാ, നിബ്ബായന്തി അനാസവാ.

൨൦൫. സുദ്ധാവാസേസ്വനാഗാമി-പുഗ്ഗലാവോപപജ്ജരേ;
കാമധാതുമ്ഹി ജായന്തി, അനാഗാമിവിവജ്ജിതാ.

൨൦൬. ഹേട്ഠുപപത്തിബ്രഹ്മാനം, അരിയാനം ന കത്ഥചി;
അസഞ്ഞസത്താപായേസു, നത്ഥേവാരിയപുഗ്ഗലാ.

൨൦൭. വേഹപ്ഫലേ അകനിട്ഠേ, ഭവഗ്ഗേ ച പതിട്ഠിതാ;
ന പുനാഞ്ഞത്ഥ ജായന്തി, സബ്ബേ അരിയപുഗ്ഗലാ.

൨൦൮. ഏസു ദേവേസ്വനാഗാമീ, വീതരാഗാ ന തിട്ഠരേ;
ന ചിരട്ഠായിനോ തത്ഥ, ലോകിയാപി ച യോഗിനോ.

൨൦൯. ഗിഹിലിങ്ഗേ ന തിട്ഠന്തി, മനുസ്സേസു അനാസവാ;
പബ്ബജ്ജായഞ്ച ഭുമ്മേ ച, ബ്രഹ്മത്തേപി ച തിട്ഠരേ.

൨൧൦. യാനി പഞ്ഞാസ വസ്സാനി,
മനുസ്സാനം സ പിണ്ഡിതോ;
ഏകോ രത്തിദിവോ തേന,
മാസേകോ തിംസ രത്തിയോ.

൨൧൧. ദ്വാദസമാസിയോ വസ്സോ, തേന പഞ്ചസതം ഭവേ;
ചാതുമഹാരാജികാനം, പമാണമിദമായുനോ.

൨൧൨. നവുതിവസ്സസത-സഹസ്സം പന പിണ്ഡിതം;
ഗണനായ മനുസ്സാനം, ചതുഭാഗൂപരൂപരി.

യം മനുസ്സവസ്സസതം, തദേകോ ദിവസോ കതോ;
തേന വസ്സസഹസ്സായു, താവതിംസേസു ദേസിതോ.

കോടിത്തയം സട്ഠിസതസഹസ്സഞ്ചാധികം ഭവേ;
ഗണനായ മനുസ്സാനം, **താവതിംസേസു** പിണ്ഡിതം.

ആയുപ്പമാണമിച്ചേവം, ദേവാനമുപരൂപരി;
ദ്വിക്ഖത്തും ദ്വിഗുണം കത്വാ, ചതുഭാഗമുദാഹടം.

ഗണനായ മനുസ്സാനം, തത്ഥ ചുദ്ദസ കോടിയോ;
ചത്താലീസസതസഹസ്സാധികാ **യാമഭൂമിയം**.

തുസിതാനം പകാസേന്തി, സത്തപഞ്ഞാസ കോടിയോ;
സട്ഠിസതസഹസ്സാനി, വസ്സാനി അധികാനി ച.

നിമ്മാനരതിദേവാനം, ദ്വിസതം തിംസ കോടിയോ;
ചത്താലീസവസ്സസതസഹസ്സാനി ച സബ്ബഥാ.

നവകോടിസതഞ്ചേകവീസതിവസ്സകോടിയോ;
സട്ഠിവസ്സസതസഹസ്സാധികാ **വസവത്തിസു**.

കപ്പസ്സ തതിയോ ഭാഗോ, ഉപഡ്ഢഞ്ച യഥാക്കമം;
കപ്പേകോ ദ്വേ ച ചത്താരോ, അട്ഠ കപ്പാ ച സോളസ.

ദ്വത്തിംസ ചതുസട്ഠീ ച, നവസു **ബ്രഹ്മഭൂമിസു**;
വേഹപ്ഫലാ അസഞ്ഞീ ച, പഞ്ചകപ്പസതായുകാ.

കപ്പസഹസ്സം ദ്വേ ചത്താരി, അട്ഠ സോളസ ചക്കമൊ;
സഹസ്സാനി ച കപ്പാനം, **സുദ്ധാവാസാനമു**ദ്ദിസേ.

വീസകപ്പസഹസ്സാനി, ചത്താലീസഞ്ച സട്ഠി ച;
ചതുരാസീതിസഹസ്സാ, കപ്പാ ചാ**രുപ്പകേ** കമാ.

ആയുപ്പമാണനിയമോ, നത്ഥി ഭുമ്മേ ച മാനവേ;
വസ്സാനം ഗണനാ നത്ഥി, ചതുരാപായഭൂമിയം.

പുഥുജ്ജനാരിയാ ചേതി, ദുവിധാ ഹോന്തി പുഗ്ഗലാ;
തിഹേതുകാദിഭേദേന, തിവിധാ ച പുഥുജ്ജനാ.

മഗ്ഗട്ഠാ ച ഫലട്ഠാ ച,
അട്ഠേവാരിയപുഗ്ഗലാ;
ആദിതോ സത്ത സേക്ഖാ ച,
അസേക്ഖോ ചാരഹാപരോ.

അഹേതുകാവ ലബ്ഭന്തി, സത്താ ദുഗ്ഗതിയം പന;
തിഹേതുകാവ ലബ്ഭന്തി, രൂപാരൂപേ സചിത്തകാ.

കാമാവചരദേവേസു, അഹേതുകവിവജ്ജിതാ;
വിനിപാതാസുരേ ചേവ, മാനവേ ച തയോപി ച.

അരിയാ നാമ ലബ്ഭന്തി, അസഞ്ഞാപായവജ്ജിതേ;
പുഥുജ്ജനാ തു ലബ്ഭന്തി, സുദ്ധാവാസവിവജ്ജിതേ.

൨൬൬. സുദ്ധാവാസമപായഞ്ച, ഹിത്വാസഞ്ഞിഭവം തിധാ;
സോതാപന്നാദയോ ദ്വേപി, സേസട്ഠാനേസു ലബ്ഭരേ.

൨൬൭. ഇതി സബ്ബപ്പഭേദേന, ഭൂമിപുഗ്ഗലസങ്ഗഹം;
ഞത്വാ വിഞ്ഞൂ വിഭാവേയ്യ, തത്ഥ ചിത്താനി സമ്ഭവാതി.

ഇതി ചിത്തവിഭാഗേ ഭൂമിപുഗ്ഗലകഥാ നിട്ഠിതാ.

പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ.

ഛട്ഠോ പരിച്ഛേദോ

൬. ഭൂമിപുഗ്ഗലചിത്തപ്പവത്തികഥാ

൨൩൨. കാമസുഗതിയം ഹോന്തി, മഹാപാകാ യഥാരഹം;
മഹഗ്ഗതവിപാകാ ച, യഥാസന്ധിവവത്ഥിതാ.

൨൩൩. ഫോട്ഠബ്ബകാമപുഞ്ഞാനി, വിയുത്താനി ച ദിട്ഠിയാ;
ഉദ്ധച്ചസഹിതഞ്ചേതി, ഹോന്തി സബ്ബത്ഥ ചുദ്ദസ.

൨൩൪. സന്തീരണമനോധാതു-ചക്ഖുസോതമനാ പന;
ദസ ചിത്താനി ജായന്തി, സബ്ബത്ഥാരൂപവജ്ജിതേ.

൨൩൫. ദിട്ഠിഗതസമ്പയുത്താ, വിചികിച്ഛായുതാ തഥാ;
പഞ്ച സബ്ബത്ഥ ജായന്തി, സുദ്ധാവാസവിവജ്ജിതേ.

൨൩൬. ദോസമൂലദ്വയഞ്ചേവ, ഘാനാദിത്തയമാനസാ;
അട്ഠ സബ്ബത്ഥ ജായന്തി, മഹഗ്ഗതവിവജ്ജിതേ.

൨൩൭. ചതുത്ഥാരുപ്പജവനം, അനാഗാമിഫലാദയോ;
മഹാക്രിയാ ച ജായന്തി, തേരസാപായവജ്ജിതേ.

൨൩൮. ഹേട്ഠാരുപ്പജവാ ദ്വേ ദ്വേ, ഛാപായുപരിവജ്ജിതേ;
സിതരൂപജവാ ഹോന്തി, അരൂപാപായവജ്ജിതേ.

൨൩൯. സോതാപത്തിഫലാദീനി, സുദ്ധാപായവിവജ്ജിതേ;
പഠമാനുത്തരം സുദ്ധാ-പായാരൂപവിവജ്ജിതേ.

൨൪൦. അവത്ഥാഭൂമിഭൂതത്താ, ന ഗയ്ഹന്തി അനുത്തരാ;
ഏകവോകാരഭൂമി ച, രൂപമത്താ ന ഗയ്ഹതി.

൨൪൧. സബ്ബഭുമ്മാ സബ്ബഭുമ്മാ ച, ഏകദ്വിത്തയവജ്ജിതാ;
തഥാരൂപസുദ്ധാവാസ-ബ്രഹ്മാപായവസാതി ച.

൨൪൨. മാനസാ പഞ്ച കോട്ഠാസാ, സത്തരസ ചതുദ്ദസ;
ഛത്തിംസതേകവീസാ ച, ഏകഞ്ചേവ യഥാക്കമം.

൨൪൩. അട്ഠാരസാപി ഹോന്തേതേ, നവധാപി പുനേകധാ;
ചതുധാ തിവിധാ ചേവ, ഏകധാതി ച ഭേദതോ.

൨൪൪. തേരസാപി ച കോട്ഠാസാ, ഭവന്തേകതിഭൂമകാ;
ഛസത്തേകാദസസത്ത-രസഭൂമകമാനസാ.

൨൪൫. ഏകദ്വയതിചതുക്കപഞ്ചകാധികവീസജാ;
ഛബ്ബീസതിംസജാ ചേതി, യഥാനുക്കമതോ ഭവേ.

൨൪൬. ചത്താരി പുന ചത്താരി, ഏകമട്ഠട്ഠ ചേകകം;
ചത്താരേകാദസ ദ്വേ ദ്വേ, സത്ത തേവീസ ചുദ്ദസ.

൨൪൭. ക്രിയാജവമഹാപാകാ , ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതാ;
ദ്വേപഞ്ഞാസ ന ലബ്ഭന്തി, ചതുരാപായഭൂമിയം.

൨൪൮. കാമാവചരദേവേസു, ഛസു ഭുമ്മേ ച മാനവേ;
കാമസുഗതിയം നത്ഥി, നവ പാകാ മഹഗ്ഗതാ.

൨൪൯. ദോസമൂലമഹാപാകാ, ഝാനാദിത്തയമാനസാ;
നത്ഥാരൂപവിപാകാ ച, വീസതീ രൂപഭൂമിയം.

൨൫൦. കങ്ഖാദിട്ഠിയുതാ പഞ്ചാരൂപപാകാ ചതുബ്ബിധാ;
പഞ്ചാദോനുത്തരാ ചേവ, സുദ്ധാവാസേ ന ലബ്ഭരേ.

൨൫൧. ആദാവജ്ജനമഗ്ഗാ ച, പടിഘാരൂപമാനസാ;
കാമപാകാ സിതാരൂപേ, തേചത്താലീസ നത്ഥി തേ.

൨൫൨. സത്തതിംസ പരിത്താ ച, ലബ്ഭന്താപായഭൂമിയം;
മാനസാസീതി ലബ്ഭന്തി, കാമസുഗതിയം പന.

൨൫൩. ഏകൂനസത്തതി രൂപേ, സുദ്ധേ പഞ്ഞാസ പഞ്ച ച;
ഛചത്താലീസ ആരുപ്പേ, നത്ഥാസഞ്ഞീസു കിഞ്ചിപി.

൨൫൪. ഇത്ഥമേകദ്വിതിചതുപഞ്ചഭുമ്മാനി സോളസ;
ദസ പഞ്ചദസേവാഥ, ചതുത്തിംസ ചതുദ്ദസ.

൨൫൫. അപായാഹേതുകാനം തു, മഹാപാകക്രിയാജവേ;
ഹിത്വാ സേസപരിത്താനി, ചിത്താനി പന ലബ്ഭരേ.

൨൫൬. ദ്വിഹേതുകാഹേതുകാനം, സേസാനം കാമമാനസാ;
ലബ്ഭന്തി പന ഹിത്വാന, ഞാണപാകക്രിയാജവേ.

൨൫൭. തിഹേതുകാനം സത്താനം, തത്ഥ തത്ഥൂപപത്തിയം;
തത്ഥ തത്ഥൂപപന്നാനം, ലബ്ഭമാനാനി ലബ്ഭരേ.

൨൫൮. തിഹേതുകാനം സബ്ബേപി, മാനസാപായപാണിനം;
സത്തതിംസാവസേസാനം, ഏകതാലീസ നിദ്ദിസേ.

൨൫൯. പുഥുജ്ജനാന സേക്ഖാനം, ന സന്തി ജവനക്രിയാ;
ന സന്തി വീതരാഗാനം, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാനി സബ്ബഥാ.

൨൬൦. കങ്ഖാദിട്ഠിയുതാ പഞ്ച, സേക്ഖാനം നത്ഥി മാനസാ;
ദോസമൂലദ്വയഞ്ചാപി, നത്ഥാനാഗാമിനോ പന.

൨൬൧. ഭവത്ഥിതാരിയേസ്വേവ, യഥാസകമനുത്തരാ;
മഗ്ഗട്ഠാനം സകോ മഗ്ഗോ, നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചി സബ്ബഥാ.

൨൬൨. പുഥുജ്ജനാനം ദ്വിന്നമ്പി, ഫലട്ഠാനം യഥാക്കമം;
തതിയസ്സ ഫലട്ഠസ്സ, ചതുത്ഥസ്സ ച സമ്ഭവാ.

൨൬൩. തേസട്ഠി ചേവ ചിത്താനി, ലബ്ഭന്തേകൂനസട്ഠി ച;
സത്തപഞ്ഞാസ ചിത്താനി, തേപഞ്ഞാസ ച സബ്ബഥാ.

൨൬൪. ചതുപഞ്ഞാസ പഞ്ഞാസ, പഞ്ഞാസദ്വയഹീനകാ;
കാമേസു തേസം സമ്ഭോന്തി, ചതുതാലീസ ചക്കമാ.

൨൬൫. തേചത്താലീസ ചേകൂനചത്താലീസ യഥാക്കമം;

ഭവന്തേകൂനതാലീസ, പഞ്ചത്തിംസ ച രൂപിസു.

സത്തവീസ ച തേവീസ, തേവീസ ച യഥാക്കമം;
ആരുപ്പേസുപി ലബ്ഭന്തി, തേസമട്ഠാരസേവ ച.

പുഥുജ്ജനാ ച ചത്താരോ, അപായാഹേതുകാദയോ;
അരിയാ ചേവ അട്ഠാതി, ദ്വാദസന്നം വസാ സിയും.

ഛബ്ബിധാ ചിത്തകോട്ഠാസാ, ഏകപുഗ്ഗലികാ തഥാ;
ചതുപഞ്ചഛസത്തട്ഠ-പുഗ്ഗലട്ഠാതി ചക്കമാ.

ഛബ്ബീസ ചുദ്ദസേവാഥ, തേരസ ദ്വേ ച മാനസാ;
ദസ സത്താധികാ ചേവ, പുന സത്താധികാ ദസാതി.

ഇതി ചിത്തവിഭാഗേ ഭൂമിപുഗ്ഗലചിത്തപ്പവത്തികഥാ നിട്ഠിതാ.

ഛട്ഠോ പരിച്ഛേദോ.

സത്തമോ പരിച്ഛേദോ

൭. ഭൂമിപുഗ്ഗലസമ്ഭവകഥാ

൨൩൦. ദ്വിഹേതുകാഹേതുകാനം , ന സമ്പജ്ജതി അപ്പനാ;
അരഹത്തഞ്ച നത്ഥീതി, നത്ഥേവ ജവനക്രിയാ.

൨൩൧. ഞാണപാകാ ന വത്തന്തി, ജളത്താ മൂലസന്ധിയാ;
ദ്വിഹേതുകതദാലമ്ബം, സിയാ സുഗതിയം ന വാ.

൨൩൨. തിഹേതുകാനം സത്താനം, സമഥഞ്ച വിപസ്സനം;
ഭാവേന്താനം പവത്തന്തി, ഛബ്ബീസതിപി അപ്പനാ.

൨൩൩. അരഹന്താന സത്താനം, ഭവന്തി ജവനക്രിയാ;
യഥാഭൂമിനിയാമേന, ഞാണപാകാ ച ലബ്ഭരേ.

൨൩൪. ഉജ്ഝാ പഠമമഗ്ഗേന, കങ്ഖാദിട്ഠിയുതാ പന;
പടിഘം തതിയേനേവ, കമ്മമന്തേന സാസവം.

൨൩൫. തസ്മാ തേസം ന വത്തന്തി, താനി ചിത്താനി സബ്ബഥാ;
മഗ്ഗട്ഠാനം തു മഗ്ഗോവ, നാഞ്ഞം സമ്ഭോതി കിഞ്ചിപി.

൨൩൬. അഹേതുകവിപാകാനി, ലബ്ഭമാനായ വീഥിയാ;
സബ്ബഥാപി ച സബ്ബേസം, സമ്ഭവന്തി യഥാരഹം.

൨൩൭. പഞ്ചദ്വാരേ മനോദ്വാരേ, ധുവമാവജ്ജനദ്വയം;
പരിത്തപുഞ്ഞാപുഞ്ഞാനി, ലബ്ഭന്തി ലഹുവുത്തിതോ.

൨൩൮. ക്രിയാജവനമപ്പനാ, നത്ഥാപായേസു കാരണം;
നത്ഥി സഹേതുകാ പാകാ, ദുഗ്ഗതത്താ ഹി സന്ധിയാ.

൨൩൯. ബ്രഹ്മാനം പടിഘം നത്ഥി, ഝാനവിക്ഖമ്ഭിതം തഥാ;
ഹേട്ഠാഝാനം വിരത്തത്താ, ന ഭാവേന്തി അരൂപിനോ.

൨൪൦. പുബ്ബേവ ദിട്ഠസച്ചാവ, അരിയാരൂപഭൂമകാ;
തസ്മാദിമഗ്ഗോ നത്ഥേത്ഥ, കായാഭാവാ സിതം തഥാ.

൨൪൧. സുദ്ധാവാസാപി പത്താവ, ഹേട്ഠാനുത്തരപഞ്ചകം;
സത്തപാപപഹീനാ ച, തസ്മാ നത്ഥേത്ഥ താനി ച.

൨൪൨. പഞ്ചദ്വാരികചിത്താനി , ദ്വാരാഭാവേ ന വിജ്ജരേ;
സഹേതുകവിപാകാ ച, യഥാഭൂമിവവത്ഥിതാ.

൨൪൩. സമ്ഭവാസമ്ഭവഞ്ചേവം, ഞത്വാ പുഗ്ഗലഭൂമിസു;
ലബ്ഭമാനവസാ തത്ഥ, ചിത്തസങ്ഗഹമുദ്ദിസേ.

൨൪൪. കുസലാദിപ്പഭേദാ ച, തഥാ ഭൂമാദിഭേദതോ;
വത്ഥുദ്വാരാരമ്മണതോ, ഭൂമിപുഗ്ഗലതോപി ച.

൨൪൫. വിഭാഗോ യോ സമുദ്ദിട്ഠോ,
ചിത്താനഞ്ച തു സമ്ഭവാ;

ഞേയ്യോ ചേതസികാനഞ്ച,
സമ്പയോഗാനുസാരതോതി.

ഇതി ചിത്തവിഭാഗേ ഭൂമിപുഗ്ഗലസമ്ഭവകഥാ നിട്ഠിതാ.

സത്തമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച ചിത്തവിഭാഗോ.

അട്ഠമോ പരിച്ഛേദോ

൮. ചേതസികവിഭാഗോ

൮൧. ചേതസികസമ്പയോഗകഥാ

൮൧൬. ഇതി ചിത്തവിധിം ഞത്വാ, ദ്വേപഞ്ഞാസ വിഭാവിനാ;
ഞേയ്യാ ചേതസി സമ്ഭൂതാ, ധമ്മാ ചേതസികാ കഥം.

൮൧൭. ഫസ്സോ ച വേദനാ സഞ്ഞാ, ചേതനേകഗ്ഗതാ തഥാ;
ജീവിതം മനസികാരോ, സത്ത സാധാരണാ ഇമേ.

൮൧൮. വിതക്കോ ച വിചാരോ ച, പീതി ച വീരിയം തഥാ;
ഛന്ദോ ച അധിമോക്ഖോ ച, ഛ പകിണ്ണകനാമകാ.

൮൧൯. പുഞ്ഞാപുഞ്ഞേസു പാകേസു, ക്രിയാസു ച യഥാരഹം;
മാനസേസു പവത്തന്തി, വിപ്പകിണ്ണാ പകിണ്ണകാ.

൮൨൦. സദ്ധാ സതിന്ദ്രിയഞ്ചേവ, ഹിരോത്തപ്പബലദ്വയം;
അലോഭോ ച അദോസോ ച, പഞ്ഞാ മജ്ഝത്തതാപി ച.

൮൨൧. അട്ഠേതേ ഉത്തമാ നാമ, ധമ്മാ ഉത്തമസാധനാ;
നിവജ്ജാതി പവുച്ചന്തി, യുഗളാ ഛ തതോപരേ.

൮൨൨. പസ്സദ്ധി കായചിത്താനം, ലഹുതാ മുദുതാ തഥാ;
കമ്മഞ്ഞതാ ച പാഗുഞ്ഞ-താ ച ഉജുകതാതി ച.

൮൨൩. അപ്പമഞ്ഞാദ്വയം നാമ, കരുണാമുദിതാ സിയും;
സമ്മാവാചാ ച കമ്മന്താ-ജീവാ ച വിരതിത്തയം.

൮൨൪. പഞ്ചവീസ പനിച്ചേതേ, അനവജ്ജാ യഥാരഹം;
പാപാഹേതുകമുത്തേസു, അനവജ്ജേസു ജായരേ.

൮൨൫. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
മാനോ ദിട്ഠി ച സംസയോ;
ഥിനമിദ്ധഞ്ച ഉദ്ധച്ചം,
കുക്കുച്ചഞ്ച തഥാ ദസ.

൮൨൬. അഹിരീകമനോത്തപ്പം, ഇസ്സാ മച്ഛരിയന്തി ച;
ഹോന്തി ചുദ്ദസ സാവജ്ജാ, സാവജ്ജേസ്വേവ സമ്ഭവാ.

൮൨൭. ദ്വേപഞ്ഞാസ ചതുദ്ധേവം, ധമ്മാ ചേതസികാ ഠിതാ;
തേസം ദാനി പവക്ഖാമി, സമ്പയോഗഞ്ച സങ്ഗഹം.

൮൨൮. സത്ത സാധാരണാ സബ്ബ-ചിത്തസാധാരണാ തതോ;
ചിത്തേന സദ്ധി അട്ഠന്നം, വിപ്പയോഗോ ന കത്ഥചി.

൮൨൯. വിതക്കോ പഞ്ചവിഞ്ഞാണം, ദുതിയാദിവിവജ്ജിതേ;
വിചാരോപി ച തത്ഥേവ, തതിയാദിവിവജ്ജിതേ.

൨൦൦. സോമനസ്സയുതേ പീതി-ചതുത്ഥജ്ഝാനവജ്ജിതേ;
വീരിയം പഠമാവജ്ജ-വിപാകാഹേതുവജ്ജിതേ.

൨൦൧. ഛന്ദോ സമ്ഭോതി സബ്ബത്ഥ, മോമൂഹാഹേതുവജ്ജിതേ;
അധിമോക്ഖോ വിചികിച്ഛാ-പഞ്ചവിഞ്ഞാണവജ്ജിതേ.

൨൦൨. ഛസട്ഠി പഞ്ചപഞ്ഞാസ, സത്തതി ചേവ സോളസ;
വീസതേകാദസേവാഥ, പകിണ്ണകവിവജ്ജിതാ.

൨൦൩. മാനസാ പഞ്ചപഞ്ഞാസ, സവിതക്കാ ഛസട്ഠി ച;
സവിചാരേകപഞ്ഞാസ, സപ്പീതികമനാ തഥാ.

൨൦൪. തേസത്തതി സവീരിയാ, സഛന്ദേകൂനസത്തതി;
സാധിമോക്ഖാ പവുച്ചന്തി, അട്ഠസത്തതി മാനസാ.

൨൦൫. പഞ്ഞാപ്പമഞ്ഞാവിരതീ, ഹിത്വാ ഏകൂനസട്ഠിസു;
പാപാഹേതുകമുത്തേസു, സദ്ധാദേകൂനവീസതി.

൨൦൬. ദ്വിഹേതുകാഹേതുപാപവജ്ജിതേസു സമാസതോ;
പഞ്ഞാ തു ജായതേ സത്തചത്താലീസേസു സബ്ബഥാ.

൨൦൭. മഹാക്രിയാകാമപുഞ്ഞ-രൂപജ്ഝാനേസു ജായരേ;
അപ്പമഞ്ഞാട്ഠവീസേസു, ഹിത്വാ ഝാനം തു പഞ്ചമം.

൨൦൮. ലോകുത്തരേസു സബ്ബത്ഥ, സഹേവ വിരതിത്തയം;
കാമപുഞ്ഞേസു സമ്ഭോതി, യഥാസമ്ഭവതോ വിസും.

൨൦൯. വിരതീഅപ്പമഞ്ഞാസു, പഞ്ചസ്വപി യഥാരഹം;
കദാചിദേവ സമ്ഭോതി, ഏകേകോവ ന ചേകതോ.

൨൧൦. അഹിരീകമനോത്തപ്പം, മോഹഉദ്ധച്ചമേവ ച;
പാപസാധാരണാ നാമ, ചത്താരോ പാപസമ്ഭവാ.

൨൧൧. ലോഭോ ച ലോഭമൂലേസു, ദിട്ഠിയുത്തേസു ദിട്ഠി ച;
മാനോ ദിട്ഠിവിയുത്തേസു, ദിട്ഠിമാനാ ന ചേകതോ.

൨൧൨. ദോസമൂലേസു ദോസോ ച, ഇസ്സാ മച്ഛരിയം തഥാ;
കുക്കുച്ചമിതി ചത്താരോ, വിചികിച്ഛാ തു കങ്ഖിതേ.

൨൧൩. സഹേവ ഥിനമിദ്ധം തു, സസങ്ഖാരേസു പഞ്ചസു;
ഇതി ചുദ്ദസ സാവജ്ജാ, സാവജ്ജേസ്വേവ നിച്ഛിതാ.

൨൧൪. മാനോ ച ഥിനമിദ്ധഞ്ച, സഹ വാഥ വിസും ന വാ;
ഇസ്സാമച്ഛേരകുക്കുച്ചാ, അഞ്ഞമഞ്ഞം വിസും ന വാതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ ചേതസികസമ്പയോഗകഥാ നിട്ഠിതാ.

അട്ഠമോ പരിച്ഛേദോ.

നവമോ പരിച്ഛേദോ

൯. ചേതസികസങ്ഗഹകഥാ

൩൧൫. ഛത്ത സാധാരണാ ചേവ, ഛ ധമ്മാ ച പകിണ്ണകാ;
സദ്ധാദി പഞ്ചവീസേതി, അട്ഠതിംസ സമിസ്സിതാ.

൩൧൬. കാമാവചരപുഞ്ഞേസു, ലബ്ഭന്തി പഠമദ്വയേ;
സത്തതിംസേവ ദുതിയേ, പഞ്ഞാമത്തവിവജ്ജിതാ.

൩൧൭. തതിയേ ച യഥാവുത്താ, പീതിമത്തവിവജ്ജിതാ;
ഛത്തിംസേവ ചതുത്ഥമ്ഹി, പഞ്ഞാപീതിദ്വയം വിനാ.

൩൧൮. മഹാക്രിയാസു യുജ്ജന്തി, ഹിത്വാ വിരതിയോ തഥാ;
പഞ്ചതിംസ ചതുത്തിംസദ്വയം തേത്തിംസകം കമാ.

൩൧൯. ഉപേത്വാ അപ്പമഞ്ഞാ ച, മഹാപാകേസു യോജിതാ;
തേത്തിംസാ ചേവ ദ്വത്തിംസദ്വയേകത്തിംസകം കമാ.

൩൨൦. അപ്പമഞ്ഞാ ഗഹേത്വാന, ഹിത്വാ വിരതിയോ തഥാ;
പഞ്ചതിംസേവ പഠമേ, രൂപാവചരമാനസേ.

൩൨൧. വിതക്കം ദുതിയേ ഹിത്വാ, വിചാരഞ്ച തതോ പരം;
ചതുത്ഥേ പന പീതിഞ്ച, അപ്പമഞ്ഞഞ്ച പഞ്ചമേ.

൩൨൨. യഥാവുത്തപകാരാവ , ചതുത്തിംസ യഥാക്കമം;
തേത്തിംസ ചേവ ദ്വത്തിംസ, സമതിംസഞ്ച ലബ്ഭരേ.

൩൨൩. പഞ്ചമേന സമാനാ ച, ഠപേത്വാരുപ്പമാനസാ;
ഭൂമാരമ്മണഭേദഞ്ച, അങ്ഗാനഞ്ച പണീതതം.

൩൨൪. അപ്പമഞ്ഞാ ഠപേത്വാന, ഗഹേത്വാ വിരതിത്തയം;
ഛത്തിംസാനുത്തരേ ഹോന്തി, പഠമജ്ഝാനമാനസേ.

൩൨൫. വിതക്കം ദുതിയേ ഹിത്വാ, വിചാരഞ്ച തതോ പരം;
പീതിം ഹിത്വാ ചതുത്ഥേ ച, പഞ്ചമേപി ച സബ്ബഥാ.

൩൨൬. യഥാവുത്തപ്പകാരാവ, പഞ്ചതിംസ യഥാക്കമം;
ചതുത്തിംസഞ്ച തേത്തിംസ, തഥാ തേത്തിംസ ചാപരേ.

൩൨൭. ഏവം ബാവീസധാ ഭേദോ, അനവജ്ജേസു സങ്ഗഹോ;
ഏകൂനസട്ഠിചിത്തേസു, അട്ഠതിംസാനമീരിതോ.

൩൨൮. വിരതീ അപ്പമഞ്ഞാ ച, ഗഹേത്വാ പന സബ്ബസോ;
ഏകമേകം ഗഹേത്വാ ച, പച്ചക്ഖായ ച സബ്ബഥാ.

൩൨൯. കാമേസു സത്തധാ പുഞ്ഞേ, ചതുധാ ച ക്രിയേ തഥാ;
രൂപജ്ഝാനചതുക്കേ ച, കത്തബ്ബോയമ്പി സങ്ഗഹോ.

൩൩൦. ഇമിനാ പനുപായേന, സമസത്തതി ഭേദതോ;
അനവജ്ജേസു വിഞ്ഞേയ്യോ, ചിത്തുപ്പാദേസു സങ്ഗഹോ.

൩൩൧. ഇതി സബ്ബപ്പകാരേന, അനവജ്ജവിനിച്ഛയം;
ഞത്വാ യോജേയ്യ മേധാവീ, സാവജ്ജേസു ച സങ്ഗഹം.

൩൩൨. സത്ത സാധാരണാ ചേവ, ഛ ധമ്മാ ച പകിണ്ണകാ;
ചത്താരോ പാപസാമഞ്ഞാ, ധമ്മാ സത്തരസേവിമേ.

൩൩൩. ഏകൂനവീസാസങ്ഖാരേ, പഠമേ ലോഭദിട്ഠിയാ;
ദുതിയേ ലോഭമാനേന, യഥാവുത്താ ച തത്തകാ.

൩൩൪. അട്ഠാരസ വിനാ പീതിം, തതിയേ ലോഭദിട്ഠിയാ;
ചതുത്ഥേപി വിനാ പീതിം, ലോഭമാനേന തത്തകാ.

൩൩൫. പടിഘേ ച വിനാ പീതിം, അസങ്ഖാരേ തഥേവ തേ;
ലബ്ഭന്തി ദോസകുക്കുച്ച-മച്ഛരിയാഹി വീസതി.

൩൩൬. അസങ്ഖാരേസു വുത്താ ച, സസങ്ഖാരേസു പഞ്ചധാ;
ഥിനമിദ്ധേനേകവീസ, വീസ ദ്വേവീസതിക്കമാ.

൩൩൭. ഛന്ദം പീതിഞ്ച ഉദ്ധച്ചേ, ഹിത്വാ പഞ്ചദസേവ തേ;
ഹിത്വാ വിമോക്ഖം കങ്ഖഞ്ച, ഗഹേത്വാ കങ്ഖിതേ തഥാ.

൩൩൮. സത്തവീസതിധമ്മാനം, ഇതി ദ്വാദസ സങ്ഗഹാ;
ദ്വാദസാപുഞ്ഞചിത്തേസു, വിഞ്ഞാതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൩൩൯. ഹിത്വാ ഛാനിയതേ ധമ്മേ, ഗഹേത്വാ ച യഥാരഹം;
ചതുത്തിംസാപി വിഞ്ഞേയ്യാ, സങ്ഗഹാ തത്ഥ വിഞ്ഞുനാ.

൩൪൦. ദ്വാദസാകുസലേസ്വേവ, ഞത്വാ സങ്ഗഹമുത്തരം;
ഞേയ്യാഹേതുകചിത്തേസു, സങ്ഗഹം കമതോ കഥം?

൩൪൧. സത്ത സാധാരണാ ഛന്ദവജ്ജിതാ ച പകിണ്ണകാ;
ഹസിതുപ്പാദചിത്തമ്ഹി, ദ്വാദസേവ പകാസിതാ.

൩൪൨. വോട്ഠബ്ബേ ച വിനാ പീതിം, വീരിയം സുഖതീരണേ;
ഏകാദസ യഥാവുത്താ, ധമ്മാ ദ്വീസുപി ദേസിതാ.

൩൪൩. മനോധാതുത്തികേ ചേവ, ഉപേക്ഖാതീരണദ്വയേ;
ദസ ഹോന്തി യഥാവുത്താ, ഹിത്വാ വീരിയപീതിയോ.

൩൪൪. സത്ത സാധാരണാ ഏവ, പഞ്ചവിഞ്ഞാണസമ്ഭവാ;
ഇച്ചാഹേതുകചിത്തേസു, പഞ്ചധാ സങ്ഗഹോ ഠിതോ.

൩൪൫. ഇതി ചേതസികേ ധമ്മേ, ചിത്തേസു ഗണിതേ പുന;
ചിത്തേന സഹ സങ്ഗയ്ഹ, ഗണേയ്യാപി ച പണ്ഡിതോ.

൩൪൬. അട്ഠതിംസാതി യേ വുത്താ, ചിത്തേന സഹ തേ പുന;
ഏകൂനചത്താലീസേതി, സബ്ബത്ഥേകാധികം നയേ.

൩൪൭. ദ്വാവീസേവം ദസ ദ്വേ ച, പഞ്ച ചേതി യഥാരഹം;
സങ്ഗഹാ സമ്പയുത്താനം, താലീസേകൂനകാ കഥാ.

൩൪൮. വിതക്കോ ച വിചാരോ ച, പീതി പഞ്ഞാ തഥാ പന;

അപ്പമഞ്ഞാ വിരതീതി, നവ ധമ്മാ യഥാരഹം.

൩൮൯. ഛഹേതബ്ബാപനേതബ്ബാ, ഭവന്തി അനവജ്ജകേ;
പരിവത്തേതി സബ്ബത്ഥ, വേദനാ തു യഥാരഹം.

൩൯൦. ഛന്ദാധിമോക്ഖവീരിയാ , സദ്ധാദേകൂനവീസതി;
ഫസ്സാദയോ ഛളേവാതി, ന ചലന്തട്ഠവീസതി.

൩൯൧. തേരസേവ തു സാവജ്ജേ, ഛളേവാഹേതുമാനസേ;
ന ചലന്തി ദസ അഞ്ഞേ, ചുദ്ദസാ ഛ ച സമ്ഭവാതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ ചേതസികസങ്ഗഹകഥാ നിട്ഠിതാ.

നവമോ പരിച്ഛേദോ.

ദസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൦. പഭേദകഥാ

൧൫൨. ഏകുപ്പാദാ നിരോധാ ച, ഏകാലമ്ബണവത്ഥുകാ;
സഹഗതാ സഹജാതാ, സംസട്ഠാ സഹവുത്തിനോ.

൧൫൩. തേപഞ്ഞാസ പനിച്ചേതേ, സമ്പയുത്താ യഥാരഹം;
ചിത്തചേതസികാ ധമ്മാ, അട്ഠാരസവിധാപി ച.

൧൫൪. ഏകധാ ഛബ്ബിധാ ചേവ, ചതുധാ സത്തധാ ഠിതാ;
ചിത്തുപ്പാദപഭേദേന, ഭിന്ദിതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൧൫൫. അട്ഠ ധമ്മാവിനിബ്ഭോഗാ, ഭിന്നാസീതി നവുത്തരാ;
സത്തസതം ദസ ദ്വേ ച, സബ്ബേ ഹോന്തി സമിസ്സിതാ.

൧൫൬. സന്തീരണമനോധാതു, സിതവോട്ഠബ്ബനാ തഥാ;
അപുഞ്ഞാ കാമപുഞ്ഞാ ച, മഹാപാകാ മഹാക്രിയാ.

൧൫൭. പഠമജ്ഝാനധമ്മാ ച, ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതാ;
പഞ്ചപഞ്ഞാസ സബ്ബേപി, വിതക്കാ ഹോന്തി ഭേദിതാ.

൧൫൮. വിചാരാപി ച തേയേവ, ദുതിയജ്ഝാനനാമകാ;
ഏകാദസാപരേ ചേതി, ഛസട്ഠി പരിദീപിതാ.

൧൫൯. അപുഞ്ഞാ കാമപുഞ്ഞാ ച, മഹാപാകാ മഹാക്രിയാ;
ചതുക്കാ ചേവ ചത്താരോ, സിതഞ്ച സുഖതീരണം.

൧൬൦. പഠമാദിതികജ്ഝാനാ , ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതാ;
ഇച്ചേവമേകപഞ്ഞാസ, പീതിയോ ഹോന്തി സബ്ബഥാ.

൧൬൧. സിതവോട്ഠബ്ബനാ ദ്വേ ച, സാവജ്ജാ ചാനവജ്ജകാ;
ഭിന്നമേവം തു വീരിയം, തേസത്തതിവിധം ഭവേ.

൧൬൨. സാവജ്ജാ ചാനവജ്ജാ ച, മോമൂഹദ്വയവജ്ജിതാ;
ഛന്ദാ ഭവന്തി സബ്ബേപി, സട്ഠിഭേദാ നവുത്തരാ.

൧൬൩. സന്തീരണമനോധാതു, സിതവോട്ഠബ്ബനാ തഥാ;
സാവജ്ജാ ചാനവജ്ജാ ച, വിചികിച്ഛാവിവജ്ജിതാ.

൧൬൪. അധിമോക്ഖാ പനിച്ചേവം, അട്ഠസത്തതി ഭേദിതാ;
തിസതം നവുതി ദ്വേ ച, ഭിന്നാ ഹോന്തി പകിണ്ണകാ.

൧൬൫. ഏകൂനസട്ഠി വാ ഹോന്തി, സദ്ധാദേകൂനവീസതി;
സഹസ്സഞ്ച സതഞ്ചേകം, ഏകവീസഞ്ച സബ്ബഥാ.

൧൬൬. ഞാണേന സമ്പയുത്താ ച, കാമേ ദ്വാദസധാപരേ;
പഞ്ചതിംസാതി പഞ്ഞാപി, സത്തതാലീസധാ കഥാ.

൧൬൭. രൂപജ്ഝാനചതുക്കാ ച, കാമപുഞ്ഞാ മഹാക്രിയാ;
അട്ഠവീസപ്പമഞ്ഞേവം, ഛപ്പഞ്ഞാസ ഭവന്തി ച.

൧൨൮. അനുത്തരാ കാമപുഞ്ഞാ, തിസ്സോ വിരതിയോ പന;
ഹോന്തി സോളസധാ ഭിന്നാ, അട്ഠതാലീസ പിണ്ഡിതാ.

൧൨൯. പഞ്ചവീസാനവജ്ജേവം, സമ്പയുത്താ ചതുബ്ബിധാ;
സഹസ്സദ്വിസതഞ്ചേവ, ദ്വി ച സത്തതി ഭേദതോ.

൧൩൦. ചത്താരോ പാപസാമഞ്ഞാ, ഭിന്നാ ദ്വാദസധാ പന;
അട്ഠതാലീസധാ ഹോന്തി, തേ സബ്ബേ പരിപിണ്ഡിതാ.

൧൩൧. ലോഭോ പനട്ഠധാ ഭിന്നോ, ഥിനമിദ്ധഞ്ച പഞ്ചധാ;
ചതുധാ ദിട്ഠിമാനോ ച, ചതുധാ ദിട്ഠിയോ വിസും.

൧൩൨. ദ്വിധാ ദോസാദിചത്താരോ, വിചികിച്ഛേകധാതി ച;
സാവജ്ജാ സത്തധാ വുത്താ, ഭിന്നാസീതി തികുത്തരാ.

൧൩൩. ഇച്ചട്ഠാരസധാ വുത്താ, തേപഞ്ഞാസാപി ഭേദതോ;
ദ്വിസഹസ്സഞ്ച തു സതം, ഭവന്തേകൂനസട്ഠി ച.

൧൩൪. വിതക്കവിചാരപീതിസുഖോപേക്ഖാസു പഞ്ചസു;
ഭിന്ദിത്വാ ഝാനഭേദേന, ഗഹേതബ്ബാ അനുത്തരാ.

൧൩൫. അഞ്ഞത്ര പന സബ്ബത്ഥ, നത്ഥി ഭേദപ്പയോജനം;
അട്ഠേവ കസ്മാ ഗയ്ഹന്തി, അഭേദേനാതി ലക്ഖയേ.

൧൩൬. പഠമാദിചതുജ്ഝാനാ, ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതാ;
ഇച്ചേകമേകദസധാ, ചതുതാലീസ പിണ്ഡിതാ.

൧൩൭. തേവീസ പഞ്ചമാ ചേതി, സത്തസട്ഠി സമിസ്സിതാ;
അപ്പനാ തത്ഥ സബ്ബാപി, അട്ഠപഞ്ഞാസ ദീപിതാ.

൧൩൮. പഞ്ചതിംസേവ സങ്ഖേപാ, ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതാ;
അപ്പനാ തത്ഥ സബ്ബാപി, ഛബ്ബീസതി പകാസിതാ.

൧൩൯. ഇദ്ധിവിധം ദിബ്ബസോതം, ചേതോപരിയനാമകാ;
പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതി, ദിബ്ബചക്ഖൂതി പഞ്ചധാ.

൧൪൦. അഭിഞ്ഞാഞാണമീരേന്തി, രൂപാവചരപഞ്ചമാ;
കുസലഞ്ച ക്രിയാ ചേതി, ഭേദിതം ദുവിധമ്പി ച.

൧൪൧. ഇദം ദ്വയമ്പി സമ്മിസ്സേത്വാ, പഞ്ചാഭിഞ്ഞാ ച ലോകിയാ;
ആസവക്ഖയഞാണഞ്ച, ഛളഭിഞ്ഞാ പവുച്ചരേ.

൧൪൨. ലോകിയാ ച ദസാഭിഞ്ഞാ, ഭിന്ദിത്വാ കുസലക്രിയാ;
സത്തസത്തതി ഝാനാനി, അട്ഠസട്ഠി പനപ്പനാ.

൧൪൩. സത്തസത്തതി ചിത്താനി, ചതുപഞ്ഞാസ സബ്ബഥാ;
പചിതാനി ച ചിത്താനി, ഏകതിംസസതം സിയുന്തി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ പഭേദകഥാ നിട്ഠിതാ.

ദസമോ പരിച്ഛേദോ.

ഏകാദസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൧. രാസിസരൂപകഥാ

൧൮൪. സബ്ബം സഭാവസാമഞ്ഞ-വിസേസേന യഥാരഹം;
ഗതരാസിവസേനാഥ, അട്ഠാരസവിധം കഥം.

൧൮൫. ഫസ്സപഞ്ചകരാസീ ച, ഝാനിന്ദ്രിയമഥാപരേ;
മഗ്ഗബലഹേതുകമ്മ-പഥലോകിയരാസയോ.

൧൮൬. ഹിരവജ്ജാ ഛര പസ്സദ്ധി-ആദികാ ച സതീമതാ;
യുഗനന്ധാ ച സമഥാ, തഥാ യേവാപനാതി ച.

൧൮൭. ഫസ്സോ ച വേദനാ സഞ്ഞാ, ചേതനാ ചിത്തമേവ ച;
ഫസ്സപഞ്ചകരാസീതി, പഞ്ച ധമ്മാ പകാസിതാ.

൧൮൮. വിതക്കോ ച വിചാരോ ച, പീതി ചേകഗ്ഗതാ തഥാ;
സുഖം ദുക്ഖമുപേക്ഖാതി, സത്ത **ഝാനങ്ഗ**നാമകാ.

൧൮൯. സദ്ധിന്ദ്രിയഞ്ച വീരിയം, സതി ചേവ സമാധി ച;
പഞ്ഞാ ചതുബ്ബിധാ വുത്താ, മനോ പഞ്ചാപി വേദനാ.

൧൯൦. ജീവിതിന്ദ്രിയമേകന്തി, ചക്ഖാദീനി ച സത്തധാ;
ബാവീസതി**ന്ദ്രിയാ** നാമ, ധമ്മാ സോളസ ദേസിതാ.

൧൯൧. ആദിമഗ്ഗേ അനഞ്ഞാത-ഞ്ഞസ്സാമീതിന്ദ്രിയം ഭവേ;
മജ്ഝേ അഞ്ഞിന്ദ്രിയം അന്തേ, അഞ്ഞാതാവിന്ദ്രിയന്തി ച.

൧൯൨. അഞ്ഞാനുത്തരചിത്തേസു, ഹോന്തി തീണിന്ദ്രിയാനിപി;
തിഹേതുകേസു സേസേസു, ഏകം പഞ്ഞിന്ദ്രിയം മതം.

൧൯൩. സുഖം ദുക്ഖിന്ദ്രിയഞ്ചേവ, സോമനസ്സിന്ദ്രിയം തഥാ;
ദോമനസ്സമുപേക്ഖാതി, പഞ്ചധാ വേദനാ കഥാ.

൧൯൪. രൂപാരൂപവസാ ദ്വേധാ, ജീവിതിന്ദ്രിയമേകകം;
ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാകായിത്ഥിപുരിസിന്ദ്രിയാ.

൧൯൫. അത്ഥ ജീവിതരൂപഞ്ച, അട്ഠേഥ ന തു ഗയ്ഹരേ;
തസ്മാ നാമിന്ദ്രിയാനേവ, ദസപഞ്ച വിനിദ്ദിസേ.

൧൯൬. സമ്മാദിട്ഠി ച സങ്കപ്പോ, വായാമോ വിരതിത്തയം;
സമ്മാസതി സമാധി ച, മിച്ഛാദിട്ഠി ച ധമ്മതോ.

൧൯൭. **മഗ്ഗങ്ഗാനി** നവേതാനി, ദ്വാദസാപി യതോ ദ്വിധാ;
സമ്മാമിച്ഛാതി സങ്കപ്പോ, വായാമോ ച സമാധി ച.

൧൯൮. ലോകപാലദുകഞ്ചേവ , ഹിരോത്തപ്പമഥാപരം;
അഹിരീകമനോത്തപ്പം, ദുകം ലോകവിനാസകം.

൧൯൯. പഞ്ച സദ്ധാദയോ ചേതി, **ബലധമ്മാ** നവേരിതാ;
കണ്ഹസുക്കവസേനാപി, പടിപക്ഖേ അകമ്പിയാ.

ർ൦൦ഛര ഹേതൂ **ഹേതുരാസിമ്ഹി,**
ലോഭാലോഭാദികാ തികാ;
മോമൂഹേ കങ്ഖിതുദ്ധച്ചാ,
തഥ വുത്താതി അട്ഠധാ.

ർ൦. മിച്ഛാദിട്ഠി അഭിജ്ഝാ ച, ബ്യാപാദോ വിരതിത്തയം;
സമ്മാദിട്ഠിനഭിജ്ഝാ ച, അബ്യാപാദോ ച ചേതനാ.

ർ൦. ദസ **കമ്മപഥാനേത്ഥ**, വുത്താ വിരതിചേതനാ;
ലോകപാലവിനാസാതി, വുത്താ ലോകദുകാ ദ്വിധാ.

ർ൦. **പസ്സദ്ധിആദിയുഗളാ,** നിരവജ്ജാ ഛ രാസയോ;
സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച, **ഉപകാരദുകം** ഭവേ.

ർ൦. **യുഗനന്ധദുകം** നാമ, സമഥോ ച വിപസ്സനാ;
പഗ്ഗഹോ ച അവിക്ഖേപോ, **സമഥദ്ദുക**മീരിതം.

ർ൦. യേ സരൂപേന നിദ്ദിട്ഠാ, ചിത്തുപ്പാദേസു താദിനാ;
തേ ഠപേത്വാവസേസാ തു, **യേവാപനക**നാമകാ.

ർ൦. ഛന്ദോ ച അധിമോക്ഖോ ച, തത്രമജ്ഝത്തതാ തഥാ;
ഉദ്ധച്ചം മനസികാരോ, പഞ്ചാപണ്ണകനാമകാ.

ർ൦. മാനോ ച ഥിനമിദ്ധഞ്ച, ഇസ്സാ മച്ഛരിയം തഥാ;
കുക്കുച്ചമപ്പമഞ്ഞാ ച, തിസ്സോ വിരതിയോപി ച.

ർ൦. ഏതേ അനിയതാ നാമ, ഏകാദസ യഥാരഹം;
തതോ ച സേസാ സബ്ബേപി, നിയതാതി പകിത്തിതാ.

ർ൦. കേചി രാസിം ന ഭജന്തി, കേചി ചാനിയതാ യതോ;
തസ്മാ യേവാപനാതേവ, ധമ്മാ സോളസ ദേസിതാ.

ർ൧. സത്തതിംസാവസേസാ തു, തത്ഥ തത്ഥ യഥാരഹം;
സരൂപേനേവ നിദ്ദിട്ഠാ, ചിത്തുപ്പാദേസു സബ്ബഥാ.

ർ൧. ദേസിതാനുത്തരുദ്ധച്ചേ, നാമതോ വിരതുദ്ധവാ;
തഥാനുത്തരചിത്തേസു, നിയതം വിരതിത്തയം.

ർ൧. ചിത്തം വിതക്കോ സദ്ധാ ച,
ഹിരോത്തപ്പബലദ്വയം;
അലോഭോ ച അദോസോ ച,
ലോഭോ ദോസോ ച ദിട്ഠി ച.

ർ൧. അഹിരീകമനോത്തപ്പം,
ഉദ്ധച്ചം വിരതിത്തയം;
സോളസേതേ യഥായോഗം,
ദ്വീസു ഠാനേസു ദേസിതാ.

ർ൧. വേദനാ തീസു വീരിയം, സതി ച ചതുരാസികാ;
സമാധി ഛസു പഞ്ഞാ ച, സത്തട്ഠാനേസു ദീപിതാ.

൪൨൬ഏകവീസ പനിച്ചേതേ, സവിഭത്തികനാമകാ;
സേസാ ദ്വത്തിംസതി ധമ്മാ, സബ്ബേപി അവിഭത്തികാതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ രാസിസരൂപകഥാ നിട്ഠിതാ.

ഏകാദസമോ പരിച്ഛേദോ.

ദ്വാദസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൨. രാസിവിനിച്ഛയകഥാ

൪൧൬. തത്ഥ വിഞ്ഞാണകായാ ഛ, സത്ത വിഞ്ഞാണധാതുയോ;
ഫസ്സാ ചക്ഖാദിസമ്ഫസ്സാ, ഛബ്ബിധാ സത്തധാപി ച.

൪൧൭. ചക്ഖുസമ്ഫസ്സജാദീഹി , ഭേദേഹി പന വേദനാ;
സഞ്ഞാ ച ചേതനാ ചേവ, ഭിന്നാ ഛധാ ച സത്തധാ.

൪൧൮. ചിത്തുപ്പാദേസു ധമ്മാ ച, ഖന്ധായതനധാതുയോ;
ആഹാരാ ച യഥായോഗം, ഫസ്സപഞ്ചകരാസിയം.

൪൧൯. സബ്ബേ സങ്ഗഹിതാ ഹോന്തി, തസ്മാ നാമപരിഗ്ഗഹോ;
മൂലരാസി ച സോ സബ്ബ-സങ്ഗഹോതി പവുച്ചതി.

൪൨൦. ഖന്ധാനരാസിമ്ഹി പഞ്ചേവ, ധമ്മാ സത്തപ്പഭേദതോ;
ഇന്ദ്രിയാനി ച ബാവീസ, ധമ്മതോ പന സോളസ.

൪൨൧. നവ മഗ്ഗങ്ഗധമ്മാ ച, ഭിന്നാ ദ്വാദസധാപി തേ;
ഛളേവ ഹേതുയോ തത്ഥ, ദേസിതാ കങ്ഖിതുദ്ധവാ.

൪൨൨. ദസ കമ്മപഥാ ധമ്മാ, ഛളേവ പന ദേസിതാ;
സേസാവ ദസധമ്മേഹി, സമാനാ ചതുരാസയോ.

൪൨൩. സഞ്ഞാ ദസവിധാ തത്ഥ, വേദനാ നവധാ ഠിതാ;
സമാധി സത്തധാ ഹോതി, വീരിയം പന പഞ്ചധാ.

൪൨൪. സതി ഭിന്നാ ചതുധാവ, വിതക്കോ തിവിധോ മതോ;
ദ്വിധാ ചിത്താദയോ ഹോന്തി, ദസപഞ്ചേവ സമ്ഭവാ.

൪൨൫. സേസാ ദ്വത്തിംസ സബ്ബേപി, ധമ്മാ ഏകേകധാപി ച;
ഹിത്വാ രൂപിന്ദ്രിയാനേതേ, വിഭാഗാ അട്ഠധാ കഥം.

൪൨൬. ഫസ്സോ ച ചേതനാ സഞ്ഞാ, വിചാരോ പീതി ജീവിതം;
നിരവജ്ജാ ഛ യുഗളാ, സാവജ്ജമോഹകങ്ഖിതാ.

൪൨൭. യേവാപനകധമ്മാ ച, വിരതുദ്ധച്ചവജ്ജിതാ;
ദ്വാദസാ ചേതി സബ്ബേപി, ദ്വത്തിംസകേകധാ തഥാ.

൪൨൮. ചിത്തം മനിന്ദ്രിയം ചിത്തം, സദ്ധാ സദ്ധിന്ദ്രിയം ബലം;
ബലേസു ലോകിയാ വുത്താ, ലോകിയേ ച ദുകദ്വയേ.

൪൨൯. ലോഭാലോഭാദികാ ദ്വേ ദ്വേ,
ചത്താരോ ഹേതുരാസിയം;
മിച്ഛാദിട്ഠി ച മഗ്ഗങ്ഗേ,
പഞ്ചകമ്മപഥേപി തേ.

൪൩൦. യേവാപനകരാസിമ്ഹി, ദേസിതാ വിരതുദ്ധവാ;
മഗ്ഗഹേതൂസു ചേവേതി, ദ്വിധാ പഞ്ചദസ ഠിതാ.

൪൯൧. ഏകചിത്തക്കോ ഝാനമഗ്ഗേസു, തിവിധാ നവധാ പന;
വേദനാ മൂലരാസിമ്ഹി, തഥാ ഝാനിന്ദ്രിയേസു ച.

൪൯൨. ഇന്ദ്രിയമഗ്ഗരാസിമ്ഹി, ബലപിട്ഠിദുകത്തികേ;
ചതുധാ സതി തഥേവ, വീരിയമ്പി ച പഞ്ചധാ.

൪൯൩. സമാധി സത്തധാ വുത്തോ, ഝാനങ്ഗേസു ച തത്ഥ ച;
തഥേവ ദസധാ പഞ്ഞാ, ഹേതുകമ്മപഥേസു ച.

൪൯൪. ദസനവസത്തപഞ്ചചതുതിദ്വേകധാ ഠിതാ;
ഛളേകകാ പഞ്ചദസ, ദ്വത്തിംസ ച യഥാക്കമം.

൪൯൫. അട്ഠ വിഭാഗസങ്ഖേപാ, പദാനി ദസധാ സിയും;
തേപഞ്ഞാസേവ ധമ്മാ ച, അട്ഠാരസ ച രാസയോ.

൪൯൬. ഇതി ധമ്മവവത്ഥാനേ, **ധമ്മസങ്ഗണിയം** പന;
ചിത്തുപ്പാദപരിച്ഛേദേ, ഉദ്ദേസനയസങ്ഗഹോ.

൪൯൭. പദാനി ചതുരാസീതി, ദേസിതാനി സരൂപതോ;
യേവാപനകനാമേന, സോളസേവ യഥാരഹം.

൪൯൮. തത്ഥാനിയതനാമാനി, പദാനേകാദസേവ തു;
വുത്താനേകൂനനവുതി, നിയതാനേവ സമ്ഭവാ.

൪൯൯. അസമ്ഭിന്നപദാനേത്ഥ, തേപഞ്ഞാസേവ സബ്ബഥാ;
ചിത്തചേതസികാനം തു, വസേന പരിദീപയേ.

൫൦൦. വിഭാഗപദധമ്മാനം , വസേനേവം പകാസിതോ;
ചിത്തചേതസികാനം തു, കമതോ രാസിനിച്ഛയോതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ രാസിവിനിച്ഛയകഥാ നിട്ഠിതാ.

ദ്വാദസമോ പരിച്ഛേദോ.

തേരസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൩. രാസിയോഗകഥാ

൮൮൧. ഇതി രാസിവീഥിം ഞത്വാ, ലബ്ഭമാനവസാ ബുധോ;
തേസമേവാഥ യോഗമ്പി, ചിത്തുപ്പാദേസു ദീപയേ.

൮൮൨. കാമാവചരകുസലസ്സ, പഠമദ്വയമാനസേ;
സബ്ബേപി രാസയോ ഹോന്തി, യഥാസമ്ഭവതോ കഥം.

൮൮൩. ഫസ്സപഞ്ചകരാസീ ച, ഝാനപഞ്ചകരാസി ച;
ഇന്ദ്രിയട്ഠകരാസീ ച, മഗ്ഗപഞ്ചകരാസി ച.

൮൮൪. ബലസത്തകരാസീ ച, ഹേതുകമ്മപഥത്തികാ;
ദസാവസേസാ രാസീ ച, ലോകപാലദുകാദയോ.

൮൮൫. യേവാപനകനവകം, നിയതുദ്ധച്ചവജ്ജിതാ;
അപ്പമഞ്ഞാദ്വയഞ്ചേവ, തിസ്സോ വിരതിയോതി ച.

൮൮൬. ഇതി സത്തരസേവേതേ, ദേസിതാ ച സരൂപതോ;
യേവാപനകരാസീ ച, ലബ്ഭന്തിട്ഠാരസാപി ച.

൮൮൭. ഛപ്പഞ്ഞാസ പദാനേത്ഥ, ദേസിതാനി സരൂപതോ;
ധമ്മാ പന സമതിംസ, തത്ഥ ഹോന്തി സരൂപതോ.

൮൮൮. താനി യേവാപനകേഹി, പഞ്ചസട്ഠി പദാനി ച;
ധമ്മാ ചേകൂനതാലീസ, ഭവന്തി പന സമ്ഭവാ.

൮൮൯. തത്ഥ ദ്വാദസ ധമ്മാ ച, ദേസിതാ സവിഭത്തികാ;
അവസേസാ തു സബ്ബേപി, അവിഭത്തികനാമകാ.

൮൯൦. ഏകദ്വി ച തിചതുക്ക-ഛസത്തട്ഠാനികാ പന;
സത്തവീസ ച സത്തേകോ, ദ്വേകേകോ ച യഥാക്കമം.

൮൯൧. നിയതാ തു ചതുത്തിംസ, ധമ്മാവ സഹവുത്തിതോ;
യഥാസമ്ഭവവുത്തിതോ, പഞ്ചധാ നിയതാ കഥാ.

൮൯൨. തത്ഥ ചാനിയതേ സബ്ബേ, ഗഹേത്വാ ച പഹായ ച;
പച്ചേകഞ്ച ഗഹേത്വാപി, സത്തധാ യോജനക്കമോ.

൮൯൩. സകിമേകൂനതാലീസ, ചതുത്തിംസ യഥാക്കമം;
പഞ്ചക്ഖത്തുഞ്ച യോജേയ്യ, പഞ്ചതിംസാതി പണ്ഡിതോ.

൮൯൪. രാസയോ ച പദാനിധ, ധമ്മന്തരവിഭത്തിയോ;
സരൂപയേവാപനകേ, നിയതാനിയതേ യഥാ.

൮൯൫. യോജനാനയഭേദഞ്ച, ഗണനാസങ്ഗഹട്ഠിതി;
ലബ്ഭമാനാനുമാനേന, സല്ലക്ഖേന്തോ തഹിം തഹിം.

൮൯൬. ഞാണം ഞാണവിയുത്തമ്ഹി, ഹിത്വാ പീതിം ഉപേക്ഖിതേ;
വേദനാ പരിവത്തേന്തോ, കാമപുഞ്ഞേ ച സേസകേ.

൪൬൭. മഹാക്രിയേ ച യോജേയ്യ, പഹായ വിരതിത്തയം;
അപ്പമഞ്ഞാ ച ഹിത്വാഥ, മഹാപാകേ ച യോജയേ.

൪൬൮. വിതക്കാദിം കമതോ ഹിത്വാ, സബ്ബത്ഥ വിരതിത്തയം;
പഞ്ചമേ അപ്പമഞ്ഞായ, ഹിത്വാ രൂപേ ച യോജയേ.

൪൬൯. ഹിത്വാപ്പമഞ്ഞാ യോജയേ, യഥാഝാനമനുത്തരേ;
ലോകുത്തരിന്ദ്രിയഞ്ചേവ, ഗഹേത്വാ വിരതിത്തയം.

൪൭൦. ഝാനാനി ചതുതാലീസ, സുഖയുത്താനി വത്തരേ;
ഉപേക്ഖിതാനി തേവീസ, പഞ്ചമജ്ഝാനേ ച സബ്ബഥാ.

൪൭൧. അപ്പമഞ്ഞാവിരതിയോ, കാമപുഞ്ഞേസു ലബ്ഭരേ;
അപ്പമഞ്ഞാ രൂപജ്ഝാന-ചതുക്കേ ച മഹാക്രിയേ.

൪൭൨. ലോകുത്തരേസു സബ്ബത്ഥ, സമ്ഭോതി വിരതിത്തയം;
നത്ഥിദ്വയമ്പി ആരുപ്പേ, മഹാപാകേ ച പഞ്ചമേ.

൪൭൩. വിതക്കാദിത്തയം പഞ്ഞാ, പഞ്ച ചാനിയതാ ചലാ;
ഹാനിബുദ്ധിവസാ സേസാ, ന ചലന്തി കുദാചനം.

൪൭൪. ദ്വാവീസതിവിധോ ചേത്ഥ, സങ്ഗഹോ അനവജ്ജകേ;
ദ്വയദ്വയവസാ ചേവ, ഝാനപഞ്ചകതോപി ച.

൪൭൫. ഇതി ഞത്വാനവജ്ജേസു, രാസിസങ്ഗഹ സമ്ഭവം;
സാവജ്ജേസുപി വിഞ്ഞേയ്യാ, വിഞ്ഞുനാ രാസയോ കഥം.

൪൭൬. ലോഭമൂലേസു പഠമേ, ഫസ്സപഞ്ചകരാസി ച;
ഝാനപഞ്ചകരാസീ ച, തഥേവിന്ദ്രിയപഞ്ചകം.

൪൭൭. മഗ്ഗബലചതുക്കഞ്ച, ഹേതുകമ്മപഥദുകാ;
ലോകനാസകരാസീ ച, സമഥോ സമഥദ്ദുകാ.

൪൭൮. തത്രമജ്ഝത്തതം ഹിത്വാ, യേവാപനകനാമകാ;
ചത്താരോ ചേതി ലബ്ഭന്തി, തഥേകാദസ രാസയോ.

൪൭൯. ഛത്തിംസേവ പദാനേത്ഥ, ദേസിതാനി സരൂപതോ;
താനി യേവാപനകേഹി, ഛത്തിംസേവ ഭവന്തി ച.

൪൮൦. അസമ്ഭിന്നപദാനേത്ഥ, സമവീസതി സമ്ഭവാ;
സവിഭത്തികനാമാ ച, നവ ധമ്മാ പകാസിതാ.

൪൮൧. ഏകദ്വയതിചതുക്ക-ഛട്ഠാനനിയതാ പന;
ഏകാദസ ഛളേകാ ച, കമേനേകോ പുനേകകോ.

൪൮൨. ഇത്ഥേവാനിയതാ ഹേത്ഥ, യേവാപനകനാമകാ;
യോജനാനയഭേദോ ച, തസ്മാ തത്ഥ ന വിജ്ജതി.

൪൮൩. മാനോ ച ഥിനമിദ്ധഞ്ച, ഇസ്സാ മച്ഛരിയം തഥാ;
കുക്കുച്ചമിതി സാവജ്ജേ, ഛളേവാനിയതാ മതാ.

൪൮൪. മാനോ ദിട്ഠിവിയുത്തേസു, സസങ്ഖാരേസു പഞ്ചസു;

ഥിനമിദ്ധം തയോ സേസാ, പടിഘദ്വയയോഗിനോ.

ർ൩. ഇച്ചേവമട്ഠ സാവജ്ജാ, അനവജ്ജട്ഠവീസതി;
ഛത്തിംസ മാനസാ സബ്ബേ, ഹോന്താനിയതയോഗിനോ.

ർ൩. തേഹി യുത്താ യഥായോഗം, ഏകദ്വിത്തയപഞ്ചഹി;
ദ്വേ ദ്വാവീസം തയോ ചേവ, നവ ചാഥ യഥാക്കമം.

ർ൩. ഇതി വുത്താനുസാരേന, ലബ്ഭമാനവസാ പന;
തദഞ്ഞേസുപി യോജേയ്യ, സാവജ്ജേസു യഥാക്കമം.

ർ൩. ലോഭമൂലേസു ലോഭഞ്ച, ദോസഞ്ച പടിഘദ്വയേ;
മോഹമൂലേ കങ്ഖുദ്ധച്ചം, ഗഹേത്വാ ഹേതുരാസിയം.

ർ൩. ദിട്ഠിം ദിട്ഠിവിയുത്തമ്ഹി, ഹിത്വാ പീതിമുപേക്ഖിതേ;
വേദനം പരിവത്തേന്തോ, ദോസമൂലേ ച പണ്ഡിതോ.

ർവ്വ. തഥാ കമ്മപഥം ദിട്ഠിം,
പീതിം ഛന്ദഞ്ച മോമുഹേ;
കങ്ഖിതേ അധിമോക്ഖഞ്ച,
ഹിത്വാ യോജേയ്യ രാസയോ.

ർവ്വ. ചിത്തസ്സ ഠിതിം പത്താസു, ചിത്തസ്സേകഗ്ഗതാ പന;
കങ്ഖിതേ പരിഹീനാവ, ഇന്ദ്രിയാദീസു പഞ്ചസു.

ർവ്വ. ഇതി ദ്വാദസധാ ഞത്വാ, സാവജ്ജേസുപി സങ്ഗഹം;
അഹേതുകേപി വിഞ്ഞേയ്യാ, യഥാസമ്ഭവതോ കഥം.

ർവ്വ. അട്ഠാരസാഹേതുകേസു , പഞ്ചവിഞ്ഞാണമാനസേ;
ഫസ്സപഞ്ചകരാസീ ച, ഝാനട്ഠാനദുകം തഥാ.

ർവ്വ. ഇന്ദ്രിയത്തികരാസീ ച, യേവാപനകനാമകോ;
ഏകോ മനസികാരോതി, ചത്താരോ രാസയോ സിയും.

ർവ്വ. അസമ്ഭിന്നാ പനട്ഠേവ, ദ്വേ തത്ഥ സവിഭത്തികാ;
ഏകദ്വയതികട്ഠാനാ, ഛളേകോ ച പുനേകകോ.

ർവ്വ. മനോധാതുത്തികാഹേതു-പടിസന്ധിയുഗേ പന;
വിതക്കോ ച വിചാരോ ച, അധികാ ഝാനരാസിയം.

ർവ്വ. സുഖസന്തീരണേ പീതി, ദുതിയാവജ്ജനേ പന;
വീരിയഞ്ച സമാധിഞ്ച, ലബ്ഭതിന്ദ്രിയരാസിയം.

ർവ്വ. അധികാ ഹസിതേ ഹോന്തി, പീതി ച വീരിയാദയോ;
യേവാപനാധിമോക്ഖോ ച, പഞ്ചവിഞ്ഞാണവജ്ജിതേ.

ർവ്വ. ഇച്ചാനവജ്ജേ ബാവീസ,
സാവജ്ജേ ദ്വാദസാപരേ;
യോഗാ ഹേതുമ്ഹി പഞ്ചേതേ,
താലീസേകൂനകാ കഥാതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ രാസിയോഗകഥാ നിട്ഠിതാ.

തേരസമോ പരിച്ഛേദോ.

ചുദ്ദസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൪. രാസിസമ്ഭവകഥാ

൪൯൦. നവേവ യേവാപനകാ, അട്ഠാരസ ച രാസയോ;
നവഭിംസതിസമ്ഭിന്നാ, ദസ ദ്വേ സവിഭത്തികാ.

൪൯൧. ഏകദ്വയതിചതുഛസത്തട്ഠാനാനവജ്ജകേ;
സത്തവീസതി സത്തേകോ, ദ്വയമേകോ പുനേകകോ.

൪൯൨. ദസേവ യേവാപനകാ, ഏകാദസ ച രാസയോ;
അട്ഠവീസതിസമ്ഭിന്നാ, ദസേവ സവിഭത്തികാ.

൪൯൩. ഏകദ്വയതിചതുക്കഛട്ഠാനനിയതാ പന;
അട്ഠാരസ ച സത്തേകോ, ഏകോ ചേകോവ പാപകേ.

൪൯൪. ദ്വേ യേവാപനകാ ഹോന്തി, രാസയോ ച ചതുബ്ബിധാ;
തേരസേത്ഥ അസമ്ഭിന്നാ, തയോവ സവിഭത്തികാ.

൪൯൫. ഏകദ്വയതികട്ഠാനാ, ദസ ദ്വേകോ അഹേതുകേ;
ഇച്ചാനവജ്ജാ സാവജ്ജാ-ഹേതുകേ യോഗനിച്ഛയോ.

൪൯൬. തത്ഥാപി നത്ഥി സാവജ്ജേ, നിരവജ്ജേ പകാസകോ;
അഹേതുകേ ച മഗ്ഗാദിരാസയോ നത്ഥി ചുദ്ദസ.

൪൯൭. അനവജ്ജാ തു സാവജ്ജേ, സാവജ്ജകാനവജ്ജകേ;
ചിത്തുപ്പാദമ്ഹി നത്ഥേവ, നത്ഥോഭയമഹേതുകേ.

൪൯൮. സാവജ്ജാ പന സാവജ്ജേ, അനവജ്ജാനവജ്ജകേ;
ഗഹേതബ്ബാ തു സബ്ബത്ഥ, സാധാരണാ പകിണ്ണകാ.

൪൯൯. ഝാനപഞ്ചകചിത്തേസു, സത്തസട്ഠിസു നിദ്ദിസേ;
ഝാനങ്ഗയോഗഭേദേന, രാസിഭേദം തഹിം തഹിം.

൫൦൦. ചതുഛക്കാനവജ്ജേസു , ഞാണപീതികതം തഥാ;
ചതുവീസ പരിത്തേസു, ചതുധാ ഭേദമുദ്ദിസേ.

൫൦൧. സരാഗവീതരാഗാനം, അപ്പമഞ്ഞാപവത്തിയം;
കരുണാമുദിതാ ഹോന്തി, കാമപുഞ്ഞമഹാക്രിയേ.

൫൦൨. ഉപചാരപ്പനാപത്താ, സുഖിതാ സത്തഗോചരാ;
തസ്മാ ന പഞ്ചമാരുപ്പേ, മഹാപാകേ അനുത്തരേ.

൫൦൩. സോതാപതിതുപേക്ഖാസു, പരികമ്മാദിസമ്ഭവേ;
ഝാനാനം തുല്യപാകത്താ, തപ്പാകേസു ച ലബ്ഭരേ.

൫൦൪. വിരതീ ച സരാഗാനം, വീതിക്കമനസമ്ഭവാ;
സമ്പത്തേ ച സമാദാനേ, കാമപുഞ്ഞേസു ലബ്ഭരേ.

൫൦൫. തംതംദ്വാരികദുസ്സില്യ-ചേതനുച്ഛേദകിച്ചതോ;
മഗ്ഗേ ച തുല്യപാകത്താ, ഫലേ ച നിയതാ സിയും.

൪൦൬. പവത്താകാരവിസയഭിന്നാ പഞ്ചാപി സമ്ഭവാ;
ലോകിയേ ലബ്ഭമാനാപി, വിസും ചേവ സിയും ന വാ.

൪൦൭. പാപാ ലബ്ഭന്തി പാപേസു, സത്ത ഛക്കേകകാ കമാ;
സരൂപയേവോഭയകാ, നിയതട്ഠ ഛളേതരേ.

൪൦൮. സാധാരണാ ച സബ്ബത്ഥ, യഥാവുത്താ പകിണ്ണകാ;
തത്ഥ ചേകഗ്ഗതാ നത്ഥി, ഇന്ദ്രിയാദീസു കങ്ഖിതേ.

൪൦൯. ഛന്ദാധിമോക്ഖാ യേവാപി, വീസേകാദസവജ്ജിതേ;
ഉദ്ധച്ചമേകാദസസു, മജ്ഝത്തമനവജ്ജകേ.

൪൧൦. സബ്ബത്ഥ മനസികാരോ, തിദ്വേകദ്വിതികാപരേ;
അട്ഠട്ഠവീസചതൂസു, പഞ്ചദ്വീസു യഥാക്കമം.

൪൧൧. സമുദായവസേനേത്ഥ, ഉദ്ധച്ചവിരതിത്തയം;
സവിഭത്തികമഞ്ഞത്ഥ, അവിഭത്തികമേവ തം.

൪൧൨. ചിത്തുപ്പാദേസു തേനേതം, വിഭത്തിഅവിഭത്തികം;
ഇതി സാധു സല്ലക്ഖേയ്യ, സമ്ഭവാസമ്ഭവം ബുധോതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ രാസിസമ്ഭവകഥാ നിട്ഠിതാ.

ചുദ്ദസമോ പരിച്ഛേദോ.

പന്നരസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൫. രാസിസങ്ഗഹകഥാ

൧൯൩. തേത്തിംസ ചേവ ദ്വത്തിംസ, ഏകതിംസ ച തിംസ ച;
ഏകദ്വത്തിംസഹീനാ ച, തിംസ ധമ്മാ**നവജ്ജകേ**.

൧൯൪. ദസ ധമ്മാ തു **സാവജ്ജേ,** ഛപഞ്ചചതുരാധികാ;
ഏകാദസ ദസ നവ, സത്തധാ**ഹേതുകേ** പന.

൧൯൫. ഇത്ഥം ചുദ്ദസധാ ഭിന്നാ, കോട്ഠാസാ തു സരൂപതോ;
വിഭത്താ തേഹി യുത്താ ച, ചിത്തുപ്പാദാ യഥാക്കമം.

൧൯൬. തികട്ഠകാ പഞ്ചവീസ, ദസ പഞ്ചാധികാ നവ;
അട്ഠാരസേതി സത്തേതേ, അനവജ്ജാ തഥേതരേ.

൧൯൭. ദ്വേ ചത്താരോ ഛളേകം ദ്വേ,
പഞ്ചാഥ ദസധാപരേ;
സാവജ്ജാഹേതുകാ ചേതി,
കോട്ഠാസാ ഹോന്തി ചുദ്ദസ.

൧൯൮. നവ ചാപി ഛ ചത്താരോ, ചതുപഞ്ചഛസത്തകാ;
നവ ദ്വേ ദ്വേ തഥേകോ ച, യേവാപനകസങ്ഗഹാ.

൧൯൯. തേഹി യുത്താ പനട്ഠാഥ, വീസേകതിംസ മാനസാ;
ദ്വേ ദ്വേ ദ്വേ തീണി ചേകം ദ്വേ, അട്ഠ ദസ യഥാക്കമം.

൨൦൦. സത്തതിംസകതോ യാവ, ഏകതിംസാ**നവജ്ജകേ**;
തികട്ഠകാദികേ സത്ത, ഠിതാ നിയതസങ്ഗഹാ.

൨൦൧. **പാപേസു** വീസ ചേകൂന-വീസട്ഠാരസ സോളസ;
ചതുധാ ദ്വീസു ചതൂസു, ചതൂസു ദ്വീസു ചട്ഠിതാ.

൨൦൨. ഏകദ്വിപഞ്ചദസസു, ച ദ്വിധാ**ഹേതുകേസു** ച;
തികദ്വേകാധികാ ധമ്മാ, ദസട്ഠ ച യഥാക്കമം.

൨൦൩. പഞ്ചദ്വേകദ്വിഭിപഞ്ച, കോട്ഠാസാ നിയതാ ഠിതാ;
തേഹി യുത്താ പനട്ഠാഥ, വീസ ദ്വേ ദ്വേ തികേകകാ.

൨൦൪. പുബ്ബാപരദ്വയാപുഞ്ഞേ, കാമപാകേ അഹേതുകേ;
പഞ്ചമാനുത്തരാരുപ്പേ, നത്ഥാനിയതസമ്ഭവോ.

൨൦൫. ഛത്തിംസമാനസേസ്വേവ, ലബ്ഭന്താനിയതാ ന വാ;
തേപഞ്ഞാസാവസേസാ തു, സബ്ബേ നിയതയോഗിനോ.

൨൦൬. നിയതാനിയതേ കത്വാ, ലബ്ഭന്തോഭയഥാ തഥാ;
സരൂപയേവോഭയകാ, തിവിധേവം തു സങ്ഗഹാ.

൨൦൭. ഞേയ്യാ വുത്താനുസാരേന, തേഹി യുത്താവ മാനസാ;
തതോ പുന വിഭാവേയ്യ, സബ്ബസങ്ഗാഹികം നയം.

൧൨൮. ഏകൂനതാലീസകതോ, യാവേകത്തിംസകാ ഠിതാ;
നവധാ **അനവജ്ജേസു,** തേഹി യുത്താ ച മാനസാ.

൧൨൯. ദ്വേ ചത്താരോ ദസേവാഥ, തികപഞ്ചാധികാ ദസ;
തേവീസ കമതോ സത്ത, ദ്വേ ച പഞ്ചദസാപരേ.

൧൩൦. ദ്വേ ച ദ്വേ തികദ്വേ ദ്വേകാ, **സാവജ്ജേസു** ച സോളസ;
ഏകൂനവീസ വീസാഥ, വീസേകദ്വിതയാധികാ.

൧൩൧. **അഹേതുകേ** പനട്ഠാഥ, ദസേകദ്വിതയാധികാ;
ദസപഞ്ച ദ്വികേകാതി, ഭവന്തേകൂനവീസതി.

൧൩൨. ലബ്ഭമാനാനുസാരേന, ധമ്മാനം പന സങ്ഗഹോ;
സക്കാ വുത്തനയേനേവ, വിഞ്ഞാതും പന വിഞ്ഞുനാതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ രാസിസങ്ഗഹകഥാ നിട്ഠിതാ.

പന്നരസമോ പരിച്ഛേദോ.

സോളസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൬. ചിത്തുപ്പാദകഥാ

൧൩൩. ചിത്തുപ്പാദേസു ധമ്മാനം, ഇതി ഞത്വാ വിനിച്ഛയം;
ചിത്തുപ്പാദാനമേവാഥ, ഞാതബ്ബോ ഭേദസങ്ഗഹോ.

൧൩൪. വേദനാഹാരതോ ചേവ, ഹേതാധിപതിതോ തഥാ;
ഝാനിന്ദ്രിയമഗ്ഗബലാ, യേവാപനപഥാദിതോ.

൧൩൫. തത്ഥ സുഖാ ച ദുക്ഖാ ച, അദുക്ഖമസുഖാതി ച;
തിസ്സോ ച **വേദനാ** വുത്താ, സമ്ഭോഗത്ഥവിസേസതോ.

൧൩൬. സുഖം ദുക്ഖം സോമനസ്സം, ദോമനസ്സമഥാപരം;
ഉപേക്ഖിന്ദ്രിയമിച്ചേവം, പഞ്ചിന്ദ്രിയവിഭാഗതോ.

൧൩൭. കായവിഞ്ഞാണയുഗളേ, സുഖദുക്ഖാ ഹി വേദനാ;
സോമനസ്സം ദോമനസ്സം, ഇതി നാമം ലഭന്തി ന.

൧൩൮. അഞ്ഞത്ഥ പന സബ്ബത്ഥ, സുഖാ ദുക്ഖാ ച വേദനാ;
സോമനസ്സം ദോമനസ്സം, ഇതി നാമം ലഭന്തി ച.

൧൩൯. അദുക്ഖി അസുഖോപേക്ഖാ, മജ്ഝത്താതി ച വേദനാ;
പഞ്ചപഞ്ഞാസചിത്തേസു, തദഞ്ഞേസു പകാസിതാ.

൧൪൦. സുഖദുക്ഖിന്ദ്രിയയുത്തം, കായവിഞ്ഞാണകദ്വയം;
ദോമനസ്സിന്ദ്രിയയുത്തം, പടിഘദ്വയമാനസം.

൧൪൧. അട്ഠാരസ പരിത്താനി, ചതുക്കജ്ഝാനമാദിതോ;
സോമനസ്സിന്ദ്രിയയുത്താ, ദ്വാസട്ഠിവിധ മാനസാ.

൧൪൨. ദ്വത്തിംസ ച പരിത്താനി, തേവീസ ഝാനപഞ്ചമാ;
ഹോന്തിപേക്ഖിന്ദ്രിയയുത്താ, പഞ്ചപഞ്ഞാസ മാനസാ.

൧൪൩. സുഖയുത്താ തു തേസട്ഠി, ദുക്ഖയുത്താ തയോ തഹിം;
അദുക്ഖമസുഖയുത്താ, പഞ്ചപഞ്ഞാസുപേക്ഖകാ.

൧൪൪. ഓജട്ഠമകരൂപഞ്ച, വേദനം സന്ധിമാനസം;
നാമരൂപഞ്ച കമതോ, ആഹരന്തീതി ദേസിതാ.

൧൪൫. **ആഹാരാ** കബളീകാരോ, ഫസ്സോ സഞ്ചേതനാ തഥാ;
വിഞ്ഞാണഞ്ചേതി ചത്താരോ, ഉപത്ഥമ്ഭാ ച സമ്ഭവാ.

൧൪൬. ചിത്തുപ്പാദേസു സബ്ബത്ഥ,
ആഹാരാരൂപിനോ തയോ;
കബളീകാരോ ആഹാരോ,
കാമേ കായാനുപാലകോ.

൧൪൭. അലോഭോ ച അദോസോ ച,
അമോഹോ ച തഥാപരോ;

ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
ഹേതൂ ധമ്മാ ഛ ദേസിതാ.

൫൪൮. കുസലാകുസലാ ഹേതൂ, തയോ അബ്യാകതാതി ച;
നവദ്വാദസധാ തത്ഥ, വിപാകക്രിയഭേദതോ.

൫൪൯. ദസ പഞ്ചാധികാ ഹോന്തി, ഭൂമിഭേദാ തതോ തഹിം;
പുഞ്ഞപാകക്രിയാഭേദാ, താലീസ ചതുനൂനകാ.

൫൫൦. സന്തീരണമനോധാതു-പഞ്ചവിഞ്ഞാണമാനസേ;
വോട്ഠബ്ബനേ ച ഹസിതേ, ഹേതു നാമ ന വിജ്ജതി.

൫൫൧. ലോഭമൂലേസു ലോഭോ ച,
മോഹോ ച പടിഘദ്വയേ;
ദോസോ മോഹോ ച ലബ്ഭന്തി,
മോഹോ ഏകോവ മോമുഹേ.

൫൫൨. ഞാണേന വിപ്പയുത്തേസു,
അലോഭാദിദ്വയം ഭവേ;
തതോ സേസേസു സബ്ബത്ഥ,
അലോഭാദിതയോപി ച.

൫൫൩. തിഹേതുകാ സത്തചത്താ-ലീസ ഹോന്തി ദ്വിഹേതുകാ;
ബാവീസ ദ്വേകഹേതുകാ, അട്ഠാരസ അഹേതുകാ.

൫൫൪. ഛന്ദോ ചിത്തഞ്ച വീരിയം, വീമംസാതി ചതുബ്ബിധാ;
സഹജാതാധിപാ ധമ്മാ, വുത്താ**ധിപതയോ** സിയും.

൫൫൫. യമാലമ്ബം ഗരും കത്വാ, നാമധമ്മാ പവത്തരേ;
ആരമ്മണാധിപനാമേന, തദാലമ്ബണമീരിതം.

൫൫൬. തിഹേതുകജവേസ്വേകോ, ചതൂസുപി യഥാരഹം;
ദ്വിഹേതുകേസു സമ്ഭോതി, വീമംസാധിപതിം വിനാ.

൫൫൭. അനുത്തരേ കാമപുഞ്ഞേ, തിഹേതുകമഹാക്രിയേ;
ലോഭമൂലേ ച സാവജ്ജേ, ലബ്ഭതാലമ്ബണാധിപോ.

൫൫൮. തത്ഥ ചാനിയതാ കാമേ, ലബ്ഭമാനാപി ലബ്ഭരേ;
മഹഗ്ഗതാനുത്തരേസു, നിയതാവ യഥാരഹം.

൫൫൯. ക്രിയാദ്വിഹേതുപടിഘേ ,
നത്ഥേവാലമ്ബണാധിപോ;
മോമൂഹാഹേതുകേ പാകേ,
ലോകിയേ ച ന കോചിപി.

൫൬൦. ഉഭയാധിപയുത്താ ച, സഹജാധിപയോഗിനോ;
ഉഭയാനിയതാധിപ്പാ, സഹജാനിയതാധിപാ.

൫൬൧. ഉഭയവിപ്പയുത്താ ച, പഞ്ചധാ തത്ഥ മാനസാ;
അട്ഠട്ഠാരസ വീസം ഛ, സത്തതിംസ യഥാക്കമം.

൬൨. പഞ്ചാധിപതിയോഗാ ച, ചതുരാധിപയോഗിനോ;
തിവിധാധിപയുത്താ ച, വിമുത്താപി ച സബ്ബഥാ.

൬൩. സോളസാഥ സമത്തിംസ, ഛളേവാഥ യഥാക്കമം;
സത്തതിംസതിവിധാതി, ചതുധേവമ്പി നിദ്ദിസേ.

൬൪. വീമംസാധിപയുത്താ ച, സഹജാധിപയോഗിനോ;
ആലമ്ബാധിപയുത്താ ച, വിപ്പമുത്താപി സബ്ബഥാ.

൬൫. ചതുത്തിംസ ദ്വിപഞ്ഞാസ, അട്ഠവീസ യഥാക്കമം;
സത്തതിംസതി ചേവേതി, ചതുധേവമ്പി നിദ്ദിസേ.

൬൬. സഹജാധിപലദ്ധാ തു, ദ്വേപഞ്ഞാസേവ സബ്ബഥാ;
ആലമ്ബാധിപലദ്ധാ ച, ഉഭയാധിപലാഭിനോ.

൬൭. അട്ഠവീസേവ സബ്ബേപി, ദ്വേപഞ്ഞാസേവ സാധിപാ;
സേസാ നിരാധിപാ സബ്ബേ, സത്തതിംസാപി സബ്ബഥാ.

൬൮. വേദനാദിവസേനേവം, ഞത്വാ ഭേദം ചതുബ്ബിധം;
ഝാനിന്ദ്രിയമഗ്ഗബല-വസേനാപി വിഭാവയേ.

൬൯. വിതക്കഹേട്ഠിമം ഝാനം, മനോപരം മനിന്ദ്രിയം;
ഹേതുപരഞ്ച മഗ്ഗങ്ഗം, ബലം വീരിയപച്ഛിമം.

൭൦. അവിതക്കേ പകതിയാ, തസ്മാ ഝാനം ന വിജ്ജതി;
അഹേതുകേ ച മഗ്ഗങ്ഗം, ബലഞ്ചാവീരിയേ യഥാ.

൭൧. അട്ഠ രൂപിന്ദ്രിയാനേത്ഥ, അഗയ്ഹന്തേവ സബ്ബഥാ;
മഗ്ഗിന്ദ്രിയബലട്ഠേസു, സമാധി ച ന കങ്ഖിതേ.

൭൨. കാമപുഞ്ഞേസ്വനിയതാ, വിരതീപി അനുദ്ധതാ;
പഞ്ഞാനുത്തരചിത്തേസു, ഇന്ദ്രിയത്തയഭാജിതാ.

൭൩. സേസാ വുത്താനുസാരേന, ലബ്ഭമാനജ്ഝാനാദികാ;
തേഹി യുത്താ ച വിഞ്ഞേയ്യാ, ചിത്തുപ്പാദാ യഥാക്കമം.

൭൪. സോമനസ്സയുത്താ കാമേ, ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതേ;
പഠമജ്ഝാനചിത്താ ച, പഞ്ചഝാനങ്ഗികാ മതാ.

൭൫. ദുക്ഖുപേക്ഖായുത്താ കാമേ, പഞ്ചവിഞ്ഞാണവജ്ജിതാ;
ദുതിയജ്ഝാനചിത്താ ച, ചതുഝാനങ്ഗികാ സിയും.

൭൬. ഝാനങ്ഗത്തയസംയുത്താ, തതിയജ്ഝാനമാനസാ;
ചതുത്ഥപഞ്ചമാരുപ്പാ, ഝാനങ്ഗദ്വയയോഗിനോ.

൭൭. പഞ്ചവിഞ്ഞാണയുഗളേ, ഝാനങ്ഗം നത്ഥി കിഞ്ചിപി;
ഇത്ഥം ഝാനാനം ഭേദേന, **പഞ്ചധാ** മാനസാ ഠിതാ.

൭൮. ഏകൂനതിംസതി സത്ത-തിംസ ചേകാദസാപരേ;
ചതുത്തിംസ ദസേവാഥ, ഗണികാ തു യഥാക്കമം.

൭൯. ലോകുത്തരേസു സബ്ബേസു, ഇന്ദ്രിയാനി നവുച്ചരേ;

തിഹേതുകേസു സബ്ബേസു, ലോകിയേസു പനട്ഠധാ.

൫൯൦. ഞാണേന വിപ്പയുത്തേസു, സത്തധാവ സമുദ്ധരേ;
സിതവോട്ഠബ്ബനാ പുഞ്ഞേ, പഞ്ചധാവ പകാസയേ.

൫൯൧. വിചികിച്ഛാസഹഗതേ, ചതുധാവ വിനിദ്ദിസേ;
തീണിന്ദ്രിയാനി വുത്താനി, സേസാഹേതുകമാനസേ.

൫൯൨. അട്ഠ ചേകൂനതാലീസ, ദ്വാദസ വാഥ തേരസ;
ഏകഞ്ച സോളസ ചേതി, **ഛബ്ബിധാ** തത്ഥ സങ്ഗഹോ.

൫൯൩. പഠമാനുത്തരം ഝാനം, അട്ഠമഗ്ഗങ്ഗികം മതം;
സത്തമഗ്ഗങ്ഗികം നാമ, സേസം ഝാനമനുത്തരം.

൫൯൪. ലോകിയം പഠമം ഝാനം, തഥാ കാമേ തിഹേതുകം;
പഞ്ചമഗ്ഗങ്ഗികാ നാമ, ചിത്തുപ്പാദാ പകാസിതാ.

൫൯൫. സേസം മഹഗ്ഗതം ഝാനം, സമ്പയുത്താ ച ദിട്ഠിയാ;
ഞാണേന വിപ്പയുത്താ ച, ചതുമഗ്ഗങ്ഗികാ മതാ.

൫൯൬. ദോസമൂലദ്വയഞ്ചേവ, ഉദ്ധച്ചസഹിതം തഥാ;
ദിട്ഠിയാ വിപ്പയുത്താ ച, മഗ്ഗങ്ഗത്തയയോഗിനോ.

൫൯൭. വിചികിച്ഛാസമ്പയുത്തോ , വുത്തോ മഗ്ഗോ ദുവങ്ഗികോ;
അമഗ്ഗാഹേതുകോ ചേതി, **സത്തധാ** തത്ഥ സങ്ഗഹോ.

൫൯൮. അട്ഠ ദ്വത്തിംസതി ചേവ, ദസ പഞ്ചാധികാപരേ;
താലീസ കമതോ സത്ത, ഏകഞ്ചട്ഠദസാപരേ.

൫൯൯. ബലാനി പന സത്തേവ, സബ്ബത്ഥാപി തിഹേതുകേ;
ഞാണേന വിപ്പയുത്തേസു, ഛ ബലാനി സമുദ്ദിസേ.

൬൦൦. ചതുധാകുസലേ ഹോന്തി, തിവിധാ കങ്ഖിതേ പന;
ദ്വിബലം സിതവോട്ഠബ്ബം, അബലം സേസമീരിതം.

൬൦൧. **ഛബ്ബിധോ** സങ്ഗഹോ തത്ഥ, സത്തതാലീസഥാപരേ;
ദ്വാദസേകാദസേകം ദ്വേ, സോളസേതി യഥാക്കമം.

൬൦൨. ഇത്ഥം പഞ്ച ഛ സത്ത ഛ-കോട്ഠാസാ കമതോ ഠിതാ;
ചതുവീസതി സബ്ബേപി, ഝാനങ്ഗാദിവസാ കഥാ.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ ചിത്തുപ്പാദകഥാ നിട്ഠിതാ.

സോളസമോ പരിച്ഛേദോ.

സത്തരസമോ പരിച്ഛേദോ

൧൭. ദിട്ഠിസങ്ഗഹകഥാ

൨൯൩. യേവാപനകനാമേന , ധമ്മാ ഛന്ദാദയോ തഥാ;
ഖന്ധാദയോ ച കോട്ഠാസാ, ഉദ്ദിട്ഠാ ഹി യഥാരഹം.

൨൯൪. എത്ഥ ഛന്ദാദയോ ധമ്മാ, വിഭത്താവ യഥാരഹം;
ഖന്ധാദിരാസയോ വാപി, വിഞ്ഞേയ്യാ ദാനി സമ്ഭവാ.

൨൯൫. വേദനാ വേദനാക്ഖന്ധോ, ചക്ഖുസമ്ഫസ്സജാദികാ;
സഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാക്ഖന്ധോതി, ഛബ്ബിധാപി പകാസിതാ.

൨൯൬. സങ്ഖാരക്ഖന്ധനാമേന, സേസാ ചേതസികാ മതാ;
വുത്താ വിഞ്ഞാണകായാ ഛ, വിഞ്ഞാണക്ഖന്ധനാമതോ.

൨൯൭. രൂപക്ഖന്ധോ പുനേകോവ, സമ്പയുത്താവിയോഗിനോ;
അരൂപിനോ ച ചത്താരോ, **പഞ്ചക്ഖന്ധാ** പവുച്ചരേ.

൨൯൮. മനായതനനാമം തു, ചിത്തമേവ തഥാപരാ;
ചക്ഖുവിഞ്ഞാണധാതാദിസത്തവിഞ്ഞാണധാതുയോ.

൨൯൯. സബ്ബേ ചേതസികാ ധമ്മാ, ധമ്മായതനസങ്ഗഹാ;
ധമ്മധാതൂതി ച വുത്താ, ദ്വിപഞ്ഞാസാപി സബ്ബഥാ.

൩൦൦. സുഖുമാനി ച രൂപാനി, നിബ്ബാനഞ്ചേത്ഥ ഗയ്ഹരേ;
ഓളാരികാനി രൂപാനി, ദസായതനധാതുയോ.

൩൦൧. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായായതനനാമകാ;
രൂപസദ്ദഗന്ധരസ-ഫോട്ഠബ്ബായതനാനി ച.

൩൦൨. **ദ്വാദസായതനാ** സബ്ബേ, ഹോന്ത**ട്ഠാരസധാതുയോ**;
ഖന്ധാ ഠപേത്വാ നിബ്ബാനം, നത്ഥി പണ്ണത്തി തീസുപി.

൩൦൩. ആഹാരാദി ച കോട്ഠാസാ, പുബ്ബേ വുത്തനയാവ തേ;
ഇതി മിസ്സകസങ്ഖേപോ, വിഞ്ഞാതബ്ബോ വിഭാവിനാ.

൩൦൪. ദ്വാദസാകുസലേസ്വേവ, ചുദ്ദസാപി വവത്ഥിതാ;
യേ സാവജ്ജാവ തേസമ്പി, സങ്ഗഹോ ദാനി നിയ്യതേ.

൩൦൫. കാമാസവോ ഭവാസവോ, ദിട്ഠാവിജ്ജാസവാതി ച;
ചത്താരോ **ആസവാ** വുത്താ, തയോ ധമ്മാ സരൂപതോ.

൩൦൬. ആസവാ ആസവട്ഠേന,
ഓഘാ വുയ്ഹനതോ തഥാ;
യോജേന്തീതി ച **യോഗാതി**,
തേ ചത്താരോ ച ദേസിതാ.

൩൦൭. കാമബ്ഭവോ ച പടിഘോ, മാനോ ദിട്ഠി ച സംസയോ;
സീലബ്ബതപരാമാസോ, ഭവരാഗോ തഥാപരോ.

൩൦൮. ഇസ്സാ മച്ഛരിയാവിജ്ജാ, ഇതി **സംയോജനാ** ദസ;
അട്ഠ ധമ്മാ സരൂപേന, അഭിധമ്മേ പകാസിതാ.

൩൦൯. ഇസ്സാമച്ഛരിയം ഹിത്വാ, കത്വാ മാനുദ്ധവം തഹിം;
ഭിന്ദിത്വാ ഭവരാഗഞ്ച, രൂപാരൂപവസാ ദ്വിധാ.

൩൧൦. പഞ്ചോരമ്ഭാഗിയാ ചേവ, പഞ്ചുദ്ധമ്ഭാഗിയാതി ച;
ദസ സംയോജനാ വുത്താ, സുത്തേ സത്ത സരൂപതോ.

൩൧൧. **ഗന്ഥാ** ധമ്മാ ച ചത്താരോ, തയോ ധമ്മാ സരൂപതോ;
അഭിജ്ഝാകായഗന്ഥോ ച, ബ്യാപാദോ ച പവുച്ചതി.

൩൧൨. സീലബ്ബതപരാമാസോ, കായഗന്ഥോ തഥാപരോ;
ഇദംസച്ചാഭിനിവേസോ, ഇതി ദിട്ഠി വിഭേദിതോ.

൩൧൩. കാമച്ഛന്ദോ ച ബ്യാപാദോ, ഥിനമിദ്ധമഥാപരം;
തഥാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം, കങ്ഖാവിജ്ജാതി അട്ഠിമേ.

൩൧൪. ധമ്മാ **നിവരണാ** നാമ, ഛധാ ച പന ദേസിതാ;
മിച്ഛാദിട്ഠി പനേകാവ, **പരാമാസോ**തി വുച്ചതി.

൩൧൫. **ഉപാദാനാനി** ചത്താരി, കാമുപാദാദിനാമകാ;
ദിട്ഠിസീലബ്ബതം അത്ത-വാദുപാദാനമേവ ച.

൩൧൬. ലോഭദിട്ഠിവസാ ദ്വേവ, തിവിധാ ദിട്ഠി ദേസിതാ;
ദിട്ഠി സീലബ്ബതമത്ത-വാദോ ചേതി മഹേസിനാ.

൩൧൭. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
മാനോ ദിട്ഠി ച സംസയോ;
ഥിനമുദ്ധച്ചമേവാഥ,
ലോകനാസയുഗം തഥാ.

൩൧൮. ഇത്ഥം കിലേസവത്ഥൂനി, **കിലേസാ**തി പകാസിതാ;
ദസേതേ തു സമാനാവ, പരതോ ച സരൂപതോ.

൩൧൯. കാമരാഗോ ച പടിഘോ, മാനോ ദിട്ഠി ച സംസയോ;
ഭവരാഗോ അവിജ്ജാതി, ഛ സത്താ**നുസയാ** മതാ.

൩൨൦. **ഗാഹാ** ച **പലിബോധാ** ച, **പപഞ്ചാ** ചേവ **മഞ്ഞനാ**.

തണ്ഹാ മാനോ ച ദിട്ഠി ച, ദിട്ഠി തണ്ഹാ ച **നിസ്സയാ**.

൩൨൧. പരാമാസേകകോ ദ്വേവ, നിസ്സയാ മഞ്ഞനാ തയോ;
ആസവോഘയോഗഗന്ഥാ, ഉപാദാനാ ച ദുബ്ബിധാ.

൩൨൨. അട്ഠ നീവരണാ വുത്താ, സത്തധാനുസയാ കഥാ;
സംയോജനാ കിലേസാ ച, ദസേവ പരതോ ഠിതാ.

൩൨൩. ഏകദ്വിതിഛസത്തട്ഠദസകാ തു യഥാരഹം;
ധമ്മാ സരൂപതോ ഹോന്തി, യഥാവുത്തേസു രാസിസു.

കാമരാഗഭവരാഗാ, കാമാസവഭവാസവാ;
രൂപരാഗാരൂപരാഗ, ഇതി ലോഭോ വിഭേദിതോ.

ഇദംസച്ചാഭിനിവേസോ , ദിട്ഠി സീലബ്ബതം തഥാ;
അത്തവാദോ പരാമാസോ, ഇതി ദിട്ഠി പവുച്ചതി.

ദിട്ഠി പഞ്ചദസവിധാ, ലോഭട്ഠാരസധാ തഹിം;
സേസാ സപരരാസീഹി, സമാനാ ദ്വാദസട്ഠിതാ.

ഏകാദസസമുട്ഠാനേ, ദിട്ഠിലോഭാ വവത്ഥിതാ;
അവിജ്ജാ സത്തസു വുത്താ, പടിഘോ പന പഞ്ചസു.

മാനോ ച വിചികിച്ഛാ ച, ചതുട്ഠാനേസു ഉദ്ധടോ;
തീസു ദ്വീസു ച ഥീനന്തി, അട്ഠേതേ **സവിഭത്തികാ**.

ഇസ്സാമച്ഛേരകുക്കുച്ചമിദ്ധലോകവിനാസകാ;
ഛരാവിഭത്തികധമ്മാതി, അസമ്ഭിന്നാ ചതുദ്ദസ.

രൂപരാഗാരൂപരാഗ-കാമാസവഭവാസവാ;
ഹോന്തി ദിട്ഠിവിയുത്തേസു, പുബ്ബേ വുത്തനയാ പന.

ഇതി സാവജ്ജസങ്ഖേപം, ഞത്വാ പുന വിചക്ഖണോ;
ബോധിപക്ഖിയധമ്മാനം, സങ്ഗഹമ്പി വിഭാവയേ.

ദ്വയേസു സഞ്ഞാചിത്തദിട്ഠി-വിപല്ലാസാ യഥാക്കമം;
സുഭം സുഖം നിച്ചമത്താ, ഇതി ദ്വാദസധാ ഠിതാ.

തത്ഥ കായേ വേദനാസു, ചിത്തേ ധമ്മേസു ചക്കമാ;
അസുഭം ദുക്ഖമനിച്ചമനത്താതി ഉപട്ഠിതാ.

യഥാവുത്തവിപല്ലാസപഹാനായ യഥാരഹം;
ഭിന്നാ വിസയകിച്ചാനം, വസേന പന സമ്ഭവാ.

ചത്താരോ **സതിപട്ഠാനാ,** കായാനുപസ്സനാദയോ;
ഇതി വുത്താ പനേകാവ, സമ്മാസതി മഹേസിനാ.

ഉപ്പന്നാനുപ്പന്നപാപപഹാനാനുപ്പന്നായ ച;
അനുപ്പന്നുപ്പന്നേഹി വാ, നിബ്ബത്തി അഭിവുദ്ധിയാ.

പദഹന്തസ്സ വായാമോ, കിച്ചാഭോഗവിഭാഗതോ;
സമ്മപ്പധാനാ ചത്താരോ, ഇതി വുത്താ മഹേസിനാ.

ഛന്ദോ ച വീരിയം ചിത്തം, വീമംസാതി ച താദിനാ;
ചത്താരോ **ഇദ്ധിപാദാ**തി, വിഭത്താ ചതുരാധിപാ.

സദ്ധിന്ദ്രിയഞ്ച വീരിയം, സതി ചേവ സമാധി ച;
പഞ്ഞിന്ദ്രിയഞ്ച പഞ്ചേവ, ബോധിപക്ഖിയസങ്ഗഹേ.

ഇന്ദ്രിയാനിന്ദ്രിയട്ഠേന, ബലട്ഠേന **ബലാനി** ച;
ഇതി ഭിന്നാ വിഭത്താ ച, ദുവിധാപി മഹേസിനാ.

സതീ ച ധമ്മവിചയോ, തഥാ വീരിയപീതിയോ;

പസ്സദ്ധി ച സമാധി ച, ഉപേക്ഖാതി ച താദിനാ.

ന്റർ൨. ഉദ്ദേസിതാ **സത്ത ബോജ്ഝങ്ഗാ,** ബുജ്ഝന്തസ്സ സഭാവതോ;
കായചിത്തവസാ ഭിന്നം, കത്വാ പസ്സദ്ധിമേകകം.

ന്റർ൩. സമ്മാദിട്ഠി ച സങ്കപ്പോ, വായാമോ വിരതിത്തയം;
സമ്മാസതി സമാധീ ച, **മഗ്ഗോ** അട്ഠങ്ഗികോ മതോ.

ന്റർ൪. ഇതി സത്തേവ സങ്ഖേപാ, സത്തതിംസ പഭേദതോ;
ഏകം കത്വാന പസ്സദ്ധിം, അസമ്ഭിന്നാ ചതുദ്ദസ.

ന്റർ൫. നവധാ വീരിയം വുത്തം, ഛസു രാസീസു പഞ്ചസു;
അട്ഠധാ സതി സേസാ തു, സമാനപദരാസികാ.

ന്റർ൬. പഞ്ചസ്വേവ തു പഞ്ഞാ ച, സമാധി ചതുരാസികോ;
സദ്ധാ ദ്വീസു വിഭത്താതി, പഞ്ചേതേ **സവിഭത്തികാ**.

ന്റർ൭. ഛവാ **വിഭത്തികാ** സേസാ, ഛന്ദോ ചിത്തമഥാപരം;
പീതി പസ്സദ്ധിപേക്ഖാ ച, സങ്കപ്പോ വിരതിത്തയം.

ന്റർ൮. ഇതി വുത്തനയാ സബ്ബേ, ബോധിപക്ഖിയസങ്ഗഹാ;
ലോകുത്തരേസു സമ്ഭോന്തി, സബ്ബഥാപി യഥാരഹം.

ന്റർ൯. പുബ്ബഭാഗേ യഥായോഗം, ലോകിയേസു ച ലബ്ഭരേ;
നിബ്ബേദഭാവനാകാലേ, ഛബ്ബിസുദ്ധിപവത്തിയം.

ന്റ൰. ഇതി മിസ്സകസാവജ്ജാ, ബോധിപക്ഖിയസങ്ഗഹാ;
യേവാപനകരാസിമ്ഹി, യഥാസമ്ഭവതോ ഠിതാ.

ന്റ൰൧. കമ്മപഥാ തു സമ്ഭോന്തി, പുഞ്ഞാപുഞ്ഞേസു സബ്ബഥാ;
അപഥാ ച സുചരിതാ, തഥാ ദുച്ചരിതാപി ച.

ന്റ൰൨. എത്ഥ കമ്മപഥട്ഠാനേ, അനഭിജ്ഝാദയോ പന;
ഉപചാരേന വുച്ചന്തി, വിപാകേസു ക്രിയേസു വാതി.

ഇതി ചേതസികവിഭാഗേ ദിട്ഠിസങ്ഗഹകഥാ നിട്ഠിതാ.

സത്തരസമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച സബ്ബഥാപി ചേതസികവിഭാഗോ.

അട്ഠാരസമോ പരിച്ഛേദോ

൬. രൂപവിഭാഗോ

൧൮. സരൂപകഥാ

൬൨൩. ഏകപഞ്ഞാസ പനിച്ചേവം, നാമധമ്മാ പകാസിതാ;
അട്ഠവീസവിധം ദാനി, രൂപം നാമ കഥീയതി.

൬൨൪. പഥവാപോ ച തേജോ ച, വായോ ചേതി ചതുബ്ബിധോ;
ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ, കായോതി പന പഞ്ച ച.

൬൨൫. രൂപസദ്ദഗന്ധരസാ, ചത്താരോ ച അഥാപരം;
ഇത്ഥിപുമ്ഭാവയുഗളം, ജീവിതം ഹദയമ്പി ച.

൬൨൬. കായവിഞ്ഞത്തി ചേവാഥ, വചീവിഞ്ഞത്തി ച ദ്വയം;
ആകാസധാതു രൂപസ്സ, ലഹുതാ മുദുതാ തസ്സ.

൬൨൭. കമ്മഞ്ഞതാ ഉപചയോ, സന്തതി ജരതാ പന;
അനിച്ചതാ ച കബളീകാരാഹാരോതി സബ്ബഥാ.

൬൨൮. അട്ഠവീസവിധം ഹോതി, രൂപമേതം സരൂപതോ;
തസ്സ ലക്ഖണഭേദേന, സഭാവഞ്ച വിഭാവയേ.

൬൨൯. സന്ധാരണം തു **പഥവീധാതു** കക്ഖളലക്ഖണാ;
ആബന്ധന**മാപോധാതു,** ആപഗ്ഘരണലക്ഖണാ.

൬൩൦. പരിപാചനതാ **തേജോധാതു** ഉണ്ഹത്തലക്ഖണാ;
സമുദീരണതാ **വായോധാതു** വിത്ഥമ്ഭലക്ഖണാ.

൬൩൧. സബ്ബഥാവിനിഭുത്താപി, അസമ്മിസ്സകലക്ഖണാ;
തംതംഭാവസമുസ്സന്നസമ്ഭാരേസുപലക്ഖിതാ.

൬൩൨. അഞ്ഞമഞ്ഞേനുപത്ഥദ്ധാ, സേസരൂപസ്സ നിസ്സയാ;
ചതുധേവം കലാപേസു, മഹാഭൂതാ പവത്തരേ.

൬൩൩. **ചക്ഖു** സമ്ഭാരചക്ഖുമ്ഹി, സത്തക്ഖിപടലോചിതേ;
കണ്ഹമണ്ഡലമജ്ഝമ്ഹി, പസാദോതി പവുച്ചതി.

൬൩൪. യേന ചക്ഖുപസാദേന, രൂപാനി അനുപസ്സതി;
പരിത്തം സുഖുമഞ്ചേതം, ഊകാസിരസമൂപമം.

൬൩൫. **സോതം** സോതബിലസ്സന്തോ,
തമ്ബലോമാചിതേ തഥാ;
അങ്ഗുലിവേധനാകാരേ,
പസാദോതി പകാസിതോ.

൬൩൬. അന്തോ അജപദട്ഠാനേ, **ഘാനം** ഘാനബിലേ ഠിതം;
ജിവ്ഹാ ജിവ്ഹായ മജ്ഝമ്ഹി, ഉപ്പലാകാരസന്നിഭേ.

൬൬൭. ഇച്ചേവം പന ചത്താരോ, തംതംദേസവവത്ഥിതാ;
കായപ്പസാദോപാദിന്നേ, സബ്ബകേതി യഥാക്കമം.

൬൬൮. രൂപാദ്യാഭിഘാതാരഹഭൂതാനം വാ യഥാരഹം;
ദട്ഠുകാമനിദാനാദികമ്മഭൂതാനമേവ വാ.

൬൬൯. പസാദലക്ഖണാ ഭൂതരൂപാനം ഭൂതനിസ്സിതാ;
കപ്പാസപടലസ്നേഹസന്നിഭാതി ച വണ്ണിതാ.

൬൭൦. പഞ്ചാപി ജീവിതാരക്ഖാ, രൂപാദിപരിവാരിതാ;
ധീതരാവ കുമാരാവ, കലാപന്തരവുത്തിനോ.

൬൭൧. **രൂപം** നിഭാസോ ഭൂതാനം, **സദ്ദോ** നിഗ്ഘോസനം തഥാ;
ഗന്ധോ ച ഗന്ധനം തത്ഥ, **രസോ** ച രസനീയതാ.

൬൭൨. ഭൂതത്തയഞ്ച **ഫോട്ഠബ്ബം,** ആപോധാതുവിവജ്ജിതം;
സദ്ദോ അനിയതോ തത്ഥ, തദഞ്ഞേ സഹവുത്തിനോ.

൬൭൩. ചക്ഖാദിപടിഹനനലക്ഖണാ തു യഥാക്കമം;
പഞ്ചേവ പഞ്ചവിഞ്ഞാണവീഥിയാ വിസയാ മതാ.

൬൭൪. ഇത്ഥിന്ദ്രിയം പനിത്ഥിത്തം, **ഇത്ഥിഭാവോ**തി ദേസിതോ;
പുരിസത്തം തഥാഭാവോ, **പുരിസിന്ദ്രിയ** നാമകോ.

൬൭൫. ഇദം ദ്വയം പനുപാദിന്നേ, കായേ സബ്ബത്ഥ ലബ്ഭതി;
കലാപന്തരഭിന്നഞ്ച, ഭിന്നസന്താനവത്തി ച.

൬൭൬. രൂപാനം കമ്മജാതാനം, അനുപാലനലക്ഖണം;
ജീവിതിന്ദ്രിയരൂപന്തി, ആയു നാമ പവുച്ചതി.

൬൭൭. മനോധാതുയാ ച തഥാ, മനോവിഞ്ഞാണധാതുയാ;
നിസ്സയലക്ഖണം **വത്ഥുരൂപം** ഹദയനിസ്സിതം.

൬൭൮. മജ്ഝേ ഹദയകോസമ്ഹി, അഡ്ഢപ്പസതലോഹിതേ;
ഭൂതരൂപമുപാദായ, ചക്ഖാദി വിയ വത്തതി.

൬൭൯. **ആകാസധാതു** രൂപാനം, പരിച്ഛേദകലക്ഖണാ;
തംതംരൂപകലാപാനം, പരിയന്തോതി വുച്ചതി.

൬൮൦. ചിത്തം സഹജരൂപാനം, കായസ്സ ഗമനാദിസു;
സന്ഥമ്ഭനസന്ധാരണചലനസ്സ തു പച്ചയോ.

൬൮൧. വായോധാതുവികാരോയം , **കായവിഞ്ഞത്തി**നാമകോ;
വായോധാതാധികാനം തു, ഭൂതാനമിതി കേചനാ.

൬൮൨. തഥാ ചിത്തസമുട്ഠിനോ, വചീഘോസപ്പവത്തിയം;
ഉപാദിന്നരൂപകായഘട്ടനസ്സ തു പച്ചയോ.

൬൮൩. പഥവീധാതുവികാരോയം, **വചീവിഞ്ഞത്തി**നാമകോ;
പഥവീധാതാധികാനം തു, ഭൂതാനമിതി കേചനാ.

൬൮൪. ദ്വേപി കായവചീകമ്മദ്വാരഭൂതാ യഥാക്കമം;

തേ പന ഘട്ടനാഹേതു-വികാരാകാരലക്ഖണാ.

൨൮൫. വിഞ്ഞാപേതീതി കായേന, വാചായ ച വിചിന്തിതം;
സയഞ്ച വിഞ്ഞായതീതി, വിഞ്ഞത്തീതി പകിത്തിതാ.

൨൮൬. **ലഹുതാ** പന രൂപാനം, അദന്ധാകാരലക്ഖണാ;
മുദുതാപി ച രൂപാനം, മദ്ദവാകാരലക്ഖണാ.

൨൮൭. **കമ്മഞ്ഞതാ** ച രൂപാനം, യോഗ്ഗതാകാരലക്ഖണാ;
ഗാരവഥദ്ധതാ യോഗ്ഗപടിപക്ഖാ യഥാക്കമം.

൨൮൮. സപ്പായമുതുമാഹാരം, ലഭിത്വാ ചിത്തസമ്പദം;
ലഹു മുദു ച കമ്മഞ്ഞം, യദാ രൂപം പവത്തതി.

൨൮൯. തദാപവത്തരൂപസ്സ, പവത്താകാരഭേദിതം;
ലഹുതാദിത്തയമ്പേതം, സഹവുത്തി തദാ ഭവേ.

൨൯൦. സപ്പായം പടിവേധായ, പടിപത്തുപകാരിതാ;
സാകാരാ രൂപസമ്പത്തി, പഞ്ഞത്താവ മഹേസിനാ.

൨൯൧. രൂപസ്സോ**പചയോ** നാമ, രൂപസ്സാചയലക്ഖണോ;
പവത്തിലക്ഖണാ **രൂപസന്തതീ**തി പകാസിതാ.

൨൯൨. രൂപമാചയരൂപേന, ജായതിച്ചുപരൂപരി;
പേക്ഖതോപചയാകാരാ, ജാതി ഗയ്ഹതി യോഗിനോ.

൨൯൩. അനുപ്പബന്ധാകാരേന, ജായതീതി സപേക്ഖതോ;
തദായം സന്തതാകാരാ, ജാതി ഗയ്ഹതി തസ്സ തു.

൨൯൪. ഏവമാഭോഗഭേദേന , ജാതിരൂപം ദ്വിധാ കതം;
അത്ഥൂപലദ്ധിഭാവേന, ജായന്തം വാഥ കേവലം.

൨൯൫. രൂപം വിവിത്തോകാസസ്സ, പൂരകട്ഠേന ചീയതി;
അഭാവാ പുനഭാവായ, പവത്തം സന്തതീതി ച.

൨൯൬. ഏവമാകാരഭേദാവ, സബ്ബാകാരവരാകരോ;
ജാതിരൂപം ദ്വിധാകാസി, ജാതിരൂപവിരോചനോ.

൨൯൭. ജരതാ നവതാഹായാ, രൂപാനം പാകലക്ഖണാ;
അനിച്ചതന്തി മപ്പത്തി, പരിഭിജ്ജനലക്ഖണാ.

൨൯൮. ഇതി ലക്ഖണരൂപം തു, തിവിധം ഭിന്നകാലികം;
സഭാവരൂപധമ്മേസു, തംതംകാലോപലക്ഖിതം.

൨൯൯. യേന ലക്ഖീയതി രൂപം, ഭിന്നാകാരം ഖണേ ഖണേ;
വിപസ്സനാനയത്ഥായ, തമിച്ചാഹ തഥാഗതോ.

൩൦൦. കബളീകാരോ ആഹാരോ,
യാപേതബ്ബോജലക്ഖണോ;
ആഹാരോ സേന്ദ്രിയജാതോ,
രൂപകായാനുപാലകോ.

൩൦൧. ഇച്ചേവം സപരിച്ഛേദാ, സവികാരാ സലക്ഖണാ;
അകിച്ചപടിവേധായ, ദയാപന്നേന താദിനാ.

൩൦൨. തത്ഥ തത്ഥ യഥായോഗം, ദേസിതാതി പകാസിതാ;
രൂപധമ്മാ സരൂപേന, അട്ഠവീസതി സബ്ബഥാ.

൩൦൩. കത്വാന ജാതിമേകം തു, തത്ഥോപചയസന്തതിം;
സത്തവീസതി രൂപാനി, ഭവന്തീതി വിനിദ്ദിസേ.

൩൦൪. ഭൂതത്തയം തു ഫോട്ഠബ്ബം, കത്വാ ഛബ്ബീസധാപി ച;
ഉഭയം ജാതിഫോട്ഠബ്ബം, ഗഹേത്വാ പഞ്ചവീസതി.

൩൦൫. രൂപധമ്മാനമിച്ചേവം , വിഭാവേയ്യ വിസാരദോ;
സരൂപം നാമസങ്ഖേപം, സഭാവഞ്ച സലക്ഖണന്തി.

ഇതി രൂപവിഭാഗേ സരൂപകഥാ നിട്ഠിതാ.

അട്ഠാരസമോ പരിച്ഛേദോ.

ഏകൂനവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൧൯. പഭേദകഥാ

൭൦൬. അട്ഠവീസവിധമ്പേതം, രൂപം ദാനി യഥാരഹം;
ഭൂതരൂപാദിഭേദേഹി, വിഭജ്ജേയ്യ വിചക്ഖണോ.

൭൦൭. പഥവാദികമിദന്തി, ഭൂതരൂപം ചതുബ്ബിധം;
ഉപാദാരൂപമഞ്ഞം തു, ചതുവീസതിവിധം ഭവേ.

൭൦൮. പഞ്ചവിധമ്പി ചക്ഖാദിരൂപമജ്ഝത്തികം മതം;
തേവീസതിവിധം സേസം, ബാഹിരന്തി പവുച്ചതി.

൭൦൯. രൂപസദ്ദഗന്ധരസഫോട്ഠബ്ബാ സത്ത പഞ്ചധാ;
പഞ്ചപ്പസാദവിസയാ, പഞ്ചാരമ്മണനാമകാ.

൭൧൦. ഏകവീസതിവിധം സേസം, ധമ്മാരമ്മണസങ്ഗഹം;
മനോവിഞ്ഞാണവിഞ്ഞേയ്യം, മനോദ്വാരസ്സ ഗോചരം.

൭൧൧. പസാദാ വിസയാ ചേവ, പഞ്ചകാ ദ്വേപി സമ്ഭവാ;
ദ്വാദസാപി സരൂപേന, ദസായതനധാതുയോ.

൭൧൨. യദ്ദേദം പന സബ്ബമ്പി, രൂപം സപ്പടിഘം മതം;
തദേവോളാരികം നാമ, സന്തികേതി പവുച്ചതി.

൭൧൩. സേസമപ്പടിഘം നാമ, ധമ്മായതനധാതു ച;
സുഖുമഞ്ചേവ രൂപഞ്ച, രൂപം സോളസധാ ഠിതം.

൭൧൪. കരബ്ബിധാ വത്ഥുരൂപം തു, പസാദഹദയമ്പി ച;
അവത്ഥുരൂപം സേസം തു, ദ്വാവീസതിവിധം ഭവേ.

൭൧൫. പസാദാ ചേവ വിഞ്ഞത്തി, ദ്വാരരൂപം തു സത്തധാ;
സേസം അദ്വാരരൂപം തു, ഏകവീസവിധമ്പി ച.

൭൧൬. പസാദാ ഭാവയുഗളം, ജീവിതഞ്ചേതി അട്ഠധാ;
ഇന്ദ്രിയരൂപമഞ്ഞം തു, വീസധാനിന്ദ്രിയം സിയാ.

൭൧൭. വണ്ണോ ഗന്ധോ രസോ ഓജാ, ഭൂതരൂപന്തി അട്ഠധാ;
അവിനിബ്ഭോഗമിതരം, വിനിബ്ഭോഗം തു വീസധാ.

൭൧൮. അവിനിബ്ഭോഗരൂപാനി, സദ്ദവത്ഥിന്ദ്രിയാനി ച;
നിപ്ഫന്നം അട്ഠാരസധാ, രൂപരൂപന്തി വേദിതം.

൭൧൯. പരിച്ഛേദോ പനാകാസോ, വിഞ്ഞത്തിലഹുതാദയോ;
വികാരാ ലക്ഖണാ ചേവ, രൂപസ്സുപചയാദയോ.

൭൨൦. ദസധാപി അനിപ്ഫന്നം, നത്ഥേതം പരമത്ഥതോ;
രൂപസ്സേതന്തി കത്വാന, രൂപമിച്ചേവ വുച്ചതി.

൭൨൧. രൂപായതനമേവേകം, സനിദസ്സനമീരിതം;
അനിദസ്സനമഞ്ഞം തു, സത്തവീസതിവിധമ്പി ച.

൩൮൨. കമ്മജം പനുപാദിന്നം, അനുപാദിന്നകാപരം;
തിവിധം ചിത്തജഞ്ചേവ, ഉതുജാഹാരജന്തി ച.

൩൮൩. ചക്ഖുസമ്ഫസ്സവത്ഥൂതി, ചക്ഖുധാതു പകിത്തിതാ;
ന വത്ഥു തസ്സ സേസം തു, സത്തവീസതിവിധം ഭവേ.

൩൮൪. സോതസമ്ഫസ്സവത്ഥാദി-വസാ ച ദുവിധാ തഥാ;
തിവിധാ ച വിഭാവേയ്യ, യഥാസമ്ഭവതോ കഥം.

൩൮൫. സനിദസ്സനരൂപഞ്ച, വണ്ണോ സപ്പടിഘമ്പി ച;
അനിദസ്സനമഞ്ഞം തു, ഥൂലം സപ്പടിഘം ഭവേ.

൩൮൬. അനിദസ്സനരൂപഞ്ച, സേസമപ്പടിഘമ്പി ച;
സോളസാതി ച സബ്ബമ്പി, രൂപം തിവിധമുദ്ദിസേ.

൩൮൭. അപത്തഗാഹകം നാമ, ചക്ഖുസോതദ്വയം പന;
സമ്പത്തഗാഹകം നാമ, ഘാനാദിത്തയമീരിതം.

൩൮൮. അഗാഹകമതോ സേസം, തേവീസതിവിധം ഭവേ;
കിഞ്ചി സാരമ്മണം നാമ, ന ഗയ്ഹതീതി സബ്ബഥാ.

൩൮൯. ഉപാദാ അജ്ഝത്തികം രൂപം, ഉപാദാ ബാഹിരം തഥാ;
നോപാദാ ബാഹിരഞ്ചേതി, ഏവമ്പി തിവിധം ഭവേ.

൩൯൦. അജ്ഝത്തികമുപാദിന്നം, ബാഹിരഞ്ച തഥാപരം;
അനുപാദിന്നകഞ്ചേതി, ഏവമാദിവസാപി ച.

൩൯൧. ദിട്ഠം രൂപം സുതം സദ്ദോ, ഗന്ധാദി തിവിധം മുതം;
വിഞ്ഞാതമഞ്ഞവിഞ്ഞേയ്യം, മനസാതി ചതുബ്ബിധം.

൩൯൨. രൂപരൂപം പരിച്ഛേദോ, വികാരോ ലക്ഖണം കമാ;
അട്ഠാരസേകകം പഞ്ച, ചതുക്കന്തി ച തം തഥാ.

൩൯൩. ദ്വാരഞ്ച ഹോതി വത്ഥു ച, ന വത്ഥു ദ്വാരമേവ തു;
ന ദ്വാരം വത്ഥുമേവാഥ, നോഭയന്തി ച നിദ്ദിസേ.

൩൯൪. ഉപാദാ അനുപാദിന്നം, അനുപാദിന്നകം തഥാ;
നോപാദാ ദുവിധഞ്ചേതി, ചതുദ്ധേവമ്പി ദേസിതം.

൩൯൫. സപ്പടിഗ്ഘമുപാദാ ച, രൂപമപ്പടിഘം തഥാ;
നോപാദാ ദുവിധഞ്ചേതി, ചതുദ്ധാ ഏവമാദിതോ.

൩൯൬. ഏകാദസേകജരൂപം, ഹദയിന്ദ്രിയനവകം;
കമ്മജം ചിത്തജഞ്ചേവ, തഥാ വിഞ്ഞത്തികം ദ്വയം.

൩൯൭. സദ്ദോ ചിത്തോതുജോ തസ്മാ, രൂപമേകം ദ്വിജം മതം;
ചിത്തോതാഹാരസമ്ഭൂതം, ലഹുതാദിത്തയം തിജം.

൩൯൮. നവാകാസാവിനിബ്ഭോഗാ, കമ്മാദിചതുസമ്ഭവാ;
അഥ ലക്ഖണരൂപന്തി, രൂപമേവം തു പഞ്ചധാ.

൩൯൯. നവാകാസാവിനിബ്ഭോഗാ, നവ വത്ഥിന്ദ്രിയാനി ച;

അട്ഠാരസവിധം രൂപം, കമ്മജം ഹോതി പിണ്ഡിതം.

൩൮൦. സദ്ദാകാസാവിനിബ്ഭോഗാ, വിഞ്ഞത്തിലഹുതാദയോ;
പഞ്ചദസവിധം രൂപം, ചിത്തസമ്ഭവമുദ്ദിസേ.

൩൮൧. സദ്ദാകാസാവിനിബ്ഭോഗാ , ലഹുതാദിത്തയന്തി ച;
ഉതുസമ്ഭവമീരേന്തി, രൂപം തേരസധാ ഠിതം.

൩൮൨. പരിച്ഛേദാവിനിബ്ഭോഗാ, ലഹുതാദിത്തയമ്പി ച;
ഏവമാഹാരജം നാമ, രൂപം ദ്വാദസധാ ഠിതം.

൩൮൩. ജാതി ജരാ ച മരണം, ന കുതോചിപി ജായതി;
ഏവമ്പി പഞ്ചധാ ഹോതി, രൂപജാതിവിഭാഗതോ.

൩൮൪. പഞ്ചവീസതിവിധം കമ്മം, കാമരൂപവവത്ഥിതം;
ജനേതി കമ്മജം രൂപം, കാമരൂപഭവദ്വയേ.

൩൮൫. പഞ്ചവിഞ്ഞാണമാരുപ്പ-വിപാകാ സബ്ബസന്ധിയോ;
ചുതി ഖീണാസവസ്സേതി, സോളസേതേ വിവജ്ജയേ.

൩൮൬. പഞ്ചസത്തതി സേസാനി, ചിത്താനിമാനി സമ്ഭവാ;
ജനേന്തി ചിത്തജം രൂപം, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം.

൩൮൭. ജനേതി ഉതുജം രൂപം, തേജോധാതു ഭവദ്വയേ;
കാമഭൂമിയമോജാ തു, ജനേതാഹാരജം തഥാ.

൩൮൮. കമ്മം ജനേതി രൂപാനി, അത്തജാനി ഖണേ ഖണേ;
ചിത്തമുപ്പാദകാലമ്ഹി, ഉപ്പാദാനന്തരം പരം.

൩൮൯. ഉതുസമ്ഭവമീരേന്തി, രൂപം തേരസധാ ഠിതം;
പരിച്ഛേദാവിനിബ്ഭോഗാ, ലഹുതാദിത്തയമ്പി ച.

൩൯൦. സന്ധിയമ്പി കമ്മജം തു, പവത്തേപി ച സമ്ഭവാ;
ജനേതി രൂപം സേസാനി, പവത്തേ, ന തു സന്ധിയം.

൩൯൧. ഇന്ദ്രിയബദ്ധസന്താനേ, കമ്മാദി തിവിധമ്പി ച;
ജനേതി രൂപം മതകേ, ബാഹിരേ തു യഥാരഹം.

൩൯൨. ഇതി കമ്മാദയോ രൂപം, ജനേന്തി ച യഥാസകം;
സേസാനമ്പി ച രൂപാനം, പച്ചയാ ഹോന്തി സമ്ഭവാ.

൩൯൩. ഇതി രൂപവിഭാഗഞ്ച, ജാതിഭേദഞ്ച സമ്ഭവാ;
ജനകാദിപ്പഭേദഞ്ച, രൂപാനം തത്ഥ ദീപയേതി.

ഇതി രൂപവിഭാഗേ പഭേദകഥാ നിട്ഠിതാ.

ഏകൂനവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

വീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൦. കലാപകഥാ

൩൮൪. ഇതി വുത്തപ്പകാരേന, സബ്ബം രൂപമ്പി പിണ്ഡിതം;
സഹവുത്തിനിയാമേന, ഏകവീസവിധം കഥം.

൩൮൫. കമ്മം ചിത്തോതുകാഹാരസമുട്ഠാനാ യഥാക്കമം;
നവ ഛ ചതുരോ ദ്വേ ച, **കലാപാ ഏകവീസതി**.

൩൮൬. ജീവിതഞ്ചാവിനിബ്ഭോഗ-രൂപാനി ച യഥാക്കമം;
ചക്ഖാദികേഹി യോജേത്വാ, ദസകാ അട്ഠ ദീപിതാ.

൩൮൭. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാദസകാ ച ചതുബ്ബിധാ;
കായിത്ഥിപുമ്ഭാവവത്ഥുദസകാ ച തഥാപരേ.

൩൮൮. ജീവിതേനാവിനിബ്ഭോഗരൂപാനി നവകന്തി ച;
നവേതേ കമ്മജാ നാമ, കലാപാ സമുദീരിതാ.

൩൮൯. അവിനിബ്ഭോഗരൂപാനി, സുദ്ധട്ഠകമഥാപരം;
കായവിഞ്ഞത്തിനവകം, കായവിഞ്ഞത്തിയാ സഹ.

൩൯൦. വചീവിഞ്ഞത്തിദസകം, സദ്ദേന സഹവുത്തിതോ;
ലഹുതാദേകാദസകം, തിണ്ണന്നം സഹ സമ്ഭവാ.

൩൯൧. കായവിഞ്ഞത്തിലഹുതാദീഹി ദ്വാദസകം ഭവേ;
വചീവിഞ്ഞത്തിലഹുതാദീഹി തേരസകം തഥാ.

൩൯൨. ഇതി ചിത്തസമുട്ഠാനാ, കലാപാ **ഛ** പകാസിതാ;
രൂപാകാരവികാരമ്പി, സങ്ഗഹേത്വാ യഥാരഹം.

൩൯൩. സുദ്ധട്ഠകം തു പഠമം, സദ്ദേന നവകം ഭവേ;
ലഹുതാദേകാദസകം, ലഹുതാദീഹി തീഹിപി.

൩൯൪. സദ്ദേന ലഹുതാദീഹി, തഥാ ദ്വാദസകന്തി ച;
കലാപാ ഉതുസമ്ഭൂതാ, **ചതുധാവ** പകിത്തിതാ.

൩൯൫. സുദ്ധട്ഠകഞ്ച പഠമം, ആഹാരജമഥാപരം;
ലഹുതാദേകാദസകം, ഇതി **ദ്വേ** ഓജജാ മതാ.

൩൯൬. കലാപാനം പരിച്ഛേദലക്ഖണത്താ വിചക്ഖണാ;
ന കലാപങ്ഗമിച്ചാഹു, ആകാസം ലക്ഖണാനി ച.

൩൯൭. ഇത്ഥ ചേകൂനനവുതി, തേസട്ഠി ച യഥാക്കമം;
താലീസേകൂനവീസാ ച, കലാപങ്ഗാനി താനി ച.

൩൯൮. ലക്ഖണാകാസരൂപാനി, കലാപേസു തഹിം തഹിം;
പഞ്ച പഞ്ചേതി രൂപാനി, തിസതം സോളസാധികം.

൩൯൯. അഗഹീതഗ്ഗഹണേന, അട്ഠവീസവിധാനിപി;
രൂപകോട്ഠാസനാമേന, പഞ്ചവീസതി ഭാവയേ.

൩൩൦. ഭൂതത്തയം തു ഫോട്ഠബ്ബം, കത്വാപചയസന്തതിം;
ജാതിമേകഞ്ച കത്വാ വാ, വിനാഥ ഹദയം തഹിം.

൩൩൧. **ധമ്മസങ്ഗണിയം** ഹേതം, രൂപകണ്ഡേ സരൂപതോ;
വത്ഥുരൂപം ന നിദ്ദിട്ഠം, **പട്ഠാനേ** ദേസിതം തു തം.

൩൩൨. ദ്വേ സദ്ദനവകാ ചേവ,
തയോ സുദ്ധട്ഠകാപി ച;
ദ്വേ ദ്വേ ചിത്തോതുസമ്ഭൂതാ,
ഏകോ ആഹാരജോതി ച.

൩൩൩. തേസമുട്ഠാനികാ പഞ്ച, കമ്മജാനി നവേതി ച;
രൂപരൂപവസേനേതേ, കലാപാ ചുദ്ദസേരിതാ.

൩൩൪. ദസകേസ്വേവ സങ്ഗയ്ഹ, ജീവിതനവകം തഹിം;
ഭാവദ്ദസകമേകം വാ, കത്വാ വത്ഥും വിനാ തഥാ.

൩൩൫. സദ്ദാ ചിത്തോതുജാ ദ്വേവ, തേസമുട്ഠാനികാ തയോ;
സുദ്ധട്ഠകാ ച സത്തേവ, കമ്മജാ ദസകാനി ച.

൩൩൬. ഏകന്നവൂതിവിധം തത്ഥ, രൂപം ഭാസന്തി പണ്ഡിതാ;
അഗഹീതഗ്ഗഹണേന, അട്ഠാരസവിധം ഭവേ.

൩൩൭. തേസമേവ കലാപാനം, സത്തകച്ഛക്കപഞ്ചകാ;
ചതുക്കാ ച തികദ്വികാ, ഏകകാ ച യഥാരഹം.

൩൩൮. ദ്വേ സത്ത നവ ഛ തയോ, തയോപി ച യഥാക്കമം;
ചത്താരോതി ചതുത്തിംസ, സഹവുത്തികരാസയോ.

൩൩൯. ചക്ഖുസോതഘാനജിവ്ഹാ-കായവത്ഥുവസാ സിയും;
ഇത്ഥിപുമ്ഭാവദസകസഹിതാ **സത്തകാ ദ്വിധാ**.

൩൪൦. ചക്ഖുസോതഘാനഹീനാ, പച്ചേകം ദ്വേ സഭാവകാ;
അഭാവതോ ഭാവഹീനോ, ഇത്ഥം **ഛക്കാപി സത്തധാ**.

൩൪൧. ചക്ഖുസോതവിഹീനാ ച,
ചക്ഖുഘാനവിഹീനകാ;
സോതഘാനവിഹീനാ ച,
സഭാവാ ദ്വേ തയോ തയോ.

൩൪൨. ചക്ഖാദേകേകതോ ഹീനാ,
തിവിധാപി അഭാവതോ;
ഇച്ചേവം **പഞ്ചകാ** നാമ,
നവകാ രാസയോ സിയും.

൩൪൩. ചക്ഖാദിത്തയഹീനാവ, ഏകതോ ദ്വേ സഭാവകാ;
ചക്ഖാദിത്തയതോ ദ്വീഹി, തയോ ഹീനാ അഭാവകാ.

൩൪൪. രൂപലോകേ ചക്ഖുസോത-വത്ഥുജീവിതനവകാ;
ചത്താരോവ കലാപാതി, **ചതുക്കാ ഛ** യഥാരഹം.

൩൭൫. വിഹാകായവത്ഥുവസാ ,
അഭാവോ ദ്വേ സഭാവകാ;
കായഭാവവത്ഥുവസാ,
ഇതി ഹോന്തി **തയോ തികാ**.

൩൭൬. കായവത്ഥുവസേനേകോ, ദ്വേ ച ചിത്തോതുസമ്ഭവാ;
സദ്ദനവകട്ഠകാതി, **ദുകാ ച തിവിധാ** സിയും.

൩൭൭. ജീവിതനവകഞ്ചേകം, തേസമുട്ഠാനികാനി ച;
സുദ്ധട്ഠകാനി തീണീതി, **ചത്താരോ ഏകകാ** സിയും.

൩൭൮. **ചതുത്തിംസ** പനിച്ചേതേ, സന്ധിയഞ്ച പവത്തിയം;
രൂപരൂപകലാപാനം, രാസയോ ഹോന്തി സമ്ഭവാ.

൩൭൯. സത്തതി സട്ഠിമിച്ചേവമാദിനാ ച യഥാരഹം;
കലാപരാസിരൂപാനി, തത്ഥ തത്ഥ വിഭാവയേ.

൩൮൦. സോളസ പഞ്ചദസേതിആദിഭേദവസാപി ച;
അഗഹീതഗ്ഗഹണേന, തത്ഥ തത്ഥ വിനിദ്ദിസേ.

൩൮൧. ചതുചത്താലീസസതം, കലാപാ ഹോന്തി പിണ്ഡിതാ;
ഛബ്ബീസ തത്ഥ രൂപാനി, സഹസ്സഞ്ച ചതുസ്സതം.

൩൮൨. ഇച്ചാപായചതുക്കേ ച, കാമേ സുഗതിസത്തകേ;
രൂപേ ച പഞ്ചദസകേ, അസഞ്ഞാപായഭൂമിയം.

൩൮൩. ചതുകോട്ഠാസികേസ്വേവ, സത്തവീസവിധേസുപി;
ജാതിട്ഠാനേസു സത്താനം, സന്ധിയഞ്ച പവത്തിയം.

൩൮൪. ഇന്ദ്രിയബദ്ധസന്താനേ, തഥാനിന്ദ്രിയകമ്ഹി ച;
ബഹിസങ്ഖാരസന്താനേ, മതകായേ ച സമ്ഭവാ.

൩൮൫. ലബ്ഭമാനകലാപാ ച, കലാപാനഞ്ച രാസയോ;
തത്ഥ വിത്ഥാരസങ്ഖേപാ, രൂപാനം ഗണനാപി ച.

൩൮൬. ഇത്ഥ രൂപാ അവുത്താ ഹി, യഥാവുത്താനുസാരതോ;
വിത്ഥാരേതബ്ബാന വിഞ്ഞേയ്യാ, സബ്ബഥാപി ച വിഞ്ഞുനാതി.

ഇതി രൂപവിഭാഗേ കലാപകഥാ നിട്ഠിതാ.

വീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

ഏകവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൧. ഉപ്പത്തികഥാ

൩൯൭. അട്ഠവീസതി രൂപാനി, കലാപാ ചേകവീസതി;
വുത്താ ചേത്താവതാ തേസം, ഉപ്പാദോ ദാനി നിയ്യതേ.

൩൯൮. അണ്ഡജാ ജലാബുജാ ച, സംസേദജോപപാതികാ;
ഇച്ചുപ്പത്തിപഭേദേന, ചതസ്സോ യോനിയോ മതാ.

൩൯൯. ഭുമ്മവജ്ജേസു ദേവേസു,
പേതേ നിജ്ഝാമതണ്ഹികേ;
നിരയേസു ച സമ്ഭോതി,
യോനേകാവോപപാതികാ.

൪൦൦. ഭുമ്മദേവേ മനുസ്സേസു,
തിരച്ഛാനാസുരേ തഥാ;
പേതേസു ചാവസേസേസു,
ചതസ്സോപി ച യോനിയോ.

൪൦൧. തത്ഥണ്ഡജാ ജലാബുജാ, ഗബ്ഭസേയ്യസമുഗ്ഗമോ;
സംസേദജോപപാതികാ, ഓപപാതികനാമകാ.

൪൦൨. തത്ഥ സമ്പുണ്ണായതനോ, ഗബ്ഭസേയ്യസമുഗ്ഗമോ;
അഭാവോ ദ്വേ സഭാവാ ച, ഇത്ഥിപുമ്ഭാവമിസ്സിതാ.

൪൦൩. പരിപുണ്ണാപരിപുണ്ണോ, ഓപപാതികനാമകോ;
അഭാവോ ദ്വേ സഭാവാ ച, ചതുരാപായഭൂമിയം.

൪൦൪. സമ്പുണ്ണായതനോവേസോ ,
കാമേ സുഗതിയം പന;
ആദികപ്പേ അഭാവോ ച,
ദ്വേ സഭാവാ തതോ പരം.

൪൦൫. അപരിപുണ്ണായതനോ, അഭാവോ ച മഹഗ്ഗതേ;
ഇച്ചേവം ദസധാ ഹോന്തി, സബ്ബാ സന്ധിസമുഗ്ഗമാ.

൪൦൬. തത്ഥേവ ദസധാ ഭിന്നേ, അത്തഭാവസമുഗ്ഗമേ;
സന്ധിയഞ്ച പവത്തേ ച, രൂപുപ്പത്തിം വിഭാവയേ.

൪൦൭. തത്ഥാഭാവകസത്താനം, ഗബ്ഭസേയ്യസമുഗ്ഗമേ;
കായവത്ഥുവസാ ദ്വേവ, ദസകാ ഹോന്തി കമ്മജാ.

൪൦൮. രൂപസന്തതിസീസാനി, ദ്വേ ച രൂപാനി വീസതി;
അഗഹീതഗ്ഗഹണേന, തത്ഥേകാദസ നിദ്ദിസേ.

൪൦൯. തതോ പരം പവത്തിമ്ഹി, വഡ്ഢമാനസ്സ ജന്തുനോ;
ചക്ഖുദസകാദയോ ച, ചത്താരോ ഹോന്തി സമ്ഭവാ.

൪൧൦. ഇച്ചാഭാവകസത്താനം, ഛളേവുത്തമകോടിയാ;

ഹേട്ഠിമകോടിയാ ദ്വേവ, ഗബ്ഭസേയ്യസമുഗ്ഗമേ.

ചക്ഖുസോതഘാനവസാ, തത്ഥ തിദ്വേകഹീനകാ;
ഏകോ തയോ തയോ ചേവ, സിയുംതിചതുപഞ്ചകാ.

ഓപപാതികസങ്ഖാതേ, അഭാവകസമുഗ്ഗമേ;
ജിവ്ഹാകായവത്ഥുവസാ, തയോ ഹേട്ഠിമകോടിയാ.

ഉത്തമകോടിയാ ഹോന്തി, ഛളേവോഭിന്നമന്തരേ;
ചതുക്കപഞ്ചകാ തത്ഥ, ദ്വേകഹീനാ തയോ തയോ.

ദസക്കാദയോ അഭാവാനം,
ഇച്ചേവം പഞ്ചസങ്ഗഹാ;
ഏകോ തയോ തയോ ചേകോ,
ഏകോതി ച യഥാക്കമം.

സഭാവകാനം ദ്വിന്നമ്പി, ദുവിധാ സത്തകാദയോ;
ഭാവാദികാ യഥാവുത്താ, നവധാ നവധാ സിയും.

സത്തേവുത്തമതോ ഹേട്ഠാ, തിചതുക്കാ തദന്തരേ;
ചതുക്കപഞ്ചകച്ഛക്കാ, പഞ്ചഛക്കാപി ച ദ്വിധാ.

ഭിണ്ണന്നമ്പി വസേനേവ, സത്തകച്ഛക്കപഞ്ചകാ;
ചതുക്കതികദുക്കാ ച, ഛ കോട്ഠാസാ യഥാരഹം.

ദ്വേ സത്ത ച നവ പഞ്ച, തയോ ചേകോ യഥാക്കമം;
രൂപസന്തതിസീസാനം, രാസയോ സത്തവീസതി.

കമ്മജാതാ യഥായോഗം, പവത്തന്തി ഖണേ ഖണേ;
കാമാവചരസത്താനം, പടിസന്ധിപവത്തിയം.

തത്ഥ സന്തതിസീസാനി, രൂപാനി ച യഥാരഹം;
പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ, സബ്ബത്ഥാപി വിനിദ്ദിസേ.

സീതുണ്ഹോതുസമഞ്ഞാതാ,
തേജോധാതു ഠിതിക്ഖണേ;
ഭൂതാ സന്ധിക്ഖണേ രൂപം,
ജനേതി ഉതുജട്ഠകം.

പടിസന്ധിമതിക്കമ്മ, ചിത്തം ചിത്തജമട്ഠകം;
ഭവങ്ഗാദിമുപാദായ, ജനേതുപ്പത്തിയം പന.

ഭുത്താഹാരോ ഠിതിപ്പത്തോ, മാതരാ ച സയമ്പി ച;
സരീരാനുഗതോ ഹുത്വാ, ജനേതാഹാരജട്ഠകം.

ഇതി സുദ്ധട്ഠകാനി ച, തേസമുട്ഠാനികാപരേ;
സദ്ദവിഞ്ഞത്തിലഹുതാ, സമ്ഭവേ സമ്ഭവന്തി ച.

ഇത്ഥം ചതുസമുട്ഠാനാ, കലാപാ കാമഭൂമിയം;
യാവജീവം പവത്തന്തി, ദീപജാലാവ സന്തതി.

വ്യ[illegible]. ചക്ഖുസോതവത്ഥുവസാ, ദസകാ ച തയോ പരം;
ജീവിതനവകഞ്ചേവ, രൂപാവചരഭൂമിയം.

വ്യ[illegible]. ഹോന്തി സന്ധിപവത്തീസു, ചത്താരോ കമ്മജാ സദാ;
പുബ്ബേ വുത്തനയേനേവ, പവത്തേ ഉതുചിത്തജാ.

വ്യ[illegible]. ജീവിതനവകഞ്ചേകം, പടിസന്ധിപവത്തിയം;
പവത്തേ ഉതുജഞ്ചേതി, ദ്വേധാസഞ്ഞീനമുദ്ദിസേ.

വ്യ[illegible]. ഇച്ചുപ്പത്തികമം ഞത്വാ, വിഭാവേയ്യ തതോ പരം;
കലാപാനഞ്ച രൂപാനം, സമ്ഭവാസമ്ഭവമ്പി ച.

വ്യ[illegible]. ഇന്ദ്രിയബദ്ധസന്താനേ, സബ്ബേ സമ്ഭോന്തി സമ്ഭവാ;
കലാപാ ചേവ രൂപാനി, തഥാ സന്തതിരാസയോ.

വ്യ[illegible]. ബഹിദ്ധാ മതകായേ ച, നോപലബ്ഭന്തി കമ്മജാ;
ചിത്തോജജാ കലാപാ ച, ഉതുജാ ലഹുതാദയോ.

വ്യ[illegible]. തഥാ സുദ്ധട്ഠകസദ്ദ-നവകഞ്ചോതു സബ്ബഥാ;
കലാപാ തത്ഥ ലബ്ഭന്തി, ദ്വേ ച രൂപാനി ഉദ്ദിസേ.

വ്യ[illegible]. തേസമുട്ഠാനികാ സബ്ബേ, കലാപാ നത്ഥി സന്ധിയം;
ഉപ്പാദകാലേ സബ്ബത്ഥ, ജരതാനിച്ചതാപി ച.

വ്യ[illegible]. കലാപാ കമ്മജാ സന്തി, ജാതിരൂപഞ്ച സന്ധിയം;
രൂപാനി ച കലാപാ ച, സബ്ബേപി ച പവത്തിയം.

വ്യ[illegible]. സന്തി സബ്ബാനി രൂപാനി, കാമേസു ചതുസമ്ഭവാ;
ജീവിതനവകം ഹിത്വാ, കലാപാ ഹോന്തി വീസതി.

വ്യ[illegible]. ദസകേസ്വേവ ഗഹിതം, വിസും കാമേ ന ലബ്ഭതി;
ജീവിതനവകം നാമ, രൂപലോകേ വിസും സിയാ.

വ്യ[illegible]. ആഹാരജകലാപാ ച, ഭാവാ ദ്വേ ചാദികപ്പികേ;
ആദികാലേ ന ലബ്ഭന്തി, പച്ഛാ ലബ്ഭന്തി കേചിപി.

വ്യ[illegible]. ഘാനജിവ്ഹാകായഭാവ-ദസകാ രൂപഭൂമിയം;
ആഹാരജകലാപാ ച, ന ലബ്ഭന്തേവ സബ്ബഥാ.

വ്യ[illegible]. ചക്ഖുസോതവത്ഥുസദ്ദാ, കലാപാ ചിത്തജാപി ച;
അസഞ്ഞിഭൂമിയം പുബ്ബേ, വുത്താപി ച ന ലബ്ഭരേ.

വ്യ[illegible]. കലാപാ സത്ത രൂപാനി, പഞ്ച രൂപേസ്വസഞ്ഞിസു;
നത്ഥേകാദസ രൂപാനി, കലാപേകൂനവീസതി.

വ്യ[illegible]. തസ്മാ തേവീസ രൂപാനി, കലാപാ പന ചുദ്ദസ;
തേസമുട്ഠാനികാ സന്തി, രൂപാവചരഭൂമിയം.

വ്യ[illegible]. സത്തരസേവ രൂപാനി, കലാപാ ദ്വേ ദ്വിസമ്ഭവാ;
അസഞ്ഞീനം തു സമ്ഭോന്തി, നത്ഥാരൂപേസു കിഞ്ചിപി.

വ്യ[illegible]. ഉപ്പത്തിക്കമമിച്ചേവം, സമ്ഭവാസമ്ഭവമ്പി ച;

കലാപാനഞ്ച രൂപാനം, യഥായോഗം വിഭാവയേതി.

ഇതി രൂപവിഭാഗേ ഉപ്പത്തികഥാ നിട്ഠിതാ.

ഏകവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

ദ്വാവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൨. പകിണ്ണകകഥാ

[illegible] ഇത്ഥം രൂപാനമുപ്പത്തിം, ദീപേത്വാ ദാനി വുച്ചതി;
പവത്തികോസല്ലത്ഥായ, തത്ഥേവേതം പകിണ്ണകം.

[illegible] ദുവിധാ സന്ധിയോ തത്ഥ, മിസ്സാമിസ്സവിഭാഗതോ;
തിവിധാപി ചേകചതു-പഞ്ചവോകാരഭേദതോ.

[illegible] രൂപമത്താ അസഞ്ഞീനം, നാമാഭാവാ അമിസ്സിതാ;
നാമമത്താ അരൂപീനം, രൂപാഭാവാതി ച ദ്വിധാ.

[illegible] കാമാവചരികാ ചേവ, രൂപാവചരികാതി ച;
ദുവിധാ മിസ്സിതാ ചേതി, ഭവന്തി ച ചതുബ്ബിധാ.

[illegible] ഏകച്ചതുവോകാരാ ച, അമിസ്സാ പഞ്ച സന്ധിയോ;
ഛബ്ബീസതിവിധാ മിസ്സാ, പഞ്ചവോകാരസന്ധിയോ.

[illegible] ഇത്ഥം ഭൂമിപ്പഭേദേന, ഏകതിംസവിധാപി ച;
സന്തതിരാസിഭേദേന, സിയും തിംസവിധാ കഥം.

[illegible] രൂപസന്തതിസീസാനം ,
രാസയോ സത്തവീസതി;
വുത്താ കാമേ വസാ തേസം,
സത്തകാ കാമസന്ധിയോ.

[illegible] വേദനാസഞ്ഞാസങ്ഖാര-വിഞ്ഞാണക്ഖന്ധസങ്ഗഹാ;
സബ്ബത്ഥാപി ചതസ്സോവ, നാമസന്തതിയോ സിയും.

[illegible] ഇച്ചുഭിന്നം വസാ ഹോന്തി, തത്ഥേകാദസകാദയോ;
സന്തതിരാസയോ പുബ്ബേ, വിഭത്താ സത്തകാദയോ.

[illegible] ഏകാദസകദസക-നവട്ഠസത്തകാ സിയും;
ഛക്കേന സദ്ധിം വിഞ്ഞേയ്യാ, തസ്മാ തത്ഥ ഛ സങ്ഗഹാ.

[illegible] അട്ഠ സന്തതിയോ ഹോന്തി, രൂപലോകേന മിസ്സിതാ;
അട്ഠകോ രാസി തത്ഥേകോ, തസ്മാ സന്തതി വുച്ചതി.

[illegible] ജീവിതനവകോ ത്വേകോ, അസഞ്ഞീ പടിസന്ധിയം;
അരൂപീനം ചതസ്സോപി, നാമസന്തതിയോ സിയും.

[illegible] ഇച്ചേകകചതുക്കാനം, വസേന ദ്വേ അമിസ്സിതാ;
അട്ഠവീസഞ്ച മിസ്സാതി, തിംസേവ ഹോന്തി സന്ധിയോ.

[illegible] ഏകുപ്പാദനിരോധാ ച, അമിസ്സാ തത്ഥ രാസയോ;
മിസ്സിതാനം വിഭാഗോയം, യഥായോഗം കഥീയതി.

[illegible] ഉപ്പാദട്ഠിതിഭങ്ഗാനം, വസാ തീണി ഖണാനിപി;
സമാനാനേവ നാമാനം, ഏകചിത്തക്ഖണം മതം.

൨൬൯. തുല്യമുപ്പാദഭങ്ഗാനം, രൂപാനമ്പി ഖണദ്വയം;
ഏകൂനപഞ്ഞാസമത്തം, ഠിതിക്ഖണമുദീരിതം.

൨൭൦. നാമരൂപാനമുപ്പാദോ, ഭങ്ഗോപി ഹി സമോ മതോ;
ദന്ധം ഹി വത്തികം രൂപം, നാമം തു ലഹുവത്തികം.

൨൭൧. യഥാ ഹി രൂപേ തിട്ഠന്തേ, ചിത്തുപ്പാദാ തു സോളസ;
ഉപ്പജ്ജിത്വാ പവത്തിത്വാ, ഭിജ്ജന്തി ച ലഹും ലഹും.

൨൭൨. തസ്മാ ഹി ഏകപഞ്ഞാസ-ഖണരൂപക്ഖണം തഥാ;
സത്തരസചിത്തക്ഖണം, തിഖണന്തി ച വുച്ചതി.

൨൭൩. ചിത്തക്ഖണം ഹി തിണ്ണന്നം, തത്ഥ വിഞ്ഞത്തികദ്വയം;
ലക്ഖണത്തയരൂപം തു, സലക്ഖണവവത്ഥിതം.

൨൭൪. തസ്മാ ഹിത്വാ ദ്വയഞ്ചേതം, ബാവീസതിവിധമ്പി ച;
രൂപം നാമ ചതുക്കഞ്ച, സലക്ഖണനിയാമിതം.

൨൭൫. ഏകുപ്പാദനിരോധാ ച, തത്ഥ തുല്യക്ഖണാ മതാ;
അതുല്യക്ഖണധമ്മാനം, സിയാ ഭേദം യഥാരഹം.

൨൭൬. പടിസന്ധിക്ഖണേ ജാതം, തസ്മാ രൂപം തതോ പരം;
സത്തരസമചിത്തസ്സ, ഭങ്ഗേന സഹ ഭിജ്ജതി.

൨൭൭. തസ്സ ഠിതിക്ഖണേ ജാതം, രൂപമ്പി ച തതോ പരം;
അട്ഠാരസമചിത്തസ്സ, ഉപ്പാദേ പന ഭിജ്ജതി.

൨൭൮. തസ്സ ഭങ്ഗക്ഖണേ ജാതം, രൂപമ്പി ച തതോ പരം;
അട്ഠാരസമചിത്തസ്സ, ഠിതികാലേസു ഭിജ്ജതി.

൨൭൯. തഥാ ദുതിയചിത്തസ്സ, ഉപ്പാദമ്ഹി സമുട്ഠിതം;
അട്ഠാരസമചിത്തസ്സ, ഭങ്ഗേന സഹ ഭിജ്ജതി.

൨൮൦. ഇതി വുത്തനിയാമേന, സജാതിക്ഖണതോ പരം;
ഠത്വാ ഏകൂനപഞ്ഞാസ, ഖണാനി പുന ഭിജ്ജതി.

൨൮൧. തസ്മാ ഏകൂനപഞ്ഞാസ, കലാപാ സഹ വത്തരേ;
ഏകോ ജായതി ഏകോ ച, ഭിജ്ജതീതി ച സബ്ബഥാ.

൨൮൨. ഏകസന്തതിസമ്ബന്ധാ, കലാപാ സഹ കമ്മജാ;
യഥാനുപുബ്ബഘടിതാ, ഏകപഞ്ഞാസ ലബ്ഭരേ.

൨൮൩. സത്തവീസ പനിച്ചേവം, കാമേ ദ്വേ രൂപഭൂമിയം;
രൂപസന്തതിസീസാനം, രാസയോ സത്തകാദയോ.

൨൮൪. ഏകൂനതിംസ സബ്ബേപി, കമ്മജാതാ യഥാരഹം;
ഏകപഞ്ഞാസ ഘടികാ, പവത്തന്തി ഖണേ ഖണേ.

൨൮൫. അഥ സന്ധിക്ഖണേ ജാതം, സത്തരസമചേതസോ;
ഉപ്പാദേ ഭിജ്ജതിച്ചേവം, വുത്തോ **അട്ഠകഥാനയോ**.

൨൮൬. തം നയം പടിബാഹിത്വാ, ചിത്തേന സഹ ഭിജ്ജതി;

ചിത്തേന സഹ ജാതന്തി, വുത്തമാചരിയേന ഹി.

ആനാപാനതക്കചാരാ , ഏകുപ്പാദനിരോധകാ;
വുത്താ ഹി **യമകേ** കായവചീസങ്ഖാരനാമകാ.

ചിത്തുപ്പാദക്ഖണേ ജാതാ, ഉതു തസ്സ ഠിതിക്ഖണേ;
രൂപം ജനേതി തത്ഥാപി, ഉതു ഭങ്ഗക്ഖണേപി ച.

അനുപുബ്ബക്കമേനേവം, ജാതം രൂപം തഥാപരം;
അട്ഠാരസമഉപ്പാദട്ഠിതിആദീസു ഭിജ്ജതി.

ഇത്ഥം കലാപാ ഘടിതാ, ഉതുജാഹാരജാപി ച;
ഏകസന്തതിസമ്ബന്ധാ, ഏകപഞ്ഞാസ ലബ്ഭരേ.

കലാപാ ചിത്തജാ യസ്മാ, ഉപ്പാദക്ഖണസമ്ഭൂതാ;
ഘടികാ സഹ ലബ്ഭന്തി, തസ്മാ സത്തരസേവ തേ.

സബ്ബേപി രൂപജനകാ, ചിത്തുപ്പാദേ യഥാസകം;
ജനേന്തി ഠിതിഭങ്ഗേസു, ന ജനേന്തീതി കേചനാ.

കുസലാബ്യാകതാദീനം, ഏകുപ്പാദനിരോധതാ;
ധമ്മാനം **യമകേ** വുത്താ, ഇതി പാളി വദന്തി ച.

കുസലാദികസമ്ബന്ധാ, തത്ഥ തത്ഥ ഹി ദേസിതാ;
ഇതി വത്വാ പുരേ വുത്തം, ഇച്ഛന്താചരിയാ നയം.

ഇച്ചേവം ചതുസമ്ഭൂതാ, രൂപസന്തതിരാസയോ;
രൂപാനി ച കലാപാ ച, ഏകാബദ്ധാ യഥാരഹം.

സുത്തപവത്തമത്താനം, സമ്ബുദ്ധാനമ്പി പാണിനം;
യാവ മരണകാലാപി, പവത്തന്തി നിരന്തരം.

ആയുക്ഖയാ ച മരണം, തഥാ കമ്മക്ഖയാ സിയാ;
ഉഭിന്നം വാ ഖയാ ചാഥ, ഉപച്ഛേദകകമ്മുനാ.

ചതുധാപി മരന്തസ്സ, തസ്സേവം തു യഥാരഹം;
സത്തരസചിത്തക്ഖണമത്തസേസമ്ഹി ജീവിതേ.

ഉപരിച്ചുതിചിത്തസ്സ , സത്തരസമചേതസോ;
ഠിതികാലമുപാദായ, ന തു ജായതി കമ്മജം.

തസ്സുപ്പാദക്ഖണേ ജാതം,
രൂപഞ്ച ചുതിയാ സഹ;
ഭിജ്ജതീതി മതോ നാമ,
തതോ ഹോതി സ പുഗ്ഗലോ.

ചിത്തജാഹാരജഞ്ചാപി, ന ജായതി തതോ പരം;
ഉതുസമ്ഭവരൂപം തു, അവസിസ്സതി വാ ന വാ.

തതോ വുത്തനയേനേവ, മതസത്തോ യഥാരഹം;
മിസ്സാമിസ്സാഹി സന്ധീഹി, പുനദേവോപപജ്ജതി.

വ്യൻ. ത്ഥതോ വുത്തനയേനേവ, ഏകൂനതിംസ കമ്മജാ;
തേസമുട്ഠാനികാ പഞ്ച, ചതുത്തിംസ സമിസ്സിതാ.

വ്യൻ. കലാപാ രാസയോ ഹോന്തി, സത്തവീസതിഭൂമിസു;
ഇതി സബ്ബപകാരേന, രൂപധമ്മാ പകാസിതാതി.

ഇതി രൂപവിഭാഗേ പകിണ്ണകകഥാ നിട്ഠിതാ.

ദ്വാവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച സബ്ബഥാപി രൂപവിഭാഗോ.

തേവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൪. നിബ്ബാനവിഭാഗോ

൨൩. മൂലവിസുദ്ധികഥാ

൮൯൫. ഇത്ഥം ചിത്തം ചേതസികം, രൂപഞ്ചേവാതി സങ്ഖതാ;
വുത്താ അസങ്ഖതം ദാനി, നിബ്ബാനന്തി പവുച്ചതി.

൮൯൬. സീലവിസുദ്ധി ആദിമ്ഹി, തതോ ചിത്തവിസുദ്ധി ച;
ദിട്ഠിവിസുദ്ധിനാമാ ച, കങ്ഖാവിതരണാപി ച.

൮൯൭. തതോ പരം മഗ്ഗാമഗ്ഗ-ഞാണദസ്സനനാമികാ;
തഥാ പടിപദാഞാണ-ദസ്സനാ ഞാണദസ്സനം.

൮൯൮. ഇച്ചാനുക്കമതോ വുത്താ, സത്ത ഹോന്തി വിസുദ്ധിയോ;
സത്തമാനുത്തരാ തത്ഥ, പുബ്ബഭാഗാ ഛ ലോകിയാ.

൮൯൯. സംവരോ പാതിമോക്ഖോ ച, തഥേവിന്ദ്രിയസംവരോ;
ആജീവപാരിസുദ്ധി ച, സീലം പച്ചയനിസ്സിതം.

൯൦൦. ഇതി **സീലവിസുദ്ധീ**തി, സുദ്ധമേതം പവുച്ചതി;
ചതുപാരിസുദ്ധിസീലം, ധുതങ്ഗപരിവാരിതം.

൯൦൧. കസിണാനി ദസാസുഭാ, ദസാനുസ്സതിയോ പന;
അപ്പമഞ്ഞാ ച സഞ്ഞാ ച, വവത്ഥാരുപ്പകാതി ച.

൯൦൨. **സമഥക്കമ്മട്ഠാനാനി,** താലീസട്ഠകഥാനയേ;
പാളിയം തു വിഭത്താനി, അട്ഠതിംസാതി വണ്ണിതം.

൯൦൩. പഥവാപോ ച തേജോ ച,
വായോ നീലഞ്ച പീതകം;
ലോഹിതോദാതമാകാസം ,
ആലോകകസിണന്തി ച.

൯൦൪. **കസിണാനി ദസേ**താനി, വുത്താനട്ഠകഥാനയേ;
അട്ഠേവ പാളിയം ഹിത്വാ, അന്തേ തു കസിണദ്വയം.

൯൦൫. ഉദ്ധുമാതം വിനീലഞ്ച, വിപുബ്ബകം വിഖായിതം;
വിച്ഛിദ്ദകഞ്ച വിക്ഖിത്തം, ഹതവിക്ഖിത്തലോഹിതം.

൯൦൬. പുളവകം അട്ഠികഞ്ചേതി, **അസുഭാ ദസ** ദേസിതാ;
രൂപകായവിഭാഗായ, ദസകായവിപത്തിയാ.

൯൦൭. ബുദ്ധേ ധമ്മേ ച സങ്ഘേ ച, സീലേ ചാഗേ ച അത്തനാ;
ദേവതോപസമായഞ്ച, സത്താനുസ്സതിയോ കമാ.

൯൦൮. മരണസ്സതി നാമേകാ, തഥാ കായഗതാസതി;
ആനാപാനസ്സതിച്ചേവം, **ദസാനുസ്സതിയോ** മതാ.

൯൦൯. മെത്താ കരുണാ മുദിതാ, ഉപേക്ഖാതി ചതുബ്ബിധാ;
വുത്താ ബ്രഹ്മവിഹാരാ ച, **അപ്പമഞ്ഞാ**തി താദിനാ.

൯൧൦. ഏകാ**ഹാരേ പടിക്കൂല-സഞ്ഞാ** നാമേകമേവ തു;
ചതുധാതുവവത്ഥാനം, ചതുധാതുപരിഗ്ഗഹോ.

൯൧൧. ആകാസാനഞ്ചായതനം, വിഞ്ഞാണഞ്ചമഥാപരം;
ആകിഞ്ചഞ്ഞം തഥാ നേവ-സഞ്ഞാനാസഞ്ഞനാമകം.

൯൧൨. ഇച്ചാനുക്കമതോ വുത്താ, അരൂപജ്ഝാനികാ പന;
അരൂപകമ്മട്ഠാനാനി, ചത്താരോപി പകിത്തിതാ.

൯൧൩. കസിണാസുഭകോട്ഠാസേ, ആനാപാനേ ച സബ്ബഥാ;
ദിസ്വാ സുത്വാ ഫുസിത്വാ വാ, പരികമ്മം തു കുബ്ബതോ.

൯൧൪. ഉഗ്ഗഹോ നാമ സമ്ഭോതി, നിമിത്തം തത്ഥ യുഞ്ജതോ;
പടിഭാഗോ തമാരബ്ഭ, തത്ഥ വത്തതി അപ്പനാ.

൯൧൫. സാധു സത്താ സുഖീ ഹോന്തു, ദുക്ഖാ മുച്ചന്തു പാണിനോ;
അഹോ സത്താ സുഖപ്പത്താ, ഹോന്തു യദിച്ഛകാതി ച.

൯൧൬. ഉദ്ദിസ്സ വാ അനോദിസ്സ, യുഞ്ജതോ സത്തഗോചരേ;
അപ്പമഞ്ഞാ പനപ്പേന്തി, അനുപുബ്ബേന വത്തികാ.

൯൧൭. കസിണുഗ്ഘാടിമാകാസേ, പഠമാരുപ്പമാനസേ;
തസ്സേവ നത്ഥിഭാവേ ച, തതിയാരുപ്പകേതി ച.

൯൧൮. യുഞ്ജന്തസ്സ പനേതേസു, ഗോചരേസു ചതൂസുപി;
അപ്പേന്തി അനുപുബ്ബേന, ആരുപ്പാപി ചതുബ്ബിധാ.

൯൧൯. ആനാപാനഞ്ച കസിണം, പഞ്ചകജ്ഝാനികം തഹിം;
പഠമജ്ഝാനികാ വുത്താ, കോട്ഠാസാസുഭഭാവനാ.

൯൨൦. സുഖിതജ്ഝാനികാ തിസ്സോ, അപ്പമഞ്ഞാ ച ഹേട്ഠിമാ;
ഉപേക്ഖാരുപ്പകാ പഞ്ച, ഉപേക്ഖാഝാനികാതി ച.

൯൨൧. ഏകാ ദസേകാ ദസ ച, തയോ പഞ്ചേതി സബ്ബഥാ;
പരികമ്മവസാ തിംസ, ഛ കോട്ഠാസാ യഥാക്കമം.

൯൨൨. പഞ്ചകാദിസുഖോപേക്ഖാ, ഝാനഭേദാ ചതുബ്ബിധാ;
ഏകച്ചതുപഞ്ചഝാന-വസേന തിവിധാ സിയും.

൯൨൩. രൂപാരൂപവസാ ദ്വേ ച, അപ്പനാതോ പുനേകധാ;
ഇച്ചേവമപ്പനാ കമ്മ-ട്ഠാനഭേദാ സമിസ്സിതാ.

൯൨൪. ദ്വേ ച സഞ്ഞാവവത്ഥാനാ, അട്ഠാനുസ്സതിയോതി ച;
സേസാ ദസ പവുച്ചന്തി, ഉപചാരസമാധികാ.

൯൨൫. പരികമ്മോപചാരാനുലോമഗോത്രഭുതോ പരം;
പഞ്ചമം വാ ചതുത്ഥം വാ, ജവനം ഹോതി അപ്പനാ.

൯൨൬. അപ്പനാജവനം സബ്ബം, ലോകുത്തരമഹഗ്ഗതം;

തിഹേതുകപരിത്താനി, പുരിമാനി യഥാരഹം.

൧൩൭. ആവജ്ജനാ ച വസിതാ, തംസമാപജ്ജനാ തഥാ;
അധിട്ഠാനാ ച വുട്ഠാനാ, പച്ചവേക്ഖണ പഞ്ചമാ.

൧൩൮. വസിതാഹി വസീഭൂതാ, ഇതി കത്വാന പഞ്ചഹി;
ഭാവേന്തസ്സ പനപ്പേന്തി, ഉപരൂപരി അപ്പനാ.

൧൩൯. യുഞ്ജന്തസ്സ തു വുട്ഠായ, കസിണജ്ഝാനപഞ്ചമാ;
പഞ്ചാഭിഞ്ഞാ ഹി അപ്പേന്തി, രൂപസദ്ദാദിഗോചരേ.

൧൪൦. ലോകുത്തരാ പനപ്പേന്തി, സബ്ബേ നിബ്ബാനഗോചരേ;
അനിച്ചദുക്ഖാനത്താതി, ഭൂമിധമ്മേ വിപസ്സതോ.

൧൪൧. തത്ഥ ച പാദകജ്ഝാനം, സമ്മട്ഠജ്ഝാനമേവ വാ;
അജ്ഝാസയോ ച വുട്ഠാന-ഗാമിനീ ച വിപസ്സനാ.

൧൪൨. മഗ്ഗാനം ഝാനഭേദായ, യഥായോഗം നിയാമതാ;
യഥാസകം ഫലാനം തു, മഗ്ഗാ ഹോന്തി നിയാമതാ.

൧൪൩. മഗ്ഗാനന്തരമേവാഥ, ഭൂമിധമ്മേ വിപസ്സതോ;
ഫലസമാപത്തിയമ്പി, അപ്പേതി ഫലമാനസം.

൧൪൪. അനുപുബ്ബസമാപത്തിം, സമാപജ്ജിസ്സ വുട്ഠിതോ;
ഝാനധമ്മേ വിപസ്സിത്വാ, തത്ഥ തത്ഥേവ പണ്ഡിതോ.

൧൪൫. ചതുത്ഥാരുപ്പമപ്പേത്വാ, ഏകദ്വിജവനാപരം;
നിരോധം നാമ ഫുസതി, സമാപത്തിമചിത്തകം.

൧൪൬. അരഹാ വാ അനാഗാമീ, പഞ്ചവോകാരഭൂമിയം;
യഥാസകം ഫലുപ്പാദോ, വുട്ഠാനന്തി തതോ മതോ.

൧൪൭. അപ്പനാപരിയോസാനേ, സിയാ സബ്ബത്ഥ സമ്ഭവാ;
ഭവങ്ഗപാതോ തം ഛേത്വാ, ജായതേ പച്ചവേക്ഖണാ.

൧൪൮. ഇതി വുത്താനുസാരേന, അപ്പനാനയസങ്ഗഹം;
യഥായോഗം വിഭാവേയ്യ, തത്ഥ തത്ഥ വിചക്ഖണോ.

൧൪൯. **ചിത്തവിസുദ്ധി** നാമായം, ചിത്തസംക്ലേസസോധനോ;
ഉപചാരപ്പനാഭേദോ, സമഥോ പുബ്ബഭാഗിയോതി.

ഇതി നിബ്ബാനവിഭാഗേ മൂലവിസുദ്ധികഥാ നിട്ഠിതാ.

തേവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

ചതുവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൪. പരിഗ്ഗഹവിസുദ്ധികഥാ

൯൮൧. സീലചിത്തവിസുദ്ധീഹി, യഥാവുത്താഹി മണ്ഡിതോ;
പയോഗാസയസമ്പന്നോ, നിബ്ബാനാഭിരതോ തതോ.

൯൮൨. ഖന്ധായതനധാതാദിപ്പഭേദേഹി യഥാരഹം;
ലക്ഖണപച്ചുപട്ഠാന-പദട്ഠാനവിഭാഗതോ.

൯൮൩. പരിഗ്ഗഹേത്വാ സങ്ഖാരേ, നാമരൂപം യഥാകഥം;
വവത്ഥപേന്തോ തഥേവമനുപസ്സതി പഞ്ഞവാ.

൯൮൪. നാമരൂപമിദം സുദ്ധം, അത്തഭാവോതി വുച്ചതി;
നഥേത്ഥ കോചി അത്താ വാ, സത്തോ ജീവോ ച പുഗ്ഗലോ.

൯൮൫. യഥാപി അങ്ഗസമ്ഭാരാ, ഹോതി സദ്ദോ രഥോ ഇതി;
ഏവം ഖന്ധേസു സന്തേസു, ഹോതി സത്തോതി സമ്മുതി.

൯൮൬. ഖന്ധായതനധാതൂനം, യഥായോഗമനുക്കമോ;
അബ്ബോച്ഛിന്നോ പവത്തന്തോ, സംസാരോതി പവുച്ചതി.

൯൮൭. ഇതി നാനപ്പകാരേന, തേഭൂമകപരിഗ്ഗഹോ;
ഭൂമിധമ്മവവത്ഥാനം, സുദ്ധസങ്ഖാരദസ്സനം.

൯൮൮. അത്തദിട്ഠിപഹാനേന , ദിട്ഠിസംക്ലേസസോധനം;
ദിട്ഠിവിസുദ്ധി നാമാതി, ഞാണമേതം പവുച്ചതി.

൯൮൯. പരിഗ്ഗഹിതസങ്ഖാരോ, നാമരൂപമപത്ഥിയാ;
തതോ പരം യഥായോഗം, പരിഗ്ഗണ്ഹതി പച്ചയേ.

൯൯൦. ദുക്ഖസമുദയോ തത്ഥ, തണ്ഹാ സംസാരനായികാ;
സമോധാനേതി സങ്ഖാരേ, തത്ഥ തത്ഥുപപത്തിയാ.

൯൯൧. തണ്ഹാസമ്ഭവമേവേതം, തസ്മാ ദുക്ഖം പവുച്ചതി;
തദപ്പവത്തി നിബ്ബാനം, മഗ്ഗോ തംപാപകോതി ച.

൯൯൨. ചതുസച്ചവവത്ഥാന-മുഖേനേവമ്പി പച്ചയേ;
പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി ഏകച്ചേ, സങ്ഖാരാനമഥാപരേ.

൯൯൩. ആലോകാകാസവായാപപഥവിഞ്ചുപനിസ്സയം;
ഭവങ്ഗപരിണാമഞ്ച, ലഭിത്വാവ യഥാരഹം.

൯൯൪. ഛ വത്ഥൂനി ച നിസ്സായ, ഛ ദ്വാരാരമ്മണാനി ച;
പടിച്ച മനസികാരം, പവത്തന്തി അരൂപിനോ.

൯൯൫. യഥാസകസമുട്ഠാനം , വിഭാഗേഹി ച രൂപിനോ;
പവത്തന്തി ഏകച്ചേതി, പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി പച്ചയേ.

൯൯൬. അവിജ്ജാപച്ചയാ ഹോന്തി, സങ്ഖാരാ തു തതോ തഥാ;
വിഞ്ഞാണം നാമരൂപഞ്ച, സളായതനനാമകം.

൩൫൬. ഫസ്സോ ച വേദനാ തണ്ഹാ, ഉപാദാനം ഭവോ തതോ;
ജാതി ജരാ മരണഞ്ച, പവത്തതി യഥാരഹം.

൩൫൭. തതോ സോകോ പരിദേവോ, ദുക്ഖഞ്ചേവ തഥാപരം;
ദോമനസ്സമുപായാസോ, സമ്ഭോതി ച യഥാരഹം.

൩൫൮. ഏതസ്സ കേവലസ്സേവം, ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ സമ്ഭവോ;
പടിച്ചസമുപ്പാദോവ, നത്ഥഞ്ഞോ കോചി കാരകോ.

൩൫൯. തത്ഥാവിജ്ജാദയോ ദ്വേപി, അദ്ധാതീതോ അനാഗതോ;
ജാതാദയോപരേ അട്ഠ, പച്ചുപ്പന്നോതി വണ്ണിതോ.

൩൬൦. പുഞ്ഞാപുഞ്ഞാനേഞ്ജവസാ, സങ്ഖാരാ തിവിധാ തഥാ;
ഭവേകദേസോ കമ്മഞ്ച, കമ്മവട്ടന്തി വുച്ചതി.

൩൬൧. അവിജ്ജാതണ്ഹുപാദാനാ, ക്ലേസവട്ടമഥാപരേ;
വിപാകവട്ടം സത്താപി, ഉപപത്തിഭവോപി ച.

൩൬൨. അവിജ്ജാസങ്ഖാരാനം തു, ഗഹണേ ഗഹിതാവ തേ;
തണ്ഹുപാദാനഭവാതി, അതീതേ പഞ്ച ഹേതവോ.

൩൬൩. തണ്ഹുപാദാനഭവാനം, ഗഹണേ ഗഹിതാവ തേ;
അവിജ്ജാ സങ്ഖാരാ ചേതി, പച്ചുപ്പന്നേപി പഞ്ചകേ.

൩൬൪. വിഞ്ഞാണാദിസരൂപേന, ദസ്സിതം ഫലപഞ്ചകം;
തഥാ തദേവ ജാതാദി-നാമേനാനാഗതന്തി ച.

൩൬൫. അതീതേ ഹേതവോ പഞ്ച, ഇദാനി ഫലപഞ്ചകം;
ഇദാനി ഹേതവോ പഞ്ച, ആയതിം ഫലപഞ്ചകം.

൩൬൬. ഹേതുഫലം ഫലഹേതു, പുന ഹേതുഫലാനി ച;
തിസന്ധി ചതുസങ്ഖേപം, വീസതാകാരമബ്രവും.

൩൬൭. അത്ഥധമ്മപടിവേധ-ദേസനാനം യഥാരഹം;
ഗമ്ഭീരത്താ ചതുന്നമ്പി, ചതുഗമ്ഭീരതാ മതാ.

൩൬൮. ഏകത്തനാനത്തനയാ, അബ്യാപാരനയോപരോ;
തഥേവംധമ്മതാ ചേതി, നയാ വുത്താ ചതുബ്ബിധാ.

൩൬൯. ജരാമരണസോകാദി-പീളിതാനമഭിണ്ഹസോ;
ആസവാനം സമുപ്പാദാ, അവിജ്ജാ ച പവത്തതി.

൩൭൦. അവിജ്ജാപച്ചയാ ഹോന്തി, സങ്ഖാരാപി യഥാ പുരേ;
ബദ്ധാവിച്ഛേദമിച്ചേവം, ഭവചക്കമനാദികം.

൩൭൧. തണ്ഹാവിജ്ജാനാഭികം തം, ജരാമരണനേമികം;
സേസാകാരാദിഘടികം, തിഭവാരഥയോജിതം.

൩൭൨. തിഅദ്ധഞ്ച തിവട്ടഞ്ച, തിസന്ധിഘടികം തഥാ;
ചതുസങ്ഖേപഗമ്ഭീരനയമണ്ഡിതദേസനം.

൩൭൩. വീസതാകാരവിഭാഗം, ദ്വാദസാകാരസങ്ഗഹം;

ധമ്മട്ഠിതീതി ദീപേന്തി, ഇദപ്പച്ചയതം ബുധാ.

൯൩൩. പടിച്ചസമുപ്പാദോയം, പച്ചയാകാരനാമതോ;
സങ്ഖേപതോ ച വിത്ഥാരാ, വിവിധാകാരഭേദതോ.

൯൩൪. ജനേതി പച്ചയുപ്പന്നേ, അവിജ്ജാദിപവത്തിയാ;
അവിജ്ജാദിനിരോധേന, നിരോധേതി ച സബ്ബഥാ.

൯൩൫. പച്ചയപ്പച്ചയുപ്പന്ന-വസേനേവ പവത്തതി;
സംസാരോയന്തി ഏകച്ചേ, പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി പച്ചയേ.

൯൩൬. സമന്തപട്ഠാനമഹാപകരണവിഭാഗതോ;
ഏകച്ചേ പരിഗ്ഗണ്ഹന്തി, ചതുവീസതി പച്ചയേ.

൯൩൭. ഇതി നാനപ്പകാരേന, പച്ചയാനം പരിഗ്ഗഹോ;
സപ്പച്ചയനാമരൂപം, വവത്ഥാനന്തി വേദിതം.

൯൩൮. ഇദപ്പച്ചയതാഞാണം, പച്ചയാകാരദസ്സനം;
ധമ്മട്ഠിതി യഥാഭൂതഞാണദസ്സനനാമകം.

൯൩൯. കാലത്തയവിഭാഗേസു , കങ്ഖാസംക്ലേസസോധനം;
കങ്ഖാവിതരണാ നാമ, വിസുദ്ധീതി പവുച്ചതീതി.

ഇതി നിബ്ബാനവിഭാഗേ പരിഗ്ഗഹവിസുദ്ധികഥാ നിട്ഠിതാ.

ചതുവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

പഞ്ചവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൫. വിപസ്സനാവുദ്ധികഥാ

൯൮൧. സീലചിത്തദിട്ഠികങ്ഖാവിതരണവിസുദ്ധിയോ ;
പത്വാ കലാപതോ താവ, സമ്മസേയ്യ തതോ പരം.

൯൮൨. കലാപതോ സമ്മസനം, ഉദയബ്ബയദസ്സനം;
ഭങ്ഗഞാണം ഭയഞാണം, തഥാദീനവനിബ്ബിദാ.

൯൮൩. മുച്ചിതുകമ്യതാഞാണം, പടിസങ്ഖാനുപസ്സനാ;
സങ്ഖാരുപേക്ഖാനുലോമമിച്ചാനുക്കമതോ ഠിതാ.

൯൮൪. വിപസ്സനാതി ചക്ഖാതാ, ദസഞാണപരമ്പരാ;
ലക്ഖണത്തയമാഹച്ച, സങ്ഖാരേസു പവത്തതി.

൯൮൫. തസ്മാ കലാപതോ താവ, സമ്മസേയ്യ തിലക്ഖണം;
സമ്മസിത്വാ അതീതാദിഖന്ധായതനധാതുയോ.

൯൮൬. അനിച്ചാ തേ ഖയട്ഠേന, ഖന്ധാ ദുക്ഖാ ഭയട്ഠതോ;
അനത്താ അസാരകട്ഠേന, ഇച്ചാഭിണ്ഹം വിചിന്തയം.

൯൮൭. തസ്സേവം സമ്മസന്തസ്സ, ഉപട്ഠാതി തിലക്ഖണം;
സങ്ഖാരേസു തതോ യോഗീ, ഖണസന്തതിഅദ്ധതോ.

൯൮൮. പച്ചുപ്പന്നാന ധമ്മാനം, ഉദയഞ്ച വയം തഥാ;
പഞ്ഞാസാകാരഭേദേഹി, അനുപസ്സതി തത്ഥ ഹി.

൯൮൯. അവിജ്ജാതണ്ഹാകമ്മാനം, ഉദയാ ച നിരോധതോ;
സമുദയാ നിരോധാ ച, പഞ്ചന്നം ദസ്സിതാ തഥാ.

൯൯൦. രൂപസ്സാഹാരതോ തിണ്ണം, ഫസ്സതോ നാമരൂപതോ;
വിഞ്ഞാണസ്സേതി സബ്ബേപി, ചത്താലീസ സമിസ്സിതാ.

൯൯൧. നിബ്ബത്തിലക്ഖണം ഭങ്ഗ-
ലക്ഖണഞ്ചേത്ഥ പസ്സതോ;
ഖണതോദയതോ ചേതി,
സമപഞ്ഞാസ ഹോന്തി തേ.

൯൯൨. ഇതി ഖന്ധമുഖേനേതേ, വിഭത്താ ഉദയബ്ബയാ;
ആയതനാദിഭേദേഹി, യോജേതബ്ബാ യഥാരഹം.

൯൯൩. ഉദയഞ്ച വയഞ്ചേവം, പസ്സതോ തസ്സ യോഗിനോ;
വിഭൂതാ ഹോന്തി സങ്ഖാരാ, സമുട്ഠാതി തിലക്ഖണം.

൯൯൪. ബോധിപക്ഖിയധമ്മാ ച,
തേ പസ്സന്തി വിസേസതോ;
തതോ ജായന്തുപക്ലേസാ,
ദസോപക്ലേസവത്ഥുകാ.

൯൯൫. ഓഭാസോ പീതി പസ്സദ്ധി, അധിമോക്ഖോ ച പഗ്ഗഹോ;
സുഖം ഞാണമുപട്ഠാനം, ഉപേക്ഖാ ച നികന്തി ച.

൯൯൬. തണ്ഹാമാനദിട്ഠിഗ്ഗാഹവസേന തിവിധേപി തേ;
അസ്സാദേന്തോ ഉന്നമന്തോ, മമായന്തോ കിലിസ്സതി.

൯൯൭. മഗ്ഗം ഫലഞ്ച നിബ്ബാനം, പത്തോസ്മീതി അകോവിദോ;
വേക്ഖബുജ്ഝാതി മഞ്ഞന്തോ, പപ്പോതി അധിമാനികോ.

൯൯൮. മഗ്ഗാദയോ ന ഹോന്തേതേ,
തണ്ഹാഗാഹാദിവത്ഥുതോ;
തണ്ഹാമാനദിട്ഠിയോ ചുപക്ലേസാ പരിപന്ഥകാ.

൯൯൯. വോഹാരണമേവ ഖന്ധാനം, ഉദയബ്ബയദസ്സനം;
തിലക്ഖണാരമ്മണതോ, മഗ്ഗോ നിബ്ബാനപച്ചയോ.

൧൦൦൦. ഇതി മഗ്ഗം അമഗ്ഗഞ്ച, വിസോധേന്തസ്സ സിജ്ഝതി;
വിസുദ്ധി ച മഗ്ഗാമഗ്ഗഞാണദസ്സനനാമികാ.

൧൦൦൧. തഥാപരാ വിസുദ്ധീനം, ഉദയബ്ബയദസ്സനം;
ആദിം കത്വാ **പടിപദാഞാണദസ്സന**നാമികാ.

൧൦൦൨. പച്ഛാ സംക്ലേസവിക്ഖേപവിസുദ്ധന്തം യഥാ പുരേ;
പടിപജ്ജതി മേധാവീ, ഉദയബ്ബയദസ്സനം.

൧൦൦൩. ഇതി ഖോദയബ്ബയാനുപസ്സനാഞാണവീഥിയം;
സിക്ഖന്തസ്സാചിരേനേവ, പരിപക്കാ വിപസ്സനാ.

൧൦൦൪. പഹായോദയവോഹാരം, വയമേവാധിമുച്ചതോ;
ഉപ്പാദാഭോഗമോഹായ, ഭങ്ഗമേവാനുതിട്ഠതി.

൧൦൦൫. തതോ നിജ്ഝരധാരാവ, ഗങ്ഗാവാരോദകം വിയ;
ഭിജ്ജമാനതിണാനിവ, പടിപജ്ജാ സിഖാ വിയ.

൧൦൦൬. ഖതന്തേ ച വയന്തേ ച, ഭിജ്ജന്തിച്ചേവ സങ്ഖതേ;
പസ്സതോ തസ്സ ഭങ്ഗാനുപസ്സനാഞാണമീരിതം.

൧൦൦൭. തതോ ഭയാനുപസ്സനാ, സഭയാതി വിപസ്സതോ;
ആദീനവാനുപസ്സനാ-ഞാണം ആദീനവാതി ച.

൧൦൦൮. നിബ്ബിദാനുപസ്സനാ ച, നിബ്ബിന്ദന്തസ്സ യോഗിനോ;
മുച്ചിതുകമ്യതാഞാണം, തതോ മുച്ചിതുമിച്ഛതോ.

൧൦൦൯. ഇച്ഛാ ചേ ന നിരുജ്ഝേയ്യ, ന ബാധേയ്യ സുഖാ യദി;
വസേ വത്തേയ്യ അത്താ ചേ, തദഭാവാ ന തേ തഥാ.

൧൦൧൦. സുട്ഠു മുച്ചിതുമിച്ചേവം, പടിപച്ചക്ഖതോ തതോ;
പടിസങ്ഖാനുപസ്സനാ-ഞാണം ജാതന്തി വുച്ചതി.

൧൦൧൧. സാധുകം പടിസങ്ഖായ, സങ്ഖാരേസു തിലക്ഖണം;
സുപരിഞ്ഞാതസങ്ഖാരേ, തഥേവ പടിപസ്സതി.

൧൦൧൨. അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താ ച, സങ്ഖാരാവ ന ചാപരോ;
അത്താ വാ അത്തനീയം വാ, നാഹം ന തു മമാതി ച.

൧൦൧൩. അതോവ തത്ഥ മജ്ഝത്തോ, നന്ദിരാഗവിനിസ്സടോ;
അത്തത്തനിയഭാവേന, സങ്ഖാരേസ്വജ്ഝുപേക്ഖതി.

൧൦൧൪. സങ്ഖാരുപേക്ഖാസങ്ഖാതം, ഞാണം തസ്സ ഇതീരിതം;
തതോ വുട്ഠാനഘടിതം, അനുലോമന്തി വുച്ചതി.

൧൦൧൫. സുപരിഞ്ഞാതസങ്ഖാരേ, സുസമ്മട്ഠതിലക്ഖണേ;
ഉപേക്ഖന്തസ്സ തസ്സേവ, സിഖാപത്താ വിപസ്സനാ.

൧൦൧൬. സങ്ഖാരധമ്മേ ആരബ്ഭ, താവ കാലം പവത്തതി;
തീരദസ്സീവ സകുണോ, യാവ പാരം ന പസ്സതി.

൧൦൧൭. യദാ പസ്സതി നിബ്ബാനം, വുട്ഠാനഗഹിതാ തദാ;
വുട്ഠാനഗാമിനീ നാമ, സാനുലോമാ പവുച്ചതി.

൧൦൧൮. ഇതി ദ്വീഹി വിസുദ്ധീഹി, വിസുദ്ധായ വിപസ്സതോ;
വിപസ്സനാപടിപദം, പൂരേതീതി പവുച്ചതീതി.

ഇതി നിബ്ബാനവിഭാഗേ വിപസ്സനാവുദ്ധികഥാ നിട്ഠിതാ.

പഞ്ചവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

ഛബ്ബിസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൭. വുട്ഠാനവിസുദ്ധികഥാ

൧൦൧൯. തസ്സേവം പടിപന്നസ്സ, സിഖാപത്താ വിപസ്സനാ;
വുട്ഠാനഗാമിനീ നാമ, യദാ ഹോതി തദാ പന.

൧൦൨൦. പരികമ്മോപചാരാനുലോമഗോത്രഭുതോ പരം;
മഗ്ഗോ തതോ ഫലം ഹോതി, ഭവങ്ഗാ പച്ചവേക്ഖണാ.

൧൦൨൧. പരികമ്മോപചാരാനുലോമസങ്ഖാതഗോചരാ ;
മഗ്ഗസ്സാവജ്ജനം ഹുത്വാ, നിബ്ബാനേ ഹോതി ഗോത്രഭു.

൧൦൨൨. ചതുത്ഥം പഞ്ചമം വാഥ, ഛട്ഠം വാപി യഥാരഹം;
അപ്പേതി മഗ്ഗജവനം, നിബ്ബാനേ സകിമേവ തം.

൧൦൨൩. തതോ ഫലാനി തീണി ദ്വേ, ഏകം വാഥ യഥാക്കമം;
മഗ്ഗാവസേസനിരോധമഗ്ഗവുട്ഠാനവീഥിയം.

൧൦൨൪. തതോ ഭവങ്ഗപാതോവ,
തം ഛേത്വാ പച്ചവേക്ഖണാ;
തിസ്സോ പഞ്ചവിധാ ഹോന്തി,
യഥായോഗം തഥാ ഹി ച.

൧൦൨൫. മഗ്ഗം ഫലഞ്ച നിബ്ബാനം, അവസ്സം പച്ചവേക്ഖതി;
ഹീനേ കിലേസേ സേസേ ച, പച്ചവേക്ഖതി വാ ന വാ.

൧൦൨൬. തതോ ച പുന സങ്ഖാരേ, വിപസ്സന്തോ യഥാ പുരേ;
അപ്പേതി അനുപുബ്ബേന, സേസമഗ്ഗഫലാനി ച.

൧൦൨൭. തഥാ വുച്ചന്തി നിബ്ബാന-ഫലമഗ്ഗവിപസ്സനാ;
സുഞ്ഞതാ ചാനിമിത്താ ച, തഥാപണിഹിതാനി ച.

൧൦൨൮. സുഞ്ഞതാവിപസ്സനാദിനാമേന ഹി വിപസ്സതി;
വിമോക്ഖമുഖഭൂതാതി, തിവിധാ ഭാജിതാ തഥാ.

൧൦൨൯. സുഞ്ഞതാദികനാമേന, വിമോക്ഖാ തിവിധാ മതാ;
നിബ്ബാനഫലമഗ്ഗാ ച, സമാപത്തിസമാധയോ.

൧൦൩൦. തത്ഥേവ പഠമഭൂമിം, പത്തോ അരിയപുഗ്ഗലോ;
സത്തക്ഖത്തുപരമോ സോ, **സോതാപന്നോ**തി വുച്ചതി.

൧൦൩൧. പത്തോ ദുതിയഭൂമിഞ്ച, **സകദാഗാമി**നാമകോ;
സകിമേവ ഇമം ലോകം, ആഗന്ത്വാ ഹോതി മാനുസം.

൧൦൩൨. പത്തോ തതിയഭൂമിഞ്ച, **അനാഗാമീ**തി വുച്ചതി;
ബ്രഹ്മലോകാ അനാഗന്ത്വാ, ഇധകാമോപപത്തിയാ.

൧൦൩൩. പത്തോ ചതുത്ഥഭൂമിഞ്ച, **അരഹാ** അഗ്ഗപുഗ്ഗലോ;
ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ദുക്ഖഗ്ഗിം, നിബ്ബാപേതീതി വുച്ചതി.

൧൦൩൪. ഇതി മഗ്ഗഫലട്ഠാനം, വസാ അരിയപുഗ്ഗലാ;
ദ്വിധാപി ചതുധാ യുഗ്ഗാ, അട്ഠ ഹോന്തി വിഭാഗതോ.

൧൦൩൫. ഉഭതോഭാഗവിമുത്ത-
വിഭാഗാദിവസാ പന;
വിഭത്താ ഹോന്തി സത്തേതേ,
യഥായോഗം തഥാ ഹി ച.

൧൦൩൬. സദ്ധാധുരസ്സാനിച്ചതോ, വുട്ഠാനം ദുക്ഖതോപി ച;
പഞ്ഞാധുരസ്സാനത്തതോ, ഇതി ദീപേന്തി പണ്ഡിതാ.

൧൦൩൭. സദ്ധാനുസാരി ആദിമ്ഹി, മജ്ഝേ സദ്ധാവിമുത്തകോ;
അന്തേ പഞ്ഞാവിമുത്തോവ, തസ്മാ സദ്ധാധുരോ സിയാ.

൧൦൩൮. ധമ്മാനുസാരി ആദിമ്ഹി, ദിട്ഠിപ്പത്തോ തതോപരി;
അന്തേ പഞ്ഞാവിമുത്തോവ, ഹോതി പഞ്ഞാധുരോപി ച.

൧൦൩൯. സമഥയാനികാ ചേവ, രൂപാനുത്തരപാദകാ;
വിപസ്സനായാനികാ ച, സബ്ബേ സുക്ഖവിപസ്സകാ.

൧൦൪൦. ധുരവുട്ഠാനഭേദേന, ഹോന്തി പഞ്ചേവ സബ്ബഥാ;
ആരുപ്പപാദകാ ചാപി, ആദിമ്ഹി ദുവിധാ തഥാ.

൧൦൪൧. ഛസു ഠാനേസു മജ്ഝകേ, കായസക്ഖീതി ഭാജിതാ;
ഉഭതോഭാഗവിമുത്തോ, അരഹത്തേ പതിട്ഠിതോ.

൧൦൪൨. ഇത്ഥം വുത്തയാനധുര-വുട്ഠാനാനം വിഭാഗതോ;
മഗ്ഗപ്ഫലഭൂമിയോ ച, സത്തട്ഠാരിയപുഗ്ഗലാ.

൧൦൪൩. തഥ ചാനുത്തരഞാണം, സച്ചാനം പടിവേധകം;
സമുച്ഛേദപ്പഹാനേന, ക്ലേസാനുസയസോധനം.

൧൦൪൪. ചതുമഗ്ഗവിഭാഗേന, വുട്ഠാനന്തി പകിത്തിതം;
ഞാണദസ്സനവിസുദ്ധി, നാമ ഹോതി തഥാപി ച.

൧൦൪൫. മഗ്ഗോ ച പരിജാനാതി, ദുക്ഖം തേഭൂമകം തഥാ;
യഥായോഗം പജഹതി, തണ്ഹാസമുദയമ്പി ച.

൧൦൪൬. നിരോധം സച്ഛികരോതി, മഗ്ഗസച്ചമനുത്തരം;
ഭാവനാവീഥിമോതിണ്ണോ, ഭാവേതീതി പവുച്ചതി.

൧൦൪൭. ദിട്ഠിഗ്ഗതവിചികിച്ഛാ-സീലബ്ബതമസേസതോ;
അപായഗമനീയഞ്ച, രാഗദോസാദികത്തയം.

൧൦൪൮. തദേകട്ഠേ കിലേസേ ച, സഹജാതപ്പഹാനതോ;
പജഹാതി **സോതാപത്തി-മഗ്ഗോ** പഠമഭൂമികോ.

൧൦൪൯. തദേകട്ഠേ പജഹതി, രാഗദോസാദികേപി ച;
ഥൂലേ തു **സകദാഗാമി-മഗ്ഗോ** ദുതിയഭൂമികോ.

൧൦൫൦. പജഹാതി **അനാഗാമി-മഗ്ഗോ** നിരവസേസതോ;
കാമരാഗബ്യാപാദേ ച, തദേകട്ഠേ ച സമ്ഭവാ.

രൂപാരൂപരാഗമാനു-ദ്ധച്ചാവിജ്ജാതി പഞ്ചകം;
അഗ്ഗമഗ്ഗോ പജഹതി, ക്ലേസേ സേസേ ച സബ്ബഥാ.

ഇതി സച്ചപടിവേധം, ക്ലേസക്ഖയഫലാവഹം;
മഗ്ഗഞാണം പകാസേന്തി, വിസുദ്ധിം സത്തമം ബുധാ.

ഛബ്ബിസുദ്ധികമേനേവം, സബ്ബഥായ വിസുദ്ധിയാ;
സത്തമായാനുപത്തബ്ബം, നിബ്ബാനന്തി പവുച്ചതി.

ക്ലേസക്ഖയകരം താണം, സംസാരാതിക്കമം പരം;
പാരിമം തീരമഭയം, സബ്ബസങ്ഖാരനിസ്സടം.

ഥേനമ്മദനിമ്മദനം , പിപാസവിനയാദിനാ;
ക്ലേസസംസാരസങ്ഖാര-പടിപക്ഖനിദസ്സിതം.

അജരാമരമച്ചന്ത-മനുപ്പാദമസങ്ഖതം;
അനുത്തരമസങ്ഖാരം, അനന്തമതുലഞ്ച തം.

പരമത്ഥമനോപമ്മം, സന്തി അപ്പടിമം സുഖം;
നിരോധസച്ച നിബ്ബാനം, ഏകന്തം അമതം പദം.

സോപാദിസേസനിബ്ബാന-ധാതു ചേവ തഥാപരാ;
അനുപാദിസേസാ ചേതി, ദുവിധാ പരിയായതോ.

സുഞ്ഞതം ചാനിമിത്തഞ്ച, തഥാപണിഹിതന്തി ച;
അത്താദിഗാഹാഭാവേന, തിവിധാപി ച ഭാജിതം.

ക്ലേസസംസാരസങ്ഖാര-പച്ചനീകവിഭാഗതോ;
ഭവക്ഖയാദിഭേദേഹി, ബഹുധാപി പവുച്ചതി.

തദേവമച്ചുതം ധമ്മം, ലോകുത്തരമകാലികം;
വാനാഭാവാ വാനാതീതോ, **“നിബ്ബാന”**ന്തി പകിത്തിതം.

ഇതി നിബ്ബാനവിഭാഗേ വുട്ഠാനവിസുദ്ധികഥാ നിട്ഠിതാ.

ഛബ്ബീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച സബ്ബഥാപി നിബ്ബാനവിഭാഗോ.

സത്തവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൭. പഞ്ഞത്തിവിഭാഗോ

൨൭. പഭേദകഥാ

൧൦൫൨. ചിത്തം ചേതസികം രൂപം, നിബ്ബാനമ്പി ച ഭാജിതം;
തസ്മാ ദാനി യഥായോഗം, പഞ്ഞത്തിപി പവുച്ചതി.

൧൦൫൩. സാ ചായം അത്ഥപഞ്ഞത്തി-നാമപഞ്ഞത്തിഭേദതോ;
ദുവിധാ ഹോതി പഞ്ഞത്തി, അത്ഥപഞ്ഞത്തി തത്ഥ ച.

൧൦൫൪. സത്തസമ്ഭാരസണ്ഠാന-സങ്ഘാടപരിണാമതോ;
വികപ്പുപട്ഠാനാകാരവോഹാരാഭിനിവേസതോ.

൧൦൫൫. തഥാ പവത്തസങ്കേതസിദ്ധാ അത്ഥാ പകപ്പിതാ;
പഞ്ഞാപീയന്തി നാമാതി, **പഞ്ഞത്തീ**തി പകിത്തിതാ.

൧൦൫൬. അത്ഥാ ഹി പരമത്ഥത്ഥാ, പഞ്ഞത്തത്ഥാതി ച ദ്വിധാ;
തത്ഥ ച പരമത്ഥത്ഥാ, സച്ചികട്ഠാ സലക്ഖണാ.

൧൦൫൭. പഞ്ഞത്തത്ഥാ സച്ചികട്ഠസലക്ഖണസഭാവതോ;
അഞ്ഞഥാ ഗഹിതാ തംതമുപാദായ പകപ്പിതാ.

൧൦൫൮. തസ്മാ ഉപാദാപഞ്ഞത്തി, അത്ഥപഞ്ഞത്തിനാമകാ;
പഞ്ഞപേതബ്ബനാമാവ, പഞ്ഞത്തത്ഥാവ സബ്ബഥാ.

൧൦൫൯. പരമത്ഥാ യഥാവുത്താ, ചിത്തചേതസികാദയോ;
പഞ്ഞത്താ ഇത്ഥിപുരിസമഞ്ചപീഠപടാദയോ.

൧൦൬൦. യേന വുച്ചതി തം നാമം, പഞ്ഞപേതീതി വുച്ചതി;
പഞ്ഞത്തീതി ച സാ നാമപഞ്ഞത്തീതി തതോ മതാ.

൧൦൬൧. സങ്ഖാ സമഞ്ഞാ പഞ്ഞത്തി, വോഹാരോതി ച ഭാജിതാ;
ചതുധാ പഞ്ഞപേതബ്ബപഞ്ഞത്തീതി ഹി വണ്ണിതാ.

൧൦൬൨. ഇതോ നാമം നാമകമ്മം, നാമധേയ്യം അഥാപരം;
നിരുത്തി ബ്യഞ്ജനമഭിലാപോതി പന ഭാജിതാ.

൧൦൬൩. നാമപഞ്ഞത്തി നാമാതി, പഞ്ഞത്തി ദുവിധാ കതാ;
സബ്ബേവ ധമ്മാ പഞ്ഞത്തിപഥാതി പന ഭാജിതാ.

൧൦൬൪. പരമത്ഥപഞ്ഞത്തത്ഥാ, ദുവിധാ ഹോന്തി തത്ഥ ച;
പഞ്ഞത്തിപഥാവ ഹോന്തി, പരമത്ഥാ സലക്ഖണാ.

൧൦൬൫. പഞ്ഞത്തത്ഥാ പഞ്ഞത്തി ച, പഞ്ഞപേതബ്ബമത്തതോ;
പഞ്ഞത്തിപഥാ ച നാമപഞ്ഞത്തിപഥഭാവതോ.

൧൦൬൬. നാമമ്പി പഞ്ഞാപേതബ്ബമേവ കിഞ്ചാപി കേനചി;
നാമമേവമ്പേതം തത്ഥ, പഞ്ഞത്തിച്ചേവ വണ്ണിതം.

പഞ്ഞതപേതബ്ബധമ്മാ ച, തേസം പഞ്ഞാപിതാപി ച;
ഇച്ഛിതബ്ബാപി പഞ്ഞത്തിപഥാ പഞ്ഞത്തിനാനതാ.

ഇതി വുത്താനുസാരേന, വുത്തം അട്ഠകഥാനയേ;
നയം ഗഹേത്വാ ഏത്ഥാപി, പഞ്ഞത്തി ദുവിധാ കതാ.

തസ്മിമ്പി പരമത്ഥാ ച, സച്ചികട്ഠസലക്ഖണാ;
അത്ഥാ പഞ്ഞത്തിമത്താ ച, അത്ഥപഞ്ഞത്തിനാമകാ.

തേസം പഞ്ഞാപികാ ചേവ, നാമപഞ്ഞത്തിനാമികാ;
ഇച്ചേവം വണ്ണനാമഗ്ഗേ, ഞേയ്യത്താ തിവിധാ കതാ.

പരമത്ഥസച്ചം നാമ, പരമത്ഥാവ തത്ഥ ച;
സച്ചികട്ഠസഭാവത്താ, അവിസംവാദകാ ഹി തേ.

സമ്മുതിസച്ചം പഞ്ഞത്തിദ്വയം വോഹാരവുത്തിയാ;
ലോകസമഞ്ഞാധിപ്പായാവിസംവാദകഭാവതോ.

ഇതി സച്ചദ്വയമ്പേതം, അക്ഖാസി പുരിസുത്തമോ;
തേനാപി നാമസംവിഞ്ഞൂ, വോഹരേയ്യുഭയമ്പി വാ.

ഇതി പഞ്ഞത്തിവിഭാഗേ പഭേദകഥാ നിട്ഠിതാ.

സത്തവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

അട്ഠവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൮. അത്ഥപഞ്ഞത്തികഥാ

൧൦൮൪. യഥാ ച പുബ്ബാപരിയ-പവത്തക്ഖന്ധസമ്മതാ;
വിഞ്ഞത്തിന്ദ്രിയവിപ്ഫാര-വിസേസോപനിബന്ധനാ.

൧൦൮൫. ദേവയക്ഖമനുസ്സാദി-നാനാഭേദാ സലക്ഖികാ;
സത്തപഞ്ഞത്തി നാമായം, സ്വായം സത്തോതി സമ്മതോ.

൧൦൮൬. ഖന്ധത്തയമുപാദായ,
ഖന്ധായതനവുത്തിയാ;
കാരകോ വേദകോ വായം,
സന്ധാവതി ഭവേ ഭവേ.

൧൦൮൭. തസ്മാ സംസാരമാപന്നോ, സത്തോ നാമ സ പുഗ്ഗലോ;
അഹമത്താപരാ ഇത്ഥീ, പുരിസോതി ച കപ്പിതോ.

൧൦൮൮. സ്വായം ഖന്ധാദിതോ സത്തോ, അഞ്ഞോതി ച ന വുച്ചതി;
ഖന്ധാദിവിനിമുത്തസ്സ, സത്തസ്സേവ അഭാവതോ.

൧൦൮൯. ഖന്ധാ ഖന്ധാനമേവായം, സത്തോതി ച ന വുച്ചതി;
ഖന്ധവോഹാരതോ തസ്സ, അഞ്ഞവോഹാരസമ്ഭവാ.

൧൦൯൦. ഇച്ചേവം ഖന്ധനാനത്തേ-കത്തമുത്തോപി അത്ഥതോ;
തബ്ബിസേസാവചരിത-വോഹാരോ ച തു ദിസ്സതി.

൧൦൯൧. തേനായം പുഗ്ഗലോ സത്തോ, ജായതിജ്ജിയ്യതീതി ച;
മീയതീതി ച തസ്സായം, സംസാരോതി പവുച്ചതി.

൧൦൯൨. മതോ ജാതോ ച ന സോവ, ഖന്ധഭേദോപചാരതോ;
നാപരോ സോവ സന്താനഭേദാഭാവോപചാരതോ.

൧൦൯൩. നാനത്തേകത്തമിച്ചേവം, പുഗ്ഗലസ്സോപചാരതോ;
ഉച്ഛേദസസ്സതത്തം വാ, തസ്മാ നോപേതി പുഗ്ഗലോ.

൧൦൯൪. ഇച്ചായം പുഗ്ഗലോ നാമ, സത്തോ സംസാരകാരകോ;
ഖന്ധാദികമുപാദായ, പഞ്ഞത്തോതി പവുച്ചതി.

൧൦൯൫. തസ്മാ പുഗ്ഗലസങ്ഖാതാ, സംസാരോപനിബന്ധനാ;
സത്തപഞ്ഞത്തി നാമാതി, വിഞ്ഞാതബ്ബാ വിഭാവിനാ.

൧൦൯൬. അജ്ഝത്തികാ ച കേസാദികോട്ഠാസാ ബാഹിരേസു ച;
ഭൂമിപബ്ബതപാസാണതിണരുക്ഖലതാദികാ.

൧൦൯൭. ഭൂതസമ്ഭാരനിബ്ബത്തിവിഭാഗപരികപ്പിതാ;
തമുപാദായ **സമ്ഭാരപഞ്ഞത്തീ**തി പവുച്ചതി.

൧൦൯൮. ഭൂതസമ്ഭാരസണ്ഠാനവിഭാഗപരികപ്പിതാ;
സണ്ഠാനപഞ്ഞത്തി നാമ, ഥമ്ഭകുമ്ഭാദികാ മതാ.

൧൦൯. ഭൂതസമ്ഭാരസങ്ഘാതവിസേസപരികപ്പിതാ;
സങ്ഘാതപഞ്ഞത്തി നാമ, രഥഗേഹാദികാ മതാ.

൧൧൦. ഭൂതസമ്ഭാരവിസേസപരിണാമപകപ്പിതാ;
പരിണാമപഞ്ഞത്തീതി, ദധിഭത്താദികാ മതാ.

൧൧൧. ഇത്ഥമജ്ഝത്തബഹിദ്ധാ , ധമ്മാ സമ്ഭാരസമ്ഭൂതാ;
സന്താനവുത്തി സങ്കേതസിദ്ധാ പഞ്ഞത്തി പഞ്ചധാ.

൧൧൨. യഥാ തഥാ സമുപ്പന്നവികപ്പാഭോഗസമ്മതാ;
വികപ്പപഞ്ഞത്തി നാമ, കാലാകാസദിസാദികാ.

൧൧൩. തം തം നിമിത്തമാഗമ്മ, തതോപട്ഠാനകപ്പിതാ;
ഉപട്ഠാനപഞ്ഞത്തീതി, പടിഭാഗാദികാ മതാ.

൧൧൪. വിസേസാകാരമത്താപി, അത്ഥന്തരപകപ്പിതാ;
ആകാരപഞ്ഞത്തി നാമ, വിഞ്ഞത്തിലഹുതാദികാ.

൧൧൫. തം തം കാരണമാഗമ്മ, തഥാ വോഹാരകപ്പിതാ;
വോഹാരപഞ്ഞത്തി നാമ, കഥിനാപത്തിആദികാ.

൧൧൬. പുഗ്ഗലോ യോ സോ ച മേ അത്താ,
സോ ഭവിസ്സാമി മം ച തു;
നിച്ചോ ധുവോ സസ്സതോതി-
ആദികാ പന സബ്ബഥാ.

൧൧൭. അബ്ബോഹാരനിമിത്താനം, അഭാവേപി പവത്തിതോ;
അഭിനിവേസപഞ്ഞത്തി, നാമ തിത്ഥിയകപ്പിതാ.

൧൧൮. ഇച്ചേവം ലോകസാസനതിത്ഥായതനകപ്പിതാ;
സന്താനമുത്തസങ്കേതസിദ്ധാ അത്ഥാപി പഞ്ചധാ.

൧൧൯. സന്താനവുത്തിസന്താനമുത്തഭേദവസാ ദ്വിധാ;
അത്ഥപഞ്ഞത്തി നാമായം, ദസധാ പരിദീപിതാ.

൧൨൦. ഇതി വുത്തപ്പകാരേസു, പഞ്ഞത്തത്ഥേസു പണ്ഡിതാ;
പഞ്ഞത്തിമത്തം സന്ധായ, വോഹരന്തി യഥാകഥം.

൧൨൧. തദഞ്ഞേ പന ബാലാ ച, തിത്ഥിയാപി അകോവിദാ;
പഞ്ഞത്തിമതിധാവിത്വാ, ഗണ്ഹന്തി പരമത്ഥതോ.

൧൨൨. തേ തഥാ ഗഹിതാകാരാ, അഞ്ഞാണഗഹിതാ ജനാ;
മിച്ഛത്താഭിനിവിട്ഠാ ച, വഡ്ഢന്തി ഭവബന്ധനം.

൧൨൩. ദ്വിവിധേസുപി അത്ഥേസു, തസ്മാ പണ്ഡിതജാതികോ;
പരമത്ഥപഞ്ഞത്തീസു, വിഭാഗമിതി ലക്ഖയേതി.

ഇതി പഞ്ഞത്തിവിഭാഗേ അത്ഥപഞ്ഞത്തികഥാ നിട്ഠിതാ.

അട്ഠവീസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

ഏകൂനതിംസതിമോ പരിച്ഛേദോ

൨൯. നാമപഞ്ഞത്തികഥാ

നാമവോഹാരസങ്കേതകാരണോപനിബന്ധനാ;
യഥാവുത്തത്ഥസദ്ദാനം, അന്തരാ ചിന്തനാ ഗതാ.

നാമപഞ്ഞത്തി നാമായം, അത്ഥസദ്ദവിനിസ്സടാ;
തംദ്വയാബദ്ധസങ്കേതഞ്ഞേയ്യാകാരോപലക്ഖിതാ.

യാ ഗയ്ഹതി നാമഘോസഗോചരുപ്പന്നവീഥിയാ;
പവത്താനന്തരുപ്പന്ന-മനോദ്വാരികവീഥിയാ.

മഞ്ചപീഠാദിസദ്ദം ഹി, സോതവിഞ്ഞാണവീഥിയാ;
സുത്വാ തമേവ ചിന്തേത്വാ, മനോദ്വാരികവീഥിയാ.

തതോ സങ്കേതനിപ്ഫന്നം, നാമം ചിന്തായ ഗയ്ഹതി;
നാമപഞ്ഞത്തിഅത്ഥാ തു, തതോ ഗയ്ഹന്തി സമ്ഭവാ.

സദ്ദനാമത്ഥപഞ്ഞത്തിപരമത്ഥവസേന ഹി;
ചതുധാ തിവിധാ വാഥ, ചിന്തനാ തത്ഥ ഇച്ഛിതാ.

ഇത്ഥമട്ഠകഥാമഗ്ഗം, വണ്ണേന്തേന ഹി ദസ്സിതോ;
നയോ ആചരിയേനേതി, വിഭാഗോയം പകാസിതോ.

നത്ഥഞ്ഞാ കാചി വിഞ്ഞത്തി, വികാരസഹിതോ പന;
സദ്ദോവ നാമപഞ്ഞത്തി, ഇച്ചേകച്ചേഹി വണ്ണിതം.

തദേതം നാമപഞ്ഞത്തിഭാവേനേകവിധമ്പി ച;
നേരുത്തികയാദിച്ഛകവസാ നാമം ദ്വിധാ ഭവേ.

സഞ്ഞാസു ധാതുരൂപാനി, പച്ചയഞ്ച തതോ പരം;
കത്വാ വണ്ണാഗമാദിഞ്ച, സദ്ദലക്ഖണസാധിതം.

നേരുത്തികമുദീരേന്തി , നാമം യാദിച്ഛകം പദം;
യദിച്ഛായ കതമത്തം, ബ്യഞ്ജനത്ഥവിവജ്ജിതം.

ദ്വിവിധമ്പി തദന്വത്ഥകാദിമഞ്ചോപചാരിമം;
നിബ്ബചനത്ഥസാപേക്ഖം, തത്ഥാന്വത്ഥമുദീരിതം.

യദിച്ഛാകതസങ്കേതം, കാദിമഞ്ചോപചാരിമം;
അതമ്ഭൂതസ്സ തബ്ഭാവവോഹാരോതി പവുച്ചതി.

തഥാ സാമഞ്ഞനാമഞ്ച, ഗുണനാമഞ്ച കിത്തിമം;
ഓപപാതികമിച്ചേവം, നാമം ഹോതി ചതുബ്ബിധം.

മഹാജനസമ്മതഞ്ച, അന്വത്ഥഞ്ചേവ താദിസം;
തീണി നാമാനി ചന്ദാദിനാമം തത്ഥോപപാതികം.

യാദിച്ഛകമാവത്ഥികം, നേമിത്തകമഥാപരം;
ലിങ്ഗികം രുള്ഹികഞ്ചേതി, നാമം പഞ്ചവിധം ഭവേ.

൧൩൯൧. യദിച്ഛകം യഥാവുഡ്ഢം, വച്ഛദമ്മാദികം പന;
ആവത്ഥികം നേമിത്തകം, സീലവാപഞ്ഞവാദികം.

൧൩൯൨. ലിങ്ഗികം ദിട്ഠലിങ്ഗം തു, ദണ്ഡീഛത്തീതിആദികം;
രുള്ഹികം ലേസമത്തേന, രുള്ഹം ഗോമഹിംസാദികം.

൧൩൯൩. വിജ്ജമാനാവിജ്ജമാന-പഞ്ഞത്തോഭയമിസ്സിതാ;
വിഭത്താ നാമപഞ്ഞത്തി, ഛബ്ബിധാ ഹോതി തത്ഥ ഹി.

൧൩൯൪. വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തീതി , വിജ്ജമാനത്ഥദീപിതാ;
വുച്ചതി ഖന്ധായതന-ധാതുപഞ്ചിന്ദ്രിയാദികാ.

൧൩൯൫. അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി-നാമികാ പരമത്ഥതോ;
അവിജ്ജമാനമഞ്ചാദി, അത്ഥപഞ്ഞത്തിദീപിതാ.

൧൩൯൬. വിജ്ജമാനേന അവിജ്ജ-മാനപഞ്ഞത്തിനാമികാ;
തേവിജ്ജോ ഛളഭിഞ്ഞോ ച, സീലവാ പഞ്ഞവാപി ച.

൧൩൯൭. അവിജ്ജമാനേന വിജ്ജ-മാനപഞ്ഞത്തിനാമികാ;
ഇത്ഥിരൂപം ഇത്ഥിസദ്ദോ, ഇത്ഥിചിത്തന്തിആദികാ.

൧൩൯൮. വിജ്ജമാനേന തു വിജ്ജ-മാനപഞ്ഞത്തിനാമികാ;
ചക്ഖുവിഞ്ഞാണം ച ചക്ഖു-സമ്ഫസ്സോ ചേവമാദികാ.

൧൩൯൯. അവിജ്ജമാനേനാവിജ്ജ-മാനപഞ്ഞത്തിനാമികാ;
ഖത്തിയപുത്തോ ബ്രാഹ്മണ-പുത്തോ ഇച്ചേവമാദികാ.

൧൪൦൦. ഇതി വുത്താനുസാരേന, നാമപഞ്ഞത്തിയാ ബുധോ;
സരൂപം വിസയഞ്ചേവ, വിഭാഗഞ്ച വിഭാവയേ.

൧൪൦൧. ഇച്ചേവം പരമത്ഥാ ച, യഥാവുത്താ ചതുബ്ബിധാ;
പഞ്ഞത്തി ദുവിധാ ചേതി, ഞേയ്യത്ഥാ ഛബ്ബിധാ മതാതി.

ഇതി പഞ്ഞത്തിവിഭാഗേ നാമപഞ്ഞത്തികഥാ നിട്ഠിതാ.

ഏകൂനതിംസതിമോ പരിച്ഛേദോ.

നിട്ഠിതോ ച സബ്ബഥാപി പഞ്ഞത്തിവിഭാഗോ.

നിഗമനകഥാ

൧൪൦൨. രട്ഠേ **കഞ്ചിവരേ** രട്ഠേ, **കാവേരി**നഗരേ വരേ;
കുലേ സഞ്ജാതഭൂതേന, ബഹുസ്സുതേന ഞാണിനാ.

൧൪൦൩. **അനുരുദ്ധേന ഥേരേന,** അനിരുദ്ധയസസ്സിനാ;
തമ്ബരട്ഠേ വസന്തേന, നഗരേ **തഞ്ജ**നാമകേ.

൧൪൦൪. **ഥേരേ സങ്ഘവിസിട്ഠേന,** യാചിതേന അനാകുലം;
മഹാവിഹാരവാസീനം, വാചനാമഗ്ഗനിസ്സിതം.

൧൪൦൫. പകരണം കതം തേന, **പരമത്ഥവിനിച്ഛയം**;

ഇതി അനുരുദ്ധാചരിയേന രചിതോ

പരമത്ഥവിനിച്ഛയോ നിട്ഠിതോ.

നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

സച്ചസങ്ഖേപോ

ഗന്ഥാരമ്ഭകഥാ

൧. നമസ്സിത്വാ തിലോകഗ്ഗം, ഞേയ്യസാഗരപാരഗും;
ഭവാഭാവകരം ധമ്മം, ഗണഞ്ച ഗുണസാഗരം.

൨. നിസ്സായ പുബ്ബാചരിയമതം അത്ഥാവിരോധിനം;
വക്ഖാമി സച്ചസങ്ഖേപം, ഹിതം കാരകയോഗിനം.

ഫ. പഠമോ പരിച്ഛേദോ

രൂപസങ്ഖേപോ

ന. **സച്ചാനി** പരമത്ഥഞ്ച, സമ്മുതിഞ്ചാതി ദ്വേ തഹിം;
ഥദ്ധഭാവാദിനാ ഞേയ്യം, സച്ചം തം **പരമത്ഥകം**.

ർ. സന്നിവേസവിസേസാദിഞേയ്യം **സമ്മുതി** തം ദ്വയം;
ഭാവസങ്കേതസിദ്ധീനം, തഥത്താ സച്ചമീരിതം.

൩. പരമത്ഥോ സനിബ്ബാനപഞ്ചക്ഖന്ധേത്ഥ രാസിതോ;
ഖന്ധത്ഥോ ച സമാസേത്വാ, വുത്തോതീതാദിഭേദനം.

ന്ന. വേദനാദീസുപേകസ്മിം, ഖന്ധസദ്ദോ തു രുള്ഹിയാ;
സമുദ്ദാദേകദേസേ തു, സമുദ്ദാദിരവോ യഥാ.

൭. തത്ഥ സീതാദിരുപ്പത്താ, **രൂപം** ഭ്വാപാനലാനിലം;
ഭൂതം കഥിനദവതാപചനീരണഭാവകം.

വ്വ. ചക്ഖു സോതഞ്ച ഘാനഞ്ച, ജിവ്ഹാ കായോ പഭാ രവോ;
ഗന്ധോ രസോജാ ഇത്ഥീ ച, പുമാ വത്ഥു ച ജീവിതം.

ൻ. ഖം ജാതി ജരതാ ഭങ്ഗോ, രൂപസ്സ ലഹുതാ തഥാ;
മുദുകമ്മഞ്ഞതാ കായവചീവിഞ്ഞത്തി **ഭൂതികം**.

ഫം. ചക്ഖാദീ ദട്ഠുകാമാദിഹേതുകമ്മജഭൂതികാ;
പസാദാ രൂപസദ്ദാദീ, ചക്ഖുഞാണാദിഗോചരാ.

ഫഫ. ഓജാ ഹി യാപനാ ഇത്ഥിപുമലിങ്ഗാദിഹേതുകം;
ഭാവദ്വയം തു കായംവ, ബ്യാപി നോ സഹവുത്തികം.

ഫവ. നിസ്സയം വത്ഥു ധാതൂനം, ദ്വിന്നം കമ്മജപാലനം;
ജീവിതം ഉപ്പലാദീനം, ഉദകംവ ഠിതിക്ഖണേ.

ഫന. ഖം രൂപാനം പരിച്ഛേദോ, ജാതിആദിത്തയം പന;
രൂപനിബ്ബത്തി പാകോ ച, ഭേദോ ചേവ യഥാക്കമം.

ഫർ. ലഹുതാദിത്തയം തം ഹി, രൂപാനം കമതോ സിയാ;
അദന്ധഥദ്ധതാ ചാപി, കായകമ്മാനുകൂലതാ.

ഫ൩. അഭിക്കമാദിജനകചിത്തജസ്സാനിലസ്സ ഹി;
വികാരോ കായവിഞ്ഞത്തി, രൂപത്ഥമ്ഭാദികാരണം.

ഫന്ന. വചീഭേദകചിത്തേന, ഭൂതഭൂമിവികാരതാ;
വചീവിഞ്ഞത്തുപാദിന്നഘട്ടനസ്സേവ കാരണം.

ഫ൭. രൂപമബ്യാകതം സബ്ബം, വിപ്പയുത്തമഹേതുകം;
അനാലമ്ബം പരിത്താദി, ഇതി **ഏകവിധം** നയേ.

ഫവ്വ. അജ്ഝത്തികാനി ചക്ഖാദീ, പഞ്ചേതേവ പസാദകാ;
വത്ഥുനാ വത്ഥു താനേവ, ദ്വാരാ വിഞ്ഞത്തിഭീ സഹ.

൧൯. സേസം ബാവീസതി ചേകവീസ വീസതി ബാഹിരം;
അപ്പസാദമവത്ഥും ച, അദ്വാരഞ്ച യഥാക്കമം.

൨൦. പസാദാ പഞ്ച ഭാവായു, ഇന്ദ്രിയനിന്ദ്രിയേതരം;
വിനാപം ആദിതോ യാവ, രസാ ഥൂലം ന ചേതരം.

൨൧. അട്ഠകം അവിനിബ്ഭോഗം, വണ്ണഗന്ധരസോജകം;
ഭൂതം തം തു വിനിബ്ഭോഗമിതരന്തി വിനിദ്ദിസേ.

൨൨. അട്ഠാരസാദിതോ രൂപാ, നിപ്ഫന്നം തു ന ചേതരം;
ഫോട്ഠബ്ബമാപവജ്ജം തു, ഭൂതം കാമേ ന ചേതരം.

൨൩. സേക്ഖസപ്പടിഘാസേക്ഖപടിഘം ദ്വയവജ്ജിതം;
വണ്ണം തദിതരം ഥൂലം, സുഖുമഞ്ചേതി തം **തിധാ**.

൨൪. കമ്മജാകമ്മജംനേവകമ്മാകമ്മജതോ തിധാ;
ചിത്തോജഉതുജാദീനം, വസേനാപി തിധാ തഥാ.

൨൫. ദിട്ഠം സുതം മുതഞ്ചാപി, വിഞ്ഞാതം വത ചേതസാ;
ഏകമേകഞ്ച പഞ്ചാപി, വീസതി ച കമാ സിയും.

൨൬. ഹദയം വത്ഥു വിഞ്ഞത്തി, ദ്വാരം ചക്ഖാദിപഞ്ചകം;
വത്ഥു ദ്വാരഞ്ച സേസാനി, വത്ഥു ദ്വാരഞ്ച നോ സിയാ.

൨൭. നിപ്ഫന്നം രൂപരൂപം ഖം, പരിച്ഛേദോഥ ലക്ഖണം;
ജാതിആദിത്തയം രൂപം, വികാരോ ലഹുതാദികം.

൨൮. യഥാ സങ്ഖതധമ്മാനം, ലക്ഖണം സങ്ഖതം തഥാ;
പരിച്ഛേദാദികം രൂപം, തജ്ജാതിമനതിക്കമാ.

൨൯. കമ്മചിത്താനലാഹാരപച്ചയാനം വസേനിധ;
ഞേയ്യാ പവത്തി രൂപസ്സ, പിണ്ഡാനഞ്ച വസാ കഥം.

൩൦. **കമ്മജം** സേന്ദ്രിയം വത്ഥു, വിഞ്ഞത്തി **ചിത്തജാ** രവോ;
ചിത്തഗ്ഗിജോ ലഹുതാദിത്തയം **ചിത്താനലന്നജം**.

൩൧. അട്ഠകം ജാതി ചാകാസോ, **ചതുജാ** ജരതാ ഖയം;
കുതോചി നേവ ജാതം തപ്പാകഭേദം ഹി തം ദ്വയം.

൩൨. ജാതിയാപി ന ജാതത്തം, കുതോചിട്ഠകഥാനയാ;
ലക്ഖണാഭാവതോ തസ്സാ, സതി തസ്മിം ന നിട്ഠിതി.

൩൩. കമ്മചിത്താനലന്നേഹി, **പിണ്ഡാ** നവ ച സത്ത ച;
ചത്താരോ ദ്വേ ച വിഞ്ഞേയ്യാ, സജീവേ ദ്വേ അജീവകേ.

൩൪. അട്ഠകം ജീവിതേനായുനവകം ഭാവവത്ഥുനാ;
ചക്ഖാദീ പഞ്ച ദസകാ, കലാപാ **നവ കമ്മജാ**.

൩൫. സുദ്ധട്ഠവിഞ്ഞത്തിയുത്തനവകോപി ച ദസകോ;
സുദ്ധസദ്ദേന നവകോ, ലഹുതാദിദസേകകോ.

൩൬. വിഞ്ഞത്തിലഹുതാദീഹി, പുന ദ്വാദസ തേരസ;

ചിത്തജാ ഇതി വിഞ്ഞേയ്യാ, കലാപാ **സത്ത വാ ഛ വാ**.

൩൭. സുദ്ധട്ഠം സദ്ദനവകം, ലഹുതാദിദസേകകം;
സദ്ദേനലഹുതാദീഹി, **ചതുരോതുജകണ്ണികാ**.

൩൮. സുദ്ധട്ഠലഹുതാദീഹി, **അന്നജാ ദ്വേതി**മേ നവ;
സത്ത ചത്താരി ദ്വേ ചേതി, **കലാപാ വീസതീ ദ്വിഭി**.

൩൯. തയട്ഠകാ ച ചത്താരോ, നവകാ ദസകാ നവ;
തയോ ദ്വേകോ ച ഏകേന, ദസ ദ്വീഹി ച തീഹി ച.

൪൦. ചതുന്നമ്പി ച ധാതൂനം, അധികംസവസേനിധ;
രൂപഭേദോഥ വിഞ്ഞേയ്യോ, കമ്മചിത്താനലന്നജോ.

൪൧. കേസാദിമത്ഥലുങ്ഗന്താ, പഥവംസാതി വീസതി;
പിത്താദിമുത്തകന്താ തേ, ജലംസാ ദ്വാദസീരിതാ.

൪൨. യേന സന്തപ്പനം യേന, ജീരണം ദഹനം തഥാ;
യേനസിതാദിപാകോതി, ചതുരംസാനലാധികാ.

൪൩. ഉദ്ധാധോഗമകുച്ഛിട്ഠാ, കോട്ഠാസേയ്യങ്ഗസാരി ച;
അസ്സാസോതി ച വിഞ്ഞേയ്യാ, ഛളംസാ വായുനിസ്സിതാ.

൪൪. പുബ്ബമുത്തകരീസഞ്ചുദരിയം ചതുരോതുജാ;
കമ്മാ പാചഗ്ഗി ചിത്തമ്ഹാ-സ്സാസോതി ഛപി ഏകജാ.

൪൫. സേദസിങ്ഘാനികസ്സു ച, ഖേളോ ചിത്തോതുസമ്ഭവാ;
ദ്വിജാ ദ്വത്തിംസ കോട്ഠാസാ, സേസാ ഏവ ചതുബ്ഭവാ.

൪൬. ഏകജേസ്വാദിചതൂസു, ഉതുജാ ചതുരട്ഠകാ;
ജീവീതനവകോ പാചേസ്സാസേ ചിത്തഭവട്ഠകോ.

൪൭. ദ്വിജേസു മനതേജേഹി, ദ്വേ ദ്വേ ഹോന്തി പനട്ഠകാ;
സേസതേജാനിലംസേസു, ഏകേകമ്ഹി തയോ തയോ.

൪൮. അട്ഠകോജമനഗ്ഗീഹി, ഹോന്തി അട്ഠസു കമ്മതോ;
അട്ഠായുനവകാ ഏവം, ഇമേ അട്ഠ ചതുബ്ഭവാ.

൪൯. ചതുവീസേസു സേസേസു, ചതുജേസുട്ഠകാ തയോ;
ഏകേകമ്ഹി ച വിഞ്ഞേയ്യാ, പിണ്ഡാ ചിത്താനലന്നജാ.

൫൦. കമ്മജാ കായഭാവവ്ഹാ, ദസകാപി സിയും തഹിം;
ചതുവീസേസു അംസേസു, ഏകേകമ്ഹി ദുവേ ദുവേ.

൫൧. പഞ്ചാപി ചക്ഖുസോതാദീ, പദേസദസകാ പുന;
നവകാ സദ്ദസങ്ഘാതാ, ദ്വേതിച്ചേവം കലാപതോ.

൫൨. തേപഞ്ഞാസ ദസേകഞ്ച, നവുത്തരസതാനി ച;
ദസകാ നവകാ ചേവ, അട്ഠകാ ച സിയും കമാ.

൫൩. സേകപഞ്ചസതം കായേ, സഹസ്സം തം പവത്തതി;
പരിപുണ്ണിന്ദ്രിയേ രൂപം, നിപ്ഫന്നം ധാതുഭേദതോ.

൫൪. ചിത്തുപ്പാദേ സിയും രൂപ-ഹേതൂ കമ്മാദയോ പന;
ഠിതി ന **പാഠേ** ചിത്തസ്സ, ന ഭങ്ഗേ രൂപസമ്ഭവോ.

൫൫. "അഞ്ഞഥത്തം ഠിതസ്സാ"തി, വുത്തത്താവ ഠിതിക്ഖണം;
അത്ഥീതി ചേ പബന്ധേന, ഠിതി തത്ഥ പവുച്ചതി.

൫൬. അഥ വാ തിക്ഖണേ കമ്മം, ചിത്തമത്തുദയക്ഖണേ;
ഉതുഓജാജാത്തനോ ഠാനേ, രൂപഹേതൂ ഭവന്തി ഹി.

൫൭. സേയ്യസ്സാദിക്ഖണേ കായ-
ഭാവവത്ഥുവസാ തയോ;
ദസകാ ഹോന്തിഭാവിസ്സ,
വിനാ ഭാവം ദുവേ സിയും.

൫൮. തതോ പരഞ്ച കമ്മഗ്ഗിചിത്തജാ തേ ച പിണ്ഡികാ;
അട്ഠകാ ച ദുവേ പുബ്ബേ, വുത്തവുത്തക്ഖണേ വദേ.

൫൯. കാലേനാഹാരജം ഹോതി, ചക്ഖാദിദസകാനി ച;
ചതുപച്ചയതോ രൂപം, സമ്പിണ്ഡേവം പവത്തതി.

൬൦. തം സത്തരസചിത്തായു, വിനാ വിഞ്ഞത്തിലക്ഖണം;
സന്തതാമരണാ രൂപം, ജരാദിഫലമാവഹം.

൬൧. ഭങ്ഗാ സത്തരസുപ്പാദേ, ജായതേ കമ്മജം ന തം;
തദുദ്ധം ജായതേ തസ്മാ, തക്ഖയാ മരണം ഭവേ.

൬൨. ആയുകമ്മുഭയേസം വാ, ഖയേന മരണം ഭവേ;
ഉപക്കമേന വാ കേസഞ്ചുപച്ഛേദകകമ്മുനാ.

൬൩. ഓപപാതികഭാവിസ്സ, ദസകാ സത്ത കമ്മജാ;
കാമേ ആദോ ഭവന്തഗ്ഗിജാഹി പുബ്ബേവ ഭൂയതേ.

൬൪. ആദികപ്പനരാനഞ്ച, അപായേ അന്ധകസ്സ ച;
ബധിരസ്സാപി ആദോ ഛ, പുബ്ബേവേതരജാ സിയും.

൬൫. തഥേവന്ധബധിരസ്സ, പഞ്ച ഹോന്തി അഭാവിനോ;
യുത്തിയാ ഇധ വിഞ്ഞേയ്യാ, പഞ്ച വാ ചതുരോപി വാ.

൬൬. ചക്ഖാദിത്തയഹീനസ്സ, ചതുരോവ ഭവന്തിതി;
വുത്തം ഉപപരിക്ഖിത്വാ, ഗഹേതബ്ബം വിജാനതാ.

൬൭. രൂപേ ജീവിതഛക്കഞ്ച, ചക്ഖാദിസത്തകത്തയം;
പഞ്ച ഛ ഉതുചിത്തേഹി, പഞ്ച ഛാസഞ്ഞിനം ഭവേ.

൬൮. പഞ്ചധാത്വാദിനിയമാ, **പാഠേ** ഗന്ധരസോജനം;
നുപ്പത്തി തത്ഥ ഭൂതാനം, അഫോട്ഠബ്ബപവത്തിനം.

൬൯. ഥദ്ധുണ്ഹീരണഭാവോവ, നത്ഥി ധാത്വാദികിച്ചതോ;
അഞ്ഞം ഗന്ധാദീനം തേസം, തക്കിച്ചേനോപലദ്ധിതോ.

൭൦. രൂപേ സപ്പടിഘത്താദി, തത്ഥ രുപ്പനതാ വിയ;
ഘട്ടനഞ്ച രവുപ്പാദസ്സഞ്ഞത്ഥസ്സേവ ഹേതുതാ.

൩൮. ഇച്ഛിതബ്ബമിമേകന്തമേവം പാഠാവിരോധതോ;
അഥ വാ തേഹി വിഞ്ഞേയ്യം, ദസകം നവകട്ഠകം.

൩൯. സബ്ബം കാമഭവേ രൂപം, രൂപേ ഏകൂനവീസതി;
അസഞ്ഞീനം ദസ ഗന്ധരസോജാഹി ച ബ്രഹ്മുനം.

ഇതി സച്ചസങ്ഖേപേ രൂപസങ്ഖേപോ നാമ

പഠമോ പരിച്ഛേദോ.

൨. ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ

ഖന്ധത്തയസങ്ഖേപോ

൧൩. **വേദനാ**നുഭവോ തേധാ, സുഖദുക്ഖമുപേക്ഖയാ;
ഇട്ഠാനിട്ഠാനുഭവനമജ്ഝാനുഭവലക്ഖണാ.

൧൪. കായികം മാനസം ദുക്ഖം, സുഖോപേക്ഖാ ച വേദനാ;
ഏകം മാനസമേവേതി, പഞ്ചധിന്ദ്രിയഭേദതോ.

൧൫. യഥാ തഥാ വാ സഞ്ഞാണം, **സഞ്ഞാ** സതിനിബന്ധനം;
ഛധാ ഛദ്വാരസമ്ഭൂതഫസ്സജാനം വസേന സാ.

൧൬. **സങ്ഖാരാ** ചേതനാ ഫസ്സോ,
മനക്കാരായു സണ്ഠിതി;
തക്കോ ചാരോ ച വായാമോ,
പീതി ഛന്ദോധിമോക്ഖകോ.

൧൭. സദ്ധാ സതി ഹിരോത്തപ്പം, ചാഗോ മേത്താ മതി പുന;
മജ്ഝത്തതാ ച പസ്സദ്ധീ, കായചിത്തവസാ ദുവേ.

൧൮. ലഹുതാ മുദുകമ്മഞ്ഞപാഗുഞ്ഞമുജുതാ തഥാ;
ദയാ മുദാ മിച്ഛാവാചാ, കമ്മന്താജീവസംവരോ.

൧൯. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച, ദിട്ഠി ഉദ്ധച്ചമേവ ച;
അഹിരീകം അനോത്തപ്പം, വിചികിച്ഛിതമേവ ച.

൨൦. മാനോ ഇസ്സാ ച മച്ഛേരം, കുക്കുച്ചം ഥിനമിദ്ധകം;
ഇതി ഏതേവ പഞ്ഞാസ, സങ്ഖാരക്ഖന്ധസഞ്ഞിതാ.

൨൧. ബ്യാപാരോ ചേതനാ ഫസ്സോ, ഫുസനം സരണം തഹിം;
മനക്കാരോ പാലനായു, സമാധി അവിസാരതാ.

൨൨. ആരോപനാനുമജ്ജട്ഠാ, തക്കചാരാ പനീഹനാ;
വീരിയം പീനനാ പീതി, ഛന്ദോ തു കത്തുകാമതാ.

൨൩. അധിമോക്ഖോ നിച്ഛയോ സദ്ധാ,
പസാദോ സരണം സതി;
ഹിരീ പാപജിഗുച്ഛാ ഹി,
ഓത്തപ്പം തസ്സ ഭീരുതാ.

൨൪. അലഗ്ഗോ ച അചണ്ഡിക്കം, ചാഗോ മേത്താ മതി പന;
യാഥാവബോധോ മജ്ഝത്തം, സമവാഹിതലക്ഖണം.

൨൫. ഛ യുഗാനി കായചിത്തദരഗാരവഥദ്ധതാ-
അകമ്മഞ്ഞത്തഗേലഞ്ഞകുടിലാനം വിനോദനാ.

൨൬. താനുദ്ധതാദിഥിനാദിദിട്ഠാദീനം യഥാക്കമം;
സേസകാദിഅസദ്ധാദിമായാദീനം വിപക്ഖിനോ.

൮൭. ദുക്ഖാപനയനകാമാ, ദയാ മോദാ പമോദനാ;
വചീദുച്ചരിതാദീനം, വിരാമോ വിരതിത്തയം.

൮൮. ലോഭോ ദോസോ ച മോഹോ ച,
ഗേധചണ്ഡമനന്ധനാ;
കമേന ദിട്ഠി ദുഗ്ഗാഹോ,
ഉദ്ധച്ചം ഭന്തതം മതം.

൮൯. അഹിരീകമലജ്ജത്തം, അനോത്തപ്പമതാസതാ;
സംസയോ വിചികിച്ഛാ ഹി, മാനോ ഉന്നതിലക്ഖണോ.

൯൦. പരസ്സകസമ്പത്തീനം ,
ഉസൂയാ ച നിഗൂഹനാ;
ഇസ്സാമച്ഛേരകാ താപോ,
കതാകതസ്സ സോചനാ.

൯൧. ഥിനം ചിത്തസ്സ സങ്കോചോ, അകമ്മഞ്ഞതതതാ പന;
മിദ്ധമിച്ചേവമേതേസം, **ലക്ഖണഞ്ച** നയേ ബുധോ.

൯൨. വേദനാദിസമാധന്താ, സത്ത **സബ്ബഗ**സഞ്ഞിതാ;
തക്കാദിഅധിമോക്ഖന്താ, ഛ **പകിണ്ണക**നാമകാ.

൯൩. സദ്ധാദയോ വിരമന്താ, **അരണാ** പഞ്ചവീസതി;
ലോഭാദിമിദ്ധകന്താനി, **സരണാനി** ചതുദ്ദസ.

൯൪. ഇസ്സാമച്ഛേരകുക്കുച്ചദോസാ കാമേ ദയാ മുദാ;
കാമേ രൂപേ ച സേസാ ഛ-ചത്താലീസ തിധാതുജാ.

൯൫. ഛന്ദനിച്ഛയമജ്ഝത്തമനക്കാരാ സഉദ്ധവാ;
ദയാദീ പഞ്ച മാനാദീ, ഛ **യേവാപന** സോളസ.

൯൬. ഛന്ദാദീ പഞ്ച **നിയതാ,** തഥേകാദസ നേതരാ;
അഹിരീകമനോത്തപ്പം, ലോകനാസനകം ദ്വയം.

൯൭. ഏതേ ദ്വേ മോഹുദ്ധച്ചാതി, ചത്താരോ **പാപസബ്ബഗാ**;
ലോകപാലദുകം വുത്തം, ഹിരിഓത്തപ്പനാമകം.

൯൮. ആരമ്മണൂപനിജ്ഝാനാ, **ഝാനങ്ഗാ** തക്കചാരകാ;
പീതി ഏകഗ്ഗതാ ചേതി, സത്ത വിത്തിത്തയേന വേ.

൯൯. സദ്ധാ സതി മതേകഗ്ഗ-ധിതി ലോകവിനാസകാ;
പാലകാ നവ ചേതാനി, **ബലാനി** അവികമ്പതോ.

൧൦൦. ഏത്ഥ സദ്ധാദിപഞ്ചായു, കത്വാത്ര ചതുധാ മതിം;
വേദനാഹി ദ്വിസത്തേതേ, ഇന്ദ്രിയാനാധിപച്ചതോ.

൧൦൧. മനരൂപിന്ദ്രിയേഹേതേ , സബ്ബേ **ഇന്ദ്രിയ**നാമകാ;
ബാവീസതി ഭവന്തായുദ്വയം കത്വേകസങ്ഗഹം.

൧൦൨. ദിട്ഠീഹേകഗ്ഗതാതക്കസതീവിരതിയോ **പഥാ**;
അട്ഠ നിയ്യാനതോ ആദിചതുരോ ഭിത്വാന ദ്വാദസ.

൧൦൩. ഫസ്സോ ച ചേതനാ ചേവ,
ദേവേത്ഥാഹാരണത്തതോ;
ആഹാരാ മനവോജാഹി,
ഭവന്തി ചതുരോഥവാ.

൧൦൪. **ഹേതു** മൂലട്ഠതോ പാപേ,
ലോഭാദിത്തയമീരിതം;
കുസലാബ്യാകതേ ചാപി,
അലോഭാദിത്തയം തഥാ.

൧൦൫. ദിട്ഠിലോഭദുസാ കമ്മപഥാപായസ്സ മഗ്ഗതോ;
തബ്ബിപക്ഖാ സുഗതിയാ, തയോതി ഛ പഥീരിതാ.

൧൦൬. പസ്സദ്ധാദിയുഗാനി ഛ, വഗ്ഗത്താ യുഗളാനി തു;
ഉപകാരാ സതി ധീ ച, ബഹൂപകാരഭാവതോ.

൧൦൭. ഓഘാഹരണതോ **യോഗാ**,
യോജനേനാഭവഗ്ഗതോ;
സവനേനാ**സവാ** ദിട്ഠി-
മോഹേജ്ജേത്ഥ ദുധാ ലുഭോ.

൧൦൮. ദള്ഹഗ്ഗാഹേന ദിട്ഠേജാ, **ഉപാദാനം** തിധാ തഹിം;
ദിട്ഠി ദോസേന തേ ഗന്ഥാ, ഗന്ഥതോ ദിട്ഠിഹ ദ്വിധാ.

൧൦൯. പഞ്ചാവരണതോ കാമ-കങ്ഖാദോസുദ്ധവം തപോ;
ഥിനമിദ്ധഞ്ച മോഹേന, ഛ വാ **നീവരണാനി**ധ.

൧൧൦. കത്വാ താപുദ്ധവം ഏകം, ഥിനമിദ്ധഞ്ച വുച്ചതി;
കിച്ചസ്സാഹാരതോ ചേവ, വിപക്ഖസ്സ ച ലേസതോ.

൧൧൧. ദിട്ഠേജുദ്ധവദോസന്ധ-
കങ്ഖാഥിനുണ്ണതീ ദസ;
ലോകനാസയുഗേനേതേ,
കിലേസാ ചിത്തക്ലേസതോ.

൧൧൨. ലോഭദോസമൂഹമാന-ദിട്ഠികങ്ഖിസ്സമച്ഛരാ;
സംയോജനാനി ദിട്ഠേജാ, ഭിത്വാ ബന്ധനതോ ദുധാ.

൧൧൩. താനി മോഹുദ്ധവംമാനകങ്ഖാദോസേജദിട്ഠിയോ;
ദുധാദിട്ഠി തിധാ ലോഭം, ഭിത്വാ സുത്തേ ദസീരിതാ.

൧൧൪. ദിട്ഠിലോഭമൂഹമാനദോസകങ്ഖാ തഹിം ദുധാ;
കത്വാ ലോഭമിമേ സത്താ**നുസയാ** സമുദീരിതാ.

൧൧൫. ദിട്ഠി ഏവ **പരാമാസോ,** ഞേയ്യോ ഏവം സമാസതോ;
അത്ഥോ സങ്ഖാരക്ഖന്ധസ്സ, വുത്തോ വുത്താനുസാരതോ.

ഇതി സച്ചസങ്ഖേപേ ഖന്ധത്തയസങ്ഖേപോ നാമ

ദുതിയോ പരിച്ഛേദോ.

൯. തതിയോ പരിച്ഛേദോ

ചിത്തപവത്തിപരിദീപനോ

൧൧൬. **ചിത്തം** വിസയഗ്ഗാഹം തം, പാകാപാകദതോ ദുധാ;
കുസലാകുസലം പുബ്ബം, പരമബ്യാകതം മതം.

൧൧൭. കുസലം തത്ഥ കാമാദിഭൂമിതോ ചതുധാ സിയാ;
അട്ഠ പഞ്ച ചത്താരി ച, ചത്താരി കമതോ കഥം.

൧൧൮. സോമനസ്സമതിയുത്തമസങ്ഖാരമനമേകം;
സസങ്ഖാരമനഞ്ചേകം, തഥാ ഹീനമതിദ്വയം.

൧൧൯. അഥോപേക്ഖാമതിയുത്തം, മതിഹീനന്തി അട്ഠധാ;
കാമാവചരപുഞ്ഞേത്ഥ, ഭിജ്ജതേ വേദനാദിതോ.

൧൨൦. ദാനം സീലഞ്ച ഭാവനാ, പത്തിദാനാനുമോദനാ;
വേയ്യാവച്ചാപചായഞ്ച, ദേസനാ സുതി ദിട്ഠിജു.

൧൨൧. ഏതേസ്വേകമയം ഹുത്വാ, വത്ഥും നിസ്സായ വാ ന വാ;
ദ്വാരഹീനാദിയോനീനം, ഗതിയാദിപ്പഭേദവാ.

൧൨൨. തികാലികപരിത്താദിഗോചരേസ്വേകമാദിയ;
ഉദേതി കാലമുത്തം വാ, മതിഹീനം വിനാമലം.

൧൨൩. ഛഗോചരേസു രൂപാദിപഞ്ചകം പഞ്ച ഗോചരാ;
സേസം രൂപമരൂപഞ്ച, പഞ്ഞത്തി ഛട്ഠഗോചരോ.

൧൨൪. ഞാണയുത്തവരം തത്ഥ, ദത്വാ സന്ധിം തിഹേതുകം;
പച്ഛാ പച്ചതി പാകാനം, പവത്തേ അട്ഠകേ ദുവേ.

൧൨൫. തേസുയേവ നിഹീനം തു, ദത്വാ സന്ധിം ദുഹേതുകം;
ദേതി ദ്വാദസ പാകേ ച, പവത്തേ ധീയുതം വിനാ.

൧൨൬. ഏവം ധീഹീനമുക്കട്ഠം, സന്ധിയഞ്ച പവത്തിയം;
ഹീനം പനുഭയത്ഥാപി, ഹേതുഹീനേവ പച്ചതി.

൧൨൭. കാമസുഗതിയംയേവ, ഭവഭോഗദദം ഇദം;
രൂപാപായേ പവത്തേവ, പച്ചതേ അനുരൂപതോ.

൧൨൮. വിതക്കചാരപീതീഹി, സുഖേകഗ്ഗയുതം മനം;
ആദി ചാരാദിപീതാദിസുഖാദീഹി പരം തയം.

൧൨൯. ഉപേക്ഖേകഗ്ഗതായന്തമാരുപ്പഞ്ചേവമങ്ഗതോ ;
പഞ്ചധാ **രൂപപുഞ്ഞം** തു, ഹോതാരമ്മണതോ പന.

൧൩൦. ആദിസ്സാസുഭമന്തസ്സു-
പേക്ഖാ മേത്താദയോ തയോ;
ആദോ ചതുന്നം പഞ്ചന്നം,
സസ്സാസകസിണാനി തു.

൧൩൧. [illegible]ടതമ്മനതസ്സുഞ്ഞതച്ചിത്തചതുഗോചരേ;
കമേനാതിക്കമാ**രുപ്പപുഞ്ഞം** ഹോതി ചതുബ്ബിധം.

൧൩൨. അമലം സന്തിമാരബ്ഭ, ഹോതി തം മഗ്ഗയോഗതോ;
ചതുധാ പാദകജ്ഝാനഭേദതോ പുന വീസതി.

൧൩൩. ദിട്ഠികങ്ഖാനുദം ആദി, കാമദോസതനൂകരം;
പരം പരം തദുച്ഛേദീ, അന്തം സേസകനാസകം.

൧൩൪. ഏവം ഭൂമിത്തയം പുഞ്ഞം, ഭാവനാമയമേത്ഥ ഹി;
പഠമം വത്ഥും നിസ്സായ, ദുതിയം ഉഭയേനപി.

൧൩൫. തതിയേ ആദി നിസ്സായ,
സേസാ നിസ്സായ വാ ന വാ;
ഹോന്തി ആദിദ്വയം തത്ഥ,
സാധേതി സകഭൂഭവം.

൧൩൬. സാധേതാനുത്തരം സന്തിം, അഭിഞ്ഞാ പനിധേവ തു;
ഝാനുദയഫലത്താ ന, ഫലദാനാപി സമ്ഭവാ.

൧൩൭. പുഞ്ഞേഭൂഫലദം കമ്മം, രൂപപാകസ്സ ഗോചരോ;
സകമ്മഗോചരോയേവ, ന ചഞ്ഞോയമസമ്ഭവോ.

൧൩൮. പാപം കാമികമേവേകം, ഹേതുതോ തം ദ്വിധാ പുന;
മൂലതോ തിവിധം ലോഭ-ദോസമോഹവസാ സിയാ.

൧൩൯. സോമനസ്സകുദിട്ഠീഹി , യുത്തമേകമസങ്ഖരം;
സസങ്ഖാരമനഞ്ചേകം, ഹീനദിട്ഠിദ്വയം തഥാ.

൧൪൦. ഉപേക്ഖാദിട്ഠിയുത്തമ്പി, തഥാ ദിട്ഠിവിയുത്തകം;
വേദനാദിട്ഠിആദീഹി, **ലോഭമൂലേ**വമട്ഠധാ.

൧൪൧. സദുക്ഖദോസാസങ്ഖാരം, ഇതരം **ദോസമൂലകം**;
മോഹമൂലമ്പി സോപേക്ഖം, കങ്ഖുദ്ധച്ചയുതം ദ്വിധാ.

൧൪൨. തത്ഥ ദോസദ്വയം വത്ഥും, നിസ്സായേവിതരേ പന;
നിസ്സായ വാ ന വാ ഹോന്തി, വധാദിസഹിതാ കഥം.

൧൪൩. ഫരുസ്സവധബ്യാപാദാ, സദോസേന സലോഭതോ;
കുദിട്ഠിമേഥുനാഭിജ്ഝാ, സേസാ കമ്മപഥാ ദ്വിഭി.

൧൪൪. സന്ധിം ചതൂസ്വപായേസു, ദേതി സബ്ബത്ഥ വുത്തിയം;
പച്ചതേ ഗോചരം തസ്സ, സകലം അമലം വിനാ.

൧൪൫. അബ്യാകതം ദ്വിധാ പാക-ക്രിയാ തത്ഥാദി ഭൂമിതോ;
ചതുധാ കാമപാകേത്ഥ, പുഞ്ഞപാകാദിതോ ദുധാ.

൧൪൬. പുഞ്ഞപാകാ ദ്വിധാഹേതു-സഹേതൂതി ദ്വിരട്ഠകാ;
അഹേതൂ പഞ്ച ഞാണാനി, ഗഹണം തീരണാ ഉഭോ.

൧൪൭. കായഞാണം സുഖീ തത്ഥ, സോമനസ്സാദി തീരണം;
സോപേക്ഖാനി ഛ സേസാനി, സപുഞ്ഞംവ സഹേതുകം.

൧൮൮. ഏകവലം സന്ധിഭവങ്ഗ-തദാലമ്ബചുതിബ്ബസാ;
ജായതേ സേസമേതസ്സ, പുബ്ബേ വുത്തനയാ നയേ.

൧൮൯. മനുസ്സവിനിപാതീനം, സന്ധാദി അന്തതീരണം;
ഹോതി അഞ്ഞേന കമ്മേന, സഹേതുപി അഹേതുനം.

൧൯൦. പാപജാ പുഞ്ഞജാഹേതു-സമാ തീരം വിനാദികം;
സദുക്ഖം കായവിഞ്ഞാണം, അനിട്ഠാരമ്മണാ ഇമേ.

൧൯൧. ഏതേ സാതഗോചരാ തേസു, ദ്വിട്ഠാനം ആദിതീരണം;
പഞ്ചട്ഠാനാപരാ ദ്വേ തേ, പരിത്തവിസയാഖിലാ.

൧൯൨. സമ്പടിച്ഛദ്വിപഞ്ചന്നം, പഞ്ച രൂപാദയോ തഹിം;
പച്ചുപ്പന്നാവ സേസാനം, പാകാനം ഛ തികാലികാ.

൧൯൩. രൂപാരൂപവിപാകാനം, സബ്ബസോ സദിസം വദേ;
സകപുഞ്ഞേന സന്ധാദി-സകിച്ചത്തയതം വിനാ.

൧൯൪. സമാനുത്തരപാകാപി, സകപുഞ്ഞേന സബ്ബസോ;
ഹിത്വാ മോക്ഖമുഖം തം ഹി, ദ്വിധാ മഗ്ഗേ തിധാ ഫലേ.

൧൯൫. ക്രിയാ തിധാമലാഭാവാ,
ഭൂമിതോ തത്ഥ കാമികാ;
ദ്വിധാ ഹേതുസഹേതൂതി,
തിധാഹേതു തഹിം കഥം.

൧൯൬. ആവജ്ജഹസിതാവജ്ജാ , സോപേക്ഖസുഖുപേക്ഖവാ;
പഞ്ചഛകാമാവചരാ, സകലാരമ്മണാ ച തേ.

൧൯൭. സഹേതുരൂപരൂപാ ച, സകപഞ്ഞംവാരഹതോ;
വുത്തിയാ ന ഫലേ പുപ്ഫം, യഥാ ഛിന്നലതാ ഫലം.

൧൯൮. അനാസേവനയാവജ്ജ-ദ്വയം പുഥുജ്ജനസ്സ ഹി;
ന ഫലേ വത്തമാനമ്പി, മോഘപുപ്ഫം ഫലം യഥാ.

൧൯൯. തിസത്ത ദ്വിഛ ഛത്തിംസ, ചതുപഞ്ച യഥാക്കമം;
പുഞ്ഞം പാപം ഫലം ക്രിയാ, **ഏകൂനനവുതീവിധം**.

൨൦൦. സന്ധി ഭവങ്ഗമാവജ്ജം, ദസ്സനാദികപഞ്ചകം;
ഗഹതീരണവോട്ഠബ്ബ-ജവതഗ്ഗോചരം ചുതി.

൨൦൧. ഇതി ഏസം ദ്വിസത്തന്നം, കിച്ചവുത്തിവസാധുനാ;
ചിത്തപ്പവത്തി ഛദ്വാരേ, സങ്ഖേപാ വുച്ചതേ കഥം.

൨൦൨. കാമേ സരാഗിനം കമ്മ-നിമിത്താദി ചുതിക്ഖണേ;
ഖായതേ മനസോയേവ, സേസാനം കമ്മഗോചരോ.

൨൦൩. ഉപട്ഠിതം തമാരബ്ഭ, പഞ്ചവാരം ജവോ ഭവേ;
തദാലമ്ബം തതോ തമ്ഹാ, ചുതി ഹോതി ജവേഹി വാ.

൨൦൪. അവിജ്ജാതണ്ഹാസങ്ഖാര-സഹജേഹി അപായിനം;
വിസയാദീനവച്ഛാദി-നമനക്ഖിപകേഹി തു.

൧൨൪. അപ്പഹീനേഹി സേസാനം, ഛാദനം നമനമ്പി ച;
ഖിപകാ പന സങ്ഖാരാ, കുസലാവ ഭവന്തിഹ.

൧൨൫. കിച്ചത്തയേ കതേ ഏവം, കമ്മദീപിതഗോചരേ;
തജ്ജം വത്ഥും സഹുപ്പന്നം, നിസ്സായ വാ ന വാ തഹിം.

൧൨൬. ഉജ്ജാ സന്ധി സിയാ ഹിത്വാ, അന്തരത്തം ഭവന്തരേ;
അന്തരത്തം വിനാ ദൂരേ, പടിസന്ധി കഥം ഭവേ.

൧൨൭. ഇഹേവ കമ്മതണ്ഹാദി-ഹേതുതോ പുബ്ബചിത്തതോ;
ചിത്തം ദൂരേ സിയാ ദീപ-പടിഘോസാദികം യഥാ.

൧൨൮. നാസഞ്ഞാ ചവമാനസ്സ, നിമിത്തം ന ചുതീ ച യം;
ഉദ്ധം സന്ധിനിമിത്തം കിം, പച്ചയോപി കനന്തരോ.

൧൨൯. പുബ്ബഭവേ ചുതി ദാനി, കാമേ ജായനസന്ധിയാ;
അഞ്ഞചിത്തന്തരാഭാവാ, ഹോതാനന്തരകാരണം.

൧൩൦. ഭവന്തരകതം കമ്മം, യമോകാസം ലഭേ തതോ;
ഹോതി സാ സന്ധി തേനേവ, ഉപട്ഠാപിതഗോചരേ.

൧൩൧. യസ്മാ ചിത്തവിരാഗത്തം, കാതും നാസക്ഖി സബ്ബസോ;
തസ്മാ സാനുസയസ്സേവ, പുനുപ്പത്തി സിയാ ഭവേ.

൧൩൨. പഞ്ചദ്വാരേ സിയാ സന്ധി, വിനാ കമ്മം ദ്വിഗോചരേ;
ഭവസന്ധാനതോ സന്ധി, ഭവങ്ഗം തം തദങ്ഗതോ.

൧൩൩. ഇമേവന്തേ ചുതി തസ്മിം, ഗോചരേ ചവനേന തു;
ഏകസന്തതിയാ ഏവം, ഉപ്പത്തിട്ഠിതിഭേദകാ.

൧൩൪. അഥഞ്ഞാരമ്മണാപാഥ-ഗതേ ചിത്തന്തരസ്സ ഹി;
ഹേതുസങ്ഖ്യം ഭവങ്ഗസ്സ, ദ്വിക്ഖത്തും ചലനം ഭവേ.

൧൩൫. ഘട്ടിതേ അഞ്ഞവത്ഥുമ്ഹി, അഞ്ഞനിസ്സിതകമ്പനം;
ഏകാബദ്ധേന ഹോതീതി, സക്ഖരോപമയാ വദേ.

൧൩൬. മനോധാതുക്രിയാവജ്ജം, തതോ ഹോതി സകിം ഭവേ;
ദസ്സനാദി സകദ്വാര-ഗോചരോ ഗഹണം തതോ.

൧൩൭. സന്തീരണം തതോ തമ്ഹാ, വോട്ഠബ്ബഞ്ച സകിം തതോ;
സത്തക്ഖത്തും ജവോ കാമേ, തമ്ഹാ തദനുരൂപതോ.

൧൩൮. തദാലമ്ബദ്വികം തമ്ഹാ, ഭവങ്ഗംതിമഹന്തരി;
ജവാ മഹന്തേ വോട്ഠബ്ബാ, പരിത്തേ നിതരേ മനം.

൧൩൯. വോട്ഠബ്ബസ്സ പരിത്തേ തു, ദ്വത്തിക്ഖത്തും ജവോ വിയ;
വദന്തി വുത്തിം തം **പാഠേ,** അനാസേവനതോ ന ഹി.

൧൪൦. നിയമോപിധ ചിത്തസ്സ, കമ്മാദിനിയമോ വിയ;
ഞേയ്യോ അമ്ബോപമാദീഹി, ദസ്സേത്വാ തം സുദീപയേ.

൧൪൧. മനോദ്വാരേതരാവജ്ജം , ഭവങ്ഗമ്ഹാ സിയാ തതോ;

ജവോകാമേ വിഭൂതേ തു, കാമവ്ഹേ വിസയേ തതോ.

൧൧൨. കാമീനം തു തദാലമ്ബം, ഭവങ്ഗം തു തതോ സിയാ;
അവിഭൂതേ പരിത്തേ ച, ഭവങ്ഗം ജവതോ ഭവേ.

൧൧൩. അവിഭൂതേ വിഭൂതേ ച, പരിത്തേ അപരിത്തകേ;
ജവായേവ ഭവങ്ഗം തു, ബ്രഹ്മാനം ചതുഗോചരേ.

൧൧൪. മഹഗ്ഗതം പനാരബ്ഭ, ജവിതേ ദോസസംയുതേ;
വിരുദ്ധത്താ ഭവങ്ഗം ന, കിം സിയാ സുഖസന്ധിനോ.

൧൧൫. ഉപേക്ഖാതീരണം ഹോതി, പരിത്തേനാവജ്ജം കഥം.
നിയമോ ന വിനാവജ്ജം, മഗ്ഗതോ ഫലസമ്ഭവാ.

൧൧൬. മഹഗ്ഗതാമലാ സബ്ബേ, ജവാ ഗോത്രഭുതോ സിയും;
നിരോധാ ച ഫലുപ്പത്തി, ഭവങ്ഗം ജവനാദിതോ.

൧൧൭. സഹേതുസാസവാ പാകാ, തീരണാ ദ്വേ ചുപേക്ഖകാ;
ഇമേ സന്ധി ഭവങ്ഗാ ച, ചുതി ചേകൂനവീസതി.

൧൧൮. ദ്വേ ദ്വേ ആവജ്ജനാദീനി, ഗഹണന്താനി തീണി തു;
സന്തീരണാനി ഏകംവ, വോട്ഠബ്ബമിതിനാമകം.

൧൨൦. അട്ഠ കാമമഹാപാകാ, തീണി സന്തീരണാനി ച;
ഏകാദസ ഭവന്തേതേ, തദാരമ്മണനാമകാ.

൧൨൧. കുസലാകുസലം സബ്ബം, ക്രിയാ ചാവജ്ജവജ്ജിതാ;
ഫലാനി പഞ്ചപഞ്ഞാസ, ജവനാനി ഭവന്തിമേ.

ഇതി സച്ചസങ്ഖേപേ ചിത്തപവത്തിപരിദീപനോ നാമ

തതിയോ പരിച്ഛേദോ.

ർ. ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ

വിഞ്ഞാണക്ഖന്ധപകിണ്ണകനയസങ്ഖേപോ

ഫൻ[illegible]. ഏകധാദിനയോദാനി , പടുവഡ്ഢായ യോഗിനം;
വുച്ചതേ വിസയഗ്ഗാഹാ, **സബ്ബമേകവിധം** മനം.

ഫൻ[illegible]. ഏകാസീതി തിഭൂമട്ഠം, ലോകിയം സുത്തരഞ്ച തം;
സേസം ലോകുത്തരം അട്ഠ, അനുത്തരഞ്ചിതീ **ദ്വിധാ**.

ഫൻ[illegible]. ലോകപാകക്രിയാഹേതൂ , ചേകഹേതൂതി സത്തഹി;
തിംസ നാധിപതി സാധി-പതി സേസാതിപീ ദ്വിധാ.

ഫൻ[illegible]. ഛന്ദചിത്തീഹവീമംസാ-സ്വേകേന മതിമാ യുതം;
വിനാ വീമംസമേകേന, ഞാണഹീനമനം യുതം.

ഫൻ[illegible]. പരിത്താനപ്പമാണാനി, മഹഗ്ഗതമനാനിതി;
തിധാ ഛനവ ചട്ഠ ച, തിനവാ ച യഥാക്കമം.

ഫൻ[illegible]. ദ്വിപഞ്ച ചിത്തം വിഞ്ഞാണം, തിസ്സോ ഹി മനോധാതുയോ;
ഛസത്തതി മനോഞാണ-ധാതൂതി **തിവിധാ** പുന.

ഫൻ[illegible]. ഏകാരമ്മണചിത്താനി, അനഭിഞ്ഞം മഹഗ്ഗതം;
അമലം പഞ്ചവിഞ്ഞാണം, നവപഞ്ച ഭവന്തിമേ.

ഫൻ[illegible]. പഞ്ചാലമ്ബം മനോധാതു, സാഭിഞ്ഞം കാമധാതുജം;
സേസം ഛാരമ്മണം തം ഹി, തേചത്താലീസ സങ്ഖ്യതോ.

വം[illegible]. കാമപാകദുസാ ചാദി-മഗ്ഗോ ചാദിക്രിയാ ദുവേ;
രൂപാ സബ്ബേതിരൂപേ ന, തേചത്താലീസ ഹോന്തിമേ.

വം[illegible]. ദ്വിനാവ രൂപേനാരുപ്പ-വിപാകാ ചതുരോ സിയും;
ദ്വേചത്താലീസ സേസാനി, വത്തന്തുഭയഥാപി ച.

വം[illegible]. ചതുധാപി അഹേത്വേകദ്വിഹേതുകതിഹേതുതോ;
അട്ഠാരസ ദ്വേ ബാവീസ, സത്തചത്താലിസം ഭവേ.

വം[illegible]. കാമേ ജവാ സവോട്ഠബ്ബാ, അഭിഞ്ഞാദ്വയമേവ ച;
രൂപിരിയാപഥവിഞ്ഞത്തികരാമേ ചതുരട്ഠകാ.

വം[illegible]. ഛബ്ബീസതി ജവാ സേസാ, കരാ രൂപിരിയാപഥേ;
ദ്വിപഞ്ചമനവജ്ജാനി, കാമരൂപഫലാനി ച.

വം[illegible]. ആദിക്രിയാതി ചേകൂന-വീസ രൂപകരാ ഇമേ;
സേസാ ചുദ്ദസ ഭിന്നാവചുതി സന്ധി ന തീണിപി.

വം[illegible]. ഏകകിച്ചാദിതോ **പഞ്ച-വിധാ** തത്ഥേകകിച്ചകാ;
ദ്വിപഞ്ചചിത്തം ജവനം, മനോധാതുട്ഠസട്ഠിമേ.

വം[illegible]. ദ്വികിച്ചാദീനി വോട്ഠബ്ബം, സുഖതീരം മഹഗ്ഗതേ;
പാകാ കാമമഹാപാകാ, സേസാ തീരാ യഥാക്കമം.

൨൦൮. ദസ്സനം സവനം ദിട്ഠം, സുതം ഘായനകാദികം;
തയം മുതം മനോധാതുത്തയം ദിട്ഠം സുതം മുതം.

൨൦൯. ദിട്ഠം സുതം മുതം ഞാതം, സാഭിഞ്ഞം സേസകാമികം;
വിഞ്ഞാതാരമ്മണം സേസമേവം **ഛബ്ബിധ**മീരയേ.

൨൧൦. **സത്തധാ** സത്തവിഞ്ഞാണധാതൂനം തു വസാ ഭവേ;
വുച്ചതേദാനി തസ്സേവ, അനന്തരനയക്കമോ.

൨൧൧. പുഞ്ഞേസ്വാദിദ്വയാ കാമേ, രൂപപുഞ്ഞമനന്തകം;
തപ്പാദകുത്തരാനന്തം, ഭവങ്ഗഞ്ചാദിതീരണം.

൨൧൨. ദുതിയന്തദ്വയാ തീരം, ഭവങ്ഗം തതിയദ്വയാ;
തേ അനന്താമലം പുഞ്ഞം, മജ്ഝത്തഞ്ച മഹഗ്ഗതം.

൨൧൩. സബ്ബവാരേ സയഞ്ചേതി, തേപഞ്ഞാസ തിസത്ത ച;
തേത്തിംസ ച ഭവന്തേതേ, രൂപേസു പന പുഞ്ഞതോ.

൨൧൪. രൂപ്പാകാ ച മതിയുത്ത-കാമപാകാ സയം ദസ;
ആരുപ്പപുഞ്ഞതോ തേ ച, സകോ പാകോ സയം പുന.

൨൧൫. അധോപാകാ ച അന്തമ്ഹാ, തതിയഞ്ച ഫലന്തിമേ;
ദസേകദ്വിതിപഞ്ചാഹി, മഗ്ഗാ ചേകം സകം ഫലം.

൨൧൬. ലോഭമൂലേകഹേതൂഹി , അന്തകാമസുഭാ വിയ;
സത്ത ദോസദ്വയാ കാമ-ഭവങ്ഗപേക്ഖവാ സയം.

൨൧൭. മഹാപാകതിഹേതൂഹി, സാവജ്ജാ സബ്ബസന്ധിയോ;
കാമച്ചുതീഹി സേസാഹി, സാവജ്ജാ കാമസന്ധിയോ.

൨൧൮. കാമച്ചുതി ച വോട്ഠബ്ബം, സയഞ്ച സുഖതീരതോ;
പടിച്ഛാ തീരണാനി ദ്വേ, ഇതരാ സകതീരണം.

൨൧൯. സകം സകം പടിച്ഛം തു, വിഞ്ഞാണേഹി ദ്വിപഞ്ചഹി;
രൂപപാകേഹി സാവജ്ജാ, സന്ധിയോഹേതുവജ്ജിതാ.

൨൨൦. ആരൂപപാകേസ്വാദിമ്ഹാ, കാമപാകാ തിഹേതുകാ;
അന്താവജ്ജമ്പി ചാരുപ്പ-പാകാ ച നവ ഹോന്തിമേ.

൨൨൧. ദുതിയാദീഹി തേയേവ, അധോപാകം വിനാ വിനാ;
ഫലാ തിഹേതുകാ പാകാ, സയഞ്ചേതി ചതുദ്ദസ.

൨൨൨. ദ്വിപഞ്ചാദിക്രിയാ ഹാസാ, സയഞ്ചാരുപ്പവജ്ജിതാ;
ഞാണയുത്തഭവങ്ഗാതി, ദസ വോട്ഠബ്ബതോ പന.

൨൨൩. കാമേ ജവാ ഭവങ്ഗാ ച, കാമരൂപേ സയമ്പി വാ;
നവപഞ്ച സഹേതാദി-കിരിയദ്വയതോ പന.

൨൨൪. സയം ഭവങ്ഗമതിമാ, രൂപേ സാതക്രിയാപി ച;
തപ്പാദകന്തിമഞ്ചേതി, ബാവീസ തതിയാ പന.

൨൨൫. തേ ച പാകാ സയഞ്ചന്തേ, ഫലം മജ്ഝാ മഹഗ്ഗതാ;

ക്രിയാതി വീസതി ഹോന്തി, സേസദ്വീഹി ദുകേഹി തു.

൧൨൫. ഹുത്തപാകാ സയഞ്ചേതി, ചുദ്ദസേവം ക്രിയാജവാ;
തദാരമ്മണം മുഞ്ചിത്വാ, പട്ഠാനനയതോ നയേ.

൧൨൬. ആഥ സാതക്രിയാ സാതം, സേസം സേസക്രിയാപി ച;
തദാലമ്ബം യഥായോഗം, വദേ അട്ഠകഥാനയാ.

൧൨൭. മഹഗ്ഗതാ ക്രിയാ സബ്ബാ, സകപുഞ്ഞസമാ തഹിം;
അന്താ ഫലന്തിമം ഹോതി, അയമേവ വിസേസതാ.

൧൨൮. ഇമസ്സാനന്തരാ ധമ്മാ, ഏത്തകാതി പകാസിതാ;
ഇമം പനേത്തകേഹീതി, വുച്ചതേയം നയോധുനാ.

൧൨൯. ദ്വീഹി കാമജവാ തീഹി, രൂപാരൂപാ ചതൂഹി തു;
മഗ്ഗാ ഛഹി ഫലാദി ദ്വേ, സേസാ ദ്വേ പന സത്തഹി.

൧൩൦. ഏകമ്ഹാ ദസ പഞ്ചഹി, പടിച്ചാ സുഖതീരണം;
കാമേ ദോസക്രിയാഹീന-ജവേഹി ഗഹതോ സകാ.

൧൩൧. കാമേ ജവാ ക്രിയാഹീനാ, തദാലമ്ബാ സവോട്ഠബ്ബാ;
സഗഹഞ്ചേതി തേത്തിംസചിത്തേഹി പരതീരണാ.

൧൩൨. കാമപുഞ്ഞസുഖീതീരകണ്ഹവോട്ഠബ്ബതോ ദ്വയം;
മഹാപാകന്തിമം ഹോതി, അനാരുപ്പചുതീഹി ച.

൧൩൩. സത്തതിംസ പനേതാനി, ഏത്ഥ ഹിത്വാ ദുസദ്വയം;
ഏതേഹി പഞ്ചതിംസേഹി, ജായതേ ദുതിയദ്വയം.

൧൩൪. സുഖതീരാദി സത്തേതേ, ക്രിയതോ ചാപി സമ്ഭവാ;
ഞേയ്യാ സേസാനി ചത്താരി, ഭവങ്ഗേന ച ലബ്ഭരേ.

൧൩൫. മഗ്ഗവജ്ജാ സവോട്ഠബ്ബസുഖിതീരജവാഖിലാ;
ചുതീതി നവകട്ഠാഹി, തതിയദ്വയമാദിസേ.

൧൩൬. ഏതേഹി ദോസവജ്ജേഹി, സത്തതീഹിതരദ്വയം;
രൂപപാകാ വിനാരുപ്പപാകാഹേതുദുഹേതുകേ.

൧൩൭. ഛഹേവേകൂനസട്ഠീഹി, ഹോന്തിരുപ്പാദികം വിനാ;
ഹാസാവജ്ജേ ജവേ രൂപേ, അട്ഠഛക്കേഹി തേഹി തു.

൧൩൮. സാധോപാകേഹി തേഹേവ, ദുതിയാദീനി അത്തനാ;
അധോധോജവഹീനേഹി, ഏകേകൂനേഹി ജായരേ.

൧൩൯. സുഖതീരഭവങ്ഗാനി, സയഞ്ചാതി തിസത്തഹി;
അന്താവജ്ജം അനാരുപ്പഭവങ്ഗേഹി പനേതരം.

൧൪൦. വുത്താനന്തരസങ്ഖാതോ, നയോ ദാനി അനേകധാ;
പുഗ്ഗലാദിപ്പഭേദാപി, പവത്തി തസ്സ വുച്ചതേ.

൧൪൧. പുഥുജ്ജനസ്സ ജായന്തേ, ദിട്ഠികങ്ഖായുതാനി വേ;
സേക്ഖസ്സേവാമലാ സത്ത, അനന്താനിതരസ്സ തു.

൨൮൩. അന്താമലം അനാവജ്ജക്രിയാ ചേകൂനവീസതി;
കുസലാകുസലാ സേസാ, ഹോന്തി സേക്ഖപുഥുജ്ജനേ.

൨൮൪. ഇതരാനി പനാവജ്ജദ്വയം പാകാ ച സാസവാ;
തിണ്ണന്നമ്പി സിയും ഏവം, പഞ്ചധാ സത്തഭേദതോ.

൨൮൫. കാമേ സോളസ ഘാനാദിത്തയം ദോസമഹാഫലാ;
രൂപാരൂപേ സപാകോതി, പഞ്ചവീസതി ഏകജാ.

൨൮൬. കാമപാകാ ച സേസാദിമഗ്ഗോ ആദിക്രിയാ ദുവേ;
രൂപേ ജവാതി ബാവീസ, ദ്വിജാ സേസാ തിധാതുജാ.

൨൮൭. വിത്ഥാരോപി ച ഭൂമീസു, ഞേയ്യോ കാമസുഭാസുഭം;
ഹാസവജ്ജമഹേതുഞ്ച, അപായേ സത്തതിംസിമേ.

൨൮൮. ഹിത്വാ മഹഗ്ഗതേ പാകേ, അസീതി സേസകാമിസു;
ചക്ഖുസോതമനോധാതു, തീരണം വോട്ഠബ്ബമ്പി ച.

൨൮൯. ദോസഹീനജവാ സോ സോ, പാകോ രൂപേ അനാരിയേ;
പഞ്ചസട്ഠി ഛസട്ഠീ തു, പരിത്താഭാദീസു തീസു.

൨൯൦. ആദിപഞ്ചാമലാ കങ്ഖാദിട്ഠിയുത്തേ വിനാ തഹിം;
തേയേവ പഞ്ചപഞ്ഞാസ, ജായരേ സുദ്ധഭൂമിസു.

൨൯൧. ആദിമഗ്ഗദുസാഹാസരൂപഹീനജവാ സകോ;
പാകോ വോട്ഠബ്ബനഞ്ചാതി, തിതാലീസം സിയും നഭേ.

൨൯൨. അധോധോമനവജ്ജാ തേ,
പാകോ ചേവ സകോ സകോ;
ദുതിയാദീസു ജായന്തേ,
ദ്വേ ദ്വേ ഊനാ തതോ തതോ.

൨൯൩. അരൂപേസ്വേകമേകസ്മിം , രൂപേസ്വാദിത്തികേപി ച;
തികേ ച തതിയേ ഏകം, ദ്വേ ഹോന്തി ദുതിയത്തികേ.

൨൯൪. അന്തിമം രൂപപാകം തു, ഛസു വേഹപ്ഫലാദിസു;
കാമസുഗതിയംയേവ, മഹാപാകാ പവത്തരേ.

൨൯൫. ഘായനാദിത്തയം കാമേ, പടിഘദ്വയമേവ ച;
സത്തരസേസു പഠമം, അമലം മാനവാദിസു.

൨൯൬. അരിയാപായവജ്ജേസു, ചതുരോദിപ്ഫലാദികാ;
അപായാരുപ്പവജ്ജേസു, ഹാസരൂപസുഭക്രിയം.

൨൯൭. അപായുദ്ധത്തയം ഹിത്വാ, ഹോതാകാസസുഭക്രിയം;
തഥാപായുദ്ധദ്വേ ഹിത്വാ, വിഞ്ഞാണകുസലക്രിയം.

൨൯൮. ഭവഗ്ഗാപായവജ്ജേസു, ആകിഞ്ചഞ്ഞസുഭക്രിയം;
ദിട്ഠികങ്ഖായുതാ സുദ്ധേ, വിനാ സബ്ബാസു ഭൂമിസു.

൨൯൯. അമലാനി ച തീണന്തേ,
ഭവഗ്ഗേ ച സുഭക്രിയാ;

മഹാക്രിയാ ച ഹോന്തേതേ,
തേരസേവാനപായിസു.

൨൯൦. അനാരുപ്പേ മനോധാതു, ദസ്സനം സവതീരണം;
കാമേ അനിട്ഠസംയോഗേ, ബ്രഹ്മാനം പാപജം ഫലം.

൨൯൧. ദ്വേപാട്ഠബ്ബം കാമപുഞ്ഞഞ്ച, ദിട്ഠിഹീനം സഉദ്ധവം;
ചുദ്ദസേതാനി ചിത്താനി, ജായരേ തിംസഭൂമിസു.

൨൯൨. ഇന്ദ്രിയാനി ദുവേ അന്തദ്വയവജ്ജേസ്വഹേതുസു;
തീണി കങ്ഖേതരാഹേതുപാപേ ചത്താരി തേരസ.

൨൯൩. ഛ ഞാണഹീനേ തബ്ബന്തസാസവേ സത്ത നിമ്മലേ;
ചത്താലീസേ പനട്ഠേവം, ഞേയ്യമിന്ദ്രിയഭേദതോ.

൨൯൪. ദ്വേ ബലാനി അഹേത്വന്തദ്വയേ തീണി തു സംസയേ;
ചത്താരിതരപാപേ ഛ, ഹോന്തി സേസദുഹേതുകേ.

൨൯൫. ഏകൂനാസീതിചിത്തേസു, മതിയുത്തേസു സത്ത തു;
അബലാനി ഹി സേസാനി, വീരിയന്തം ബലം ഭവേ.

൨൯൬. അഝാനങ്ഗാനി ദ്വേപഞ്ച, തക്കന്താ ഹി തദങ്ഗതാ;
ഝാനേ പീതിവിരത്തേ ത-പ്പാദകേ അമലേ ദുവേ.

൨൯൭. തതിയേ സാമലേ തീണി, ചത്താരി ദുതിയേ തഥാ;
കാമേ നിപ്പീതികേ ചാപി, പഞ്ചങ്ഗാനി ഹി സേസകേ.

൨൯൮. ഏട്ഠാ ദ്വേ സംസയേ ദിട്ഠിഹീനസേസാസുഭേ തയോ;
ദുഹേതുകേതരേ സുദ്ധജ്ഝാനേ ച ദുതിയാദികേ.

൨൯൯. ചത്താരോ പഞ്ച പഠമഝാനകാമതിഹേതുകേ;
സത്താമലേ ദുതിയാദി-ഝാനികേ അട്ഠ സേസകേ.

൩൦൦. അഹേത്വന്തതോ ഹി മഗ്ഗസ്സ, അമഗ്ഗങ്ഗമഹേതുകം;
ഛമഗ്ഗങ്ഗയുതം നത്ഥി, ബലേഹിപി ച പഞ്ചഹി.

൩൦൧. സുഖിതീരതദാലമ്ബം, ഇട്ഠേ പുഞ്ഞജുപേക്ഖവാ;
ഇട്ഠമജ്ഝേതരം ഹോതി, തബ്ബിപക്ഖേ തു ഗോചരേ.

൩൦൨. ദോസദ്വയാ തദാലമ്ബം, ന സുഖിക്രിയതോ പന;
സബ്ബം സുഭാസുഭേ നട്ഠേ, തദാലമ്ബണവാചതോ.

൩൦൩. ക്രിയതോ വാ തദാലമ്ബം, സോപേക്ഖായ സുഖീ ന ഹി;
ഇതരാ ഇതരഞ്ചേതി, ഇദം സുട്ഠുപലക്ഖയേ.

൩൦൪. സന്ധിദായകകമ്മേന, തദാലമ്ബപവത്തിയം;
നിയാമനം ജവസ്സാഹ, കമ്മസ്സേവഞ്ഞകമ്മതോ.

൩൦൫. ചിത്തേ ചേതസികാ യസ്മിം,
യേ വുത്താ തേ സമാസതോ;
വുച്ചരേ ദാനി ദ്വേപഞ്ചേ,
സബ്ബഗാ സത്ത ജായരേ.

൨൬൬. ക്കചോരാധിമോക്ഖേഹി, തേയേവ ജായരേ ദസ;
പഞ്ചട്ഠാനമനോധാതു-പഞ്ചകേ സുഖതീരണേ.

൨൬൭. ഏതേ പീതാധികാ ഹാസേ, വായാമേന ച ദ്വാധികാ;
വോട്ഠബ്ബനേപി ഏതേവ, ദസേകാ പീതിവജ്ജിതാ.

൨൬൮. ഞ്ഞാപസാധാരണാ തേ ച, തിപഞ്ചുദ്ധച്ചസഞ്ഞുതേ;
കങ്ഖായുത്തേപി ഏതേവ, സകങ്ഖാ ഹീനനിച്ഛയാ.

൨൬൯. കങ്ഖാവജ്ജാ പനേതേവ, സദോസച്ഛന്ദനിച്ഛയാ;
സത്തരസ ദുസേ ഹോന്തി, സലോഭന്തദ്വയേ പന.

൨൭൦. ദോസവജ്ജാ സലോഭാ തേ,
തതിയാദിദുകേസു തേ;
ദിട്ഠിപീതിദ്വയാധികാ,
ദ്വിനവേകൂനവീസതി.

൨൭൧. പീതിചാരപ്പനാവജ്ജാ, ആദിതോ യാവ തിംസിമേ;
ഉപ്പജ്ജന്തി ചതുത്ഥാദി-രൂപാരൂപമനേസു വേ.

൨൭൨. പീതിചാരവിതക്കേസു,
ഏകേന ദ്വിതിതിക്കമൊ;
തതിയാദീസു തേയേവ,
തിംസേകദ്വേതയോധികാ.

൨൭൩. ഏതേവാദിദ്വയേ കാമേ, ദുതിയാദിദുകേസു ഹി;
മതിം പീതിം മതിപ്പീതിം, ഹിത്വാ തേ കമതോ സിയും.

൨൭൪. ഝാനേ വുത്താവ തജ്ഝാനികാമലേ വിരതാധികാ;
തത്ഥേതാ നിയതാ വിത്തിം, വദേ സബ്ബത്ഥ സമ്ഭവാ.

൨൭൫. കാമപുഞ്ഞേസു പച്ചേകം,
ജയന്താനിയതേസു ഹി;
വിരതീയോ ദയാമോദാ,
കാമേ സാതസുഭക്രിയേ.

൨൭൬. മജ്ഝത്തേപി വദന്തേകേ, സഹേതുകസുഭക്രിയേ;
സുഖജ്ഝാനേപി പച്ചേകം, ഹോന്തിയേവ ദയാമുദാ.

൨൭൭. ഥിനമിദ്ധം സസങ്ഖാരേ, ദിട്ഠിഹീനദ്വയേ തഹിം;
മാനേന വാ തയോ സേസദിട്ഠിഹീനേ വിധേകകോ.

൨൭൮. ഇസ്സാമച്ഛേരകുക്കുച്ചാ , വിസും ദോസയുതദ്വയേ;
തത്ഥന്തകേ സിയും ഥിനമിദ്ധകേന തയോപി വാ.

൨൭൯. യേ വുത്താ ഏത്തകാ ഏത്ഥ, ഇതി ചേതസികാഖിലാ;
തത്ഥേത്തകേസ്വിദന്തേവം, വുച്ചതേയം നയോധുനാ.

൨൮൦. തേസട്ഠിയാ സുഖം ദുക്ഖം, തീസുപേക്ഖാപി വേദനാ;
പഞ്ചപഞ്ഞാസചിത്തേസു, ഭവേ ഇന്ദ്രിയതോ പന.

൩൯൧. ഏകത്ഥേകത്ഥ ചേവ ദ്വേസട്ഠിയാ ദ്വീസു പഞ്ചഹി;
പഞ്ഞാസായാതി വിഞ്ഞേയ്യം, സുഖാദിന്ദ്രിയപഞ്ചകം.

൩൯൨. ഛസ്സുത്തരസതേ ഹോതി, നിച്ഛയോ വീരിയം തതോ;
പഞ്ചഹീനേ തതോകൂനേ, സമാധിന്ദ്രിയമാദിസേ.

൩൯൩. ഛന്ദോ ഏകസതേകൂനവീസ സദ്ധാദയോ പന;
ഞാണവജ്ജാ നവഹീനസതേ ഹോന്തി മതീ പന.

൩൯൪. ഏകൂനാസീതിയാ ചാരോ, ഛസട്ഠീസു പനപ്പനാ;
പഞ്ചപഞ്ഞാസകേ പീതി, ഏകപഞ്ഞാസകേ സിയാ.

൩൯൫. വിരതീ ഛട്ഠകേ വീസേ, കരുണാമുദിതാഥ വാ;
അട്ഠസോപേക്ഖചിത്തേന, അട്ഠവീസതിയാ സിയും.

൩൯൬. അഹിരികമനോത്തപ്പമോഹുദ്ധച്ചാ ദ്വാദസേവ;
ലോഭോ അട്ഠസു ചിത്തേസു, ഥിനമിദ്ധം തു പഞ്ചസു.

൩൯൭. മാനോ ചതൂസു ദിട്ഠി ച, തഥാ ദ്വീസു മനേസു ഹി;
ദോസോ ഇസ്സാ ച മച്ഛേരം, കുക്കുച്ചഞ്ച ഭവന്തിമേ.

൩൯൮. ഏകസ്മിം വിമതീ ഹോതി, ഏവം വുത്താനുസാരതോ;
അപ്പവത്തിനയോ ചാപി, സക്കാ ഞാതും വിജാനതാ.

൩൯൯. അസ്മിം ഖന്ധേവ വിഞ്ഞേയ്യോ, വേദനാദീസ്വയം നയോ;
ഏകധാദിവിധോ യുത്തി-വസാതേനാവിയോഗതോ.

൪൦൦. ഉപമാ ഫേണുപിണ്ഡോ ച, ബുബ്ബുളോ മിഗതണ്ഹികാ;
കദലീ മായാ വിഞ്ഞേയ്യാ, ഖന്ധാനം തു യഥാക്കമം.

൪൦൧. ഏതേസം വിമദ്ദാസഹനവണസോഭപ്പലോഭന-
നിസാരവഞ്ചകത്തേഹി, സമാനത്തം സമാഹടം.

൪൦൨. ഏതേ സാസവാ ഉപാദാനക്ഖന്ധാ ഖന്ധാവനാസവാ;
തത്ഥാദീ ദുക്ഖവത്ഥുത്താ, ദുക്ഖാ ഭാരാ ച ഖാദകാ.

൪൦൩. ഖന്ധാനിച്ചാദിധമ്മാ തേ, വധകാ സഭയാ ഇതീ;
അസുഖദ്ധമ്മതോ ചിക്ഖാ, ഉക്ഖിത്താസികരീ യഥാ.

ഇതി സച്ചസങ്ഖേപേ വിഞ്ഞാണക്ഖന്ധപകിണ്ണകനയസങ്ഖേപോ നാമ

ചതുത്ഥോ പരിച്ഛേദോ.

൫. പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ

നിബ്ബാനപഞ്ഞത്തിപരിദീപനോ

൩൦൪. രാഗാദീനം ഖയം വുത്തം, നിബ്ബാനം സന്തിലക്ഖണം;
സംസാരദുക്ഖസന്താപതത്തസ്സാലം സമേതവേ.

൩൦൫. ഖയമത്തം ന നിബ്ബാനം, സഗമ്ഭീരാദിവാചതോ;
അഭാവസ്സ ഹി കുമ്മാനം, ലോമസ്സേവ ന വാചതാ.

൩൦൬. ഖയോതി വുച്ചതേ മഗ്ഗോ, തപ്പാപത്താ ഇദം ഖയം;
അരഹത്തം വിയുപ്പാദ-വയാഭാവാ ധുവഞ്ച തം.

൩൦൭. സങ്ഖതം സമ്മുതിഞ്ചാപി, ഞാണമാലമ്ബ നേവ ഹി;
ഛിന്ദേ മലേ തതോ വത്ഥു, ഇച്ഛിതബ്ബമസങ്ഖതം.

൩൦൮. പത്തുകാമേന തം സന്തിം, ഛബ്ബിസുദ്ധിം സമാദിയ;
ഞാണദസ്സനസുദ്ധീ തു, സാധേതബ്ബാ ഹിതത്ഥിനാ.

൩൦൯. ചേതനാദിവിധാ **സീല-സുദ്ധി** തത്ഥ ചതുബ്ബിധാ;
സോപചാരസമാധീ തു, **ചിത്തസുദ്ധീ**തി വുച്ചതേ.

൩൧൦. സമ്പാദേത്വാദിദ്വേസുദ്ധിം, നമനാ നാമം തു രുപ്പ-
തോ രൂപം നത്ഥി അത്താദിവത്ഥൂതി ച വവത്ഥപേ.

൩൧൧. മണിന്ധനാതപേ അഗ്ഗി, അസന്തോപി സമാഗമേ;
യഥാ ഹോതി തഥാ ചിത്തം, വത്ഥാലമ്ബാദിസങ്ഗമേ.

൩൧൨. പങ്ഗുലന്ധാ യഥാ ഗന്തും, പച്ചേകമസമത്ഥകാ;
യന്തി യുത്താ യഥാ ഏവം, നാമരൂപവ്ഹയാ ക്രിയാ.

൩൧൩. ന നാമരൂപതോ അഞ്ഞോ, അത്താദി ഇതി ദസ്സനം;
സോധനത്താ ഹി ദുദ്ദിട്ഠിം, **ദിട്ഠിസുദ്ധീ**തി വുച്ചതി.

൩൧൪. അവിജ്ജാതണ്ഹുപാദാന-കമ്മേനാദിമ്ഹി തം ദ്വയം;
രൂപം കമ്മാദിതോ നാമം, വത്ഥാദീഹി പവത്തിയം.

൩൧൫. സദാ സബ്ബത്ഥ സബ്ബേസം, സദിസം ന യതോ തതോ;
നാഹേതുനാഞ്ഞോ അത്താദിനിച്ചഹേതൂതി പസ്സതി.

൩൧൬. ഏവം തീരയതേ കങ്ഖാ, യായ പഞ്ഞായ പച്ചയേ;
ദിട്ഠത്താ സുദ്ധി സാ **കങ്ഖാതരണം** ഇതി വുച്ചതി.

൩൧൭. ഞത്തഞ്ഞാതപരിഞ്ഞോ സോ, അത്രട്ഠോ യതതേയതി;
തീരണവ്ഹപരിഞ്ഞായ, വിസുദ്ധത്ഥം സദാദരോ.

൩൧൮. തികാലാദിവസാ ഖന്ധേ, സമാസേത്വാ കലാപതോ;
അനിച്ചാ ദുക്ഖാനത്താതി, ആദോ ഏവം വിപസ്സതി.

൩൧൯. ഖന്ധാനിച്ചാ ഖയട്ഠേന, ഭയട്ഠേന ദുഖാവ തേ;
അനത്താസാരകട്ഠേന, ഇതി പസ്സേ പുനപ്പുനം.

൩൨൦. ആകാരേഹി അനിച്ചാദിചത്താലീസേഹി സമ്മസേ;
ലക്ഖണാനം വിഭൂതത്ഥം, ഖന്ധാനം പന സബ്ബസോ.

൩൨൧. ഏവഞ്ചാപി അസിജ്ഝന്തേ, നവധാ നിസിതിന്ദ്രിയോ;
സത്തകദ്വയതോ സമ്മാ, രൂപാരൂപേ വിപസ്സയേ.

൩൨൨. രൂപമാദാനനിക്ഖേപാ, വയോവുദ്ധത്ഥഗാമിതോ;
സമ്മസേവന്നജാദീഹി, ധമ്മതാരൂപതോപി ച.

൩൨൩. നാമം കലാപയമതോ, ഖണതോ കമതോപി ച;
ദിട്ഠിമാനനികന്തീനം, പസ്സേ ഉഗ്ഘാടനാദിതോ.

൩൨൪. അവിജ്ജാതണ്ഹാകമ്മന്ന-ഹേതുതോ രൂപം ഉബ്ഭവേ;
വിനാഹാരം സഫസ്സേഹി, വേദനാദിത്തയം ഭവേ.

൩൨൫. ഏതേഹിയേവ വിനാ ഫസ്സം,
നാമരൂപാധികേഹി തു;
ചിത്തം ഹേതുക്ഖയാ സോ സോ,
വേതി വേ തസ്സ തസ്സ തു.

൩൨൬. ഹേതുതോദയനാസേവം, ഖണോദയവയേനപി;
ഇതി പഞ്ഞാസാകാരേഹി, പസ്സേ പുനൂദയബ്ബയം.

൩൨൭. യോഗിസ്സേവം സമാരദ്ധഉദയബ്ബയദസ്സിനോ;
പാതുഭോന്തി ഉപക്ലേസാ, സഭാവാ ഹേതുതോപി ച.

൩൨൮. ഓഭാസമതുസ്സാഹപസ്സദ്ധിസുഖുപേക്ഖനാ;
സതി പീതാധിമോക്ഖോ ച, നികന്തി ച ദസീരിതാ.

൩൨൯. തണ്ഹാദിട്ഠുന്നതിഗ്ഗാഹവത്ഥുതോ തിംസധാ തേ ച;
തദുപ്പന്നേ ചലേ ബാലോ, അമഗ്ഗേ മഗ്ഗദസ്സകോ.

൩൩൦. വിപസ്സനാ പഥോക്കന്താ, തദാസി മതിമാധുനാ;
ന മഗ്ഗോ ഗാഹവത്ഥുത്താ, തേസം ഇതി വിപസ്സതി.

൩൩൧. ഉപക്ലേസേ അനിച്ചാദി-വസഗേ സോദയബ്ബയേ;
പസ്സതോ വീഥിനോക്കന്തദസ്സനം വുച്ചതേ പഥോ.

൩൩൨. മഗ്ഗാമഗ്ഗേ വവത്ഥേത്വാ, യാ പഞ്ഞാ ഏവമുട്ഠിതാ;
മഗ്ഗാമഗ്ഗിക്ഖസങ്ഖാതാ, സുദ്ധി സാ പഞ്ചമീ ഭവേ.

൩൩൩. പഹാനവ്ഹപരിഞ്ഞായ, ആദിതോ സുദ്ധിസിദ്ധിയാ;
തീരണവ്ഹപരിഞ്ഞായ, അന്തഗോ യതതേധുനാ.

൩൩൪. ഞായതേ നവഞാണീ സാ, വിസുദ്ധി കമതോദയ-
ബ്ബയാദീ ഘടമാനസ്സ, നവ ഹോന്തി പനേത്ഥ ഹി.

൩൩൫. സന്തതീരിയതോ ചേവ, ഘനേനാപി ച ഛന്നതോ;
ലക്ഖണാനി ന ഖായന്തേ, സംകിലിട്ഠാ വിപസ്സനാ.

൩൩൬. തതോത്ര **സമ്മസേ** ഭിയ്യോ, പുനദേ**വുദയബ്ബയം**;
തേനാനിച്ചാദിസമ്പസ്സം, പടുതം പരമം വജേ.

൩൩൭. ആവട്ടേത്വാ യദുപ്പാദട്ഠിതിആദീഹി പസ്സതോ;
ഭങ്ഗേവ തിട്ഠതേ ഞാണം, തദാ **ഭങ്ഗമതീ** സിയാ.

൩൩൮. ഏവം പസ്സയതോ ഭങ്ഗം, തിഭവോ ഖായതേ യദാ;
സീഹാദിവ ഭയം ഹുത്വാ, സിയാ ലദ്ധാ **ഭയിക്ഖണാ**.

൩൩൯. സാദീനവാ പതിട്ഠന്തേ, ഖന്ധാദിത്തഘരം വിയ;
യദാ തദാ സിയാ ലദ്ധാ, **ആദീനവാ**നുപസ്സനാ.

൩൪൦. സങ്ഖാരാദീനവം ദിസ്വാ, രമതേ ന ഭവാദിസു;
മതി യദാ തദാ ലദ്ധാ, സിയാ **നിബ്ബിദ**പസ്സനാ.

൩൪൧. ഞാണം മുച്ചിതുകാമം തേ, സബ്ബഭൂസങ്ഖതേ യദാ;
ജാലാദീഹി ച മച്ഛാദീ, തദാ ലദ്ധാ **ചജ്ജമതി**.

൩൪൨. സങ്ഖാരേ അസുഭാനിച്ചദുക്ഖതോനത്തതോ മതി;
പസ്സന്തീ ചത്തുമുസ്സുക്കാ, **പടിസങ്ഖാ**നുപസ്സനാ.

൩൪൩. വുത്താത്ര പടുഭാവായ, സബ്ബഞാണപവത്തിയാ;
മീനസഞ്ഞായ സപ്പസ്സ, ഗാഹലുദ്ദസമോപമാ.

൩൪൪. അത്തത്തനിയതോ സുഞ്ഞം, ദ്വിധാ "നാഹം ക്വചാ"ദിനാ;
ചതുധാ ഛബ്ബിധാ ചാപി, ബഹുധാ പസ്സതോ ഭുസം.

൩൪൫. ആവട്ടതിഗ്ഗിമാസജ്ജ,
ന്ഹാരൂവ മതി സങ്ഖതം;
ചത്തഭരിയോ യഥാ ദോസേ,
തഥാ തം സമുപേക്ഖതേ.

൩൪൬. താവ സാദീനവാനമ്പി, ലക്ഖണേ തിട്ഠതേ മതി;
ന പസ്സേ യാവ സാ തീരം, സാമുദ്ദസകുണീ യഥാ.

൩൪൭. **സങ്ഖാരുപേക്ഖാഞാണാ**യം, സിഖാപത്താ വിപസ്സനാ;
വുട്ഠാനഗാമിനീതി ച, **സാനുലോമാ**തി വുച്ചതി.

൩൪൮. ഹുത്വാ മോക്ഖമുഖം സത്ത, സാധേതിരിയപുഗ്ഗലേ;
ഝാനങ്ഗാദിപ്പഭേദേ ച, പാദകാദിവസേന സാ.

൩൪൯. അനിച്ചതോ ഹി വുട്ഠാനം, യദി യസ്സാസി യോഗിനോ;
സോധിമോക്ഖസ്സ ബാഹുല്ലാ, തിക്ഖസദ്ധിന്ദ്രിയോ ഭവേ.

൩൫൦. ദുക്ഖതോനത്തതോ തഞ്ചേ, സിയാ ഹോന്തി കമേന തേ;
പസ്സദ്ധിവേദബാഹുല്ലാ, തിക്ഖേകഗ്ഗമതിന്ദ്രിയാ.

൩൫൧. പഞ്ഞാധുരത്തമുദ്ദിട്ഠം, വുട്ഠാനം യദിനത്തതോ;
സദ്ധാധുരത്തം സേസേഹി, തം വിയാഭിനിവേസതോ.

൩൫൨. ദ്വേ തിക്ഖസദ്ധസമഥാ, സിയും സദ്ധാനുസാരിനോ;
ആദോ മജ്ഝേസു ഠാനേസു, ഛസു സദ്ധാവിമുത്തകാ.

൩൫൩. ഇതരോ ധമ്മാനുസാരീദോ, ദിട്ഠിപ്പത്തോ അനന്തകേ;
പഞ്ഞാമുത്തോഭയത്ഥന്തേ, അദ്ധാനിദ്ധാനികാ ച തേ.

൧൫൪. തിക്ഖസദ്ധസ്സ ചന്ദേപി, സദ്ധാമുത്തത്തമീരിതം;
വിസുദ്ധിമഗ്ഗേ മജ്ഝസ്സ, കായസക്ഖിത്തമട്ഠസു.

൧൫൫. വുത്തം മോക്ഖകഥായം യം, തിക്ഖപഞ്ഞാരഹസ്സ തു;
ദിട്ഠിപത്തത്തം ഹേതഞ്ച, തഞ്ച നത്ഥാഭിധമ്മികേ.

൧൫൬. തേ സബ്ബേ അട്ഠമോക്ഖാനം, ലാഭീ ചേ ഛസു മജ്ഝസു;
കായസക്ഖീ സിയും അന്തേ, ഉഭതോഭാഗമുത്തകാ.

൧൫൭. അനുലോമാനി ചത്താരി, തീണി ദ്വേ വാ ഭവന്തി ഹി;
മഗ്ഗസ്സ വീഥിയം മന്ദമജ്ഝതിക്ഖമതിബ്ബസാ.

൧൫൮. **വിസുദ്ധിമഗ്ഗേ** ചത്താരി, പടിസിദ്ധാനി സബ്ബഥാ;
ഏവ**മട്ഠസാലിനിയാ,** വുത്തത്താ ഏവമീരിതം.

൧൫൯. ഭവങ്ഗാസന്നദോസോപി, നപ്പനായ ഥിരത്തതോ;
സുദ്ധിം **പടിപദാഞാണദസ്സനേ**വം ലഭേ യതി.

൧൬൦. ആവജ്ജം വിയ മഗ്ഗസ്സ, ഛട്ഠസത്തമസുദ്ധിനം;
അന്തരാ സന്തിമാരബ്ഭ, തേഹി ഗോത്രഭു ജായതേ.

൧൬൧. സംയോജനത്തയച്ഛേദീ, **മഗ്ഗോ** ഉപ്പജ്ജതേ തതോ;
ഫലാനി ഏകം ദ്വേ തീണി, തതോ വുത്തമതിക്കമാ.

൧൬൨. തഥാ ഭാവയതോ ഹോതി, രാഗദോസതനൂകരം;
ദുതിയോ തപ്ഫലം തമ്ഹാ, **സകദാഗാമീ** തപ്ഫലീ.

൧൬൩. ഏവം ഭാവയതോ രാഗദോസനാസകരുബ്ഭവേ;
തതിയോ തപ്ഫലം തമ്ഹാ, തപ്ഫലട്ഠോ**നാഗാമികോ**.

൧൬൪. ഏവം ഭാവയതോ സേസദോസനാസകരുബ്ഭവേ;
ചതുത്ഥോ തപ്ഫലം തമ്ഹാ, **അരഹാ** തപ്ഫലട്ഠകോ.

൧൬൫. കതകിച്ചോ ഭവച്ഛേദോ, ദക്ഖിണേയ്യോപധിക്ഖയാ;
നിബ്ബുതിം യാതി ദീപോവ, സബ്ബദുക്ഖന്തസഞ്ഞിതം.

൧൬൬. ഏവം സിദ്ധാ സിയാ **സുദ്ധി, ഞാണദസ്സന**സഞ്ഞിതാ;
വുത്തം ഏത്താവതാ സച്ചം, പരമത്ഥം സമാസതോ.

൧൬൭. സച്ചം സമ്മുതി സത്താദിഅവത്ഥു വുച്ചതേ യതോ;
ന ലബ്ഭാലാതചക്കംവ, തം ഹി രൂപാദയോ വിനാ.

൧൬൮. യേന തേന പകാരേന, രൂപാദിം ന വിഹായ തു;
തഥാ തഥാഭിധാനഞ്ച, ഗാഹഞ്ച വത്തതേ തതോ.

൧൬൯. ലബ്ഭതേ പരികപ്പേന, യതോ തം ന മുസാ തതോ;
അവുത്താലമ്ബമിച്ചാഹു, പരിത്താദീസ്വവാചതോ.

൧൭൦. പാപകല്യാണമിത്തോയം, സത്തോതി ഖന്ധസന്തതി;
ഏകത്തേന ഗഹേത്വാന, വോഹരന്തീധ പണ്ഡിതാ.

൧൭൧. രഥവാദി വിയേകോപി, പുഗ്ഗലോ ന യതോ തതോ;

കുദിട്ഠിവത്ഥുഭാവേന, പുഗ്ഗലഗ്ഗഹണം ഭവേ.

൧൨൩൨. ഏതം വിസയതോ കത്വാ, സങ്ഖാദീഹി പദേഹി തു;
അവിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, ഇതി തഞ്ഞൂഹി ഭാസിതാ.

൧൨൩൩. പഞ്ഞത്തി വിജ്ജമാനസ്സ, രൂപാദിവിസയത്തതോ;
കായം പഞ്ഞത്തി ചേ സുട്ഠു, വദതോ സുണ സച്ചതോ.

൧൨൩൪. സവിഞ്ഞത്തിവികാരോ ഹി, സദ്ദോ സച്ചദ്വയസ്സ തു;
പഞ്ഞാപനത്താ പഞ്ഞത്തി, ഇതി തഞ്ഞൂഹി ഭാസിതാ.

൧൨൩൫. പച്ചുപ്പന്നാദിആലമ്ബം, നിരുത്തിപടിസമ്ഭിദാ-
ഞാണസ്സാതി ഇദഞ്ചേവം, സതി യുജ്ജതി നാഞ്ഞഥാ.

൧൨൩൬. സദ്ദാഭിധേയ്യസങ്ഖാദി, ഇതി ചേ സബ്ബവത്ഥുനം;
പഞ്ഞാപേതബ്ബതോ ഹോതി, **പഞ്ഞത്തി**പദസങ്ഗഹോ.

൧൨൩൭. ‘‘സബ്ബേ പഞ്ഞത്തിധമ്മാ’’തി, ദേസേതബ്ബം തഥാ സതി;
അഥ പഞ്ഞാപനസ്സാപി, പഞ്ഞാപേതബ്ബവത്ഥുനം.

൧൨൩൮. വിഭാഗം ഞാപനത്ഥം ഹി, തഥുദ്ദേസോ കതോതി ചേ;
ന കത്തബ്ബം വിസും തേന, പഞ്ഞത്തിപഥസങ്ഗഹം.

൧൨൩൯. പഞ്ഞാപിയത്താ ചതൂഹി, പഞ്ഞത്താദിപദേഹി സാ;
പരേഹി പഞ്ഞാപനത്താ, ഇതി ആചരിയാബ്രവും.

൧൨൪൦. രൂപാദയോ ഉപാദായ, പഞ്ഞാപേതബ്ബതോ കിര;
അവിജ്ജമാനോപാദായപഞ്ഞത്തി പഠമാ തതോ.

൧൨൪൧. സോതവിഞ്ഞാണസന്താനാനന്തരം പത്തജാതിനാ;
ഗഹിതപുബ്ബസങ്കേതമനോദ്വാരികചേതസാ.

൧൨൪൨. പഞ്ഞാപേന്തി ഗഹിതായ, യായ സത്തരഥാദയോ;
ഇതി സാ നാമപഞ്ഞത്തി, ദുതിയാതി ച കിത്തിതാ.

൧൨൪൩. സദ്ദതോ അഞ്ഞനാമാവബോധേനത്ഥാവബോധനം;
കിച്ഛസാധനതോ പുബ്ബനയോ ഏവ പസംസിയോ.

൧൨൪൪. സാ വിജ്ജമാനപഞ്ഞത്തി, തഥാ അവിജ്ജമാനതാ;
വിജ്ജമാനേന ചാവിജ്ജമാനാ തബ്ബിപരീതകാ.

൧൨൪൫. അവിജ്ജമാനേന വിജ്ജമാനതബ്ബിപരീതകാ;
ഇച്ചേതാ ഛബ്ബിധാ താസു, പഠമാ മതിആദികാ.

൧൨൪൬. സത്തോ സദ്ധോ നരുസ്സാഹോ,
സേനിയോ മനചേതനാ;
ഇച്ചേവമേതാ വിഞ്ഞേയ്യാ,
കമതോ ദുതിയാദികാ.

൧൨൪൭. ഏവം ലക്ഖണതോ ഞത്വാ,
സച്ചദ്വയമസങ്കരം;
കാതബ്ബോ പന വോഹാരോ,

വിഞ്ഞൂഹി ന യഥാ തഥാതി.

ഇതി സച്ചസങ്ഖേപേ നിബ്ബാനപഞ്ഞത്തിപരിദീപനോ നാമ

പഞ്ചമോ പരിച്ഛേദോ.

സച്ചസങ്ഖേപോ നിട്ഠിതോ.